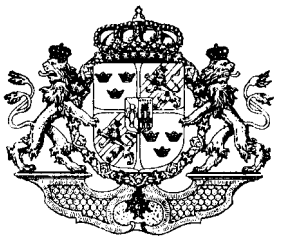
STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band IV.

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1913

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

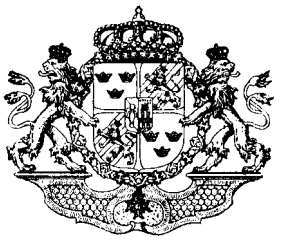
Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1913: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19132

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band IV.

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1913

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1914
[130214]

INNEHÅLL.

Häft. 7.

Sid.

Lag om allmän pensionsförsäkring . . . . . 537.
Lag om behandling av alkoholister . . . . . 547.
Lagstiftningen om lärlingsväsen och yrkesundervisning i vissa länder . . . . . 557.
Förslag till lag om lärlingsväsendet i Sverige . 560.
Den nya bostadspolitiska lagstiftningen i Österrike . . . . . 562.
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1912 . . . . . 566.
Bestämmelser angående bidrag av statsmedel till reseunderstöd för arbetssökande . . . . . 571.
Statsbidrag till Sveriges offentliga arbetsförmedling för år 1912 . . . . . 575.
Fördelning av statsmedel till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder . . . . . 576.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete . . . . . 578.

Sid.

Kortare meddelanden:
Fransk lag av den 17 juni 1913 angående beredande av vila åt barnsängskvinnor . . . 580.
Hjälpkassor i Frankrike åren 1909 och 1910 . 580.
Kommunal moderskapshjälp i Zürich . . . . 582.
Arbetsmarknaden i England under juni 1913 582.
Arbetsmarknaden i Frankrike under juni 1913 582.
Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1913 583.
Nödhjälpsarbeten i Frankrike år 1911 . . . . 583.
Utvandringen från Sverige. 2:dra kvartalet 1913 584.
Arbetsförmedlingen i Tyskland år 1912 . . . 586.
Sveriges offentliga arbetsförmedling.
Juni månad år 1913 . . . . . 587.
Livsmedelspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—juni 1913 . . . . . 600.
Kreaturspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—juni 1913 . . . . . 602.
Fiskpriser i Stockholm.
Juni 1912—juni 1913 . . . . . 604.

Häft. 8.

Sid.

Arbetsmarknaden under andra kvartalet 1913 enligt uppgifter från industriidkare . . . . . 605.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna. Den 1 april, 1 maj och 1 juni 1913 . . . . . 612.
Statens förlikningsmäns för medling i arbetstvister verksamhet år 1912 . . . . . 620.
1912—1913 års allmänna bostadsräkning. II. Sundbyberg . . . . . 624.
Jämförelse mellan huvudresultaten av bostadsräkningarna i Göteborg och Stockholm den 31 december 1910 . . . . . 633.
Registrering enligt den nya sjukkasselagen. Andra kvartalet 1913 . . . . . 636.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete . . . . . 638.
Yrkesgruppering, fastställd att användas av Socialstyrelsen . . . . . 640.
Kortare meddelanden:
Norska socialdepartementet . . . . . 665.
Arbetsinställelser i Danmark under år 1912 . 665.
Sociala rådet . . . . . 666.
Regeringsproposition angående ändringar i den norska sjukförsäkringslagen . . . . . 666.

Sid.

Arbetsmarknaden i England under juli 1913 667.
Arbetsmarknaden i Frankrike under juli 1913 668.
Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1913 668.
Arbetslöshetsförsäkringen i Belgien under år 1912 . . . . . 669.
Ut- och invandring i Sverige år 1912 . . . . 670.
Kommunernas fattigvård under 1911 . . . . 673.
Den danska levnadskostnadsundersökningen 675.
Sveriges offentliga arbetsförmedling.
Juli månad år 1913 . . . . . 677.
Översikt av livsmedelspriser i Sverige under andra kvartalet 1913 . . . . . 690.
Livsmedelspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—juli 1913 . . . . . 692.
Livsmedelspriser å olika orter i riket.
Andra kvartalet 1913 . . . . . 694.
Kreaturspriser i Sverige.
Andra kvartalet 1913. . . . . 703.
Kreaturspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—juli 1913 . . . . . 704.
Fiskpriser i Stockholm.
Juli 1912—juli 1913 . . . . . 706.

Häft. 9.

Sid.

Bostadsförhållandena ombord å den svenska handelsflottan . . . . . 707.
Personalens levnads- och arbetsförhållanden inom sprit- och maltdrycksindustrien i Sverige 720.
A. Brännvinsbrännerier och jästfabriker . . 721.
B. Spritförädlingsverken . . . . . 724.
C. Brännvinsförsäljningsbolagen . . . . . 725.
D. Vin- och spirituosahandlare med utminuteringsrätt . . . . . 726.

Sid.

E. Vinfabriker samt vinhandlare utan rätt till utminutering av brännvin . . . . . 726.
F. De skattepliktiga bryggerierna . . . . . 727.
G. Svagdricksbryggerierna . . . . . 733.
H. Maltfabrikerna . . . . . 735.
Bergshanteringen i Sverige år 1912 . . . . . 736.
Landsorganisationen i Sverige år 1912 . . . . . 740.
Föreningsväsendet bland arbetsgivare och arbetstagare i Tyskland år 1911 . . . . . 742.

Sid.

I. Arbetsgivareförbund . . . . . 746.
Allmän sparbanksstatistik år 1911 . . . . . 752.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete . . . . . 759.
Kortare meddelanden:
Socialpolitisk avdelning inom det preussiska krigsministeriet . . . . . 762.
Arbetsinställelser i Frankrike under åren 1911 och 1912 . . . . . 762.
Förbud mot fosfortändstickor i Norge . . . . 763.
Sveriges allmänna sjukkasseförbunds fjärde allmänna kongress . . . . . 764.
Folkpensionering och fattigvård i England . 764.
Arbetsmarknaden i England under augusti 1913 . . . . . 765.
Arbetsmarknaden i Frankrike under augusti 1913 . . . . . 765.
Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1913 . . . . . 766.

Sid.

Arbetslöshetskassor i Norge med bidrag av stat och kommun . . . . . 766.
Arbetslöshetsförsäkring i Berlin-Schöneberg . 768.
Prispedsättning å järnväg för arbetssökande i Österrike . . . . . 769.
Byggnadsföreningar och -bolag i Frankrike år 1912 . . . . . 769.
Arbetarsemester inom tyska metallindustrien 770.
Levnadskostnadsundersökningar rörande gruvarbetare i Saarbrücken . . . . . 771.
Sveriges offentliga arbetsförmedling.
Augusti månad år 1913 . . . . . 773.
Livsmedelspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—aug. 1913 . . . . . 786.
Kreaturspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—aug. 1913 . . . . . 788.
Fiskpriser i Stockholm.
Aug. 1912—aug. 1913 . . . . . 790.

Häft. 10.

Sid.

Kollektivavtal i Sverige, träffade under år 1912 791.
Arbetsinställelser i Sverige under år 1912 . . . 797.
Andra internationella arbetarskyddskonferensen i Bern . . . . . 802.
Frågan om minderårigas nattarbete i England 806.
Barnaskyddskommissionen i Basel . . . . . 809.
Arbetslöshetskongressen i Gent . . . . . 811.
Bostadsräkning i Sverige i samband med mantalsskrivningen för år 1914 . . . . . 813.
Den offentliga arbetsförmedlingens förhållande till värvning och civilanställning . . . . . 817.
Kommunen som arbetsgivare i förhållande till den offentliga arbetsförmedlingen . . . . . 822.
Arbetsförmedlingen i Stockholms län . . . . . 823.
Stockholms stadsfullmäktiges livsmedelskommittés utredningar och förslag . . . . . 834.
Yrkesinspektionens verksamhet under januari—juni år 1913 . . . . . 845.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete . . . . . 849.
Registrering enligt den nya sjukkasselagen. Tredje kvartalet 1913 . . . . . 852.
Livsmedelskostnader och hyrespriser åren 1909 och 1912 å vissa orter i Sverige . . . . . 854.
Kortare meddelanden:
Engelska industrirådets utlåtande angående kollektivavtal . . . . . 858.
Kollektivavtal i Danmark . . . . . 859.
Revision av den engelska socialförsäkringslagen 859.

Sid.

Olycksfalls- och sjukförsäkringen i Schweiz . 860.
Fördrag mellan Italien och Förenta staterna angående olycksfallsersättning . . . . . 860.
Statsbidrag till arbetslöshetskassor i Frankrike åren 1911 och 1912 . . . . . 861.
Arbetsmarknaden i England under september 1913 . . . . . 861.
Arbetsmarknaden i Frankrike under september 1913 . . . . . 862.
Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1913 . . . . . 862.
Arbetsförmedling för immigranter i Kanada 863.
Distriktskonferensen i Malmö den 31 augusti 1913 . . . . . 863.
Bostadsräkningen i Paris 1911 . . . . . 864.
Centralbyrå för bostadsstatistik i Tyskland 865.
Vinstandelssystemets tillämpning i England 865.
Vinstandelssystem och arbetares delägarskap i företag . . . . . 866.
Utvandringen från Sverige, 3:dje kv. 1913 . 867.
Sveriges offentliga arbetsförmedling.
September månad år 1913 . . . . . 869.
Livsmedelspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—sept. 1913 . . . . . 882.
Kreaturspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—sept. 1913 . . . . . 884.
Fiskpriser i Stockholm.
Sept. 1912—sept. 1913 . . . . . 886.

Häft. 11.

Sid.

Arbetsmarknaden under tredje kvartalet 1913 enligt uppgifter från industriidkare . . . . . 887.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna. Den 1 juli, 1 augusti och 1 september 1913 . 894.
Utländsk lagstiftning angående arbetsförhållanden vid restauranter, rakstugor och badanstalter . . . . . 902.
Arbetstiden inom industrien i Norge . . . . . 910.
Löner och arbetstider vid järn- och stålverk i Förenta staterna . . . . . 913.
Sammanträde med sociala rådets sektion för sjukkasseväsen . . . . . 915.
Ordnandet av det mindre jordbrukets driftkredit . . . . . 918.
Beslut angående arbetarskyddslagstiftningens tillämpning . . . . . 922.
Yrkesinspektionens verksamhet under juli—september år 1913 . . . . . 925.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete . . . . . 928.
Kortare meddelanden:
Social lagstiftning i Brasilien . . . . . 930.

Sid.

Industri- och yrkesräkningen i Italien 1911 . 930.
Kollektivavtal inom textilindustrien i Mexiko 931.
Svenska arbetsgivareföreningens strejk- och lockoutstatistik . . . . . 931.
Förlikningsnämnder och skiljedomstolar för trafikpersonalen i Nordamerikas förenta stater . . . . . 933.
Strejkstatistik för Ryssland . . . . . 934.
Arbetsinställelser i England under år 1912 . 934.
Sakkunnige vid utarbetande av skyddsföreskrifter beträffande byggnadsarbete . . . . 935.
Arbetarskydd i kantonen Tessin . . . . . 935.
Yrkesinspektionen i Österrike år 1912 . . . . 935.
Sjukförsäkringen i England . . . . . 936.
Lag angående olycksfallsersättning i Portugal 937.
Arbetsmarknaden i England under oktober 1913 . . . . . 938.
Arbetsmarknaden i Frankrike under oktober 1913 . . . . . 938.
Arbetsmarknaden i Tyskland under oktober 1913 . . . . . 939.
Arbetslösheten och staden Berlin . . . . . 939.
Arbetsförmedlingen i Danmark . . . . . 940.

Sid.

Av kommuner och föreningar bedriven platsförmedling för affärsanställda . . . . . 940.
De tyska arbetsgivareföreningarna . . . . . 940.
Kommissioner för fastställande av minimilöner m. m. för kvinnor och minderåriga i Förenta staterna . . . . . 941.
Arbetstiden inom bageriyrket i Grekland . . 942.
Förslag angående 8 timmars arbetsdag i Uruguay . . . . . 942.
Minimilöner inom engelska industrien . . . . 943.
Levnadskostnader i olika länder åren 1900—1912 943.
Sveriges offentliga arbetsförmedling.
Oktober månad år 1913 . . . . . 945.

Sid.

Översikt av livsmedelspriser under tredje kvartalet 1913 . . . . . 958.
Livsmedelspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—oktober 1913 . . . . . 962.
Livsmedelspriser å olika orter i riket.
Tredje kvartalet 1913 . . . . . 964.
Kreaturspriser i Sverige.
Tredje kvartalet 1913 . . . . . 973.
Kreaturspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—oktober 1913 . . . . . 974.
Fiskpriser i Stockholm.
Oktober 1912—1913 . . . . . 976.

Häft. 12.

Sid.

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1912 . . . . . 977.
Den danska arbets- och fabrikstillsynens verksamhet under finansåret 1/4—31/3 1912—13 984.
Obligatorisk sjukförsäkring i Holland . . . . . 985.
1912—1913 års allmänna bostadsräkning. III. Björkvik . . . . . 987.
IV. Luleå . . . . . 993.
Föreningsväsendet bland arbetsgivare och arbetstagare i Tyskland år 1911. II. De i enskild och offentlig tjänst anställdas föreningsväsen 1000.
Tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet. Verksamheten under år 1912 . . . . . 1013.
Kungörelse angående anställande av kommissionär hos socialstyrelsen . . . . . 1017.
Instruktion för pensionsnämnderna . . . . . 1017.
Kungörelse angående försäkring för beredande av pension på grund av frivilliga avgifter jämlikt 34 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 . . . . . 1020.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete . . . . . 1022.
Arbetsinställelser (strejker och lockouter) i Sverige år 1913.
Andra och tredje kvartalen . . . . . 1025.
Kortare meddelanden:
Social lagstiftning i Argentina . . . . . 1042.

Sid.

Tillämpningen av den kanadensiska lagen den 22 mars 1907 angående arbetskonflikter . . . . . 1042.
Förslag till ny dansk sjukkasselag . . . . 1043.
Ändringar i norska sjukförsäkringslagen . 1043.
Arbetsmarknaden i England under november 1913 . . . . . 1044.
Arbetsmarknaden i Frankrike under november 1913 . . . . . 1044.
Arbetsmarknaden i Tyskland under november 1913 . . . . . 1045.
Immigrationslagstiftningen i Sydafrika . . 1045.
Reglering av arbetsförmedlingen i Luxemburg . . . . . 1046.
Sammanträde med sociala rådets sektion för arbetsförmedling . . . . . 1046.
Utländska säsongarbetare i Danmark år 1913 . . . . . 1047.
En internationell kommission för bekämpande av livsmedelsprisstegringen . . 1047.
Sveriges offentliga arbetsförmedling.
November månad år 1913 . . . . . 1049.
Livsmedelspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—nov, 1913 . . . . . 1062.
Kreaturspriser i Sverige.
Sammandrag för 1904—nov. 1913 . . . . . 1064.
Fiskpriser i Stockholm.
Nov. 1912—nov. 1913 . . . . . 1066.

Lag om allmän pensionsförsäkring;

given Stockholms slott den 30 juni 1913.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med Riksdagen, funnit gott i nåder förordna som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Envar svensk man eller kvinna skall, där ej nedan annorlunda stadgas, enligt denna lag genom erläggande av årliga pensionsavgifter och med bidrag av allmänna medel försäkras till erhållande av pension.

2 §.

Rätt till pension enligt denna lag inträder vid varaktig oförmåga till arbete och senast vid fyllda sextiosju år, även om varaktig arbetsoförmåga då ännu icke är för handen.

Varaktig oförmåga till arbete skall anses vara för handen hos den, som befinnes till följd av ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte vara ur stånd att vidare försörja sig genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter och färdigheter.

3 §.

Pensionsärenden, som i denna lag avses, handläggas av en för hela riket gemensam myndighet, benämnd pensionsstyrelsen, samt av särskilda pensionsnämnder i orterna.

I behandling av besvärsmål eller, oberoende av besvär, av fråga om lagligheten av pensionsnämnds beslut skola deltaga förutom den, av vilken ärendet föredrages, minst två av styrelsens ledamöter; skolande av dessa ledamöter åtminstone en hava fullgjort vad författningarna föreskriva dem, som uti domareämbeten må nyttjas. Uppstå härvid skiljaktiga meningar, gälle vad allmänna lagen stadgar angående omröstning till dom.

I övrigt bestämmas grunderna för pensionsstyrelsens organisation och verksamhet av Konung och Riksdag.

Om avgiftsplikt.

4 §.

Beloppet av den pensionsavgift, som skall av envar avgiftspliktig erläggas, utgör för varje år tre kronor. Därutöver erlägges av den, som under nästföregående år åtnjutit inkomst av minst 500 kronor;

a) om inkomsten ej uppgår till 800 kronor, två kronor;

b) om inkomsten uppgår till 800 men ej till 1 200 kronor, fem kronor;

c) om inkomsten uppgår till 1 200 kronor eller mera, tio kronor.

Inkomst, som i denna § avses, utgör för den, som taxerats enligt gällande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, det taxerade beloppet, samt för den, som icke taxerats enligt nämnda förordning, den inkomst, som taxerats enligt förordningen angående bevillning av fast egendom samt av inkomst.

5 §.

Pensionsavgift erlägges ej av någon för år före det, under vilket han fyller sexton år, eller efter det, under vilket han fyllt sextiosex år, eller för år, för vilket han icke är i riket mantalsskriven. Pensionsavgift erlägges ej heller av den, som är till arbete varaktigt oförmögen.

Från avgiftsplikt undantages jämväl:

a) ordinarie innehavare av tjänst, å vilken lagen den den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension eller lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar äger tillämpning;

b) delägare i telegrafverkets eller folkskollärarnas pensionsinrättning samt i arméns eller flottans pensionskassa;

c) ordinarie innehavare av prästerlig tjänst;

ävensom hustru till sålunda undantagen person.

I övrigt ankommer på Konungens prövning, huruvida och under vilka villkor personer, vilka pension är tillförsäkrad på grund av anställning i allmän eller enskild tjänst eller genom försäkring i pensionsinrättning eller livränteanstalt, må undantagas från avgiftsplikt enligt denna lag.

Om pension.

6 §.

Pensions årliga belopp utgör för man trettio och för kvinna tjugofyra procent av de erlagda pensionsavgifternas sammanlagda belopp.

Därjämte utgår av allmänna medel ett tillägg till pensionen för pensionstagare som är till arbete varaktigt oförmögen och vilkens årsinkomst ej uppgår för man till 300 och för kvinna till 280 kronor.

Pensionstillägget utgör för år räknat i fråga om pensionstagare, som ej åtnjuter någon inkomst eller vilkens årsinkomst ej överstiger 50 kronor, för man 150 och för kvinna 140 kronor, och i fråga om pensionstagare, vilkens årsinkomst överstiger 50 kronor, för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag av halva årsinkomsten. Uppgår pensionstagarens årsinkomst till 50 men icke till 100 kronor, sker dock avdrag allenast med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor.

Därjämte höjes pensionstillägget med 0·08 procent för varje krona av erlagda pensionsavgifter; dock att sådan höjning må äga rum allenast med hänsyn till pensionsavgift, som jämlikt 14 eller 15 § blivit tillfullo erlagd.

7 §.

Årsinkomst, som i 6 § avses, utgör all den inkomst av fast egendom, kapital eller arbete, som någon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta utöver den pension honom enligt denna lag tillkommer.

Där inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, iakttages, att för den, som av inkomsten har full om än torftig försörjning, årsinkomsten ej må uppskattas till lägre belopp än 300 kronor för man och 280 kronor för kvinna, och att, där inkomsten ej räcker till full försörjning, årsinkomsten uppskattas till motsvarande lägre belopp, ävensom att årliga värdet av bostad ej må uppskattas till lägre belopp än 50 kronor. Där uppskattningen ej kan ske med ledning av dessa bestämmelser, verkställes densamma efter de i orten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

I fråga om äkta makar skall, vid bestämmande av pensionstilläggs belopp, årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst.

8 §.

Befinnes någon, som på grund av varaktig oförmåga till arbete åtnjuter pension, sedermera icke längre vara till arbete varaktigt oförmögen, må efter omständigheterna pensionen eller, där pensionstillägg utgår, allenast tillägget indragas. Lag samma vare i fråga om pensionstillägg för den, som befinnes icke längre vara i riket mantalsskriven.

Har för någon, som åtnjuter pensionstillägg, årsinkomsten ökats till sådant belopp, att rätt till pensionstillägg ej längre tillkommer honom, indrages tillägget. Sker eljest ändring i den inkomst, efter vilken pensionstillägget blivit bestämt, må tillägget i enlighet därmed ökas eller minskas, dock att dylik jämkning i pensions belopp ej må äga rum mer än en gång under varje år.

9 §.

I fråga om pensionsberättigad, som

a) avhänt sig eller undandolt inkomst eller egendom i uppsåt att erhålla pensionstillägg eller högre sådant tillägg än honom eljest skolat tillkomma;

b) visat tredska eller uppenbar försumlighet i fullgörandet av honom enligt denna lag åliggande avgiftsplikt;

c) uppenbarligen icke efter förmåga söker ärligen bidraga till sin försörjning eller är hemfallen åt dryckenskap;

må sökt pensionstillägg icke beviljas och skall redan beviljat pensionstillägg indragas; dock att vederbörande pensionsnämnd må, efter prövning av omständigheterna, för fall, varom under a) och b) förmäles, undantagsvis medgiva pensionstillägg med minskat belopp.

Pensionstillägg eller del av pensionstillägg, som på grund av vad sålunda stadgats icke utgår till pensionstagare, skall, där pensionstagaren för sin försörjning anlitar allmänna fattigvården, för tid, under vilken fattigvård till honom utgår, tillfalla den kommun, till vilken han i fattigvårdshänseende hör, dock icke i vidare mån än som erfordras till täckande av kostnaderna för den lämnade fattigvården.

Pensionstillägg utgår ej för tid, under vilken pensionsberättigad undergår frihetsstraff, som ej understiger en månad, eller är intagen å tvångsarbetsanstalt. Har den pensionsberättigade anhöriga, vilka för sitt uppehälle äro beroende av honom, må dem medgivas rätt att under tiden uppbära pensionstillägget.

För tid, under vilken pensionstagare är intagen å allmän fattigvårds- eller sjukvårdsanstalt eller annan allmän anstalt, äger anstalten uppbära honom tillkommande pensionstillägg samt därav tillgodogöra sig kostnaderna för vården.

Där pensionstagare, för vilken inbetalning blivit på grund av bestämmelserna i 14 § gjord av kommun, för sin försörjning anlitar allmänna fattigvården, äger den kommun, till vilken han i fattigvårdshänseende hör, att för tid, under vilken fattigvården utgår, uppbära det belopp, som enligt de i 6 § första stycket angivna grunder motsvarar vad av kommun sålunda inbetalats, dock icke i vidare mån än som erfordras till täckande av kostnaderna för den lämnade fattigvården.

10 §.

Kostnaden för pensionstilläggen bestrides till tre fjärdedelar av staten och till en fjärdedel av landstingen och kommunerna efter fördelning dem emellan på sätt nedan stadgas.

En åttondel av kostnaden fördelas emellan samtliga kommuner sålunda, att varje kommun bestrider åttondelen av pensionstillägget för pensionstagare, som var i kommunen mantalsskriven vid den tid, från vilken tillägget bestämts att utgå, och att, där tillägget blivit jämlikt 8 § ökat, åttondelen av ökningen bestrides av den kommun, i vilken pensionstagaren då var mantalsskriven. Minskas pensionstillägg, till vilket två eller flera kommuner lämna bidrag, skola dessa kommuners andelar i återstående beloppet bestämmas efter förhållandet mellan deras förutvarande bidrag.

En åttondel av kostnaden fördelas mellan landstingen och de städer, som icke deltaga i landsting, sålunda att varje landsting bidrager med ett belopp, motsvarande vad som enligt ovan stadgade grunder belöper å de i landstinget deltagande kommunerna, och att varje stad, utöver det belopp, som enligt samma grunder skall av staden gäldas, ytterligare bidrager med ett lika stort belopp.

Kommunernas och landstingens andelar i pensionskostnaden uträknas av pensionsstyrelsen. Angående tid och sätt för gäldande av dessa andelar förordnas av Konungen.

Om fonden.

11 §.

Pensionsavgifterna ingå till en fond, vilken förvaltas enligt grunder, som bestämmas av Konung och Riksdag.

12 §.

Inom fem år efter det lagen trätt i kraft och sedermera minst en gång vart tionde år skall genom pensionsstyrelsens försorg anställas en på vetenskaplig sannolikhetsberäkning grundad undersökning, huruvida genom de föreskrivna pensionsavgifterna kunna för dem, som först därefter bliva avgiftspliktiga, beredas de pensioner, som enligt bestämmelserna i 6 § första stycket motsvara dessa avgifter.

I sammanhang med sådan undersökning skall tillika verkställas utredning, huruvida fonden är så stor, att den minst motsvarar kapitalvärdet av alla de utbetalningar, som med dess medel skola bestridas.

Om pensionsavgifternas erläggande.

13 §.

Den avgift av tre kronor om året, som skall av envar avgiftspliktig erläggas, uppbäres av den kommun, där den avgiftspliktige är mantalsskriven. Uppbörden ombesörjes av den myndighet inom kommunen, som förrättar uppbörden av kommunalutskylderna.

De pensionsavgifter av två, fem och tio kronor, som enligt 4 § åligga vissa avgiftspliktiga, debiteras och uppbäras i samband med kronoutskylderna.

Där så skäligt prövas, äger Konungen för viss kommun förordna, att jämväl uppbörden av de i första stycket av denna § omförmälda avgifter skall verkställas i samband med kronouppbörden.

14 §.

För det i 13 § första stycket omförmälda ändamål skall varje år, sedan mantalslängden för kommunen blivit i stadgad ordning justerad, av mantalsskrivningsförrättaren uppgöras förteckning över de i längden upptagna personer, som vid årets början uppnått femton men icke sextiosex års ålder. I förteckningen, som uppgöres enligt fastställt formulär, angives för varje person namn, födelseår och dag, civilstånd, yrke samt bostad, varjämte för envar, som under nästföregående år varit undantagen från avgiftsplikt, anteckning göres härom.

Förteckningen tillställes taxeringsnämndens ordförande samtidigt med att den justerade mantalslängden enligt gällande författning till honom överlämnas. Sedan förteckningen kommit taxeringsnämnden tillhanda, beslutar nämnden, på grund av upplysningar från vederbörande pensionsnämnd angående de personer, som äro berättigade till pension eller understöd, samt med hänsyn till de förhållanden, som enligt 5 § andra och tredje styckena medföra undantagande från avgiftsplikt, för varje i förteckningen upptagen person, huruvida för året avgiftsplikt må åligga honom, varjämte om besluten anteckning göres i förteckningen.

Senast fem dagar efter det taxeringsnämndens arbete för året avslutats, överlämnas förteckningen till den kommunala uppbördsmyndigheten, som ombesörjer, att avskrift av densamma hålles tillgänglig för allmänheten under tiden från och med den 1 till och med den 10 juli å ställe, som minst fjorton dagar förut kungöres i kyrkan och tillika på annat lämpligt sätt tillkännagives. Härigenom skall envar som vederbör anses hava erhållit del av förteckningens innehåll.

Den pensionsavgift av tre kronor, som i 13 § första stycket avses, erlägges därefter före utgången av juni månad nästföljande år i den ordning, som av kommunen bestämmes. Har avgiftspliktig icke erlagt avgiftens hela belopp, skall likväl vad av honom inom nämnda tid må hava erlagts tagas i beräkning vid bestämmande av pensions belopp enligt 6 § första stycket.

De erlagda avgifterna redovisas och inbetalas till den i 11 § omförmälda fonden. Kommunen är därjämte skyldig att till samma fond redovisa och inbetala ett belopp, motsvarande avgifter, som icke blivit erlagda. Vad av kommunen sålunda inbetalats må icke tagas i beräkning vid bestämmande av pensionsbeloppet.

Sker uppbörden på sätt i 13 § sista stycket omförmäles, svarar kommunen även i sådant fall på sätt ovan stadgats för de pensionsavgifter av tre kronor eller delar därav, som icke blivit erlagda.

För ej erlagd pensionsavgift eller del därav äger kommunen fordran hos den avgiftspliktige.

Den ovannämnda förteckningen, försedd med uppgift om den avgift eller del därav, som av avgiftspliktig erlagts och enligt vad ovan stadgats må tagas i beräkning vid bestämmande av pensions belopp, insändes av kommunens uppbördsmyndighet till pensionsstyrelsen före utgången av juli månad.

Där så prövas nödigt, äger Konungen för viss kommun bestämma annan ordning för förteckningens uppgörande än ovan stadgas.

Närmare bestämmelser angående tid och sätt för ovan föreskrivna redovisning och inbetalning till den i 11 § omförmälda fonden meddelas av Konungen.

15 §.

För verkställande av uppbörd, som i 13 § andra och tredje styckena omförmäles, skall av vederbörande taxeringsnämnd i taxeringslängden för året angående varje avgiftspliktig antecknas beloppet av den avgift, som skall av honom i sammanhang med kronouppbörden erläggas.

Pensionsavgift, som i denna § avses, må kunna av avgiftspliktig särskilt erläggas. Närmare bestämmelser härom meddelas av Konungen.

Pensionsavgift, varom i 13 § andra stycket sägs, må ej erläggas och ej heller utsökas, sedan sex månader förflutit efter utgången av det år, under vilket avgiften blivit påförd. Har sådan pensionsavgift allenast till en del av sitt belopp erlagts eller indrivits, tages likväl den del i beräkning vid bestämmande av pensions belopp enligt 6 § första stycket.

Varje år skall före den 1 september genom uppbördsmyndigheten till pensionsstyrelsen insändas uppgift enligt fastställt formulär om de för nästföregående år enligt denna § erlagda och indrivna pensionsavgifter.

16 §.

Ändring i taxeringsnämnds beslut enligt 14 eller 15 § må av enskild sakägare ävensom av kommun samt av ombud, varom i 27 § förmäles, sökas genom besvär inom tid och i den ordning, som angående besvär över taxeringsnämnds beslut är stadgat, dock att, där ändring sökes i beslut rörande fråga, huruvida någon skall på grund av varaktig oförmåga till arbete undantagas från erläggande av pensionsavgift, dessa besvär skola anföras hos pensionsstyrelsen och inlämnas till vederbörande pensionsnämnd före utgången av juli månad. Har pensionsavgift blivit den klagande påförd, är han ändock skyldig att erlägga avgiftsbeloppet med rätt att återfå vad han finnes hava för mycket erlagt.

Har ändring i beslut, varom här är fråga, gjorts av annan myndighet än pensionsstyrelsen, skall genom den myndighets försorg anmälan härom ofördröjligen ske hos pensionsstyrelsen.

Menar någon, vilken pensionsavgift påförts, att för honom sedermera sådant förhållande inträtt, att han, då avgiften skall erläggas, bör undantagas från avgiftsplikt, må frågan hänskjutas till ordföranden i vederbörande pensionsnämnd. Den, som med ordförandens utlåtande ej åtnöjes, må underställa frågan pensionsnämndens avgörande. Intill dess nämndens beslut i ämnet meddelats, skall det besked, som ordföranden givit, lända till efterrättelse.

17 §.

Den envar avgiftspliktig åliggande pensionsavgift av tre kronor erlägges av gift man för hustru, där hon ej vunnit boskillnad, och är fader ansvarig för erläggandet av sådan pensionsavgift för barn under aderton år, som är hos honom mantalsskrivet.

18 §.

Innehar avgiftspliktig vid tid, då pensionsavgift skall av honom erläggas, tjänst eller arbetsanställning hos arbetsgivare, och varder avgiften för den avgiftspliktige erlagd av arbetsgivaren, äger denne, mot avlämnande till den avgiftspliktige av bevis om avgiftens erläggande, av honom tillkommande kontant avlöning till ersättning för sitt utlägg innehålla det erlagda beloppet.

Har ersättningen ej sålunda uttagits inom sex månader efter det avgiften av arbetsgivaren erlagts, är all rätt till ersättning förfallen.

Om pensionsnämnder.

19 §.

Varje socken å landet samt varje stad ävensom varje köping, som utgör egen kommun, bildar ett pensionsdistrikt.

Hava två eller flera socknar på landet gemensam kommunalförvaltning, skola de samfällt utgöra ett pensionsdistrikt.

Där på grund av kommuns vidsträckthet eller folkmängd eller andra förhållanden så prövas lämpligt, må kommunen fördelas i två eller flera pensionsdistrikt. Beslut om sådan fördelning ävensom om upphävande eller förändring därav fattas å landet av kommunalstämma och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga.

Beslutet skall underställas Konungens befallningshavande, som äger att detsamma antingen oförändrat fastställa eller ock på anförda skäl ogilla.

20 §.

För varje pensionsdistrikt skall finnas en pensionsnämnd, bestående av en ordförande och ett jämt antal ledamöter, högst sex.

Ordförande i pensionsnämnd och suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande för fyra år i sänder.

Ledamöterna i pensionsnämnd, jämte ett lika antal suppleanter för dem, väljas varje gång för fyra år, å landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, där sådana finnas, och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga. Vid val å kommunalstämma och allmän rådstuga iakttages, att varje röstande har en röst. Halva antalet av de utsedda ledamöterna samt halva antalet av suppleanterna avgå efter lottning vid slutet av andra året från det denna lag trätt i kraft. Avgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstid, anställes fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

Sedan val av ledamot eller suppleant ägt rum, skall underrättelse om den valdes namn och bostad ofördröjligen meddelas pensionsnämndens ordförande.

21 §.

Ordförande eller ordförandes suppleant samt ledamot eller ledamots suppleant i pensionsnämnd må endast den man eller kvinna vara, som är i kommunen boende och som uppnått myndig ålder samt är i besittning av medborgerligt förtroende och råder över sig och sitt gods. Gift kvinna vare ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, obehörig att utöva uppdrag, varom nu är fråga.

Ej må annan kunna avsäga sig uppdrag, som nu nämnts, än ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget, den, som under de fyra sistförflutna åren tjänstgjort såsom ordförande eller ledamot i pensionsnämnd, samt den, som eljest uppgiver förhinder, som i fråga om ordförande av Konungens befallningshavande och i fråga om ledamot av vederbörande valkorporation godkännes.

22 §.

Pensionsnämnd har, förutom att i allmänhet övervaka denna lags efterlevnad inom pensionsdistriktet, att vid behandling av ärenden rörande pension förfara på sätt i 30 § angives samt att i övrigt ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i denna lag och de föreskrifter, som angående pensionsnämnder av Konungen meddelas.

23 §.

Pensionsnämnd sammanträder minst en gång var tredje månad å tid och ställe, som nämnden bestämmer. Dessutom sammanträder nämnden på kallelse av ordföranden, så ofta han med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden minst fjorton dagar förut kungöra i kyrka samt tillika på annat lämpligt sätt bringa till allmänhetens kännedom; varjämte ombud, som i 27 § omförmäles, skall om sammanträdet genom ordförandens försorg i god tid underrättas.

Ordföranden och ledamöterna äga, därest av vederbörande kommunalstämma eller, där kommunalfullmäktige finnas, av dessa eller i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga, sådant beslutas, att av kommunens medel åtnjuta dels traktamentsersättning under såväl sammanträdes- som resedagar med högst fyra kronor om dagen, dels ock, då de icke äro bosatta å den ort, där nämnden sammanträder, samt då skjuts, järnväg eller ångfartyg för

resa till och från sammanträdesorten verkligen begagnats, resekostnadsersättning med högst lega för skjuts efter en häst eller för båtskjuts eller utgift för II klass å järnväg eller för salongsplats å ångfartyg.

24 §.

Pensionsnämnd må ej handlägga ärende, där icke, förutom ordföranden, minst två ledamöter äro tillstädes.

Inträffar för ordförande eller ledamot sådant hinder, att han ej kan inställa sig vid sammanträde, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta vederbörande suppleant; och vare sålunda underrättad suppleant skyldig att utan vidare kallelse infinna sig.

Ordförande, ledamot eller vederbörligen kallad suppleant, som utan av pensionsnämnden godkänt förhinder utebliver från nämndens sammanträde, ävensom ordförande eller ledamot, vilken vid inträffat förhinder uraktlåter att underrätta suppleant, skall till kommunens kassa böta, ordföranden eller hans suppleant tjugofem kronor samt ledamot eller hans suppleant fem kronor. Därest sammanträdet i anseende till de närvarande ledamöternas fåtalighet måste inställas eller upplösas, böte ledamot eller suppleant dubbelt. Om uttagande av sådana böter förordnar Konungens befallningshavande efter anmälan av ordföranden eller ledamot i vederbörande pensionsnämnd eller av pensionsstyrelsens ombud i orten.

25 §.

Å pensionsnämnds sammanträde skola till prövning företagas de sedan nästföregående sammanträde inkomna ärenden, och skall ärende genast avgöras, där icke nämnden för vederbörandes hörande eller eljest i följd av särskilda omständigheter finner uppskov oundgängligen erfordras. Dock skall i sådant fall ärendet bringas till slut å näst därpå följande sammanträde.

Äro vid omröstning rösterna lika delade, gäller den mening ordföranden biträder.

26 §.

Pensionsnämnds ordförande åligger att enligt fastställt formulär hålla register över gjorda framställningar och inkomna ansökningar samt föra förteckning över de pensionstagare, till vilkas pensionering kommunen enligt 10 § lämnar bidrag. Han förer vid nämndens sammanträden protokoll eller är för dess ordentliga förande ansvarig, ombesörjer skriftväxlingen, emottager alla till nämnden ställda skrivelser och framställningar samt vårdar nämndens handlingar.

Ordföranden äger av kommunen tillgodonjuta gottgörelse för de honom genom uppdraget åsamkade kostnader, såsom skrivmaterialier, postporto och skrivarehjälp.

Protokollet skall innehålla uppgift om de vid sammanträdet närvarande ledamöter av pensionsnämnden och i 27 § omförmälda ombud samt redogörelse för de ärenden, som vid sammanträdet förekommit, ävensom för de beslut, som av nämnden fattats.

Protokollet för varje sammanträde skall genast justeras; dock må pensionsnämnden särskilt för varje gång uppdraga åt två ledamöter att jämte ordföranden verkställa justeringen sist inom åtta dagar efter sammanträdets slut.

Sedan protokoll för sammanträde justerats, åligger det ordföranden att ofördröjligen till vederbörandes kännedom å förut kungjort ställe anslå de beslut, som fattats, och anses härigenom meddelande om besluten hava skett den dag anslag gjordes.

27 §.

För varje pensionsdistrikt skall finnas ett av pensionsstyrelsen förordnat ombud; dock må samma person kunna förordnas till ombud för flera pensionsdistrikt.

Ombud äger närvara vid vederbörande pensionsnämnds sammanträden och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. I övrigt har ombudet att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som varda av pensionsstyrelsen meddelade.

Landsting äger ock för pensionsdistrikt inom landstingsområdet utse ombud. För sådant ombud äge vad i denna lag är stadgat om pensionsstyrelsens ombud motsvarande tillämpning.

28 §.

Ändring i pensionsnämnds beslut må av enskild sakägare ävensom av kommun samt av vederbörande i 27 § omförmälda ombud sökas hos pensionsstyrelsen genom besvär, vilka skola

ingivas till pensionsnämndens ordförande eller i betalt brev med allmänna posten vara till denne inkomna sist å trettionde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad, då sådant skedde. Ordföranden äge ock att över nämndens beslut anföra besvär. Över inkomna besvär skall nämnden avgiva yttrande, varefter handlingarna i ärendet av ordföranden så snart ske kan insändas till pensionsstyrelsen.

Över pensionsstyrelsens beslut må klagan ej föras av enskild sakägare. Justitiekanslern eller efter justitiekanslerns medgivande kommun, pensionsnämnds ordförande och i 27 § omförmälda ombud må söka ändring i pensionsstyrelsens beslut hos Konungen genom besvär, vilka, vid talans förlust, skola före klockan tolv å trettionde dagen från den dag beslutet gavs, eller, om då är sön- eller helgdag, å nästa söckendag därefter ingivas till civildepartementet.

Om ansökning rörande pension.

29 §.

Ansökning rörande pension göres hos pensionsnämnden i det pensionsdistrikt, där sökanden senast blivit mantalsskriven.

Ansökningen, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla upplysningar angående sökandens arbetsförmåga och inkomster samt vad i övrigt till utredande av hans pensionsrätt må erfordras jämte en av sökanden undertecknad, på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med sökandens förhållanden förtrogna personer. Vid ansökningen fogas prästbevis angående sökandens ålder.

Där ansökning allenast avser pension enligt 6 § första stycket, är uppgift om sökandens inkomster ej erforderlig.

30 §.

Är ansökning gjord rörande pension, skall pensionsnämnden pröva de i ansökningen lämnade upplysningar och åberopade handlingar samt på grund av denna prövning och kända förhållanden besluta, huruvida sökanden äger rätt till pension, samt bestämma storleken av den årsinkomst, som skall läggas till grund för beräkning av pensionstilläggs belopp.

Sedan den i 28 § första stycket stadgade besvärstid gått till ända, skall, evad besvär anförts eller icke, beslutet i ärendet jämte tillhörande handlingar av ordföranden ofördröjligen insändas till pensionsstyrelsen.

Där sökanden funnits berättigad till pension, skall pensionsstyrelsen beräkna och fastställa beloppet samt utfärda pensionsbrev, som genom nämndens försorg tillställes pensionstagaren. Uppgår det beräknade beloppet icke till sex kronor om året, må dock pension ej utgå och förty ej heller pensionsbrev utfärdas.

Finnes pensionsnämnds beslut strida mot denna lag, äger pensionsstyrelsen, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, att återförvisa ärendet till förnyad prövning.

Vad om ansökning rörande pension samt om handläggning av sådant ärende stadgats gäller i tillämpliga delar jämväl om ärende rörande ökning, minskning eller indragning av pension. Innan pensionsnämnd fattar beslut i ärende rörande minskning eller indragning av pension, skall nämnden lämna pensionstagaren tillfälle att yttra sig.

Om pensions utbetalande.

31 §.

Pension utgår från den dag rätt till pension inträtt, vilket, då annat förhållande ej visas, anses hava skett den dag pensionen sökes, till utgången av den månad, under vilken pensionstagaren avlidit eller pensionens indragning beslutats.

Lag samma vare i tillämpliga delar i fråga om ökning eller minskning av pension.

32 §.

Utbetalning av pension verkställes genom postanstalten i den ort, där pensionstagaren vistades, då ansökning om pension gjordes, därest icke i ansökningen uppgivits annan postanstalt. Anvisningen å den postanstalt, genom vilken utbetalningen sker, skall lämnas i pensionsbrevet. Avflyttar pensionstagare till annan ort eller önskar pensionstagare eljest pensionens utbetalande genom annan än förut angiven postanstalt, må pensionsstyrelsen förordna om utbetalningens verkställande genom den postanstalt pensionstagaren uppgivit.

Pension skall utbetalas månadsvis; dock att utbetalningen äger rum kvartalsvis, om pensionen uppgår till 30, men ej till 60 kronor, och halvårsvis, om pensionen uppgår till 15, men ej till 30 kronor, samt en gång om året, om pensionen understiger 15 kronor eller tillkommer någon, som flyttat ur riket. Utbetalning verkställes tidigast den 15 i varje månad eller, om den dagen inträffar å sön- eller helgdag, nästpåföljande söckendag, samt, där utbetalningen fördelas å längre terminer än en månad, tidigast den 15 i sista månaden av varje termin eller, om den dagen inträffar å sön- eller helgdag, nästpåföljande söckendag.

Pensionsbelopp, som ej lyftats före utgången av året näst efter det, under vilket beloppet förfallit till betalning, vare förverkat och tillfalle den i 11 § omnämnda fonden.

Om understöd.

33 §.

Den, som efter fyllda femton år bliver till arbete varaktigt oförmögen, men för vilken avgifter till erhållande av pension icke blivit erlagda, ävensom den, vilken vid nämnda ålder redan är varaktigt arbetsoförmögen, äger erhålla understöd under villkor och med belopp, som angående pensionstillägg är i 6 § stadgat. Beträffande sådant understöd gäller även i övrigt i tillämpliga delar vad i denna lag är föreskrivet om pensionstillägg och om kostnaden för dess bestridande samt om ansökning rörande pension och om pensions utbetalande.

Om pension på grund av frivilliga avgifter.

34 §.

För att vid varaktig oförmåga till arbete och senast vid fyllda sextiosju år erhålla pension utöver vad ovan i denna lag stadgas, vare det envar svensk man eller kvinna, som fyllt femton år, medgivet att, på sätt Konungen bestämmer, erhålla försäkring genom erläggande av frivilliga avgifter. Dylika avgifter må för varje gång ej erläggas med mindre belopp än en krona eller, där högre belopp erlägges, annorlunda än med helt antal kronor, och ej heller må av någon under ett kalenderår avgifter erläggas till högre sammanlagt belopp än trettio kronor.

De frivilliga avgifterna ingå till den i 11 § omnämnda fonden. Till denna fond skall för varje år av statsmedel tillskjutas ett belopp, motsvarande en åttondel av summan av de under året erlagda frivilliga avgifter.

Årliga beloppet av pension enligt denna § skall för man utgöra för varje erlagd avgift en och en halv procent av avgiftens belopp för varje helt år, som förflutit från den dag avgiften erlades till den dag, från vilken pensionen utgår.

För kvinna beräknas pensionens belopp till fem sjättedelar av motsvarande belopp för man.

Finnes någon hava försummat att fullgöra honom enligt 4 § åliggande avgiftsplikt för år, varunder frivillig avgift för honom erlagts, skall vid bestämmande av pensionens belopp hänsyn ej tagas till den frivilliga avgiften i vidare mån än denna avgifts belopp må överstiga beloppet av den försummade avgiften.

Beträffande avgifter och pensioner, som i denna § avses, länder i tillämpliga delar till efterrättelse vad 12 § innehåller om verkställande av undersökning å vissa tider av pensionsvillkor och fond.

35 §.

Rätt till pension eller understöd enligt denna lag kan icke överlåtas och må förty ej för gäld tagas i mät.

36 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

37 §.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1914; dock att 3, 19—28 samt 36 §§ skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse från och med den 1 september 1913.

Rätt till understöd enligt 33 § tillkommer ej den, som vid tiden för lagens ikraftträdande fyllt sextiosju år, och ej heller den, som då fyllt femton år och är till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården, välgörenhetsinrättningar eller enskilda personer.

För dem, som före utgången av år 1918 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd eller till ökning därav, bestämmas beloppen av pensionstillägg, understöd och ökning till följande procent af eljest stadgade belopp, nämligen

för dem, som under år 1914 förvärvat sådan rätt, till 50 %
» » » » » 1915 » » » » 60 »
» » » » » 1916 » » » » 70 »
» » » » » 1917 » » » » 80 »
» » » » » 1918 » » » » 90 ».

För den, som vid lagens ikraftträdande fyllt tjugofem år, skall den pension eller del därav som jämlikt 6 § första stycket eljest skolat beräknas för man till trettio och för kvinna till tjugofyra procent av erlagda pensionsavgifter, i stället utgå med följande procent av dessa avgifter nämligen

för man, som fyllt 25, men icke 30 år, med 27½ procent
» » » » 30, » » 35 » » 25 »
» » » » 35, » » 45 » » 22½ »
» » » » 45 år . . . . . » 20 »

och för kvinna, som fyllt 25, men icke 30 år, med 22 procent
» » » » 30, » » 55 » » 20 »
» » » » 35, » » 45 » » 18 »
» » » » 45 år . . . . . » 16 » .

Den ökade kostnad, som av denna bestämmelse föranledes, bestrides av statsmedel.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 30 juni 1913.

GUSTAF.

(L. S.)

(Civildepartementet.) AXEL SCHOTTE.

Lag om behandling av alkoholister.

Bland åtgärder till motarbetande av alkoholmissbruket intager sedan lång tid tillbaka behandlingen av alkoholister i särskilda anstalter ett bemärkt rum. Den äldsta av dessa anstalter anses vara den år 1851 i Lintorf i Rhenprovinsen öppnade. Under de två senaste årtiondena hava alkoholistanstalterna hastigt tillväxt i antal i många länder, såsom Tyskland, England, Schweiz, Danmark, Norge, Nordamerikas Förenta Stater m. fl. I Sverige finnas för närvarande 8 dylika anstalter, därav en uteslutande avsedd för kvinnor. Principen för denna anstaltsvård har varit, att alkoholisterna frivilligt ingått på dessa anstalter, där man för deras vård vidtagit särskilt lämpade anordningar.

Emellertid har det visat sig vara allenast ett fåtal alkoholister, som frivilligt underkastat sig anstaltbehandling. Man kom därför snart på den tanken att genom lagstiftning påbjuda tvångsbehandling av alkoholister. Det land i Europa, där lagstiftning på detta område tidigast ingripit, är England. Genom Habitual Drunkards Act av år 1879 bestämmes, att vanedrinkare, som under vissa former frivilligt ingått i alkoholisthem, sedan kunde mot sin vilja kvarhållas där, och genom Inebriates Act av år 1898 bestämdes, att vanedrinkare, som begått brott och fylleriförseelser, kunde mot sin vilja intagas å för dem avsedda förbättringsanstalter. Jämväl vissa schweiziska kantoner hava lagar om behandling av vanedrinkare, och den norska lagstiftningen innehåller åtskilliga stadganden, som lämna möjlighet öppen för tvångsinternering av alkoholister. I åtskilliga av Nordamerikas Förenta Stater samt i de Brittiska kolonierna i Australien finnas slutligen lagar rörande tvångsinternering av alkoholister.

I Sverige framfördes redan vid 1889 års riksdag förslag om införande av en dylik tvångslagstiftning. Tanken härpå väcktes ånyo vid 1896 och 1903 års riksdagar, vid sistnämnda tillfälle genom en motion av riksdagens nykterhetsgrupp. Lagutskottet tillstyrkte framställningen, men frågan förföll på grund av kamrarnas skiljaktiga beslut. Vid 1905 och 1906 års riksdagar upptogs motionen ånyo, men först vid 1907 års riksdag bifölls framställningen av bägge kamrarna.

Riksdagens skrivelse, dagtecknad den 27 februari 1907, remitterades av Kungl. Maj:t till överståthållareämbetet och Kungl. Maj:ts samtliga befallningshavande för avgivande av yttrande. I allmänhet hade dessa myndigheter icke haft något att invända mot en tvångsinternering av alkoholister, ehuruväl flere av dem framhöllo nödvändigheten av en begränsning. Genom remiss den 9 oktober 1908 överlämnade Kungl. Maj:t Riksdagens skrivelse jämte de infordrade yttrandena till den kommitté, som i medio av år 1907

tillsatts för att avgiva förslag till förändrad lagstiftning dels angående fattigvården och dels angående lösdrivares behandling m. m. Med en den 3 december 1910 dagtecknad skrivelse överlämnade nämnda kommitté förslag till lag om behandling av alkoholister jämte motiv härtill m. m. Genom remiss den 17 februari 1911 infordrades yttranden över de avgivna förslagen från de medicinska fakulteterna vid Uppsala och Lunds universitet, karolinska medico-kirurgiska institutets lärarkollegium, medicinalstyrelsen, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet samt Kungl. Maj:ts befallningshavande i rikets samtliga län, varjämte tillfälle lämnades svenska läkarsällskapet att avgiva yttrande över förslagen.

Från samtliga dessa myndigheter inkommo yttranden, därvid jämväl överlämnades en del av dem infordrade yttranden från fattigvårds- och polismyndigheter med flera. Vidare överlämnades från svenska läkarsällskapet ett yttrande i frågan, vilket utarbetats av en inom sällskapet tillsatt kommitté jämte sällskapets däröver förda diskussion, varförutom senare inkom ett av läkarkommittén från trycket utgivet arbete med titeln »Alkoholen och samhället. Betänkande angående de samhällsskadliga inflytanden bruket av rusdrycker medför jämte förslag till systematiska åtgärder för deras bekämpande i Sverige.» Skrivelser i ärendet inkommo vidare från allmänna svenska prästföreningen och Visby allmänna nykterhetskommitté.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juli 1912 överlämnades fattigvårdskommitténs förslag och de i anledning därav inkomna yttranden och framställningar till den av Kungl. Maj:t den 17 november 1911 tillsatta nykterhetskommittén med uppdrag att däröver avgiva utlåtande. I skrivelse den 22 augusti 1912 avgav nykterhetskommittén det sålunda infordrade utlåtandet.

De grundprinciper, å vilka fattigvårdskommittén byggde sitt förslag, godkändes i allmänhet av de myndigheter, som yttrade sig däröver, och åtskilliga av dessa betonade starkt angelägenheten av en lagstiftning på förevarande område. Läkarsällskapets kommitté anmärkte emellertid såsom en väsentlig brist i förslaget bl. a. att tvångsinterneringen behandlats såsom en fristående fråga utan organiskt samband med andra åtgärder till nykterhetens befrämjande. Nämnda kommitté föreslog därför, att interneringsförfarandet skulle handhavas av en kommunal alkoholnämnd, under vilken skulle sortera en eller flere byråer, av vilka en skulle hava på sin lott den del av samhällets organiserade kamp mot alkoholmissbruket, som förutsatte personkännedom bland alkoholmissbrukarna och använde individuella reaktionsåtgärder mot dem. Endast inom sådana kommuner skulle tvångsinternering av alkoholister vara tillåten, »där internering är en del av något helt, infogad i en ram av systematiska åtgärder, som äro avsedda att föregå och efterfölja densamma».

Nykterhetskommittén, som jämväl betonade vikten av förebyggande åtgärder, upptog icke läkarkommittens förslag om alkoholnämndens inrättande såsom en i regel nödvändig förutsättning för tvångsinterneringen, men den ansåg, att vidtagande av förebyggande åtgärder skulle befordras genom

särskilda nämnder, och föreslog, att kommun, som ansåg sådant önskvärt, skulle äga upprätta särskild nämnd, med namn av nykterhetsnämnd, varigenom verksamheten för alkoholisters återförande till ett nyktert liv och deras skyddande mot återfall kunde organiseras under enhetlig ledning.

På grundvalen av fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag och med beaktande av de under ärendets vidare behandling framställda erinringarna överarbetades inom justitiedepartementet lagförslaget, som överlämnades till lagrådets granskning.

Lagrådet framhöll, att ett fullt rationellt ordnande av interneringsfrågan kunde ske först sedan strafflagstiftningen, lagstiftning om ordnandet av lösdrivares behandling, om fattigvården och om sinnessjukvården samt förmynderskapslagstiftningen blivit genomarbetade. En icke ringa betänklighet mot ett omedelbart genomförande av den ifrågasatta lagstiftningen låge däri, att antalet vårdplatser vida understege behovet. Såsom ett oeftergivligt villkor för lagförslagets antagande måste fördenskull uppställas, att det vid lagens ikraftträdande funnes en eller flere statsanstalter med tillräckligt antal platser för att mottaga de farliga eller svårhanterliga alkoholisterna. Lagrådet hemställde vidare, att frågorna om internering skulle komma att inom varje kommun behandlas av en enda nämnd, nykterhetsnämnden, och skulle denna, där ej särskild nämnd utsåges, utgöras av fattigvårdsnämnden. Åt nykterhetsnämnden skulle ansökningsrätten vara uppdragen. Bland de väsentligare ändringar, lagrådet föreslog skola vidtagas i förslaget, märkas viss begränsning av tillämpningsområdet, uppgivande av kravet på intyg av trovärdiga män m. m.

I nära anslutning till lagrådets erinringar utarbetades en proposition till lagstiftning i ämnet, som förelades årets Riksdag och som i allt väsentligt blev av densamma godkänd.

Såsom framgår av den här nedan återgivna lagtexten, kommer lagen att träda i kraft den dag, som Konungen förordnar. Skälet härtill är, att frågan om inrättande av statsanstalt ännu icke är löst utan först torde kunna prövas av nästkommande års riksdag. Av vissa skäl har emellertid det ansetts önskligt, att lagen redan nu antoges. Lagens tillämpning är nämligen ej grundad ensamt på statsanstaltens verksamhet, utan man har utgått ifrån, att icke statliga anstalter därvid skola lämna en kraftig medverkan. Så snart lagen antagits, äro kommuner och stiftelser med flera i tillfälle att träffa förberedande åtgärder för att bringa anstalter till stånd, och de nu befintliga anstalterna få också rådrum att vidtaga de förändrade anordningar, vartill lagen kan giva anledning. Även för ordnande av statens anstaltsväsende är det av intresse att så tidigt som möjligt få kännedom om sådana åtgärder. För övrigt torde man kunna utgå ifrån, att redan lagens antagande skall giva ett kraftigt stöd åt strävandena för alkoholisters förbättrande.

Personer, som äro hemfallna åt dryckenskap, kunna enligt lagen i vissa fall mot sin vilja intagas i särskilda för vård av alkoholister avsedda anstalter. Beslut härom meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande efter

ansökning av den kommunala nykterhetsnämnden. I fråga om för den allmänna säkerheten farlig alkoholist må dylik ansökning jämväl göras av polismyndighet. Likaså äga den åt dryckenskap hemfallnes anhöriga i det fall, att nämnden trots framställning underlåtit vidtaga nödiga åtgärder, vända sig direkt till Konungens befallningshavande. Efter alkoholistens hörande och sedan ärendet i övrigt vunnit erforderlig utredning, har Kungl. Maj:ts befallningshavande att avgöra, huruvida tvångsinternering medgives eller icke. För fall, då allvarlig fara föreligger för alkoholistens eget liv eller annans personliga säkerhet, kan under vissa förutsättningar Kungl. Maj:ts befallningshavande, även innan alkoholisten blivit hörd i målet, meddela förordnande om hans intagande på en dylik anstalt, i avbidan på att slutligt förordnande om honom meddelas. Verkställigheten av ett meddelat beslut om internering har gjorts beroende av den person eller myndighet, på vars ansökning förordnandet meddelats; denne får själv underhandla med vårdanstalt om plats, men har plats beretts och alkoholisten vägrar att ingå å anstalten, äger Kungl. Maj:ts befallningshavande att lämna handräckning för beslutets verkställande. Om förordnandet ej gått i verkställighet inom sex månader från beslutets meddelande, skall det anses förfallet.

De i lagen förutsatta vårdanstalterna kunna, som förut nämnts, vara såväl av staten för dylikt ändamål upprättade anstalter, som ock av landsting, kommun, förening eller stiftelse för enahanda ändamål anordnade anstalter, vilka av Konungen erkänts som allmänna. Anstalterna stå under tillsyn av en utav Konungen bestämd uppsiktsmyndighet. Överflyttning från en anstalt till en annan kan i vissa fall äga rum, enligt av Kungl. Maj:t därom utfärdade bestämmelser. Den nämnda uppsiktsmyndigheten äger att träffa avgörande i dessa fall. Tiden för anstaltsvistelsen skall ej bestämmas i förordnandet utan efteråt avgöras av vederbörande anstalts styrelse. Avgörande för utskrivningen är, att det ändamål, som avses med vistelsen å anstalten, vunnits, så att den vårdade kan antagas skola efter utskrivningen föra ett nyktert och ordentligt liv, dock föreskrives såsom maximum en tid av 1 år eller om personen förut vårdats å sådan anstalt 2 år. Utskrivningen kan ske villkorligt. Den, på vilkens framställning intagning i alkoholistanstalten ägt rum, har att gent emot anstalten svara för vårdavgiftens gäldande och att däråå avlämna ansvarsförbindelse. Har på grund av ansvarsförbindelse eller eljest annan person än den, som åtnjutit vården, guldit kostnaden, är han dock berättigad till gottgörelse av den vårdade. Har den vårdade vid tiden för ansökningen minst 5 år oavbrutet vistats utom sin hemkommun, skall statsverket vidkännas de kostnader, som eljest kunde komma att åligga kommunen. Lagen har också bestämmelser, som medgiva anstalterna att kvarhålla en alkoholist, som frivilligt ingått å densamma under vissa former.

Slutligen innehåller lagen straffbestämmelser för dem, som söka införa rusdrycker å dylika anstalter.

Lag om behandling av alkoholister;

given Stockholms slott den 30 juni 1913.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med Riksdagen, funnit gott i nåder förordna som följer:

1 §.

Är någon hemfallen åt dryckenskap, och finnes han i följd därav

vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller

utsätta hustru eller barn, som han är skyldig att försörja, för nöd eller uppenbar vanvård, eller ligga fattigvården eller sin familj till last,

då må i den ordning, som stadgas i denna lag, förordnas om hans intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister.

2 §.

Allmän anstalt för vård av alkoholister är antingen av staten för sådant ändamål upprättad anstalt eller ock av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan för enahanda ändamål anordnad anstalt, vilken av Konungen erkänts såsom allmän. Sådant erkännande kan när som helst återkallas.

Anstalt, som här sägs, skall stå under ledning av en styrelse. Konungen meddelar för varje särskild anstalt närmare bestämmelser angående dess verksamhet.

Anstalterna skola stå under uppsikt av den myndighet, som Konungen bestämmer.

3 §.

I varje kommun skall finnas en nykterhetsnämnd.

Nykterhetsnämnden skall, om ej särskild sådan nämnd blivit tillsatt, utgöras av kommunens fattigvårdsstyrelse.

Särskild nykterhetsnämnd må tillsättas, i fall så prövas lämpligt i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga och på landet av kommunalstämma. Om dylik nämnds sammansättning, val av ledamot och suppleant däri, ledamots och suppleants tjänstgöringstid och avgång, val av ordförande och vice ordförande, ordningen för nämndens arbete, avgivande av utgifts- och inkomstförslag, räkenskapers förande, redovisning samt ledamots ansvarighet äger för annan ort än Stockholm vad om fattigvårdsstyrelse finnes stadgat motsvarande tillämpning, och gälla för Stockholm de bestämmelser, Konungen på förslag av stadsfullmäktige meddelar. Vald ledamot äger att när som helst avsäga sig uppdraget.

4 §.

1 mom. Ansökning om förordnande att person, som omförmäles i 1 §, skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister må göras av nykterhetsnämnden i den kommun, där han vistas eller äger hemortsrätt.

2 mom. Innan sådan ansökning göres, skall nämnden inhämta noggranna upplysningar om ifrågavarande person samt, därest ej uppenbarligen utsikt saknas att utan tvång återföra honom till ett nyktert och ordentligt liv, vidtaga härför lämpade åtgärder, såsom att söka

förmå honom att ingå i nykterhetsförening,

bereda honom, för minskande av frestelserna till bruk av rusdrycker, anställning hos lämplig person eller ombyte av verksamhet eller vistelseort,

utverka hos försäljare av brännvin, vin eller öl, att sådana drycker ej utlämnas till honom,

förmå honom att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter eller att frivilligt söka vård å lämplig anstalt.

I fall av behov äger nykterhetsnämnd att för vidtagande av de i detta moment omförmälda åtgärder till sitt biträde utse ombud antingen bland sina egna ledamöter eller bland andra för uppgiften lämpade personer, föreningar eller stiftelser.

3 mom. Ansökning, som ovan sägs, göres hos Konungens befallningshavande.

Ansökningen skall innehålla en fullständig redogörelse för de av nämnden i ärendet gjorda undersökningar och för de övriga åtgärder, som enligt 2 mom. må hava vidtagits.

Vid ansökningen skola fogas prästbevis enligt av Konungen fastställt formulär samt utlåtande av legitimerad läkare, avfattat enligt av Konungen meddelade anvisningar och grundat å undersökning, som verkställts inom en månad före ansökningens ingivande.

Hava prästbevis och läkarutlåtande, enligt vad nu är sagt, ej bifogats ansökningen, varde denna ej upptagen till prövning, med mindre anledning förekommer, att den, som ansökningen avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv. Upptages ej ansökningen, meddele Konungens befallningshavande därom skriftligt besked.

5 §.

1 mom. Är åt dryckenskap hemfallen person farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, må ansökning om förordnande att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister jämväl göras å landet av kronofogde eller länsman samt i stad av vederbörande polismyndighet.

Ansökningen skall innehålla en fullständig redogörelse för de av polismyndigheten i ärendet inhämtade upplysningar samt vara åtföljd av prästbevis och läkarutlåtande, som i 4 § sägs, om dylika handlingars anskaffande kan utan våda avvaktas.

För köping eller annat område å landet, för vilket ordningsstadgan för rikets städer är i tillämpliga delar gällande, må Konungens befallningshavande förordna lämplig polisman att fullgöra vad enligt denna lag åligger länsman.

2 mom. Därest i fall, som i 1 mom. avses, faran är så överhängande, att åtgärd, som ankommer på Konungens befallningshavande, ej utan våda kan avvaktas, har myndighet, varom i samma mom. förmäles, att vidtaga erforderlig åtgärd för farans avvärjande; åliggande det myndigheten att, om ansökning enligt nämnda mom. ej redan gjorts, ofördröjligen till Konungens befallningshavande insända sådan ansökning.

6 §.

Har framställning om åtgärd, som i 4 § 1 mom. sägs, hos nykterhetsnämnden gjorts av förmyndare för en åt dryckenskap hemfallen person eller av sådan persons make, föräldrar, barn eller syskon eller, där hans barn ej uppnått myndig ålder, av förmyndaren för dessa, men har nämnden avslagit framställningen eller ej inom två månader vidtagit den äskade åtgärden, äger den, som hos nämnden gjort dylik framställning, att själv hos Konungens befallningshavande göra ansökning om förordnande att den åt dryckenskap hemfallne skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister.

Sådan ansökning skall vara åtföljd av prästbevis och läkarutlåtande, som omförmälas i 4 §, samt inlämnas till nykterhetsnämnden inom tolv månader efter det sagda framställning gjorts hos nämnden; och åligger det nämnden att, sedan vederbörliga ansökningshandlingar inkommit, till Konungens befallningshavande ofördröjligen insända desamma jämte eget utlåtande, vilket tillika skall innefatta redogörelse för de undersökningar och övriga åtgärder enligt 4 § 2 mom., som av nämnden vidtagits, samt, om dylika åtgärder ej förekommit, upplysning om skälen därtill.

7 §.

Har ansökning i behörig ordning gjorts, låte Konungens befallningshavande ofördröjligen ansökningshandlingarna delgivas den, vilken ansökningen gäller, samt, då fråga är om person, som står under annans målsmanskap, jämväl målsmannen, med föreläggande att inom viss kort tid skriftligen förklara sig över ansökningen, vid äventyr, om det försummas, att målet ändock avgöres. Finner Konungens befallningshavande part böra lämnas tillfälle att yttra sig över handling, som inkommit efter det ansökningen utställts till förklaring, har Konungens befallningshavande att, enligt vad nu är sagt, låta delgiva sådan handling.

Äskar part, att angående uppgivna omständigheter någon skall vid domstol höras såsom vittne eller upplysningsvis, och är förhöret icke uppenbarligen onödigt, skall Konungens befallningshavande förordna om sådant förhör vid underrätt, som Konungens befallningshavande bestämmer, samt meddela föreskrift om vad parterna med avseende å förhöret hava att iakttaga. Förekommer anledning, att den, vars intagande å anstalt ifrågasättes, är farlig för annans personliga säker-

het eller eget liv, äger Konungens befallningshavande även utan parts begäran förordna om vittnesförhör.

8 §.

Finner Konungens befallningshavande, då enskild person är sökande, erforderliga åtgärder enligt 4 § 2 mom. icke hava vidtagits, må Konungens befallningshavande förelägga nykterhetsnämnden att vidtaga dylika åtgärder samt inom viss tid inkomma med redogörelse för desamma och det genom dem vunna resultat.

9 §.

Förekommer anledning, att den, som ansökningen avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, må återkallelse av ansökningen ej utgöra hinder för Konungens befallningshavande att fortsätta med målets handläggning.

10 §.

Därest anledning förekommer, att den, som ansökningen gäller, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, må, även innan han blivit hörd i målet, Konungens befallningshavande, när skäl därtill äro, gå i författning om att han, i avbidan på slutligt beslut, tillsvidare intages å allmän anstalt för vård av alkoholister, eller, om plats å dylik ej omedelbart kan beredas, föranstalta om hans omhändertagande och vårdande under tiden på annat lämpligt sätt.

11 §.

Slutligt beslut i målet skall genom Konungens befallningshavandes försorg ofördröjligen delgivas parterna.

12 §.

Vid slutligt beslut om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister äger Konungens befallningshavande, när skäl därtill äro, förordna, att beslutet må gå i verkställighet, utan hinder därav att det ej äger laga kraft.

13 §.

Har å allmän anstalt för vård av alkoholister beretts plats för den, om vars intagande å dylik anstalt förordnande meddelats, men vägrar han att ingå å anstalten, äger Konungens befallningshavande att efter framställning av den, på vars ansökning förordnandet meddelats, lämna handräckning för beslutets verkställande.

14 §.

Därest slutligt beslut om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister grundats därpå, att han är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, har Konungens befallningshavande att föranstalta om hans intagande å sådan anstalt, så snart plats kan beredas.

Kan plats å dylik anstalt ej omedelbart beredas, äger Konungens befallningshavande, när skäl därtill äro, att draga försorg om hans omhändertagande och vårdande under tiden på annat lämpligt sätt; dock må sådan vård ej fortgå under längre tid än tre månader.

15 §.

Har ej inom tre månader, efter det slutligt beslut om intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister vunnit laga kraft, handräckning sökts för beslutets verkställande, och har ej heller, därest den, vilken beslutet avser, utan handräckning ingått å anstalt, anmälan om beslutet inom samma tid gjorts hos anstaltens styrelse, vare beslutet förfallet.

Lag samma vare, om beslut, för vars verkställande handräckning begärts inom nyss angivna tid eller Konungens befallningshavande enligt 14 § har att själv sörja, ej blivit verkställt inom sex månader från det beslutet vunnit laga kraft.

16 §.

En var, som är intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister, skall vara skyldig att fullgöra det arbete, som ur synpunkten av en ändamålsenlig vård ålägges honom.

17 §.

Den myndighet, som har att utöva uppsikt över de allmänna anstalterna för vård av alkoholister, äger att förordna om överflyttning av intagen person från en anstalt till en annan. Konungen utfärdar de bestämmelser, som härvid skola lända till efterrättelse.

Sådant förordnande må genast gå i verkställighet.

18 §.

Den, som på grund av slutligt förordnande intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister, må kvarhållas under en tid av ett år. Har han före förordnandets meddelande vårdats å sådan anstalt minst sex månader, må han kvarhållas under en tid av två år.

Utskrivning från anstalten skall ske tidigare än nu är sagt, därest skäl föreligga till antagande, att den vårdade efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ordentligt liv.

Vid beräkning av tid, som i första stycket avses, skall den tid inräknas, under vilken någon varit enligt 10 § intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister eller jämlikt 10 eller 14 § omhändertagits och vårdats på annat sätt. Har någon, efter det förordnande meddelats om hans intagande å allmän anstalt, frivilligt ingått å sådan, och påkallas, medan han är intagen där, verkställighet av förordnandet, skall den tid han frivilligt vistats å anstalten likaledes medräknas vid bestämmande av den tid, under vilken han på grund av förordnandet må kvarhållas.

19 §.

Om utskrivning tillkommer det anstaltens styrelse att förordna.

Den myndighet, som har att utöva uppsikt över anstalterna, må ock förordna om utskrivning, jämväl om styrelsen avslagit framställning därom.

20 §.

Den som utskrivits vare under tid, som vid utskrivningen blivit förelagd, dock högst sex månader, pliktig att vistas inom viss vid utskrivningen eller därefter bestämd kommun, samt att underkasta sig den tillsyn och de övriga villkor, som blivit vid utskrivningen eller därefter bestämda. Konungen meddelar närmare föreskrifter om villkoren.

Fullgör ej den utskrivne vad sålunda åligger honom, må på ansökning av nykterhetsnämnden i den kommun, där han vistas, samt, om han visat sig farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, jämväl på ansökning av myndighet, som omförmäles i 5 §, Konungens befallningshavande förordna om hans återintagande å allmän anstalt för vård av alkoholister.

Om delgivning och verkställighet av sådant förordnande gäller i tillämpliga delar vad i 11—15 §§ stadgats.

21 §.

Har utskriven återintagits enligt 20 §, må han kvarhållas under sex månader eller, om han på grund av det ursprungliga förordnandet varit skyldig att stanna den i 18 § föreskrivna längre tiden, under ett år.

Vid utskrivning av den sålunda återintagne må villkor ej fästas.

Sedan beslut om sådan utskrivning fattats, har anstaltens styrelse att därom i god tid före utskrivningen underrätta nykterhetsnämnden i den kommun, dit den utskrivne begiver sig, samt den person eller myndighet, på vars framställning han intagits å anstalten.

22 §.

Avviker den intagne från anstalten, skall, sedan han återhämtats, den tid han egenvilligt undandragit sig anstaltsvården ej medtagas vid beräkning av den tid, under vilken han längst må kvarhållas.

Polismyndighet har att meddela handräckning för hämtande av den, som avvikit från anstalt.

23 §.

1 mom. Ordföranden i nykterhetsnämnd äger att, där så prövas nödigt, påkalla biträde av kommunal- eller polismyndighet. Nykterhetsnämnderna i olika kommuner böra bistå varandra i de till deras handläggning hörande ärenden.

2 mom. Kallas någon, som bor eller uppehåller sig inom kommunen, till inställelse inför nykterhetsnämnden för att höras i de till nämndens handläggning hörande ärenden, är han plik-

tig att hörsamma kallelsen, så vida han minst fyra dagar förut erhållit del därav. Utebliver han utan laga förfall, skall han böta fem kronor till kommunens kassa och tillhållas av nämnden genom upprepade viten, som dock tillsammans ej må överstiga etthundra kronor, att inställa sig. Kan den tredskande ändå ej förmås till inställelse, må nämnden lita Konungens befallningshavande till.

24 §.

Kostnad för handräckning enligt 13 §, 20 § tredje stycket och 22 § bestrides av statsverket.

25 §.

Den, på vars ansökning någon intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister, är skyldig att svara för all vårdkostnad så väl gent emot den anstalt, där intagning först ägt rum, som gent emot anstalt, till vilken överflyttning skett eller i vilken han efter utskrivning intagits enligt 20 §.

Kostnad för vård, som meddelats enligt 10 §, skall statsverket vidkännas. Har statsverket i fall, som i 14 § sägs, förskjutit eller bestritt vårdkostnad, äger statsverket rätt till gottgörelse därför av den kommun, där den vårdade hade hemortsrätt vid den tid, då ansökning om förordnandet gjordes. Därest den vårdade vid tiden för ansökningen oavbrutet under minst fem år vistats utom nämnda kommun, skall statsverket vidkännas kostnaden.

Där på grund av ansvarsförbindelse eller eljest annan person än den, som åtnjutit vården, guldit vårdkostnaden, är han berättigad till gottgörelse av den vårdade. Har kommun bekostat vården, äger nykterhetsnämnden att uttaga sådan gottgörelse, i den mån den icke finner skäl till eftergift.

26 §.

Har åt dryckenskap hemfallen person ingått å allmän anstalt för vård av alkoholister på grund av egenhändigt underskriven, av prästbetyg och läkarutlåtande åtföljd ansökning, i vilken han förbundit sig att stanna å anstalten under viss tid, må han kvarhållas under den angivna tiden, dock ej längre än ett år från inträdet. Läkarutlåtandet skall vara avfattat enligt av Konungen meddelade anvisningar och utfärdat av annan läkare än den, som är anställd vid den anstalt, där inträde sökes. Står sökanden under annans målsmanskap, erfordras målsmannens samtycke till ansökningen.

Vad i 16 §, 18 § andra stycket, 19, 22 och 24 §§ stadgats äger motsvarande tillämpning rörande den, som, efter vad här sägs, ingått å anstalt. Kan den frivilligt ingångne på grund av sitt uppförande ej lämpligen behållas å anstalten, må han när som helst utskrivas.

27 §.

I Konungens befallningshavandes eller uppsiktsmyndighetens beslut må ändring sökas hos Konungen inom den tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut; dock vare klagan över beslut enligt 10 § ej inskränkt till viss tid, och må över annat beslut, som Konungens befallningshavande meddelat under målets handläggning, särskild klagan icke föras.

Besvär över Konungens befallningshavandes beslut inlämnas till befallningshavanden, som infordrar vederbörandes förklaring, om anledning därtill ej uppenbarligen saknas, samt, efter att hava införskaffat den ytterligare utredning, som kan vara erforderlig, till vederbörande statsdepartement insänder samtliga målet rörande handlingar tillika med eget utlåtande.

28 §.

Lämnar någon åt person, vilken honom veterligen är intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister, brännvin, vin eller öl, eller hjälper någon eljest sådan person att åtkomma dylika drycker, straffes med böter från och med fem till och med etthundra kronor.

Därest gärning, som här sägs, tillika innefattar förbrytelse mot förordningen angående försäljning av brännvin eller förordningen angående försäljning av vin och öl, gånge som i 4 kap. 2 § strafflagen stadgas.

Förseelsen åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare, eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna paragraf, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 30 juni 1913.

GUSTAF.

(L. S.)

(Justitiedepartementet.) GUST. SANDSTRÖM.

Lagstiftningen om lärlingsväsen och yrkesundervisning i vissa länder.

Lagstiftningen om lärlingsväsendet omfattar bestämmelser dels om lärlingskontraktets innehåll och rättsverkningar, dels om yrkesundervisningens organisation. Även om särskild lag om lärlingsförhållandet ej finnes, äro dylika kontrakt givetvis underkastade de allmänna obligationsrättsliga reglerna i fråga om parternas rättskapacitet och ömsesidiga skyldigheter. Lagarna om lärlingsförhållandet förutsätta i regel även lagstiftning om yrkesundervisning; dock finnas även stater, bl. a. Frankrike, som väl hava en lagstiftning av det förra, men ej av det senare slaget.

Med hänsyn till lärlingslagstiftningen kunna de olika staterna indelas i följande tre huvudgrupper:

I. Obligatoriskt lärlingsväsen. Hithörande lagar föreskriva dels skyldighet för lärlingen att under viss tid eller intill viss ålder besöka yrkesskola eller särskilda kurser, dels skyldighet för mästaren att lämna lärlingen tillfälle att fullgöra denna skolplikt. — Tyska riket (Gewerbeordnung av den 21 juni 1869, ändrad genom lag av den 1 juni 1891, art. 120, 126 och 127); Österrike (Gewerbeordnung av den 20 december 1859, ändrad genom lagar av den 15 mars 1883 och den 23 februari 1897, art. 97, 75 a och 99 b); Danmark (lag av den 30 mars 18[illegible]9); Norge (lag av den 15 juni 1881); Schweiz, 13 kantoner (Uri, Zug, Freiburg, Solothurn, Basel, Schaffhausen, Appenzell, Aargau, Thurgau, Ticino, Vaud, Vallis, Neuchâtel); Ungern (lag av den 21 maj 1884, art. 80, 82 och 87); Luxemburg (lag av den 10 augusti 1912, art. 54).

II. Fakultativt lärlingsväsen. Hithörande lagar innehålla bestämmelser om lärlingskontraktets upprättande, innehåll och rättsverkningar, parternas rättigheter och skyldigheter m. m. — Frankrike (lag av 22 februari 1851); Schweiz (förbundslag av den 30 mars 1911, komplement till Code civil, art. 325 och 337); Spanien (lag av den 17 juli 1911); flertalet av Nordamerikas Förenta Stater.

III. Oreglerat lärlingsväsen: England, Belgien, Italien, Ryssland, Sverige m. fl. stater.

En närmare översikt av de olika ländernas lärlingslagstiftning lämnar tablån å sid. 558—561.

Översikt av bestämmelser

	Frankrike.	Tyska riket.	Österrike.	Ungern.
Lagens datum.	22 februari 1851.	21 juni 1869 (ändr. 1 juni 1891, 26 juli 1897 och 27 december 1911).	20 december 1859 (ändr. 15 mars 1883, 23 februari 1897 och 5 februari 1907).	2 maj 1884.
Tillämpningsområde.	Industriella anläggningar.	Fabriker och hantverk.	Fabriker och hantverk.	Industriella anläggningar.
Lärlingsavtalets form.	Skriftligen eller muntligen.	Skriftligen. Avtalet deponeras å yrkesföreningens byrå.	Muntligen eller skriftligen (i senare fallet inför kommunal myndighet eller å yrkesföreningens byrå, varest avtalet även deponeras).	Skriftligen (inför industrimyndighet eller kommunal myndighet). Avtalen registreras hos industrimyndigheterna.
Lärotid.	Efter överenskommelse och ortens sed.	3 eller högst 4 år.	2—4 år.	Intill minst 15 års ålder.
Prövotid.	2 månader.	4—13 veckor.	4—13 veckor.	2 månader.
Villkor för rätten att handleda lärlingar.	21 års ålder. Mästare får ej vara dömd till vanärande eller urbota straff. Ogift mästare får ej ha kvinnliga lärlingar inneboende.	Medborgerliga rättigheter. Inom hantverket fordras dessutom att hava fyllt 24 år och avlagt mästareprov eller 5 år utövat yrket samt innehava medlemskap i yrkesförening. Rätten att hålla lärlingar kan för viss tid eller för alltid frântagas en mästare.	Rätt att utöva ett yrke. — Mästare får ej vara dömd för brott eller förseelse mot moralen. Mästare, som uraktlåter att följa föreskrifterna om yrkesundervisning, kan frântagas rätten att hålla lärlingar.	Rätt att utöva ett yrke. — Rätten att hålla lärlingar kan i händelse av upprepade svårare förseelser indragas för ett år i sänder.
Begränsning av lärlingarnas antal.	——	Lärlingarnas antal kan inom vissa industrier begränsas.	Lärlingarnas antal begränsas i proportion till antalet arbetare.	——
Bestämmelser om yrkesundervisningen.	Lärling under 16 år, som ej fullgjort sin skolplikt, bör erhålla nödig tid (högst 2 timmar dagligen) att besöka *folkskolan*.	Lärlingen bör under arbetet erhålla nödig ledighet för att besöka yrkesskola eller fortsättningskurs i de stater eller städer, där sådana äro inrättade. Mästaren åligger övervaka, att lärlingen begagnar sig härav.	Lärling under 18 år bör lämnas tillfälle besöka för yrket avsedd afton- eller söndagsskola.	I kommuner med mer än 50 lärlingar upprättas särskilda lärlingsskolor, vilka lärlingarna äro skyldiga besöka.

gående lärlingsväsendet.

Schweiz.	Spanien.	Danmark.	Norge.	Sverige.
30 mars 1911.	17 juli 1911.	30 mars 1889.	15 juni 1881.	*Lagförslag*, avgivet av därtill utsedda kommitterade den 29 juli 1913.
Industriella anläggningar.	Industri, handel och jordbruk.	Industri och handel.	Industriella anläggningar.	Industri och hantverk (vissa yrken).
Skriftligen.	Skriftligen.	Skriftligen. Avtalet skall underställas prövning av lokal inspektionsmyndighet.	Skriftligen.	Skriftligen. Avtalet registreras hos lärlingskommissionen.
Eft. överenskommelse.	4 år.	Högst 5 år.	Högst 5 år.	2—4 år.
Eft. överenskommelse.	2 månader.	3 månader.	12 veckor.	6 månader.
Rätt att utöva ett yrke. — I kantonen Freiburg är inrättad en särskild examen för prövning av mästarnas kompetens.	Medborgerliga rättigheter.	Oberättigad att antaga lärlingar är den, som blivit dömd för vanärande handling eller 3 gånger under 5 år gjort sig skyldig till brott mot lärlingskontrakt eller i vars affär 3 gånger förekommit avbrott, som givit anledning till upphävande av lärlingskontrakt.	—	—
—	—	—	—	—
Lärling bör erhålla tillfälle att besöka yrkesskola och deltaga i för lärlingarna anordnade tävlingar. Mästaren åligger övervaka, att lärling följer den obligatoriska undervisningen. Obligatorisk yrkesundervisning har hittills införts i 13 kantoner.	Mästaren bör söka bereda lärling tillfälle att besöka yrkesskola samt är skyldig lämna lärling 2 timmars daglig ledighet för att besöka folkskola eller fullgöra sina religiösa plikter.	Lärling är skyldig besöka undervisningsanstalt för teoretisk utbildning i yrket.	Mästare är skyldig övervaka, att lärling besöker teknisk skola eller yrkesskola; skolavgifterna erläggas av mästaren.	Har i lärlingskontraktet bestämts, att lärling skall genomgå viss lärokurs i skola, vare arbetsgivaren pliktig bereda honom erforderlig ledighet samt vaka över, att han fullgör sin skolgång.

Översikt av bestämmelser an-

	Frankrike.	Tyska riket.	Österrike.	Ungern.
Läroprov och vitsord.	Betyg utfärdas av mästaren (förordn. av den 24 okt. 1911 ang. betyg om yrkesskicklighet).	Lärlingen äger efter fullgjord prövning erhålla gesällbrev.	Betyg utfärdas av mästaren. Diplom erhålles efter fullgjord prövning inför yrkesföreningen.	Betyg utfärdas av industrimyndigheterna. Slutprövning avlägges inom vissa yrken inför en särskild nämnd.
Tillsynsmyndighet.	——	Industrikammaren och en av yrkesföreningen tillsatt kommission. — Polisen.	Yrkesföreningen.	Industrimyndigheterna.
Forum för mål ang. lärlingsväsendet.	Civilmål: »Conseil de prud' hommes» eller fredsdomaren. Brottmål: Polisdomstol.	Yrkesdomstolarna.	——	Industrimyndigheterna.
Ansvarsbestämmelser.	Böter; 5—15 francs. Vid upprepade förseelser kan fängelse ådömas.	Böter: högst 150 Mark. Fängelse: högst 4 veckor.	——	Böter: 50—200 floriner.

Förslag till lag om lärlingsväsendet i Sverige.

Sverige har hittills hört till de länder, som saknat ett genom lag reglerat lärlingsväsen.

I anledning av en vid 1895 års riksdag i Andra kammaren väckt motion hemställde emellertid riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta bringa under utredning frågan om åvägabringande av lagbestämmelser i syfte att — utan rubbning av den grundsats om fri näringsutövning, varpå förordningen om utvidgad näringsfrihet vilade — bereda tillfällen för hantverksbiträden, som sådant önskade, att avlägga lärlingsprov.

Det dröjde emellertid åtskilliga år, innan denna riksdagens hemställan kom att föranleda någon åtgärd. Kommerskollegium hade i ett den 3 juli 1900 avgivet utlåtande tillstyrkt, att den ifrågasatta lagstiftningen borde utvidgas till ett lagligt reglerande av lärlingsväsendet i dess helhet. Den 6 juli 1907

gående lärlingsväsendet. (Forts.)

Schweiz.	Spanien.	Danmark.	Norge.	Sverige.
Betyg utfärdas av mästaren.	Betyg utfärdas av mästaren.	Betyg utfärdas av mästaren. Inom vissa yrken är särskild slutprövning föreskriven.	— —	Läroprov skall avläggas inför av lärlingskommissionen utsedda granskningsmän. Lärobrev utfärdas av kommissionen.
— —	— —	— —	— —	Kommerskollegium samt av landsting eller stadsfullmäktige valda lärlingskommissioner.
Av resp. kanton förordnad myndighet.	Civilmål: Industridomstolarna, municipaldomaren eller den lokala »juntan» för sociala reformer.	— —	Yrkesdomstol.	Allmän domstol.
— —	— —	Böter: 5—130 kronor.	Böter: 2—100 kronor.	Böter: 5—200 kronor.

uppdrogs omsider åt tillkallade sakkunniga att inom finansdepartementet biträda med utredning av frågan. Som resultat härav avlämnades den 14 januari 1909 förslag till lag om vissa lärlingsavtal. Med anledning av vissa från hörda myndigheter och korporationer framställda anmärkningar uppdrogs sedermera åt en av de sakkunniga, nuvarande landshövdingen A. Roos, att med biträde av revisionssekreteraren A. Österlöf verkställa en omarbetning av förslaget, åsyftande bl. a. lagens utvidgning att omfatta jämväl storindustrien. I samråd med ett antal tillkallade representanter för industrien avgåvo dessa den 2 september 1911 betänkande angående de förändringar, som borde bli en följd av den ifrågasatta utvidgningen av lagens tillämpningsområde. Med ledning av detta betänkande hava de sakkunniga slutligen utarbetat ett nytt lagförslag, vilket den 29 juli 1913 överlämnats till regeringen.

Medan 1909 års förslag endast avsåg vissa i lagen uppräknade, uteslutande till hantverket hänförliga yrken, är det senast framlagda förslaget byggt på den princip, att lagen bör äga tillämpning å all industriell verksamhet, där en längre utbildningstid — minst 2 år — är av nöden. Den närmare bestämmanderätten rörande vilka yrken skulle betraktas vara av nu nämnd beskaffenhet överlämnas åt Kommerskollegium. Skyldighet att ingå lärlingsavtal skall åligga varje minderårig arbetare, som under 1/2 år haft anställning inom dylikt yrke, med undantag för det fall, att den minderårige är

anställd allenast för utförande av grovarbete eller visst specialarbete, som ej kräver allsidig utbildning.

Tillsyn å efterlevnaden av lärlingslagen skall under överinseende av Kommerskollegium utövas av lärlingskommissioner, var inom sitt distrikt. Varje landstingsområde utgör ett lärlingsdistrikt, där ej områdets vidsträcktthet föranleder dess uppdelning i flera. Kommissionen skall bestå av ordförande samt minst fyra ledamöter. Ordförande utses av Konungens befallningshavande; de övriga ledamöterna, varav hälften bör vara arbetsgivare och hälften arbetare, väljas av landstinget eller stadsfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting.

Någon obligatorisk yrkesundervisning, förutom den arbetsgivaren är skyldig bibringa lärlingen, föreskrives ej; har emellertid i lärlingsavtalet bestämts, att lärling skall genomgå viss lärokurs i skola, vare arbetsgivaren pliktig tillse, att lärling bliver därtill anmäld, bereda honom erforderlig ledighet för deltagande i kursen samt vaka över, att han ordentligt fullgör sin skolgång.

Lärling är pliktig avlägga läroprov inför av lärlingskommissionen för sådant ändamål utsedda granskningsmän. Varder provet godkänt, skall lärlingen därom erhålla bevis i form av lärobrev, som lärlingskommissionen utfärdar.

För jämförelse mellan den föreslagna svenska lagen och den utländska lagstiftningen i ämnet hänvisas i övrigt till förestående tablå (sid. 558—561).

Den nya bostadspolitiska lagstiftningen i Österrike.

Ända till år 1910 inskränkte sig de åtgärder, som i Österrike vidtagits från statsmakternas sida i bostadspolitiskt avseende, till en i praktiken föga effektiv skattebefrielse för arbetarbostadshus, varjämte även något åtgjorts för i statens tjänst anställda personer.

Men sedan slutet av 1910 har tillkommit en hel rad betydelsefulla lagar av helt och hållet bostadspolitisk karaktär. Dessa lagar medföra först och främst vittgående lindringar med hänsyn till avgifterna till staten, vidare äro de ägnade att underlätta kreditanskaffningen för det allmännyttiga bostadsbyggandet, och slutligen införes genom dem tomträttsinstitutet i Österrike. Ehuru ifrågavarande lagar reglera förhållandena inom helt olika områden, leda de dock sitt ursprung från en enhetlig rörelse.

I spetsen för densamma stodo till en början några enskilda intresserade socialpolitici. Sedan år 1907 hava de bostadspolitiska strävandena en samlingspunkt i »Zentralstelle für Wohnungsreform in Österreich». Och följande

år upprättades inom det nya ministeriet för offentliga arbeten en avdelning för »Wohnungsfürsorge».

Såsom den egentliga utgångspunkten för bostadsreformerna kan betecknas omläggningen af byggnadsskatten. Denna skatt är i Österrike utomordentligt hög; framför allt gäller detta hyresskatten, vilken exempelvis i Wien och de flesta residensstäderna uppgår till 23⅓ % av hyresbeloppet. Förutom den till staten utgående hyresskatten finnas dylika skatter av lokal natur, så att man exempelvis i Wien år 1911 fick betala inalles över 41 % av hyressumman i skatt. Man anser därför, att de höga byggnadsskatterna äro orsaken till de högt uppdrivna hyrorna, och att detta särskilt är fallet de senaste åren, då en avsevärd hyresstegring inträtt.

Reformeringen av byggnadsskatterna har sedan länge stått på dagordningen i Österrike. År 1903 behandlades frågan vid en på regeringens inbjudan hållen konferens, och åren 1908 och 1909 framlade regeringen tvänne förslag till lagstiftning i ämnet. Dessa gingo i huvudsak ut på nedsättning av hyresskatten. Förslaget av 1909 innehöll dessutom bestämmelser om beredande av kredithjälp för byggande av smålägenheter, för vilke ändamål skulle upprättas en bostadsfond (Wohnungsfürsorgefonds).

Intet av dessa förslag till reglering av byggnadsskatten vann parlamentets bifall. Däremot lyckades det den bostadspolitiska rörelsen att 1910 få till stånd en lag angående inrättande av en bostadsfond. Denna lag skilde sig väsentligen från det ovan omnämnda förslaget, framför allt beträffande frågan, huruvida fonden företrädesvis skulle utgöra en lånefond eller endast erbjuda säkerhet för annorledes anskaffade lån.

Emellertid var alltjämt nedsättning av hyresskatten föremål för den ivrigaste propaganda inom intresserade kretsar av husägare och hyresgäster. På bostadsreformatoriskt håll diskuterades isynnerhet frågan, i vad mån en dylik skattelindring skulle kunna tjäna bostadspolitiska ändamål. År 1911 förelade regeringen parlamentet ett lagförslag, vilket på ett effektivt sätt löste problemet. I förslaget utsöndrades de egentliga socialpolitiska reformidéerna från den skattepolitiska omläggningen av byggnadsskatten. Redan i de tidigare förslagen hade man skilt mellan »nya» och »gamla» byggnader. Och det nu ifrågavarande lagförslaget avsåg endast nedsättning av skatten för nya byggnader; ty regeringen utgick ifrån att man blott genom nya byggnadsföretag skulle kunna inverka på tillgången av lägenheter och därmed på hyresprisen, medan det däremot ej funnes något skäl att antaga, att en skattelindring för redan befintliga byggnader skulle medföra en motsvarande sänkning av hyresbeloppen. Lagförslaget reglerar sålunda i anslutning till de tidigare förslagen nedsättningen av skatterna för nybyggnader, tillbyggnader, påbyggnader och ombyggnader. Man tog dock medelst detsamma ytterligare ett betydelsefullt steg genom att stadga särskilda förmåner för smålägenheter och med sådana lägenheter kombinerade affärslokaler.

Förslaget antogs som lag i december 1911. Samtidigt kommo till stånd tvänne andra lagar, av vilka den ena medförde vissa lindringar i förvärvs-

och överlåtelseskatterna för allmännyttiga byggnadsföreningar och den andra innehöll nya bestämmelser angående bostadsfonden.

Följande år fullständigades den bostadspolitiska lagstiftningen genom införande av en lag om tomträtt (Baurecht).

Grunddragen av de nya lagar, vilkas uppkomst ovan angivits, äro följande.

Kreditanskaffningen för den allmännyttiga byggnadsverksamheten underlättas genom en av ministeriet för offentliga arbeten i förening med finansministeriet förvaltad bostadsfond, vilken äger juridisk personlighet. För denna fond anvisades vid dess inrättande för åren 1911—1921 statsanslag på sammanlagt 25 mill. österr. kronor, och år 1911 erhöll den ytterligare 4 mill. Kredithjälp är avsedd blott för den allmännyttiga byggnadsverksamheten och lämnas endast de olika förvaltningsområdena, såsom provinser och kommuner, offentliga korporationer och anstalter samt vidare — och dessa bilda i praktiken huvudkontingenten — allmännyttiga föreningar, såsom bostadsföreningar, byggnadsföreningar och stiftelser. Den utgår »för uppförande av smålägenheter liksom för förvärvande av den därför erforderliga marken, vidare för förvärvande av hus med smålägenheter, resp. för förvärvande av hus, som skola inredas eller ombyggas till smålägenheter, och slutligen för inlösning av hypotek — dock ej av första inteckningen — vilka belasta sådana, av en utav ovan nämnda föreningar redan före ikraftträdandet av denna lag uppförda hus».

Lånen intecknas i regel närmast efter de lån, som ligga inom halva fastighetsvärdet, eller den för »myndlings säkerhet» gällande gränsen; överhuvud torde dock 90 % av fastighetsvärdet icke överskridas.

Det antages alltså, att vederbörande låntagare själv anskaffar det första hypoteket, och att det genom kredithjälpen lämnade andra hypoteket ligger mellan 50 och 90 % av fastighetsvärdet. De övriga 10 % måste låntagaren själv uppbringa; dock kan i tider av bostadsbrist hälften af denna summa förskotteras av bostadsfonden.

Till omedelbar utlåning skola användas högst 20 % av det till fonden utgående årsanslaget. I första rummet skall denna lämna kredithjälp genom att ställa säkerhet för lån och deras förräntning. Härigenom är fonden i stånd att med samma medel i större omfattning understödja låneverksamheten än genom direkt utlåning.

I lagen om bostadsfonden lämnas också föreskrifter angående bildande av lokala bostadsutskott, vilka ha att avgiva utlåtanden över låneansökningar samt inkomma med förslag. Emellertid ha endast några få sådana utskott upprättats, och de äga ej någon praktisk betydelse.

Underlättandet av kreditanskaffningen gäller som sagt blott den allmännyttiga byggnadsverksamheten. Skattelindringen på byggnadsskatternas område kommer däremot samtliga efter den 31 december 1911 påbörjade byggnadsföretag till godo. Dock intager även härvidlag det allmännyttiga bostadsbyggandet en särskilt gynnad ställning; framför allt gäller detta upp-

förandet av smålägenheter genom någon av de juridiska personer, som äro berättigade till att erhålla kreditunderstöd ur bostadsfonden.

De såsom allmännyttiga betecknade byggnadsföreningarna tillkomma vidare vissa förmåner med hänsyn till förvärvs- och fastighetsöverlåtelseskatterna. Den senare, som i Österrike är ganska hög, kan nedsättas till hälften, i vissa fall till tre fjärdedelar.

Till grund för de åtgärder, genom vilka man, enligt vad ovan anförts, söker främja bostadsbyggandet medelst kredithjälp och skattelindring, ligga vissa principer, vilka i flera avseenden angiva bostadspolitiska riktlinjer.

Först och främst äro genom omförmälda lagstiftning begreppen »smålägenhet» (Kleinwohnung) och »smålägenhetshus» enhetligt reglerade. Familjebostäder betecknas som smålägenheter, om deras beboeliga golvyta icke omfattar mera än 80 kvm. Smålägenheternas kvalificering på detta sätt i stället för efter antalet rum har visat sig synnerligen lämplig, i det den tillåter en friare inredning av bostaden allt efter som familjen räknar flera eller färre medlemmar.

Som smålägenhetshus räknas i allmänhet byggnader, vilkas beboeliga golvyta till åtminstone två tredjedelar upptages av smålägenheter.

Ännu viktigare äro de bestämmelser, som i subjektivt hänseende avgränsa de förmåner, som med den nya lagstiftningen avses. Denna är i motsats till den tidigare arbetarbostadslagen, som endast gällde kroppsarbetare, en bostadslagstiftning för de mindre bemedlade i allmänhet. I första rummet gynnas genom densamma de allmän nyttiga byggnadsföreningarna och särskilt bostadsföreningarna, så att man kan beteckna främjandet av bostadsföreningsrörelsen såsom det huvudsakliga innehållet i den österrikiska bostadspolitiken.

Under sådana omständigheter är det såväl politiskt som juridiskt av utomordentlig betydelse, på vad sätt begreppet »allmännyttig» (gemeinnützig) förening fattas. I lagen angående bostadsfonden betecknas de byggnadsföreningar såsom allmännyttiga, vilkas stadgar inskränka den dividend, som får utbetalas till medlemmarna, till högst 5 % av den inbetalta andelen och i händelse av föreningens upplösning icke tillförsäkra medlemmarna återbetalning av mera än vad de erlagt i andelar, medan den eventuella återstoden av föreningens tillgångar är förbehållen allmännyttiga ändamål.

Något på sidan om de övriga bostadspolitiska lagarna står lagen om *tomträtt*, vilken på det privaträttsliga området inför ett nytt institut. Bestämmelserna i denna lag ansluta sig i huvudsak till den motsvarande tyska lagen. Tomträtt kan icke ställas på mindre än 30 eller mera än 80 år.

Såsom en omedelbar följd av de ovannämnda lagstiftningsåtgärderna har det visat sig, att antalet allmännyttiga byggnadsföreningar stigit högst avsevärt. I slutet av år 1910 fanns det 299, ett år senare 473 dylika föreningar. Särskilt i Böhmen, Mähren, Schlesien, Nedre Österrike (Wien) och Galizien har föreningsrörelsen utvecklat sig.

Att den nämnda föreningsrörelsen blir den enda bäraren av smålägenhetsproduktionen är emellertid icke att antaga, och det uppstår därför den frågan,

vilket inflytande nedsättningen av byggnadsskatten kan hava för byggnadsverksamheten i allmänhet och därmed på hyrorna. Några statistiska data föreligga ej i detta hänseende. Det är emellertid knappast antagligt, att den ringa skattenedsättningen för nybyggnader i det hela skall medföra någon större verkan härvidlag. Men genom de speciella förmåner, som äro stadgade för smålägenheter, och vilka redan innebära en avsevärd minskning av byggnadsskatten, torde främjas byggandet av sådana lägenheter även bland privata företagare, så snart den nu rådande penningbristen och de utomordentligt stegrade byggnadskostnaderna tillåta det.

Till slut bör erinras om att den bostadspolitiska lagstiftningen i Österrike för den närmaste tiden ännu icke är avslutad; ett flertal lagstiftningsåtgärder äro under beredning. Framför allt torde vara att vänta, det en lag angående bostadsinspektion förelägges parlamentet. Vidare torde vid en reform av civillagen i bestämmelserna om hyresförhållandet hänsyn tagas till bostadspolitiska krav. Av stor betydelse är det ock, att byggnadsordningarna för ett flertal städer befinna sig under omarbetning.

Kooperativa förbundets verksamhet under år 1912.

Till kooperativa förbundets under slutet av juni månad avhållna kongress hade styrelsen av trycket utgivit den stadgeenliga berättelsen över föregående års verksamhet. Av denna framgår, att år 1912 för förbundet medfört en i flera avseenden mycket god utveckling.

I fråga om antalet anslutna föreningar och dessas medlemsantal har tillväxten ej varit synnerligen stark. Vid årets början voro anslutna 491 konsumtions- och produktionsföreningar. Av dessa avfördes under året 26 (av vilka åtminstone 22 upphörde med sin verksamhet), varemot 58 föreningar vunno inträde. Hela antalet uppgick alltså vid årsslutet till 523. Medlemsantalet i de anslutna konsumtions- och produktionsföreningarna växte från 79 830 till 89 190[1], motsvarande 11·7 %. Härförutom var ansluten Ömsesidiga brandförsäkringsföreningen Samarbete, vilken vid årets slut hade 31 830 medlemmar.

För förbundets partihandel har året 1912 att uppvisa synnerligen goda resultat. Omsättningen, som under flera föregående år endast jämförelsevis obetydligt ökats, steg från 5 087 776 kronor år 1911 till 6 744 348 kronor eller med 32·56 %. Största delen av denna ökning faller på försäljningen från egna lager, som stigit från 4 415 969 kronor år 1911 till 5 941 140 kronor, mot-

[1] Siffrorna ej definitiva.

svarande en ökning med 34·54 %. Provisionsförsäljningen, som under 1911 sjönk med över en tredjedel i jämförelse med år 1910, har nu åter ökats, nämligen från 671 807 kronor till 803 208 kronor eller med 19·56 %. Av hela omsättningen uppgick försäljningen från egna lager till 88·09 %. Motsvarande procenttal var för 1907 endast 27·04 och för 1908 43·37. År 1909 avbröto många leverantörer på grund av hot om bojkott från minuthandlarnas sida sina förbindelser med förbundet. Detta förhållande, jämte den med sparkasserörelsens uppsving ökade kapitaltillgången, föranledde en stark minskning av provisionsförsäljningen och motsvarande ökning av försäljningen från egna lager till 71·60 % av hela omsättningen. Procenttalen för de tre sista åren hava varit resp. 76·43, 86·79 och 88·09. Siffrorna visa, att förbundet lyckats i största utsträckning borteliminera de privata partiaffärerna vid varuförmedlingen. Egen produktion har förbundet däremot ännu ej börjat bedriva, ehuru flera förslag i denna riktning framställts. Det äger visserligen sedan 1909 en margarinfabrik (i Vänersborg), men denna har varit utarrenderad.

Under året öppnades en ny filialavdelning, den femte, i Norrköping. Förut hade förbundet sådana i Stockholm, Malmö, Göteborg och Gävle. Av nya varuslag, som förbundet under året börjat föra, märkes särskilt stenkol, varav en betydande försäljning ägt rum vid Malmöavdelningen.

Förbundets tillgångar och skulder balanserade vid årets slut på 2 145 703 kronor. Bland skulderna voro upptagna andelskapitalet med 164 082 kronor, diverse fonder med 210 120 kronor och överskottet på årets rörelse med 104 525 kronor. Av övriga skulder märkes särskilt å förbundets sparkassa innestående 1 387 755 kronor. Bland tillgångarna utgöras de största posterna av: varulager 998 223 kronor, inventarier 49 427 kronor, margarinfabriken 120 010 kronor, andra fastigheter (under året inköpta magasinsbyggnader i Malmö och Gävle) 78 841 kronor och varufordringar 571 254 kronor. I banker innestodo 171 369 kronor.

Överskottet uppgick, som nämnt, till 104 525 kronor eller 1·55 % å omsättningen. Att märka är emellertid att, innan denna siffra framkommit, ej blott företagits betydliga avskrivningar (å varulager 114 093 kronor, å inventarier 16 476 kronor och å utestående fordringar 4 523 kronor eller tillsammans 135 092 kronor) utan även andelskapitalet och fonderna förräntats med 13 442 kronor. Det disponibla beloppet beslöt kongressen på styrelsens och revisorernas förslag fördela så, att kunderna erhöllo 1 % utdelning å varor, som köpts från förbundets egna lager (utom mjöl och socker); återstående 62 824 kronor överfördes till fonderna.

Förbundets sparkasseverksamhet har även under året ökats i omfattning. Denna rörelse, som har till ändamål dels att bereda medlemmarna lättare tillfällen att göra sina besparingar räntebärande, dels och framför allt att skaffa förbundet rörelsekapital, började under år 1908. Insättningar och uttagningar kunna göras hos ett stort antal konsumtionsföreningar, och överskottet översändes till förbundet, som använder dessa medel i sin verksamhet, utom ett mindre belopp, som är utlånat till konsumtionsföreningar (c:a 20 000 kronor). Rörelsens utveckling visas av följande sammanställning:

Datum.	Antal sparkasse-avdelningar.	Antal motböcker.	Innestående belopp. Summa kronor.	Innestående belopp. Per motbok kronor.	Insättarna under året gottskriven ränta. Kronor.
31/12 1908	1	6	2 730	455	35
» 1909	2	144	49 366	345	979
» 1910	133	3 714	457 584	123	13 247
» 1911	159	6 683	982 280	147	36 749
» 1912	164	8 228	1 387 755	169	53 078

Givetvis hava sparkassemedlen spelat en mycket viktig roll för förbundet genom dess frigörande i stor utsträckning från utomstående fordringsägare och ökningen av det disponibla kapitalet. Med avseende härå är följande sammanfattning av skuldposterna i de fem senaste boksluten av intresse. Skulderna fördelade sig på följande sätt:

	31/12 1908	31/12 1909	31/12 1910	31/12 1911	31/12 1912
Inteckningskonto .	—	65 000	—	—	—
Kreditivräkning . .	—	15 000	—	—	—
Reverskonto . . .	5 600	[1] 166 714	[1] 139 147	[1] 106 402	[1] 95 700
Växelskulder . . .	245 987	334 657	9 175	957	—
Diverse kreditorer .	169 676	172 450	131 004	89 113	117 845
Folklånsreverser . .	—	56 172	60 203	62 939	65 676
Sparkassemedel . .	2 730	49 366	457 584	982 280	1 387 755
Summa	**423 993**	**859 359**	**797 113**	**1 241 691**	**1 666 976**

Förbundets skulder till varuleverantörer, i huvudsak sammanfallande med de bägge posterna »växelskulder» och skuld till »diverse kreditorer», hava sålunda högst avsevärt minskats. Åren 1908 och 1909 motsvarade de den genomsnittliga omsättningen från förbundets egna lager under resp. 11 och nära 8 veckor, år 1912 under 1 vecka. Förbundet är sålunda numera i stånd att genom betalning av inköpta varor per extra kontant eller med mycket korta kredittider förskaffa sig högsta möjliga kassarabatter och sålunda öka vinsten på sin varuförmedling. Samtidigt är nu bättre än förut sörjt för sparkasserörelsens likviditet. Om såsom kassareserv räknas jämte den inneliggande kassan förbundets samtliga tillgodohavanden på bankräkningar, befinnes densamma hava utgjort den 31/12 1910 7·4 %, den 31/12 1911 10·3 % och den 31/12 1912 15·0 % av det samma dagar i sparkassan innestående beloppet.

Belysande för förbundets utveckling i ekonomiskt avseende är vidare en jämförelse mellan omsättning, varulager och fordringar under de senaste åren. Siffrorna äro sammanställda här nedan.

[1] Till största delen skuld å margarinfabriken.

År.	Omsättning			Varulager.		Varufordringar.		Avskrivna varufordringar.	
	från egna lager. Kronor.	i provision. Kronor.	Summa. Kronor.	Kronor.	I % av omsättningen från egna lager.	Kronor.	I % av omsättningen från egna lager.	Kronor.	I % av omsättningen från egna lager.
1908 .	1 906 843	2 489 807	4 396 650	124 726	6·5	312 404	16·4	42 437	2·2
1909 .	3 432 969	1 362 066	4 795 035	410 547	12·0	424 777	12·4	42 022	1·2
1910 .	3 449 534	1 063 494	4 513 028	479 073	13·9	377 772	11·0	15 584	0·4
1911 .	4 415 969	671 807	5 087 776	715 687	16·2	565 225	12·8	18 010	0·4
1912 .	5 941 140	803 208	6 744 348	998 223	16·8	571 254	9·6	10 477	0·2

För omsättningen och dess fördelning har förut redogjorts. Värdet av varulagret visar under tiden från 1908 en alltjämt fortgående även relativ ökning, detta ehuru under samtliga år avskrivningar hava gjorts efter samma normer. Att lagret sålunda numera omsättes i genomsnitt färre gånger om året än tidigare är påtagligen i och för sig en ogynnsam omständighet. Rörelsens fördelning på flera avdelningar, införandet av nya artiklar och önskvärdheten att snabbare kunna expediera inkomna order än vad som tidigare med den då otillräckliga kapitaltillgången var möjligt, torde emellertid kunna i huvudsak förklara stegringen.

Varufordringarnas relativa nedgång innebär däremot ett mycket påtagligt bevis på rörelsens ökade soliditet. Då de till förbundet anslutna föreningarna numera i allmänhet taga en tämligen betydande del av sina varor från förbundet, utvisar denna nedgång en bättre skötsel även av konsumtionsföreningarna. Förbundets krav på kortare krediter har i en mängd fall tvingat föreningarna att å sin sida inskränka eller avskaffa krediten gentemot sina kunder.

Ett annat vittnesbörd i samma riktning giver den mycket kraftiga nedgången av förbundets avskrivningar av varufordringar. Att märka är, att, enär förbundet under alla åren avskrivit hela sin vid bokslutstillfället utestående fordran hos de föreningar, som inställt sina betalningar, äro de här redovisade beloppen ej att betrakta som förbundets faktiska förlust, vilken ställer sig avsevärt lägre. Till detta goda resultat har otvivelaktigt medverkat den år 1909 inrättade soliditetsavdelningen inom förbundet, vilken kontrollerar föreningarnas betalningsförmåga samt lämnar råd och anvisningar beträffande deras skötsel.

Förbundets personal har givetvis ökats avsevärt under årens lopp. Vid slutet av år 1908 uppgick den till 39 personer, vid slutet av år 1912 till 71. Under år 1912 har kollektivavtal ingåtts mellan förbundet och personalen, representerad av Svenska varuutkörar- och handelsarbetarförbundet.

Avtalet gäller i 6 år, räknat från den 1 juli 1912 med 3 månaders uppsägningstid. Begynnelselönerna för de olika befattningshavarna äro fixerade och skola åtnjutas så snart fast anställning efter en prövotid av 6, i vissa fall högst 10 månader, vunnits. Lönesatserna äro 12 % högre för personalen i Stockholm än för dem, som äro anställ-

da vid förbundets övriga avdelningar. För personer med en begynnelselön av upp till 2 000 kronor per år sker en årlig höjning med 6 % under de 5 första åren, räknat från anställningstidens början. För de högre avlönade höjas lönerna på samma sätt med 5 % per år.

Arbetstiden är bestämd till 8 timmar per dag. Efter 2 års anställning erhålles 14 dagars semester med full lön. Vid sjukdom betalas full lön, som utgår under lika många månader, som den sjuke varit anställd år upp till 6 månader vid 6 års tjänst och däröver. Varar sjukdomen längre, betalas halv lön under lika lång tid. Personalen är olycksfallsförsäkrad för resp. 2 000 och 3 000 kronor med en dagsersättning av resp. 2 och 3 kronor per dag från första dagen efter olycksfallet utan inskränkning i sjukhjälpsförmånen.

Personalen är skyldig tillhöra fackförbundet. Meningsskiljaktigheter avgöras genom förhandlingar, eventuellt skiljedom.

Förbundets kongress hade förutom de regelbundet återkommande frågorna om granskning av styrelsens förvaltning, ansvarsfrihets beviljande och överskottets fördelning flera viktiga frågor att handlägga.

Sålunda antogos preliminärt nya stadgar för förbundet. Dessa avvika från de nu gällande bland annat däruti, att numera endast konsumentföreningar och försäkringsföreningar kunna vinna inträde. Till konsumentföreningar räknas då även kooperativa bagerier o. d. produktionsföreningar, som arbeta i konsumenternas intresse. Rena produktionsföreningar komma däremot ej vidare att erhålla medlemskap. Till de förut gällande villkoren för konsumtionsförenings upptagande i förbundet lades ett nytt, nämligen att person, som förvärvar medlemskap i sådan förening, skall vara skyldig att inom ett år tillfullo inbetala minst en andel å 10 kronor. Förut erfordrades en kontant inbetalning av endast 1 krona. Den nya bestämmelsen torde vara av en ej ringa betydelse, dels därigenom att nybildade föreningar redan från början erhålla ett något större rörelsekapital, dels och framför allt genom det ökade intresse, som inbetalandet av det större beloppet otvivelaktigt kommer att väcka hos medlemmarna för föreningens sunda skötsel. Det av föreningarna i förbundet insatta andelskapitalet förklarades vidare outtagbart under alla andra omständigheter än dem, som omnämnas i föreningslagens 44 §, andra stycket. Förening, som önskar utträda ur förbundet, måste sålunda, för att erhålla valuta för sina andelar, överlåta dem till annan, till förbundet ansluten förening. Under första året är nyansluten förening skyldig att lösa minst en andel om 50 kronor. Ett förslag om inrättandet av ett representantskap, som bland annat skulle äga att välja styrelse och under mellantiderna mellan kongresserna övervaka densamma, avslogs.

Slutligen torde böra omnämnas kongressens beslut, att förbundet från och med nästa år skall utgiva två periodiska publikationer, »Kooperatören», avsedd för föreståndare och andra rörelsens ledare, samt »Konsumentbladet», avsett för masspridning.

Bestämmelser angående bidrag av statsmedel till reseunderstöd för arbetssökande.

I anledning av motion i riksdagens andra kammare beslöt 1912 års riksdag att på extra stat för år 1913 anvisa ett förslagsanslag av högst 10 000 kr. att enligt grunder, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva, ställas till förfogande av Sveriges offentliga arbetsförmedling till täckande av viss del av de utgifter arbetsförmedlingen nödgas vidkännas för förskottering av resekostnader för medellösa arbetssökande, som av arbetsförmedlingsanstalt anvisats plats å annan ort. (Se Soc. Medd. 1912, s. 497). [1]

Genom nådigt beslut den 29 juni 1912 anbefalldes därpå kommerskollegiet att avgiva underdånigt utlåtande med anledning av ovannämnda riksdagsbeslut. Kollegiet inhämtade därefter yttranden rörande de villkor och bestämmelser, som borde stadgas för sagda understöds åtnjutande, dels från vissa föreståndare för offentliga arbetsförmedlingsanstalter, dels av de i anledning av arbetsförmedlingskonferensen i dec. 1912, såsom särskilda sakkunniga tillkallade riksdagsmännen J. P. Jesperson i Dorisborg och D. Hj. Pettersson i Bjälbo, kamrer P. Tollin, Linköping och häradshövding Cl. Uggla, Västerås.

Socialstyrelsen, som fr. o. m. den 1 jan. 1913 övertagit kommerskollegiets befattning med ärenden rörande den offentliga arbetsförmedlingen och som haft ärendet till slutlig behandling, avgav den 18 mars d. å. utlåtande jämte förslag till författning i ämnet. Utlåtandet innehöll i huvudsak följande.

Jämlikt riksdagens beslut må statsunderstöd tilldelas offentlig arbetsförmedlingsanstalt med halva det belopp, vartill anstaltens förlust uppgått å medel, som den utgivit för att förskottsvis betäcka kostnaderna för arbetstagares resa vid tillträdande av anställning, som genom anstaltens förmedling anvisats honom å annan ort. Garanti bör emellertid finnas för att lämnade förskott bliva på lämpligaste sätt använda. Endast under denna förutsättning torde de olika anstalterna befinnas villiga att medverka till realiserandet av det med anslaget avsedda syftet. Man har därför sökt träffa bestämmelser bl. a. till tryggande såvitt möjligt av, att arbetstagare, som fått förskott, verkligen erhålla den anvisade platsen, att förskott i regel komma att återbetalas samt att icke medel användas till så kort resa, att arbetstagaren kunnat själv fortskaffa sig, eller till alltför långa och dyrbara resor.

---

[1] Till enahanda ändamål har även för år 1914 på extra stat anvisats ett förslagsanslag av högst 10 000 kronor.

Då arbetsgivaren i regel önskar personligen sammanträffa med sökanden, innan slutligt avtal uppgöres om anställning, torde icke såsom oeftergivligt villkor för förskotts utlämnande böra föreskrivas, att den arbetssökande redan skall hava erhållit anställning hos vederbörande arbetsgivare. Styrelsen har därför ansett, att såsom förutsättning för statsunderstöds åtnjutande bör gälla, att antingen avtal mellan vederbörande parter redan träffats om anställningen eller ock grundad anledning förelegat till antagande, att arbetstagaren skulle komma att få anställning.

På grund av reshjälpens karaktär av förskott och för att så vitt möjligt undvika förluster bör stadgas, att förskottet utlämnas först efter det arbetsgivare eller arbetstagare förbundit sig att återbetala detsamma. Av kända, pålitliga arbetsgivare kan i vissa fall en muntlig försäkran vara till fyllest. Beträffande medlens indrivande får varje anstalt förfara som den anser lämpligast. För införande av enkla och praktiska former i arbetet med förskottens utlämnande och indrivning har inom Socialstyrelsen utarbetats formulär att användas vid resp. anstalter för ifrågavarande ändamål.

För att förebygga onödiga resekostnader har det ansetts lämpligt att fixera en viss minimisträcka för resans längd. Beträffande den faktiska begränsningen av denna minimisträcka hava dock meningarna varit delade bland de sakkunniga. Styrelsen har föreslagit 15 km. såsom minimum, dock må vederbörande anstalt, på grund av vissa orters säregna kommunikationsförhållanden, kunna undantagsvis, då särskilda omständigheter därtill föranleda, erhålla statsbidrag till utlämnad reshjälp även för kortare väglängd. Vidare fixeras 10 kr. såsom maximibelopp för förskott, till vilket statsbidrag må erhållas. Dock kunna särskilda omständigheter motivera något högre förskottsbelopp.

Styrelsen har förutsatt, att anstalt i regel ej utlämnar medlen kontant till arbetstagaren utan själv föranstaltar om deras användning till betalning av resekostnad. Beträffande järnvägsresor har styrelsen sökt utverka, att biljett må utlämnas till arbetssökande, som kan förete rekvisition därå, av anstalt utfärdad i enlighet med särskida föreskrifter.

Vid ansökan om understöd av anstalterna för ifrågavarande ändamål böra enahanda bestämmelser gälla som för närvarande finnas beträffande ansökan om understöd till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen, dock med vissa tillägg, som erfordras för en effektiv kontroll över användningen av de medel, för vilka statsbidrag begäres. Sålunda måste vid ansökningen vara fogad en vederbörligen upprättad och styrkt redogörelse för varje särskilt fall, för vilket statsbidrag sökes, med angivande av dels förskottstagarens namn och yrke, den betalningsskyldiges namn och yrke, hela förskottets belopp, förlustens storlek samt orsaken till betalningens uteblivande, dels ock i vad mån de förut omnämnda understödsvillkoren uppfyllts.

Ansökan om sådant statsbidrag, som här är i fråga, skall vara ställd till Kungl. Maj:t och före den 1 mars ingivas till Socialstyrelsen.

I huvudsaklig överensstämmelse med Socialstyrelsens förslag har Kungl. Maj:t sedermera den 4 juni 1913 i ämnet utfärdat kungörelse, här nedan återgiven in extenso.

Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående bidrag av statsmedel till täckande av viss del av offentliga arbetsförmedlingsanstalters förluster å förskottering av resekostnader för medellösa arbetssökande;

given Stockholms slott den 4 juni 1913.

Vi Gustaf, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att, sedan Riksdagen på extra stat för år 1913 anvisat ett förslagsanslag av högst 10 000 kronor att, enligt grunder, som Vi kunde finna lämpligt föreskriva, ställas till förfogande av Sveriges offentliga arbetsförmedling till täckande av viss del av de utgifter arbetsförmedlingen nödgas vidkännas för förskottering av resekostnader för medellösa arbetssökande, Vi funnit gott förordna följande att lända till efterrättelse tills vidare, så länge anslag för ifrågavarande ändamål fortfarande utgår.

§ 1.

Offentlig arbetsförmedligsanstalt, som förskotterat medel till arbetstagares resa för tillträdande av honom genom anstalten anvisad anställning och därå lidit förlust, må komma i åtnjutande av bidrag utav statsmedel till täckande av hälften utav den lidna förlusten under förutsättning

a) att vid förskottets utbetalande överenskommelse om anställningen var träffad eller med skäl kunde förväntas komma till stånd;

b) att arbetsgivaren eller arbetstagaren förbundit sig att till anstalten återbetala de förskotterade medlen;

ävensom i regel under förutsättning ytterligare

c) att resan avsett en väglängd av minst 15 kilometer;

d) att de förskotterade medlen icke överstigit tio kronor; samt

e) att de förskotterade medlen icke utbetalats kontant till arbetstagaren utan använts till bestridande, genom anstaltens försorg, av kostnader för hans resa.

§ 2.

Ansökning om bidrag skall vara ställd till Kungl. Maj:t och före den 1 mars ingivas till socialstyrelsen.

Vid ansökningen skall vara fogad en av arbetsförmedlingsanstaltens föreståndare eller kassaförvaltare upprättad samt av ordföranden i styrelsen för anstalten eller annan behörig person styrkt redogörelse, upptagande för varje särskilt fall, för vilket bidrag sökes,

a) arbetstagarens namn och yrke;

b) den för förskottets återbetalning ansvariges namn och yrke;

c) förskottets belopp;

d) förlustens storlek och, där så låter sig göra, orsaken till att förskottet icke blivit återbetalt; samt

e) upplysning i övrigt rörande de i § 1 angivna förutsättningar.

Socialstyrelsen åligger att granska och före den 1 maj med eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämna de inkomna ansökningarna.

§ 3.

Beviljat bidrag utbetalas till vederbörande genom socialstyrelsen.

§ 4.

Varder förskott, till vars täckande arbetsförmedlingsanstalt erhållit statsbidrag, helt eller delvis till anstalten återbetalt, åligger det anstalten att till socialstyrelsen återbära berörda bidrag eller vad därå belöper av det återbetalade beloppet. Sålunda återburna medel skola av socialstyrelsen levereras till statskontoret, som har att uppdebitera desamma under titeln diverse inkomster.

§ 5.

De närmare föreskrifter, som utöver vad här är stadgat kunna finnas påkallade, meddelas av socialstyrelsen.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 4 juni 1913.

GUSTAF.

Civildepartementet (L. S.)

Axel Schotte.

Statsbidrag till Sveriges offentliga arbetsförmedling för år 1912.

I överensstämmelse med Socialstyrelsens därom avgivna förslag har Kungl. Maj:t den 30 maj 1913 anbefallt Statskontoret att av det under riksstatens sjätte huvudtitel på extra stat för år 1912 uppförda förslagsanslag till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket utbetala följande understödsbelopp:

	Jämlikt k. kungörelsen den 30 december 1911.[1]		
	§ 2, mom. 1.	§ 2, mom. 2.	Summa.
Arbetsförmedlingen i	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	2 942: 84	1 000: —	3 942: 84
Uppsala län	943: 32	900: —	1 843: 32
Södermanlands län	893: 85	600: —	1 493: 85
Östergötlands län	3 641: 88	2 200: —	5 841: 88
Norrköping	865: 13	900: —	1 765: 13
Jönköpings län	1 556: 66	300: —	1 856: 66
Kronobergs län	461: 55	50: —	511: 55
Norra Kalmar län	397: 74	75: —	472: 74
Södra Kalmar län	512: 03	200: —	712: 03
Blekinge län	927: 16	500: —	1 427: 16
Kristianstads län	1 306: 89	800: —	2 106: 89
Malmö	3 722: 91	1 200: —	4 922: 91
Lund	860: 26	500: —	1 360: 26
Landskrona	346: 98	—: —	346: 98
Hälsingborg	654: 75	600: —	1 254: 75
Ystad	329: 66	—: —	329: 66
Trelleborg	186: 46	85: —	271: 46
Eslöv	433: 35	400: —	833: 35
Skurup	246: 76	20: —	266: 76
Transport kr.	**21 230**: 18	**10 330**: 00	**31 560**: 18

[1] Ifrågavarande paragraf lyder:
Mom. 1. Understöd må erhållas till bestridande av samtliga för arbetsförmedlingen nödvändiga utgifter för:
a) postporto;
b) abonnemang å rikstelefon;
c) telegram och interurbana telefonsamtal; samt
d) tryckning av formulär och blanketter.
Mom. 2. Efter prövning i varje särskilt fall kan därjämte erhållas understöd till bestridande av kostnaderna för de särskilda anordningar som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, ävensom för samarbetet mellan särskilda anstalter. Se vidare »Meddelanden», årg. 1912, sid. 104.

Transport kr.	21 230: 18	10 330: —	31 560: 18
Hallands län	1 291: 54	500: —	1 791: 54
Göteborgs och Bohus län	2 061: 05	300: —	2 361: 05
Göteborg	2 040: 02	900: —	2 940: 02
Skaraborgs län	795: 67	200: —	995: 67
Värmlands län	1 148: 74	150: —	1 298: 74
Örebro län	1 110: 40	300: —	1 410: 40
Västmanlands län	750: 82	350: —	1 100: 82
Kopparbergs län	1 043: 04	100: —	1 143: 04
Gävle stad och län	897: 18	250: —	1 147: 18
Västernorrlands län	335: 75	100: —	435: 75
Jämtlands län	1 150: 78	200: —	1 350: 78
Västerbottens län	935: 40	150: —	1 085: 40
Norrbottens län	741: 13	—: —	741: 13
Tillsammans kr.	**35 531**: 70	**13 830**: —	**49 361**: 70

Fördelning av statsmedel till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Med bifall i huvudsak till vad Kungl. Maj:t föreslagit har Riksdagen medgivit, att, beträffande fördelningen av de medel, som jämlikt 25 § i nådiga förordningen angående försäljning av bränvin den 9 juni 1905 äro eller bliva avsatta till främjande av nykterhet och motarbetandet av dryckenskapens följder, av samma medel må under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå

såsom understöd för år 1914 åt kuranstalten Sans Souci	kronor	7 000
såsom understöd för år 1914 åt Stockholms alkoholisthem Eolshäll	»	8 500
såsom understöd för år 1914 åt kuranstalten Solvik å Styrsö	»	7 000
till fortsättande av arbetena å en nybyggnad vid anstalten	»	7 000
såsom bidrag till uppehållande under år 1913 av verksamheten vid vårdhemmet Berga	»	8 650
till fullbordande av arbetena å en handelsträdgård vid nämnda anstalt	»	1 000
såsom bidrag till uppehållande under år 1914 av verksamheten vid Strängnäs stifts alkoholisthem vid Härnö	»	5 500
till bestridande av kostnaderna för anskaffande av linoleummattor vid anstalten	»	1 000
såsom bidrag till uppehållande under år 1913 av verksamheten vid jordbruks-kolonien Floda	»	10 000
till anskaffande av vissa inventarier vid kolonien	»	7 000

såsom bidrag till uppehållande av internationella byråns för alkoholismens bekämpande verksamhet under år 1914	kronor	750
såsom understöd för år 1913 åt frälsningsarméns alkoholisthem för kroppsarbetare å Kurön	»	7 500
till inköp av inventarier för nämnda anstalt	»	6 000
till uppehållande under år 1913 och 1914 av verksamheten vid föreningen Vita bandets alkoholisthem för mindre bemedlade kvinnor	»	8 760
till reparation, inventarier m. m. för nämnda anstalt	»	9 150
till Malmö nykterhetsförbund för anordnande av nykterhetsavdelning å Baltiska utställningen	»	5 000
till främjande av Svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade Svenska nykerhetssällskapets verksamhet under år 1914	»	8 000
till understöd för fortsatt utgivande under år 1914 av tidskriften Mimer	»	2 000
till främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet under år 1914	»	3 000
till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet under år 1914	»	8 000
till främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet under år 1914	»	4 000
till främjande av Sveriges nationaltempels av Templarorden studieverksamhet under år 1914	»	3 000
till främjande av nykterhetsorden Verdandis studieverksamhet under år 1914	»	2 000
till främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studieverksamhet under år 1914	»	8 000
till främjande av Nationalgoodtemplarordens studieverksamhet under år 1914	»	2 000
till främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studieverksamhet under år 1914	»	2 000
till främjande av Sveriges blåbandsförenings studieverksamhet under år 1914	»	4 000
till främjande av järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet under år 1914	»	2 000
till understöd för utgivande under år 1914 av tidskriften Tirfing	»	1 500
till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet under år 1914	»	10 000
till anordnande under år 1914 av kurser i alkohologi och hälsolära dels för ämneslärare och ämneslärarinnor vid folk- och småskoleseminarierna, vid folkhögskolorna och de högre folkskolorna samt vid de under överstyrelsens för rikets allmänna läroverk inseende ställda läroanstalterna ävensom för gymnastiklärarna vid folkskoleseminarierna och de allmänna läroverken, dels ock för folkskollärare	»	56 000
	Summa kronor	**215 310**

Därjämte har Riksdagen medgivit, att sedan berörda belopp 215 310 kronor ävensom de av Riksdagen från ifrågavarande medel tidigare till uppgivna ändamål anvisade belopp utgått, utav återstoden av de medel, som äro eller bliva avsatta för ifrågavarande ändamål, till Kungl. Maj:ts förfogande ställes ett belopp av högst 3 000 kronor för främjande på annat sätt av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

I skrivelse av den 30 maj 1913 har Socialstyrelsen anmodat samtliga yrkesinspektörer att, när ett olycksfall med dödlig eller synnerligen svårartad utgång inträffar inom området för deras verksamhet, i regel snarast möjligt efter olycksfallet verkställa undersökning å arbetsplatsen och ofördröjligen till Styrelsen översända en så omfattande utredning över olycksfallet, dess tillkomst och förlopp, samt till detsammas inträffande medverkande omständigheter, att därav så vitt möjligt må kunna dragas slutsatser rörande de åtgärder, som böra vidtagas till undvikande för framtiden av liknande olycksfall. Styrelsen har ansett, att ett bearbetande inom Styrelsen av uppgifter, som av yrkesinspektörerna i varje särskilt fall inhämtats vid de snarast möjligt efter händelsen företagna undersökningarna, skulle lämna ett bättre resultat än de i yrkesinspektionens berättelser intagna beskrivningarna över inträffade svårare olycksfall, vilka med hänsyn till själva redogörelsens omfattning och även till den tid, som förflyter mellan olyckshändelsen och publicerandet, näppeligen fylla det avsedda ändamålet.

De, med anledning av ovanberörda skrivelse, från yrkesinspektörerna inflytande redogörelserna för svårare olycksfall komma att i detta och följande häften av »Sociala Meddelanden» i sammandrag publiceras, i den mån de komma Styrelsen tillhanda.

1. Vid förberedande brytning för igångsättning av driften i en fältspatgruva föll en arbetare från en avsats, där han för tillfället arbetade, ned i ett 7 m. djupt schakt, till följd därav att det vid brytningen använda spettet slant. Döden följde omedelbart. Enär säkerhetslina fanns uppsatt strax intill, måste olycksfallet anses bero av hans uraktlåtenhet att använda densamma. De vid tillfället sysselsatta arbetarna voro samtliga ovana vid dylikt arbete.

2. Vid en vagn- och maskinfabrik hade en smörjare trots uttryckligt förbud sysslat med rempåläggning på en i gång varande axelläggning, och därvid sannolikt fattats av en på transmissionsaxeln befintlig kramla. Han medföljde runt ett eller två varv och föll, sedan kläderna slitits av kroppen, ned i en å golvet befintlig inhägnad transmission, i vilken han blev ytterligare skadad, samt avled efter en kort stund.

3. En vid en snickerifabrik som tillfällig maskinist tjänstgörande 17-årig arbetare neddrogs, då han i och för en rempåläggning i fabriken höll på att avstanna ångmaskinen, mellan det som drivhjul tjänstgörande svänghjulet och maskinens sockel. Han erhöll ett krossår över högra ögat och avled några dagar senare efter en tillfällig förbättring. Olycksfallet torde hava förorsakats därav, att arbetaren försökt att med händerna bringa svänghjulet att stanna. Föreskrift om uppförande av ett starkt skyddsräck kring svänghjulet har sedermera utfärdats.

4. I en tändsticksfabrik hade en arbetare råkat stöta till en klick tändmassa, som stänkt ut från en i närheten varande satskvarn. En annan arbetare, som sökte släcka den sålunda uppkomna elden genom fläktning med sitt av tändmassa inpyrda förkläde, fick därigenom detta antänt. Till följd av att denna arbetare förlorade besinningen och ej använde vatten, som i riklig mängd var till hands, hann elden sprida sig, varigenom han erhöll så svåra brännskador, att han efter några dagar avled. Förkläden tillhandahållas av fabriken och få ombytas så ofta arbetarna önska.

5. Vid ett manufakturverk skadades en arbetare så svårt av en sönderspringande smärgelskiva, att döden omedelbart följde. Antagligen hade han råkat sätta stålet, som skulle slipas, mellan skivan och försättaren, varigenom skivan, som varit i bruk i ungefär två år, blivit sprängd. Det över skivan uppsatta skyddet, en bockad järnvägsräls, slungades därvid ett stycke från platsen. Olyckan hade måhända kunnat avvärjas eller begränsas, om skyddet varit säkrare fäst vid sitt underlag.

6. Vid en kanalombyggnad skulle bergmassan efter en sprängning bortskaffas och en större sten hade därvid kilats fast, så att den trots spettning och skjutning med små skott (brännare) ej stod att rubba. Man företog sig då att borra i berget för ett större skott, varvid stenen i fråga plötsligt lossnade och störtade ned. En arbetare rycktes med och blev klämd till döds mellan den nedstörtande stenen och en annan sten.

7. Vid ett tegelbruk lossnade linan till en varuhiss vid infästningsstället under det att tvänne arbetare voro sysselsatta med att ur hissen utdraga gods, till följd varav hissen störtade ned. Arbetarna hade för att underlätta arbetet trots förbud avlyftat en vid schaktöppningen anbragt järnbom, som var avsedd att förhindra fall ned i hissschaktet. De meddrogos därför vid hissens fall, varvid den ene lyckades få armen om en av gejderna och oskadd undkomma under det att den andre följde med i djupet och dödades.

8. Under sprängningsarbete vid en kraftstationsanläggning råkade ett skott, antagligen på grund av bergets dåliga beskaffenhet, »gå i luften» så att den hopkedjade fördämningen slungades högt upp. En sliper lösslets samt träffade en c:a 60 meter därifrån stående arbetare så hårt i bakhuvudet, att han genast förlorade medvetandet och senare på dagen avled.

9. Vid ett stenhuggeri och cementgjuteri var en arbetare, under det maskineriet var i gång, sysselsatt med påläggning av remmen till en stenkross. Han fastnade därvid mellan remmen och remskivan, och ehuru han av allt att döma endast medföljde ett halvt varv, skadades han dock så svårt, att han påföljande dag avled.

10. Under arbete i en lergrav blev en arbetare genom ett lerras så hårt klämd mellan ett nedfallande lerblock och den vagn i vilken leran inlastades, att han nästan omedelbart avled. Arbetet brukade, för erhållande av bättre blandning av lera och sand, bedrivas så, att den 4 m. höga lerväggen underminerades på dagen, då leran sedan av sig själv rasade ned under natten. Arbetsgivaren har nu ålagts att bryta leran i trappavsatser av 2 m. höjd eller använda grävmaskin. Arbetsstället var förut icke inspekterat av vederbörande yrkesinspektör.

11. Vid en stenkolsgruva blevo två arbetare, som sysslade med brunnsupptagning kvävda, sannolikt av i brunnens botten samlad kolsyra. Den ene hade för iordninggörande av ett sprängskott gått ned i brunnen och förlorade då omedelbart medvetandet, varefter den andre, som gick ned och sökte rädda kamraten, delade hans öde. Prov av luft från brunnens botten togs senare, men utvisade då icke någon före-

komst av dödande gaser, vadan närvaron av dylika torde varit tillfällig. En handfläkt för ventilation av brunnen har uppsatts.

12. En arbetare vid ett gjuteri skulle smörja en rem till en kulkvarn, som i olikhet med de andra kvarnarna saknade lös remskiva. Han greps därvid av axelledningen och snurrades runt, varvid vänstra armen avslets och blev sittande mellan skivan och remmen, under det att arbetaren föll ned död. Arbetsgivaren ålades att anbringa lös remskiva på kvarnen och anslå yrkesinspektionens cirkulär N:r 7.

Kortare meddelanden.

— Arbetarskyddslagstiftning m. m. —

Fransk lag av den 17 juni 1913 angående beredande av vila åt barnsängskvinnor. Genom denna lag hava vissa nya artiklar tillagts i »Code du travail et de la prévoyance sociale», sådan densamma fastställts genom lag den 28 dec. 1910 och dekretet den 28 nov. 1912. Kvinna tillförsäkras genom dessa artiklar rätt att utan någon som helst påföljd under havandeskap lämna innehavd anställning, och får hon under de fyra veckor, som följa närmast efter förlossningen, ej sysselsättas med något slags förvärvsarbete. Den arbetsgivare, som uppsåtligt bryter mot denna bestämmelse, drabbas av laga straff.

Den nya lagen innehåller även föreskrifter, genom vilka varje medellös fransk kvinna, som är sysselsatt i lönearbete hos annan person, tillerkännes rätt att under den vilotid, som föregår och efterföljer nedkomsten, åtnjuta dagligt understöd, och detta oberoende av, om hon eventuellt skulle uppbära annan offentlig moderskapshjälp. För att erhålla understöd före nedkomsten måste hon uppvisa intyg av läkare, att hon ej utan fara för sig själv eller barnet kan fortsätta med sitt vanliga arbete. Efter nedkomsten lämnas utan några formaliteter understöd i fyra veckor, och får sammanlagda understödstiden uppgå till högst åtta veckor.

Understödet indrages omedelbart, om det skulle visa sig, att kvinnan fortfarande sysslar med annat arbete än de oundgängligen nödvändiga hushållsgöromålen, eller att hon ej ställer sig till efterrättelse de hygieniska föreskrifter, hon fått av den kontrollerande myndighetens representant.

Kvinna, som vårdas å offentligt sjukhus, erhåller endast halvt understöd under sjukhustiden, såvida hon ej har annat barn under 13 år. Understödet utbetalas direkt, det får ej överlåtas och ej tagas i mät. Det kan helt eller delvis lämnas in natura.

De närmare föreskrifterna angående utförandet av denna lags bestämmelser komma att fastställas i finanslagen.

(Journal officiel de la République française.)

— Socialförsäkring. —

Hjälpkassor i Frankrike under åren 1909 och 1910. Enligt en nyligen publicerad redogörelse för år 1910 var antalet hjälpkassor i Frankrike enligt till myndigheterna ingångna uppgifter vid slutet av samma år 20 791 (19 476),[1] varav 15 832 (14 420) kassor för vuxna personer, 2 153 (2 138) »erkända» kassor för skolbarn och 2 806 (2 918) »fria» kassor. Det totala medlemsantalet i de olika slagen av kassor var 4 888 232 (4 857 781), varav 517 577 (516 411) hedersledamöter och 4 370 655 (4 341 370) aktiva medlemmar; endast de senare hade rätt till understöd.

Efterföljande tablå utvisar tillväxten i kassornas medlemsantal (med undantag dock för kassor

[1] Sifferuppgifterna inom parentes avse år 1909.

för skolbarn) sedan 1898, året för antagandet av den sista lagen om hjälpkassor. Siffrorna omfatta såväl aktiva som hedersledamöter.

År.	Antal medlemmar den 31 december.		
	Erkända kassor.	Fria kassor.	Summa.
1898	1 523 990	385 489	1 909 479
1905	2 908 363	461 390	3 369 753
1906	3 258 520	449 381	3 707 901
1907	3 410 803	446 458	3 857 261
1908	3 514 603	432 324	3 946 927
1909	3 594 745	425 782	4 020 527
1910	3 609 469	413 868	4 023 337

Sedan 1898 har således ovanstående medlemsantal tillväxt med 2 113 858 eller 111 %.

De erkända kassorna hava att underkasta sig vissa föreskrifter, som icke krävas av de fria kassorna. Deras stadgar måste vara godkända genom ministeriellt dekret och innehålla vissa bestämmelser, avsedda att garantera ett lämpligt förhållande mellan bidragens och understödens storlek. De åtnjuta vissa rättigheter, som icke tillerkänts de fria kassorna, däribland offentligt understöd, frihet från stämpelavgift och tillåtelse att genom gåva eller testamente mottaga fast egendom. De erkända kassorna för vuxna personer äro i redogörelsen indelade i fyra grupper efter det huvudsakliga föremålet för deras verksamhet, nämligen: 1) sådana, vilkas enda eller huvudsakliga uppgift är att lämna understöd vid sjukdom; 2) sådana, vilka med sjukhjälp förena ålderdomsunderstöd; 3) sådana, vilkas enda eller huvudsakliga uppgift är att lämna ålderdomsunderstöd samt 4) sådana kassor, vilkas huvudändamål skiljer sig från de redan nämnda, bestående i de flesta fall av livförsäkring för medlemmarna. Den första gruppen — sjukkassor — hade år 1910 736 341 (669 104) medlemmar, den andra — sjuk- och ålderdomskassor — hade ett sammanlagt medlemsantal av 1 369 245 (1 314 011) personer, den tredje räknade 623 020 (632 361) medlemmar och den fjärde gruppen 444 858 (544 799) medlemmar, hedersledamöter ej inberäknade.

Samtliga 15 832 (14 420) erkända kassor för vuxna personer hade en sammanlagd inkomst av 47 767 200 (44 762 400) kr., varav inemot två tredjedelar utgjordes av medlemmarnas bidrag och resten av understöd, gåvor, testamenten, böter, inträdesavgifter etc. samt ränta å placeringar. Utgifternas summa var under redogörelseåret 38 113 000 (37 569 400) kr., varav 17 108 400 (17 014 700) kr. i sjukhjälp, läkararvoden och medicin, 8 676 700 (11 368 400) kr. i ålderdomsunderstöd, c:a 3 099 600 (2 638 400) kr. i begravningshjälp och tillfälligt understöd åt änkor, föräldralösa eller eljest behövande medlemmar samt 2 013 100 (1 921 100) kr. i administrationskostnader. Vid slutet av redogörelseåret uppgingo kassornas sammanlagda fonder till 376 734 900 (360 282 200) kr.

Varje år beviljar staten understöd, beräknat efter olika grunder, åt erkända kassor eller deras medlemmar. Detta understöd, som endast till en ringa del går genom kassornas händer och därför ej i sin helhet kommer till synes i dessas ovan redovisade inkomster, belöpte sig år 1910 till 7 343 600 (7 224 700) kr.

Den här ovan under rubriken ålderdomsunderstöd redovisade summan av c:a 8 676 700 (11 368 400) kr., innefattar bl. a. pensioner till 73 746 (97 315) personer, uppgående sammanlagt till 5 266 200 (6 457 200) kr. med ett medelbelopp av 71·41 (66·36) kr. per person och utgående från kassornas »fria» fonder, jämte en summa av 3 410 500 (4 462 800) kr. inbetalda till deras gemensamma pensionsfonder. Kassornas gemensamma pensionsfonder avvika från de fria fonderna därutinnan, att de förra avse medlemmarnas gemensamma bästa. Under år 1910 erhöllo 91 679 (86 795) personer ålderdomsunderstöd ur de gemensamma fonderna till ett belopp av 5 157 200 (4 746 800) kr. (däri inbegripet statsunderstödet) eller i medeltal 56·25 (54·69) kr. per person.

År 1910 var antalet fria kassor, från vilka uppgift föreligger, 2 806 (2 918). Av dessa voro 2 209 (2 263) sjukkassor, 287 beviljade därjämte ålderdomsunderstöd, 73 lämnade endast ålderdomsunderstöd, under det att 237 avsågo annat slags understöd. Det totala medlemsantalet var, hedersledamöter ej inberäknade, 413 868 (425 782). Inkomstsumman uppgick till inemot 8 324 700 (8 222 700) kr., varav inemot 5 253 300 (5 181 100) kr. utgjordes av medlemmars bidrag, utgifternas sammanlagda belopp var 6 093 300 (5 666 400) kr., varav mer än hälften utgick i form av sjuk-

hjälp, läkararvoden och medicin. Dessa kassors fonder uppgingo vid slutet av år 1910 till ett belopp av 38 453 300 (36 827 700) kr.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

Kommunal moderskapshjälp i Zürich. Barnaföderskor, vilka sedan minst ett år oavbrutet varit bosatta i staden Zürich och vilkas familjer äro medellösa samt hänvisade till inkomster, ej överstigande 2 000 frcs om året, äro berättigade till kostnadsfri vård å kantonens kvinnokliniker eller kontant ersättning för förlossningskostnaderna med ett belopp, motsvarande statens kostnader för sådan vård. Vid komplicerade förlossningar lämnas även ersättning för läkarvård och läkemedel. Undantagsvis lämnas kostnadsfri vård även vid något högre inkomster eller en obetydlig förmögenhet. Staden betalar dessutom förplägnadskostnaderna fr. o. m. sjunde dagen före barnets födelse och lämnar i särskilt svåra fall ytterligare penninghjälp.

(Arbeiterschutz.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under juni 1913. Arbetstillgången var under juni fortfarande mycket god. Konjunkturerna hava något försämrats inom tackjärns- samt järn- och stålindustrierna, delvis beroende på arbetskonflikten i Midlands. Bleck- och plåtindustrien visade någon nedgång liksom, på grund av årstiden, kolgruveindustrien. Å andra sidan visade sko-, lervaru-, glas- och tegelindustrierna någon förbättring. Inom övriga industrier hade läget endast i ringa mån förändrats i jämförelse med de under föregående månad rådande goda konjunkturerna.

Från den offentliga arbetsförmedlingen rapporterades efterfrågan på arbetare av alla fack inom skeppsbyggnads-, maskin- och byggnadsindustrierna. Beträffande den kvinnliga arbetskraften var efterfrågan större än tillgången inom bomulls-, ylle-, linne- och beklädnadsindustrierna samt vid tvättinrättningar.

Lönernas tendens till stegring fortfor.

I jämförelse med samma tid föregående år visade flertalet industrier förbättring, i synnerhet byggnads-, tackjärns- och skeppsbyggnadsindustrierna. Sämst var läget inom bleck- och plåtindustrien. Även järn-, stål- och glasindustrierna visade någon tillbakagång.

Antalet arbetslösa inom de yrken, som inbegripas under den nya arbetslöshetsförsäkringslagen, ökades från 2·7 % i slutet av maj till 2·8 % i slutet av juni.

Fackorganisationer med 921 564 medlemmar (bortsett från i strejker och lockouter invecklade samt sjuka och överåriga) rapporterade 17 888 eller 1·9 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av juni 1913 mot 1·9 % vid slutet av maj samma år och 2·5 % vid utgången av juni 1912.

Enligt inkomna uppgifter från ett antal arbetsgivare, sysselsättande 408 013 arbetare under veckan närmast före den 28 juni 1913, visade sig en minskning av 0·3 % av antalet sysselsatta arbetare och en tillväxt av 1·3 % av det utbetalade lönebeloppet i jämförelse med samma vecka föregående månad. Jämfört med samma vecka nästlidet år visade sig en minskning av 0·4 % av antalet sysselsatta arbetare och en ökning af 2·3 % av det utbetalade lönebeloppet.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Frankrike under juni 1913. Den starka nederbörden i de södra vinodlingsdistrikten framkallade sjukdomar i vingårdarna, vilket föranledde brådskande arbete med svavling och till följd härav bättre arbetstillgång för arbetarna i dessa departement under juni månad. Bland skogsarbetarna har arbetslösheten alltjämt förminskats, då dessa beretts arbetstillfällen vid jordbruket, särskilt vid höskörden. Bland trädgårdsarbetare i trakten av Paris har ingen arbetslöshet kunnat förmärkas.

Den under föregående månad rapporterade förbättringen inom textilindustrien fortfor. Arbetslöshetsprocenten är nästan densamma som i maj och betydligt mindre än i juni 1912. Arbetstillgången är alltjämt tillfredsställande inom metallindustrien såväl som inom den grafiska industrien, som ej visar någon förändring från föregående månad. Inom byggnadsindustrien har arbetslösheten på grund av den pågående högsäsongen varit ytterst obetydlig, t. o. m. mindre än föregående månad och framför allt mindre än under motsvarande tid föregående år. Läderindustrien visar en anmärkningsvärd förminskning av arbetslöshetsprocenten.

Bland 946 arbetarorganisationer, som besvarat de månatliga förfrågningarna angående arbetsmarknadens läge och arbetslösheten under juni 1913, hava 731 med 217 566 medlemmar uppgivit antalet arbetslösa till 8 270 eller 3·8 % inberäknat gruvarbetarna i Pas de-Calais och 4·3 % utan inberäknande av dessa arbetare. Motsvarande tal för närmast föregående månad var 4·7 % och för juni 1912 6·1 %.

Arbetstillgången under juni 1913 har i jämförelse med maj månad samma år angivits såsom rikligare av 27 % av de redovisande fackorganisationerna, omfattande 29 % av de organiserade arbetarna, såsom oförändrad av resp. 56 och 60 % samt såsom mindre riklig av resp. 17 och 11 %.

På frågan: »Anser ni läget på arbetsmarknaden vara tillfredsställande för årstiden?» hava 598 arbetarorganisationer med 164 612 medlemmar svarat jakande och 198 med 65 769 medlemmar nekande. (Bulletin du Ministère du Travail).

Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1913. Arbetsmarknadens läge har under juni månad i allmänhet varit tillfredsställande, men visade i jämförelse med föregående månad och juni månad 1912 nästan genomgående en viss försämring.

I stenkolsdistriktet vid Ruhr var arbetsmarknaden nu något lugnare. Vid brunkolsgruvorna var läget något gynnsammare. Vid järngruvorna, tackjärnstillverkningen och inom stålindustrien var i allmänhet arbetstillgången tillräcklig. Detsamma gäller maskinindustrien, varest i följd av brist på beställningar en tendens till tillbakagång gjorde sig märkbar. Läget inom den kemiska industrien betecknas fortfarande såsom gynnsamt.

Inom textilindustrien voro konjunkturerna, bortsett från linne- och sidenindustrierna, ogynnsamma.

Det otillfredsställande läget inom byggnadsindustrien återverkade ogynnsamt även på av densamma beroende industrier, såsom tegelbruk, byggnadssnickeri och den elektriska installationsverksamheten.

Enligt uppgifter från sjukkassorna minskades de försäkringspliktiga medlemmarnas antal under månaden med 39 611 personer (16 992 män, 22 619 kvinnor). Samma månad föregående år uppgick minskningen till 24 005 personer. Om än i allmänhet en tillbakagång är vanlig under sommarmånaderna, så visar dock den väsentligt större minskningen under innevarande år, att arbetstillgången blivit ringare. Sättes sjukkassemedlemmarnas antal den 1 januari lika med 100 så blir talet för de manliga medlemmarna under juni 104 mot 105 under maj månad och för de kvinnliga medlemmarna resp. 100, 102.

Angående arbetslösheten under juni föreligga uppgifter från 49 fackförbund med 2 061 232 medlemmar. Av dessa voro vid månadens slut 2·7 % arbetslösa mot 2·5 % vid månadens början och 1·7 % vid slutet av juni 1912.

Enligt arbetsförmedlingsanstalternas uppgifter kommo under juni 1913 på 100 lediga platser för män 168 arbetssökande mot 166 under närmast föregående månad och 146 under juni 1912. För kvinnor voro motsvarande siffror 101, 100 och 101. Arbetstillgången har av dessa siffror att döma varit ungefär densamma som under föregående månad, men visar för männen försämring vid jämförelse med samma månad nästlidna år.

(Reichsarbeitsblatt.)

Nödhjälpsarbeten i Frankrike år 1911. Enligt ett cirkulär av den 26 november 1900 skola alla prefekter årligen avgiva en berättelse över av kommunerna inom departementen vidtagna åtgärder för arbetslöshetens bekämpande. Enligt vad berättelsen för år 1911 ger vid handen, hava under nämnda år 549 kommuner i 54 departement anordnat nödhjälpsarbeten. Motsvarande siffror för år 1910 voro resp. 533 och 60 samt för 1909 resp. 455 och 58. 549 kommuner lämnade uppgift om beloppet av de för nödhjälpsarbeten använda medlen, och belöpte sig denna summa till 722 590 kr., varav 691 458 kr. kommo på utbetalta arbetslöner. Antalet av vid nödhjälpsarbeten sysselsatta arbetslösa uppgick i 538 kommuner till 23 993, varibland 66 kvinnor. I 470 kommuner sysselsattes de arbetslösa i sammanlagt 325 196 dagar. Detaljerade uppgifter om nödhjälpsarbetenas omfattning föreligga från 468 kommuner, som tillsammans sysselsatte 20 801 arbetslösa under 320 980 dagar och härför utbetalade 609 086 kr.

Rörande nödhjälpsarbetenas *varaktighet* föreligga uppgifter från 461 kommuner. Den uppgick till:

1— 10	dagar	i	144	kommuner (31·3 %).
11— 20	»	»	142	» (30·8 %).
21— 30	»	»	73	» (15·8 %).
31— 40	»	»	41	» (8·9 %).
41— 50	»	»	24	» (5·2 %).
51—100	»	»	29	» (6·3 %).
över 100	»	»	8	» (1·7 %).

Genomsnittliga *arbetsförtjänsten* för en arbetslös uppgick (i 53 kommuner) till följande belopp:

t. o. m. 7·20	kr.	i	21	kommuner (4·0 %).
7·21— 14·40	»	»	81	» (15·3 %).
14·41— 21·60	»	»	75	» (14·1 %).
21·61— 28·80	»	»	78	» (14·7 %).
28·81— 36·00	»	»	66	» (12·4 %).
36·01— 43·20	»	»	40	» (7·5 %).
43·21— 72·00	»	»	90	» (17·0 %).
72·01—144·00	»	»	56	» (10·5 %).
över 144·00	»	»	24	» (4·5 %).

Genomsnittliga *daglönen* (i 473 kommuner) uppgick till följande belopp:

t. o. m. 0·72	kr.	i	3	kommuner (0·6 %).
0·73—1·08	»	»	34	» (7·2 %).
1·09—1·44	»	»	131	» (27·7 %).
1·45—1·80	»	»	172	» (36·4 %).
1·81—2·16	»	»	76	» (16·1 %).
2·17—2·52	»	»	16	» (3·4 %).
2·53—2·88	»	»	19	» (4·0 %).
över 2·88	»	»	22	» (4·6 %).

Nödhjälpsarbetena utgjordes på *landsbygden* huvudsakligen av väglagningsarbete, brytning och transport av sten, fällning och kvistning av träd och jordarbete samt i *städerna* av underhåll och rengöring av gator, torg, promenader och offentliga parker, kaj-, kanal- och jordarbeten o. s. v. samt i vissa kommuner även arbeten vid offentliga byggnader, broar, gas- och vattenledningar, rensning av kanaler och bassänger, uppsättning av staket, rivningsarbeten, trädgårdsplantering, förberedande arbeten för offentliga fester o. s. v.

Från 314 kommuner meddelas uppgifter om de vid nödhjälpsarbetena sysselsatta arbetslösas yrke. I 247 kommuner voro dessa uteslutande jordbruksarbetare eller daglönare och i de övriga 67 kommunerna huvudsakligen hantlangare, jordarbetare och murare.

(Bulletin de l'Office du Travail.)

— Emigration. —

Utvandringen från Sverige. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar har under innevarande års andra kvartal varit betydligt större än under motsvarande tid förlidet år.

Enligt de till Kungl. Socialstyrelsen från vederbörande myndigheter nu inkomna uppgifterna hava under månaderna april—juni från hamnar i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg emigrerat till främmande världsdelar 4 859 i Sverige hemmahörande personer, varjämte 1 764 från annat land utvandrat härifrån. Läggas härtill motsvarande siffror för första kvartalet, befinnes emigrationen över nyssnämnda hamnar hava under förra halvåret 1913 omfattat 7 304 svenskar och 3 180 personer från annat land. Dessutom hava över Kristiania och Trondhjem utvandrat

under årets andra kvartal 942 och under första halvåret i allt 1 568 svenskar. Av de 8 872 svenska emigranter, som under första halvåret utvandrat över ovannämnda svenska och norska hamnar, voro 6 020 män och 2 852 kvinnor.

Ovanstående uppgifter omfatta icke dem, som utvandrat över andra hamnar, samt icke heller dem, som utflyttat till europeiska länder.

Emigrationen från Sverige under första halvåret av åren 1912 och 1913 fördelade sig, i den mån den gått över någon av de förut nämnda svenska eller norska hamnarna, på rikets olika delar på följande sätt:

Län.	Över svenska hamnar år	Över norska hamnar år	Över svenska och norska hamnar år	
	1913.	1913.	1913.	1912.
Stockholms stad	333	8	341	262
Stockholms län	119	9	128	81
Uppsala »	40	—	40	32
Södermanlands »	39	—	39	41
Östergötlands »	288	1	289	208
Jönköpings »	378	1	379	325
Kronobergs »	369	—	369	291
Kalmar »	637	1	638	414
Gottlands »	61	—	61	56
Blekinge »	297	—	297	158
Kristianstads »	304	—	304	255
Malmöhus »	405	—	405	368
Hallands »	498	1	499	279
Göteborgs och Bohus »	453	18	471	423
Älvsborgs »	629	57	686	432
Skaraborgs »	296	8	304	203
Värmlands »	580	328	908	535
Örebro »	153	20	173	120
Västmanlands »	56	4	60	69
Kopparbergs »	254	56	310	248
Gävleborgs »	313	70	383	225
Västernorrlands »	260	357	617	326
Jämtlands »	74	271	345	276
Västerbottens »	175	184	359	297
Norrbottens »	293	174	467	212
Hela riket	**7 304**	**1 568**	**8 872**	**6 136**
Från annat land	3 180			
Summa	**10 484**			

De i Sverige hemmahörande emigranterna hava under detta års sex första månader befordrats från de olika hamnarna i följande antal:

	Januari—mars.	April.	Maj.	Juni.	Summa. Januari—juni.
Stockholm	97	81	62	45	285
Malmö	545	401	297	137	1 380
Hälsingborg	141	135	89	25	390
Göteborg	1 662	1 505	1 422	660	5 249
Kristiania	220	136	98	68	522
Trondhjem	406	325	203	112	1 046
Summa	**3 071**	**2 583**	**2 171**	**1 047**	**8 872**

— Arbetsförmedling. —

Arbetsförmedlingen i Tyskland år 1912. I början av innevarande år företogs en officiell undersökning av den offentliga arbetsförmedlingen i Tyska riket, rörande vilken mera detaljerade upplysningar föreligga i en bilaga till »Reichsarbeitsblatt», 6 h. Det här publicerade resultatet grundar sig på uppgifter från 2 224 anstalter. För undersökningen hade emellertid utsänts ej mindre än 8 611 frågeformulär, varav 6 031 blevo obesvarade och 356 av andra orsaker ej kunde göras till föremål för bearbetning. Det stora antalet uteblivna uppgifter beror väsentligen därpå, att man utsänt formulär till en mängd yrkesföreningar och andra organisationer i syfte att utröna, huruvida och i vilken utsträckning dessa sysslade med arbetsförmedlingsverksamhet. I flertalet av de fall, där svar ej inkommit, torde följaktligen ej heller någon arbetsförmedlingsanstalt hava existerat.

Antalet vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna tillsatta platser under de senaste fyra åren framgår av efterföljande översikt. För 1912 föreligga uppgifter i detta hänseende, såsom synes, endast från 1 985 av de 2 224 anstalterna. För återstoden hade vid den tidpunkt, då undersökningen företogs, slutsiffrorna för år 1912 ej ännu kunnat framläggas.

Anstalter.	Antal förmedlade platser år 1909.	1910.	1911.	1912.
Kommunala anstalter	906 159	1 118 032	1 337 669	1 298 977
Härbergen för vandrande arbetare	65 497	78 739	87 711	112 243
Anstalter upprättade av lantbrukskammare	86 900	97 800	105 353	98 369
» » » yrkesföreningar	115 247	129 045	166 127	162 579
» » » arbetsgivare	304 256	607 579	1 058 758	1 203 613
» » » handelsbiträden o. d.	33 762	40 781	46 018	47 053
» » » arbetare	195 501	233 308	322 056	353 309
» » » » och arbetsgivare (paritetiska anst.)	86 234	111 611	146 642	152 028
Övriga anstalter	122 223	138 565	154 465	166 331
Hela antalet tillsatta platser	**1 915 779**	**2 555 460**	**3 424 799**	**3 594 502**
Hela antalet arbetsförmedlingsanstalter	**1 439**	**1 571**	**1 917**	**1 985**

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juni månad år 1913.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juni månad.

Översikt av verksamheten under *juni* månad år 1913.

Juni:	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans.*		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
Stockholm	1 759	1 299	1 018	1 284	1 587	904	**3 043**	**2 886**	**1 922**
Uppsala län	175	175	137	106	95	67	**281**	**270**	**204**
Södermanlands län	198	151	103	71	88	32	**269**	**239**	**135**
Östergötlands län	619	454	345	297	360	169	**916**	**814**	**514**
Norrköping	464	249	225	250	287	150	**714**	**536**	**375**
Jönköpings län	137	131	85	101	104	64	**238**	**235**	**149**
Kronobergs län	31	19	10	36	29	15	**67**	**48**	**25**
Norra Kalmar län	62	27	20	30	28	16	**92**	**55**	**36**
Södra Kalmar län	67	55	37	55	95	37	**122**	**150**	**74**
Blekinge län	202	110	79	119	118	67	**321**	**228**	**146**
Kristianstads län	193	188	142	102	170	78	**295**	**358**	**220**
Malmöhus län: Malmö	1 062	353	309	873	641	450	**1 935**	**994**	**759**
Malmöhus län: Lund	222	82	73	80	48	32	**302**	**130**	**105**
Malmöhus län: Landskrona	165	113	104	48	45	28	**213**	**158**	**132**
Malmöhus län: Hälsingborg	544	245	216	204	193	116	**748**	**438**	**332**
Malmöhus län: Ystad	78	56	37	66	49	31	**144**	**105**	**68**
Malmöhus län: Trelleborg	68	63	46	29	25	17	**97**	**88**	**63**
Malmöhus län: Eslöv	100	98	81	35	51	31	**135**	**149**	**112**
Malmöhus län: Skurup	29	38	29	19	32	17	**48**	**70**	**46**
Hallands län	164	162	88	86	101	54	**250**	**263**	**142**
Göteb. o. Bohus län	104	131	60	99	144	51	**203**	**275**	**111**
Göteborg	986	927	811	630	919	468	**1 616**	**1 846**	**1 279**
Skaraborgs län	63	49	30	19	46	11	**82**	**95**	**41**
Värmlands län	70	84	40	33	55	26	**103**	**139**	**66**
Örebro län	168	140	114	129	144	74	**297**	**284**	**188**
Västmanlands län	159	195	87	111	136	93	**270**	**331**	**180**
Kopparbergs län	166	162	98	96	159	75	**262**	**321**	**173**
Gävle stad och län	170	148	127	64	89	43	**234**	**237**	**170**
Västernorrlands län	112	98	67	72	80	42	**184**	**178**	**109**
Jämtlands län	105	60	47	89	100	50	**194**	**160**	**97**
Västerbottens län	72	73	51	51	73	29	**123**	**146**	**80**
Norrbottens län	28	29	18	107	133	87	**135**	**162**	**105**
Tillsammans juni 1913	**8 542**	**6 164**	**4 734**	**5 391**	**6 224**	**3 424**	**13 933**	**12 388**	**8 158**
» » 1912	8 411	5 875	4 568	4 911	5 528	3 032	13 322	11 403	7 600
» maj 1913	8 579	6 823	5 002	6 335	8 199	4 306	14 914	15 022	9 308

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:dje sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—juni.			
	Juni 1912.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juni 1912—juni 1913.		Maj 1913—juni 1913.		Hela antalet.		Ökning (+) eller minskning (—) 1912/1913.	
				Antal.	%.	Antal.	%.	1912.	1913.	Antal.	%.
Stockholm	2 120	2 344	*1 922*	— 198	— 9	— 422	— 18	10 639	11 467	+ 828	+ 8
Uppsala län	225	275	*204*	— 21	— 9	— 71	— 26	1 641	1 610	— 31	— 2
Södermanlands län	116	155	*135*	+ 19	+ 16	— 20	— 13	862	1 035	+ 173	+ 20
Östergötlands län	653	411	*514*	— 139	— 21	+ 103	+ 25	3 062	3 063	+ 1	—
Norrköping	315	401	*375*	+ 60	+ 19	— 26	— 6	1 899	2 238	+ 339	+ 18
Jönköpings län	88	167	*149*	+ 61	+ 69	— 18	— 11	757	963	+ 206	+ 27
Kronobergs län[1]	6	32	*25*	+ 19	+ 317	— 7	— 22	14	215	+ 201	—
Norra Kalmar län	58	37	*36*	— 22	— 38	— 1	— 3	316	268	— 48	— 10
Södra Kalmar län	71	119	*74*	+ 3	+ 4	— 45	— 38	518	589	+ 71	+ 14
Blekinge län	147	233	*146*	— 1	— 1	— 87	— 37	1 138	1 267	+ 129	+ 11
Kristianstads län	114	278	*220*	+ 106	+ 93	— 58	— 21	974	1 559	+ 585	+ 60
Malmöhus län. Malmö	652	795	*759*	+ 107	+ 16	— 36	— 5	3 973	4 645	+ 672	+ 17
Malmöhus län. Lund	92	124	*105*	+ 13	+ 14	— 19	— 15	818	803	— 15	— 2
Malmöhus län. Landskrona	51	115	*132*	+ 81	+ 159	+ 17	+ 15	503	578	+ 75	+ 15
Malmöhus län. Hälsingborg	291	342	*332*	+ 41	+ 14	— 10	— 3	1 783	1 820	+ 37	+ 2
Malmöhus län. Ystad	47	67	*68*	+ 21	+ 45	+ 1	+ 2	301	395	+ 94	+ 31
Malmöhus län. Trelleborg	66	77	*63*	— 3	— 5	— 14	— 21	532	451	— 81	— 15
Malmöhus län. Eslöv	102	121	*112*	+ 10	+ 10	— 9	— 7	615	683	+ 68	+ 11
Malmöhus län. Skurup	36	57	*46*	+ 10	+ 28	— 11	— 19	232	292	+ 60	+ 26
Hallands län	193	162	*142*	— 51	— 26	— 20	— 12	970	990	+ 20	+ 2
Göteb. o. Bohus län	109	130	*111*	+ 2	+ 2	— 19	— 15	676	751	+ 75	+ 11
Göteborg	1 088	1 411	*1 279*	+ 191	+ 18	— 132	— 9	6 228	7 427	+ 1 199	+ 19
Skaraborgs län	29	51	*41*	+ 12	+ 41	— 10	— 20	268	348	+ 80	+ 30
Värmlands län	66	77	*66*	± 0	± 0	— 11	— 14	454	533	+ 79	+ 17
Örebro län	151	269	*188*	+ 37	+ 25	— 81	— 30	1 102	1 453	+ 351	+ 32
Västmanlands län	162	196	*180*	+ 18	+ 11	— 16	— 8	1 278	1 454	+ 176	+ 14
Kopparbergs län	156	232	*173*	+ 17	+ 11	— 59	— 25	1 079	1 353	+ 274	+ 25
Gävle stad och län	119	205	*170*	+ 51	+ 43	— 35	— 17	810	939	+ 129	+ 16
Västernorrlands län	43	111	*109*	+ 66	+ 153	— 2	— 2	723	941	+ 218	+ 30
Jämtlands län	70	128	*97*	+ 27	+ 39	— 31	— 24	445	639	+ 194	+ 44
Västerbottens län[1]	106	83	*80*	— 26	— 25	— 3	— 4	149	440	+ 291	+ 195
Norrbottens län	58	103	*105*	+ 47	+ 81	+ 2	+ 2	496	543	+ 47	+ 9
Tillsammans	**7 600**	**9 308**	**8 158**	**+ 558**	**+ 7**	**— 1 150**	**— 12**	**45 255**	**51 752**	**+ 6 497**	**+ 14**
Därav jordbruk, skogshushållning m. m.	1 497	1 633	*1 425*	— 72	— 5	— 208	— 13	8 976	10 504	+ 1 528	+ 17
» övriga näringsgrenar	6 103	7 675	*6 733*	+ 630	+ 10	— 942	— 12	36 279	41 248	+ 4 969	+ 14

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 13 933 ansökningar om arbete, varav 8 542 av män och 5 391 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 12 388 lediga platser, nämligen 6 164 för män och 6 224 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 8 158, av vilka 4 734 besattes med män och 3 424 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 112 ansökningar om arbete, gentemot 99 ansökningar under näst föregående månad och 117 under juni 1912. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under månaden 66 gentemot 62 under näst föregående månad och 67 under juni 1912.

[1] Anstalten började sin verksamhet under år 1912.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Arbetsmarknadens allmänna läge synes under juni hava försämrats vid jämförelse med föregående månad, men var ungefär lika i jämförelse med motsvarande tid föregående år.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man framåtgång i jämförelse med motsvarande tidpunkt under föregående år. Åtskilliga anstalter hava däremot något mindre resultat än under april och maj månader, då den stora vårflyttningen inom jordbruket och det husliga arbetet framkallar osedvanligt stor omsättning. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med juni 1912 till 558 eller 7 % (för jordbruket m. m. dock en minskning av 72 eller 5 % men för övriga näringsgrenar en ökning av 630 eller 10 %); i förhållande till resultaten under nästföregående månad utgjorde minskningen 1 150 eller 12 % (därav för jordbruket m. m. 208 eller 13 % och för övriga näringsgrenar 942 eller 12 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Det torde vara nog att här ytterligare betona, hurusom alltjämt en synnerligen skarp skillnad framträder mellan å ena sidan jordbruket och skogshushållningen, där i allmänhet rik arbetstillgång yppas, samt å den andra sidan de industriella yrkena m. fl., vilka visa överflöd på arbetskraft.

Den grundväsentliga skillnaden mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.			*Tillsatta platser.*		
Jordbruket m. m.	Juni 1912.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juni 1912.	Maj 1913.	Juni 1913.
Män	81	85	*85*	75	67	*71*
Kvinnor	28	38	*32*	39	39	*37*
Tillsammans	**68**	**72**	***71***	**66**	**59**	***62***
Övriga näringsgrenar.						
Män	168	142	*159*	79	76	*79*
Kvinnor	96	81	*92*	57	54	*57*
Tillsammans	**129**	**106**	***122***	**67**	**63**	***67***
Samtliga yrkesgrenar.						
Män	143	126	*139*	78	73	*77*
Kvinnor	89	77	*87*	55	53	*55*
Tillsammans	**117**	**99**	***112***	**67**	**62**	***66***

Sveriges offentliga arbetsförmedling *juni* 1913.

Sammandrag för *samtliga anstalter*.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100[1] lediga platser kommo:	
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	ansökningar om arbete.	tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	1 450	1 713	1 212	187	578	213	**1 637**	**2 291**	**1 425**	71	62
II. Gruvdrift och malmförädling	39	73	30	—	—	—	**39**	**73**	**30**	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
A Jord-, sten- och glasindustri	112	229	180	—	—	—	**112**	**229**	**180**	49	79
B Metall- o. maskinindustri	545	396	269	23	9	6	**568**	**405**	**275**	140	68
C Trävaruindustri	237	251	176	2	2	1	**239**	**253**	**177**	94	70
D Byggnadsverksamhet	1 012	893	722	—	—	—	**1 012**	**893**	**722**	113	81
E Läder-, hår-, *gummi-* o. d. industri	42	32	23	6	8	6	**48**	**40**	**29**	—	—
F Textilindustri	50	16	12	87	38	8	**137**	**54**	**20**	254	37
G Beklädnadsindustri	51	31	13	120	114	47	**171**	**145**	**60**	118	41
H Närings- och njutningsämnesindustri	185	104	80	72	118	45	**257**	**222**	**125**	116	56
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	30	49	32	11	12	6	**41**	**61**	**38**	—	—
J Trämasse- och pappersindustri	28	27	23	19	16	5	**47**	**43**	**28**	—	—
K Grafisk industri	32	22	21	3	3	1	**35**	**25**	**22**	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	253	79	60	31	9	9	**284**	**88**	**69**	323	78
IV. Handel och samfärdsel:											
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	91	32	23	52	21	11	**143**	**53**	**34**	270	64
B Butiks- och magasinspersonal	357	257	198	217	116	55	**574**	**373**	**253**	154	68
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	74	71	41	391	916	383	**465**	**987**	**424**	47	43
D Landtransport	1 432	731	567	281	154	97	**1 713**	**885**	**664**	194	75
E Vattentransport	158	79	67	1	2	1	**159**	**81**	**68**	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	3	16	13	1	9	5	**4**	**25**	**18**	—	—
V. Husligt arbete	39	4	3	3 683	4 041	2 492	**3 722**	**4 045**	**2 495**	92	62
VI. Allmän och litterär verksamhet	18	38	28	32	40	17	**50**	**78**	**45**	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	2 304	1 021	941	172	18	16	**2 476**	**1 039**	**957**	238	92
Summa för juni 1913	**8 542**	**6 164**	**4 734**	**5 391**	**6 224**	**3 424**	**13 933**	**12 388**	**8 158**	**112**	**66**
» » » 1912	8 411	5 875	4 568	4 911	5 528	3 032	13 322	11 403	7 600	117	67

[1] Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till förestående tabell. I nedanstående översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.		
	Juni 1912.	Maj 1913.	Juni 1913.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	68	72	*71*
Metall- och maskinindustri	129	145	*140*
Trävaruindustri	163	87	*94*
Byggnadsverksamhet	118	131	*113*
Textilindustri	297	310	*254*
Beklädnadsindustri	163	119	*118*
Närings- och njutningsämnesindustri	127	109	*116*
Kontors- o. d. personal	283	207	*270*
Butiks- o. d. personal	210	156	*154*
Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	54	62	*47*
Landtransport	181	107	*194*
Husligt arbete	94	79	*92*
Grovarbete	230	184	*238*

Flera av ovanstående näringsgrupper utvisa ganska riklig tillgång på arbetskraft. Emellertid inträdde under månaden förbättring inom samtliga grupper utom närings- och njutningsämnesindustri, för kontors- och butikspersonal, landtransport och grovarbetet.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 77 platser för hushållerskor, 258 för hus- och barnjungfrur, 108 för kokerskor och köksor, 528 för ensamjungfrur samt 1 381 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurantrörelse anställdes 69 servitriser, 38 städerskor, 32 kokerskor, 213 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 57, i jordbruks- o. d. arbete 213. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 27, smeder och hovslagare 54, filare och bänkarbetare 34, maskinarbetare 37, sågverks- och brädgårdsarbetare 137, möbel- och finsnickare 21, jord-, beton- o. d. arbetare 183, murare 53, murarbetsmän och tegelbärare 90, byggnadssnickare och timmermän 230, måleriarbetare 85, handels- och lagerarbetare 134, springpojkar 367, kuskar och åkeriarbetare 70, stuveriarbetare 24, grovarbetare 939 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 3, tjänare på stat 40, tjänare i husbondes kost 397, tillfälliga arbetare 622, trädgårdspersonal 107, skogspersonal 27 samt diverse andra arbetare 16.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 318 platser, varav 1 043 manliga och 275 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 1 024, 807 och 217 samt under nästlidna månad resp. 1 396, 1 036 och 360. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga

anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga länsanstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *juni* månad tillsatts utom resp. orter.

	Juni 1913. Manliga.	Kvinnliga.	Tillsammans.	Juni 1912.	Maj 1913.
Stockholm	177	45	**222**	172	246
Uppsala län	7	—	**7**	20	30
Södermanlands län	3	2	**5**	5	7
Östergötlands län	30	5	**35**	24	11
Norrköping	125	46	**171**	139	138
Jönköpings län	48	5	**53**	15	25
Kronobergs län	—	5	**5**	—	7
Norra Kalmar län	—	—	—	1	10
Södra Kalmar län	2	1	**3**	4	7
Blekinge län	11	4	**15**	20	47
Kristianstads län	39	20	**59**	15	91
Malmöhus län. Malmö	105	53	**158**	160	141
Malmöhus län. Lund	44	6	**50**	36	55
Malmöhus län. Landskrona	53	2	**55**	16	18
Malmöhus län. Hälsingborg	83	11	**94**	83	104
Malmöhus län. Ystad	17	6	**23**	16	25
Malmöhus län. Trelleborg	18	3	**21**	21	25
Malmöhus län. Eslöv	67	19	**86**	62	91
Malmöhus län. Skurup	23	13	**36**	22	55
Hallands län	1	5	**6**	7	10
Göteb. o. Bohus län	—	—	—	8	3
Göteborg	148	16	**164**	155	205
Skaraborgs län	7	—	**7**	—	—
Värmlands län	6	—	**6**	1	5
Örebro län	13	2	**15**	7	7
Västmanlands län	—	2	**2**	—	4
Kopparbergs län	2	1	**3**	—	13
Gävle stad och län	7	—	**7**	—	9
Västernorrlands län	7	2	**9**	14	1
Jämtlands län	—	1	**1**	—	1
Västerbottens län	—	—	—	—	5
Norrbottens län	—	—	—	1	—
Tillsammans juni 1913	**1 043**	**275**	**1 318**	**1 024**	**1 396**
» » 1912	807	217	1 024	—	—
» maj 1913	1 036	360	1 396	—	—

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

För grovarbetare inom industri och byggnadsverksamhet synes arbetsmarknaden under juni varit mindre gynnsam, särskilt i östra och södra Sverige. I Stockholm angives sålunda läget vara försämrat i jämförelse med såväl föregående månad som motsvarande månad föregående år. Byggnadsverksamheten har på en del orter, bl. a. Uppsala och Ystad, nästan alldeles legat nere. Bland grovarbetarna har arbetsbrist varit rådande i Norrköping, Kalmar, Karlskrona och samtliga städer i Malmöhus län. Däremot har efterfrågan på kompetenta byggnadsarbetare förmärkts i Linköping, Karlskrona, Malmö, Hälsingborg, Eslöv, Halmstad och Umeå. Såsom synner-

ligen god betecknas arbetsmarknaden i Göteborg, där till och med i fråga om grovarbetare efterfrågan varit större än tillgången. I Värmland, Västmanland och de norr därom belägna länen (utom Jämtland) synes arbetstillgången i allmänhet varit god. Särskilt hava i Kopparbergs och Gävleborgs län sågverksarbetare varit starkt efterfrågade. I Västernorrlands län rådde arbetslöshet bland stuveriarbetare, något som dock vid denna tid på året uppgivits vara ofta förekommande. Av industriarbetare är det i övrigt som vanligt i främsta rummet dugliga järn- och metallarbetare, som på en del orter varit eftersökta.

Efterfrågan å jordbruksarbetare har ej varit så stor som under våren. I södra delen av landet började man dock redan under juni se sig om efter extra arbetskraft till höbärgningen och betrensningen.

För handels- och kontorspersonal var arbetstillgången knapp både i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Efter vårterminens slut vid skolorna hava på en del orter anmält sig ett stort antal minderåriga arbetssökande, vilka ej alltid omedelbart kunnat beredas passande anställning. Relativa antalet tillsatta platser har av denna orsak bl. a. i Göteborg blivit lägre, än vad eljest skulle varit fallet. I Malmö har, enligt arbetsförmedlingsanstaltens rapport, antalet tillsatta platser för kvinnor i anmärkningsvärd grad ökats.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Uppsala län.			Södermanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	**89**	**151**	**97**	**65**	**90**	**64**	**75**	**80**	**49**
Därav kvinnor	6	15	8	8	15	11	6	22	6
II. Gruvdrift och malmförädling	**1**	**8**	**5**	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	**4**	**18**	**11**	**4**	**8**	**6**	**2**	—	—
B Metall- och maskinindustri	**204**	**110**	**66**	**6**	**6**	**4**	**25**	**20**	**15**
Därav kvinnor	14	7	6						
C Trävaruindustri	**23**	**21**	**15**	**2**	**4**	**4**	**2**	**2**	**1**
Därav kvinnor	2	1	—						
D Byggnadsverksamhet	**340**	**218**	**187**	**10**	**17**	**16**	**15**	**17**	**9**
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	**5**	**3**	**1**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	—	—						
F Textilindustri	**4**	**3**	**3**	—	—	—	**1**	**3**	—
Därav kvinnor	2	—	—				1	3	—
G Beklädnadsindustri	**35**	**40**	**19**	**1**	**1**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor	30	38	18	—	1	1			
H Närings- och njutningsämnesindustri	**32**	**39**	**17**	**4**	**3**	**2**	**1**	**3**	**1**
Därav kvinnor	11	22	5				—	2	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	**4**	**6**	**5**	—	—	—	—	**1**	—
Därav kvinnor	4	2	1						
J Trämasse- och pappersindustri	**9**	**9**	**4**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	6	7	2						
K Grafisk industri	**11**	**3**	**1**	**1**	**1**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor	—	1	—						
L Industri och hantverk ej särskilt specif.	**46**	**10**	**7**	**3**	**3**	**2**	**34**	**15**	**11**
Därav kvinnor	3	—	—				1	1	1
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	**62**	**26**	**14**	—	—	—	—	**1**	**1**
Därav kvinnor	32	12	4						
B Butiks- o. magasinspersonal.	**200**	**149**	**79**	**17**	**6**	**3**	**8**	**2**	—
Därav kvinnor	52	49	16	7	2	2	5	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	**123**	**250**	**73**	**9**	**9**	**6**	**6**	**11**	**3**
Därav kvinnor	95	231	62	7	8	6	5	8	3
D Landtransport	**304**	**284**	**209**	**24**	**14**	**12**	**20**	**8**	**7**
Därav kvinnor	15	20	11	3	—	—	10	2	2
E Vattentransport	**36**	**31**	**26**	—	—	—	—	**4**	**2**
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	**3**	**10**	**5**	—	—	—	—	**1**	—
Därav kvinnor	1	6	3				—	1	—
V. Husligt arbete	**993**	**1 160**	**762**	**77**	**69**	**47**	**43**	**49**	**19**
Därav kvinnor	993	1 158	761	77	69	47	43	49	19
VI. Allmän och litterär verksamhet	**21**	**39**	**23**	**2**	**4**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor	11	15	6	2	—	—			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**494**	**298**	**293**	**56**	**35**	**35**	**37**	**22**	**17**
Därav kvinnor	6	3	1	2	—	—			
Summa för juni månad år 1913	**3 043**	**2 886**	**1 922**	**281**	**270**	**204**	**269**	**239**	**135**
Därav kvinnor	1 284	1 587	904	106	95	67	71	88	32
» » » månad år 1912	3 223	3 121	2 120	387	303	225	234	168	116
Därav kvinnor	1 320	1 569	887	122	84	72	76	68	40

Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			Blekinge län.		
Norrköping.			Övriga anstalter.														
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
58	93	80	197	382	290	81	27	12	10	5	3	32	56	17	43	40	23
2	20	11	24	68	32	1	10	2	3	1	1	6	23	4	3	10	4
1	—	—	—	7	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	13	13	5	8	6	9	76	56	1	4	2	4	—	—	1	5	4
36	23	20	18	18	9	5	8	2	4	6	3	7	6	4	10	3	—
11	12	12	12	12	6	4	3	3	2	1	—	3	2	1	6	3	1
58	19	16	26	37	20	5	—	—	5	3	3	17	12	11	18	12	11
2	2	2	4	—	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	22	9	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	13	4	3	—	—	1	—	—									
14	14	7	15	6	2	1	2	1	3	—	—	1	1	1	4	4	2
10	13	6	12	3	1	1	—	—	3	—	—				4	4	2
16	16	16	11	14	5	6	7	3	1	—	—	2	3	2	9	4	3
4	8	8	2	9	2	4	6	3				—	2	1			
1	2	1	—	4	—	3	—	—	1	—	—	13	8	8	—	—	—
—	2	1	—	4	—	2	—	—				4	3	3			
2	2	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
9	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	1															
8	2	2	8	3	2	2	—	—	1	—	—	7	2	2	9	3	—
4	1	1	12	4	3	3	2	—	—	—	—	4	1	1	2	—	—
—	1	1	5	3	2	1	—	—				3	—	—			
14	5	5	13	9	4	4	3	2	3	—	—	2	4	4	18	6	2
2	2	2	11	5	2	3	2	1	1	—	—	1	—	—	8	—	—
16	48	20	21	60	33	11	21	14	5	4	4	10	16	13	12	19	12
10	48	20	19	59	33	9	19	12	5	4	4	8	13	10	10	17	10
46	51	41	105	10	7	5	1	1	2	—	—	21	2	2	57	15	12
8	12	10	13	2	2							—	1	1	6	2	1
10	9	9	1	2	2	1	—	—	—	—	—	6	4	3	4	1	—
—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
57	147	69	176	207	95	79	67	46	24	24	10	63	81	34	88	85	50
57	147	69	176	207	95	79	67	46	24	24	10	63	81	34	88	85	50
3	7	4	3	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
2	5	2	3	—	—												
296	46	46	284	29	28	15	11	8	5	1	—	22	7	7	39	25	23
135	15	15	29	—	—												
714	586	375	916	814	514	238	235	149	67	48	25	214	205	110	321	228	146
250	287	150	297	360	169	101	104	64	36	29	15	85	123	53	119	118	67
630	447	315	1 014	972	653	173	136	88	24	15	6	219	179	129	332	247	147
192	229	114	282	363	182	86	83	55	9	9	4	97	102	68	123	142	69

Yrkesgrupper.	Kristianstads län.			Malmöhus					
				Malmö.			Hälsingborg.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	**146**	**177**	**119**	**105**	**146**	**113**	**100**	**101**	**82**
Därav kvinnor	15	47	17	12	49	33	4	27	19
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	9	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	13	14	12	3	—	2	8	5	3
B Metall- och maskinindustri	4	5	2	**54**	18	13	26	12	8
Därav kvinnor				8	2	—			
C Trävaruindustri	2	—	—	**27**	6	6	4	1	1
Därav kvinnor				—	1	1			
D Byggnadsverksamhet	11	13	8	120	75	73	85	67	65
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	1	—	—	**7**	15	13	12	—	—
Därav kvinnor				—	8	6	5	—	—
F Textilindustri	1	—	—	**15**	1	1	15	—	—
Därav kvinnor				14	1	1	15	—	—
G Beklädnadsindustri	1	—	—	**33**	29	16	13	—	—
Därav kvinnor	1	—	—	26	29	16	6	—	—
H Närings- och njutningsämnesindustri	4	2	2	**30**	20	14	24	17	7
Därav kvinnor				14	18	13	3	9	2
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	**3**	—	—	8	—	—
Därav kvinnor				1	—	—			
J Trämasse- o. pappersindustri	—	1	—	**11**	6	2	2	—	—
Därav kvinnor				8	6	2	1	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	**1**	1	—	1	—	—
Därav kvinnor				1	1	—			
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	1	1	1	**103**	20	21	11	2	1
Därav kvinnor				22	6	6			
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	**33**	3	3	--	—	—
Därav kvinnor				6	1	1			
B Butiks- och magasinspersonal	3	4	2	**120**	25	15	7	5	1
Därav kvinnor				77	18	9	4	3	—
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	24	45	24	35	64	41	15	44	16
Därav kvinnor	24	45	24	32	62	40	14	42	14
D Landtransport	4	6	5	**536**	135	84	208	70	65
Därav kvinnor				146	76	47	44	10	10
E Vattentransport	2	—	—	10	—	—	**23**	—	—
Därav kvinnor							1	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	--	—	2	2
							—	2	2
V. Husligt arbete	62	78	37	503	361	274	107	98	69
Därav kvinnor	62	78	37	503	361	274	107	98	69
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	**3**	3	2	1	2	—
Därav kvinnor				3	2	1	—	2	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	16	12	8	183	66	66	69	12	12
Summa för juni månad år 1913	**295**	**358**	**220**	**1 935**	**904**	**759**	**748**	**488**	**332**
Därav kvinnor	102	170	78	873	641	450	204	198	116
» » » månad år 1912	226	249	114	1 717	814	652	712	387	291
Därav kvinnor	76	137	42	751	512	375	222	197	122

Län.			Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.						Skaraborgs län.		
Övriga anstalter.						Göteborg.			Övriga anstalter.					
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
238	252	182	66	109	47	68	162	73	38	82	29	24	31	16
33	60	28	7	22	6	7	70	3	9	20	5	1	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	14	13	6	13	10	7	17	15	—	—	—	3	4	3
34	28	21	5	4	—	63	82	72	2	4	2	2	4	2
						1	—	—						
11	4	3	3	5	4	28	31	24	3	10	2	—	—	—
60	75	50	17	36	21	99	140	128	4	4	—	7	7	7
5	9	6	1	1	—	5	7	6	—	—	—	—	—	—
8	—	—	4	3	3	31	17	4	1	—	—	—	—	—
3	—	—	1	3	3	25	13	—						
6	3	—	—	6	—	29	24	7	3	8	1	—	3	—
3	2	—	—	4	—	16	18	2	2	1	—			
47	7	4	6	4	3	28	43	24	5	7	3	2	6	1
18	3	2	—	2	1	11	20	3	—	1	—	2	6	1
—	1	1	—	—	—	3	4	4	4	—	—	—	—	—
—	1	1												
1	—	—	—	—	—	10	14	12	1	—	—	—	—	—
						4	3	1						
1	—	—	—	—	—	10	19	19	—	—	—	—	—	—
						1	—	—						
12	7	6	1	—	—	6	7	5	5	3	1	3	—	—
						3	1	1						
—	1	—	—	1	—	14	8	6	—	—	—	3	2	2
—	1	—										1	—	—
12	11	10	5	1	1	101	127	111	11	3	3	—	—	—
9	9	8	2	—	—	21	17	8	1	—	—			
9	25	20	5	11	6	30	122	27	11	43	11	2	4	2
8	24	19	2	10	5	26	111	18	11	37	11	2	4	2
87	19	17	40	6	4	99	188	135	13	7	6	1	—	—
11	3	2	8	1	—	5	17	7	3	2	1			
6	—	—	3	1	1	34	18	17	1	2	—	—	—	—
—	1	1	—	—	—	—	9	9	—	—	—	—	—	—
230	146	95	65	58	38	503	644	425	73	83	34	13	33	7
191	146	95	65	58	38	503	642	423	73	83	34	13	33	7
1	2	2	1	1	1	11	9	4	1	—	—	—	—	—
1	1	1	1	1	1	7	7	2						
162	95	95	22	3	3	437	154	152	27	19	19	12	1	1
939	700	526	250	263	142	1 616	1 846	1 279	203	275	111	82	95	41
277	250	156	86	101	54	630	919	468	99	144	51	19	46	11
848	577	394	264	278	193	1 403	1 655	1 088	164	181	109	60	62	29
258	222	134	110	144	92	501	776	353	70	75	45	22	35	13

Yrkesgrupper.	Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	**20**	**30**	**10**	**46**	**83**	**41**	**47**	**92**	**31**
Därav kvinnor	1	5	1	10	27	4	9	25	7
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	**12**	**42**	**11**
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	**6**	**3**	**3**	**6**	—	—	**12**	**12**	**12**
B Metall- och maskinindustri	**2**	**1**	**1**	**12**	**8**	**7**	**17**	**9**	**2**
C Trävaruindustri	**9**	**19**	**9**	**2**	—	**1**	**14**	**17**	**11**
D Byggnadsverksamhet	**11**	**16**	**5**	**19**	**7**	**13**	**6**	**16**	**7**
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor									
G Beklädnadsindustri	—	—	—	**5**	**1**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor				1	—	—			
H Närings- och njutningsämnesindustri	**2**	**3**	**2**	**6**	**3**	**2**	**1**	**2**	**2**
Därav kvinnor				1	2	1	—	1	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	**1**	—	—	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	**7**	—	—	**2**	**2**	**1**
Därav kvinnor				1	—	—			
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	**3**	**2**	**2**	—	—	—
Därav kvinnor				3	2	2			
B Butiks- o. magasinspersonal	**4**	**1**	**1**	**7**	**4**	**4**	**3**	**1**	**1**
Därav kvinnor	1	—	—	3	3	3	1	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	**6**	**11**	**5**	**8**	**6**	**5**	**3**	**10**	**7**
Därav kvinnor	4	9	4	7	5	4	3	8	7
D Landtransport	**10**	**5**	**5**	**27**	**18**	**16**	**5**	**3**	**3**
Därav kvinnor	2	1	1	4	3	1	—	1	1
E Vattentransport	**1**	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	**25**	**40**	**20**	**99**	**101**	**59**	**98**	**100**	**76**
Därav kvinnor	25	40	20	99	101	59	98	100	76
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	**1**	—	—	**1**	**1**
Därav kvinnor				—	1	—			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**6**	**10**	**5**	**49**	**50**	**37**	**49**	**24**	**15**
Summa för juni månad år 1913	**103**	**139**	**66**	**297**	**284**	**188**	**270**	**331**	**180**
Därav kvinnor	33	55	26	129	144	74	111	136	93
» » » månad år 1912	81	119	66	297	167	151	295	308	162
Därav kvinnor	29	66	26	122	66	55	106	126	72

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.		
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
24	**42**	**12**	**15**	**9**	**4**	**1**	**11**	**6**	**23**	**25**	**17**	**11**	**8**	**4**	**5**	**7**	**4**
4	17	2	1	3	—	—	5	2	11	8	4	2	3	—	2	3	2
14	**14**	**14**	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	**5**	**3**	—	**2**	**1**	—	—	—	—	**8**	**5**	—	—	—	—	—	—
4	**6**	**2**	**15**	**13**	**12**	**5**	**9**	**8**	**7**	**2**	—	**1**	—	—	—	—	—
18	**27**	**14**	**23**	**52**	**49**	**24**	**11**	**6**	**2**	**3**	**2**	**4**	**5**	**2**	—	**2**	—
11	**27**	**18**	**14**	**9**	**7**	**4**	**3**	**1**	**21**	**17**	**17**	**28**	**45**	**28**	**1**	**1**	**1**
—	—	—	**2**	—	—	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	**3**	**5**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			3	5	—												
—	—	—	**3**	**1**	—	—	—	—	**1**	—	—	**2**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**
			3	—	—				1	—	—				1	1	1
5	**5**	**3**	**9**	**7**	**5**	**3**	**3**	**2**	—	**2**	—	**3**	**2**	**2**	—	—	—
1	2	—	1	2	1	—	1	—	—	2	—						
—	—	—	—	—	—	—	**35**	**19**	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	**1**	—	—	**1**	—	—	**7**	**7**	**7**	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	—	—	**2**	**6**	**5**	**7**	—	—	—	—	—	**2**	**2**	**2**	—	—	—
			1	1	1												
—	—	—	—	—	—	**2**	**1**	**1**	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—
						1	1	1									
2	**2**	**2**	**4**	**2**	**2**	**6**	—	—	**6**	—	—	**4**	**3**	**1**	—	—	—
1	1	1	3	2	2	1	—	—	1	—	—	2	2	—			
7	**37**	**14**	**4**	**15**	**6**	**13**	**18**	**10**	**36**	**45**	**24**	**8**	**9**	**3**	**36**	**40**	**25**
6	35	13	4	14	6	11	18	10	29	39	19	8	9	3	32	37	24
21	**15**	**10**	**38**	**18**	**16**	**19**	**6**	**6**	**11**	**1**	—	**10**	**1**	**1**	—	**2**	—
			1	—	—	2	—	—	—	1	—						
2	—	—	**13**	**3**	**3**	**3**	**3**	**2**	**1**	**1**	**1**	**2**	**2**	**2**	—	—	—
						—	2	1									
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
83	**100**	**56**	**47**	**61**	**32**	**57**	**53**	**28**	**47**	**50**	**27**	**38**	**58**	**26**	**72**	**92**	**60**
83	100	56	47	61	32	57	53	28	47	50	27	38	58	26	72	92	60
1	**5**	**4**	—	**1**	**1**	—	—	—	—	—	—	**1**	**1**	—	—	—	—
1	4	3	—	1	1							1	1	—			
60	**36**	**21**	**40**	**33**	**27**	**37**	**25**	**20**	**38**	**6**	**4**	**1**	**2**	**1**	**20**	**17**	**14**
262	**321**	**173**	**234**	**237**	**170**	**184**	**178**	**109**	**194**	**160**	**97**	**123**	**146**	**80**	**135**	**162**	**105**
96	159	75	64	89	43	72	80	42	89	100	50	51	73	29	107	133	87
272	275	156	232	153	119	84	88	43	159	217	70	**180**	**163**	**106**	92	122	58
82	121	58	50	55	29	40	56	27	59	149	28	36	55	23	70	87	47

Livsmedelspriser å olika orter

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Obs! Siffrorna för åren 1904—1909 angiva medelpris för

	Varuslag.	Kvantitet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjölk: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	»	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	»	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	»	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, »	»	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, »	»	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	»	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta »	»	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	»	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog.	129	133	142	150	148	151	149	149
13	» konserverade	»							134	128
14	Potatis: gammal	5 lit.	—	29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	»							76	48
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor	»	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, » » »	»	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, » » »	»	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 31	[1] 31	[1] 31	[1] 32	[1] 33	[1] 33	34	32
22	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	—	[2] 57	[2] 58	[2] 59	[2] 59	[2] 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, söt	»	35	34	35	35	39	39	39	37
25	» » sur	»	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, bakat med vatten	»	—	42	44	46	51	53	45	44
28	» » » mjölk	»							61	60
29	Nötkött, färskt: stek	»	91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött	»	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalvkött, stek: gödkalv	»	102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv	»	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Fårkött: färskt, stek	»	103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt »	»	115	117	132	131	121	127	138	129
38	» amerikanskt	»	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda	»	—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill	»	31	33	34	34	28	28	31	31
42	strömming	»	42	40	40	43	37	37	36	36
43	torsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)	»	70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	»	[3] 36	[3] 38	[3] 40	[3] 41	[3] 38	[3] 37	39	39
46	strömming	»	24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	51	54	56	59	60	61	54	51
48	» » » rundskuren	»							—	—
49	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 110	[4] 115	[4] 117	[4] 116	[4] 116	[4] 115	125	155
50	Socker, bit-	»	61	69	62	62	66	67	71	69
51	Svagdricka	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
52	Fotogen: Water White	»	[5] 18	[5] 16	[5] 16	[5] 16	[5] 18	[5] 18	17	15
53	Ved: björk- } osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn.	2180	2170	2220	2360	2680	2520	2280	2280
54	barr- } 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
55	Bränntorv	100 kg.	—	[6] 70	[6] 70	[6] 73	[6] 80	[6] 74	187	185
56	Kol, antracit- (»valnöt») } hemkörd	hl.	—	322	318	355	388	376	373	373
57	eng. hushålls- (fyrkol) } hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (okrossad) } hemkörd	»	—	112	106	126	139	134	130	132
59	eng. kamin- » } hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	159	156

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn bästa sort». — [3]) Upp- [6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [7]) Uppgifterna avse för juni 1912 endast [8]) Preliminära siffror.

(juni 1912—juni 1913) för samtliga orter.

28 orter, för åren 1910—1912 för 39 orter och för 1913 för 44 orter.

1912.	Juni 1912.	Juli 1912.	Aug. 1912.	Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov 1912	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	[8])April 1913.	[8]) Maj 1913.	[8])Juni 1913	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	1
8	7	8	8	8	8	8	8	7	7	7	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	228	229	237	242	242	241	240	238	236	238	234	230	229	4
214	207	207	218	221	220	221	219	214	210	211	212	210	208	5
156	155	155	156	157	158	160	161	162	162	163	163	163	165	6
115	114	114	115	116	117	118	118	121	120	120	121	120	122	7
51	51	50	50	52	54	55	54	55	56	56	59	59	59	8
157	156	156	156	157	158	158	158	—	—	—	—	—	—	9
122	122	123	123	123	124	125	125	—	—	—	—	—	—	10
132	132	132	132	132	132	132	132	132	132	131	133	134	134	11
161	122	130	141	153	174	199	206	187	172	142	120	119	126	12
139	[7]) 128	126	132	137	142	148	148	147	145	133	[7]) 123	[7]) 114	[7]) 124	13
32	35	35	28	31	29	29	29	30	29	30	29	29	30	14
49	—	61	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
30	30	30	29	30	31	31	31	31	31	31	31	31	31	16
53	53	53	53	53	52	51	51	50	50	49	48	48	47	17
31	31	31	31	32	32	32	32	32	32	31	31	31	31	18
22	22	22	22	23	23	22	22	22	22	22	22	22	22	19
27	27	27	27	28	28	28	28	27	27	27	27	27	27	20
36	36	36	36	37	36	37	37	37	36	36	36	36	36	21
40	40	40	41	41	41	41	41	42	42	42	42	41	41	22
41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	23
38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	24
29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	30	30	30	30	25
76	76	75	76	76	76	76	76	76	76	77	77	76	76	26
45	45	45	45	45	45	45	45	43	43	43	43	43	44	27
61	61	61	61	61	61	61	61	59	59	59	59	60	61	28
111	111	119	124	124	121	119	117	117	118	119	120	121	123	29
91	90	96	103	102	100	99	97	97	97	98	98	100	101	30
123	123	125	129	131	128	129	127	130	129	130	130	130	132	31
65	64	67	70	72	70	70	70	70	71	71	70	70	70	32
124	129	130	131	128	124	124	125	130	132	135	136	136	138	33
105	105	107	109	109	109	109	107	108	109	111	111	114	114	34
—	—	—	—	—	—	—	—	114	119	122	122	138	—	35
123	122	124	127	132	131	130	129	130	131	131	131	130	132	36
129	128	129	133	136	138	137	136	137	137	137	137	137	138	37
136	131	134	135	140	141	144	144	—	—	—	—	—	—	38
—	—	—	—	—	—	—	—	79	81	78	69	66	70	39
—	—	—	—	—	—	—	—	115	116	112	96	94	104	40
32	33	33	40	37	35	35	30	30	30	30	30	29	32	41
36	32	33	34	37	41	39	37	37	37	36	35	37	38	42
—	—	—	—	—	—	—	—	55	56	57	53	53	53	43
77	77	78	79	78	76	79	79	77	77	79	75	75	78	44
41	40	41	41	42	43	44	45	45	45	45	45	44	45	45
25	25	24	25	25	26	26	25	27	28	29	31	30	30	46
52	51	51	51	52	54	55	55	56	55	57	58	56	55	47
—	—	—	—	—	—	—	—	75	75	77	77	76	76	48
176	176	176	177	177	179	179	180	180	180	179	176	173	172	49
72	73	73	73	73	71	67	67	67	67	67	67	67	67	50
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	51
17	17	18	19	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	52
2360	2330	2330	2340	2380	2420	2420	2480	2540	2540	2540	2530	2550	2560	53
1880	1850	1860	1880	1900	1920	1950	1960	2000	2010	2020	2000	2010	2020	54
187	184	184	184	184	184	186	189	193	193	196	196	194	194	55
397	392	393	397	399	403	403	405	404	404	404	400	403	401	56
—	—	—	—	—	—	—	—	236	238	239	236	235	233	57
155	153	151	156	163	163	163	168	168	168	169	167	170	170	58
177	172	176	177	182	185	185	184	188	191	191	191	192	191	59

gifterna avse »salt sill». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [5]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — tre orter, för april 1913 nio, för maj 1913 två och för juni 1913 fem orter, å vilka höga äggpris gällde. —

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Kreatursslag.	[1])1904.	[1])1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Kor:									
Extra prima[2])	—	—	53	54	54	46	47	50	57
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	40	40	46	48	46	40	41	42	49
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	34	37	43	45	43	36	37	36	43
» 3. Mindre feta[3])	28	29	36	38	35	27	28	25	34
Kvigor (och stutar):									
Extra prima[4])	—	—	58	60	59	52	55	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54
» 2. Mindre feta	37	37	44	48	44	36	36	36	44
Tjurar:									
Extra prima	—	—	55	57	56	46	49	55	62
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52
» 3. Mindre köttiga[3])	33	36	40	38	39	32	33	33	43
Oxar:									
Extra prima[5])	—	—	—	—	58	—	47	50	58
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52
» 2. Mindre feta[6])	—	—	42	46	43	34	36	38	44
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[7])	57	59	64	68	63	60	61	60	68
» (70—90 »)[7])	51	53	54	61	56	55	55	52	60
Skummjölkskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48
Får:									
Yngre, feta[8])	—	—	53	54	52	50	51	51	53
Äldre, » [9])	—	—	44	49	46	45	45	42	48
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	73	66	56	69	77	64	73
Rena, större svin (100—170 kg.)	47	59	76	65	55	68	73	62	71
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60

[1]) Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. gifterna för juni 1912—juni 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för juni 1912 Malmö och för sept. 1912—juni 1913 Stockholm och Malmö. — [6]) Uppgifterna för juni och juli 1912 avse [8]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg, för juni—sept. 1912 samt maj och juni 1913 Stock- Stockholm och Göteborg.

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—juni 1913.

(juni 1912—juni 1913) för alla tre orterna.

Juni 1912.	Juli 1912.	Aug. 1912.	Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
58	60	61	63	64	62	60	60	59	59	61	61	60
50	52	54	55	56	55	53	54	53	54	55	55	55
45	47	47	48	47	46	46	47	47	48	50	51	51
37	38	39	40	39	37	37	38	38	40	43	43	44
64	65	66	67	68	67	64	64	62	63	67	66	65
55	57	58	60	61	61	59	58	58	58	60	61	60
46	48	48	49	49	49	48	48	47	48	50	51	50
61	64	66	68	69	67	65	65	64	64	65	64	63
57	59	60	61	63	62	60	61	61	60	62	61	61
52	55	55	58	60	58	57	58	57	58	58	58	57
45	46	46	47	50	49	48	50	49	49	52	51	50
58	61	62	65	65	62	61	60	59	61	65	65	63
54	55	55	57	58	56	55	54	54	55	58	58	57
45	48	47	48	49	46	44	44	45	47	49	49	49
69	69	69	71	70	70	72	74	75	77	75	73	73
61	61	61	64	65	65	66	68	69	71	68	65	66
49	47	49	52	52	53	56	57	57	59	59	57	56
58	56	56	54	51	53	55	57	57	60	60	65	63
53	52	52	50	45	47	50	53	54	58	58	57	55
75	75	79	80	79	79	81	82	80	81	80	81	83
72	72	77	79	79	79	80	81	79	79	78	79	81
56	56	64	68	68	67	68	69	69	69	66	66	67

— [2]) Uppgifterna för juni 1912 och sept. 1912—juni 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [3]) Upp- och nov. 1912—juni 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna för 1911 avse endast endast Stockholm och Göteborg. — [7]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna endast Malmö och Göteborg. — holm och Göteborg. — [9]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg och juni 1912—juni 1913

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm *juni* 1912—*juni* 1913.

(Enligt veckonoteringar för år 1912 från Stockholms stads provisoriska fiskhall samt för år 1913 från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag.	Kvantitet.	Juni 1912.	Juli 1912.	Aug. 1912.	Sept. 1912.	Okt 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.
		Medelpris (öre).												
Fisk och *fiskvaror*:[1]														
Abborre, stor	kg.	39	51	55	63	69	70	65	80	83	87	73	46	58
små	»								55	61	—	44	27	37
Braxen	»	32	32	35	36	39	39	49	60	52	—	48	45	34
Gråsej	»	18	25	28	30	41	42	41	41	42	48	30	35	27
Gädda, levande	»	—	—	—	—	—	—	—	103	109	—	—	86	75
slaktad	»	67	88	78	79	88	79	71	94	99	108	63	66	—
Gös	»	—	97	92	78	131	129	140	153	138	125	125	130	147
Hälleflundra, stor	»	74	86	94	82	95	81	99	120	105	95	95	103	104
små	»	39	49	—	—	67	—	55	—	—	110	—	—	—
Id	»	42	52	—	—	44	49	54	—	—	50	50	46	55
Kolja, svensk	»	26	37	33	38	40	38	58	68	64	64	53	50	45
norsk	»	—	—	—	—	—	—	—	36	35	44	45	—	—
Kummel	»	18	—	36	40	41	—	—	—	—	—	—	—	54
Kungsflundra	»	31	36	50	51	45	53	58	67	59	69	45	53	50
Lake, stor	»	32	33	—	47	57	59	74	66	77	—	44	37	32
insjö-[2]) små	»								—	—	—	—	—	25
Lax, färsk	»	204	196	—	175	204	196	140	—	275	275	235	290	263
Långa	»	25	—	36	35	—	20	15	—	—	—	—	—	—
Makrill	»	46	60	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	»	79	80	85	70	80	—	—	208	213	125	—	150	—
Röding	»	—	—	—	—	130	—	143	—	—	—	—	—	—
Rödspotta, stor	»	51	52	54	58	55	60	67	68	64	69	50	53	55
små	»								—	45	50	34	—	25
Rödtunga	»	27	34	50	52	52	61	38	145	140	113	78	—	60
Sik, stor	»	81	71	—	95	84	71	80	85	—	—	88	83	100
små	»								—	—	—	75	—	—
Siklöja	»	—	—	—	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—
Sill, färsk	låda	—	—	—	1850	1817	1813	1412	1449	1950	1200	—	800	800
» »	kg.	—	—	—	31	35	30	13	—	—	25	—	—	—
» rökt	låda	—	—	—	—	—	167	—	—	—	—	—	—	—
Simpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	30	65	88	55	—	—	96	100	98	—	85	—	—
Stenbit	»	16	—	—	—	—	46	—	—	—	—	—	29	—
Strömming	låda	—	—	—	818	710	738	850	938	1188	550	300	—	—
»	kg.	—	—	—	30	—	27	32	31	46	—	—	—	25
Torsk, stm. huvud	»	34	33	34	37	47	46	49	43	42	45	—	25	30
svensk huvudlös	»								48	51	54	43	43	44
Torsk, norsk	»	—	—	—	—	—	—	—	36	33	40	—	—	—
Uer, färsk	»	24	—	—	—	—	35	29	33	39	40	22	—	—
Vitling, stor	»	24	21	21	24	28	30	32	34	36	43	37	—	27
små	»								25	26	34	23	33	23
Ål, levande, stor	»	—	181	145	100	—	—	—	—	—	—	—	—	160
små	»	—	61	—	88	—	—	—	—	—	—	—	130	—
Skaldjur:														
Hummer	tjog	2200	2733	—	2182	2800	3175	3100	3250	3400	—	—	3000	2450
Krabbor	»	—	—	—	—	565	—	—	—	—	—	—	—	—
Kräftor, stora	»	—	—	114	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—
små	»	—	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Räkor, stora	kg.	53	54	82	100	104	95	135	126	86	93	45	—	80
kokta små	»	—	35	—	—	69	49	72	70	20	29	10	48	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

29/5—4/6:	tillgång god,	efterfrågan medelmåttig,	tendens svävande.
5/6—11/6:	» »	» »	» »
12/6—18/6:	» knapp,	» »	» »
19/6—25/6:	» »	» »	» »
26/6—2/7:	» »	» »	» fallande.

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat angives. — [2]) Priserna för 1912 avse »lake».

Arbetsmarknaden under andra kvartalet 1913

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Den efterföljande redogörelsen för arbetsmarknadens läge grundar sig, liksom de förut lämnade översikterna, till huvudsaklig del på de uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. De i brevkortsformat tryckta frågeformulären hava fortfarande till största delen infordrats av K. Socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 40, varav 18 äro föreståndare för arbetsförmedlingsanstalter tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Direkt av Socialstyrelsen hava emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm samt i den närmaste trakten däromkring ävensom från sådana större arbetsgivare i landsorten, vilka i regel sysselsätta minst 200 arbetare. Antalet av Socialstyrelsen direkt tillfrågade arbetsgivare uppgår numera till omkring 650. Såsom material för bedömande av arbetstillgången i riket föreligga även rapporter från Socialstyrelsens ombud, vilka innehålla dels en kort allmän karaktäristik av ställningen på arbetsmarknaden inom ombudens orter med särskild hänsyn tagen till de större näringar, som där äro representerade, dels uppgifter om arbets- och arbetartillgången inom jordbruket, skogsbruket, byggnadsverksamheten samt transportarbetet i orten, i den mån ombuden genom förfrågningar hos vederbörande arbetsgivare, deras samt arbetarnas organisationer eller på annat sätt kunnat bilda sig en säker uppfattning därom.

För nu ifrågavarande kvartal hava besvarade formulär återkommit från 2 512 arbetsgivare med 283 042 arbetare, varav *2 167* arbetsgivare med *266 560* arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. Samtliga arbetsgivare — med ett par undantag — vilka sysselsätta minst 200 arbetare, hava insänt besvarade formulär, varför ifrågavarande uppgifter torde få anses som i hög grad värdefulla och representativa för åtminstone hela den svenska storindustrien.

Efter bearbetning av de inkomna svaren kan för bedömande av *arbetstillgången under andra kvartalet 1913 inom industri och hantverk* i jämförelse med närmast föregående kvartal följande sammanställning anföras:

	Antal redovisade arbetare.	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod.	medelgod.	mindre än medelgod.
1913.				
2:dra kv.	*266 560*	*77*	*20*	*3*
1:sta »	250 336	71	23	6
1912.				
4:de kv.	200 918	73	21	6
3:dje »	203 578	73	22	5
2:dra »	202 407	70	25	5
1:sta »	184 711	62	26	12
1911.				
4:de kv.	186 685	58	31	11
3:dje »	186 259	57	28	15
2:dra »	178 446	58	29	13
1:sta »	163 200	51	36	13
1910.				
4:de kv.	135 620	58	29	13
3:dje »	138 019	64	23	13
2:dra »	135 583	62	27	11

Det visade sig även, att arbetstillgången under ifrågavarande kvartal ansågs, *i jämförelse med samma kvartal föregående år*, såsom *bättre* av 479 arbetsgivare med 71 782 arbetare (27 %); såsom *oförändrad* av 1 534 arbetsgivare med 179 596 arbetare (67 %) samt såsom *sämre* av 154 arbetsgivare med 15 182 arbetare (6 %).

Med ledning av tabellen å sid. 610—611, som utgör en sammanfattning av arbetsgivarnas inom industrien och hantverket uppgifter, har utarbetats följande *allmänna översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper* under första kvartalet 1913.

Inom *gruvindustrien* fortforo de gynnsamma konjunkturerna. Såväl exportmalmfälten som stenkolsgruvorna i Skåne rapporterade fortfarande god — mycket god arbetstillgång. Vid Malmberget liksom vid Grängesberg var arbetstillgången bättre än motsvarande tid föregående år med delvis brist på arbetskraft. Även de skånska stenkolsgruvorna rapporterade brist på arbetskraft. Av de uppgiftslämnande arbetsgivarna rapportera 45 med 13 365 arbetare (92 %) mer än medelgod, 7 med 740 arbetare (5 %) medelgod samt 5 med 372 arbetare (3 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *närings- och njutningsämnesindustrien* kunde arbetstillgången fortfarande betecknas som i det närmaste god. Såväl inom kvarnindustrien

som inom bageriyrket synes läget emellertid hava varit mindre tillfredsställande liksom inom sockerindustrien, vilken som bekant har sin högsäsong under fjärde kvartalet. Inom bryggeri- och tobaksindustrierna samt choklad- och karamellfabrikationen låta däremot uppgifterna beträffande läget på arbetsmarknaden relativt gynnsamma. Inalles rapporterade inom närings- och njutningsämnesindustrien 132 arbetsgivare med 8 212 arbetare (55 %) mer än medelgod, 69 arbetsgivare med 5 975 arbetare (40 %) medelgod samt 19 med 740 arbetare (5 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *textilindustrien* var arbetstillgången för bomullsindustriens vidkommande fortfarande god med brist på kvinnlig arbetskraft, i synnerhet vid spinnerierna, medan å andra sidan läget inom ylleindustrien, som dock i någon mån synes hava förbättrats, fortfarande lämnade övrigt att önska. Inom jute- och linneindustrien kan arbetstillgången betecknas såsom god med brist på arbetskraft. Av arbetsgivarna rapporterade 75 med 14 473 arbetare (70 %) mer än medelgod, 25 med 4 263 arbetare (20 %) medelgod samt 9 med 2 076 arbetare (10 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *beklädnadsindustrierna*, där vårsäsongen som vanligt medförde ökad arbetstillgång, voro konjunkturerna fortfarande goda med avsevärd förbättring i jämförelse med föregående år såväl inom skrädderibranschen som trikåfabrikationen och skoindustrien. Av samtliga arbetsgivare inom beklädnadsindustrien rapporterade 150 med 15 033 arbetare (90 %) mer än medelgod och 23 med 1 563 arbetare (10 %) medelgod arbetstillgång.

Inom *trävaruindustrien* var arbetstillgången för sågverkens vidkommande mycket god, på vissa ställen t. o. m. bättre än vid samma tid föregående år. Å andra sidan klagade en del sågverk över att under vintern rådande ogynnsamma drivningsförhållanden förorsakat timmerbrist, vilket haft till följd driftens avstannande eller reducering av arbetsstyrkan. De snickerifabriker, som arbeta för export, klagade fortfarande över att de utländska köparna förhöllo sig avvaktande med anledning av Balkankriget, medan läget inom branschen i övrigt, delvis på grund av ökad byggnadsverksamhet, var gynnsammare. Av arbetsgivarna inom trävaruindustrien rapporterade 263 med 27 818 arbetare (66 %) mer än medelgod, 115 med 12 738 arbetare (30 %) medelgod samt 20 med 1 644 arbetare (4 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Vid såväl *trämassefabrikerna* som *pappersbruken* voro konjunkturerna fortfarande goda. Av arbetsgivarna inom dessa branscher rapporterade 108 med 16 587 arbetare (80 %) mer än medelgod och 37 med 4 138 arbetare (20 %) medelgod arbetstillgång.

Inom *grafiska industrien* var arbetstillgången oförändrat god och ungefär lika med samma kvartal föregående år. Tillsammans 66 arbetsgivare med 4 331 arbetare (71 %) rapporterade mera än medelgod, 25 med 1 598 arbetare (26 %) medelgod samt 6 med 160 arbetare (3 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *malmförädlingsindustrien* voro konjunkturerna fortfarande utomordentligt gynnsamma. Enligt Järnverksföreningens kvartalsrapport har dock

den på världsmarknaden inträdda avmattningen gjort sig skönjbar även hos oss, i det att orderbeståndet minskats. Av arbetsgivarna rapporterade 70 med 20 012 arbetare (97 %) mera än medelgod samt 11 med 660 arbetare (3 %) medelgod arbetstillgång.

Även inom *metall-* samt *maskin- och skeppsbyggnadsindustrierna* rådde fortfarande livlig verksamhet. Såväl vid de mekaniska verkstäderna som skeppsvarven och inom den elektromekaniska industrien var läget på det hela taget bättre än under andra kvartalet föregående år. Tämligen allmänt inom maskin- och skeppsbyggnadsindustrien klagades över brist på yrkeskunniga arbetare. Av arbetsgivarna inom metallindustrien rapporterade 105 med 17 280 arbetare (83 %) mera än medelgod, 37 med 2 687 arbetare (13 %) medelgod och 12 med 726 arbetare (4 %) mindre än medelgod samt inom maskin- och skeppsbyggnadsindustrien 163 arbetsgivare med 25 830 arbetare (82 %) mera än medelgod, 45 med 5 174 arbetare (16 %) medelgod och 13 med 639 arbetare (2 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *jord- och stenindustrierna* voro konjunkturerna fortfarande goda såväl inom stenhuggeribranschen som glasindustrien och tegelbruken, där säsongen i allmänhet börjar under detta kvartal, medan å andra sidan läget inom kakelindustrien alltjämt var mindre tillfredsställande. Inom jord- och stenindustrien rapporterade sammanlagt 139 arbetsgivare med 17 754 arbetare (69 %) mera än medelgod, 59 arbetsgivare med 6 238 arbetare (24 %) medelgod samt 22 arbetsgivare med 1 668 arbetare (7 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *kemisk-tekniska industrien* rapporterade tändsticksfabrikerna mycket god arbetstillgång och nästan genomgående avsevärd förbättring i jämförelse med samma tid förra året. Tillsammans 47 arbetsgivare med 9 131 arbetare (83 %) rapporterade mer än medelgod, 18 med 1 517 arbetare (14 %) medelgod samt 3 med 354 arbetare (3 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *byggnadsindustrien* förbättrades arbetstillgången som vanligt under detta kvartal. I jämförelse med fjolårets säsong var byggnadsverksamheten enligt ombudens rapporter livligare i Malmö, Landskrona, Ystad, Halmstad, Norrköping, Borås m. fl., medan arbetstillgången i Lund, Kalmar, Karlstad, Uppsala m. fl. städer av ombuden betecknats såsom mindre god eller dålig.

Som vanligt vid denna tid på året var arbetstillgången inom *transportarbetet* mycket god, i synnerhet inom stuverifacket, med i allmänhet normal tillgång på arbetskraft.

Arbetstillgången inom *jordbruket* var i synnerhet i början av kvartalet, då vårarbetena pågingo, i allmänhet mycket god, även för tillfällig arbetskraft. Inom hela landets jordbruk rådde alltjämt brist på kvinnlig arbetskraft, i synnerhet mjölkjungfrur samt yngre drängar.

Inom det egentliga *skogsarbetet* avstannade arbetet redan i mars och april månader, varefter *timmerflottningen* vidtog.

Enär arbetsmarknadens läge givetvis måste i hög grad inverka på den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet och läget i viss mån återspeglas i denna verksamhet, meddelas här nedan ur de månatliga redogörelserna för

Sveriges offentliga arbetsförmedling till ytterligare jämförelse följande resultat angående tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande *ansökningar om arbete:*

2:dra kvartalet 1913.	Inom jordbruket m. m.	Inom övriga näringsgrenar.	Inom samtliga näringsgrenar.
April	66	108	97
Maj	72	106	99
Juni	71	122	112
1:sta kvartalet 1913.			
Januari	97	170	153
Februari	84	151	133
Mars	83	119	110
2:dra kvartalet 1912.			
April	77	113	104
Maj	84	115	109
Juni	68	129	117

Arbetsmarknadens läge under andra kvartalet 1913 kan fortfarande betecknas såsom synnerligen tillfredsställande med betydligt bättre arbetstillgång än under samma kvartal föregående år, vilket även framgår av arbetsförmedlingsstatistikens siffror.

Den goda ställningen framträder med särskild tydlighet i den statistiska sammanställningen å sid. 606, enligt vilken av de av rapporteringen berörda 266 560 arbetarna icke mindre än 77 % voro anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mera än medelgod, under det att endast 3 % tillhörde företag med mindre än medelgod arbetstillgång. För andra kvartalet 1912 uppgingo motsvarande procenttal till resp. 70 och 5.

Näringsgrenar.	Hela antalet.		Tillgång å arbete.							
			Mycket god.		God.		Medelgod.		Mindre god.	
	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
Gruvdrift	57	14 477	5	1 225	40	12 140	7	740	4	304
Annan brytn.- o. upptagn.-industri	28	1 449	7	548	13	654	6	196	2	51
Närings- o. njutningsämnesindustri:										
Kvarnindustri	23	1 029	1	10	10	462	10	510	1	23
Bageriyrket	35	1 244	3	47	17	728	11	360	4	109
Choklad- och karamelltillverkning	14	1 620	4	450	9	1 083	1	87	—	—
Sockerindustri	25	3 107	—	—	6	454	14	2 367	4	223
Bryggeriindustri	65	3 533	3	209	40	2 193	19	914	2	181
Tobaksindustri	22	3 013	4	414	12	1 030	4	1 527	1	29
Annan närings- o. njutn.-ämn.-ind.	36	1 381	—	—	23	1 132	10	210	3	39
Textilindustri:										
Bomullsindustri	33	10 462	6	974	22	7 519	4	1 719	1	250
Ylleindustri	49	6 815	8	715	19	2 652	15	1 637	7	1 811
Jute- och linneindustri	6	2 163	1	587	3	787	2	789	—	—
Annan textilindustri	21	1 372	2	149	14	1 090	4	118	1	15
Beklädnadsindustri:										
Skrädderi- och sömnadsyrket	56	5 719	27	2 787	23	2 605	6	327	—	—
Trikåfabrikation	18	2 267	6	763	11	1 355	1	149	—	—
Skoindustri	49	5 914	12	609	28	4 485	9	820	—	—
Annan beklädnadsindustri	51	2 723	14	706	29	1 723	7	267	—	—
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	33	2 889	3	230	17	1 544	12	1 014	1	101
Trävaruindustri:										
Sågverk och brädgårdar	246	35 064	24	5 025	151	18 452	65	10 877	6	710
Snickerier och annan träförädling	148	6 793	17	1 075	68	2 977	49	1 807	10	727
Korkfabrikation	4	343	—	—	3	289	1	54	—	—
Trämasse- och pappersindustri:										
Trämassefabriker	78	10 589	6	1 419	54	6 725	18	2 445	—	—
Pappersbruk	35	8 139	1	79	24	6 815	10	1 245	—	—
Bokbinderiyrket	29	1 853	2	27	19	1 445	8	381	—	—
Tapetfabrikation	3	144	—	—	2	77	1	67	—	—
Grafisk industri	97	6 089	16	764	50	3 567	25	1 598	6	160
Malmförädlingsindustri	82	20 720	17	7 231	53	12 781	11	660	1	48
Metallindustri:										
Järn- och stålvarufabr. samt gjuterier	95	13 369	14	3 762	54	7 016	22	2 097	3	112
Bleck- och plåtslageriyrket	18	2 316	5	1 256	9	951	3	91	1	18
Annan metallindustri	41	5 008	3	157	20	4 138	12	499	5	186
Maskin- o. skeppsbyggnadsindustri:										
Mekanisk verkstadsindustri	178	21 298	45	6 149	84	10 765	38	3 801	11	583
Skeppsvarv	18	4 483	6	1 354	8	1 947	3	1 162	1	20
Elektromekanisk industri	13	5 267	4	2 449	7	2 701	2	117	—	—
Annan maskinindustri	12	595	2	120	7	345	2	94	1	36
Jord- och stenindustri:										
Stenhuggeribranschen	43	10 538	12	4 352	19	4 240	7	997	2	886
Kakel- och lerkärlsindustri	16	2 720	2	75	2	295	8	2 261	3	62
Tegelindustri	94	4 332	8	507	57	2 891	23	724	3	97
Glasindustri	29	3 613	6	1 129	11	1 235	11	1 171	1	78
Annan jord- och stenindustri	38	4 457	2	149	20	2 881	10	1 085	5	332
Kemisk-teknisk industri:										
Ljus-, tvål- och parfymfabriker	18	996	3	165	7	365	8	466	—	—
Tändsticksindustri	18	6 953	3	817	13	5 508	2	628	—	—
Annan kemisk-teknisk industri	32	3 053	5	585	16	1 691	8	423	3	354
Byggnadsindustri:										
Husbyggnadsindustri	30	3 662	6	1 575	12	1 659	9	346	2	45
Målning och glasmästerirörelse	19	363	12	94	2	54	5	215	—	—
Annan byggnadsindustri	18	1 132	3	235	9	593	5	290	1	14
Transportarbete	26	2 989	5	843	10	1 175	9	861	2	110
Handel och varulager	28	822	2	116	16	389	10	317	—	—
Kommunala arbeten	26	4 766	3	1 462	12	1 471	11	1 833	—	—
Statens arbeten	14	2 917	5	1 688	8	982	—	—	1	247
Summa 2:dra kv. 1913	**2 167**	**266 560**	**345**	**55 082**	**1 163**	**150 056**	**538**	**52 363**	**99**	**7 961**
» 1:sta » »	2 113	250 336	273	50 212	996	128 715	612	56 353	176	11 977
» 4:de » »	1 272	200 918	169	39 008	637	108 804	338	41 671	98	9 840
» 3:dje » »	1 305	203 578	224	43 620	656	104 327	344	45 195	65	8 934
» 2:dra » »	1 2[illegible]	202 407	179	35 840	658	105 687	357	51 560	71	7 018
» 1:sta » »	1 262	184 711	116	23 268	556	90 902	374	48 681	152	14 611

Dålig.		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år.						Tillgång på arbetskraft.					
		Bättre.		Oförändrad.		Sämre.		Brist.		Normal tillgång.		Överflöd.	
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
1	68	14	5 874	43	8 603	—	—	10	4 135	47	10 342	—	—
—	—	6	527	21	897	1	25	3	138	23	1 103	2	208
1	24	5	73	17	932	1	24	1	9	20	836	2	184
—	—	5	122	20	748	10	374	—	—	31	1 122	4	122
—	—	3	280	11	1 340	—	—	2	285	11	1 245	1	90
1	63	1	197	21	2 768	3	142	—	—	20	2 335	5	772
1	36	9	680	53	2 723	3	130	1	20	56	3 057	8	456
1	13	6	273	14	2 698	2	42	4	113	18	2 900	—	—
—	—	5	177	26	1 128	5	76	1	19	33	1 316	2	46
—	—	6	1 243	27	9 219	—	—	13	4 275	20	6 187	—	—
—	—	11	1 476	32	4 916	6	423	13	1 976	35	3 435	1	1 404
—	—	2	897	3	848	1	418	3	1 259	3	904	—	—
—	—	4	359	16	998	1	15	2	275	18	1 082	1	15
—	—	18	939	35	4 616	3	164	22	2 186	34	3 533	—	—
—	—	9	1 225	9	1 042	—	—	9	1 071	8	1 157	1	39
—	—	21	1 561	27	4 184	1	169	2	287	43	4 890	4	737
1	27	7	381	42	2 288	2	54	10	360	40	2 336	1	27
—	—	5	246	27	2 542	1	101	—	—	30	2 649	3	240
—	—	39	5 029	192	28 612	15	1 423	13	3 004	224	30 795	9	1 265
4	207	29	1 667	101	4 068	18	1 058	13	335	130	6 173	5	285
—	—	—	—	4	343	—	—	—	—	4	343	—	—
—	—	10	1 962	67	8 385	1	242	3	280	71	9 606	4	703
—	—	6	991	25	6 275	4	873	2	710	30	6 636	3	793
—	—	3	64	24	1 766	2	23	—	—	26	1 704	3	149
—	—	—	—	3	144	—	—	—	—	3	144	—	—
—	—	17	867	73	4 577	7	645	3	97	82	5 500	12	492
—	—	16	4 681	64	15 701	2	338	5	1 752	76	18 884	1	84
2	382	17	3 543	71	7 449	7	2 377	7	536	82	12 271	6	562
—	—	10	1 278	7	1 002	1	36	1	190	15	2 072	2	54
1	28	10	1 971	27	2 927	4	110	2	780	39	4 228	—	—
—	—	63	9 098	101	9 684	14	2 516	23	2 392	152	18 469	3	437
—	—	5	967	12	3 496	1	20	6	2 006	12	2 477	—	—
—	—	7	4 301	6	966	—	—	3	2 053	10	3 214	—	—
—	—	2	120	8	411	2	64	2	123	10	472	—	—
3	63	11	1 631	29	8 665	3	242	8	1 088	31	9 214	4	236
1	27	—	—	9	1 603	7	1 117	—	—	10	2 554	6	166
3	113	23	1 150	66	2 988	5	194	9	378	76	3 548	9	406
—	—	5	979	22	2 484	2	150	2	394	26	3 159	1	60
1	10	5	1 444	28	2 739	5	274	1	30	29	3 708	8	719
—	—	3	165	15	831	—	—	1	120	14	810	3	66
—	—	11	5 234	6	1 457	1	262	—	—	17	6 491	1	462
—	—	4	324	26	2 408	2	321	—	—	28	2 870	4	183
1	37	9	1 980	19	1 636	2	46	4	270	21	3 213	5	179
—	—	14	181	4	135	1	47	1	16	18	347	—	—
—	—	7	372	8	617	3	143	2	120	12	791	4	221
—	—	2	400	21	2 369	3	220	1	160	20	2 133	5	696
—	—	5	196	23	626	—	—	1	18	25	761	2	43
—	—	4	2 981	21	1 748	1	37	—	—	22	4 403	4	363
—	—	5	1 676	8	994	1	247	2	921	12	1 996	—	—
22	**1 098**	**479**	**71 782**	**1 534**	**179 596**	**154**	**15 182**	**211**	**34 181**	**1 817**	**219 415**	**139**	**12 964**
56	3 079	417	66 531	1 503	167 721	193	16 084	120	21 097	1 742	202 349	251	26 890
30	1 595	332	68 615	827	122 688	113	9 615	62	14 792	1 029	162 520	181	23 606
16	1 502	409	76 831	793	116 107	103	10 640	136	28 029	1 055	157 434	114	18 115
17	2 302	361	65 888	819	123 803	102	12 716	86	21 097	1 042	158 549	154	22 761
64	7 249	304	50 071	806	114 547	152	20 093	38	7 071	937	142 578	287	35 062

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 april, 1 maj och 1 juni 1913.

I slutet av månaderna mars, april och maj utsändes, i likhet med vad under föregående månader varit fallet, frågeformulär direkt till samtliga fackföreningar inom 31 fackförbund. Svenska järn- och metallarbetareförbundet, vilket redan tidigare, i samband med sin understödskassa för arbetslösa medlemmar, upprättat regelbunden månadsrapportering över arbetslösheten från sina avdelningar, överlämnar fortfarande beredvilligt dessa uppgifter till Socialstyrelsen för vidare bearbetning, varför formulär icke tillställas avdelningar, tillhörande detta förbund. De fackförbund, som icke deltaga i denna rapportering, äro *dels* Svenska järnvägs-, Svenska lokomotivmanna- och Svenska postmannaförbunden samt Telegraf- och rikstelefonarbetareförbundet på grund därav, att förevarande undersökning avser att utröna arbetslösheten bland huvudsakligen industriens och hantverkets arbetare, *dels* Svenska arbetareförbundet, Svenska skrädderitillskärareförbundet, Sjömans- och eldareförbundet, Frisörbiträdesförbundet samt Byggnadsträarbetareförbundet, vilka förbunds samtliga avdelningar av olika skäl icke besvara Styrelsens formulär.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom fackföreningarna vid ovanstående tidpunkter föreligga i här meddelade tabeller, som utgöra en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter. Vidstående tabell å sid. 613 är ett sammandrag av huvudtabellerna.

Antalet medlemmar i de rapporterande fackföreningarna den 1 april, 1 maj och 1 juni 1913 utgjorde resp. 51 031, 52 735 och 53 186. Av medlemmarna voro vid samma tidpunkter *arbetslösa* resp. 2 929, 2 128 och 1 393 eller esp. 5·7, 4·0 och 2·6 % av samtliga redovisade. Arbetslöshetsfrekvensen var vid de tre närmast föregående månadsskiftena resp. 8·4, 8·9 och 7·1 %. I jämförelse med föregående år, då arbetslöshetsfrekvensen den 1 april, 1 maj och 1 juni utgjorde resp. 6·5, 5·2 och 3·7 %, har arbetslösheten inom fackföreningarna sålunda minskats med omkr. 1 %.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 april, 1 maj och 1 juni 1913.

Fackförbund.	April.			Maj.			Juni.		
	Antal redovisade medlemmar.[1]	Därav arbetslösa.		Antal redovisade medlemmar.[1]	Därav arbetslösa		Antal redovisade medlemmar.[1]	Därav arbetslösa.	
		Antal.	%.		Antal.	%.		Antal.	%.
Sv. bageri- och konditoriarbetareförbundet	789	90	11·4	692	51	7·4	451	28	6·2
» bleck- och plåtslagare »	1 370	211	15·4	1 369	159	11·6	1 355	86	6·3
» bokbindare »	85	1	1·2	368	3	0·8	377	6	1·6
» bryggeriarbetare »	1 582	7	0·4	1 615	5	0·3	1 448	6	0·4
De förenade förbunden	901	16	1·8	863	18	2·1	883	7	0·8
Sv. förgylleri- o. glasmästeriarbetareförbundet	109	2	1·8	69	1	1·4	—	—	—
» gjutare »	2 649	26	1·0	2 629	18	0·7	1 958	28	1·4
» grov- och fabriksarbetare »	5 160	542	10·5	5 194	356	6·9	4 907	168	3·4
» gruvarbetare »	516	—	—	546	—	—	527	—	—
» hattarbetare »	154	—	—	177	—	—	175	2	1·1
» järn- och metallarbetare »	18 325	592	3·2	17 957	539	3·0	18 558	598	3·2
Därav:									
Järnbruksarbetare	3 766	26	0·7	3 563	21	0·6	3 546	11	0·3
Mek. verkstadsarbetare	14 559	566	3·9	14 394	518	3·6	15 012	487	3·2
Sv. kakelugnsmakare förbundet	221	23	10·4	175	10	5·7	147	2	1·4
» kommunalarbetare »	181	1	0·6	308	2	0.6	269	3	1·1
Intern. litografiska »	235	5	2·1	207	5	2·4	218	4	1·8
Sv. murare »	1 271	379	29·8	1 215	110	9·1	1 032	24	2·3
» måleriarbetare »	791	169	21·4	2 363	225	9·5	2 573	119	4·6
Skand. sadelmakare- o. tapetserare »	611	38	6·2	623	21	3·4	645	12	1·9
Sv. skoarbetare »	466	4	0·9	822	2	0·2	1 041	2	0·2
» skrädderiarbetare »	635	4	0·6	574	—	—	728	3	0·4
» stenhuggare »	2 909	59	2·0	2 637	43	1·6	2 757	49	1·8
» sågverksindustriarbetare »	2 370	102	4·3	2 857	73	2·6	3 045	4	0·1
» textilarbetare »	794	10	1·3	665	9	1·4	693	9	1·3
Intern. tobaksarbetare »	1 826	9	0·5	1 782	16	0·9	1 843	2	0·1
Sv. transportarbetare »	671	26	3·9	810	49	6·0	1 342	44	3·3
» träarbetare »	4 223	563	13·3	4 237	371	8 8	4 007	165	4·1
» tunnbinderiarbetare »	56	6	10·7	29	1	3·4	42	2	4·8
» varuutkörare- o. handelsarbetare »	649	7	1·1	669	4	0·6	664	—	—
» typograf »	983	25	2·5	762	15	2·0	990	16	1·6
» lantarbetare »	263	2	0·8	238	1	0·4	246	1	0·4
» elektriska arbetare »	157	1	0·6	171	9	5 3	172	2	1·2
» slakteri- o. charkuteriarbetare »	11	1	9·1	44	2	4·5	18	1	5·6
» stuckatör »	68	8	11·8	68	10	14·7	75	—	—
Summa	**51 031**	**2 929**	**5·7**	**52 735**	**2 128**	**4·0**	**53 186**	**1 393**	**2·6**

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan här icke meddelas, i vad mån dessa siffror avse hela antalet medlemmar inom ett fackförbund. På grundval av ovanstående siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redovisade avdelningar.[1]	Antal redovisade medlemmar.			
		Män.		Kvinnor.	Tillsammans.
		Helt betalande.	Halvt betalande.		
Sv. bageri- o. konditoriarbetareförbundet	11	762	12	15	**789**
» bleck- o. plåtslagare »	43	1 126	244	—	**1 370**
» bokbindare »	3	40	15	30	**85**
» bryggeriarbetare »	24	1 011	183	388	**1 582**
De förenade förbunden	24	806	74	21	**901**
Sv. förgylleri- o. glasmästeriarbetareförbundet	6	93	13	3	**109**
» gjutare »	91	2 359	283	7	**2 649**
» grov- o. fabriksarbetare »	93	4 623	259	278	**5 160**
» gruvarbetare »	10	516	—	—	**516**
» hattarbetare »	5	123	7	24	**154**
» järn- o. metallarbetare »	57	—	—	—	**18 325**
Därav: Järnbruksarbetare	17	—	—	—	**3 766**
Mek. verkstadsarbetare	40	—	—	—	**14 559**
» kakelugnsmakare förbundet	8	200	21	—	**221**
» kommunalarbetare »	5	175	6	—	**181**
Intern. litografiska »	10	211	24	—	**235**
Sv. murare »	32	1 253	18	—	**1 271**
» måleriarbetare »	9	759	331	1	**791**
Skand. sadelmakare- o. tapetserare »	24	487	65	59	**611**
Sv. skoarbetare »	9	363	28	75	**466**
» skrädderiarbetare »	15	503	37	95	**635**
» stenhuggare »	62	2 540	369	—	**2 909**
» sågverksindustriarbetare »	39	2 213	147	10	**2 370**
» textilarbetare »	15	526	30	238	**794**
Intern. tobaksarbetare »	12	538	18	1 270	**1 826**
Sv. transportarbetare »	8	632	39	—	**671**
» träarbetare »	81	4 014	199	10	**4 223**
» tunnbinderiarbetare »	5	51	5	—	**56**
» varuutkörare- o. handelsarbetare »	19	501	12	136	**649**
» typograf »	21	630	272	81	**983**
» lantarbetare »	11	233	30	—	**263**
» elektriska arbetare »	5	134	23	—	**157**
» slakteri- o. charkuteriarbetare »	1	8	3	—	**11**
» stuckatör »	2	65	3	—	**68**
Summa	**760**	[2] —	[2] —	[2] —	**51 031**

[1] Jfr noten å sid. 613.
[2] På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 april 1913.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under mars 1913.			
Män.			Tillsammans.									Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.
Helt betalande.	Halvt betalande.	Kvinnor.	Antal.	%.	arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.	
86	—	4	90	11·4	90	—	7	6	3	1	17	5	363	42	1 077
185	26	—	211	15·4	211	—	35	—	17	—	52	26	420	68	1 359
—	1	—	1	1·2	1	—	1	—	1	2	4	1	8	1	27
3	—	4	7	0·4	7	—	43	—	2	—	45	1	507	1	31
14	2	—	16	1·8	16	—	12	—	1	1	14	5	231	13	307
2	—	—	2	1·8	2	—	2	—	4	—	6	1	7	2	62
24	2	—	26	1·0	24	2	117	45	26	3	191	6	302	10	177
464	74	4	542	10·5	433	109	125	—	30	66	221	25	1 238	265	5 623
—	—	—	—	—	—	—	24	—	5	1	30	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	5	—	3	5	13	—	—	—	—
—	—	—	592	3·2	592	—	—	—	—	—	—	2	140	9	251
—	—	—	26	0·7	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	566	3·9	566	—	—	—	—	—	—	2	140	9	251
22	1	—	23	10·4	16	7	5	—	2	—	7	4	96	22	454
1	—	—	1	0·6	1	—	2	—	1	—	3	1	76	1	31
5	—	—	5	2·1	5	—	7	—	1	—	8	3	127	5	155
378	1	—	379	29·8	352	27	23	—	3	—	26	11	306	143	3 406
157	12	—	169	21·4	124	45	3	—	13	—	16	5	206	87	1 478
37	1	—	38	6·2	37	1	7	—	8	—	15	11	293	23	403
4	—	—	4	0·9	4	—	14	—	2	—	16	2	219	3	44
—	—	4	4	0·6	4	—	7	—	2	1	10	2	79	4	87
59	—	—	59	2·0	46	13	153	—	19	37	209	8	392	28	500
89	13	—	102	4·3	26	76	37	49	12	4	102	6	316	72	2 072
8	—	2	10	1·3	10	—	48	—	2	—	50	3	93	9	279
9	—	—	9	0·5	9	—	61	—	1	3	65	2	99	9	66
26	—	—	26	3·9	26	—	18	—	1	—	19	1	77	26	806
555	8	—	563	13·3	534	29	192	95	15	21	323	24	1 589	365	7 256
6	—	—	6	10·7	6	—	—	—	1	—	1	2	16	5	91
7	—	—	7	1·1	7	—	1	—	1	—	2	3	311	5	125
18	7	—	25	2·5	25	—	22	—	14	3	39	10	610	17	488
2	—	—	2	0·8	2	—	7	3	1	—	11	1	22	2	62
1	—	—	1	0·6	1	—	1	—	—	1	2	1	10	1	22
1	—	—	1	9·1	1	—	—	—	—	—	—	1	11	1	31
8	—	—	8	11·8	8	—	2	—	—	—	2	1	34	1	186
[2] —	[2] —	[2] —	2 929	5·7	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	174	8 198	1 240	26 956

[2] slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redovisade avdelningar.[1]	Antal redovisade medlemmar.			
		Män.		Kvinnor.	Tillsammans.
		Helt betalande.	Halvt betalande.		
Sv. bageri- och konditoriarbetareförbundet	10	666	9	17	**692**
» bleck- och plåtslagare »	43	1 136	233	—	**1 369**
» bokbindare »	4	194	29	145	**368**
» bryggeriarbetare »	24	1 025	193	397	**1 615**
De förenade förbunden	23	783	62	18	**863**
Sv. förgylleri- och glasmästeriarbetareförbundet	4	64	5	—	**69**
» gjutare »	90	2 345	277	7	**2 629**
» grov- och fabriksarbetare »	90	4 630	258	306	**5 194**
» gruvarbetare »	11	546	—	—	**546**
» hattarbetare »	5	143	9	25	**177**
» järn- o. metallarbetare »	53	—	—	—	**17 957**
Därav: Järnbruksarbetare	15	—	—	—	**3 563**
Mek. verkstadsarbetare	38	—	—	—	**14 394**
» kakelugnsmakare förbundet	8	159	16	—	**175**
» kommunalarbetare »	8	300	8	—	**308**
Intern. litografiska »	10	187	20	—	**207**
Sv. murare »	31	1 196	19	—	**1 215**
» måleriarbetare »	13	2 261	101	1	**2 363**
Skand. sadelmakare- o. tapetserare »	24	510	65	48	**623**
Sv. skoarbetare »	9	625	61	136	**822**
» skrädderiarbetare »	14	456	28	90	**574**
» stenhuggare »	50	2 289	348	—	**2 637**
» sågverksindustriarbetare »	44	2 688	168	1	**2 857**
» textilarbetare »	13	468	21	176	**665**
Intern. tobaksarbetare »	12	530	13	1 239	**1 782**
Sv. transportarbetare »	11	760	50	—	**810**
» träarbetare »	83	4 030	197	10	**4 237**
» tunnbinderiarbetare »	4	29	—	—	**29**
» varuutkörare- o. handelsarbetare »	19	513	15	141	**669**
» typograf »	24	492	241	29	**762**
» lantarbetare »	10	214	24	—	**238**
» elektriska arbetare »	5	158	13	—	**171**
» slakteri- o. charkuteriarbetare »	3	35	9	—	**44**
» stuckatör »	2	66	2	—	**68**
Summa	**754**	[2] —	[2] —	[2] —	**52 735**

[1] Jfr noten å sid. 613.
[2] På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 maj 1913.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under april 1913.			
Män.		Kvinnor.	Tillsammans.		arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.
Helt betalande.	Halvt betalande.		Antal.	%								avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.	
51	—	—	51	7·4	48	3	7	1	21	—	29	4	330	28	762
148	11	—	159	11·6	159	—	34	—	53	2	89	14	326	44	732
—	2	1	3	0·8	3	—	1	—	4	2	7	1	8	2	24
5	—	—	5	0·3	5	—	34	—	2	1	37	—	—	—	—
16	2	—	18	2·1	10	8	17	—	15	2	34	4	146	9	181
1	—	—	1	1·4	1	—	3	—	3	—	6	1	7	1	30
16	2	—	18	0·7	17	1	124	—	70	3	197	4	135	4	113
336	16	4	356	6·9	255	101	114	—	68	—	182	17	790	225	4 279
—	—	—	—	—	—	—	20	—	17	—	37	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	3	—	5	—	8	—	—	—	—
—	—	—	539	3·0	539	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	21	0·6	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	518	3·6	518	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	—	—	10	5·7	8	2	2	3	4	—	9	4	49	10	216
2	—	—	2	0·6	2	—	4	—	2	—	6	1	87	2	45
5	—	—	5	2·4	5	—	7	—	4	—	11	—	—	—	—
110	—	—	110	9·1	110	—	21	—	28	3	52	7	218	47	1 635
223	2	—	225	9·5	204	21	15	—	28	—	43	6	224	44	1 292
20	1	—	21	3·4	21	—	8	—	16	—	24	6	211	12	211
2	—	—	2	0·2	2	—	20	—	22	—	42	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	8	—	2	—	10	—	—	—	—
43	—	—	43	1·6	38	5	138	—	43	28	209	4	291	12	182
60	13	—	73	2·6	30	43	86	1	73	11	171	4	323	42	580
7	—	2	9	1·4	9	—	22	—	10	—	32	2	36	8	240
9	—	7	16	0·9	5	11	54	2	2	1	59	2	128	11	216
49	—	—	49	6·0	49	—	21	—	4	—	25	4	233	49	1 876
365	6	—	371	8·8	365	6	133	87	43	8	271	22	987	112	1 853
1	—	—	1	3·4	1	—	1	—	—	—	1	1	12	1	30
4	—	—	4	0·6	4	—	—	—	2	1	3	1	14	1	14
7	7	1	15	2·0	15	—	14	—	24	5	43	7	350	12	360
1	—	—	1	0·4	1	—	8	3	4	—	15	1	19	1	19
9	—	—	9	5·3	9	—	1	—	2	1	4	1	36	5	137
2	—	—	2	4·5	2	—	1	—	2	—	3	2	37	2	60
10	—	—	10	14·7	10	—	1	—	1	—	2	2	68	10	119
[2] —	[2] —	[2] —	2 128	4·0	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	122	5 065	694	14 706

[2] slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redovisade avdelningar.[1]	Antal redovisade medlemmar.			
		Män.		Kvinnor.	Tillsammans.
		Helt betalande.	Halvt betalande.		
Sv. bageri- och konditoriarbetareförbundet	8	439	5	7	**451**
» bleck- och plåtslagare »	43	1 126	229	—	**1 355**
» bokbindare »	4	197	28	152	**377**
» bryggeriarbetare »	24	1 014	26	408	**1 448**
De förenade förbunden	23	799	65	19	**883**
Sv. förgylleri- och glasmästeriarbetareförbundet	—	—	—	—	—
» gjutare »	69	1 743	209	6	**1 958**
» grov- och fabriksarbetare »	84	4 451	167	289	**4 907**
» gruvarbetare »	10	527	—	—	**527**
» hattarbetare »	5	141	9	25	**175**
» järn- o. metallarbetare »	54	—	—	—	**18 558**
Därav: Järnbruksarbetare	15	—	—	—	**3 546**
Mek. verkstadsarbetare	39	—	—	—	**15 012**
» kakelugnsmakare förbundet	6	133	14	—	**147**
» kommunalarbetare »	7	262	7	—	**269**
Intern. litografiska »	10	195	23	—	**218**
Sv. murare »	21	1 021	11	—	**1 032**
» måleriarbetare »	20	2 480	92	1	**2 573**
Skand. sadelmakare- o. tapetserare »	25	507	87	51	**645**
Sv. skoarbetare »	11	756	89	196	**1 041**
» skrädderiarbetare »	17	583	18	127	**728**
» stenhuggare »	61	2 390	367	—	**2 757**
» sågverksindustriarbetare »	42	2 825	182	38	**3 045**
» textilarbetare »	14	483	27	183	**693**
Intern. tobaksarbetare »	13	540	12	1 291	**1 843**
Sv. transportarbetare »	11	1 281	61	—	**1 342**
» träarbetare »	73	3 825	172	10	**4 007**
» tunnbinderiarbetare »	4	37	5	—	**42**
» varuutkörare- o. handelsarbetare »	19	507	7	150	**664**
» typograf »	24	668	293	29	**990**
» lantarbetare »	11	219	27	—	**246**
» elektriska arbetare »	5	169	3	—	**172**
» slakteri- o. charkuteriarbetare »	2	11	7	—	**18**
» stuckatör »	2	73	2	—	**75**
Summa	**722**	[2] —	[2] —	[2] —	**53 186**

[1] *Jfr* noten å sid. 613.

[2] På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 juni 1913.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under maj 1913.			
Män.			Tillsammans.									Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.
Helt betalande.	Halvt betalande.	Kvinnor.	Antal.	%.	arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.	
28	—	—	**28**	6·2	28	—	5	5	14	—	**24**	2	51	3	**93**
83	3	—	**86**	6·3	86	—	51	—	58	—	**109**	7	342	34	**787**
5	—	1	**6**	1·6	6	—	4	—	2	—	**6**	2	38	3	**35**
6	—	—	**6**	0·4	6	—	31	—	2	3	**36**	—	—	—	—
7	—	—	**7**	0·8	3	4	20	—	16	—	**36**	3	90	7	**196**
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	—	—	**28**	1·4	27	1	84	1	54	6	**145**	3	213	8	**111**
166	2	—	**168**	3·4	123	45	94	15	52	2	**163**	17	1 129	136	**2 078**
—	—	—	—	—	—	—	24	29	18	—	**71**	—	—	—	—
2	—	—	**2**	1·1	2	—	3	—	5	—	**8**	—	—	—	—
—	—	—	**598**	3·2	598	—	—	—	—	—	—	8	1 261	19	**261**
—	—	—	**11**	0·3	11	—	—	—	—	—	—	2	327	2	**49**
—	—	—	**487**	3·2	487	—	—	—	—	—	—	6	934	17	**212**
2	—	—	**2**	1·4	2	—	2	—	2	—	**4**	1	32	2	**21**
3	—	—	**3**	1·1	3	—	4	—	1	33	**38**	1	81	3	**45**
4	—	—	**4**	1·8	4	—	6	1	4	—	**11**	1	10	1	**31**
24	—	—	**24**	2·3	7	17	16	—	24	—	**40**	2	63	3	**35**
119	—	—	**119**	4·6	112	7	15	—	23	5	**43**	7	259	39	**670**
12	—	—	**12**	1·9	12	—	7	—	15	—	**22**	4	185	7	**145**
1	—	1	**2**	0·2	2	—	21	—	25	—	**46**	1	68	1	**28**
—	—	3	**3**	0·4	3	—	12	—	4	—	**16**	1	224	3	**93**
49	—	—	**49**	1·8	46	3	125	—	50	38	**213**	3	287	24	**367**
4	—	—	**4**	0·1	4	—	88	153	72	2	**315**	1	87	4	**28**
6	—	3	**9**	1·3	8	1	34	—	12	—	**46**	—	—	—	—
1	—	1	**2**	0·1	2	—	44	—	3	2	**49**	1	107	2	**28**
34	10	—	**44**	3·3	44	—	25	—	4	—	**29**	2	84	32	**992**
161	4	—	**165**	4·1	161	4	120	83	43	8	**254**	16	1 360	149	**2 328**
2	—	—	**2**	4·8	2	—	—	—	3	—	**3**	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	**1**	—	—	—	—
10	5	1	**16**	1·6	16	—	17	—	29	7	**53**	8	572	14	**394**
1	—	—	**1**	0·4	1	—	8	3	5	—	**16**	1	19	1	**25**
2	—	—	**2**	1·2	2	—	1	—	2	1	**4**	1	14	1	**31**
1	—	—	**1**	5·6	1	—	—	—	1	—	**1**	1	10	1	**16**
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	**2**	—	—	—	—
[2]—	[2]—	[2]—	**1 393**	2·6	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	**94**	**6 586**	**497**	**8 838**

[2] Slutsummor icke nedräknats.

Statens förlikningsmäns för medling i arbetstvister verksamhet år 1912.

Hela antalet i förlikningsmännens jämlikt 13 § lagen angående medling i arbetstvister avgivna kvartalsberättelser omnämnda arbetstvister, vilka varit föremål för någon deras åtgärd, utgjorde under år 1912 49 gentemot 81 i medeltal för åren 1907—1911.

I samtliga dessa fall har förlikningsmannens medling antingen erbjudits eller begärts. I en del fall har emellertid någon förhandling inför förlikningsmannen icke kommit till stånd, antingen av det skäl, att parterna avslagit förlikningsmannens erbjudande, eller ock av annan anledning, såsom att konflikten redan varit löst, då medlingsanbud framställts, eller strax därefter blivit bilagd. Medan sålunda under år 1912 medling av förlikningsmännen försöktes i 49 tvister, ägde medlingssammanträde rum i endast 29 tvister eller 59·2 % av hela antalet gentemot 63·1 % för de fem föregående åren. Beträffande de 20 fall, då medling under redogörelseåret icke kom till stånd, var detta i 9 fall eller 18·4 % av samtliga i förlikningsmännens berättelser omförmälda arbetstvister beroende på vägran från parterna att underhandla — i 7 fall arbetsgivarna samt i 2 fall arbetarna. Utav de under åren 1907—1911 gjorda medlingsförsöken strandade av samma anledning 17·8 %.

Hela antalet av förlikningsmännen redovisade konflikter samt särskilt de tvister — med eller utan arbetsinställelse — vilka föranlett förhandling inför förlikningsmannen och därför i det följande för korthetens skull benämnas förhandlingsärenden, fördela sig under året på olika distrikt, såsom nedanstående översikt utvisar:

	Antal redovisade arbetstvister.	Antal förhandlingsärenden.		
		Med arbetsinställelse.	Utan arbetsinställelse.	Summa.
Första distriktet	4	2	2	4
Andra »	7	2	—	2
Tredje »	3	1	1	2
Fjärde »	13	4	1	5
Femte »	8	5	1	6
Sjätte »	13	8	1	9
Sjunde »	1	1	—	1
Summa	49	23	6	29

Antalet redovisade konflikter var, som synes, störst inom fjärde och sjätte distrikten med vartdera 13 dylika arbetstvister. Sistnämnda distrikt har även att uppvisa det största antalet förhandlingsärenden eller 9. Därnäst kommo femte och fjärde distrikten med resp. 6 och 5 förhandlingsärenden.

Under åren 1907—1911 redovisades för fjärde distriktet det sammanlagt största antalet arbetstvister, nämligen 98, av vilka 59 föranledde förhandlingar mellan parterna inför förlikningsmannen. I andra rummet kom första distriktet, med 81 redovisade arbetstvister, varav 68 utgjorde förhandlingsärenden. Därefter följde tredje, sjätte, andra, femte och sjunde distrikten med resp. 60, 58, 49, 39 och 19 redovisade arbetstvister. Med hänsyn till antalet tvister, för vilkas biläggande medlingssammanträde blev hållet, kommo de sistnämnda fem distrikten i följande ordning: sjätte distriktet med 44, andra med 26, femte med 25, tredje med 24 och sjunde med 12 förhandlingsärenden.

I den efterföljande framställningen hava endast de tvister kunnat tagas i betraktande, vilka här benämnts förhandlingsärenden. Av dessa ärenden berördes under året 675 arbetsgivare och 6 188 arbetare, utav vilka ej mindre än 360 arbetsgivare och 2 040 arbetare kommo på fjärde samt 276 arbetsgivare och 1 628 arbetare på första distriktet. Detta förhållande är att tillskriva de hela riket omfattande konflikterna inom skrädderifacket och bageribranschen, av vilka den förra handlades av förlikningsmannen i fjärde och den senare av förlikningsmannen i första distriktet.

Antalet förhandlingsärenden med arbetsinställelse har under året utgjort 23 eller 79·3 % av samtliga förhandlingsärenden, medan motsvarande procentsiffra för åren 1907—1911 utgjorde 64·8.

I det övervägande flertalet av dessa konflikter har arbetsinställelsen utbrutit, innan ännu någon förhandling kommit till stånd. Detta var under år 1912 fallet med ej mindre än 20 tvister, medan blott 3 arbetsinställelser föregingos av förhandlingar inför förlikningsmannen. Beträffande de under åren 1907—1911 inträffade öppna konflikter, vilka föranledde ingripande av förlikningsman, utbröto c:a 86 % före första medlingssammanträdet och endast c:a 14 % efter nämnda tidpunkt.

Av de här ifrågavarande arbetsinställelserna voro under redogörelseåret 18 strejker, 2 lockouter och 3 av blandad karaktär samt under åren 1907—1911 i medeltal per år 23 strejker, 5 lockouter och lika många blandade konflikter.

Vid de 29 förhandlingsärendena under året utgick initiativet till medlingen i 28 fall från förlikningsmannen och endast i 1 fall från ena parten, nämligen arbetarna. Under åren 1907—1911 tog förlikningsmannen initiativet i 60·1 % av samtliga förhandlingsärenden, arbetsgivarna i 17·4 %, arbetarna i 14·7 % samt bägge parterna i 7·8 %.

Med hänsyn till förhandlingsärendenas fördelning efter näringsgrupper står trävaruindustrien främst i avseende på antalet ärenden, vilket även var fallet de två föregående åren, medan däremot beklädnadsindustrien samt närings- och njutningsämnesindustrien förete det högsta antalet av

dessa ärenden berörda arbetsgivare och arbetare. Beklädnadsindustrien stod även år 1910 i detta hänsende främst, år 1911 däremot byggnadsindustrien, vilken ock åren 1907—1909 intog första rummet såväl vad angår antalet berörda arbetsgivare och arbetare som beträffande förhandlingsärendenas sammanlagda antal.

Av särskilt intresse är att undersöka förhandlingsärendenas fördelning efter konflikternas orsaker, emedan därigenom erhålles en närmare inblick i arten av förlikningsmännens verksamhet. Det befinnes sålunda, att av de 29 förhandlingsärendena under året 12 eller 41·4 % hänföra sig till löneförhöjningstvister och 7 eller 24·2 % till konflikter, föranledda av begäran om kollektivavtal, samt att 3 eller 10·4 % gälla arbetares avskedande. Övriga förekommande tvister — angående lönesänkning och andra lönefrågor samt om föreningsrätten, arbetets anordning och tolkning av avtal — hava endast i ett fåtal fall föranlett ingripande av förlikningsmännen.

Av under åren 1907—1911 behandlade konflikter utgjorde kollektivavtals- och löneförhöjningstvisterna tillsammantagna halva antalet, eller resp. 26·7 och 24·0 %. Motsvarande procentsiffra var för tvister rörande arbetares antagande och avskedande 13·9 samt angående »andra lönefrågor» — avseende form för avlöningen, dennas utbetalande m. m. — 12·4. Därefter kommo konflikter om tolkning av avtal med 5·4 % och om lönesänkning med 4·7 %. Övriga tvistefrågor voro i mindre grad föremål för förlikningsmännens verksamhet.

Utgången av medlingen samt den reella innebörden av de resultat, som därvid ernåtts, utvisas av nedanstående översikt, i vilken ärendena grupperats med hänsyn till, om medlingen medfört resultat eller icke.

Medlingen åtföljd av resultat.	Ärenden.	
Slutlig uppgörelse omedelbart inför förlikningsmannen:	Antal.	%.
på arbetsgivarens villkor	3	*10·4*
enligt arbetarnas fordringar	1	*3·4*
genom kompromiss	19	*65·5*
Summa ärenden med resultat	**23**	*79·3*
Medlingen utan resultat.		
Uppgörelse träffad mellan parterna själva	5	*17·3*
Konflikten principiellt olöst	1	*3·4*
Summa ärenden utan resultat	**6**	*20·7*
Summa ärenden	**29**	*100·0*

Beträffande anförda tablå är att märka, att densamma i enlighet med det förut sagda icke upptager de ärenden — till antalet 20 under här ifrågavarande år — vid vilka någon förhandling inför förlikningsmannen icke

kommit till stånd. Av de övriga 29 ärendena, här benämnda förhandlingsärenden, hava under året 23 eller 79·3 % lett till resultat, i det de bragts till avgörande omedelbart inför förlikningsmannen. I återstående 6 fall eller 20·7 % av samtliga förhandlingsärenden är medlingen att betrakta såsom väsentligen resultatlös, i det att ärendets slutbehandling övertagits av parterna själva eller tvisten förblivit principiellt olöst.

Vid fördelning av de konflikter, som bilagts av förlikningsmännen, med hänsyn till resultatets innebörd framgår, att 19 förhandlingsärenden eller 65·5 % av hela antalet avgjorts genom kompromiss, medan endast 3 eller 10·4 % utfallit till arbetsgivarnas och 1 eller 3·4 % till arbetarnas förmån.

Även under de fem föregående åren framträder kompromissens stora betydelse, då det gäller resultatet av arbetstvister, i vilka förlikningsmännen medlat. I nära hälften eller 49·2 % av dessa fall har förlikning kommit till stånd genom ömsesidiga eftergifter, medan till fördel för endera parten bilagts ej fullt en fjärdedel eller 24·4 % därav på arbetsgivarnas villkor 11·6 % och enligt arbetarnas fordringar 12·8 %. Vad beträffar övriga under ifrågavarande femårsperiod av förlikningsmännen handlagda ärenden, ledde 7·3 % till uppgörelse genom skiljedom eller inför av Kungl. Maj:t tillsatt särskild förlikningsman. I de återstående fallen medförde medlingen intet direkt resultat eller är detta okänt.

Hela antalet öppna arbetskonflikter — strejk, lockout eller bådadera — utgjorde under år 1912 enligt officiell statistik 116 med berörda 789 arbetsgivare och 9 980 arbetare. Såsom förut omförmälts, hava under året 23 ärenden med arbetsinställelse, omfattande 671 arbetsgivare och 6 148 arbetare, varit föremål för förlikningsmännens handläggning. Följaktligen hava förlikningsmännen fungerat såsom medlare i 19·8 % av under år 1912 inträffade arbetsinställelser gentemot 15·9 % under åren 1907—1911. Motsvarande procentsiffror med hänsyn till de berörda arbetarnas antal utgjorde resp. 61·6 och 87·6.

1912—1913 års allmänna bostadsräkning.

II. Sundbyberg.[1]

Såsom förut omnämnts,[2] anordnades i samband med mantalsskrivningen för år 1913 en allmän bostadsräkning, omfattande samtliga fastigheter inom ett antal stadssamhällen och landskommuner, avsedda att representera olika socialekonomiska huvudtyper av orter.

På grundval av det vid ifrågavarande bostadsräkning insamlade materialet har Socialstyrelsen förut offentliggjort en redogörelse för byggnads- och bostadsförhållandena i en svensk småstad med gamla anor och långsam utveckling, nämligen Vänersborg.[3] En helt annan bild av dessa företeelser möter i den lokalmonografi, som i dagarna publicerats över en av de talrika förstäder, som under de senaste decennierna uppväxt omkring Stockholm, nämligen köpingen Sundbyberg.

Detta samhälles utveckling är av intresse icke blott på grund av sin anmärkningsvärda snabbhet, i det invånarantalet på mindre än 40 år bragts upp till närmare 5 300 personer, utan även emedan man här kan studera ett lantligt egnahemssamhälles gradvisa övergång till en ort av allt mer stadsliknande typ. Denna utvecklingsgång illustreras genom följande tablå, som på grundval av uppgifter om flertalet boningshus' ålder och storlek åskådliggör hyreskasernernas framträngande på bekostnad av de små egnahemmen:

Tid för husets uppbyggande:		före 1880.	1880—1889.	1890—1899.	1900 eller senare.
Antal boningshus med följande antal bostadslägenheter	1—2	15	25	11	56
	3—9	13	29	16	72
	10 o. fl.	—	1	1	24

Vid tiden för bostadsräkningen förefunnos i köpingen inalles 287 bebyggda fastigheter, å vilka befunno sig sammanlagt 475 hus, varav 324 voro egentliga boningshus.

I dessa hus inrymdes, förutom ett större antal enbart till butiker, kontor, verkstäder, magasin o. d. använda lokaler, sammanlagt 1 403 lägenheter,

---

[1] Utgör en sammanfattning utav huvudinnehållet av den i dagarna av Socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen *1912—1913 års allmänna bostadsräkning. II. Sundbyberg.*

[2] Jfr »Medd.» 1912, sid. 56 ff., 824 ff.

[3] » »Medd.» 1913, sid. 477 ff.

vilka helt eller delvis voro avsedda till bostad. Av dessa sistnämnda tjänade 1 346 eller 96·0 % uteslutande bostadsändamål, medan 57 eller 4·0 % avsågo att ej blott tillgodose innehavarens egentliga bostadsbehov, utan jämväl att bl. a. bereda honom för hans näringsutövning nödiga kontors-, butiks-, verkstads- o. d. lokaler.

Bortses från dessa jämförelsevis fåtaliga och ur bostadssynpunkt mindre viktiga »blandade» lägenheter och riktas uppmärksamheten på de lägenheter, vilka endast inrymma rum och lokaler för bostadsändamål, framgå dessa bostadslägenheters antal och fördelning efter olika lägenhetskategorier och upplåtelseformer av följande tabell:

Lägenhetskategorier.	Samtliga lägenheter.	D ä r a v				
		uthyrda.	av ägaren begagnade.	fritt upplåtna.	samtliga begagnade.	outhyrda.
1 kök utan rum	**11**	11	—	—	**11**	—
1 rum utan kök . . .	**125**	105	4	7	**116**	9
2 o. fl. » » » . . .	**6**	1	—	1	**2**	4
1 rum med del i kök . .	**2**	2	—	—	**2**	—
2 » » » » » . .	—	—	—	—	—	—
1 rum och kök	**595**	539	29	10	**578**	17
2 » » »	**387**	287	53	8	**348**	39
3 » » »	**110**	68	26	2	**96**	14
4 » » »	**66**	36	24	—	**60**	6
5 » » »	**21**	7	11	2	**20**	1
6 » » »	**11**	4	6	—	**10**	1
7 o. fl. » » »	**11**	3	5	—	**8**	3
Summa { abs. tal	**1 345**	**1 063**	**158**	**30**	**1 251**	**94**
Summa { rel. tal (%)	**100·0**	**79·0**	**11·8**	**2·2**	**93·0**	**7·0**

Denna tabell utvisar, att av de egentliga bostadslägenheternas innehavare icke fullt 12 % bebo våningar i egna hus, medan c:a 2 %, merendels i egenskap av vice värdar, portvakter, gårdskarlar o. d., innehava lägenheter, vilka avgiftsfritt ställts till förfogande av husägaren. Den övriga delen av köpingens befolkning är hänvisad till förhyrda lägenheter.

Betraktas tabellens sista kolumn, faller genast i ögonen, hurusom tillgången på lägenheter av alla slag vid tiden för bostadsräkningen var ganska betydlig. Visserligen utgjorde procenttalet lediga bostäder inom den mest efterfrågade kategorien, 1 rum och kök, endast 2·9, men för den därnäst mest använda bostadstypen, 2 rum och kök, springer siffran genast upp till 10·1 %.

Sättes totalantalet outhyrda bostadslägenheter i förhållande till samtliga bostäder, befinnes den därigenom erhållna s. k. ledighetsprocenten utgöra 7·0,

medan detta saldo av tillgång och efterfrågan på bostadsmarknaden normalt anses böra utgöra 2 à 3 %. Bostadsproduktionen synes sålunda icke blott hava hållit jämna steg med, utan till och med avsevärt överskridit det av hushållstillväxten betingade behovet av nya bostäder.

I bostadslägenheterna förefunnos sammanlagt 2 367 boningsrum, 1 213 kök, 932 tamburer, 13 bad- och duschrum samt 2 övriga rum och lokaler.

Av dessa bostadslägenheternas huvudsakliga beståndsdelar befinnas *smålägenheterna* (t. o. m. 2 rum och kök), som tillsammans utgöra 83·7 % av hela antalet bostäder, sammanlagt upptaga 71·0 %.

Smålägenheternas dominerande betydelse har medfört, att bostadsproduktionen i samhället från början inriktats på åstadkommande av bostäder avpassade efter de mindre bemedlades behov. Denna omständighet i förening med den nästan totala frånvaron av dessa gamla, ursprungligen för andra ändamål avsedda, men sedermera till småfolksbostäder nödtorftigt inredda hus, vilka i äldre samhällen ofta utgöra de minst bemedlades tillflyktsort, medför, att köpingens småfolksbostäder på det hela taget måste anses vara ganska väl utrustade med bekvämligheter.

Detta gäller dock icke i fråga om *bad- och duschrum*, vilka saknas även i de modernaste smålägenheterna. Däremot äro redan lägenheter om 1 rum och kök i flertalet fall försedda med *tambur*.

Rätt gynnsamt blir även omdömet beträffande inredningen av de mindre bemedlades bostäder, därest man sammanställer de, visserligen i mycket ofullständiga, upplysningar, som kunnat erhållas angående bostadslägenheternas utrustning med »*fasta tillbehör*» av olika slag, såsom matkällare, skafferi, vattenledning, avloppsledning, gasledning, elektriskt ljus m. m.

Belysande är det förhållandet, att icke mindre än 86 % av smålägenheterna äro försedda med eget avträde.

Sedan sålunda bostadslägenheternas sammansättning och beskaffenhet, i den mån materialet det medgiver, blivit belyst, må uppmärksamheten riktas på de *pris* dessa bostäder betinga, när de uthyras.

Av de uthyrda lägenheterna måste härvid de »blandade» lämnas åsido, enär i hyresbeloppen för desamma ingå icke blott de utgifter, som äro nödiga för det direkta bostadsbehovets tillfredsställande, utan, som ovan anmärkts, även vissa driftkostnader för bostadsinnehavarens yrkesutövning m. m.

Hyresprisen för de egentliga bostadslägenheterna hava sammanställts i efterföljande tabell.

Lägenhetskategorier.	Antal lägenheter.	Därav med en årlig hyra (i kr.) av										Medelhyra per lägenhet, kr. per år.
		under 50.	50—99.	100—149.	150—199.	200—249.	250—299.	300—399.	400—499.	500—999.	1 000 o. däröver.	
1 kök utan rum . . .	11	—	2	4	5	—	—	—	—	—	—	151
1 rum utan kök . .	105	—	7	56	38	4	—	—	—	—	—	136
2 o. fl. » » » . .	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	300
1 rum med del i kök	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	200
2 » » » » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 rum och kök . .	539	—	—	8	57	249	182	43	—	—	—	236
2 » » » . .	287	—	—	1	3	6	19	143	115	—	—	364
3 » » » . .	68	—	—	1	1	—	2	6	26	32	—	476
4 » » » . .	36	—	—	—	—	—	—	—	5	31	—	643
5 » » » . .	7	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	721
6 » » » . .	4	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	963
7 o. fl. » » » . .	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1 467
Summa abs. tal	**1 063**	—	**9**	**70**	**105**	**259**	**204**	**198**	**146**	**72**	**5**	**299**
Summa rel. tal (%)	**100·0**	—	**0·8**	**6·6**	**9·9**	**24·4**	**19·2**	**18·1**	**13·7**	**6·8**	**0·5**	—

Av tabellens sista kolumn framgår, att genomsnittshyran i Sundbyberg utgör 151 kr. för enkelkök, 136 kr. för enkelrum, 236 kr. för lägenhet om 1 rum och kök, 364 kr. för lägenhet om 2 rum och kök, 476 kr. för närmast högre bostadskategori o. s. v. De föregående kolumnerna visa, huru vida hyreslatituderna äro inom de särskilda lägenhetskategorierna.

För att i ett tal få ett skarpt uttryck för hyresstandarden, beräknas lämpligen medelhyran per rum (boningsrum inkl. kök). Detta belopp uppgår för köpingens samtliga bostadslägenheter i genomsnitt till 122 kr. Utföres motsvarande beräkning med avseende på de olika lägenhetskategorierna, erhålles följande resultat:

Lägenhetskategori:	enkelkök.	enkelrum.	2 o. fl. rum utan kök	1 rum med del i kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.
Medelhyra per rum, kr.	151	136	150	133	118	121	119	129	120	138	152

Den eljes ej sällan gjorda iakttagelsen, att hyrespriset per rumsenhet är lägst i de kvalitativt ofta undermåliga smålägenheterna och stadigt stiger med lägenheternas ökade storlek och därmed i regel följande bättre och bekvämare inredning, gäller sålunda blott i begränsad utsträckning om Sundbyberg, för vilken ort siffrorna röna inflytande av det betydande antalet där förefintliga modernt och relativt dyrbart inredda småfolksbostäder.

För bedömande av bostadsfrågans läge på en viss ort är det dock ej nog att hava kunskap om de absoluta hyresbeloppen, utan krävas därjämte upp-

gifter, vilka giva ett något så när riktigt mått på hyrornas förhållande till bostadsinnehavarnas inkomster.

För detta ändamål har hyran sammanställts med vederbörande bostadsinnehavares och dennes familjemedlemmars till inkomst- och förmögenhetsskatt, resp. till bevillning taxerade årsinkomst. Vid denna jämförelse hava endast medtagits sådana hushåll, för vilka hyresbeloppet anger, vad som utgivits för det direkta bostadsbehovets tillfredsställande, varemot uteslutits icke blott hyresgästerna i »blandade» lägenheter, vilkas hyra, som förut nämnts, jämväl innesluter vissa yrkesutövningens driftkostnader m. m., utan även de familjer, som mottaga inhyrande och inneboende, enär möjlighet icke finnes att beräkna den rumsuthyrande familjens nettohyra.

I nedanstående översikt äro upptagna övriga 555 hushåll, för vilka årsinkomsten till sitt belopp kunnat utrönas, fördelade efter relativ hyra, därvid med a) angives den hyresprocent, som erhålles, om hänsyn blott tages till lägenhetsinnehavarens inkomst, och med b) den, som framgår, om familjemedlemmarnas taxerade inkomster tilläggas.

Lägenhetsinnehavarens inkomst, kr.		600–699.	700–799.	800–899.	900–999.	1000–1199.	1200–1399.	1400–1599.	1600–1799.	1800–1999.	2000–2999.	3000–4999.	5000 o. däröver.	Samtliga.
Antal hushåll		7	16	62	41	111	81	71	52	33	42	26	13	**555**
Hyresproc. i genomsnitt	a	38·8	27·2	30·7	26·4	23·2	23·3	19·4	16·9	17·6	18·0	15·5	6·5	**18·2**
	b	*29·5*	*23·9*	*26·2*	*25·8*	*22·6*	*21·9*	*18·2*	*15·9*	*17·1*	*17·1*	*15·2*	*6·3*	*17·5*

Härur kan utläsas en viss regelmässighet i fråga om den inbördes relationen mellan hyra och inkomst, innebärande i stort sett, att ju mindre inkomsten är, desto större andel därav uppslukar hyran.

Ett närmare studium av dessa siffror ger dock vid handen vissa oregelbundenheter i fråga om de relativa hyresbeloppen, vilka synas häntyda på bestämda skiljaktigheter i fråga om olika samhällsklassers bostadsvanor. För att närmare belysa dessa förhållanden har uppgjorts följande tabell, där i första hand utskilts hushållen med mindre än 3 000 kr. inkomst, vilka med hänsyn till ortens förhållanden torde kunna anses som mindre bemedlade, varefter den så erhållna hushållskategorien efter hushållsföreståndarens sysselsättning fördelats på vissa yrkesgrupper. Bland arbetarhushållen hava som särskild undergrupp redovisats bl. a. de, vilka hava sin utkomst av köpingens huvudindustri, järn- och metallindustrien.

Lägenhetsinnehavarens yrke (sysselsättning).	Antal hushåll.	Därav hushåll, för vilka hyran utgör följande del av inkomsten:										Hyresproc. i genomsnitt.
		under 10·0 %.	10·0—14·9 %.	15·0—19·9 %.	20·0—29·9 %.	30·0 % o. däröver.	under 10·0 %.	10·0—14·9 %.	15·0—19·9 %.	20·0—29·9 %.	30·0 % o. däröver.	
		Absoluta tal.					Relativa tal (%).					
Arbetare	390 a	6	55	117	155	57	1·5	14·1	30·0	39·8	14·6	20·7
	b	*15*	*59*	*118*	*146*	*52*	*3·9*	*15·1*	*30·3*	*37·4*	*13·3*	*19·4*
därav järn- och metallarbetare	78 a	1	23	25	23	6	1·3	29·5	32·0	29·5	7·7	18·0
	b	*3*	*23*	*24*	*22*	*6*	*3·8*	*29·5*	*30·8*	*28·2*	*7·7*	*17·2*
egentliga grovarbetare	56 a	—	7	10	30	9	—	12·5	17·8	53·6	16·1	23·2
	b	*3*	*7*	*10*	*28*	*8*	*5·4*	*12·5*	*17·8*	*50·0*	*14·3*	*20·7*
övriga	256 a	5	25	82	102	42	2·0	9·8	32·0	39·8	16·4	21·2
	b	*9*	*29*	*84*	*96*	*38*	*3·5*	*11·3*	*32·8*	*37·5*	*14·9*	*19·9*
Lägre tjänstemän	72 a	2	7	20	23	20	2·8	9·7	27·8	31·9	27·8	23·6
	b	*2*	*9*	*21*	*20*	*20*	*2·8*	*12·5*	*29·1*	*27·8*	*27·8*	*22·7*
Självständiga näringsidkare	34 a	2	1	10	9	12	5·9	2·9	29·4	26·5	35·3	22·9
	b	*2*	*1*	*10*	*10*	*11*	*5·9*	*2·9*	*29·4*	*29·4*	*32·4*	*22·3*
därav handlande	12 a	—	—	4	2	6	—	—	33·3	16·7	50·0	26·9
	b	—	—	*4*	*3*	*5*	—	—	*33·3*	*25·0*	*41·7*	*25·1*
hantverkare	18 a	2	1	5	5	5	11·1	5·5	27·8	27·8	27·8	19·8
	b	*2*	*1*	*5*	*5*	*5*	*11·1*	*5·5*	*27·8*	*27·8*	*27·8*	*19·8*
övriga	4 a	—	—	1	2	1	—	—	25·0	50·0	25·0	24·4
	b	—	—	*1*	*2*	*1*	—	—	*25·0*	*50·0*	*25·0*	*24·4*
Pensionärer, understödstagare m. fl.	20 a	—	3	3	8	6	—	15·0	15·0	40·0	30·0	24·5
	b	*1*	*3*	*4*	*8*	*4*	*5·0*	*15·0*	*20·0*	*40·0*	*20·0*	*20·7*
Samtliga	**516** a	**10**	**66**	**150**	**195**	**95**	**1·9**	**12·8**	**29·1**	**37·8**	**18·4**	**21·5**
	b	*20*	*72*	*153*	*184*	*87*	*3·9*	*14·0*	*29·6*	*35·6*	*16·9*	*20·2*

Av de fyra stora hushållskategorierna uppvisa arbetarna den lägsta relativa hyran. Inom denna grupp faller genast i ögonen, hurusom grovarbetarna, som torde få anses representera samhällslagrets nedersta skikt, uppvisa betydligt högre hyresprocent än övriga arbetare och särskilt än de högt kvalificerade järn- och metallarbetarna. Anledningen härtill är det förut påpekade förhållandet, att i Sundbyberg så gott som fullständigt saknas dessa kvalitativt undermåliga, men billiga smålägenheter, vilka å andra orter med förkärlek uppsökas av de sämst lottade befolkningselementen. Då sålunda samtliga arbetarkategorier äro hänvisade till i inredning och pris väsentligen ensartade lägenheter, blir den relativa hyrans höjd huvudsakligen beroende utav storleken av lägenhetsinnehavarens arbetsförtjänst, och denna utgör i medeltal för järn- och metallarbetare 1 434 kr., för »övriga arbetare» 1 222 kr. men för grovarbetare endast 1 026 kr.

Förhållandevis mera än arbetarna offra på sin bostad lägre stats-, kommunal- och privattjänstemän och affärsanställda samt självständiga mindre näringsidkare. Beträffande dessa småhandlare, hantverkare o. d. skulle man visserligen vara böjd att tillskriva den höga relativa hyran förhyrandet utav affärshänsyn av en välbelägen, större lägenhet, men denna förklaringsgrund torde blott delvis vara riktig, då förevarande statistik endast avser egentliga bostadslägenheter, icke bostäder kombinerade med affärslokaler. Pensionärs- och understödstagargruppens ofta mycket höga hyresprocenter vittna om de umbäranden, som mången gång förorsakas av strävandena att jämväl i ålderns och den ekonomiska nedgångens dagar söka bibehålla en ståndsmässig bostad. Särskilt inom denna grupp torde dock i vissa fall den relativa hyrans anmärkningsvärda höjd förklaras genom förefintligheten av vissa, i taxeringslängderna ej redovisade inkomstkällor, såsom understöd av släktingar m. m.

En framställning som den förevarande bör icke allenast syssla med själva bostäderna, deras antal, storlek, hyrespris o. s. v., utan ställa som en huvuduppgift att belysa bostadsförhållandena för de människor, som bebo de undersökta lägenheterna.

Denna befolkning uppgick till sammanlagt 5 075 personer, varav 4 788 bodde i egentliga bostadslägenheter. Huru dessa voro fördelade på olika lägenhetskategorier, framgår av följande översikt:

Lägenhetskategori:		en-kel-kök.	en-kel-rum.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum med del i kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	Samtliga lägenheter.
Antal boende	absolut:	24	199	5	5	2 128	1 536	415	274	115	44	43	4 788
	per 100 rum:	218	172	125	167	184	147	108	91	96	63	56	146

Tabellen ger även en åskådlig bild av, huru starkt befolkade särskilt vissa smålägenheter äro, och frågan framställer sig, huru många av dessa äro ur bostadshygienisk synpunkt att anse som överbefolkade. Anser man, att överbefolkning inträder, när medelfolkmängden per rum (boningsrum och kök) uppgår till över 2 personer, skulle överbefolkning föreligga, då det bor 3 eller flera personer i ett rum, 5 eller flera i 2 rum o. s. v. Efter dessa grundsatser är följande tabell uppställd:

Antal rum.	Antal bostadslägenheter med följande antal invånare:										Antal överbefolkade lägenheter:		Antal i dessa boende personer:	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10 o. fl.	absolut.	%.	absolut.	%.
1	67	38	17	1	5	1	—	—	—	—	24	*18·6*	86	*37·6*
2	43	104	155	116	83	41	23	7	5	3	162	*27·9*	953	*44·7*
3	16	41	60	82	61	37	18	20	6	6	50	*14·4*	402	*26·2*
4	5	15	18	18	15	9	5	8	3	—	3	*3·1*	27	*6·5*
Summa	**131**	**198**	**250**	**217**	**164**	**88**	**46**	**35**	**14**	**9**	**239**	*20·7*	**1 468**	*34·0*

Härav framgår, att det företrädesvis är i de smärre lägenheterna, som överbefolkning förekommer, samt att det i dessa äger rum i den omfattning, att 20·7 % av lägenheterna till och med 3 rum och kök äro överbefolkade och 34·0 % av deras befolkning i hög grad trångbodda.

Den starka befolkningsanhopning, som sålunda konstaterats i småläge nheterna, skulle man vara böjd tillskriva i huvudsak tvänne orsaker, nämligen stor barnrikedom i familjerna eller stark frekvens av främmande element i lägenheterna. I vad mån dessa båda faktorer inverkat, belyses genom följande tablå:

	Lägenhetskategori:	enkelkök.	enkelrum.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum med del i kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	Samtliga lägenheter.
På 100 boende kommer följande antal	barn under 15 år	20·8	18·0	—	20·0	40·2	35·4	27·9	24·8	20·2	11·4	25·6	**34·7**
	inhyrande och inneboende .	—	2·0	—	—	2·0	7·8	7·0	9·9	8·8	6·8	11·6	**5·0**

Tabellen ger vid handen, att medan någon inneboendefråga i svårare bemärkelse knappast synes existera i Sundbyberg, utgör barnrikedomen huvudorsaken till den stora trångboddhet, vilken särskilt karaktäriserar bostäderna om 1 rum och kök.

För att på ett mera direkt sätt, än genom föregående tabeller kunnat ske, belysa hyrans inverkan på boendeförhållandena, har i nedanstående tablå beräknats hyresbeloppet per person inom olika kategorier av uthyrda bostadslägenheter:

Lägenhetskategori:	enkelkök.	enkelrum.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum med del i kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	Samtliga lägenheter.
Medelhyra per person, kr.	69	80	75	80	64	80	106	141	117	296	259	**79**

Sammanställda med de förut meddelade genomsnittshyrorna per lägenhet och per rum giva dessa siffror en ganska klar föreställning om, i vilken grad de mindre bemedlade måste söka nedbringa hyran genom att packa sig samman i lägenheterna.

Otvivelaktigt skulle det vara av stort intresse för förevarande undersökning, därest bostadsstandarden kunde belysas särskilt för den del av hyreslägenheternas invånare, som utgöres av mindre bemedlade. Tyvärr reser dock materialets beskaffenhet svårigheter mot en noggrannare socialekonomisk analys av befolkningen i detta syfte. Till mindre bemedlade kunna visserligen med tämlig säkerhet hänföras de 602 hushåll, där hushållsföreståndarens inkomst understiger 3 000 kr. (Jfr ovan, där dock hushållen med andrahandshyrande uteslutits). Men kvar står ett stort antal familjer och ensamma personer med obekant inkomst, av vilka många kunna antagas tillhöra de mindre, ofta till och med de minst bemedlades krets. För att i avsaknad av exakta inkomstsiffror något så när riktigt kunna uppåt avgränsa denna kategori av

smärre inkomsttagare hava tillgängliga uppgifter om hushållsföreståndarens yrke och årliga hyra kombinerats på så sätt, att som mindre bemedlade räknats sammanlagt 399 hushåll av arbetare, lägre tjänstemän, självständiga näringsidkare samt pensionärer, understödstagare o. d., vilkas årshyra understiger 500 kr.

För den så bildade gruppen av mindre bemedlade, vilken omfattar 1 001 hushåll eller 94·2 % av köpingens samtliga i hyreslägenheter boende sådana, belyses bostadsstandarden närmare genom följande tabell:

Hushållsföreståndarens yrke (samhällsställning).	Antal av hushållen innehavda bostadslägenheter.	Av 100 lägenheter voro					Antal boende per 100 rum i					
		enkelkök, enkelrum m. fl.	delkökslägenheter.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 o. fl. rum och kök.	samtliga lägenheter.	enkelkök, enkelrum m. fl.	delkökslägenheter.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 o. fl. rum och kök.
Arbetare	729	9·7	0·3	61·5	25·6	2·9	179	183	167	191	168	125
därav järn- och metallarbetare	140	1·4	—	70·0	27·2	1·4	184	200	—	194	168	138
egentliga grovarbetare	110	11·8	—	60·9	27·3	—	196	254	—	189	198	—
övriga	479	11·7	0·4	59·1	24·8	4·0	174	166	167	191	160	124
Lägre tjänstemän . .	110	8·2	—	30·9	39·1	21·8	120	111	—	122	129	108
Självständiga näringsidkare	70	17·2	—	31·4	35·7	15·7	134	177	—	168	125	106
därav handlande	21	4·8	—	19·0	47·6	28·6	124	100	—	200	120	107
hantverkare	43	23·3	—	39·5	27·9	9·3	143	182	—	165	128	106
övriga	6	16·7	—	16·7	50·0	16·6	124	200	—	100	133	100
Pensionärer, understödstagare m. fl. . .	92	23·9	—	38·0	27·2	10·9	120	173	—	154	97	78
Samtliga	1 001	11·4	0·2	53·8	28·0	6·6	162	172	167	184	152	108

Denna tabell utvisar först och främst, att bostadstypen ingalunda är densamma för samtliga mindre bemedlade, utan att den i hög grad växlar för olika grupper av sådana. Medan sålunda endast 28·5 % av arbetarhushållen och till och med allenast 27·3 % av grovarbetarhushållen bebo lägenheter om 2 rum och kök och däröver, äro motsvarande procenttal för lägre tjänstemän 60·9, för självständiga näringsidkare 51·4 och för pensionärer, understödstagare o. d. 38·1.

Inom sistnämnda kategori, vilken till stor del utgöres av småhushåll, är trångboddheten minst, då här i genomsnitt endast 120 boende komma per 100 rum. Lika gynnsamma bostadsförhållanden synas även råda bland tjänstemannahushållen. Därefter följa de självständiga näringsidkarnas familjer med relationstalet 134 och slutligen arbetarhushållen, där de vanligen små lägenheterna och stora barnskarorna bringa upp talet ända till 179, för grovarbetarna till och med till 196.

Jämförelse mellan huvudresultaten av bostadsräkningarna i Göteborg och Stockholm den 31 december 1910.

För någon tid sedan publicerades en redogörelse för den allmänna bostadsräkning, som i Göteborg anordnats den 31 december 1910. Här nedan lämnas en jämförelse mellan de viktigaste resultaten av denna bostadsräkning och av den, som vid samma tid verkställts i Stockholm och för vilken redogörelse förut meddelats.[1]

Antalet byggnader inom Göteborgs planlagda område, det nyinkorporerade Lundby inberäknat, uppgick år 1910 till 7 427, d. v. s. 12 hus per hektar byggnadsmark. Motsvarande siffror för Stockholm äro resp. 9 632 och 7.

Antalet boende per byggnad utgjorde i Göteborg 23, i Stockholm 34, vilket visar, att husen i den förra staden i regel äro betydligt mindre än i den senare. Härpå häntyder även det förhållandet, att med hänsyn till byggnadsmaterialet 39·1 % av husen i Göteborg voro av trä, 39·8 % av sten och 21·1 % av sten och trä (s. k. landshövdingehus). I Stockholm voro endast $^1/_{10}$ av byggnaderna av trä, medan $^9/_{10}$ voro av sten.

Hela antalet lägenheter uppgick i Göteborg till 46 784, i Stockholm till 93 732. Ökningen i lägenhetsantalet under senaste femårsperiod utgjorde för Göteborg 12·5 %, för Stockholm 11·4 %. Den relativt starka stegringen i antalet lägenheter i Göteborg beror delvis på den år 1906 verkställda inkorporeringen av det betydande förstadsområdet Lundby.

Antalet uteslutande till bostad använda lägenheter utgjorde för Göteborg 82·1 % och för Stockholm 81·6 % av samtliga.

Dessa lägenheter uppvisa under senaste femårsperiod en ökning för Göteborg av 10·0 % och för Stockholm av 12·4 %. Enär samtidigt antalet rum (boningsrum och kök) ökats med resp. 11·7 och 12·4 %, synes i Göteborg bostädernas medelstorlek tendera att något ökas, medan den i Stockholm är tämligen konstant.

Bostadslägenheternas relativa fördelning på olika storlekskategorier framgår av nedanstående uppställning:

Lägenhetskategori:	1 kök utan rum.	1 rum utan kök.	2 o. fl. rum utan kök.	delköks-lägenheter.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	större lägenheter.
Göteborg	1·1 %	8·4 %	0·9 %	0·4 %	51·9 %	17·4 %	8·2 %	4·2 %	7·5 %
Stockholm	0·5 %	13·2 %	2·3 %	0·8 %	29·4 %	24·1 %	11·3 %	6·2 %	12·2 %

[1] Jfr »Medd.» 1912, sid. 231 ff.

Av Göteborgs bostadslägenheter voro sålunda 80·1 % smålägenheter i betydelsen av bostäder om 2 rum och kök och därunder, medan motsvarande procenttal för Stockholm endast uppgick till 70·3.

Med avseende på formen för bostadslägenheternas upplåtelse, utgjorde i båda städerna de uthyrda det ojämförligt största antalet, nämligen för Göteborg 89·6 % och för Stockholm 87·8 %. Återstoden av lägenheterna begagnades av husägarna själva eller voro av dessa fritt upplåtna åt vice värdar, gårdskarlar, portvakter o. d.

Tillgången på bostadslägenheter, mätt genom antalet outhyrda i förhållande till samtliga sådana, har under senaste femårsperiod på det hela taget förminskats. Ledighetsprocenten i Göteborg, som år 1905 var 2·5, hade nämligen år 1910 nedgått till 2·1. I Stockholm utgjorde sistnämnda relationstal allenast 1·85 %, medan det år 1905 uppgick till 2·00 %.

Betecknande för bostadsfrågans läge för de mindre bemedlade är den knappa tillgången på den mest efterfrågade lägenhetsgruppen 1 rum och kök. I Göteborg var nämligen år 1910 ledighetsprocenten för denna kategori 1·49 och i Stockholm endast 0·55.

Hyresbeloppen för de viktigaste kategorierna av uthyrda bostadslägenheter ävensom för samtliga sådana i Göteborg och Stockholm åren 1905 och 1910 framgå av nedanstående tablå.

Lägenhetskategorier.	Medelhyra per lägenhet i					
	Göteborg.			Stockholm.		
	År 1905. Kr.	År 1910. Kr.	Ökning 1905—1910 i %.	År 1905. Kr.	År 1910. Kr.	Ökning 1905—1910 i %.
1 rum utan kök	106	111	*4·7*	170	202	*18·8*
1 rum och kök	183	192	*4·9*	272	314	*15·4*
2 » » »	332	355	*6·9*	450	511	*13·6*
3 » » »	510	543	*6·5*	657	753	*14·6*
4 » » »	694	749	*7·9*	869	997	*14·7*
5 » » »	900	958	*6·4*	1 154	1 325	*14·8*
6 » » »	1 096	1 220	*11·3*	1 492	1 746	*17·0*
Samtliga bostadslägenheter	**298**	**332**	*11·4*	**544**	**630**	*15·8*

Den i förhållande till hyresstegringen inom vissa lägenhetskategorier stora ökningen (11·4 %) av medelhyran per lägenhet för samtliga bostadslägenheter i Göteborg beror till väsentlig del på förändringen i bostadsbeståndets sammansättning, i det att de större lägenheterna med deras höga hyror voro relativt talrikare år 1910 än år 1905. Ett bättre mått på hyresstegringen i de båda städerna erhålles därför genom att beräkna medelhyran per rum (boningsrum och kök) och per person, såsom skett i efterföljande

tablå dels för vissa mera allmänt företrädda lägenhetskategorier, dels för samtliga bostadslägenheter.

Lägenhetskategorier.	*Göteborg.*				*Stockholm.*			
	Medelhyra per rum, kr.	Ökning 1905—1910 i %.	Medelhyra per person, kr.	Ökning 1905—1910 i %.	Medelhyra per rum, kr.	Ökning 1905—1910 i %.	Medelhyra per person, kr.	Ökning 1905—1910 i %.
1 rum utan kök	111	*4·7*	59	*11·5*	202	*18·8*	88	*33·3*
1 rum och kök	96	*4·4*	46	*7·0*	157	*15·4*	82	*22·4*
2 » » »	118	*6·3*	80	*11·1*	170	*13·3*	111	*16·8*
3 » » »	136	*6·3*	119	*4·4*	188	*14·6*	169	*16·6*
4 » » »	150	*8·0*	164	*13·1*	199	*14·4*	226	*18·9*
5 » » »	160	*6·7*	198	*8·2*	221	*15·1*	284	*15·9*
6 » » »	174	*10·8*	231	*14·4*	249	*16·9*	333	*19·4*
Samtliga bostadslägenheter	**122**	*5·2*	**81**	*8·0*	**199**	*15·7*	**154**	*20·3*

Att hyran i båda städerna ökats starkare per person än per rum, utmärker, att befolkningen bor allt rymligare.

Till belysning av bostadsstandarden i Göteborg och Stockholm meddelas här nedan en jämförande tablå över antalet boende per 100 rum i begagnade bostadslägenheter åren 1905 och 1910 dels i vissa kategorier av mindre lägenheter, dels i samtliga bostäder.

Lägenhetskategorier.	Boende per 100 rum i Göteborg.		Stockholm.	
	År 1905.	År 1910.	År 1905.	År 1910.
1 kök utan rum	221	206	270	250
1 rum utan kök	195	187	246	219
1 rum och kök	213	208	201	190
2 » » »	151	147	156	152
3 » » »	112	114	112	110
Samtliga bostadslägenheter	**151**	**149**	**132**	**127**

Härav framgår, att trångboddheten, uttryckt genom antalet boende per 100 rum, är betydligt större i Göteborg än i Stockholm.[1] Det större bostadsutrymmet per person medför i förening med de högre absoluta hyresbeloppen, att den personliga hyran blir ända till 83 % högre i Stockholm än i Göteborg. Vidare utvisar tablån, att trångboddheten under senaste femårsperioden betydligt minskats i båda städerna.

[1] Vid bedömande av dessa förhållanden bör dock hänsyn tagas till, att rummen i regel äro större i Göteborg än i Stockholm. Enligt en av Stockholms asylstyrelse år 1902 föranstaltad undersökning utgjorde medelstorleken per rum (boningsrum och kök) i huvudstadens småhägenheter 33·8 kbm., medan motsvarande siffra för Göteborg enligt en år 1911 verkställd detaljerad bostadsbeskrivning utgjorde 39·3 kbm.

Dock förekommer ännu överbefolkning i ganska stor utsträckning, i synnerhet i smålägenheterna, såsom framgår av följande, förhållandena år 1910 avseende sammanställning, i vilken överbefolkning ansetts inträda, när medelfolkmängden per rum (inkl. kök) uppgår till mer än 2 personer:

Lägenhetskategorier.	*Göteborg.*				*Stockholm.*			
	Antal överbefolkade lägenheter.		Antal däri boende personer.		Antal överbefolkade lägenheter.		Antal däri boende personer.	
	Absolut.	I % av samtliga.	Absolut.	I % av samtliga.	Absolut.	I % av samtliga.	Absolut.	I % av samtliga.
1 kök utan rum .	93	*23·6*	393	*48·5*	151	*38·9*	600	*61·9*
1 rum utan kök .	633	*20·6*	2 494	*43·2*	3 038	*30·7*	11 615	*53·6*
1 rum och kök .	7 583	*38·6*	48 054	*58·9*	6 579	*29·4*	39 239	*46·5*
2 » » » .	1 156	*17·7*	9 322	*32·5*	3 144	*17·4*	25 425	*30·8*
3 » » » .	181	*5·8*	1 810	*12·9*	404	*4·8*	4 074	*10·9*
Summa	**9 646**	*29·5*	**62 073**	*47·4*	**13 316**	*22·5*	**80 953**	*35·6*

Av den befolkning, som innehade lägenheterna till och med 3 rum och kök, bodde sålunda i Göteborg icke mindre än 47·4 % i överbefolkade lägenheter, medan detta år 1905 var fallet med 50·2 %. Motsvarande siffror för Stockholm äro resp. 35·6 och 41·2 %.

Av Göteborgs hela redovisade folkmängd bodde år 1905 40·0 % och år 1910 38·3 % i överbefolkade bostäder. För Stockholm hava motsvarande procentsiffror under samma tid sjunkit från 27·9 till 24·7.

Registrering enligt den nya sjukkasselagen.

Andra kvartalet 1913.[1]

Under innevarande års andra kvartal registrerades sammanlagt 52 kassor enligt den nya sjukkasselagen med tillsammans c:a 23 600 medlemmar. På grund av verkställda kassasammanslutningar motsvara emellertid ovannämnda 52 kassor 60 äldre kassor.

Inalles äro numera 726[2] kassor registrerade enligt den nya lagen, motsvarande 1 002 äldre kassor och med ett medlemsantal av c:a 420 000.

De under andra kvartalet registrerade sjukkassorna äro:

673. Sjuk- och begravningskassan Hälsa och stöd (Stockholm).
674. Sjuk- och begravningskassan Ålderdomsförbundet (Stockholm).

---

[1] Under första och andra halvåren 1911 samt första halvåret, tredje och fjärde kvartalen 1912 samt första kvartalet 1913 registrerade kassor redovisades i »Meddel.» 1911, sid. 567, i »Meddel.» 1912, sid. 863, 954 och 1 027 samt i »Meddel.» 1913, sid. 499 och 502 ff.

[2] Häri inberäknade åtta fortsättningskassor, som icke ingå i den vanliga nummerföljden.

675. Brödraföreningens i Södertälje sjuk- och begravningskassa.
676. S:t Lars förenade sjuk- och begravningskassa.
677. Sjuk- och begravningskassan Krokeks arbetareförbund.
678. Svanhals sjuk- och begravningskassa.
679. Stora Åby allmänna sjuk- och begravningskassa.
680. Sjuk- och begravningshjälps-kassan S:t Sigfrid i Växjö.
681. Axeltorps med omnejd sjuk- och begravningskassa.
682. Tygelsjö och Västra Klagstorps sjuk- och begravningskassa.
683. Månadskarlarnes sjuk- och begravningskassa (Göteborg).
684. Färjenäs sjukkassa.
685. Träarbetarnes sjuk- och begravningskassa i Göteborg.
686. Dejefors sjuk- och begravningskassa.
687. Bofors och Björkborns bruks sjuk- och begravningshjälps-kassa.
688. Kumla hundraförenings sjuk- och begravningshjälps-kassa.
689. Kvarnsvedens arbetares sjuk- och begravningskassa.
690. Stjärnsunds sjuk- och begravningskassa.
691. Lugnviks sågverks arbetares sjuk- och begravningskassa.
692. Aktiebolaget Robertsfors' arbetares sjuk- och begravningshjälps-kassa.
693. Mariefreds allmänna sjuk- och begravningskassa.
694. Lilla Mellösa sjuk- och begravningskassa.
695. Klockrike sjuk- och begravningskassa.
696. Mogata arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.
697. Lindås sjuk- och begravningskassa.
698. Röstånga sjuk- och begravningskassa.
699. Vallkärra sjuk- och begravningskassa.
700. Öja sjuk- och begravningshjälps-kassa.
701. Mölnlycke fabriksarbetares sjuk- och begravningshjälps-kassa.
702. Grycksbo arbetares sjuk- och begravningshjälps-kassa.
703. Åbyggeby sjuk- och begravningskassa.
704. Sjuk- och begravningskassan Stabil (Malmö).
705. Aneby sjuk- och begravningskassa.
706. Norsholms sjuk- och begravningskassa.
707. Ankarsrums sjuk- och begravningskassa.
708. Odensvi sjuk- och begravningskassa.
709. Enighet ger styrka, sjuk- och begravningskassa i Malmö.
710. Kvinnliga sjuk- och begravningskassan n:r 3 Freja (Malmö).
711. Svenska maskinbefälförbundets malmöavdelnings sjuk- och begravningshjälps-kassa.
712. Skårby sjuk- och begravningshjälps-kassa.
713. Sjuk- och begravningskassan »Fast» (Göteborg).
714. Sjukkassan Posten (Göteborg).
715. Västergötland—Göteborgs järnvägars personals sjuk- och begravningskassa.
716. Iggesunds brädgårdsarbetares sjuk- och begravningskassa.
717. Kiirunavaara och Tuolluvaara arbetares sjuk- och begravningskassa.
718. Månsbo arbetares sjuk- och begravningskassa.

Av ovannämnda kassor utgör:

S:t Lars förenade sjuk- och begravningskassa en sammanslutning av:
S:t Lars brödrafför:s sbf. och S:t Lars shför:s sbf.;
sjuk- och begravningshjälps-kassan S:t Sigfrid i Växjö en sammanslutning av:
för. Hjälpsamma bröder, hundramannaför. n:r 4 och Växjö mekaniska verkstads sbk.;
månadskarlarnes sjuk- och begravningskassa en sammanslutning av:
månadskarlarnes femtiomannaför. och månadskarlarnes femtiomannaför. n:r 1;
Stjärnsunds sjuk- och begravningskassa en sammanslutning av:
Stjärnsunds nya shför. och Stjärnsunds sbk.;

sjuk- och begravningskassan »Fast» en sammanslutning av:
sbk. »Fast», sbk. »Securitas» och snickare och timmermäns sbk.; samt
Kiirunavaara och Tuolluvaara arbetares sjuk- och begravningskassa en sammanslutning av:
Kiirunavaara arb. sbk. och Tuolluvaara arb. sbk.
Dessutom hava under andra kvartalet *sex fortsättningskassor*, nämligen *Linköpings centralförsamlings fortsättningskassa, Skromberga arbetares fortsättningskassa, Grängesbergs arbetares fortsättningskassa, Nordvästra Skånes centralfortsättningskassa, Karlskrona sjukkassors fortsättningskassa* och *Sydvästra Skånes fortsättningskassa*, registrerats enligt den nya sjukkasselagen.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

13. Vid ett stenhuggeri voro två arbetare sysselsatta med att anlägga en s. k. mina, d. v. s. en sprängladdning, medelst vilken ett löskilat stenstycke drives ut så långt från fasta berget, att det blir åtkomligt för vidare bearbetning. Under detta arbete exploderade minan plötsligt av icke fullt klargjord anledning — möjligen hade arbetarna använt ett järnverktyg för krutets nedförande i kilsprickan, varvid gnistor uppstått — och båda arbetarna skadades vid explosionen så svårt, att de avledo efter en resp. två dagar.

14. Vid en under uppförande varande högre byggnad nedfirades begagnade bräder genom ett genom hela byggnaden gående hisschakt. Härunder råkade en bräda falla ur linslingan och stöta mot sidorna i schaktet, så att den fick en sned riktning och träffade en arbetare, som befann sig på uppväg i en trappuppgång invid schaktet. Arbetaren störtade från sjätte våningen ut i schaktet och föll ned på ett tak i fjärde våningens höjd, varifrån han sedan råkade, likaledes genom schaktet, falla ytterligare ända ned i bottenvåningen. Till följd av i fallet ådragna skador avled han efter två dagar.

15. Vid ett fartygsbygge firades fyllda kolsäckar genom en asktrumma ned i pannrummet, och härunder nedstörtade en kolsäck, antagligen på grund av bristning i stroppen eller säcken, och träffade en arbetare, som stod nedanför, så hårt i ryggen, att döden sedan samma dag följde. Den förolyckade var något lomhörd, varför han möjligen ej hört varningsropen, innan säcken skulle nedfiras.

16. I en lergrav vid ett tegelbruk inträffade ett ras, som hade en dödsolycka till följd. Med lerschaktningen sysselsatta arbetare hade en dag försökt kila ut en $2^1/_2$ meter hög lerbank, vilket trots föregående underminering av banken emellertid ej lyckades. Under lastningsarbete dagen därpå rasade nu banken plötsligt, varvid en av arbetarna slungades mot en intillstående tippvagn och slog huvudet så hårt mot denna, att han förlorade medvetandet och senare samma dag avled. Enligt av K. bfhde utfärdat förbud fick icke lera utschaktas i avsatser till större höjd än 2 meter.

17. En sockerbruksarbetare, som var sysselsatt med växling av järnvägsvagnar, råkade bliva klämd mellan buffertarna på ett par vagnar, då han skulle sammankoppla dessa. Olyckan medförde omedelbart döden.

18. I ett sågverk råkade en 15-årig yngling, som hade till åliggande att mata ribbtuggare och spånledningar, att dragas in i en större remskiva, under det han var sysselsatt med att sätta i gång en spånledning, som stannat på grund av överbelastning. Han blev inklämd mellan remskivan och spånledningen samt avled omedelbart. I den förolyckades åliggande ingick icke att hålla spånledningen i gång, utan hade han självmant företagit sig att igångsätta densamma.

19. En banvakt hade under sin tjänstgöring på linjen satt sig ned att vila på sin dressin, som stod på järnvägsspåret, och somnade därvid. Ett ankommande järnvägståg påkörde honom med påföljd att han omedelbart dödades.

20. Vid en viaduktkorsning mellan tvänne järnvägslinjer hade en arbetare från viadukten betraktat ett nedanför gående tåg samt antagligen på grund av bullret från detta icke observerat, att ett annat tåg körde in på viaduktlinjen. Han slungades av detta senare ned från banvallen och erhöll härvid så svåra skador, att han samma dag avled.

21. En stationskarl, som vid en järnvägsstation var sysselsatt med vagnsväxling, blev därunder ihjälklämd mellan buffertarna till två vagnar, som han skulle sammankoppla.

22. En kabelarbetare vid ett elektricitetsverk skulle avhjälpa ett fel i ett transformatorrum och företog sig därvid att lösgöra de i glasrör inneslutna säkerhetsblyrör, som hörde till primärsidan, under det att strömmen var påsläppt med en spänning av 3 000 volt. Han råkade därvid antagligen vidröra blyet och träffades av strömmen, så att han förlorade medvetandet och strax därefter, trots försök med konstgjord andning, avled utan att ha kommit till sans.

Yrkesgruppering

som K. Socialstyrelsen, efter samråd med vissa myndigheter och organisationer, beslutat tillsvidare använda.

A) Huvudgruppering.

1. Malmbrytning och metallindustri.

a. Järnmalmsgruvor och anrikningsverk.
b. Andra malmgruvor och anrikningsverk.
c. Verk för framställning av järn och stål.
d. Verk för framställning av andra metaller.
e. Järn- och stålmanufaktur.
f. Mekaniska verkstäder.
g. Skeppsvarv.
h. Fabriker för elektr. apparater o. ledningar.
i. Instrument- och urfabriker.
k. Metallmanufaktur.
l. Guld- och silvervarufabriker.
m. Annan järn- och metallindustri.

2. Jord- och stenindustri.

a. Kolgruvor.
b. Torvindustri.
c. Brytning jämte grovhuggning och krossning av sten.
d. Finare stenförädlingsindustri.
e. Kalk- och kritbruk.
f. Cementfabriker.
g. Stengods- och lergodsfabriker.
h. Tegelbruk.
i. Porslins- och kakelfabriker.
k. Glasbruk och glasliperier.
l. Annan jord- och stenindustri.

3. Skogshantering och träindustri.

a. Skogsodling.
b. Skogsavverkning och skrädning av virke.
c. Flottning.
d. Milkolning.
e. Sågverk och hyvlerier.
f. Vedsågerier.
g. Låd-, bobin- och fanérfabriker.
h. Prämvarv och båtbyggerier.
i. Snickeri- och möbelfabriker.
k. Annan trävarufabrikation.

4. Pappers- och grafisk industri.

a. Pappersmassefabriker.
b. Pappersbruk och pappfabriker.
c. Kartongvarufabriker och annan pappersindustri.
d. Tapetfabriker.
e. Grafiska anstalter.
f. Boktryckerier.

5. Åkerbruk och boskapsskötsel samt livsmedelsindustri.

a. Jordbruk.
b. Fiske.
c. Kvarnrörelser.
d. Stärkelsefabriker.
e. Pressjästfabriker.
f. Bagerier.
g. Råsockerbruk.
h. Sockerraffinaderier.
i. Karamell- och konfektfabriker.
k. Brännvinsbrännerier.
l. Destilleringsverk.
m. Bryggerier och mälterier.
n. Fabriker för andra dryckesvaror.
o. Tobaksfabriker.
p. Mejerier.
q. Margarinfabriker.
r. Slakterier och charkuterier.
s. Konservfabriker.
t. Annan livsmedelsindustri.

6. Textil- och beklädnadsindustri.

a. Bomullsspinnerier och -väverier.
b. Lin-, hamp- o. jutespinnerier o. -väverier.
c. Ullspinnerier och ylleväverier.
d. Trikåfabriker.
e. Band- och remfabriker.
f. Repslagerier.
g. Sömnadsfabriker.
h. Hattfabriker.

i. Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker.
k. Annan hithörande industri.

7. Läder-, hår- och gummivaruindustri.

a. Garverier.
b. Päls- och skinnvarufabriker.
c. Skofabriker.
d. Gummivarufabriker.
e. Annan hithörande industri.

8. Kemisk-teknisk industri.

a. Färg- och fernissfabriker.
b. Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker.
c. Superfosfat- och konstgödningsfabriker.
d. Kolningsverk och trädestillationsverk.
e. Krutbruk och andra sprängämnesfabriker.
f. Tändsticksfabriker.
g. Annan kemisk-teknisk industri.

9. Byggnadsverksamhet.

a. Husbyggnadsverksamhet.
b. Målning och glasmästeri.
c. Monteringsarbeten.
d. Väg- och gatubyggnader.
e. Järnvägs- och spårvägsbyggnader.
f. Vattenbyggnader.

10. Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.

a. Elektricitetsverk.
b. Gasverk.
c. Vattenledningsverk.
d. Renhållningsverk.

11. Handel och varulager.

12. Land- och sjötransport.

a. Post, telegraf, telefon m. m.
b. Järnvägsdrift.
c. Spårvägsdrift.
d. Hissdrift.
e. Åkerirörelse.
f. Hamntjänst.
g. Lastning och lossning.
h. Egentlig sjöfart.
i. Bärgnings- och dykeriföretag.
k. Bogsering och prämtjänst.

13. Hotell- och restaurantrörelser.

14. Annan yrkesrörelse.

B) Specialgruppering.

1. Malmbrytning och metallindustri.

a. Järnmalmsgruvor och anrikningsverk.
Anrikningsverk (jfr 1 b).
Briketteringsverk (jfr 1 b).
Järngruva.
Järnmalmsgruva.
Malmbrikettering (järn).
Malmgruva (järn).
Myrmalmstäkt.
Sjömalmstäkt.

b. Andra malmgruvor och anrikningsverk.
Anrikningsverk (jfr 1 a).
Blymalmsgruva.
Briketteringsverk (jfr 1 a).
Koppargruva.
Malmbrikettering (utom järn).
Malmgruva (utom järn).
Mangangruva.
Silvergruva.
Zinkgruva.

c. Verk för framställning av järn och stål.
Bessemerverk.
Elektrostålverk.
Gjutstålsverk.
Hammarverk (smältsmedja).
Järnverk.
Knipphammare.
Kromjärnfabrik.
Lancashiresmedja.
Martinverk.
Masugn.
Räcksmedja.
Skrädverk.
Smide: wallon, lancashire.
Smältsmedja.
Stålverk.
Wallonsmedja.

d. Verk för framställning av andra metaller.
Blyhytta.
Kopparextraktionsverk.

Kopparhytta.
Kopparverk.
Nickelverk.
Rostugn.
Silverhytta.
Silververk.
Zinkhytta.
Zinkverk.

e. Järn- och stålmanufaktur.

Aduceringsfabrik (för handelsgods).
Askfabrik (jfr 3 k och 4 c).
Bandjärnsfabrik.
Bandjärnsvarufabrik.
Bleckaskfabrik.
Bleckslageri.
Bleckvarufabrik.
Bordsknivfabrik.
Brickfabrik.
Broddfabrik.
Bultfabrik.
Eggjärnsfabrik.
Fickknivfabrik.
Filfabrik.
Filhuggeri.
Fiskredskapsfabrik (ej nät o. d.).
Gjuteri (järn-, för handelsgods).
Grepfabrik.
Gångjärnsfabrik.
Hovslageri.
Hårnålsfabrik.
Häftstiftsfabrik (jfr 1 k).
Häktfabrik.
Hästskofabrik.
Hästskosömfabrik.
Järngjuteri (handelsgods, ej komb. med mek. verkst.).
Järn- och stålvarufabrik (i allm.).
Järntråddrageri.
Järntrådslinor och -kablar, fabrik för.
Järnvägsskentillverkning.
Kabelfabrik (järn, jfr 1 h, 1 k och 6 f).
Kallvalsverk.
Kaminfabrik.
Kardfabrik.
Kettingsmedja.
Klensmide.
Knappfabrik (järn, jfr 1 k och 3 k).
Knappnålsfabrik.
Knivfabrik.
Konstsmide.
Liesmidesfabrik.
Låsfabrik.
Manufakturesmide.
Mejerikärlsfabrik.
Möbelresårfabrik.
Nyckelfabrik.
Nålfabrik.
Ornamentsmide.
Pennfabrik.
Planschettfabrik
Plåtkärlsfabrik.
Plåtslageri.
Rakknivfabrik.
Redskapsfabrik (grepar, skyfflar m. m., jfr 1 f).
Rörvalsverk.
Saxfabrik.
Skyffelfabrik.
Solvfabrik.
Spadfabrik.
Spikfabrik.
Spiselfabrik.
Stansknivfabrik.
Stålpennfabrik.
Stålpressningsfabrik.
Stålvarufabrik.
Stängselnätfabrik.
Sågbladsfabrik.
Tråddrageri.
Trådspiksfabrik.
Trådstiftsfabrik.
Trådvaruverk.
Träskruvfabrik.
Valsverk.
Vävskedsfabrik.
Yxfabrik.

f. Mekaniska verkstäder.

Acetyléngasverksfabrik.
Ackumulatorfabrik.
Aduceringsfabrik (i fören. med mek. verkst.).
Armaturfabrik (järn- och metallarmatur, jfr 1 k).
Automatfabrik.
Automobilfabrik.
Axelfabrik.
Barnvagnsfabrik (jfr 3 i).
Brandsprutfabrik.
Centrifugfabrik.
Dressinfabrik.
Dynamofabrik.
Dörrstängarefabrik (huvuds. järn).
Fotogenmotorfabrik.
Generatorfabrik.
Gevärsfaktori.
Gjuteri (i fören. med mek. verkst.).
Järngjuteri (i fören. med mek. verkst.).
Järnmöbelfabrik.
Järnsängsfabrik.

Järnvägsvagnsfabrik.
Kaffekvarnsfabrik.
Kanongjuteri.
Kassaskåpsfabrik.
Kullagerfabrik.
Kulsprutfabrik.
Kvarnmaskinfabrik.
Kärnfabrik.
Lantbruksmaskinfabrik.
Lantbruksredskapsfabrik (jfr redskapsfabr. 1 e).
Maskinfabrik.
Mejerimaskinfabrik.
Mekanisk verkstad.
Motorfabrik.
Pistolsmide.
Projektilfabrik.
Pumpfabrik.
Redskapsfabrik (harvar, slåttermaskiner m. m.).
Slåttermaskinsfabrik.
Smidesverkstad.
Sprutfabrik.
Spårvägsvagnsfabrik.
Stickmaskinsfabrik.
Symaskinsfabrik.
Torrelementfabrik.
Tångfabrik.
Tändsticksmaskinfabrik.
Vagnfabrik.
Vagnmakeri.
Vapenfabrik (skjut-).
Velocipedfabrik.
Verktygsfabrik.
Åkdonsfabrik.

g. Skeppsvarv.

Fartygsbyggeri (jfr 3 h).
Skeppsdocka.
Skeppsvarv (jfr 3 h).
Varv (skepps-, jfr 3 h).

h. Fabriker för elektriska apparater och ledningar.

Båglampfabrik.
Dynamoborstfabrik.
Elektriska kablar och ledningar, fabrik för överklädnad av (jfr 1 e, 1 k och 6 f).
Elektriska maskiner och apparater, fabrik för överklädnad av.
Elektriska mätare, fabrik för.
Glödlampfabrik.
Telefonfabrik.

i. Instrument- och urfabriker.

Cyklometerfabrik.
Elektriska ur, fabrik för.
Fickurfabrik.
Fysiska instrument (metall), fabrik för.
Kirurgiska instrument (metall), fabrik för.
Manometerfabrik.
Matematiska instrument, fabrik för.
Optiska instrument, fabrik för.
Skrivmaskinsfabrik.
Urdelar, fabrik för.
Urfabrik.
Vågfabrik.

k. Metallmanufaktur.

Armaturfabrik (utesl. metall, jfr 1 f).
Blåsinstrumentfabrik (metall).
Britanniametallfabrik.
Dosfabrik (metall).
Dörrstängarefabrik (metall).
Förgasningslampfabrik.
Galoschmärkesfabrik.
Gelbgjuteri.
Gjuteri (metall-).
Gördelmakeri.
Hagelfabrik.
Häftstiftsfabrik (jfr 1 e).
Kabelfabrik (jfr 1 e, 1 h och 6 f).
Kapsylfabrik.
Klockgjuteri.
Knappfabrik (metall, jfr 1 e och 3 k).
Konstgjuteri.
Kopparslageri.
Kopparvarufabrik.
Kulfabrik.
Lampfabrik.
Leksaksfabrik (metall, jfr 3 k).
Lyktfabrik.
Lödlampsfabrik.
Metallduksfabrik.
Metallfabrik.
Metallgjuteri.
Metallmanufakturfabrik.
Metalltrådsfabrik.
Metallvarufabrik.
Musikinstrumentfabrik (metall).
Mässingstrådfabrik.
Mässingsverk.
Nickelvarufabrik.
Patronhylsfabrik.
Skyltfabrik, metall-.
Skyltställsfabrik.
Snusdosfabrik (metall-, jfr 3 k och 4 c).
Statygjuteri.
Stereotypgjuteri.
Stilgjuteri.
Stämpelfabrik, metall-.

Svärdfejeri.
Tenngjuteri.
Vitmetallfabrik.
Zinkgjuteri.

l. Guld- och silvervarufabriker.
Förgyllningsfabrik (jfr 3 k).
Försilvringsfabrik.
Giktringsfabrik.
Gulddrageri.
Guldslageri.
Guldsmed.
Guldvarufabrik.
Juvelerare.
Nysilverfabrik.
Silvervarufabrik.

m. Annan järn- och metallindustri.
Ciselör.
Emaljeringsfabrik.
Förnickling sfabrik.
Förzinkningsverk.
Galvaniseringsfabrik.
Gravör.
Metallsliperi.
Sliperi, metall-.

2. Jord- och stenindustri.

a. Kolgruvor.
Kolgruva.
Stenkolsgruva.

b. Torvindustri.
Presstorvfabrik.
Torvfabrik.
Torvkolsfabrik.
Torvmullsfabrik.
Torvströfabrik.
Torvupptagning.

c. Brytning jämte grovhuggning och krossning av sten.
Apatitbrott.
Blockstenshuggeri.
Fältspatsbrott.
Gatstenshuggeri.
Granitbrott (enbart).
Kalkstensbrott (›kalkbrott›).
Kvartsbrott.
Makadamfabrik.
Marmorbrott.
Sandstensbrott.
Skifferbrott.
Stenbrott.
Stenhuggeri, grövre.
Stenkross.
Täljstensbrott.

d. Finare stenförädlingsindustri.
Bildhuggeri (sten).
Brynstensfabrik.
Fältspatmjölsfabrik.
Granitbrott med finare stenhuggeri.
Kvarnstensfabrik.
Ornamentstenhuggeri.
Polérverk (sten).
Porfyrverk.
Sandstenshuggeri.
Sliperi, sten-.
Slipstensfabrik.
Stenhuggeri, finare.
Stensliperi.
Täljstenshuggeri.

e. Kalk- och kritbruk.
Alunfabrik.
Kalkbruk.
Kalkbränneri.
Kalkkvarn.
Kiselgurfabrik.
Kritbruk.

f. Cementfabriker.
Cementfabrik.

g. Stengods- och lergodsfabriker.
Kaolinverk.
Krukmakeri.
Lergodsfabrik.
Lervarufabrik.
Smärgelfabrik.
Smärgelskivfabrik.
Stengodsfabrik.
Stenkärlsfabrik.
Vattenfiltrerapparatfabrik.

h. Tegelbruk.
Eldfast tegel, fabrik för.
Kalksandtegelfabrik.
Klinkertegelfabrik.
Kvartstegelfabrik.
Leantegelfabrik.
Silikattegelfabrik.
Tegelbruk.
Tegelslageri.

i. Porslins- och kakelfabriker.
Fajansfabrik.
Kakelfabrik.
Porslinsfabrik.
Porslinsmåleri.

k. Glasbruk och glassliperier.
Buteljglasbruk.
Fysiska instrument (glas), fabrik för.
Fönsterglasbruk.
Glasbruk.
Glasmåleri.
Glaspulverfabrik.
Glassliperi.
Kristallglasbruk.
Skyltfabrik, glas-.
Småglasbruk.
Spegelfabrik.
Spegelmakeri.

l. Annan jord- och stenindustri.
Asfaltgjuteri.
Beckkokeri.
Betongjuteri.
Blyertsstampverk.
Båglampkolfabrik.
Cementgjuteri.
Cindersfabrik.
Elektrodkolfabrik.
Eternitskifferfabrik.
Filtrerkolfabrik.
Gipsfabrik.
Gipsgjuteri.
Gipsornamentfabrik.
Grafitverk.
Isoleringsmassefabrik.
Isupptagning.
Koksfabrik.
Kolspetsfabrik.
Konstgjord sten, fabrik för.
Konstkvarnstensfabrik.
Lertäkt.
Marmor, konstgjord, fabrik för.
Murbruksfabrik.
Sandtäkt.
Sten, konstgjord, fabrik för.

3. Skogshantering och träindustri.

a. Skogsodling.
Föröklängningsanstalt.
Skogsodling.
Skogsplantering.

b. Skogsavverkning och skrädning av virke.
Bilning av virke.
Bjälkskrädning.
Pitpropstillverkning.
Skogsavverkning.
Skogsdrivning.
Skrädning av virke.

c. Flottning.
Flottning.

d. Milkolning.
Milkolning.

e. Sågverk och hyvlerier.
Brädgård (i förening med sågverk eller hyvleri, jfr 11).
Exporthyvleri.
Hyvleri.
Lådämnesfabrik.
Sågverk.
Takspånsfabrik.
Vattensåg.
Ångsåg.

f. Vedsågerier.
Vedhuggeri.
Vedsågeri.

g. Låd-, bobin- och fanérfabriker.
Bobinfabrik.
Cigarrlådfabrik.
Fanérfabrik.
Fanérsågverk.
Lådfabrik.
Trådrullfabrik.
Ägglådfabrik (trä, jfr 4 c).

h. Pråmvarv och båtbyggerier.
Båtbyggeri.
Fartygsbyggeri (trä, jfr 1 g).
Pråmbyggeri.
Skeppsvarv (trä, jfr 1 g).
Varv (trä, jfr 1 g).

i. Snickeri- och möbelfabriker.
Barnvagnsfabrik (jfr 1 f).
Biljardfabrik.
Byggnadssnickerifabrik.
Gymnastikapparatfabrik.
Hackelsemaskinfabrik.
Hjulfabrik.

Isskåpsfabrik.
Klosettfabrik.
Koffertfabrik (jfr 7 e).
Likkistfabrik.
Listhyvleri.
Modellsnickeri.
Musikinstrumentfabrik (trä).
Möbelfabrik.
Möbelsnickeri.
Orgelbyggeri.
Orgelfabrik.
Parkettgolvfabrik.
Pianofabrik.
Pinnstolsfabrik.
Pumpmakeri.
Skidfabrik.
Snickerifabrik.
Stolfabrik.
Stolsitsfabrik.
Svarverifabrik.
Träförädlingsfabrik.
Träsnideri.
Träsvarveri.
Tröskverksbyggeri.

k. Annan trävarufabrikation.

Askfabrik (jfr 1 e och 4 c).
Barkstampfabrik.
Bildhuggeri (trä).
Blockmakeri.
Blåsinstrumentfabrik (trä).
Bryggerispånfabrik.
Buteljkorgsfabrik.
Compo-Boardfabrik.
Drittelfabrik.
Fatfabrik.
Förgylleri (trälist o. d., jfr 1 l).
Gardinkäppfabrik.
Guldlistfabrik.
Halmhylsefabrik.
Halmvarufabrik.
Knappfabrik (trä etc., jfr 1 e, k).
Korgfabrik.
Korgmakeri.
Korkfabrik.
Korkskäreri.
Kvastfabrik.
Käppfabrik.
Laggkärlsfabrik.
Leksaksfabrik (trä, jfr 1 k).
Liesticksfabrik.
Lästfabrik.
Lästmakeri.
Måttfabrik.
Möbelspånfabrik.
Persiennefabrik.
Pipfabrik (trä).
Pliggfabrik.
Reveteringsmattfabrik.
Skopliggfabrik.
Snusdosfabrik (trä, jfr 1 k och 4 c).
Splintfabrik.
Spånaskfabrik.
Stavfabrik (till tunnor).
Stavsågeri » »
Stoppspånfabrik.
Trämjölfabrik.
Träskofabrik.
Trätoffelfabrik.
Träullfabrik.
Tumstocksfabrik.
Tunnbinderi.
Tunnfabrik.
Tändsticksaskfabrik.
Tändsticksämnesfabrik.
Urfoderfabrik.
Valsullsfabrik.
Xylografverksamhet.

4. Pappers- och grafisk industri.

a. Pappersmassefabriker.

Cellulosafabrik.
Natroncellulosafabrik.
Pappersmassefabrik.
Sulfatcellulosafabrik.
Sulfitcellulosafabrik.
Trämassefabrik.
Träsliperi.

b. Pappersbruk och pappfabriker.

Fiberfabrik (»unica»).
Kartongtillverkning.
Lumppappfabrik.
Pappersbruk.
Pappfabrik.
Takpappfabrik.
Träfiberfabrik (»unica»).
Träpappfabrik.

c. Kartongvarufabriker och annan pappersindustri.

Adresslappfabrik.

Albumfabrik.
Askfabrik (jfr 1 e och 3 k).
Bokbinderi.
Etuifabrik.
Fotografiblankettfabrik.
Förladdningsfabrik.
Globfabrik.
Järnvägsbiljettfabrik.
Kartongvarufabrik.
Konstgjorda blommor, fabrik för (jfr 6 k)..
Kontorsboksfabrik.
Kuvertfabrik.
Maskfabrik.
Ornamentfabrik.
Pappaskfabrik.
Papperspåsfabrik.
Portföljfabrik.
Påsfabrik.
Snusdosfabrik (jfr 1 k och 3 k).
Ägglådfabrik (papp, jfr 3 g).

d. Tapetfabriker.
Tapetfabrik.

e. Grafiska anstalter.
Etsningsfabrik.
Grafisk anstalt.
Kemigrafisk anstalt.
Klichéanstalt.
Kortfabrik.
Litografisk anstalt.
Ljustryckeri.
Reproduktionsanstalt.
Sedeltryckeri.
Spelkortfabrik.
Stentryckeri.
Tryckeri, sten-.
Zinkogravyr.

f. Boktryckerier.
Accidenstryckeri.
Boktryckeri.
Tidningstryckeri.
Tryckeri, bok- och tidnings-.

5. Åkerbruk och boskapsskötsel samt livsmedelsindustri.

a. Jordbruk.
Jordbruk med binäringar för husbehov.
Motorplöjning.
Tröskning.
Ångplöjning.
Ångtröskning.

b. Fiske.
Fiske.
Fiskodlingsanstalt.

c. Kvarnrörelser.
Grynkvarn.
Gröpkvarn.
Havregrynsfabrik.
Kvarn.
Mjölkvarn.
Riskvarn.
Valskvarn.
Vattenkvarn.
Väderkvarn.
Ångkvarn.

d. Stärkelsefabriker.
Potatismjölsfabrik.
Stärkelsefabrik.

e. Pressjästfabriker.
Jästfabrik.
Pressjästfabrik.

f. Bagerier.
Bageri.
Finbageri.
Hembageri.
Knäckebrödsfabrik.
Konditori.
Käksfabrik.
Oblatfabrik.
Sockerbageri.
Spisbrödsfabrik.
Tunnbrödsbageri.
Ångbageri.

g. Råsockerbruk.
Råsockerfabrik.
Saftstation.
Vitbetråsockerfabrik.

h. Sockerraffinaderier.
Raffinaderi, socker-.
Sockerraffinaderi.

i. Karamell- och konfektfabriker.
Cacaofabrik.
Chokladfabrik.
Karamellfabrik.
Konfektfabrik.
Lakritsfabrik.
Marmeladfabrik.

*k. Brännvinsbränn*erier.

Brännvinsbränneri.
Sulfitspritfabrik.

l. Destilleringsverk.

Destilleringsverk.
Kallreningsverk (för sprit).
Reningsverk (för sprit).
Spritfabrik.

m. Bryggerier och mälterier.

Bryggeri, maltdrycks-.
Maltdrycksbryggeri.
Maltfabrik.
Mälteri.
Pilsnerbryggeri.
Porterbryggeri.
Svagdricksbryggeri.
Ölbryggeri.

n. Fabriker för andra dryckesvaror.

Bryggeri (utom maltdrycks-).
Bärvinsfabrik.
Fruktvinsfabrik.
Kolsyrat vatten, fabrik för.
Lemonadfabrik.
Likörfabrik.
Läskedrycksfabrik.
Mineralvattenfabrik.
Punschbryggeri.
Saftfabrik.
Vattenfabrik.
Vinfabrik.

o. Tobaksfabriker.

Cigarrettfabrik.
Cigarrfabrik.
Snusfabrik.
Tobaksfabrik.

p. Mejerier.

Mejeri.
Mesostfabrik.
Mjölksteriliseringsanstalt.
Osttillverkning.

q. Margarinfabriker.

Flottfabrik.
Isterflottfabrik.
Konstisterfabrik.
Margarinfabrik.
Oleomargarinfabrik.
Vegetabiliskt smör, fabrik för.

r. Slakterier och charkuterier.

Charkuterivarufabrik.
Korvfabrik.
Slakteri.
Slakthus.
Svinslakteri.

s. Konservfabriker.

Anjovisfabrik.
Fiskberedningsanstalt.
Fiskrökeri.
Fisksalteri.
Konservfabrik.
Laxpreserveringsanstalt.
Rökeri (fisk och kött).
Salteri » » » .
Sillsalteri.

t. Annan livsmedelsindustri.

Cikoriefabrik.
Foderämnesfabrik.
Hackelsetillverkning.
Kaffebränneri.
Kafferosteri.
Kaffesurrogatfabrik.
Kraftfoderfabrik.
Kryddmaleri.
Köttextraktfabrik.
Makaronifabrik.
Maltextraktfabrik.
Maltospreparatfabrik.
Mjölkmjölsfabrik.
Mjölkpulverfabrik.
Mjölksockerfabrik.
Ostlöpefabrik.
Sagofabrik.
Saltprepareringsverk.
Saltraffinaderi.
Senapsmaleri.
Sojafabrik.
Stärkelsesirupsfabrik.
Stärkelsesockerfabrik.
Syltfabrik.
Såsfabrik.
Torrmjölksfabrik.
Ånghackelsefabrik.
Ättikfabrik.

6. Textil- och beklädnadsindustri.

a. Bomullsspinnerier och -väverier.

Bomullslistfabrik.
Bomullsspinneri.
Bomullsväveri.
Garnspinneri (jfr 6 b, c).
Konstväveri (jfr 6 b, c, k).
Lampvekfabrik.
Mattfabrik (jfr 6 b, c).
Mjölkfilterfabrik.
Möbeltygsfabrik (jfr 6 b, c).
Segelduksfabrik.
Spinneri (jfr 6 b, c).
Trasselfabrik.
Tältduksfabrik.
Tätlistfabrik.
Vaddfabrik.
Vekfabrik.
Vigognespinneri.
Väveri (jfr 6 b, c).

b. Lin-, hamp- och jutespinnerier och -väverier.

Bindgarnsfabrik.
Garnspinneri (jfr 6 a, c).
Hampspinneri.
Hampväveri.
Jutespinneri.
Juteväveri.
Konstväveri (jfr 6 a, c, k).
Linneväveri.
Linspinneri.
Mattfabrik (jfr 6 a, c).
Möbeltygsfabrik (jfr 6 a, c).
Segelgarnsfabrik.
Spinneri (jfr 6 a, c).
Väveri (jfr 6 a, c).

c. Ullspinnerier och ylleväverier.

Filtfabrik.
Flockfabrik.
Garnspinneri (jfr 6 a, b).
Kamgarnsspinneri.
Klädesfabrik.
Konstullfabrik.
Konstväveri (jfr 6 a, b, k)
Mattfabrik (jfr 6 a, b).
Möbeltygsfabrik (jfr 6 a, b).
Nöthårsfiltfabrik.
Schalfabrik.
Shoddyfabrik.
Spinneri (jfr 6 a, b).
Stoppullfabrik.
Ullspinneri.
Vadmalsstamp.
Väveri (jfr 6 a, b).
Ylleväveri.

d. Trikåfabriker.

Stickfabrik.
Strumpfabrik.
Trikåfabrik.

e. Band- och remfabriker.

Bandfabrik.
Bomullsremfabrik.
Maskinremfabrik (bomulls-, jfr 7 a, d).
Remfabrik (bomulls-, jfr 7 a, d).

f. Repslagerier.

Kabelfabrik (hampa m. m., jfr 1 e, h, k).
Kabelslageri.
Repslageri.

g. Sömnadsfabriker.

Barnklädersfabrik.
Damskrädderi.
Dockfabrik.
Flaggfabrik.
Halsduksfabrik.
Herrskrädderi.
Hängslefabrik.
Kappfabrik och -sömmeri.
Klädsömmeri.
Korsettfabrik.
Kravattfabrik.
Linnesömmeri.
Manskläder*s*fabrik.
Markisfabrik.
Oljeklädersfabrik (sömnad).
Presenningsfabrik (sömnad).
Segelmakeri.
Skjortfabrik.
Skrädderi.
Snörlivsfabrik.
Syfabrik.
Sömnadsfabrik.
Vitvarufabrik.

h. Hattfabriker.

Filthattfabrik.
Hattfabrik.
Hattmakeri.
Mössfabrik.
Mössmakeri.
Stråhattfabrik.

i. Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker.

Appreteringsverk.
Beredning.
Blekeri.
Färgeri.
Impregneringsfabrik.
Kattuntryckeri.
Kemisk tvättinrättning.
Kemiskt blekeri.
Oljekläd ersfabrik (impregnering).
Presenningsimpregnering.
Sidenappretering.
Tryckeri, kattun-.
Tvättinrättning, kemisk.
Tygtryckeri.
Vattentäta vävnader, fabrik för.
Vaxduksfabrik.

k. Annan hithörande industri.

Bandagefabrik.
Filttoffelfabrik.
Fisknätfabrik.
Fiskredskapsfabrik (nät, ryssjor etc.).
Fransfabrik.
Gardinfabrik.
Konstgjorda blommor o. dyl., fabrik för (jfr 4 c).
Konstväveri (jfr 6 a, b, c).
Notbinderi.
Nätbinderi.
Nätfabrik.
Paraplyfabrik.
Paraplymakeri.
Parasollfabrik.
Resårfabrik (ej möbel-).
Rullgardinsfabrik.
Sidenfabrik.
Snörmakeri.
Spetsfabrik.
Stoppfiberfabrik.
Trådgardinfabrik.

7. Läder-, hår- och gummivaruindustri.

a. Garverier.

Chevreauxfabrik.
Garveri.
Kromgarveri.
Kromläderfabrik.
Läderfabrik.
Läderremfabrik.
Remfabrik (jfr 6 e och 7 d).
Råhudfabrik.
Sämskfabrik.
Vitgarveri.

b. Päls- och skinnvarufabriker.

Buntmakeri.
Handskfabrik.
Körsnär.
Pälsvarufabrik.
Skinntröjfabrik.
Skinnvarufabrik.

c. Skofabriker.

Lappskofabrik.
Sandalfabrik.
Skofabrik.
Skonåtlingsfabrik.

d. Gummivarufabriker.

Balataremfabrik.
Galoschfabrik.
Gummiremfabrik.
Gummivarufabrik.
Guttaperkafabrik.
Kautschukfabrik.
Kautschukstämpelfabrik.
Maskinremfabrik (gummi-, jfr 6 e och 7 a).
Remfabrik (gummi-, jfr 6 e och 7 a).
Skoresårfabrik.
Stämpelfabrik (gummi).

e. Annan hithörande industri.

Borstbinderi.
Borstfabrik.
Fjäderrensningsfabrik.
Hårspinneri.
Hårväveri.
Koffertfabrik (jfr 3 i).
Lädervarufabrik.
Mösskärmfabrik.
Penselfabrik.
Piskfabrik.
Plymfabrik.
Raffelstoppfabrik.
Reseffektfabrik.
Sadelmakeri.
Tagelspinneri.
Tagelväveri.
Tapetserareverkstad.

8. Kemisk-teknisk industri.

a. Färg- och fernissfabriker.

Blyvittfabrik.
Bläckfabrik.
Boktrycksfärgsfabrik.
Bresiljekvarn.
Bronsfärgsfabrik.
Eldfärgsfabrik.
Fernissfabrik.
Färgfabrik.
Hartsfabrik.
Hartsoljefärgsfabrik.
Kimröksfabrik.
Lackfabrik.
Lackfärgsfabrik.
Rödfärgsfabrik.
Slamfärgsfabrik.
Tryckfärgsfabrik.
Trycksvärtfabrik.
Zinkvittfabrik.

b. Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker.

Amykosfabrik.
Aseptinfabrik.
Azymolfabrik.
Collanoljefabrik.
Fiskoljefabrik.
Hårvattenfabrik.
Lazarinfabrik.
Lazarolfabrik.
Ljusfabrik.
Mineraloljefabrik.
Oleinfabrik.
Oljefabrik.
Oljeslageri.
Oxygenolfabrik.
Parfymfabrik.
Pomadfabrik.
Raffinaderi, olje-.
Salubrinfabrik.
Silloljefabrik.
Stearinljusfabrik
Stomatolfabrik.
Såpfabrik.
Talgraffinaderi.
Trankokeri.
Tvålfabrik.
Vagnsmörjefabrik.
Valoljefabrik.
Vaselinfabrik.
Watzinfabrik.

c. Superfosfat- och konstgödningsfabriker.

Benkvarn.
Benmjölsfabrik.
Benstamp.
Dyngerkalkfabrik.
Fiskguanofabrik.
Guanofabrik.
Gödningskalkfabrik.
Gödningsämnesfabrik.
Kalifabrik.
Kalkkvävefabrik.
Pudrettfabrik.
Sillguanofabrik.
Superfosfatfabrik.
Tomasfosfatfabrik.

d. Kolningsverk och trädestillationsverk.

Acetatfabrik.
Ammoniakfabrik.
Benkols- och bensvärtfabrik.
Kolningsverk (för biprod. tillgodogörande).
Kolugn.
Kreosotfabrik.
Terpentinfabrik.
Trädestillationsverk.
Träkolsverk.
Träoljefabrik.
Träspritfabrik.
Träättikfabrik.
Ättiksyrefabrik.

e. Krutbruk och andra sprängämnesfabriker.

Ammunitionsfabrik.
Antändningsrörsfabrik.
Bellit- och bellonafabrik.
Bomullskrutfabrik.
Dynamitfabrik.
Explosiva varor, fabrik för.
Fyrverkerifabrik.
Knallhattsfabrik.
Krutbruk.
Nitroglycerinfabrik.
Patronfabrik (ej enbart hylstillv.).
Sebastinfabrik.
Sprängämnesfabrik.
Stubintrådsfabrik.
Tändhattsfabrik.
Tändrörsfabrik.

f. Tändsticksfabriker.

Fosfortändsticksfabrik.
Säkerhetständsticksfabrik.

Tändsticksfabrik.
Vaxtändsticksfabrik.

g. Annan kemisk-teknisk industri.

Alkali- och klorfabrik.
Benkokeri.
Bierkulörfabrik.
Blanksvärtfabrik.
Celluloidvarufabrik.
Dextrinfabrik.
Eterfabrik.
Filmfabrik.
Fotografiplåtfabrik.
Fotografiskt papper, fabrik för.
Garvämnesfabrik.
Gasglödljusfabrik.
Gelatinfabrik.
Glycerinfabrik.
Glykosfabrik.
Glödstrumpfabrik.
Hornlimfabrik.
Kalciumkarbidfabrik.
Karbidfabrik.
Karbolsyrefabrik.
Karborundumfabrik.
Kaseinfabrik.
Kemisk-teknisk fabrik.
Kemisk-tekniska preparat, fabrik för.
Kloratfabrik.
Klorfabrik.
Kolsyrefabrik.
Kompositionslinnefabrik.
Konsistensfettfabrik.
Korkmattfabrik.
Kristallsodafabrik.
Lerjord, svavelsyrad, fabrik för.
Limfabrik.
Limkokeri.
Linoleummattfabrik.
Lutfabrik.
Maskinsmörjefabrik.
Salpetersyrefabrik.
Skokräm- och skosvärtfabrik.
Sodafabrik.
Spegelfolieringsfabrik.
Svavelsyrad lerjord, fabrik för.
Svavelsyrefabrik.
Syrefabrik.
Syrgasfabrik.
Tjärkokeri.
Torrplåtfabrik.
Valsmassefabrik.
Vattenglasfabrik.
Vitriolverk.
Vätgasfabrik.
Ölkulörfabrik.

9. Byggnadsverksamhet.

a. Husbyggnadsverksamhet.

Grundläggning.
Husbyggnad.
Kakelugnsuppsättning.
Murningsarbete.
Pålningsarbete.
Snickeriinredning.
Taktäckning.
Timringsarbete.

b. Målning och glasmästeri.

Dekorationsmåleri.
Glasmästeri.
Lackeringsverkstad.
Målerirörelse.

c. Monteringsarbeten.

Avloppsledningar, utförande av.
Elektriska ledningar, utförande av.
Gasledningar, utförande av.
Kloakledningar, utförande av.
Ringledningar, utförande av.
Rörläggning.
Rörmontering.
Vattenledningar, utförande av.

d. Väg- och gatubyggnader.

Gatubyggnad.
Landsvägsbyggnad.
Trumbyggnad.
Vägarbete.
Vägbyggnad.

e. Järnvägs- och spårvägsbyggnader.

Banbyggnad.
Järnvägsbyggnad.
Spårvägsbyggnad.

f. Vattenbyggnader.

Dammbyggnad.
Hamnbyggnad.
Kanalbyggnad.
Sjösänkningsföretag.
Slussbyggnad.
Vattenbyggnad.

10. Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.

a. Elektricitetsverk.
Elektricitetsverk.
Kraftstation.
Transformatorstation.

b. Gasverk.
Acetyléngasverk.
Gasverk.
Kolförädlingsverk.
Kolgasverk.
Stenkolstjäretillverkning.

c. Vattenledningsverk.
Vattenledningsverk.
Vattenverk.

d. Renhållningsverk.
Renhållningsverk.

11. Handel och varulager.

Brädgårdsrörelse (jfr 3 e).
Handel.
Varulager.

12. Land- och sjötransport.

a. Post, telegraf, telefon m. m.
Posttjänst.
Telefontjänst.
Telegraftjänst.
Tulltjänst.

b. Järnvägsdrift.
Järnvägsdrift: Statens.
Enskild.

c. Spårvägsdrift.
Spårvägsdrift.

d. Hissdrift.
Hissdrift.
Hängbanedrift.

e. Åkerirörelser.
Hyrkuskverk.
Stadsbuds- och expressbyrå.
Åkeri.

f. Hamntjänst.
Hamnroddare.
Hamntjänst.

g. Lastning och lossning.
Lastning och lossning.
Pontonkran.
Speditionsaffär.
Stuverirörelse.
Ångkran.

h. Egentlig sjöfart.
Sjöfart.

i. Bärgnings- och dykeriföretag.
Bärgningsföretag.
Dykeriföretag.

k. Bogsering och pråmtjänst.
Bogsering.
Pråmtjänst.

13. Hotell- och restaurantrörelser.

Automat.
Hotell.
Kafé.
Restaurant.
Ångkök.

14. Annan yrkesrörelse.

Bad- och tvättinrättning.
Desinfektionsanstalt.
Kylanläggning.
Skorstensfejeri.
Tvättinrättning, ång- eller vanlig.

C) Alfabetisk förteckning

över

yrkesrörelser jämte hänvisning till nummer i yrkesgrupperingen.

A.

Accidenstryckeri . . . . . 4 f
Acetatfabrik . . . . . 8 d
Acetyléngasverk . . . . . 10 b
Acetyléngasverksfabrik . . . . . 1 f
Ackumulatorfabrik . . . . . 1 f
Adresslappfabrik . . . . . 4 c
Aduceringsfabrik: för handelsgods . . 1 e
i förening med mek. verkstad . . . . . 1 f
Albumfabrik . . . . . 4 c
Alkalifabrik . . . . . 8 g
Alunfabrik . . . . . 2 e
Ammoniakfabrik . . . . . 8 d
Ammunitionsfabrik . . . . . 8 e
Amykosfabrik . . . . . 8 b
Anjovisfabrik . . . . . 5 s
Anrikningsverk . . . . . 1 a, b
Antändningsrörsfabrik . . . . . 8 e
Apatitbrott . . . . . 2 c
Appreteringsverk . . . . . 6 i
Armaturfabrik: järn och metall . . . 1 f
uteslutande metall . . 1 k
Aseptinfabrik . . . . . 8 b
Asfaltgjuteri . . . . . 2 l
Askfabrik: bleck . . . . . 1 e
papp . . . . . 4 c
trä . . . . . 3 k
Automat 13
Automatfabrik . . . . . 1 f
Automobilfabrik . . . . . 1 f
Avloppsledningar, utförande av . . . 9 c
Axelfabrik . . . . . 1 f
Azymolfabrik . . . . . 8 b

B.

Bad- och tvättinrättning 14
Bageri . . . . . 5 f
Balataremfabrik . . . . . 7 d
Banbyggnad . . . . . 9 e
Bandagefabrik . . . . . 6 k
Bandfabrik . . . . . 6 e
Bandjärnsfabrik . . . . . 1 e
Bandjärnsvarufabrik . . . . . 1 e
Barkstampfabrik . . . . . 3 k
Barnklädersfabrik . . . . . 6 g
Barnvagnsfabrik: järn . . . . . 1 f
trä . . . . . 3 i
Beckkokeri . . . . . 2 l
Bellit- och bellonafabrik . . . . . 8 e
Benkokeri . . . . . 8 g
Benkols- och bensvärtfabrik . . . . . 8 d
Benkvarn . . . . . 8 c
Benmjölsfabrik . . . . . 8 c
Benstamp . . . . . 8 c
Beredning . . . . . 6 i
Bessemerverk . . . . . 1 c
Betongjuteri . . . . . 2 l
Bierkulörfabrik . . . . . 8 g
Bildhuggeri: sten . . . . . 2 d
trä . . . . . 3 k
Biljardfabrik . . . . . 3 i
Bilning av virke . . . . . 3 b
Bindgarnsfabrik . . . . . 6 b
Bjälkskrädning . . . . . 3 b
Blanksvärtfabrik . . . . . 8 g
Bleckaskfabrik . . . . . 1 e
Blecksiageri . . . . . 1 e
Bleckvarufabrik . . . . . 1 e
Blekeri . . . . . 6 i
Blockmakeri . . . . . 3 k
Blockstenshuggeri . . . . . 2 c
Blyertsstampverk . . . . . 2 l
Blyhytta . . . . . 1 d
Blymalmsgruva . . . . . 1 b
Blyvittfabrik . . . . . 8 a
Blåsinstrument: metall . . . . . 1 k
trä . . . . . 3 k
Bläckfabrik . . . . . 8 a
Bobinfabrik . . . . . 3 g
Bogsering . . . . . 12 k
Bokbinderi . . . . . 4 c
Boktryckeri . . . . . 4 f
Boktrycksfärgsfabrik . . . . . 8 a
Bomullskrutfabrik . . . . . 8 e
Bomullslistfabrik . . . . . 6 a
Bomullsremfabrik . . . . . 6 e
Bomullsspinneri . . . . . 6 a

Bomullsväveri . . . . . 6 a
Bordsknivfabrik . . . . . 1 e
Borstbinderi . . . . . 7 c
Borstfabrik . . . . . 7 e
Brandsprutfabrik . . . . . 1 f
Bresiljekvarn . . . . . 8 a
Brickfabrik . . . . . 1 c
Briketteringsverk . . . . . 1 a, b
Britanniametallfabrik . . . . . 1 k
Broddfabrik . . . . . 1 e
Bronsfärgsfabrik . . . . . 8 a
Bryggeri: maltdrycks- . . . . . 5 m
punsch- och likör- . . . . 5 n
Bryggerispånfabrik . . . . . 3 k
Brynstensfabrik . . . . . 2 d
Brädgård i förbindelse med sågverk eller hyvleri . . . . . 3 e
Brädgårdsrörelse 11
Brännvinsbränneri . . . . . 5 k
Bultfabrik . . . . . 1 e
Buntmakeri . . . . . 7 b
Buteljglasbruk . . . . . 2 k
Buteljkorgsfabrik . . . . . 3 k
Byggnadssnickerifabrik . . . . . 3 i
Båglampfabrik . . . . . 1 h
Båglampkolfabrik . . . . . 2 l
Båtbyggeri . . . . . 3 h
Bärgningsföretag . . . . . 12 i
Bärvinsfabrik . . . . . 5 n

C.

Cacaofabrik . . . . . 5 i
Celluloidvarufabrik . . . . . 8 g
Cellulosafabrik . . . . . 4 a
Cementfabrik . . . . . 2 f
Cementgjuteri . . . . . 2 l
Centrifugfabrik . . . . . 1 f
Charkuterivarufabrik . . . . . 5 r
Chevreauxfabrik . . . . . 7 a
Chokladfabrik . . . . . 5 i
Cigarrettfabrik . . . . . 5 o
Cigarrfabrik . . . . . 5 o
Cigarrlådfabrik . . . . . 3 g
Cikoriefabrik . . . . . 5 t
Cindersfabrik . . . . . 2 l
Ciselör . . . . . 1 m
Collanoljefabrik . . . . . 8 b
Compo-Boardfabrik . . . . . 3 k
Cyklometerfabrik . . . . . 1 i

D.

Dammbyggnad . . . . . 9 f
Damskrädderi . . . . . 6 g
Dekorationsmåleri . . . . . 9 b
Desinfektionsanstalt 14
Destilleringsverk . . . . . 5 l
Dextrinfabrik . . . . . 8 g
Dockfabrik . . . . . 6 g
Dosfabrik (metall) . . . . . 1 k
Dressinfabrik . . . . . 1 f
Drittelfabrik . . . . . 3 k
Dykeriföretag . . . . . 12 i
Dynamitfabrik . . . . . 8 e
Dynamoborstfabrik . . . . . 1 h
Dynamofabrik . . . . . 1 f
Dyngerkalkfabrik . . . . . 8 c
Dörrstängarefabrik: huvudsakligen järn 1 f
metall . . . . . 1 k

E.

Eggjärnsfabrik . . . . . 1 e
Eldfast tegel, fabrik för . . . . . 2 h
Eldfärgsfabrik . . . . . 8 a
Elektricitetsverk . . . . . 10 a
Elektriska kablar och ledningar, fabrik för överklädnad av . . . . . 1 h
Elektriska ledningar, utförande av . . 9 c
Elektriska maskiner och apparater, fabrik för . . . . . 1 h
Elektriska mätare, fabrik för . . . . 1 h
Elektriska ur, fabrik för . . . . . 1 i
Elektrodkolfabrik . . . . . 2 l
Elektrostålverk . . . . . 1 c
Emaljeringsfabrik . . . . . 1 m
Eterfabrik . . . . . 8 g
Eternitskifferfabrik . . . . . 2 l
Etsningsfabrik . . . . . 4 e
Etuifabrik . . . . . 4 c
Explosiva varor, fabrik för . . . . . 8 e
Exporthyvleri . . . . . 3 e

F.

Fajansfabrik . . . . . 2 i
Fanerfabrik . . . . . 3 g
Fanersågverk . . . . . 3 g
Fartygsbyggeri: järn . . . . . 1 g
trä . . . . . 3 h
Fatfabrik . . . . . 3 k
Fernissfabrik . . . . . 8 a
Fiberfabrik (»unica») . . . . . 4 b
Fickknivfabrik . . . . . 1 e
Fickurfabrik . . . . . 1 i
Filfabrik . . . . . 1 e
Filhuggeri . . . . . 1 e
Filmfabrik . . . . . 8 g

Filtfabrik . . . . . 6 c
Filthattfabrik . . . . . 6 h
Filtrerkolfabrik . . . . . 2 l
Filttoffelfabrik . . . . . 6 k
Finbageri . . . . . 5 f
Fiskberedningsanstalt . . . . . 5 s
Fiske . . . . . 5 b
Fiskguanofabrik . . . . . 8 c
Fisknätfabrik . . . . . 6 k
Fiskodlingsanstalt . . . . . 5 b
Fiskoljefabrik . . . . . 8 b
Fiskredskapsfabrik: nät, ryssjor o. d. 6 k
övriga . . . . . 1 c
Fiskrökeri . . . . . 5 s
Fisksalteri . . . . . 5 s
Fjäderrensningsfabrik . . . . . 7 c
Flaggfabrik . . . . . 6 g
Flockfabrik . . . . . 6 c
Flottfabrik . . . . . 5 q
Flottning . . . . . 3 c
Foderämnesfabrik . . . . . 5 t
Fosfortändsticksfabrik . . . . . 8 f
Fotogenmotorfabrik . . . . . 1 f
Fotografiblankettfabrik . . . . . 4 c
Fotografiplåtfabrik . . . . . 8 g
Fotografiskt papper, fabrik för . . . . 8 g
Fransfabrik . . . . . 6 k
Fruktvinsfabrik . . . . . 5 n
Fröklängningsanstalt . . . . . 3 a
Fyrverkerifabrik . . . . . 8 c
Fysiska instrument, fabrik för: glas . 2 k
metall 1 i
Fältspatmjölsfabrik . . . . . 2 d
Fältspatsbrott . . . . . 2 c
Färgeri . . . . . 6 i
Färgfabrik . . . . . 8 a
Fönsterglasbruk . . . . . 2 k
Förgasningslampfabrik . . . . . 1 k
Förgyllning: av metall . . . . . 1 l
» trälister o. dyl. . . . 3 k
Förladdningsfabrik . . . . . 4 c
Förnicklingsfabrik . . . . . 1 m
Försilvringsfabrik . . . . . 1 l
Förzinkningsverk . . . . . 1 m

G.

Galoschfabrik (gummi) . . . . . 7 d
Galoschmärkesfabrik . . . . . 1 k
Galvaniseringsfabrik . . . . . 1 m
Galvanisk förgyllning och försilvring, fabrik för . . . . . 1 l
Gardinfabrik . . . . . 6 k
Gardinkäppfabrik . . . . . 3 k
Garnspinneri . . . . . 6 a—c
Garveri . . . . . 7 a
Garvämnesfabrik . . . . . 8 g
Gasglödljusfabrik . . . . . 8 g
Gasledningar, utförande av . . . . . 9 c
Gasverk . . . . . 10 b
Gatstenshuggeri . . . . . 2 c
Gatubyggnad . . . . . 9 d
Gelatinfabrik . . . . . 8 g
Gelbgjuteri . . . . . 1 k
Generatorfabrik . . . . . 1 f
Gevärsfaktori . . . . . 1 f
Giktringsfabrik . . . . . 1 l
Gipsfabrik . . . . . 2 l
Gipsgjuteri . . . . . 2 l
Gipsornamentfabrik . . . . . 2 l
Gjuteri: järn-, handelsgods . . . . . 1 c
» i fören. med mek. verkstad . . . . . 1 f
metall- . . . . . 1 k
Gjutstålsverk . . . . . 1 c
Glasbruk . . . . . 2 k
Glasmåleri . . . . . 2 k
Glasmästeri . . . . . 9 b
Glaspulverfabrik . . . . . 2 k
Glassliperi . . . . . 2 k
Globfabrik . . . . . 4 c
Glycerinfabrik . . . . . 8 g
Glykosfabrik . . . . . 8 g
Glödlampfabrik . . . . . 1 h
Glödstrumpfabrik . . . . . 8 g
Grafisk anstalt . . . . . 4 c
Grafitverk . . . . . 2 l
Granitbrott: enbart . . . . . 2 c
med stenhuggeri . . . . 2 d
Gravör . . . . . 1 m
Grepfabrik . . . . . 1 c
Grundläggning . . . . . 9 a
Gruvdrift: järnmalm . . . . . 1 a
annan malm . . . . . 1 b
fältspat . . . . . 2 c
stenkol . . . . . 2 a
Grynkvarn eller -fabrik . . . . . 5 c
Gröpkvarn . . . . . 5 c
Guanofabrik . . . . . 8 c
Gulddrageri . . . . . 1 l
Guldlistfabrik . . . . . 3 k
Guldslageri . . . . . 1 l
Guldsmed . . . . . 1 l
Guldvarufabrik . . . . . 1 l
Gummiremfabrik . . . . . 7 d
Gummivarufabrik . . . . . 7 d
Guttaperkafabrik . . . . . 7 d
Gymnastikapparatfabrik . . . . . 3 i

Gångjärnsfabrik . . . . . 1 e
Gödningskalkfabrik . . . . . 8 c
Gödningsämnesfabrik . . . . . 8 c
Gördelmakeri . . . . . 1 k

H.

Hackelsemaskinfabrik . . . . . 3 i
Hackelsetillverkning . . . . . 5 t
Hagelfabrik . . . . . 1 k
Halmhylsefabrik . . . . . 3 k
Halmvarufabrik . . . . . 3 k
Halsduksfabrik . . . . . 6 g
Hammarverk (smältsmedja) . . . . . 1 c
Hamnbyggnad . . . . . 9 f
Hamnroddare . . . . . 12 f
Hamntjänst . . . . . 12 f
Hampspinneri . . . . . 6 b
Hampväveri . . . . . 6 b
Handel 11
Handskfabrik . . . . . 7 b
Hartsfabrik . . . . . 8 a
Hartsoljefärgsfabrik . . . . . 8 a
Hattfabrik och -makeri . . . . . 6 h
Havregrynsfabrik . . . . . 5 c
Hembageri . . . . . 5 f
Herrskrädderi . . . . . 6 g
Hissdrift . . . . . 12 d
Hjulfabrik . . . . . 3 i
Hornlimfabrik . . . . . 8 g
Hotell 13
Hovslageri . . . . . 1 e
Husbyggnad . . . . . 9 a
Hyrkuskverk . . . . . 12 e
Hyvleri . . . . . 3 e
Hårnålsfabrik . . . . . 1 e
Hårspinneri . . . . . 7 e
Hårvattenfabrik . . . . . 8 b
Hårväveri . . . . . 7 e
Häftstiftsfabrik: järn . . . . . 1 e
metall . . . . . 1 k
Häktfabrik . . . . . 1 e
Hängbanedrift . . . . . 12 d
Hängslefabrik . . . . . 6 g
Hästskofabrik . . . . . 1 e
Hästskosömfabrik . . . . . 1 e

I.

Impregneringsfabrik, för tillverkning av vattentäta vävnader . . . . . 6 i
Instrument, fysikaliska, fabrik för: glas 2 k
metall 1 i
Instrument, kirurgiska, metall, fabrik för 1 i
Isoleringsmassefabrik . . . . . 2 l
Isskåpsfabrik . . . . . 3 i
Isterflottfabrik . . . . . 5 q
Isupptagning . . . . . 2 l

J.

Jordbruk med binäringar . . . . . 5 a
Jutespinneri . . . . . 6 b
Juteväveri . . . . . 6 b
Juvelerare . . . . . 1 l
Järngjuteri: handelsgods . . . . . 1 e
i fören. med mek. verkstad 1 f
Järngruva . . . . . 1 a
Järnmalmsgruva . . . . . 1 a
Järnmöbelfabrik . . . . . 1 f
Järn- och stålvarufabrik . . . . . 1 e
Järnsängsfabrik . . . . . 1 f
Järntråddrageri . . . . . 1 e
Järntrådslinor och -kablar, fabrik för . 1 e
Järnverk . . . . . 1 c
Järnvägsbiljettfabrik . . . . . 4 c
Järnvägsbyggnad . . . . . 9 e
Järnvägsdrift: enskild . . . . . 12 b
statens . . . . . 12 b
Järnvägsskentillverkning . . . . . 1 e
Järnvägsvagnsfabrik . . . . . 1 f
Jästfabrik . . . . . 5 e

K.

Kabelfabrik: elektriska . . . . . 1 h
hampa m. m. . . . . 6 f
järn . . . . . 1 e
metall . . . . . 1 k
Kabelslageri . . . . . 6 f
Kafé 13
Kaffebränneri . . . . . 5 t
Kaffekvarnsfabrik . . . . . 1 f
Kafferosteri . . . . . 5 t
Kaffesurrogatfabrik . . . . . 5 t
Kakelfabrik . . . . . 2 i
Kakelugnsuppsättning . . . . . 9 a
Kalciumkarbidfabrik . . . . . 8 g
Kalifabrik . . . . . 8 c
Kalkbruk . . . . . 2 e
Kalkbränneri . . . . . 2 e
Kalkgödningsfabrik . . . . . 8 c
Kalkkvarn . . . . . 2 e
Kalkkvävefabrik . . . . . 8 c
Kalksandtegelfabrik . . . . . 2 h
Kalkstensbrott (»kalkbrott») . . . . . 2 c
Kallreningsverk (för sprit) . . . . . 5 l

Kallvalsverk . . . . . 1 c
Kamgarnsspinneri . . . . . 6 c
Kaminfabrik . . . . . 1 e
Kanalbyggnad . . . . . 9 f
Kanongjuteri . . . . . 1 f
Kaolinfabrik . . . . . 2 g
Kappfabrik och -sömmeri . . . . . 6 g
Kapsylfabrik . . . . . 1 k
Karamellfabrik . . . . . 5 i
Karbidfabrik . . . . . 8 g
Karbolsyrefabrik . . . . . 8 g
Karborundumfabrik . . . . . 8 g
Kardfabrik . . . . . 1 c
Kartong, tillverkning av . . . . . 4 b
Kartongvarufabrik . . . . . 4 c
Kaseinfabrik . . . . . 8 g
Kassaskåpsfabrik . . . . . 1 f
Kattuntryckeri . . . . . 6 i
Kautschukfabrik . . . . . 7 d
Kautschukstämpelfabrik . . . . . 7 d
Kemigrafisk anstalt . . . . . 4 e
Kemisk tvättinrättning . . . . . 6 i
Kemiskt blekeri . . . . . 6 i
Kemisk-teknisk fabrik . . . . . 8 g
Kemisk-tekniska preparat, fabrik för 8 g
Kettingsmedja . . . . . 1 e
Kimröksfabrik . . . . . 8 a
Kirurgiska instrument, metall, fabrik för 1 i
Kiselgurfabrik . . . . . 2 e
Klensmide . . . . . 1 c
Klichéanstalt . . . . . 4 e
Klinkertegelfabrik . . . . . 2 h
Kloakledningar, utförande av . . . . 9 c
Klockgjuteri . . . . . 1 k
Kloratfabrik . . . . . 8 g
Klorfabrik . . . . . 8 g
Klosettfabrik . . . . . 3 i
Klädesfabrik . . . . . 6 c
Klädsömmeri . . . . . 6 g
Knallhattsfabrik . . . . . 8 e
Knappfabrik: järn . . . . . 1 e
metall . . . . . 1 k
trä . . . . . 3 k
Knappnålsfabrik . . . . . 1 e
Knipphammare . . . . . 1 c
Knivfabrik . . . . . 1 e
Knäckebrödsfabrik . . . . . 5 f
Koffertfabrik: läder o. d. . . . . 7 e
trä . . . . . 3 i
Koksfabrik . . . . . 2 l
Kolförädlingsverk . . . . . 10 b
Kolgasverk . . . . . 10 b
Kolgruva . . . . . 2 a
Kolningsarbete (milor) . . . . . 3 d
Kolningsverk (för biprodukternas tillgodogörande) . . . . . 8 d
Kolspetsfabrik . . . . . 2 l
Kolsyrat vatten, fabrik för . . . . . 5 n
Kolsyrefabrik . . . . . 8 g
Kolugn . . . . . 8 d
Kompositionslinnefabrik . . . . . 8 g
Konditori . . . . . 5 f
Konfektfabrik . . . . . 5 i
Konservfabrik . . . . . 5 s
Konsistensfettfabrik . . . . . 8 g
Konstgjorda blommor, fabrik för: papper 4 c
tyg 6 k
Konstgjord sten, fabrik för . . . . . 2 l
Konstgjuteri . . . . . 1 k
Konstisterfabrik . . . . . 5 q
Konstkvarnstensfabrik . . . . . 2 l
Konstsmide . . . . . 1 e
Konstullfabrik . . . . . 6 c
Konstväveri . . . . . 6 a–c, k
Kontorsboksfabrik . . . . . 4 c
Kopparextraktionsverk . . . . . 1 d
Koppargruva . . . . . 1 b
Kopparhytta . . . . . 1 d
Kopparslageri . . . . . 1 k
Kopparvarufabrik . . . . . 1 k
Kopparverk . . . . . 1 d
Korgfabrik . . . . . 3 k
Korgmakeri . . . . . 3 k
Korkfabrik . . . . . 3 k
Korkmattfabrik . . . . . 8 g
Korkskäreri . . . . . 3 k
Korsettfabrik . . . . . 6 g
Kortfabrik . . . . . 4 e
Korvfabrik . . . . . 5 r
Kraftfoderfabrik . . . . . 5 t
Kraftstation . . . . . 10 a
Kravattfabrik . . . . . 6 g
Kreosotfabrik . . . . . 8 d
Kristallglasbruk . . . . . 2 k
Kristallsodafabrik . . . . . 8 g
Kritbruk . . . . . 2 e
Kromgarveri . . . . . 7 a
Kromjärnfabrik . . . . . 1 c
Kromläderfabrik . . . . . 7 a
Krukmakeri . . . . . 2 g
Krutbruk . . . . . 8 e
Kryddmaleri . . . . . 5 t
Kulfabrik . . . . . 1 k
Kullagerfabrik . . . . . 1 f
Kulsprutfabrik . . . . . 1 f
Kuvertfabrik . . . . . 4 c
Kvarn . . . . . 5 c

Kvarnmaskinfabrik . . . . . 1 f
Kvarnstensfabrik . . . . . 2 d
Kvartsbrott . . . . . 2 c
Kvartstegelfabrik . . . . . 2 h
Kvastfabrik . . . . . 3 k
Kylanläggning 14
Käksfabrik . . . . . 5 f
Käppfabrik . . . . . 3 k
Kärnfabrik . . . . . 1 f
Körsnär . . . . . 7 b
Köttextraktfabrik . . . . . 5 t

L.

Lackeringsverkstad . . . . . 9 b
Lackfabrik . . . . . 8 a
Lackfärgsfabrik . . . . . 8 a
Laggkärlsfabrik . . . . . 3 k
Lakritsfabrik . . . . . 5 i
Lampfabrik . . . . . 1 k
Lampvekfabrik . . . . . 6 a
Lancashiresmedja . . . . . 1 c
Landsvägsbyggnad . . . . . 9 d
Lantbruksmaskinfabrik . . . . . 1 f
Lantbruksredskapsfabrik (jfr redskapsfabrik, 1 e) . . . . . 1 f
Lappskofabrik . . . . . 7 c
Lastning och lossning . . . . . 12 g
Laxpreserveringsanstalt . . . . . 5 s
Lazarinfabrik . . . . . 8 b
Lazarolfabrik . . . . . 8 b
Leantegelfabrik . . . . . 2 h
Leksaksfabrik: metall . . . . . 1 k
trä . . . . . 3 k
Lemonadfabrik . . . . . 5 n
Lergodsfabrik . . . . . 2 g
Lerjord, svavelsyrad, fabrik för . . . 8 g
Lertäkt . . . . . 2 l
Lervarufabrik . . . . . 2 g
Liesmidesfabrik . . . . . 1 e
Liesticksfabrik . . . . . 3 k
Likkistfabrik . . . . . 3 i
Likörfabrik . . . . . 5 n
Limfabrik . . . . . 8 g
Limkokeri . . . . . 8 g
Linnesömmeri . . . . . 6 g
Linneväveri . . . . . 6 b
Linoleummattfabrik . . . . . 8 g
Linspinneri . . . . . 6 b
Listhyvleri . . . . . 3 i
Litografisk anstalt . . . . . 4 e
Ljusfabrik . . . . . 8 b
Ljustryckeri . . . . . 4 e
Lumppappfabrik . . . . . 4 b
Lutfabrik . . . . . 8 g
Lyktfabrik . . . . . 1 k
Lådfabrik . . . . . 3 g
Lådämnesfabrik . . . . . 3 e
Låsfabrik . . . . . 1 e
Läderfabrik . . . . . 7 a
Läderremfabrik . . . . . 7 a
Lädervarufabrik . . . . . 7 e
Läskedrycksfabrik . . . . . 5 n
Lästfabrik . . . . . 3 k
Lästmakeri . . . . . 3 k
Lödlampsfabrik . . . . . 1 k

M.

Makadamfabrik . . . . . 2 c
Makaronifabrik . . . . . 5 t
Malmbrikettering: järn . . . . . 1 a
annan metall . . . 1 b
Malmgruvor: järn . . . . . 1 a
annan metall . . . . . 1 b
Maltdrycksbryggeri . . . . . 5 m
Maltextraktfabrik . . . . . 5 t
Maltfabrik . . . . . 5 m
Maltospreparatfabrik . . . . . 5 t
Mangangruva . . . . . 1 b
Manometerfabrik . . . . . 1 i
Manskläderfabrik . . . . . 6 g
Manufakturmide . . . . . 1 e
Margarinfabrik . . . . . 5 q
Markisfabrik . . . . . 6 g
Marmeladfabrik . . . . . 5 i
Marmorbrott . . . . . 2 c
Marmor, konstgjord, fabrik för . . . . 2 l
Martinverk . . . . . 1 c
Maskfabrik . . . . . 4 c
Maskinfabrik . . . . . 1 f
Maskinremfabrik: bomull . . . . . 6 e
gummi (= balata) . 7 d
läder . . . . . 7 a
Maskinsmörjefabrik . . . . . 8 g
Masugn . . . . . 1 c
Matematiska instrument, fabrik för . . 1 i
Mattfabrik . . . . . 6 a—c
Mejeri . . . . . 5 p
Mejerikärlsfabrik . . . . . 1 e
Mejerimaskinfabrik . . . . . 1 f
Mekanisk verkstad . . . . . 1 f
Mesostfabrik . . . . . 5 p
Metallduksfabrik . . . . . 1 k
Metallfabrik . . . . . 1 k
Metallgjuteri . . . . . 1 k
Metallmanufaktur, fabrik för . . . . 1 k
Metallsliperi . . . . . 1 m

Metalltrådsfabrik . . . . . 1 k
Metallvarufabrik . . . . . 1 k
Milkolning . . . . . 3 d
Mineraloljefabrik . . . . . 8 b
Mineralvattenfabrik . . . . . 5 n
Mjölkfilterfabrik . . . . . 6 a
Mjölkmjölsfabrik . . . . . 5 t
Mjölkpulverfabrik . . . . . 5 t
Mjölksockerfabrik . . . . . 5 t
Mjölksteriliseringsanstalt . . . . . 5 p
Mjölkvarn . . . . . 5 c
Modellsnickeri . . . . . 3 i
Motorfabrik . . . . . 1 f
Motorplöjning . . . . . 5 a
Murbruksfabrik . . . . . 2 l
Murningsarbete . . . . . 9 a
Musikinstrumentfabrik: metall . . . . 1 k
trä . . . . . 3 i
Myrmalmstäkt . . . . . 1 a
Måleriverksamhet . . . . . 9 b
Måttfabrik . . . . . 3 k
Mälteri . . . . . 5 m
Mässingstrådsfabrik . . . . . 1 k
Mässingsverk . . . . . 1 k
Möbelfabrik . . . . . 3 i
Möbelresårfabrik . . . . . 1 c
Möbelsnickeri . . . . . 3 i
Möbelspånfabrik . . . . . 3 k
Möbeltygsfabrik . . . . . 6 a—c
Mössfabrik . . . . . 6 h
Mösskärmsfabrik . . . . . 7 e
Mössmakeri . . . . . 6 h

N.

Natroncellulosafabrik . . . . . 4 a
Nickelvarufabrik . . . . . 1 k
Nickelverk . . . . . 1 d
Nitroglycerinfabrik . . . . . 8 e
Notbinderi . . . . . 6 k
Nyckelfabrik . . . . . 1 e
Nysilverfabrik . . . . . 1 l
Nålfabrik . . . . . 1 e
Nätbinderi . . . . . 6 k
Nätfabrik . . . . . 6 k
Nöthårsfiltfabrik . . . . . 6 c

O.

Oblatfabrik . . . . . 5 f
Oleinfabrik . . . . . 8 b
Oleomargarinfabrik . . . . . 5 q
Oljefabrik . . . . . 8 b
Oljekläder sfabrik: impregnering . . . 6 i
sömnad . . . . . 6 g
Oljeslageri . . . . . 8 b
Optiska instrument, metall, fabrik för 1 i
Orgelbyggeri . . . . . 3 i
Orgelfabrik . . . . . 3 i
Ornamentfabrik . . . . . 4 c
Ornamentsmide . . . . . 1 e
Ornamentstenhuggeri . . . . . 2 d
Ostlöpefabrik . . . . . 5 t
Osttillverkning . . . . . 5 p
Oxygenolfabrik . . . . . 8 b

P.

Pappaskfabrik . . . . . 4 c
Pappersbruk . . . . . 4 b
Pappersmassefabrik . . . . . 4 a
Papperspåsfabrik . . . . . 4 c
Pappfabrik . . . . . 4 b
Paraplyfabrik . . . . . 6 k
Paraplymakeri . . . . . 6 k
Parasollfabrik . . . . . 6 k
Parfymfabrik . . . . . 8 b
Parkettgolvfabrik . . . . . 3 i
Patronfabrik (ej enbart hylstillverkning) 8 e
Patronhylsfabrik . . . . . 1 k
Pennfabrik . . . . . 1 e
Penselfabrik . . . . . 7 e
Persiennefabrik . . . . . 3 k
Pianofabrik . . . . . 3 i
Pilsnerbryggeri . . . . . 5 m
Pinnstolsfabrik . . . . . 3 i
Pipfabrik, trä . . . . . 3 k
Piskfabrik . . . . . 7 e
Pistolsmide . . . . . 1 f
Pitpropstillverkning . . . . . 3 b
Planschettfabrik . . . . . 1 e
Pliggfabrik . . . . . 3 k
Plymfabrik . . . . . 7 e
Plåtkärlsfabrik . . . . . 1 e
Plåtslageri . . . . . 1 e
Polérverk (sten) . . . . . 2 d
Pomadfabrik . . . . . 8 b
Pontonkran . . . . . 12 g
Porfyrverk . . . . . 2 d
Porslinsfabrik . . . . . 2 i
Porslinsmåleri . . . . . 2 i
Porterbryggeri . . . . . 5 m
Portföljfabrik . . . . . 4 c
Posttjänst . . . . . 12 a
Potatismjölsfabrik . . . . . 5 d
Presenningsfabrik (sömnad) . . . . . 6 g
Presenningsimpregnering . . . . . 6 i

Pressjästfabrik . . . . . 5 e
Presstorvfabrik . . . . . 2 b
Projektilfabrik . . . . . 1 f
Prambyggeri . . . . . 3 h
Prämtjänst . . . . . 12 k
Pudrettfabrik . . . . . 8 c
Pumpfabrik . . . . . 1 f
Pumpmakeri . . . . . 3 i
Punschbryggeri . . . . . 5 n
Pålningsarbete . . . . . 9 a
Påsfabrik . . . . . 4 c
Pälsvarufabrik . . . . . 7 b

R.

Raffelstoppfabrik . . . . . 7 e
Raffinaderi: olje- . . . . . 8 b
socker- . . . . . 5 h
Rakknivfabrik . . . . . 1 e
Redskapsfabrik: grepar, skyffiar o. d. . . 1 e
harvar, slåttermaskiner 1 f
Remfabrik: bomull . . . . . 6 e
gummi (= balata) . . . . 7 d
läder . . . . . 7 a
Renhållningsverk . . . . . 10 d
Reningsverk (för sprit) . . . . . 5 l
Reproduktionsanstalt . . . . . 4 e
Repslageri . . . . . 6 f
Reseffektfabrik . . . . . 7 e
Restaurant 13
Resårfabrik (ej möbel-) . . . . . 6 k
Reveteringsmattfabrik . . . . . 3 k
Ringledningar, utförande av . . . . . 9 c
Riskvarn . . . . . 5 c
Rostugn . . . . . 1 d
Rullgardinsfabrik . . . . . 6 k
Råhudsfabrik . . . . . 7 a
Råsockerfabrik . . . . . 5 g
Räcksmedja . . . . . 1 c
Rödfärgsfabrik . . . . . 8 a
Rökeri (fisk och kött) . . . . . 5 s
Rörläggning och montering . . . . . 9 c
Rörvalsverk . . . . . 1 e

S.

Sadelmakeri . . . . . 7 e
Saftfabrik . . . . . 5 n
Saftstation . . . . . 5 g
Sagofabrik . . . . . 5 t
Salpetersyrefabrik . . . . . 8 g
Salteri (fisk och kött) . . . . . 5 s
Saltpreparereingsverk . . . . . 5 t
Saltraffinaderi . . . . . 5 t
Salubrinfabrik . . . . . 8 b
Sandalfabrik . . . . . 7 c
Sandstensbrott . . . . . 2 c
Sandstenshuggeri . . . . . 2 d
Sandtäkt . . . . . 2 l
Saxfabrik . . . . . 1 e
Schalfabrik . . . . . 6 c
Sebastinfabrik . . . . . 8 e
Sedeltryckeri . . . . . 4 e
Segelduksfabrik . . . . . 6 a
Segelgarnsfabrik . . . . . 6 b
Segelmakeri . . . . . 6 g
Senapsmaleri . . . . . 5 t
Shoddyfabrik . . . . . 6 c
Sidenappretering . . . . . 6 i
Sidenfabrik . . . . . 6 k
Silikattegelfabrik . . . . . 2 h
Sillguanofabrik . . . . . 8 c
Silloljefabrik . . . . . 8 b
Sillsalteri . . . . . 5 s
Silvergruva . . . . . 1 b
Silverhytta . . . . . 1 d
Silvervarufabrik . . . . . 1 l
Silververk . . . . . 1 d
Sjöfart . . . . . 12 h
Sjömalmstäkt . . . . . 1 a
Sjösänkningsföretag . . . . . 9 f
Skeppsdocka (järnfartyg) . . . . . 1 g
Skeppsvarv: järnfartyg . . . . . 1 g
träfartyg . . . . . 3 h
Skidfabrik . . . . . 3 i
Skifferbrott . . . . . 2 c
Skinntröjfabrik . . . . . 7 b
Skinnvarufabrik . . . . . 7 b
Skjortfabrik . . . . . 6 g
Skofabrik . . . . . 7 c
Skogsavverkning . . . . . 3 b
Skogsdrivning . . . . . 3 b
Skogsodling . . . . . 3 a
Skogsplantering . . . . . 3 a
Skokräm- och skosvärtfabrik . . . . 8 g
Skonätlingsfabrik . . . . . 7 c
Skopliggfabrik . . . . . 3 k
Skoresårfabrik . . . . . 7 d
Skorstensfejeri 14
Skrivmaskinsfabrik . . . . . 1 i
Skrädderi . . . . . 6 g
Skrädning av virke . . . . . 3 b
Skrädverk . . . . . 1 c
Skyffelfabrik . . . . . 1 e
Skyltfabrik: glas . . . . . 2 k
metall . . . . . 1 k
Skyltställsfabrik . . . . . 1 k
Slakteri . . . . . 5 r

Slakthus . . . . . 5 r
Slamfärgsfabrik . . . . . 8 a
Sliperi: metall . . . . . 1 m
sten . . . . . 2 d
Slipstensfabrik . . . . . 2 d
Slussbyggnad . . . . . 9 f
Slåttermaskinsfabrik . . . . . 1 f
Smide: wallon-, lancashire- m. m. . . 1 c
Smidesverkstad . . . . . 1 f
Småglasbruk . . . . . 2 k
Smältsmedja . . . . . 1 c
Smärgelfabrik . . . . . 2 g
Smärgelskivfabrik . . . . . 2 g
Snickerifabrik . . . . . 3 i
Snickeriinredning i byggnader . . . . 9 a
Snusdosfabrik: metall . . . . . 1 k
papp . . . . . 4 c
trä . . . . . 3 k
Snusfabrik . . . . . 5 o
Snörlivsfabrik . . . . . 6 g
Snörmakeri . . . . . 6 k
Sockerbageri . . . . . 5 f
Sockerraffinaderi . . . . . 5 h
Sodafabrik . . . . . 8 g
Sojafabrik . . . . . 5 t
Solvfabrik . . . . . 1 e
Spadfabrik . . . . . 1 e
Speditionsaffär . . . . . 12 g
Spegelfabrik . . . . . 2 k
Spegelfolieringsfabrik . . . . . 8 g
Spegelmakeri . . . . . 2 k
Spelkortfabrik . . . . . 4 e
Spetsfabrik . . . . . 6 k
Spikfabrik . . . . . 1 e
Spinneri . . . . . 6 a—c
Spisbrödsfabrik . . . . . 5 f
Spiselfabrik . . . . . 1 e
Splintfabrik . . . . . 3 k
Spritfabrik . . . . . 5 l
Sprutfabrik . . . . . 1 f
Sprängämnesfabrik . . . . . 8 e
Spånaskfabrik . . . . . 3 k
Spårvägsbyggnad . . . . . 9 e
Spårvägsdrift . . . . . 12 c
Spårvägsvagnsfabrik . . . . . 1 f
Stadsbuds- och expressbyrå . . . . . 12 c
Stansknivfabrik . . . . . 1 e
Statygjuteri . . . . . 1 k
Stavfabrik (till tunnor) . . . . . 3 k
Stavsågeri (» ») . . . . . 3 k
Stearinljusfabrik . . . . . 8 b
Sten, konstgjord, fabrik för . . . . . 2 l
Stenbrott . . . . . 2 c
Stengodsfabrik . . . . . 2 g
Stenhuggeri: finare . . . . . 2 d
grövre . . . . . 2 c
Stenkolsgruva . . . . . 2 a
Stenkolstjära, tillverkning av . . . . 10 b
Stenkross . . . . . 2 c
Stenkärlsfabrik . . . . . 2 g
Stensliperi . . . . . 2 d
Stentryckeri . . . . . 4 e
Stereotypgjuteri . . . . . 1 k
Stickfabrik . . . . . 6 d
Stickmaskinsfabrik . . . . . 1 f
Stilgjuteri . . . . . 1 k
Stolfabrik . . . . . 3 i
Stolsitsfabrik . . . . . 3 i
Stomatolfabrik . . . . . 8 b
Stoppfiberfabrik . . . . . 6 k
Stoppspånfabrik . . . . . 3 k
Stoppullfabrik . . . . . 6 c
Strumpfabrik . . . . . 6 d
Stråhattfabrik . . . . . 6 h
Stubintrådsfabrik . . . . . 8 e
Stuverirörelse . . . . . 12 g
Stålpennfabrik . . . . . 1 e
Stålpressningsfabrik . . . . . 1 e
Stålvarufabrik . . . . . 1 e
Stålverk . . . . . 1 c
Stämpelfabrik: gummi . . . . . 7 d
metall . . . . . 1 k
Stängselnätfabrik . . . . . 1 e
Stärkelsefabrik . . . . . 5 d
Stärkelsesirupsfabrik . . . . . 5 t
Stärkelsesockerfabrik . . . . . 5 t
Sulfatcellulosafabrik . . . . . 4 a
Sulfitcellulosafabrik . . . . . 4 a
Sulfitspritfabrik . . . . . 5 k
Superfosfatfabrik . . . . . 8 c
Svagdricksbryggeri . . . . . 5 m
Svarverifabrik . . . . . 3 i
Svavelsyrad lerjord, fabrik för . . . . 8 g
Svavelsyrefabrik . . . . . 8 g
Svinslakteri . . . . . 5 r
Svärdfejeri . . . . . 1 k
Syfabrik . . . . . 6 g
Syltfabrik . . . . . 5 t
Symaskinsfabrik . . . . . 1 f
Syrefabrik . . . . . 8 g
Syrgasfabrik . . . . . 8 g
Sågbladsfabrik . . . . . 1 e
Sågverk . . . . . 3 e
Såpfabrik . . . . . 8 b
Såsfabrik . . . . . 5 t
Säkerhetständsticksfabrik . . . . . 8 f
Sämskfabrik . . . . . 7 a
Sömnadsfabrik . . . . . 6 g

T.

Tagelspinneri . . . . . 7 e
Tagelväveri . . . . . 7 e
Takpappfabrik . . . . . 4 b
Takspånsfabrik . . . . . 3 c
Taktäckning . . . . . 9 a
Talgraffinaderi . . . . . 8 b
Tapetfabrik . . . . . 4 d
Tapetserareverkstad . . . . . 7 c
Tegelbruk . . . . . 2 h
Tegelslageri . . . . . 2 h
Telefonfabrik . . . . . 1 h
Telefontjänst . . . . . 12 a
Telegraftjänst . . . . . 12 a
Tenngjuteri . . . . . 1 k
Terpentinfabrik . . . . . 8 d
Tidningstryckeri . . . . . 4 f
Timringsarbete . . . . . 9 a
Tjärkokeri . . . . . 8 g
Tobaksfabrik . . . . . 5 o
Tomasfosfatfabrik . . . . . 8 c
Torrelementfabrik . . . . . 1 f
Torrmjölksfabrik . . . . . 5 t
Torrplåtfabrik . . . . . 8 g
Torvfabrik . . . . . 2 b
Torvkolsfabrik . . . . . 2 b
Torvmullsfabrik . . . . . 2 b
Torvströfabrik . . . . . 2 b
Torvupptagning . . . . . 2 b
Trankokeri . . . . . 8 b
Transformatorstation . . . . . 10 a
Trasselfabrik . . . . . 6 a
Trikåfabrik . . . . . 6 d
Trumbyggnad . . . . . 9 d
Tryckeri: bok- och tidnings- . . . . 4 f
kattun- . . . . . 6 i
sten- . . . . . 4 c
Tryckfärgsfabrik . . . . . 8 a
Trycksvärtfabrik . . . . . 8 a
Tråddrageri . . . . . 1 c
Trådgardinfabrik . . . . . 6 k
Trådrullfabrik . . . . . 3 g
Trådspiksfabrik . . . . . 1 c
Trådstiftsfabrik . . . . . 1 e
Trådvaruverk . . . . . 1 c
Trädestillationsverk . . . . . 8 d
Träfiberfabrik (»unica») . . . . . 4 b
Träförädlingsfabrik . . . . . 3 i
Träkolsverk . . . . . 8 d
Trämassefabrik . . . . . 4 a
Trämjölfabrik . . . . . 3 k
Träoljefabrik . . . . . 8 d
Träpappfabrik . . . . . 4 b
Träskofabrik . . . . . 3 k
Träskruvfabrik . . . . . 1 c
Träsliperi . . . . . 4 a
Träsnideri . . . . . 3 i
Träspritfabrik . . . . . 8 d
Träsvarveri . . . . . 3 i
Trätoffelfabrik . . . . . 3 k
Träullfabrik . . . . . 3 k
Träättikfabrik . . . . . 8 d
Tröskning . . . . . 5 a
Tröskverksbyggeri . . . . . 3 i
Tulltjänst . . . . . 12 a
Tumstocksfabrik . . . . . 3 k
Tunnbinderi . . . . . 3 k
Tunnbrödsbageri . . . . . 5 f
Tunnfabrik . . . . . 3 k
Tvålfabrik . . . . . 8 b
Tvättinrättning: kemisk . . . . . 6 i
ång- eller vanlig . . 14
Tygtryckeri . . . . . 6 i
Tångfabrik . . . . . 1 f
Täljstensbrott . . . . . 2 c
Täljstenshuggeri . . . . . 2 d
Tältduksfabrik . . . . . 6 a
Tändhattsfabrik . . . . . 8 e
Tändrörsfabrik . . . . . 8 c
Tändsticksaskfabrik . . . . . 3 k
Tändsticksfabrik . . . . . 8 f
Tändsticksmaskinfabrik . . . . . 1 f
Tändsticksämnesfabrik . . . . . 3 k
Tätlistfabrik . . . . . 6 a

U.

Ullspinneri . . . . . 6 c
Urdelar, fabrik för . . . . . 1 i
Urfabrik . . . . . 1 i
Urfoderfabrik . . . . . 3 k

V.

Vaddfabrik . . . . . 6 a
Vadmalsstamp . . . . . 6 c
Vagnfabrik . . . . . 1 f
Vagnmakeri . . . . . 1 f
Vagnsmörjefabrik . . . . . 8 b
Wallonsmedja . . . . . 1 c
Valoljefabrik . . . . . 8 b
Valskvarn . . . . . 5 c
Valsmassefabrik . . . . . 8 g
Valsullsfabrik . . . . . 3 k
Valsverk . . . . . 1 e
Vapenfabrik (skjutvapen) . . . . . 1 f
Varulager 11

Varv: järnfartyg . . . . . 1 g
träfartyg . . . . . 3 h
Vaselinfabrik . . . . . 8 b
Vattenbyggnad . . . . . 9 f
Vattenfabrik . . . . . 5 n
Vattenfiltrerapparatfabrik . . . . . 2 g
Vattenglasfabrik . . . . . 8 g
Vattenkvarn . . . . . 5 c
Vattenledningar, utförande av . . . . 9 c
Vattenledningsverk . . . . . 10 c
Vattensåg . . . . . 3 e
Vattentäta vävnader, impregnerade, fabrik för . . . . . 6 i
Vattenverk . . . . . 10 c
Watzinfabrik . . . . . 8 b
Vaxduksfabrik . . . . . 6 i
Vaxtändsticksfabrik . . . . . 8 f
Vedhuggeri . . . . . 3 f
Vedsågeri . . . . . 3 f
Vegetabiliskt smör, fabrik för . . . . 5 q
Vekfabrik . . . . . 6 a
Velocipedfabrik . . . . . 1 f
Verktygsfabrik . . . . . 1 f
Vigognespinneri . . . . . 6 a
Vinfabrik . . . . . 5 n
Vitbetråsockerfabrik . . . . . 5 g
Vitgarveri . . . . . 7 a
Vitmetallfabrik . . . . . 1 k
Vitriolverk . . . . . 8 g
Vitvarufabrik . . . . . 6 g
Vågfabrik . . . . . 1 i
Väderkvarn . . . . . 5 c
Vägarbete . . . . . 9 d
Vägbyggnad . . . . . 9 d
Vätgasfabrik . . . . . 8 g
Väveri . . . . . 6 a—c
Vävskedsfabrik . . . . . 1 e

X.

Xylografverksamhet . . . . . 3 k

Y.

Ylleväveri . . . . . 6 c
Yxfabrik . . . . . 1 c

Z.

Zinkgjuteri . . . . . 1 k
Zinkgruva . . . . . 1 b
Zinkhytta . . . . . 1 d
Zinkogravyr . . . . . 4 c
Zinkverk . . . . . 1 d
Zinkvittfabrik . . . . . 8 a

Å.

Åkdonsfabrik . . . . . 1 f
Åkeri . . . . . 12 e
Ångbageri . . . . . 5 f
Ånghackelsefabrik . . . . . 5 t
Ångkran . . . . . 12 g
Ångkvarn . . . . . 5 c
Ångkök 13
Ångplöjning . . . . . 5 a
Ångsåg . . . . . 3 e
Ångtröskning . . . . . 5 a

Ä.

Ägglådfabrik: papp . . . . . 4 c
trä . . . . . 3 g
Ättikfabrik . . . . . 5 t
Ättiksyrefabrik . . . . . 8 d

Ö.

Ölbryggeri . . . . . 5 m
Ölkulörfabrik . . . . . 8 g

Kortare meddelanden.

Norska socialdepartementet. Den norska regeringens förslag till en partiell departementalreform, som avsåg att genom en omgestaltning av departementet för handel, sjöfart och industri till ett departement för sociala frågor, handel, industri och fiskerinäringen — varigenom bl. a. alla ärenden av social natur skulle utlösas ur de skilda departement, inom vilka desamma hittills handlagts, samt hänvisas till ett nyskapat ämbetsorgan — vinna större sakkunskap och reda i förvaltningen av de sociala angelägenheterna har godkänts av stortinget. Redan förut har i Sociala Meddelanden, häft. 4 år 1913, lämnats en redogörelse för den nya ordningen sådan densamma tänktes enligt regeringens förslag; i det följande redogöres för förhållandena, sådana de föreligga på grund av statsmakternas definitiva beslut, vilket i allt väsentligt överensstämmer med det ovannämnda förslaget.

Vad kompetensförskjutningen mellan departementen beträffar, har densamma ägt rum dels så, att ett antal frågor, som fallit inom det gamla handelsdepartementets verksamhetsområde, hänvisats till annat departement än det nya socialdepartementet. Så är förhållandet med vissa under sjöfartskontoret hörande frågor av icke social natur, som numera skola handläggas under utrikesdepartementet. Däremot skola sjöfartsärenden av *social* natur höra under socialdepartementet, nämligen: frågor angående kosthållningen ombord samt skeppsmedicinen, kontrollen över konservfabriker, sjömanshem i utlandet, sjömansfondens styrelse, hjälp- och understödskassor för sjuka sjömän. Dels åter ha flertalet av sociala ärenden hörande under andra departement överförts till det nya socialdepartementet, nämligen:

från justitiedepartementet: medicinalärenden av civil natur samt följande lagstiftningsfrågor: lagarna om barnavård, om oäkta barn samt om föräldrar och äkta barn; spädbarnsvården, revisionen av lag om söndagsvila, om expropriation av jord för småbruk samt ifrågasatt revision av lagen om privat arbetsförmedling; emigrantkontrollen samt besvär över myndigheters beslut i frågor om barnuppfostringsbidrag;

från finansdepartementet: frågor rörande småbrukar- och egnahemsbanken (Arbeiderbruk- og Boligbanken), med undantag av inlåningsrörelsen och kontrollen över livförsäkringsbolag samt sjuk- och understödskassor;

från kyrkodepartementet: frågor som röra allmän sedlighet, ävensom nykterhetsfrågan, och från jordbruksdepartementet: frågor om mönsterjordbruk på statens initiativ, försök med kooperativa jordbruk för obemedlade samt arbetslösas sysselsättande i kommunala arbetskolonier.

Vad slutligen det nya departementets förhållande till socialstatistiken beträffar, överflyttas från Statistiska centralbyrån följande ämnen: arbetsförmedling och arbetslöshet etc.; kollektivavtal och arbetskonflikter samt arbetsgivarnas och arbetarnas organisationsförhållanden; arbets- och avlöningsförhållanden; livsmedelsprisen samt kooperationen.

Den nya ordningen gäller från 1 juli 1913.

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Danmark under år 1912.[1] Under år 1912 inträffade i Danmark 64 arbetsinställelser emot 52 föregående år och 78 i medeltal för åren 1900—11. Antalet berörda arbetsgivare utgjorde 213 och antalet arbetare 4 082 gentemot c:a 3 600 arbetsgivare och c:a 29 000 arbetare år 1911, vilka sist anförda siffror äro de högsta, som förekommit sedan år 1899.

54 av de 57 arbetsinställelser, för vilka uppgifter föreligga, voro strejker och 3 lockouter, men dessa senare omfattade ej mindre än 2 078 arbetare eller över hälften av i konflikter under året indragna arbetare. 19 arbetsinställelser berörde endast Köpenhamn, 22 andra städer och 13 landsbygden. De övriga 3 sträckte sig över hela landet eller åtminstone en större del därav; av dessa voro 2 lockouter.

[1] Jfr »Meddel.» 1908, sid. 150; 1911, sid. 306, 789; 1912, sid. 251, 674.

Av arbetsinställelserna hade 30 en varaktighet av högst 7 dagar; 21 varade över en vecka, men mindre än tre månader och 6 mer än tre månader. Antalet förlorade arbetsdagar beräknas till 47 000, varav omkring hälften kommer på de 3 lockouterna.

22 arbetsinställelser förorsakades av intressetvister och 23 av rättstvister. I 5 fall avsågs genom arbetsinställelserna att framtvinga återtagande av avskedade arbetare, och i övriga 7 fall äro de att tillskriva andra orsaker.

Vad beträffar resultatet, avslutades 23 konflikter, omfattande 304 arbetare, enligt arbetarnas fordringar och 22, med 1 361 berörda arbetare, på arbetsgivarnas villkor. I återstående 12 arbetsinställelser, varav berördes sammanlagt 2 417 arbetare, träffades uppgörelse genom kompromiss.

För biläggande av konflikter anlitades den permanenta skiljedomstolen i 5 fall. I likaledes 5 fall medverkade statens förlikningsman vid arbetstvisters lösning. Sistnämnda konflikter omfattade ej mindre än c:a 2 180 arbetare eller över hälften av de c:a 4 080, som under året deltogo i konflikt. I 1 fall verkställdes medling av annan än statens förlikningsman.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbetarskyddslagstiftning m. m. —

Sociala rådets sektion för arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet sammanträdde den 29 augusti under ordförandeskap av Socialstyrelsens chef, d:r H. Elmquist. Därvid diskuterades de *frågor, som komme att bliva föremål för behandling vid den internationella arbetarskyddskonferens* i Bern, vartill svenska regeringen mottagit inbjudan, och vilken avser uppgörandet av grunddragen till internationella överenskommelser angående förbud mot industriellt nattarbete av minderåriga arbetare och angående fastställande av en arbetstid av högst 10 timmar för i industrien sysselsatta kvinnor och minderåriga arbetare.[1]

— Socialförsäkring. —

Regeringsproposition angående ändringar i den norska sjukförsäkringslagen. Den norska lagen om obligatorisk sjukförsäkring, vilken som bekant trädde i kraft den 1 juli 1911 (egentl. den 3 juli) blev redan i början föremål för åtskillig kritik. Kritiken har sedermera under den tid lagen varit i tillämpning ingalunda lagt sig utan tvärt om tilltagit i styrka. Från skilda håll har man efter hand yrkat på en revision av förevarande lagstiftning. Den norska regeringen har på grund härav sett sig föranlåten att föranstalta om behövliga ändringar i sjukförsäkringslagen och har proposition i ärendet för en tid sedan framlagts.

Regeringspropositionens huvudsakliga innehåll är följande.

Inkomstgränsen för de obligatoriskt sjukförsäkrade höjes från 1 200 kr. på landsbygden och 1 400 kr. i städerna till resp. 1 600 och 1 800 kr. Den förutvarande bestämmelsen om undantag från försäkringsplikten för dem, som vid sjukdomsfall äro tillförsäkrade full lön i minst 3 månader, slopas. För tillträde till frivillig försäkring beredes i flera hänseenden större möjligheter. Inkomstgränsen för denna försäkring höjes sålunda från 800 kr. på landsbygden och 1 000 kr. i städerna till resp. 1 200 och 1 500 kr. Samtidigt uppflyttas maximiåldersgränsen från 40 till 50 år. Tillika föreslås, att personer tillhörande lönarbetares och betjänters klass när som helst må kunna teckna frivillig försäkring, blott icke inkomsten överskrider den gräns, som uppställts för den obligatoriska försäkringen.

Bland övriga förändringar i hittillsvarande föreskrifter må nämnas, att bestämmelsen att makes inkomst skall medräknas i fråga om huruvida en persons inkomst faller inom den stadgade inkomstgränsen eller icke, slopas beträffande den obligatoriska försäkringen. Vidare skall befintligheten av kronisk sjukdom icke utestänga från sjukförsäkringen, utan må person, behäftad med dylik sjukdom, kunna upptagas i försäkringen och berättigas till understöd dels för egen del i fråga om andra sjukdomar, dels för sina familjemedlemmars del. Arbetsgivarnas ansvar vid försummelse av anmälan om inträde i eller utträde från försäkringen skärpes, i det att till förutvarande straffpåföljd kan tillkomma gottgörelseplikt gentemot distriktssjukkassorna för genom försummelsen dem tillskyndad förlust. Slutligen skall riskklassernas antal nedsättas från 4 till 2.

[1] »Medd.» 1913, sid. 262.

Vid sidan av dessa förändringar i de förutvarande bestämmelserna föreslås en utvidgning av lagen därhän, att det hittills bestående understödet till barnsängskvinnor tillerkännes jämväl medlemmars hustrur. Moderskapshjälpen skall hädanefter emellertid utgå för 14 dagar före och 6 veckor efter nedkomsten. Understödsbeloppet, som för alla skall utgöra minst 1 kr. per dag, fixeras för medlemmars hustrur till detta belopp. Det ställes jämväl i utsikt en tilläggsproposition rörande kostnadsfri barnmorskehjälp; denna fråga måste emellertid bliva beroende av närmare utredning rörande kostnaderna.

Ett annat viktigt spörsmål, som beröres i propositionen, är sjukförsäkringens förhållande till läkarvården. Med de nuvarande bestämmelserna ställa sig kostnaderna för läkarvården mycket höga, till följd varav den genomsnittliga sjukförsäkringspremien i dess helhet kommit att bliva omkring 30 % högre än från början beräknats. Detta tillskrives väsentligen det nu bestående systemet med fritt val av läkare. Det har därför synts önskvärt att om möjligt träffa annan anordning. För den händelse detta icke skulle låta sig göra föreslås, att distriktssjukkassorna med riksförsäkringsanstaltens och departementets samtycke må kunna meddela ett till belopp och varaktighet utsträckt kontant sjukunderstöd i stället för läkarvård.

Såsom en eftersträvansvärd ordning beträffande läkarvården inom sjukförsäkringen framhålles, att sjukkassorna anställa läkare mot fast lön eller ett i förhållande till medlemsantalet bestämt arvode. Härutinnan lämnar lagändringsförslaget närmare anvisningar. I samband härmed beröres även spörsmålet om läkares anställning mot fast lön av kommunerna och dessas förhållande till distriktssjukkassorna, där sådant kan åstadkommas. En dylik anordning bör, anses det, uppmuntras, något som antagligen torde kunna ske vid en eventuell omreglering av statens och kommunernas bidrag till sjukförsäkringen. Förevarande spörsmål skall emellertid bliva föremål för närmare utredning i den bebådade, förutnämnda tilläggspropositionen.

(Meddelelsesblad.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under juli 1913. Arbetstillgången var under juli fortfarande mycket god.

Konjunkturerna hade något försämrats inom tackjärns-, byggnads-, möbel-, tegel- och glasindustrierna. Åtskilliga grenar av textilindustrien visade även fallande tendens. Å andra sidan förbättrades läget inom järn- och stål- samt bleck- och plåtindustrierna; detsamma gäller den grafiska och lervaruindustrierna. Beträffande maskin- och skeppsbyggnadsindustrierna äro konjunkturerna fortfarande mycket goda och arbetstillgången vid kolgruvorna har undergått föga förändring.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna har varit ständig efterfrågan på arbetare till skeppsbyggnads- och maskinindustrierna samt byggnadsarbetare inom vissa distrikt. Vid bomulls-, linne- och beklädnadsindustrierna samt vid tvättinrättningarna var tillgången på kvinnlig arbetskraft otillräcklig.

Lönernas tendens till stegring fortfor.

I jämförelse med samma tid föregående år, då arbetstillgången i och för sig var god, visade flertalet av de viktigaste industrierna förbättring. Dock har man att notera en ansenlig tillbakagång inom bleck- och plåtindustrien; även inom glasindustrien är läget nu något ogynnsammare. Tackjärnsindustrien visar föga ändring.

Antalet arbetslösa inom de yrken, som inbegripas under den nya arbetslöshetsförsäkringslagen, ökades från 2·8 % i slutet av juni till 3·1 % i slutet av juli.

Fackorganisationer med 926 787 medlemmar (bortsett från i strejker och lockouter invecklade samt sjuka och överåriga) rapporterade 17 935 eller 1·9 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av juli 1913 mot 1·9 % vid slutet av juni samma år och 2·6 % vid utgången av juli 1912.

Enligt inkomna uppgifter från ett antal arbetsgivare, sysselsättande 414 509 arbetare under veckan närmast före den 26 juli 1913, visade sig en minskning av 0·3 % både av antalet sysselsatta arbetare och det utbetalade lönebeloppet i jämförelse med samma vecka föregående månad. Jämfört med samma vecka nästlidet år visade sig en minskning på 0·4 % av antalet sysselsatta arbetare och en ökning på 2·5 % av det utbetalade lönebeloppet.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Frankrike under juli 1913. Svavlingsarbetet i vingårdarna bereder fortfarande sysselsättning åt vingårdsarbetarna i de södra vinodlingsdistrikten, men torkan och hettan hava i vissa trakter mycket försvårat arbetet. Arbetslösheten har varit något större än under föregående månad, men betydligt mindre än under motsvarande tid de närmast föregående två åren.

Situationen är fortfarande gynnsam för skogsarbetarna, som finna sysselsättning vid skörden.

I Paris' omnejd har den abnorma temperaturen verkat hindrande vid trädgårdsarbetet.

Den förut rapporterade förbättringen inom textilindustrien har icke fortfarit och procenttalet arbetslösa är det högsta man haft att inregistrera vid motsvarande årstid sedan år 1908. Däremot har situationen alltjämt förbättrats inom metallindustrien, där arbetslösheten är den minsta man på långa tider iakttagit. Arbetstillgången är något mindre inom den grafiska industrien och arbetslösheten är något större i Paris än i landsorten; läget anses dock fortfarande tillfredsställande för årstiden.

Byggnadsverksamheten har fortfarande ökats och situationen förklaras tillfredsställande av fackföreningarna nästan utan undantag; arbetslöshetsfrekvensen är mycket låg. Arbetsmarknaden förbättras alltjämt inom läderindustrien. För handelsbiträden har arbetslöshetsfrekvensen stigit något till följd av den intensiva arbetslöshet, som råder bland resande och representanter för parishandeln.

Bland 902 arbetarorganisationer, som besvarat de månatliga förfrågningarna angående arbetsmarknadens läge och arbetslösheten under juli 1913, hava 692 med 216 198 medlemmar uppgivit antalet arbetslösa till 8 270 eller 4·8 %, inberäknat gruvarbetarna i Pas-de-Calais, och 5·3 % utan inberäknande av dessa arbetare. Motsvarande tal för närmast föregående månad var 4·3 % och för juli 1912 4·9 %.

Arbetstillgången under juli 1913 har i jämförelse med juni månad samma år angivits såsom rikligare av 22 % av de redovisade fackorganisationerna, omfattande 27 % av de organiserade arbetarna, såsom oförändrad av resp. 57 och 48 % samt såsom mindre riklig av resp. 21 och 25 %.

På frågan: »Anser ni läget på arbetsmarknaden vara tillfredsställande för årstiden?» hava 566 arbetarorganisationer med 154 718 medlemmar svarat jakande och 174 med 65 032 medlemmar nekande.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1913. Arbetsmarknadens läge visar, jämfört med föregående månad och år, nästan genomgående en tillbakagång.

I stenkolsdistriktet vid Ruhr fortfor det lugna affärsläget. Inom Ober- och Nieder-Schlesien gestaltade sig konjunkturerna fortfarande gynnsamt. Detsamma gäller arbetet vid de mellantyska brunkolsgruvorna samt vid järngruvorna. Tackjärnsproduktionen visar visserligen enligt Verein deutscher Eisen- und Stahlindustrieller's statistik en höjd såsom aldrig tillförene, dock klaga de flesta företag över försämring. Kaliindustrien, järngjuterierna, stål- och maskinindustrien beredde måttlig, men dock tillräcklig sysselsättning. Den elektriska och kemiska industrien gynnades av tillfredsställande, ja till och med goda konjunkturer. Inom textil- och träindustrierna betecknas arbetstillgången för flertalet yrkesspecialiteter såsom otillräcklig och sämre än föregående månad och år. Det otillfredsställande läget inom byggnadsindustrien fortfar.

Enligt uppgifter från sjukkassorna minskades de försäkringspliktiga medlemmarnas antal under månaden med 41 756 personer (31 294 män, 10 462 kvinnor). Med hänsyn till den utomordentliga tillbakagången av antalet manliga sjukkassemedlemmar må nämnas, att varvsarbetarstrejk pågick under månaden vid ett stort antal varv vid såväl Nord- som Östersjön. Sättes sjukkassemedlemmarnas antal den 1 januari lika med 100, så blir talet för de manliga medlemmarna under juli 103 mot 104 under juni månad och för de kvinnliga medlemmarna resp. 99 och 100. Dessa tal stå betydligt efter motsvarande tal samma månad föregående år (101 resp. 107).

Angående arbetslösheten under juli föreligga uppgifter från 45 fackförbund med 1 998 044 medlemmar. Av dessa voro vid månadens slut 2·9 % arbetslösa mot 2·7 % vid månadens början och 1·8 % vid slutet av juli 1912.

Enligt arbetsförmedlingens uppgifter kommo under juli 1913 på 100 lediga platser för män 174 arbetssökande mot 168 under närmast föregående månad och 140 under juli 1912. För kvinnor voro motsvarande siffror 103, 101 och 97. Arbetstillgången har av dessa siffror att döma åtminstone vad männen angår betydligt försämrats sedan motsvarande tid föregående år. Även vid en jämförelse med föregående månad synes läget nu ogynnsammare.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetslöshetsförsäkringen i Belgien under år 1912.[1] Under år 1912 hava fyra nya fonder tillkommit, å andra sidan hava fyra äldre arbetslöshetsfonder sammanslagits till 2. Antalet existerande arbetslöshetsfonder var därför vid årets slut 27, omfattande 92 kommuner, d. v. s. 20 mera än föregående år.

Under loppet av år 1912 hade 74 nya arbetslöshetskassor upptagits i fonderna, men samtidigt hade flera kassor sammanslagits med andra eller upphört med sina förbindelser med fonderna, så att samtliga anslutna kassor vid årets slut stigit till 432. De flesta arbetslöshetskassorna funnos inom textil- (69), trä- och möbel- (61), byggnads- (51), metall- (51) och grafisk industri (41).

Bestämmelserna för erhållande av statsbidrag äro desamma som förut. Kassorna hava under året åtnjutit ett statsbidrag av 24 000 francs. Av detta belopp erhöllo de kommunala arbetslöshetsfonderna 3 672 francs, de till dessa fonder anslutna arbetslöshetskassorna 19 210 francs och 2 029 francs lämnades till av staten erkända fackföreningskassor, som ej tillhöra någon av de kommunala fonderna.

Arbetslöshetsfonderna använda växlande metoder vid understödens utbetalande. Antingen utbetalas de årligen till arbetslöshetskassan (fackföreningen) i proportion till dess egen understödssumma under året eller också erhåller envar försäkrad, som blivit arbetslös, direkt åt sig utbetalt det belopp, som arbetslöshetsfonden tillskjuter utöver fackföreningsunderstödet. Ett mindre antal kommunala fonder lämna även särskilt understöd åt arbetslösa medlemmar av s. k. sparföreningar eller innehavare av sparbanksböcker. Den näst sista metoden är dock den vanligaste, i det att 91 % av alla offentliga medel utbetalas på detta sätt.

De under året utbetalade understöden fördelade sig på följande sätt på olika kategorier av arbetslösa:

Understöd utbetalade:	Francs.
till fackliga arbetslöshetskassor	12 546
» arbetslösa medlemmar av fackliga kassor	134 157
» » » » sparföreningar	393
» » innehavare av sparbanksböcker	289
Övriga arbetslösa	13
Summa	147 398

Utöver dessa bidrag från de kommunala fonderna hava berörda fackföreningar i understöd till arbetslösa medlemmar under året utbetalat ej mindre än 310 581 francs. Antalet arbetslösa, som kommit i åtnjutande av kommunala bidrag, uppgick till 28 650 med sammanlagt 145 954 understödsdagar.

Arbetslöshetsförsäkringens utveckling under åren 1907—1912 framgår av följande översikt.

	Antal fonder.	Antal anslutna kommuner.	Antal anslutna kassor.	Kommunala anslag. Francs.	Utgifter. Understöd. Francs.	Utgifter. Förvaltning. Francs.	Utgifter. Summa. Francs.
1907	14	27	284	101 867	79 426	10 374	89 800
1908	16	32	346	155 955	134 968	14 797	149 765
1909	21	41	364	138 972	117 841	17 092	134 933
1910	22	50	362	133 696	89 808	15 883	105 691
1911	25	72	396	141 995	126 313	17 577	143 890
1912	27	92	432	192 506	147 398	19 448	166 846

(Revue du Travail.)

[1] Jfr »Meddel.» 1911, sid. 683 och 1913, sid. 66.

— Emigration. —

Ut- och invandring i Sverige år 1912. Av Statistiska centralbyråns nyligen utgivna berättelse rörande ut- och invandringen år 1912 framgår, att den minskning i emigrationen, vilken efter stegringen under åren 1909 och 1910 begynte år 1911, fortgått även under det sistförflutna året. Relativt taget hava sedan år 1880 endast åren 1894, 1897, 1898 och 1908 att uppvisa lägre emigration än år 1912. Även invandringen har varit obetydlig, men dock relativt större än under de tre närmast föregående åren. Hela antalet emigranter och immigranter från och med år 1902 framgår av nedanstående tal.

År.	Emigranter.	Immigranter.	Nettoutvandring.	Emigranter.	Immigranter.	Nettoutvandring.
				På 1 000 inv.		
1902	37 107	6 784	30 323	7·15	1·31	5·84
1903	39 525	7 623	31 902	7·59	1·46	6·13
1904	22 384	9 262	13 122	4·27	1·77	2·50
1905	24 046	8 609	15 437	4·56	1·63	2·93
1906	24 704	9 581	15 123	4·65	1·80	2·85
1907	22 978	8 913	14 065	4·29	1·66	2·63
1908	12 499	9 818	2 681	2·31	1·82	0·49
1909	21 992	8 071	13 921	4·03	1·48	2·55
1910	27 816	8 142	19 674	5·06	1·48	3·58
1911	19 997	7 752	12 245	3·61	1.40	2·21
1912	18 117	8 296	9 821	3·25	1·49	1·76

Jämförd med medeltalen för de tio närmast föregående åren är utvandringen under år 1912 68·7 % och invandringen 94·3 %. Under åren 1902—1911 uppgick emigranternas årliga antal till 4·73 ‰ av medelfolkmängden, immigranternas till 1·58 ‰ och nettoutvandringen sålunda till 3·15 ‰. För år 1912 voro motsvarande tal 3·25 ‰, 1·49 ‰ och 1·75 ‰.

Såsom professor Steffen visat i Bil. XVIII av Emigrationsutredningen stå emigrationskurvans växlingar i närmaste samband med de ekonomiska konjunkturerna, i första rummet i Förenta staterna, i andra rummet i Sverige. Extrema maxima och minima ha infallit i tider, då svensk lågkonjunktur sammanfallit med amerikansk högkonjunktur och tvärtom.

I Centralbyråns berättelse förekommer även en jämförelse mellan prästerskapets uppgifter (i Stockholm rotemännens), vilka ligga till grund för ifrågavarande publikation, och de uppgifter, som lämnas av Kungl. Maj:ts befallningshavande i de län, där de viktigaste utvandringshamnarna äro belägna, samt av norska statistiska centralbyrån rörande den svenska utvandringen över norska hamnar. Som vanligt är utvandringen störst enligt prästerskapets uppgifter (9 % större). Största överskottet finnes i de sydligare länen, varest en del utvandrare taga vägen över danska och tyska hamnar och således icke upptagas i länsstyrelsernas rapporter. Undantag från ovannämnda regel utgöra Värmlands och Kopparbergs län samt de norrländska länen; särskilt i Jämtland äro prästerskapets uppgifter de lägre, vilket torde finna sin förklaring i en rätt avsevärd olaglig utvandring över Trondhjem. I allt omfattar den svenska utvandringen över norska hamnar 12·62 % av hela utflyttningen till främmande världsdelar (enligt prästerskapets uppgifter), medan den av länsstyrelserna redovisade utvandringen uppgår till 79·07 % av samma utflyttning.

Inom samtliga län har utvandringen varit mindre än under närmast föregående årtionde i medeltal och i 12 län har den ej uppgått till $^2/_3$ mot vanligt. Särskilt glädjande är den minskade emigrationen från de norrländska länen. Liksom under närmast föregående årtionde är emigrationen störst i Värmlands län (6·18 ‰); därnäst komma Hallands (5·81 ‰), Kronobergs (5·19 ‰) och Kalmar län (5·11 ‰). Invandringen har för de särskilda länen varit ganska växlande; i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands och Kopparbergs län samt alla

de norrländska länen med undantag av Jämtlands län har den varit större än 10-års-medeltalet. Immigrationsöverskott förekommer i Norrbottens län. Nettoförlusten, som i samtliga län varit mindre än 10-års-medeltalen, är störst i Värmlands (4·03 ‰) och i Kronobergs län (3·93 ‰).

Den växling i utvandringens storlek, som äger rum från år till annat, åstadkommes egentligen av den transoceaniska utvandringen, i första hand utvandringen till Förenta Staterna. Följande tal ange Sveriges folkutbyte med den stora nordamerikanska förbundsstaten.

År.	Emi-granter.	Immi-granter.	Netto-utvandring.	År.	Emi-granter.	Immi-granter.	Netto-utvandring.
1902 . . .	33 151	3 297	29 854	1908 . . .	8 873	6 308	2 565
1903 . . .	35 439	3 537	31 902	1909 . . .	18 331	4 854	13 477
1904 . . .	18 533	4 505	14 028	1910 . . .	23 529	4 609	18 920
1905 . . .	20 520	4 110	16 410	1911 . . .	15 571	4 411	11 160
1906 . . .	21 242	4 511	16 731	1912 . . .	13 896	4 681	9 215
1907 . . .	19 325	4 677	14 648				

Av övriga utomeuropeiska länder är det isynnerhet Kanada, som drager till sig något nämnvärt antal svenska emigranter (611 år 1912). Utvandringen till Brasilien, som under 1910 och 1911 antog rätt stora proportioner (275 resp. 350 personer mot 15 år 1912), har nu sjunkit till samma blygsamma omfång som tidigare. Däremot har återinvandringen från detta land under år 1912 varit ganska ansenlig (318 mot 40 år 1911 och 12 år 1910). Då föregående två års brasilianska utvandring rekryterats i första hand från Norrbottens län, kommer helt naturligt även flertalet av ovannämnda immigranter på detta län. Detta förhållande torde förklara det förut nämnda immigrationsöverskottet.

Beträffande folkbytet med europeiska länder, har detta under senare år, i motsats mot vad fordom varit fallet, lämnat ett emigrationsöverskott för Sverige. Utvandringen till dessa länder utgjorde under året 3 428 personer, men invandringen från dem var endast 3 115, alltså en nettoutvandring av 313 personer. Sverige mottager fortfarande immigrationsöverskott från Finland (250) och Ryssland (56), ehuru mindre än under åren 1903—1907. Även Tyska riket har såsom vanligt under sista årtiondet lämnat dylikt överskott (172). Beträffande Danmark och Norge är däremot folkförlusten på Sveriges sida resp. 366 och 374 personer. I förhållande till Danmark har Sverige städse måst vidkännas ett utvandringsöverskott, vilket dock år 1912 varit större än under de tio närmast föregående åren. Från Norge ägde under åren 1903—1907 en avsevärd invandring rum, troligen återinvandring av svenskar, vilken tydligen numera upphört.

Övergå vi nu till emigranternas familjeställning och kön jämfört med föregående år, så har gruppen gifta personer och barn minskats från 31·45 till 30·20 %, medan gruppen vuxna ogifta kvinnor ökats från 29·52 till 32·13 %, den tredje gruppen, vuxna ogifta män, har gått ned från 39·03 till 37·67 %. Denna sistnämnda grupp plägar ganska noga följa emigrationens växlingar under det att emigrationen av vuxna ogifta kvinnor i och för sig är mera konstant än den övriga utvandringen. En naturlig följd av denna större konstans är, att de ogifta kvinnornas andel inom hela utvandringen stiger under år av ringa emigration men sjunker under stora utvandringstider. Något karakteristiskt för senare tiders utvandring är den ständiga minskningen av antalet barn, som av de emigrerande medföras. Medan t. ex. under 1880-talet mot varje hundratal gifta kvinnor svarade 211 barn, har motsvarande siffra för åren 1902—1911 i medeltal sjunkit till 191 och för 1912 till 185.

Beträffande immigranternas kön må anmärkas, att männens antal alltid är större än kvinnornas (år 1912: 81 kvinnor mot 100 män).

Beträffande emigranternas åldersfördelning framgår av redogörelsen att under år 1912 50·47 % av utvandrarna tillhörde åldern 15—25 år mot 51·26 % i medeltal för årtiondet. För åldern 20—25 år är andelen 25·48 % mot 26·00 % i medeltal för årtiondet. Denna minskning, som dock är mindre än under de senaste nio åren varit vanligt, anses delvis motsvaras av en något ökad olaglig utvandring av värnpliktiga. Immigranterna, vilka till stor del bestå av återinvandrande svenskar, äro helt naturligt något äldre än emigranterna.

Ålder.	Åldersfördelningen i % av emigranterna		Åldersfördelningen i % av immigranterna	
	1902—1911.	1912.	1902—1911.	1912.
0—5 år	5·33	5·65	8·16	7·59
5—10 »	4·50	5·18	6·76	6·83
10—15 »	3·67	3·80	3·97	4·58
15—20 »	25·26	24·99	6·83	5·30
20—25 »	26·00	25·48	16·00	13·97
25—30 »	14·90	13·33	17·61	17·03
30—35 »	7·63	7·69	13·92	14·53
35—40 »	4·47	5·34	9·07	10·61
40—50 »	4·63	4·78	10·64	10·61
Över 50 år	3·61	3·76	7·04	8·95

En årsklass, vilken tilldrager sig särskild uppmärksamhet, är den, som tillhör åldersåret närmast föregående det, under vilket värnplikten inträder. Högsta absoluta antalet utvandrare inom denna grupp nåddes år 1887, då i det närmaste 4 000 män av denna åldersklass emigrerade; därnäst kommer år 1902 med 3 126; sedan har antalet sjunkit och år 1912 utgjorde det 1 716. Tages däremot antalet utvandrande män av nämnda klass i procent av samtliga manliga utvandrare, så blir detta procenttal för året 17·97, eller det högsta som förekommit; det förutvarande maximum 16·61 % nåddes år 1909.

Här avsedda årskull utgjorde i % av hela utvandringen:

år 1898	11·25 %	år 1903	11·13 %	år 1908	16·54 %
1899	11·91 »	1904	12·15 »	1909	16·61 »
1900	11·85 »	1905	12·83 »	1910	15·05 »
1901	14·15 »	1906	13·45 »	1911	16·19 »
1902	14·15 »	1907	14·25 »	1912	17·97 »

Vad utvandrarnas yrke angår må anmärkas, hurusom gruppen jordbruk m. m., vilken under närmast föregående två år överflyglats av gruppen industri och bergsbruk, nu åter är den talrikaste, i det 33·94 % av emigranterna tillhöra denna grupp; närmast i ordningen kommer industrigruppen med 31·23 %. Antalet kvinnliga tjänare är relativt taget högre än under de närmast föregående tre åren, men lägre än förr var vanligt. Bland invandrarna är gruppen industri och bergsbruk (32·10 %) som vanligt talrikare representerad än jordbruket (27·82); för perioden 1902—1911 voro motsvarande procenttal 31·04 och 24·70.

Vid undersökning av immigranternas nationalitet är särskilt anmärkningsvärt, vilken stor anpart den svenska nationaliteten där intager, medan särskilt antalet invandrande amerikanska medborgare är förvånansvärt ringa. Av samtliga invandrare voro ej mindre än 75·53 % svenskar, dessutom torde även de amerikanska medborgarna så gott som samtliga vara av svensk stam. Flertalet återinvandrande svenskar kommo från Förenta Staterna (69·92 %); från Norge kommo 7·29 %, från Danmark 5·39 %, från Finland 4·25 % samt från Tyskland 3·32 %. Av dessa återinvandrare begåvo sig 72·23 % till landsbygden. De trakter, som få mottaga de flesta svenska immigranter, äro Stockholms stad, Göteborgs och Bohus län samt utvandringsbygderna i Norrbottens, Älvsborgs och Värmlands län.

Bland immigranter av främmande nationalitet är den tyska talrikast representerad med 487 personer (23·99 %). Därnäst komma finnar med 360 (17·73 %), amerikanska medborgare med 283 (13·94 %), danskar likaledes med 283 (13·94 %), norrmän med 253 (12·46 %) och ryssar med 149 7·34 %). Flertalet utlänningar hava invandrat till Sverige från sina resp. hemland. Av länen har Stockholms stad fått mottaga de flesta, eller nära en fjärdedel, därnäst kommer Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län. Utom till Stockholm söka sig tyskar och danskar

till Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, finnar till Västernorrlands och Norrbottens län samt norrmän till Göteborgs och Bohus samt Värmlands län. Städerna draga i regeln till sig utlänningar (58·97 %) i långt högre grad än landsbygden; endast norrmän, österrikare och ungrare samt amerikanska undersåtar utgöra härvid undantag. Till Stockholm, Malmö, Göteborg, Gävle och Hälsingborg hava ej mindre än 882 främlingar eller 43·45 % av samtliga begivit sig.

För första gången har nu gjorts försök till en yrkesfördelning bland immigranter av olika nationalitet. Ser man blott till invandrarna av svensk nationalitet, så ansluter sig deras yrkesfördelning nära till den under tidigare år bland emigranterna vanliga, d. v. s. jordbruksgruppen kommer i första rummet med 33·34 %, därnäst industri och bergsbruk (28·44 %) samt arbetare av obestämt slag (14·57 %). Bland utländska invandrare är däremot industrigruppen den största (43·40 %), därnäst gruppen handel och sjöfart (11·38 %); jordbruksgruppen kommer först i tredje rummet (10·79 %). Undantag från denna regel utgöra »amerikanarna», bland vilka jordbruksgruppen dominerar (34·28 %) samt fransmännen, av vilka flertalet äro tjänare eller tillhöra gruppen »Övriga och okänt yrke»; denna sistnämnda yrkesgrupp omfattar även de flesta italienarna.

— Fattigvård m. m. —

Kommunernas fattigvård under 1911. Den av Statistiska Centralbyrån utgivna redogörelsen för kommunernas fattigvård under år 1911 har nyligen utkommit och meddelas här ett kort sammandrag av densamma.

Antalet fattigvårdssamhällen i riket utgjorde under året 2 506, av vilka 2 377 tillhörde landsbygden och 129 utgjordes av städer och med dem likställda köpingar.

Roteindelning, vilken är en alltmer försvinnande form för fattigvårdens handhavande, förekom under 1911 i 169 kommuner (i 183 kommuner under 1910). Liksom under de föregående åren var roteindelning relativt mest använd inom Västmanlands och därnäst inom Uppsala län.

Distriktsindelning förekom under 1911 inom 303 kommuner; motsvarande siffra för 1910 var 294.

Antalet fattigvårdsanstalter, med inräknande av mindre fattigstugor, utgjorde under året 4 259 med utrymme för 71 756 personer, nämligen:

1 432	fattighus	rymmande 28 598	personer.
489	fattiggårdar . . .	» 25 833	»
34	arbetshus	» 7 927	»
28	barnhem	» 1 103	»
2 276	mindre fattigstugor	» 8 295	»
Summa 4 259	fattigvårdsanstalter,	rymmande 71 756	personer.

Sedan näst föregående år hade antalet fattigvårdsanstalter i det hela minskats med 62, varemot det i dem befintliga utrymmet vidgats med 466 platser. Den största minskningen kommer, som vanligt, på de mindre fattigstugorna, vilkas antal nedgått med 81, varemot antalet fattiggårdar ökats med 15. Av samtliga fattigvårdsanstalter kommo 4 015, med utrymme för 52 949 personer, på landsbygden och 244, rymmande 18 807 personer, på städer och köpingar. I saknad av varje slags fattigvårdsanstalt voro 371 kommuner (föregående år 383), därav största antalet, 50, inom Älvsborgs län.

Sammanlagda antalet personer i hela riket, vilka under 1911 åtnjöto fattigunderstöd, utgjorde 238 864.

Detta utvisar en ökning från 1910 med 1 946 personer. I summan av understödstagarna ingick landsbygdens fattigpersonal med 60·56 % (eller 144 661 personer) och stadskommunernas med 39·44 % (eller 94 203 personer). Motsvarande siffror för 1910 voro 61·63 % och 38·37 %. Denna ökning för städerna och minskning för landsbygdens fattigpersonal är dock till stor del beroende på, att ett par landskommuner från och med 1911 inkorporerats med närgränsande städer.

Proportionen mellan antalet understödstagare och folkmängden har för år 1911 beräknats utgöra 4·29 % för hela riket, 3·54 % för landsbygden och 6·38 % för stadskommunerna. En jämförelse mellan de olika länen ådagalägger, att Norrbottens län liksom de närmast föregående åren har

det relativt högsta antalet understödstagare nämligen 4·80 %, under det att Gottlands län med 1·88 % fortfarande har det lägsta. Av rikets elva största städer utvisar Norrköping det relativt högsta antalet understödstagare (9·90 %) och Eskilstuna det lägsta (3·76 %).

Låter man undersökningen sträcka sig till samtliga fattigvårdssamhällen, befinnes antalet understödstagare i förhållande till folkmängden utgöra 10 % eller däröver inom följande 7 samhällen: Värna i Östergötlands län, Sundals-Ryr i Älvsborgs län, Falköpings östra landsförsamling i Skaraborgs län, Södra Finnskoga i Värmlands län, Transtrand i Kopparbergs län, Malå i Västerbottens län och Arvidsjaur i Norrbottens län. Bland dessa kommuner utvisade Sundals-Ryr det högsta procenttalet, nämligen 14·2 %.

Å andra sidan utgöra understödstagarna i förhållande till folkmängden 1 % eller ännu mindre inom 121 samhällen, därav största antalet i Skåne och på Gottland. Inom sju kommuner, nämligen Kumla i Östergötlands län, Akebäck och Fide i Gottlands län, Gumlösa i Kristianstads län, Äspö i Malmöhus län, Södra Björke i Älvsborgs län och Gillstad i Skaraborgs län utgick intet understöd under året.

Beträffande understödstagarnas kön föreligga uppgifter endast ifråga om personer över 15 år samt direkt understödda barn. Dessa fördelade sig år 1911 å 68 306 mankön och 112 179 kvinnkön. Mot varje 100-tal understödstagare av mankön svarade alltså 164 av kvinnkön. Bland barnen är kvinnkönets antal något underlägset mankönets, varemot bland äldre personer kvinnorna utgöra ett nästan dubbelt så stort antal som männen, och uppnår denna kvinnkönets övertalighet sin höjdpunkt inom gruppen änklingar, änkor och frånskilda, där emot 100 män svara 345 kvinnor.

Efter ålder äro understödstagarna fördelade i äldre personer, d. v. s. över 15 år, och barn, under 15 år. De förras antal utgjorde år 1911 152 060 och antalet barn, vilka på direkt eller indirekt sätt (»tillhörande barn») åtnjöto fattigvård utgjorde 86 804 eller 1 360 mer än under näst föregående år.

Bland personer med tillhörande barn voro 4 700 ogifta kvinnor, 7 220 gifta män, 8 989 gifta kvinnor, 905 änklingar eller frånskilda och 7 859 änkor eller frånskilda.

Med hänsyn till understödets beskaffenhet och sättet för dess meddelande föreligga följande uppgifter: i fattighus, fattiggårdar, arbetshus eller barnhem befintliga personer utgjorde under år 1911 ett antal av 42 289, vilket är något mera än föregående år. Däremot är antalet av de i mindre fattigstugor boende något lägre än 1910, nämligen 4 703.

Samtliga personer, som under 1911 erhöllo husrum, vare sig i egentliga fattigvårdsanstalter eller i mindre fattigstugor, utgjorde sålunda ett antal av 52 992 eller 22·2 % av understödstagarnas totalsumma.

Utackorderade på kommunernas bekostnad voro under året 29 248 personer eller 12·2 % av samtliga understödstagare. Detta försörjningssätt användes naturligen företrädesvis för barn; av de utackorderade voro nämligen 19 045 barn och endast 10 203 äldre personer.

Genom omgång (socken- eller rotegång) försörjda utgjorde som vanligt ett mindre betydande antal, nämligen blott 70 personer (1910 92), uteslutande tillhörande landsbygden. För stadskommunerna har intet enda dylikt fall antecknats, vadan i redogörelsen för deras fattigvård rubriken »genom omgång försörjda» utlämnats.

I sjukvårdsanstalter på kommunernas bekostnad vårdade personer hava för året uppgivits till ett antal av 11 150 eller 4·7 % av alla understödstagare. Då likväl särskilda uppgifter härutinnan fortfarande saknats från rikets båda största kommuner, Stockholm och Göteborg, var antalet i själva verket mycket högre.

De i sina hem understödda bilda den ojämförligt talrikaste klassen, nämligen för riket i dess helhet 145 016 personer eller 60·7 % av hela antalet understödstagare.

Antalet fullt försörjda understödstagare var under året 84 464, delvis försörjda 110 744 och tillfälligt understödda 43 656. För landsbygden uppgick hela antalet fullt försörjda till 38·8 %, men stannade för stadskommunerna vid blott 30·1 %.

Medelvärdet av full fattigförsörjning utgjorde 158 kr. för hela riket, 155 kr. för lands- och 219 för stadskommunerna. Den högsta uppgivna kostnaden, 408 kr., anträffas vad landskommunerna beträffar för Nacka i Stockholms län och den lägsta, 52 kr., för Elleholm i Blekinge län. Beträffande stadskommunerna förekom den högsta kostnaden, 573 kr., i Hälsingborg och den lägsta 99 kr., i Lidköping.

År 1906 utgjorde medelvärdet för full försörjning 126 kr. för hela riket, 124 kr. för lands- och 177 kr. för stadskommunerna, och har alltså en avsevärd stegring ägt rum under de senaste 5 åren.

— Levnadskostnader. —

Den danska levnadskostnadsundersökningen.[1] I den danska hushållsundersökningen av år 1909 har nyligen tredje delen omfattande hemmansägareklassen publicerats. Det material, som ligger till grund för denna del av undersökningen, utgör 142 hushållsböcker, samtliga förda under hela året 1909.

Av de 142 hemmansägarna hade 46 jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde av 12—20 000 kr., 48 dylik fastighet till värde av 20—30 000 kr., 30 fastighet till 30—40 000 kr. och 18 till 40 000 kr. värde och däröver. Det genomsnittliga värdet av dessa 142 fastigheter (utan kreatursbesättning och inventarier) utgjorde 26 400 kr., under det att fastigheterna i genomsnitt voro intecknade för 16 500 kr. Motsvarande tal för de särskilda taxeringsgrupperna framgår av följande översikt:

Taxeringsgrupp.	Genomsnittligt taxeringsvärde. Kr.	Skuld i egendom. Kr.
12 000—20 000 kr.	16 200	9 600
20 000—30 000 »	24 300	14 700
30 000—40 000 »	33 300	23 100
40 000 kr. och däröver	46 500	27 900
Genomsnitt	26 400	16 500

I genomsnitt utgör den på fastigheten vilande skulden således omkring $^2/_3$ av egendomens hela taxeringsvärde.

Vad familjens storlek beträffar, kommer i medeltal per familj 4·3 egentliga familjemedlemmar och 3·6 i hushåll och lantbruk anställda. På den lägsta taxeringsgruppen (12—20 000 kr.) faller 2·5 anställda per fastighet, under det att motsvarande siffra för den högsta gruppen (40 000 kr. och däröver) utgjordo 6·4.

Vad den genomsnittliga årsinkomsten per familj beträffar, är densamma beräknad till 8 300 kr. Härtill kommer 620 kr. per familj utgörande värdet av de i hushållet använda produkterna av gårdens egen avkastning. Årsinkomsten och värdet av de i hushållet använda produkterna av gårdens avkastning framgår av följande översikt:

Taxeringsgrupp.	Årsinkomst per familj. Kr.	Produkter av gårdens egen avkastning. Kr.
12 000—20 000 kr.	5 500	490
20 000—30 000 »	7 500	580
30 000—40 000 »	9 800	650
40 000 kr. och däröver	13 400	1 000
Genomsnitt	8 100	620

I den genomsnittliga inkomsten 8 100 kr. ingår behållningen vid försäljning av mjölk och grädde med 3 000 kr., svin och grisar med 2 300 kr., nötkreatur med 1 300 kr.

Den genomsnittliga utgiftssumman utgjorde enligt undersökningen 8 300 kr. per familj, 6 200 kr. i driftkostnader och 2 100 kr. i personliga utgifter. I denna senare summa ingår ej värdet av de i hushållet använda produkterna av gårdens egen avkastning. Inkomsterna synas sålunda

[1] Jfr »Medd.» 1913, sid. 374 ff.

överstiga utgifterna med c:a 400 kr. För de olika taxeringsgrupperna framgår utgiftssumman av följande översikt:

Taxeringsgrupp.	Driftkostnader per familj. Kr.	Personliga utgifter per familj. Kr.
12 000—20 000 kr.	4 100	1 720
20 000—30 000 »	5 600	1 940
30 000—40 000 »	7 700	2 350
40 000 kr. och däröver	10 500	2 980
Genomsnitt	6 200	2 090

Bland driftkostnader må nämnas utgifter för fodersäd och foderkakor, som i genomsnitt uppgingo till 1 950 kr. per egendom tillhörande gruppen 12—20 000 kr.; för kreatur voro utgifterna inom samma grupp 760 kr., för föda åt i hushåll och lantbruk anställda 600 kr., för räntor och avdrag 640 kr., för fastighetsskatter 290 kr., för maskiner och redskap 150 kr.

Bland de personliga utgifterna må nämnas utgifter för föda 750 kr. per familj, för sprit och tobak 50 kr., för kläder och manufakturvaror 260 kr., för lyse och vedbrand 120 kr., för läkare och lifförsäkringspremier 100 kr., för personliga skatter 90 kr.

Jämför man de personliga utgifterna för småbrukarfamiljerna, vilka utgöra 84 med ett genomsnittligt fastighetstaxeringsvärde av 5 600 kr. och med 4·5 medlemmar per familj, med hemmansägarfamiljerna, vilka utgöra 142 med ett genomsnittligt fastighetstaxeringsvärde af 26 400 kr. och med 4·3 egentliga medlemmar och 2·5 anställda per familj erhåller man följande översikt:

	Utgifter per småbrukarfamilj.		Utgifter per hemmansägarfamilj.	
	Kr.	%	Kr.	%
Föda	619	55·2	789	37·8
Sprit och tobak	23	2·1	50	2·4
Kläder och tvätt	137	12·2	282	13·5
Bostad	78	7·0	194	9·3
Lyse och vedbrand	64	5·7	119	5·7
Försäkringspremier, läkare och medicin	36	3·2	99	4·7
Böcker och tidningar	27	2·4	61	2·9
Resor och nöjen	30	2·7	105	5·0
Personliga skatter	16	1·4	95	4·6
Gåvor	17	1·5	54	2·6
Andra utgifter	74	6·6	239	11·5
Summa	1 121	100·0	2 087	100·0

Som av ovan anförda siffror framgår, utgör näringskvoten för småbrukarfamiljerna över hälften av utgiftbudgetens hela slutsumma, under det att densamma för hemmansägarfamiljerna blott utgör $^1/_5$. För samtliga övriga utgiftsposter är både det absoluta och relativa utgiftsbeloppet högre för hemmansägarfamiljen än för småbrukarfamiljen.

(Statistiske Efterretninger.)

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juli månad år 1913.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juli månad.

Översikt av verksamheten under *juli* månad år 1913.

Juli:	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans.*		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
Stockholm	2 012	1 471	1 039	1 164	1 350	688	**3 176**	**2 821**	**1 727**
Uppsala län	248	278	154	80	86	48	**328**	**364**	**202**
Södermanlands län	250	343	154	109	116	50	**359**	**459**	**204**
Östergötlands län	607	479	306	307	344	156	**914**	**823**	**462**
Norrköping	428	238	214	222	282	129	**650**	**520**	**343**
Jönköpings län	150	120	61	96	85	43	**246**	**205**	**104**
Kronobergs län	34	36	16	49	54	23	**83**	**90**	**39**
Norra Kalmar län	79	75	13	39	67	20	**118**	**142**	**33**
Södra Kalmar län	102	43	31	61	66	34	**163**	**109**	**65**
Blekinge län	179	143	85	190	180	99	**369**	**323**	**184**
Kristianstads län	328	275	209	163	194	113	**491**	**469**	**322**
Malmöhus län. Malmö	886	401	313	855	486	356	**1 741**	**887**	**669**
Malmöhus län. Lund	233	129	88	91	55	43	**324**	**184**	**131**
Malmöhus län. Landskrona	116	59	49	38	29	15	**154**	**88**	**64**
Malmöhus län. Hälsingborg	537	274	244	212	190	119	**749**	**464**	**363**
Malmöhus län. Ystad	86	47	38	93	62	27	**179**	**109**	**65**
Malmöhus län. Trelleborg	77	88	53	42	48	28	**119**	**136**	**81**
Malmöhus län. Eslöv	160	142	118	39	42	19	**199**	**184**	**137**
Malmöhus län. Skurup	56	79	43	28	50	20	**84**	**129**	**63**
Hallands län	166	169	105	88	121	56	**254**	**290**	**161**
Göteb. o. Bohus län	117	141	76	92	127	50	**209**	**268**	**126**
Göteborg	1 095	1 113	1 022	689	1 009	521	**1 784**	**2 122**	**1 543**
Skaraborgs län	140	101	64	50	61	24	**190**	**162**	**88**
Värmlands län	100	142	88	26	108	15	**126**	**250**	**103**
Örebro län	222	190	145	172	233	96	**394**	**423**	**241**
Västmanlands län	277	244	161	155	223	104	**432**	**467**	**265**
Kopparbergs län	163	208	105	105	136	60	**268**	**344**	**165**
Gävle stad och län	238	192	155	49	98	27	**287**	**290**	**182**
Västernorrlands län	74	85	51	63	79	31	**137**	**164**	**82**
Jämtlands län	101	96	52	67	128	31	**168**	**224**	**83**
Västerbottens län	77	121	46	63	87	40	**140**	**208**	**86**
Norrbottens län	108	213	86	94	122	76	**202**	**335**	**162**
Tillsammans juli 1913	**9 446**	**7 735**	**5 384**	**5 591**	**6 318**	**3 161**	**15 037**	**14 053**	**8 545**
» » 1912	9 303	7 701	5 353	5 273	6 161	2 956	14 576	13 862	8 309
» juni 1913	8 542	6 164	4 734	5 391	6 224	3 424	13 933	12 388	8 158

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:dje sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—juli.			
	Juli 1912.	Juni 1913.	Juli 1913.	Juli 1912—juli 1913.		Juni 1913—juli 1913.		Hela antalet.		Ökning (+) eller minskning (—) 1912/1913.	
				Antal.	%	Antal.	%	1912.	1913.	Antal.	%
Stockholm	1 965	1 922	*1 727*	— 238	— 12	— 195	— 10	12 604	13 194	+ 590	+ 5
Uppsala län	214	204	*202*	— 12	— 6	— 2	— 1	1 855	1 812	— 43	— 2
Södermanlands län	179	135	*204*	+ 25	+ 14	+ 69	+ 51	1 041	1 239	+ 198	+ 19
Östergötlands län	441	514	*462*	+ 21	+ 5	— 52	— 10	3 503	3 525	+ 22	+ 1
Norrköping	424	375	*343*	— 81	— 19	— 32	— 9	2 323	2 581	+ 258	+ 11
Jönköpings län	83	149	*104*	+ 21	+ 25	— 45	— 30	840	1 067	+ 227	+ 27
Kronobergs län[1]	12	25	*39*	+ 27	+225	+ 14	+ 56	26	254	+ 228	—
Norra Kalmar län	50	36	*33*	— 17	— 34	— 3	— 8	366	301	— 65	— 18
Södra Kalmar län	59	74	*65*	+ 6	+ 8	— 9	— 12	577	654	+ 77	+ 13
Blekinge län	214	146	*184*	— 30	— 14	+ 38	+ 26	1 352	1 451	+ 99	+ 7
Kristianstads län	218	220	*322*	+ 104	+ 48	+ 102	+ 46	1 192	1 881	+ 689	+ 58
Malmöhus län: Malmö	777	759	*669*	— 108	— 14	— 90	— 12	4 750	5 314	+ 564	+ 12
Malmöhus län: Lund	140	105	*131*	— 9	— 6	+ 26	+ 25	958	934	— 24	— 3
Malmöhus län: Landskrona	92	132	*64*	— 28	— 30	— 68	— 52	595	642	+ 47	+ 8
Malmöhus län: Hälsingborg	318	332	*363*	+ 45	+ 14	+ 31	+ 9	2 101	2 183	+ 82	+ 4
Malmöhus län: Ystad	53	68	*65*	+ 12	+ 23	— 3	— 4	354	460	+ 106	+ 30
Malmöhus län: Trelleborg	107	63	*81*	— 26	— 24	+ 18	+ 29	639	532	— 107	— 17
Malmöhus län: Eslöv	130	112	*137*	+ 7	+ 5	+ 25	+ 22	745	820	+ 75	+ 10
Malmöhus län: Skurup	54	46	*63*	+ 9	+ 17	+ 17	+ 37	286	355	+ 69	+ 24
Hallands län	138	142	*161*	+ 23	+ 17	+ 19	+ 13	1 108	1 151	+ 43	+ 4
Göteb. o. Bohus län	102	111	*126*	+ 24	+ 24	+ 15	+ 14	778	877	+ 99	+ 13
Göteborg	1 086	1 279	*1 543*	+ 457	+ 42	+ 264	+ 21	7 314	8 970	+ 1 656	+ 23
Skaraborgs län	62	41	*89*	+ 26	+ 42	+ 47	+115	330	436	+ 106	+ 32
Värmlands län	53	66	*103*	+ 50	+ 94	+ 37	+ 56	507	636	+ 129	+ 25
Örebro län	158	188	*241*	+ 83	+ 53	+ 53	+ 28	1 260	1 694	+ 434	+ 34
Västmanlands län	553	180	*265*	— 288	— 52	+ 85	+ 47	1 831	1 719	— 112	— 6
Kopparbergs län	163	173	*165*	+ 2	+ 1	— 8	— 5	1 242	1 518	+ 276	+ 22
Gävle stad och län	134	170	*182*	+ 48	+ 36	+ 12	+ 7	944	1 121	+ 177	+ 19
Västernorrlands län	53	109	*82*	+ 29	+ 55	— 27	— 25	776	1 023	+ 247	+ 32
Jämtlands län	112	97	*83*	— 29	— 26	— 14	— 14	557	722	+ 165	+ 30
Västerbottens län[1]	89	80	*86*	— 3	— 3	+ 6	+ 8	238	526	+ 288	+121
Norrbottens län	76	105	*162*	+ 86	+113	+ 57	+ 54	572	705	+ 133	+ 23
Tillsammans	**8 309**	**8 158**	**8 545**	**+ 236**	**+ 3**	**+ 387**	**+ 5**	**53 564**	**60 297**	**+ 6 733**	**+ 13**
Därav jordbruk, skogshushållning m. m.	2 147	1 425	*1 799*	— 348	— 16	+ 374	+ 26	11 123	12 303	+ 1 180	+ 11
» övriga näringsgrenar	6 162	6 733	*6 746*	+ 584	+ 9	+ 13	—	42 441	47 994	+ 5 553	+ 13

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 15 037 ansökningar om arbete, varav 9 446 av män och 5 591 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 14 053 lediga platser, nämligen 7 735 för män och 6 318 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 8 545, av vilka 5 384 besattes med män och 3 161 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 107 ansökningar om arbete, gentemot 112 ansökningar under näst föregående månad och 105 under juli 1912. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under månaden 61 gentemot 66 under näst föregående månad och 60 under juli 1912.

[1] Anstalten började sin verksamhet under år 1912.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Arbetsmarknadens allmänna läge synes under *juli* hava *något* förbättrats vid jämförelse med föregående månad, men var ungefär lika vid jämförelse med motsvarande tid föregående år. Inom jordbruket var arbetstillgången som vanligt riklig, särskilt för tillfälliga arbetare till skördearbetet. Även inom byggnadsbranschen synes efterfrågan å arbetskraft varit livlig och rapporterades från flera anstalter brist på dylika arbetare.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man framåtgång i jämförelse med såväl motsvarande tidpunkt under föregående år som med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med juli 1912 till 236 eller 3 % (för jordbruket m. m. dock en minskning av 348 eller 16 %, men för övriga näringsgrenar en ökning av 584 eller 9 %); i förhållande till resultaten under nästföregående månad utgjorde ökningen 387 eller 5 % (därav för jordbruket m. m. 374 eller 26 % och för övriga näringsgrenar 13).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Det torde vara nog att här ytterligare betona, hurusom alltjämt en synnerligen skarp skillnad framträder mellan å ena sidan jordbruket och skogshushållningen, där i allmänhet rik arbetstillgång yppas, samt å den andra sidan de industriella yrkena m. fl., vilka visa överflöd på arbetskraft.

Den grundväsentliga skillnaden mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.			*Tillsatta platser.*		
Jordbruket m. m.	Juli 1912.	Juni 1913.	Juli 1913.	Juli 1912.	Juni 1913.	Juli 1913.
Män	82	85	*86*	65	71	*60*
Kvinnor	43	32	*41*	36	37	*31*
Tillsammans	**74**	**71**	*77*	**59**	**62**	*54*
Övriga näringsgrenar.						
Män	145	159	*141*	72	79	*75*
Kvinnor	91	92	*94*	50	57	*52*
Tillsammans	**116**	**122**	*116*	**60**	**67**	*63*
Samtliga yrkesgrenar.						
Män	121	139	*122*	70	77	*70*
Kvinnor	86	87	*88*	48	55	*50*
Tillsammans	**105**	**112**	*107*	**60**	**66**	*61*

Sveriges offentliga arbetsförmedling *juli* 1913.

Sammandrag för *samtliga anstalter.*

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100[1] lediga platser kommo:	
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	ansökningar om arbete.	tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	2 288	2 668	1 603	267	641	196	**2 555**	**3 309**	**1 799**	77	54
II. Gruvdrift och malmförädling	51	71	26	—	—	—	**51**	**71**	**26**	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
A Jord-, sten- och glasindustri	120	231	162	6	—	—	**126**	**231**	**162**	55	70
B Metall- o. maskinindustri	686	496	330	29	10	8	**715**	**506**	**338**	141	67
C Trävaruindustri	233	246	159	1	4	4	**234**	**250**	**163**	94	65
D Byggnadsverksamhet	1 122	1 275	988	—	—	—	**1 122**	**1 275**	**988**	88	77
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	30	15	9	10	4	3	**40**	**19**	**12**	—	—
F Textilindustri	55	15	13	61	53	19	**116**	**68**	**32**	171	47
G Beklädnadsindustri	49	26	10	142	130	43	**191**	**156**	**53**	122	34
H Närings- och njutningsämnesindustri	227	103	71	83	111	46	**310**	**214**	**117**	145	55
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	21	26	13	13	9	3	**34**	**35**	**16**	—	—
J Trämasse- och pappersindustri	27	16	12	31	30	18	**58**	**46**	**30**	—	—
K Grafisk industri	39	16	13	4	1	1	**43**	**17**	**14**	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	268	103	72	32	11	9	**300**	**114**	**81**	263	71
IV. Handel och samfärdsel:											
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	78	21	16	44	17	9	**122**	**38**	**25**	321	66
B Butiks- och magasinspersonal	372	224	177	237	101	50	**609**	**325**	**227**	188	70
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	97	86	51	486	909	448	**583**	**995**	**499**	59	50
D Landtransport	1 122	621	465	204	96	61	**1 326**	**717**	**526**	185	73
E Vattentransport	192	112	87	1	3	2	**193**	**115**	**89**	168	77
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	9	10	9	2	5	2	**11**	**15**	**11**	—	—
V. Husligt arbete	22	1	—	3 742	4 127	2 220	**3 764**	**4 128**	**2 220**	91	54
VI. Allmän och litterär verksamhet	20	25	18	33	47	15	**53**	**72**	**33**	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	2 318	1 328	1 080	163	9	4	**2 481**	**1 337**	**1 084**	186	81
Summa för juli 1913	**9 446**	**7 735**	**5 384**	**5 591**	**6 318**	**3 161**	**15 037**	**14 053**	**8 545**	**107**	**61**
» » » 1912	9 303	7 701	5 353	5 273	6 161	2 956	14 576	13 862	8 309	105	60

[1] Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till förestående tabell. I nedanstående översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.		
	Juli 1912.	Juni 1913.	Juli 1913.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	74	71	*77*
Metall- och maskinindustri	146	140	*141*
Trävaruindustri	112	94	*94*
Byggnadsverksamhet	98	113	*88*
Textilindustri	253	254	*171*
Beklädnadsindustri	217	118	*122*
Närings- och njutningsämnesindustri	126	116	*145*
Kontors- o. d. personal	203	270	*321*
Butiks- o. d. personal	180	154	*188*
Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	49	47	*59*
Landtransport	150	194	*185*
Husligt arbete	92	92	*91*
Grovarbete	204	238	*186*

Flera av ovanstående näringsgrupper utvisa ganska riklig tillgång på arbetskraft. Emellertid inträdde under månaden förbättring inom grupperna byggnadsverksamhet, textilindustri, landtransport och grovarbete.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 54 platser för hushållerskor, 196 för hus- och barnjungfrur, 103 för kokerskor och köksor, 683 för ensamjungfrur samt 1 070 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurantrörelse anställdes 100 servitriser, 36 städerskor, 30 kokerskor, 238 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 46, i jordbruks- o. d. arbete 196. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 21, smeder och hovslagare 58, filare och bänkarbetare 40, maskinarbetare 47, sågverks- och brädgårdsarbetare 115, möbel- och finsnickare 26, jord-, beton- o. d. arbetare 401, murare 67, murarbetsmän och tegelbärare 133, byggnadssnickare och timmermän 217, måleriarbetare 60, handels- och lagerarbetare 106, springpojkar 288, kuskar och åkeriarbetare 91, stuveriarbetare 33, grovarbetare 980 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 18, tjänare på stat 169, tjänare i husbondes kost 458, tillfälliga arbetare 899, trädgårdspersonal 35, skogspersonal 13 samt diverse andra arbetare 11.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 526 platser, varav 1 260 manliga och 266 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 1 537, 1 288 och 249 samt under nästlidna månad resp. 1 318, 1 043 och 275. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga läns-

anstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *juli* månad tillsatts utom resp. orter.

	Juli 1913. Manliga.	Kvinnliga.	Tillsammans.	Juli 1912.	Juni 1913.
Stockholm	198	52	**250**	325	222
Uppsala län	11	2	**13**	29	7
Södermanlands län	1	—	**1**	14	5
Östergötlands län	7	2	**9**	6	35
Norrköping	130	27	**157**	232	171
Jönköpings län	5	4	**9**	14	53
Kronobergs län	7	6	**13**	5	5
Norra Kalmar län	1	—	**1**	3	—
Södra Kalmar län	8	3	**11**	4	3
Blekinge län	8	12	**20**	5	15
Kristianstads län	69	22	**91**	37	59
Malmöhus län: Malmö	101	40	**141**	171	158
Malmöhus län: Lund	57	5	**62**	70	50
Malmöhus län: Landskrona	22	1	**23**	26	55
Malmöhus län: Hälsingborg	113	14	**127**	158	94
Malmöhus län: Ystad	27	6	**33**	29	23
Malmöhus län: Trelleborg	21	8	**29**	22	21
Malmöhus län: Eslöv	96	6	**102**	91	86
Malmöhus län: Skurup	31	16	**47**	40	36
Hallands län	2	5	**7**	6	6
Göteb. o. Bohus län	9	1	**10**	5	—
Göteborg	268	25	**293**	192	164
Skaraborgs län	1	—	**1**	—	7
Värmlands län	—	—	**—**	—	6
Örebro län	19	1	**20**	8	15
Västmanlands län	3	2	**5**	12	2
Kopparbergs län	3	—	**3**	7	3
Gävle stad och län	29	4	**33**	1	7
Västernorrlands län	12	—	**12**	20	9
Jämtlands län	—	—	**—**	1	1
Västerbottens län	1	2	**3**	4	—
Norrbottens län	—	—	**—**	—	—
Tillsammans juli 1913	**1 260**	**266**	**1 526**	**1 537**	**1 318**
» » 1912	1 288	249	1 537	—	—
» Juni 1913	1 043	275	1 318	—	—

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

Arbetsmarknaden under juli månad synes på det hela taget kunna betecknas som god och förbättrad i jämförelse med föregående månad. Inom byggnadsbranschen har arbetstillgången på de flesta orter varit god; från en del anstalter rapporteras till och med brist på dylik arbetskraft. Å några orter, bl. a. Uppsala, Norrköping och Ystad, synes dock arbetstillgången inom denna bransch varit otillräcklig. Bland grovarbetarna har arbetsbrist varit rådande i Norrköping, Kalmar, Lund, Landskrona och Hälsingborg. Såsom synnerligen god betecknas arbetsmarknaden i Göteborg, där till och med fråga om grovarbetare efterfrågan varit större än tillgången. Inom metall-

och maskinindustrierna har rått stark efterfrågan å yrkesskickliga arbetare. I de norrländska länen, särskilt Kopparbergs, Gävleborgs och Västerbottens, har arbetstillgången för sågverksarbetare varit synnerligen god. Även för gruvarbetare i Kopparbergs län har god arbetstillgång varit rådande.

Efterfrågan å arbetskraft till jordbruket har i de flesta fall gällt tillfälliga arbetare för skördearbetet. En hel del platser hava anmälts lediga till höstflyttningen, men hava dessa ännu ej kunnat besättas av brist på lämplig arbetskraft.

För handels- och kontorspersonal var arbetstillgången otillräcklig både i Stockholm, Malmö och Göteborg.

Å kvinnliga avdelningen har arbetsmarknaden varit god, särskilt för tjänarinnor till husligt arbete och till landet.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Uppsala län.			Södermanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	108	216	99	100	151	86	105	242	71
Därav kvinnor	3	8	2	7	12	6	8	28	7
II. Gruvdrift och malmförädling	2	5	4	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	9	28	15	10	29	20	1	5	5
Därav kvinnor	5	—	—						
B Metall- och maskinindustri	266	139	80	8	16	2	35	28	18
Därav kvinnor	14	2	1						
C Trävaruindustri	30	29	10	5	4	2	—	4	3
Därav kvinnor									
D Byggnadsverksamhet	387	300	220	18	30	13	13	18	7
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	7	3	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	1	—						
F Textilindustri	6	10	2	—	—	—	—	3	—
Därav kvinnor	4	10	2				—	3	—
G Beklädnadsindustri	43	23	9	—	—	—	1	2	—
Därav kvinnor	34	22	9				1	2	—
H Närings- och njutningsämnesindustri	41	33	21	6	5	4	—	7	4
Därav kvinnor	17	22	15	—	1	1	—	5	3
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	6	10	4	—	1	—	—	1	—
Därav kvinnor	6	5	—						
J Trämasse- och pappersindustri	13	9	6	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	9	6	5						
K Grafisk industri	20	5	3	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	—	—						
L Industri och hantverk ej särskilt specif.	36	26	19	1	—	—	35	22	17
Därav kvinnor	5	—	—				1	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	62	19	12	—	2	—	—	—	—
Därav kvinnor	28	11	6						
B Butiks- o. magasinspersonal.	223	139	88	4	5	3	9	2	2
Därav kvinnor	55	44	19				6	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	152	245	106	11	17	12	10	12	9
Därav kvinnor	127	232	100	10	16	11	8	12	9
D Landtransport	319	226	138	19	19	9	20	10	9
Därav kvinnor	10	8	3				8	—	—
E Vattentransport	35	12	8	—	—	—	2	1	1
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	10	12	10	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	1	4	2				1	—	—
V. Husligt arbete	822	946	515	62	56	29	76	66	31
Därav kvinnor	822	946	515	62	56	29	76	66	31
VI. Allmän och litterär verksamhet	26	41	20	2	1	1	—	—	—
Därav kvinnor	14	22	7	1	1	1			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	553	345	337	82	28	21	51	36	27
Därav kvinnor	6	7	2						
Summa för juli månad år 1913	3 176	2 821	1 727	328	364	202	359	459	204
Därav kvinnor	1 164	1 350	688	80	86	48	109	116	50
» » » månad år 1912	3 353	3 267	1 965	390	438	214	338	370	179
Därav kvinnor	1 257	1 521	810	100	107	53	83	88	38

Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			Blekinge län.		
Norrköping.			Övriga anstalter.														
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
91	122	100	268	383	235	80	44	19	13	28	13	95	116	31	85	103	51
3	25	10	28	76	42	5	3	—	1	10	6	8	24	2	15	31	12
1	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	8	6	10	5	5	3	44	18	3	3	2	1	1	1	—	4	4
32	13	12	16	19	8	13	7	7	2	3	2	7	—	—	12	4	—
14	6	6	16	9	6	8	7	3	—	1	—	5	—	—	6	1	—
63	23	22	1	1	1	4	2	2	—	5	1	10	7	2	24	23	17
1	1	—	25	41	26	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	27	13	2	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	22	9	1	2	—												
6	2	2	8	4	2	3	2	1	1	1	—	1	—	—	3	—	—
5	2	2	4	2	1	3	2	1	1	—	—	1	—	—	2	—	—
19	14	6	10	13	6	4	—	—	3	3	2	8	3	—	8	4	2
4	12	5	3	6	3	1	—	—				2	3	—	—	1	1
—	1	—	2	—	—	3	—	—	1	—	—	6	2	2	—	1	—
—	1	—	1	—	—	3	—	—				2	2	2			
2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	3
									1	—	—						
3	2	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	1															
8	4	1	7	4	—	4	—	—	—	—	—	13	5	5	12	5	4
															2	3	3
1	—	—	6	2	1	2	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—
			1	1	—	1	—	—				1	—	—			
15	3	3	16	7	4	6	3	2	1	1	1	7	1	1	15	4	2
6	1	1	11	5	3	2	3	2	—	1	1	2	—	—	12	2	2
30	42	27	22	41	21	14	20	17	5	8	4	7	9	5	11	19	10
20	39	24	19	39	20	11	18	16	5	7	3	5	9	5	9	16	9
30	33	30	90	25	17	6	—	—	2	—	—	17	7	1	24	11	8
4	4	3	18	4	2							—	1	—	3	2	2
9	9	8	6	6	3	—	—	—	—	—	—	5	3	2	4	—	—
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	167	71	182	208	84	70	59	24	40	35	13	78	90	44	147	125	70
44	167	71	182	208	84	70	59	24	40	35	13	78	90	44	147	125	70
3	8	2	1	2	2	1	—	—	1	1	—	1	4	1	—	—	—
1	6	1	1	—	—				1	1	—	1	4	1			
228	35	32	218	50	41	23	15	11	10	1	1	16	3	3	16	16	13
120	2	2	87	—	—												
650	520	343	914	823	462	246	205	104	83	90	39	281	251	98	369	323	184
222	282	129	307	344	156	96	85	43	49	54	23	100	133	54	190	180	99
703	581	424	826	838	441	219	196	83	40	23	12	247	257	109	493	346	214
217	255	128	250	338	120	86	104	36	17	8	5	88	132	51	215	177	98

Yrkesgrupper.	Kristianstads län.			Malmöhus					
				Malmö.			Hälsingborg.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	**253**	**260**	**181**	**125**	**100**	**63**	**151**	**109**	**91**
Därav kvinnor	33	62	26	15	18	11	12	8	5
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	8	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	**31**	**19**	**18**	—	**2**	**2**	**3**	**4**	**4**
Därav kvinnor									
B Metall- och maskinindustri	**5**	**2**	**2**	**71**	**41**	**31**	**29**	**15**	**11**
Därav kvinnor				11	5	5			
C Trävaruindustri	**2**	**2**	—	**16**	**8**	**5**	**8**	--	—
Därav kvinnor				—	3	3			
D Byggnadsverksamhet	**6**	**2**	**2**	**125**	**110**	**84**	**70**	**96**	**93**
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	**6**	**4**	**4**	**15**	**1**	**1**
Därav kvinnor				3	3	3	4	—	—
F Textilindustri	—	—	—	**15**	—	—	**10**	—	—
Därav kvinnor				13	—	—	9	—	—
G Beklädnadsindustri	**1**	—	—	**39**	**25**	**17**	**9**	**1**	**1**
Därav kvinnor				34	19	17	6	—	—
H Närings- och njutningsämnesindustri	**5**	**1**	—	**46**	**10**	**10**	**43**	**10**	**4**
Därav kvinnor				14	5	5	7	3	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	**2**	—	—	**7**	—	—
Därav kvinnor				1	—	—			
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	**8**	**2**	—	**6**	**4**	**3**
Därav kvinnor				5	1	—	4	4	3
K Grafisk industri	—	—	—	**3**	**2**	**1**	**1**	—	—
Därav kvinnor									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	**3**	—	—	**106**	**27**	**22**	**10**	--	—
Därav kvinnor				21	7	5			
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	**33**	**4**	**3**	**1**	—	—
Därav kvinnor				12	4	3			
B Butiks- och magasinspersonal	**1**	**1**	—	**135**	**27**	**22**	**16**	**2**	**1**
Därav kvinnor	1	—	—	91	13	10	8	2	1
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	**56**	**60**	**45**	**29**	**63**	**39**	**21**	**50**	**22**
Därav kvinnor	49	56	41	27	59	37	17	48	21
D Landtransport	**3**	**5**	**4**	**320**	**97**	**80**	**117**	**31**	**25**
Därav kvinnor	—	1	—	113	53	40	21	5	3
E Vattentransport	—	—	—	**14**	**16**	**16**	**25**	—	—
Därav kvinnor							1	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	**1**	**1**	—	**1**	—
Därav kvinnor							—	1	—
V. Husligt arbete	**80**	**75**	**46**	**493**	**296**	**217**	**123**	**119**	**86**
Därav kvinnor	80	75	46	493	296	217	123	119	86
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	**2**	**1**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor				2	—	—			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**45**	**42**	**24**	**153**	**51**	**51**	**76**	**21**	**21**
Summa för juli månad år 1913	**491**	**469**	**322**	**1 741**	**887**	**669**	**749**	**464**	**363**
Därav kvinnor	163	194	113	855	486	356	212	190	119
» » » månad år 1912	380	369	218	1 683	921	777	659	433	318
Därav kvinnor	124	142	57	743	463	344	220	206	131

l ä n.			Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.						Skaraborgs län.		
Övriga anstalter.						Göteborg.			Övriga anstalter.					
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
394 51	**429** 93	**248** 25	**81** 7	**109** 15	**68** 8	**85** 5	**214** 70	**122** 3	**48** 20	**103** 30	**33** 5	**120** 2	**90** 1	**54** —
—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—
5	**12**	**10**	**2**	**7**	**4**	**8** 1	**31** —	**28** —	**1**	—	—	**1**	**2**	**1**
28	**30**	**21**	**4**	**10**	**4**	**104** 4	**114** 3	**101** 2	**6**	**9**	**3**	**2**	—	**1**
8	**6**	**4**	**4**	**1**	—	**45**	**53**	**51**	**2**	**6**	**3**	—	—	—
59	**62**	**40**	**9**	**46**	**31**	**116**	**255**	**247**	**3**	**9**	**9**	**2**	**2**	**2**
4	**3**	**3**	—	**1**	—	**2**	**4**	**3**	—	—	—	—	—	—
6 2	**1** 1	**1** 1	**5**	—	—	**24** 16	**20** 12	**13** 5	— —	**2** 2	**2** 2	—	—	—
7 7	**5** 5	**3** 3	**4** 3	**5** 4	— —	**30** 22	**74** 66	**13** 8	**1** 1	**1** —	— —	**1**	**3**	**1**
35 11	**6** 2	**5** 2	**5** —	**3** 2	— —	**25** 4	**56** 24	**29** 3	**7** 1	**6** 2	**3** —	**14** 10	**7** 6	**3** 2
—	—	—	—	—	—	**3** —	**2** 1	**2** 1	**4**	—	—	—	—	—
—	**1**	**1**	—	—	—	**8** 5	**10** 7	**5** 3	**15** 7	**12** 7	**12** 7	—	—	—
1	—	—	—	—	—	**9** 1	**8** —	**8** —	—	—	—	—	—	—
11	**2**	**2**	**1**	—	—	**4**	**4**	**2**	**2**	**6**	**4**	**2**	—	—
—	—	—	**1**	—	—	**7**	**9**	**9**	—	—	—	—	—	—
13 4	**11** 4	**9** 3	**7** 3	**2** 2	— —	**100** 25	**108** 21	**85** 7	**10** 1	**1** —	— —	—	—	—
15 13	**25** 25	**20** 20	**5** 1	**15** 12	**6** 4	**53** 45	**123** 108	**37** 27	**6** 6	**30** 23	**17** 14	**3** 2	**5** 4	**2** 1
72 9	**19** 2	**16** 1	**40** 6	**4** —	**3** —	**106** 6	**138** 13	**117** 4	**18**	**4**	**4**	**3**	—	—
4	—	—	**4**	—	—	**63**	**41**	**40**	**1** —	**3** 1	— —	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
254 232	**154** 154	**97** 97	**67** 67	**86** 86	**44** 44	**552** 552	**678** 677	**455** 455	**56** 56	**62** 62	**22** 22	**36** 36	**50** 50	**21** 21
3 2	—	—	**1** 1	—	—	**4** 3	**8** 7	**4** 3	—	—	—	—	—	—
140	**64**	**61**	**14**	**1**	**1**	**434**	**172**	**172**	**29**	**14**	**14**	**6**	**3**	**3**
1 059 331	**830** 286	**541** 152	**254** 88	**290** 121	**161** 56	**1 784** 689	**2 122** 1 009	**1 543** 521	**209** 92	**268** 127	**126** 50	**190** 50	**162** 61	**88** 24
1 089 348	867 291	576 155	246 88	262 104	138 50	1 451 518	1 778 936	1 086 344	200 91	248 111	102 31	99 26	143 41	62 18

Yrkesgrupper.	Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	**31**	**47**	**26**	**93**	**78**	**41**	**121**	**150**	**81**
Därav kvinnor	1	10	—	14	19	4	7	20	6
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	**15**	**9**	**8**
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	**6**	**5**	**5**	**11**	**2**	**2**	**4**	**5**	**5**
B Metall- och maskinindustri	**2**	**5**	**1**	**8**	**3**	**2**	**26**	**18**	**16**
C Trävaruindustri	**2**	**2**	**2**	—	—	—	**6**	**7**	**7**
D Byggnadsverksamhet	**19**	**27**	**17**	**14**	**7**	**7**	**23**	**27**	**18**
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	1	—	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	1	—
G Beklädnadsindustri	**1**	—	—	**12**	**1**	—	**11**	**2**	**1**
Därav kvinnor	1	—	—	2	1	—	10	2	1
H Närings- och njutningsämnesindustri	—	**2**	—	**9**	**6**	**3**	**1**	**5**	**4**
Därav kvinnor	—	1	—	2	4	2	—	2	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	**5**	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	5	—	—	—	—	—	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	**3**	**1**	**1**	**9**	**2**	**2**	**7**	—	—
Därav kvinnor				2	1	1			
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	**2**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				1	—	—			
B Butiks- o. magasinspersonal	—	—	—	**9**	**3**	**2**	**5**	**3**	**2**
Därav kvinnor				2	1	—	—	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	**3**	**11**	**3**	**15**	**9**	**7**	**14**	**37**	**20**
Därav kvinnor	2	8	2	13	8	6	13	36	19
D Landtransport	**4**	**4**	**3**	**22**	**16**	**12**	**23**	**17**	**11**
Därav kvinnor				3	2	2	1	—	—
E Vattentransport	**3**	**3**	**3**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	**22**	**83**	**13**	**132**	**197**	**81**	**123**	**160**	**76**
Därav kvinnor	22	83	13	132	197	81	123	160	76
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	**1**	—	**1**	—	—	—	**1**	—
Därav kvinnor	—	1	—	1	—	—	—	1	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**30**	**54**	**29**	**57**	**99**	**82**	**52**	**25**	**16**
Summa för juli månad år 1913	**126**	**250**	**103**	**394**	**423**	**241**	**432**	**467**	**265**
Därav kvinnor	26	108	15	172	233	96	155	223	104
» » » månad år 1912	76	137	53	285	208	158	758	867	553
Därav kvinnor	30	88	26	125	88	55	200	295	159

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.		
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
41	**54**	**21**	**16**	**24**	**16**	**1**	**13**	**5**	**28**	**68**	**31**	**13**	**44**	**6**	**9**	**12**	**7**
4	18	—	1	3	1	—	6	—	11	40	10	1	6	1	5	5	4
15	**54**	**11**	**1**	**1**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**3**	**2**	**2**
5	**9**	**3**	**2**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**5**	**6**	**4**
6	**6**	**3**	**27**	**15**	**10**	**2**	**5**	**2**	**—**	**3**	**—**	**1**	**—**	**—**	**3**	**1**	**1**
13	**26**	**15**	**24**	**45**	**35**	**3**	**4**	**1**	**3**	**7**	**1**	**14**	**20**	**9**	**—**	**2**	**—**
12	**32**	**19**	**38**	**41**	**40**	**10**	**15**	**12**	**19**	**27**	**18**	**21**	**44**	**17**	**32**	**24**	**22**
—	**—**	**—**	**1**	**—**	**—**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
—	**—**	**—**	**2**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
			2	—	—												
—	**—**	**—**	**6**	**3**	**3**	**—**	**2**	**—**	**—**	**—**	**—**	**2**	**—**	**—**	**1**	**—**	**—**
			2	1	1	—	2	—				2	—	—	1	—	—
3	**9**	**5**	**11**	**4**	**3**	**1**	**1**	**—**	**3**	**4**	**1**	**3**	**2**	**2**	**—**	**—**	**—**
2	2	—	—	1	—	—	1	—	2	4	1	3	2	2			
—	**—**	**—**	**—**	**2**	**2**	**—**	**15**	**6**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
4	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
—	**—**	**—**	**3**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
8	**2**	**—**	**11**	**1**	**1**	**4**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**1**	**—**	**—**	**2**	**2**	**1**
			1	—	—												
—	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**2**	**—**	**—**	**—**	**—**
												—	1	—			
—	**1**	**—**	**3**	**—**	**—**	**9**	**—**	**—**	**3**	**—**	**—**	**2**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**
						4	—	—	2	—	—	2	1	—			
18	**28**	**18**	**8**	**26**	**7**	**10**	**9**	**5**	**24**	**41**	**12**	**9**	**9**	**5**	**32**	**41**	**23**
16	23	15	6	24	5	8	8	5	21	37	10	7	8	5	26	34	19
15	**11**	**9**	**24**	**19**	**17**	**10**	**5**	**3**	**6**	**6**	**2**	**14**	**9**	**7**	**2**	**1**	**1**
2	1	1															
—	**—**	**—**	**11**	**13**	**2**	**4**	**4**	**3**	**—**	**1**	**—**	**3**	**3**	**3**	**—**	**—**	**—**
						—	2	2									
—	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
81	**92**	**44**	**37**	**69**	**20**	**51**	**60**	**24**	**31**	**46**	**10**	**43**	**66**	**30**	**62**	**83**	**53**
81	92	44	37	69	20	51	60	24	31	46	10	43	66	30	62	83	53
2	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**1**	**—**	**5**	**3**	**2**	**—**	**—**	**—**
									—	1	—	5	3	2			
45	**20**	**17**	**62**	**26**	**25**	**30**	**30**	**21**	**51**	**20**	**8**	**9**	**5**	**5**	**51**	**161**	**48**
268	**344**	**165**	**287**	**290**	**182**	**137**	**164**	**82**	**168**	**224**	**83**	**140**	**208**	**86**	**202**	**335**	**162**
105	136	60	49	98	27	63	79	31	67	128	31	63	87	40	94	122	76
255	282	163	231	194	134	85	117	53	176	324	112	154	187	89	140	209	76
93	116	63	51	73	34	54	73	29	87	182	51	77	96	36	85	126	34

Livsmedelspriser under andra kvartalet 1913.

I efterföljande tabeller (sid. 694—702) meddelas en översikt för andra kvartalet innevarande år av livsmedelspriser å de orter (till antalet 44), varifrån dylika uppgifter regelbundet insändas till Socialstyrelsen.

Betraktar man först sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 692—693), visar det sig, att medelpriset för alla orterna tillsammantagna (»riksmedelpriset») för flertalet varuslag icke undergått någon större förändring under andra kvartalet. För 17 av de i tabellen upptagna varuslagen hava priserna hållit sig oförändrade under alla tre månaderna. Bland dessa varuslag må särskilt framhållas oskummad och separerad mjölk, rågbröd, mjöl, spädkalv, socker och fotogen. För flera av de övriga varuslagen, såsom handskummad mjölk, ost, risgryn och salt fisk har priset under kvartalet undergått obetydliga växlingar i ena eller andra riktningen, utan att därmed någon bestämd förändring i prisnivån kan sägas hava inträtt. För färska och konserverade ägg har den sedan december 1912 fortgående prissänkningen fortsatt till och med maj månad för att sedan efterträdas av en ganska stark stegring. Samtliga slag av kött utom spädkalv hava under kvartalet fördyrats, med undantag för renkött, dock endast med 1—3 öre per kg. Smör har däremot blivit något billigare; likaledes kaffe, som alltsedan februari oavbrutet fallit i pris, nämligen från 1 kr. 80 öre per kg. i februari till 1 kr. 72 öre i juni.

En jämförelse med livsmedelspriserna under första kvartalet 1913 visar, att det allmänna prisläget ej väsentligt förändrats. Bland de 21 varuslag, som förete i genomsnitt samma priser under båda kvartalen, märkas särskilt färskt och salt fläsk, under det köttpriserna för övrigt med undantag för spädkalv något stigit. Priset å fotogen, vilket augusti 1912—mars 1913 oförändrligt uppgick till 19 öre per l., har från första till andra kvartalet stigit med 1 öre per l. Nedgång i priset kan konstateras för kaffe och för vissa säsongvaror, såsom smör, ägg och de flesta slag av färsk fisk. Som vanligt under denna årstid drabbar prissänkningen framför allt färska ägg, vilka nedgått från i medeltal 1 kr. 67 öre per tjog under första kvartalet till 1 kr. 22 öre per tjog under andra kvartalet.

Jämföras de för andra kvartalet 1913 gällande medelpriserna med dem under motsvarande kvartal år 1912, visar det sig, att av de 49 varuslag, som äro gemensamma för dessa två års livsmedelsuppgifter, 9 under mellantiden fått sina priser sänkta och att för 11 priserna ställde sig lika, under det mer än hälften, eller 29 varuslag, undergått prishöjning. Bland varuslag, som träffats av prisfall, märkas bruna bönor, som nedgått från 53

till 48 öre per kg., socker samt konserverade ägg. Beträffande sistnämnda varuslag är dock att märka, att detsamma på grund av det låga priset å färska ägg under denna årstid förekommit endast å ett fåtal orter, nämligen sådana, där under året jämförelsevis höga priser å färska ägg råda, varför kvartalsmedelpriserna för olika år icke bliva fullt jämförbara med varandra. Ingen eller obetydlig prisförändring visa de flesta vegetabiliska födoämnen samt mjölk, smör och färska ägg. Prishöjning har däremot träffat framför allt samtliga slag av kött, ehuru stegringen från 1912 till 1913 icke framträder så stark som vid en jämförelse mellan priserna under dessa års första kvartal.[1] Relativt starkast är prishöjningen för nötkött och spädkalv, vilka varuslag gått upp med ungefär 15 och 13 % resp. Huvudorsaken till stegringen, särskilt den å kalvkött, är att söka i den alltmer ökade kreatursexporten. Även samtliga ostsorter hava fördyrats; likaledes bränsle, framför allt ved och koks, samt fotogen, som under ifrågavarande tidrymd gått upp från 16 till 20 öre per l. Beträffande fotogenprisets fluktuationer hänvisas till översikterna för andra kvartalet 1912 och första kvartalet 1913.[2] Slutligen har priset å salt sill och strömming stigit med 5 öre per kg.

Vad beträffar kreaturspriserna, innehåller sammandragstabellen sid. 704—705 prisuppgifter för olika slag av kreatur för Stockholm, Malmö och Göteborg tillsammantagna, under det att i tabellen sid. 703 sammanställts månadsmedelpriser under andra kvartalet för var och en av dessa tre städer. Enligt förstnämnda tabell visa priserna å svin en svag tendens att stiga, under det att kalvar blivit något billigare; för övriga kreatursslag synes prisläget hava hållit sig nästan oförändrat under kvartalet. Tabellen å sid. 703 visar, att på alla tre orterna samtliga kreatursprisер undergått endast smärre variationer i ena eller andra riktningen.

En jämförelse mellan medelpriserna under första och andra kvartalen 1913 utvisar en genomgående höjning av priserna för kor, ungnöt, oxar och får med 1—5 öre per kg., under det priset på tjurar hållit sig nästan oförändrat och priset på kalvar i regeln om än obetydligt gått ned. Jämföras åter motsvarande priser för andra kvartalen 1912 och 1913, kan en stark prishöjning för samtliga slag av kreatur konstateras, om än liksom för köttpriserna den relativa stegringen är mindre än för ifrågavarande två års första kvartal. Priserna hava i regeln stigit med c:a 10 à 20 %, varvid, såsom vid föregående kvartalsöversikter anmärkts, de billigare kvaliteterna varit underkastade den relativt största prishöjningen. Orsaken är liksom för köttpriserna att söka i den alltmer ökade exporten av de bättre slaktdjuren.

Om prisnivån beträffande livsmedel under andra kvartalet 1913 torde som allmänt omdöme kunna sägas, att den betydligt höjts sedan samma tid 1912, men att, såsom jämförelse med föregående kvartal utvisar, stegringen är mindre utpräglad än tidigare under året.

[1] Jfr »Meddel.» 1913, sid. 438.
[2] Jfr »Meddel.» 1912, sid. 702—703 och 1913, sid. 438.

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Obs! Siffrorna för åren 1904—1909 angiva medelpris för

	Varuslag.	Kvantitet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjölk: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	»	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	»	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	»	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, »	»	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, »	»	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	»	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta »	»	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	»	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog.	129	133	142	150	148	151	149	149
13	» konserverade	»							134	128
14	Potatis: gammal	5 lit.	—	29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	»							76	48
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor	»	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, » » »	»	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, » » »	»	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 31	[1] 31	[1] 31	[1] 32	[1] 33	[1] 33	34	32
22	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	—	[2] 57	[2] 58	[2] 59	[2] 59	[2] 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, söt	»	35	34	35	35	39	39	39	37
25	» » sur	»	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, bakat med vatten	»	—	42	44	46	51	53	45	44
28	» » » mjölk	»							61	60
29	Nötkött, färskt: stek	»	91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött	»	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalvkött, stek: gödkalv	»	102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv	»	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Fårkött: färskt, stek	»	103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt »	»	115	117	132	131	121	127	138	129
38	» amerikanskt	»	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda	»	—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill	»	31	33	34	34	28	28	31	31
42	strömming	»	42	40	40	43	37	37	36	36
43	torsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)	»	70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	»	[3] 36	[3] 38	[3] 40	[3] 41	[3] 38	[3] 37	39	39
46	strömming	»	24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	51	54	56	59	60	61	54	51
48	» » » rundskuren	»							—	—
49	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 110	[4] 115	[4] 117	[4] 116	[4] 116	[4] 115	125	155
50	Socker, bit-	»	61	69	62	62	66	67	71	69
51	Svagdricka	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
52	Fotogen: Water White	»	[5] 18	[5] 16	[5] 16	[5] 16	[5] 18	[5] 18	17	15
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn.	2180	2170	2220	2360	2680	2520	2280	2280
54	barr- 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
55	Bränntorv	100 kg.	—	[6] 70	[6] 70	[6] 73	[6] 80	[6] 74	187	185
56	Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	322	318	355	388	376	373	373
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	112	106	126	139	134	130	132
59	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	159	156

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Upp- [6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [7]) Uppgifterna avse för april 1913 nio, minära siffror.

(juli 1912—juli 1913) för samtliga orter.

28 orter, för åren 1910—1912 för 39 orter och för 1913 för 44 orter.

1912.	Juli 1912.	Aug. 1912.	Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	[8]) Juli 1913.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	1
8	8	8	8	8	8	8	7	7	7	7	8	7	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	229	237	242	242	241	240	238	236	238	234	230	229	230	4
214	207	218	221	220	221	219	214	210	211	212	210	208	207	5
156	155	156	157	158	160	161	162	162	163	164	163	165	165	6
115	114	115	116	117	118	118	121	120	120	121	121	122	122	7
51	50	50	52	54	55	54	55	56	56	59	60	59	58	8
157	156	156	157	158	158	158	—	—	—	—	—	—	—	9
122	123	123	123	124	125	125	—	—	—	—	—	—	—	10
132	132	132	132	132	132	132	132	132	131	133	134	134	135	11
161	130	141	153	174	199	206	187	172	142	120	119	126	137	12
139	126	132	137	142	148	148	147	145	133	[7]) 122	[7]) 112	[7]) 124	[7]) 129	13
32	35	28	31	29	29	29	30	29	30	29	29	30	29	14
49	61	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	15
30	30	29	30	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	16
53	53	53	53	52	51	51	50	50	49	48	48	47	47	17
31	31	31	32	32	32	32	32	32	31	31	31	31	31	18
22	22	22	23	23	22	22	22	22	22	22	22	22	22	19
27	27	27	28	28	28	28	27	27	27	27	27	27	27	20
36	36	36	37	36	37	37	37	36	36	36	36	36	36	21
40	40	41	41	41	41	41	42	42	42	42	41	41	41	22
41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	23
38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	24
29	29	29	29	29	29	29	29	29	30	30	30	30	30	25
76	75	76	76	76	76	76	76	76	77	77	76	76	76	26
45	45	45	45	45	45	45	43	43	43	43	43	43	43	27
61	61	61	61	61	61	61	59	59	59	60	60	61	60	28
111	119	124	124	121	119	117	117	118	119	120	121	123	124	29
91	96	103	102	100	99	97	97	97	98	98	100	101	101	30
123	125	129	131	128	129	127	130	129	130	130	130	132	133	31
65	67	70	72	70	70	70	70	71	71	70	70	70	71	32
124	130	131	128	124	124	125	130	132	135	136	136	138	138	33
105	107	109	109	109	109	107	108	109	111	111	114	115	117	34
—	—	—	—	—	—	—	114	119	122	122	138	—	—	35
123	124	127	132	131	130	129	130	131	131	131	131	132	134	36
129	129	133	136	138	137	136	137	137	137	137	137	138	140	37
136	134	135	140	141	144	144	—	—	—	—	—	—	—	38
—	—	—	—	—	—	—	79	81	78	69	66	70	72	39
—	—	—	—	—	—	—	115	116	112	96	94	104	111	40
32	33	40	37	35	35	30	30	30	30	30	29	32	37	41
36	33	34	37	41	39	37	37	37	36	35	37	38	36	42
—	—	—	—	—	—	—	55	56	57	53	53	53	52	43
77	78	79	78	76	79	79	77	77	79	75	75	78	79	44
41	41	41	42	43	44	45	45	45	45	45	44	45	44	45
25	24	25	25	26	26	25	27	28	29	31	30	30	30	46
52	51	51	52	54	55	55	56	55	57	57	56	55	54	47
—	—	—	—	—	—	—	75	75	77	77	76	76	76	48
176	176	177	177	179	179	180	180	180	179	176	173	171	168	49
72	73	73	73	71	67	67	67	67	67	67	67	67	67	50
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	51
17	18	19	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	21	52
2360	2330	2340	2380	2420	2420	2480	2540	2540	2540	2510	2560	2560	2550	53
1880	1860	1880	1900	1920	1950	1960	2000	2010	2020	2010	2020	2030	2030	54
187	184	184	184	184	186	189	193	193	196	196	194	194	197	55
397	393	397	399	403	403	405	404	404	404	403	402	401	401	56
—	—	—	—	—	—	—	236	238	239	235	235	233	235	57
155	151	156	163	163	163	168	168	168	169	169	170	169	170	58
177	176	177	182	185	185	184	188	191	191	191	191	191	189	59

gifterna avse »salt sill». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [5]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — för maj 1913 två, för juni 1913 fem och för juli 1913 fyra orter, å vilka höga äggpris gällde. — [8]) Preli-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14	
Varuslag.	Kvantitet.	Stockholm.			Södertälje.			Uppsala.			Nyköping.			
		April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	
		Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
Mjölk: oskummad	lit.	16	16	16	16	16	16	15	15	15	14	14	14	1
handskummad	»	7	7	7	—	—	—	7	7	7	6	6	6	2
separerad	»	7	7	7	7	7	7	6	6	6	5	5	5	3
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	238	231	229	249	245	249	245	234	229	240	230	220	4
mat- (lands-)	»	222	217	215	226	220	220	204	201	198	220	213	203	5
Ost: helfet, okryddad	»	174	173	173	160	163	166	173	176	174	—	—	—	6
halvfet, »	»	147	146	146	—	—	138	129	125	127	100	—	110	7
skummjölks-, »	»	98	98	100	—	—	—	75	67	68	—	—	55	8
Margarin: växt-	»	133	135	136	130	133	132	135	137	137	133	135	136	9
Ägg: svenska, färska	tjog.	131	126	136	122	122	131	116	126	124	108	125	115	10
» konserverade	»	—	—	—	95	107	125	110	120	123	—	—	—	11
Potatis: gammal	5 lit.	32	32	32	26	28	26	29	29	29	25	25	27	12
färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
Ärter, gula	kg.	27	27	27	28	28	27	26	25	25	30	30	29	14
Bruna bönor	»	49	49	49	48	46	48	49	49	49	42	40	40	15
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	32	32	32	32	32	32	31	31	31	30	30	29	16
råg-, » »	»	24	24	24	22	23	22	20	20	20	23	23	24	17
rågsikt-, » »	»	29	29	29	27	27	27	27	27	27	25	25	25	18
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	35	36	35	35	35	35	33	33	33	37	38	37	19
ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	43	43	43	43	41	45	41	40	40	42	40	40	20
Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	38	38	38	38	37	38	36	37	37	37	36	39	21
mjukt, limpa, söt	»	43	44	44	42	40	43	42	42	42	33	33	31	22
» » sur	»	40	40	40	—	—	—	32	36	36	29	29	29	23
Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	85	85	86	95	91	95	83	83	83	80	80	76	24
mjukt, bakat med vatten	»	54	54	55	43	39	47	50	50	51	35	35	30	25
» » » mjölk	»	83	85	83	68	75	73	60	63	63	45	45	—	26
Nötkött, färskt: stek	»	123	126	129	119	120	126	114	115	114	111	111	122	27
soppkött	»	101	104	107	90	90	94	97	98	97	96	100	96	28
Kalvkött, stek: gödkalv	»	140	146	147	129	130	135	124	124	125	148	140	143	29
spädkalv	»	99	100	93	70	70	69	66	63	63	50	50	50	30
Fårkött: färskt, stek	»	160	177	169	149	150	150	130	143	143	147	140	150	31
salt, svenskt	»	—	—	—	100	100	105	127	122	126	110	—	140	32
Renkött, färskt, stek	»	150	145	—	—	—	—	132	—	—	—	—	—	33
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	152	152	157	150	150	150	137	136	132	138	136	133	34
salt, svenskt »	»	159	160	160	—	150	155	138	134	138	150	140	140	35
Fisk, färsk: abborre	»	78	69	77	86	86	73	68	65	68	43	45	51	36
gädda	»	104	97	116	94	100	106	85	78	100	67	90	100	37
sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
strömming	»	33	47	58	18	22	37	28	28	—	21	28	43	39
torsk	»	58	64	74	77	78	76	65	65	65	60	70	—	40
rödspotta (»spätta»)	»	74	73	82	80	80	75	78	78	78	80	75	66	41
salt: sill, fetsill (»KKK»)	»	56	57	58	—	—	—	53	50	51	—	40	43	42
strömming	»	43	—	—	40	—	—	27	28	25	—	—	—	43
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	63	62	60	56	54	59	63	61	61	50	50	50	44
» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	80	79	79	60	60	60	45
Kaffe (obränt), prima Santos	»	176	175	171	175	175	171	176	171	166	162	160	160	46
Socker, bit-	»	67	67	67	66	66	66	66	66	66	65	66	66	47
Svagdricka	lit.	8	8	8	7	7	7	6	6	6	7	7	7	48
Fotogen: Water White	»	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	49
Ved: björk- osågad, hemkörd: *) 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = = 3·56 kbm.	famn.	3300	3200	3100	3000	3130	3010	3000	3000	3000	2800	2800	2800	50
barr-	»	2600	2600	2600	2000	1900	2120	2050	2050	2050	1900	1900	1950	51
Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	450	450	450	400	413	425	418	418	418	410	410	410	53
» eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	250	250	250	225	225	225	225	225	225	250	250	250	54
Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	167	167	150	165	165	165	185	185	185	180	180	195	55
eng. kamin- » hemkörd	»	185	185	185	170	170	185	—	—	—	—	—	—	56

*) Per »storfamn».

15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	
Eskilstuna.			**Linköping.**			**Norrköping.**			**Motala.**			**Jönköping.**			**Växjö.**			**Kalmar.**			
April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	
Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
14	14	14	13	13	13	13	13	13	12	12	12	14	14	13	13	13	13	14	14	14	1
6	6	6	8	8	8	6	7	7	6	6	6	7	7	7	9	9	9	7	7	7	2
5	5	5	5	5	5	5	6	6	5	5	5	5	5	5	6	6	6	4	4	4	3
230	223	220	239	233	230	245	243	238	233	228	222	229	228	228	230	230	223	238	224	220	4
208	216	205	219	216	220	220	216	216	205	207	208	208	206	208	203	206	190	218	215	196	5
160	167	167	154	157	158	174	174	176	140	140	140	145	144	147	162	155	159	179	179	179	6
130	130	130	105	110	110	134	136	136	90	90	90	124	125	124	110	115	120	140	140	140	7
60	60	61	53	56	58	50	50	50	—	—	—	78	78	77	—	—	—	—	—	—	8
130	135	135	129	130	130	139	141	140	123	124	128	139	138	135	135	136	135	130	136	136	9
112	118	130	109	106	119	115	118	127	104	108	119	108	108	123	98	104	101	99	100	116	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
28	30	33	37	37	32	31	32	34	28	28	28	33	35	35	27	23	23	29	29	29	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
30	30	30	27	27	27	29	30	29	31	29	29	30	29	30	30	31	30	33	34	33	14
40	40	40	46	46	43	50	50	50	40	40	40	50	50	47	46	43	40	49	50	48	15
29	29	29	29	29	29	31	30	31	29	29	29	31	31	31	31	31	31	31	31	31	16
20	20	20	23	23	23	24	24	24	24	23	22	25	25	25	22	21	21	21	21	22	17
26	26	26	25	25	25	28	27	27	23	24	24	30	29	29	27	28	27	27	27	27	18
35	35	35	35	35	35	35	35	35	34	33	33	37	38	38	35	35	35	38	36	36	19
45	45	45	39	41	40	43	43	43	40	40	39	47	45	46	39	40	40	41	41	41	20
37	36	36	39	39	39	36	36	36	38	38	38	43	43	43	43	42	43	48	49	49	21
38	38	38	33	33	33	42	42	42	39	39	37	41	40	41	31	31	29	35	34	35	22
—	—	—	37	37	37	33	33	33	36	34	32	22	21	21	23	24	23	25	25	25	23
69	68	69	68	68	68	74	74	74	69	70	70	100	100	100	71	73	68	75	75	75	24
53	53	53	32	32	32	41	41	41	44	43	43	35	34	34	34	36	36	47	47	47	25
61	61	60	48	48	48	59	59	59	68	69	70	62	63	63	44	46	43	64	65	65	26
125	125	125	111	117	115	120	120	120	116	119	126	127	121	122	118	115	115	108	113	117	27
104	*105*	*106*	*100*	*103*	*104*	*100*	*101*	*103*	*94*	*96*	*97*	*115*	*113*	*109*	*86*	*93*	*95*	*88*	*92*	*93*	28
130	130	131	122	122	125	136	136	137	115	120	122	117	117	129	118	118	120	107	112	117	29
70	70	70	62	65	63	75	75	75	60	53	51	68	67	68	65	67	72	64	64	68	30
150	154	155	152	151	145	144	146	146	127	128	128	127	128	130	125	122	128	119	120	119	31
—	—	—	124	132	124	100	100	100	100	110	100	100	100	103	105	110	120	100	110	110	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
146	145	145	124	123	125	137	140	140	125	124	125	129	126	129	115	116	118	132	136	138	34
150	150	143	130	130	130	143	143	143	127	128	123	130	130	130	120	120	120	132	131	133	35
64	56	75	73	75	74	50	57	50	68	61	72	—	75	72	72	75	69	66	61	71	36
75	88	103	87	99	110	76	90	111	92	99	103	106	97	96	93	77	92	108	115	143	37
28	—	—	—	34	—	—	—	—	—	—	—	33	—	—	—	—	—	—	—	—	38
29	39	40	24	31	38	19	31	31	28	32	40	35	33	33	27	26	21	23	43	41	39
—	60	65	58	60	60	59	54	60	56	56	64	55	54	51	55	55	66	54	56	59	40
68	67	80	70	68	70	80	80	80	69	65	75	80	80	80	72	73	73	67	82	84	41
60	60	55	39	39	39	40	40	40	39	37	38	43	42	—	43	40	50	53	55	52	42
—	—	—	25	25	25	—	—	—	—	—	—	33	33	33	—	—	—	—	—	—	43
60	60	60	52	50	50	52	52	58	48	44	46	58	58	56	—	—	—	60	60	58	44
75	75	75	—	60	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	80	80	—	—	—	45
170	160	160	162	158	154	177	164	164	165	152	150	180	180	165	168	163	165	176	169	172	46
66	66	66	64	64	64	66	66	66	65	65	65	67	67	67	68	68	68	68	68	68	47
7	7	7	7	7	7	5	5	5	6	6	6	5	5	5	6	6	6	6	6	6	48
21	21	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	18	18	18	22	22	22	20	20	20	49
2840	2840	2840	2480	2480	2480	2900	2900	2900	2440	2440	2580	2750	2750	2750	1890	1890	1970	1940	1950	1940	50
2080	2080	2080	2080	2080	2080	2300	2300	2480	1870	1870	2000	1950	1950	1950	1390	1390	1470	1630	1650	1650	51
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	160	160	—	—	—	52
450	450	438	389	389	389	400	400	400	339	339	336	400	400	400	400	400	400	375	375	375	53
250	250	250	250	250	250	210	210	210	210	210	210	225	225	225	—	—	—	187	187	175	54
145	145	145	182	196	182	160	160	160	172	175	175	165	165	165	—	—	—	165	165	150	55
205	205	205	182	182	182	160	160	160	170	170	170	200	185	200	195	195	195	172	172	158	56

	1.	2.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	
	Varuslag.	Kvantitet.	Västervik.			Visby.			Karlskrona.			Kristianstad.			
			April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	
			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	Mjölk: oskummad	lit.	13	13	13	14	14	14	14	14	14	14	14	14	1
2	handskummad	»	5	5	5	8	8	8	10	10	10	7	7	7	2
3	separerad	»	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	3
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	230	226	222	233	228	227	236	227	224	229	214	215	4
5	mat- (lands-)	»	217	210	202	205	207	213	201	193	181	218	206	205	5
6	Ost: helfet, okryddad	»	177	173	171	179	181	183	182	182	182	174	172	172	6
7	halvfet »	»	138	138	144	140	140	140	146	146	146	135	135	135	7
8	skummjölks- »	»	—	80	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
9	Margarin: växt	»	130	138	134	138	139	139	122	125	126	135	135	135	9
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	111	112	121	108	100	114	100	106	106	108	111	115	10
11	» konserverade	»	—	—	120	—	—	—	—	—	—	104	—	—	11
12	Potatis: gammal	5 lit.	34	34	35	29	28	30	26	26	25	35	32	38	12
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14	Ärter, gula	kg.	26	29	31	30	30	30	32	32	32	35	35	33	14
15	Bruna bönor	»	50	48	45	50	50	50	50	50	50	50	50	48	15
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	31	31	30	30	30	33	33	33	29	29	29	16
17	råg-, » » »	»	22	22	22	19	18	19	22	23	22	18	18	18	17
18	rågsikt-, » » »	»	27	27	26	28	28	28	30	30	30	27	27	27	18
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	34	35	35	38	38	40	35	35	35	35	36	35	19
20	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	39	38	40	40	40	40	41	41	41	48	45	43	20
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	47	46	47	35	38	36	47	47	47	47	47	47	21
22	mjukt, limpa, söt	»	35	35	37	31	30	30	31	31	31	27	27	27	22
23	» » sur	»	28	28	30	23	23	23	23	22	23	18	18	18	23
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	80	80	83	65	65	65	84	84	84	67	67	67	24
25	mjukt, bakat med vatten	»	48	48	48	33	33	33	—	—	—	53	53	53	25
26	» » » mjölk	»	73	73	73	38	38	38	51	51	51	58	58	58	26
27	Nötkött, färskt: stek	»	140	140	140	105	106	105	124	121	122	104	101	105	27
28	soppkött	»	90	90	90	90	95	95	105	106	104	91	91	92	28
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	120	110	110	105	105	104	141	139	135	122	121	125	29
30	spädkalv	»	55	53	53	—	—	—	84	82	86	64	67	66	30
31	Fårkött: färskt, stek	»	120	120	120	126	124	123	144	139	133	126	124	126	31
32	salt, svenskt	»	100	110	115	119	116	114	115	115	115	122	122	127	32
33	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	120	120	120	137	137	137	130	130	132	113	118	120	34
35	salt, svenskt »	»	—	125	127	138	138	139	130	132	132	113	118	123	35
36	Fisk, färsk: abborre	»	49	32	39	107	94	96	51	50	63	56	50	55	36
37	gädda	»	85	78	78	121	116	118	89	94	100	98	86	97	37
38	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	19	—	30	24	22	38
39	strömming	»	11	24	27	16	24	26	17	—	18	—	—	—	39
40	torsk	»	56	40	45	62	67	—	40	36	40	38	35	45	40
41	rödspotta (»spätta»)	»	—	—	—	97	96	93	87	86	87	63	68	64	41
42	salt: sill, fetsill (»KKK»)	»	43	42	42	48	—	50	40	40	40	38	38	38	42
43	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	58	57	60	61	55	55	52	52	52	—	—	—	44
45	» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	75	75	75	—	—	—	45
46	Kaffe (obränt), prima Santos	»	163	164	164	191	185	185	178	175	175	167	167	163	46
47	Socker, bit-	»	68	68	68	69	69	69	70	70	70	66	67	67	47
48	Svagdricka	lit.	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	48
49	Fotogen: Water White	»	22	22	22	20	22	22	19	22	21	18	18	19	49
50	Ved: björk- osågad, hemkörd: *) 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.	famn.	2260	2210	2350	[1]3000	[1]3000	[1]3060	2280	2170	2090	2270	2270	2270	50
51	barr-	»	1700	1700	1700	2440	2380	2490	—	—	—	1760	1760	1760	51
52	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	205	205	205	52
53	Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	425	425	400	419	419	414	400	400	400	363	363	363	53
54	» eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	200	210	200	275	275	233	200	200	200	200	200	200	54
55	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	175	185	175	—	—	—	145	145	145	148	148	148	55
56	eng. kamin- » hemkörd	»	175	185	175	190	190	180	175	175	175	—	—	—	56

*) Per »storfamn». — [1]) För grenved har betalats under april 12·20 kr., under maj 12·30 kr. och under juni 27·40 kr. per famn.

48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.	64.	65.	66.	67.	68.	
Malmö.			Lund.			Landskrona.			Hälsingborg.			Ystad.			Halmstad.			Göteborg.			
April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	
Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
15	15	15	13	13	13	12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	14	14	16	16	16	1
6	6	6	—	—	—	5	5	5	6	6	6	7	7	7	8	8	7	8	8	7	2
5	5	5	5	5	5	3	3	3	4	4	4	5	5	5	6	6	6	7	7	7	3
223	213	218	224	211	217	242	236	230	229	220	225	229	214	216	244	236	232	230	220	226	4
205	201	198	213	200	206	215	210	209	209	206	210	—	—	—	218	214	213	218	214	208	5
187	186	187	189	191	188	161	163	170	167	168	172	163	163	170	173	158	166	163	163	163	6
147	146	145	120	120	124	126	128	128	—	—	130	133	133	143	138	137	128	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
126	130	130	120	125	125	138	137	131	129	131	131	130	135	135	138	140	140	126	130	130	9
113	113	123	109	110	116	114	112	123	109	118	121	96	104	117	102	110	117	112	115	118	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
30	30	—	30	30	30	35	35	35	28	28	29	30	30	32	34	29	29	33	33	33	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
35	35	35	32	31	32	35	35	35	34	33	34	36	36	36	35	35	35	30	30	30	14
49	49	50	44	44	43	49	46	41	49	49	49	55	55	55	50	50	50	43	43	43	15
31	32	33	31	32	32	33	33	33	31	31	31	32	32	32	30	30	31	29	30	30	16
26	26	26	20	20	21	23	24	24	22	22	22	25	25	25	20	20	20	20	20	20	17
29	30	29	26	26	26	28	28	28	27	27	27	31	31	31	27	27	27	25	25	25	18
38	39	39	35	35	35	39	40	40	38	38	38	43	43	43	35	35	37	35	35	35	19
46	45	45	41	43	40	39	42	40	49	48	47	45	45	45	40	40	40	38	38	37	20
48	48	48	47	47	49	49	49	48	50	51	52	58	58	58	50	50	50	37	37	37	21
24	24	24	27	27	27	30	31	31	31	31	31	30	30	31	28	29	29	36	36	36	22
18	18	18	19	19	19	20	20	20	21	21	21	22	22	22	25	24	24	24	24	24	23
78	78	78	—	—	—	78	78	77	72	72	72	72	72	72	69	66	68	72	72	72	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	37	37	25
57	57	57	57	57	57	44	46	46	45	45	45	56	56	56	56	58	57	42	42	42	26
130	130	130	127	129	130	124	124	124	123	124	127	113	113	113	120	120	121	125	125	125	27
120	120	120	114	116	118	118	118	116	110	111	114	100	100	101	101	103	106	110	114	115	28
136	136	136	134	134	136	145	148	144	131	133	135	120	120	120	137	140	139	135	135	135	29
95	95	95	89	89	90	89	88	91	75	76	77	63	62	63	74	82	84	70	74	75	30
170	170	170	142	144	143	153	154	153	151	151	151	123	120	113	137	141	137	160	155	150	31
—	—	—	—	—	—	97	100	—	147	147	153	—	—	—	125	131	127	—	—	—	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	130	130	—	150	—	—	130	—	—	33
130	130	130	127	127	127	124	125	126	121	123	129	118	118	118	123	126	128	140	140	140	34
156	156	156	138	138	138	143	143	142	130	133	140	150	150	150	140	143	143	140	140	140	35
75	73	65	92	69	82	73	75	75	75	75	75	—	100	92	78	76	76	100	98	103	36
126	125	128	113	105	127	125	125	125	119	110	109	130	126	125	90	100	114	95	113	144	37
—	25	35	—	—	—	35	37	37	32	30	32	30	26	25	25	29	43	23	—	—	38
25	—	—	—	—	—	—	—	—	40	39	38	30	26	25	50	—	49	71	71	82	39
53	50	50	53	47	52	43	43	42	45	41	38	45	48	46	42	28	23	45	41	40	40
65	65	80	73	67	73	64	68	67	86	82	86	70	82	90	63	65	75	76	80	83	41
56	56	60	53	52	51	41	42	44	46	46	48	60	60	58	56	52	53	—	—	—	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
—	—	—	—	—	—	57	58	—	54	56	56	45	45	45	68	65	69	58	58	50	44
—	—	—	—	—	—	75	75	75	83	86	87	83	83	83	90	88	86	—	—	—	45
181	180	179	179	181	178	170	172	173	178	175	176	185	185	183	175	170	160	170	165	163	46
68	68	68	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	68	68	69	67	67	67	47
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	8	8	8	48
20	20	20	18	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	18	20	20	19	19	19	49
2930	2730	2730	2990	2790	2790	3060	3060	3060	2560	2560	2560	2410	2410	2410	2370	2420	2420	3580	3580	3580	50
2530	2590	2590	2860	2660	2660	2930	2930	2930	2340	2340	2340	1880	1880	1880	2040	2050	2090	3130	3130	3130	51
180	180	180	225	225	225	250	250	250	185	185	185	170	170	170	190	180	180	—	—	—	52
390	389	390	435	430	430	405	405	405	400	400	400	360	360	360	400	400	400	400	400	400	53
203	194	195	236	236	239	200	200	200	207	207	207	180	180	180	210	210	210	225	225	225	54
140	140	140	162	162	162	150	150	150	155	155	155	140	140	140	—	—	—	140	140	130	55
183	185	170	205	190	190	170	170	170	165	165	165	—	—	—	180	180	180	185	185	185	56

12·60 kr., för tvetved under april och maj 16·40 kr. samt för alved under april 26·20 kr. och under maj och juni

	1. Varuslag.	2. Kvantitet.	69. Lysekil. Apr.[1]	70. Lysekil. Maj.	71. Lysekil. Juni.	72. Vänersborg. April.	73. Vänersborg. Maj.	74. Vänersborg. Juni.	75. Borås. April.	76. Borås. Maj.	77. Borås. Juni.	78. Tidaholm. April.	79. Tidaholm. Maj.	80. Tidaholm. Juni.	
			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	Mjölk: oskummad	lit.		15	15	14	14	14	14	14	14	12	12	12	1
2	handskummad	»		8	8	8	8	8	8	8	8	6	6	6	2
3	separerad	»		—	—	6	6	6	5	5	5	4	4	4	3
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.		230	230	240	240	223	226	228	226	235	235	235	4
5	mat- (lands-)	»		205	201	216	205	177	202	198	190	213	213	212	5
6	Ost: helfet, okryddad	»		150	160	138	143	143	144	145	146	147	146	148	6
7	halvfet, »	»		110	110	85	85	87	90	90	90	94	96	94	7
8	skummjölks-, »	»		60	60	45	45	45	48	46	46	39	40	39	8
9	Margarin: växt-	»		130	135	134	130	130	140	140	140	135	135	135	9
10	Ägg, svenska, färska	tjog.		100	119	114	108	121	101	104	115	96	104	105	10
11	» konserverade	»		—	—	—	110	110	—	—	—	—	—	—	11
12	Potatis: gammal	5 lit.		25	30	32	30	32	25	25	25	30	30	30	12
13	färsk	»		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14	Ärter, gula	kg.		30	34	33	30	30	34	34	34	32	32	35	14
15	Bruna bönor	»		43	46	50	45	46	50	50	45	50	50	50	15
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»		29	29	30	31	30	28	28	28	30	30	30	16
17	råg-, » »	»		20	21	23	21	22	20	20	20	24	24	24	17
18	rågsikt-, » »	»		25	25	26	26	25	27	27	27	29	29	29	18
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»		35	35	35	34	35	35	35	35	35	35	35	19
20	ris-, bästa sort, svenska (»R. T».)	»		40	40	39	38	38	44	45	45	42	43	42	20
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»		40	40	47	47	48	44	44	44	43	42	42	21
22	mjukt, limpa, söt	»		41	41	36	37	37	39	39	39	35	35	35	22
23	» » sur	»		23	25	32	31	31	28	28	28	—	—	—	23
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»		60	60	57	55	54	64	64	64	69	69	69	24
25	mjukt, bakat med vatten	»		43	43	34	35	36	48	48	48	—	—	—	25
26	» » » mjölk	»		50	51	49	48	49	55	55	55	50	50	50	26
27	Nötkött, färskt: stek	»		120	120	120	120	120	133	132	136	126	124	124	27
28	soppkött	»		105	108	85	86	86	109	107	111	106	106	106	28
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»		120	130	131	130	128	122	123	126	124	125	125	29
30	spädkalv	»		—	76	56	55	56	64	66	67	53	56	55	30
31	Fårkött: färskt, stek	»		125	140	135	140	146	128	128	135	126	127	125	31
32	salt, svenskt	»		—	—	—	—	—	104	107	113	113	111	110	32
33	Renkött, färskt, stek	»		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»		128	140	128	140	140	127	130	130	123	126	124	34
35	salt, svenskt »	»		132	146	140	140	144	130	130	135	127	128	128	35
36	Fisk, färsk: abborre	»		—	—	55	53	55	67	73	75	75	77	78	36
37	gädda	»		—	—	59	58	61	92	101	108	115	100	107	37
38	sill	»		—	—	35	35	35	29	34	—	—	—	—	38
39	strömming	»		—	—	25	50	50	54	—	—	35	—	—	39
40	torsk	»		35	35	50	50	50	57	47	49	60	58	60	40
41	rödspotta (»spätta»)	»		60	60	66	63	73	77	77	78	90	83	89	41
42	salt: sill, fetsill (»KKK»)	»		40	40	38	38	38	[2])38	[2])35	[2])38	40	40	40	42
43	strömming	»		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»		40	40	41	43	43	51	51	50	57	60	60	44
45	» » » rundskuren	»		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45
46	Kaffe (obränt), prima Santos	»		160	160	180	171	170	170	170	170	180	180	180	46
47	Socker, bit-	»		66	66	66	66	66	67	67	67	66	66	66	47
48	Svagdricka	lit.		7	7	7	7	7	7	7	7	6	6	6	48
49	Fotogen: Water White	»		18	19	18	20	20	18	20	20	22	22	20	49
50	Ved: björk- (osågad, hemkörd: *) 2·5 × 1·6 × 0·89 m. =	famn.		3400	3280	2750	2600	2500	2680	2630	2610	2020	2020	2020	50
51	barr- = 3·56 kbm.	»		2500	2500	2000	1940	1840	2040	1990	1890	1390	1390	1390	51
52	Bränntorv	100 kg.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
53	Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.		350	363	364	361	360	400	400	400	400	400	400	53
54	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»		200	200	210	210	210	225	225	225	250	250	250	54
55	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»		165	165	155	155	155	—	—	—	—	—	—	55
56	eng. kamin- » hemkörd	»		—	—	175	175	173	198	198	198	200	200	200	56

*) Per »storfamn». — [1]) Prisuppgifter å livsmedel för Lysekil hava ej influtit för april månad. — [2]) Avser —juni 15·10 kr. och barrved under april—juni 12·60 kr. per famn. För avfallsved (s. k. plankved) har under april

	81.	82.	83.	84.	85.	86.	87.	88.	89.	90.	91.	92.	93.	94.	95.	96.	97.	98.	99.	100.	101.	
	Karlstad.			Örebro.			Kopparberg.			Västerås.			Falun.			Domnarvet.			Ludvika.			
	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	15	15	15	15	15	15	13	13	13	15	15	15	15	15	15	12	12	12	14	14	14	1
2	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	6	6	6	7	7	7	2
3	7	7	7	5	5	5	6	6	6	6	6	6	—	—	7	—	—	—	—	—	—	3
4	235	239	235	220	230	210	240	240	240	240	238	229	224	228	230	224	221	228	235	230	230	4
5	215	210	212	203	212	204	209	210	210	224	227	218	217	220	218	209	209	218	210	215	214	5
6	165	160	170	160	160	160	150	150	152	159	158	158	169	172	170	170	165	177	153	153	150	6
7	140	130	—	127	130	130	—	—	—	123	120	122	86	97	107	120	115	115	—	—	—	7
8	—	—	—	50	50	50	65	70	60	52	51	53	47	55	50	—	—	50	—	—	—	8
9	135	141	139	132	133	135	130	133	134	130	128	128	139	138	139	131	134	130	130	133	131	9
10	119	121	129	111	116	124	122	118	125	116	127	134	138	132	151	133	130	132	133	127	127	10
11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
12	25	25	25	25	25	25	25	25	23	25	25	25	26	26	27	25	26	25	28	26	23	12
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14	37	38	37	30	29	28	30	30	28	29	29	29	30	31	33	29	30	31	26	29	30	14
15	50	50	50	49	49	42	50	52	50	46	46	46	46	47	48	45	45	45	50	50	50	15
16	32	32	32	33	33	33	31	31	32	30	30	30	31	31	31	30	30	30	31	31	31	16
17	22	22	22	22	22	22	20	20	20	21	21	21	20	20	20	20	20	19	21	21	21	17
18	28	28	28	27	27	27	27	27	27	26	26	26	26	26	26	26	26	26	27	27	27	18
19	35	33	33	36	35	35	33	32	32	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	19
20	40	40	40	43	43	43	38	37	38	40	40	40	44	44	45	40	41	40	42	39	40	20
21	40	40	40	40	39	39	32	32	32	36	36	35	36	36	35	33	34	33	34	34	34	21
22	48	48	48	38	37	37	42	42	42	39	39	39	41	41	44	41	39	43	40	40	43	22
23	35	35	35	35	35	35	—	—	—	—	—	—	47	45	47	—	—	—	38	40	39	23
24	80	80	80	80	80	80	74	73	73	76	76	76	92	86	88	67	71	73	76	76	79	24
25	40	40	40	40	40	40	39	39	37	40	40	40	42	44	45	39	39	40	44	—	38	25
26	55	53	53	60	60	60	58	59	58	56	56	55	66	68	74	64	65	63	68	70	78	26
27	125	125	125	109	111	116	120	124	129	111	110	110	134	136	135	137	134	138	129	131	129	27
28	95	95	95	81	81	82	93	96	102	89	89	86	104	101	110	107	106	103	100	102	102	28
29	135	135	131	116	123	120	129	125	126	126	122	125	134	137	134	132	129	130	139	141	136	29
30	72	70	70	69	74	65	62	65	62	65	65	65	75	73	63	63	63	63	80	75	80	30
31	136	135	138	136	146	151	128	125	126	151	154	155	137	142	138	128	126	131	143	145	145	31
32	130	130	130	130	130	130	120	130	130	100	100	100	132	137	138	122	130	120	123	123	—	32
33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34	130	130	130	135	135	135	122	119	125	141	142	140	133	135	132	130	129	130	133	133	131	34
35	135	130	130	130	130	130	138	139	138	141	140	139	134	134	138	135	131	134	140	140	140	35
36	73	78	88	51	47	63	60	58	72	65	64	65	83	75	90	79	79	82	85	88	86	36
37	76	85	96	75	91	108	88	95	117	76	100	112	94	85	124	98	95	106	103	103	115	37
38	30	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	31	34	30	—	—	—	29	—	—	38
39	45	45	45	31	37	44	35	41	45	30	36	41	35	32	38	35	35	39	35	35	43	39
40	51	50	—	53	63	64	58	63	55	61	66	66	60	61	60	60	50	—	61	61	—	40
41	80	80	80	73	75	72	75	75	75	71	75	77	81	80	80	79	77	80	93	88	88	41
42	—	45	—	44	44	44	41	39	40	41	41	41	41	42	46	40	41	41	40	40	40	42
43	—	—	—	50	50	50	—	—	—	25	25	25	28	28	28	30	28	30	—	—	—	43
44	63	65	60	59	57	57	60	56	57	56	55	54	57	57	50	63	60	60	58	57	57	44
45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	76	74	85	77	80	—	—	—	45
46	180	172	171	179	171	166	178	173	175	174	172	171	171	174	174	165	169	169	177	177	178	46
47	68	68	68	67	67	67	66	66	66	65	65	65	65	64	64	64	64	64	66	66	66	47
48	7	7	7	6	6	6	6	6	6	7	7	7	6	7	7	5	6	6	7	7	7	48
49	20	22	22	20	21	21	19	19	19	17	20	20	21	22	22	20	22	22	20	20	20	49
50	2600	2600	2550	3270	3270	3270	2140	2140	2140	2930	3020	3020	2400	2380	2400	[3])2270	[3])2270	[3])2270	2270	2270	2270	50
51	2000	2000	1900	2410	2270	2490	1510	1510	1580	2070	2120	2070	1910	1930	1890	1700	1740	1700	1720	1700	1640	51
52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
53	400	400	400	425	425	425	400	400	400	375	375	375	340	340	340	375	375	375	390	395	400	53
54	250	250	250	275	275	275	275	275	275	—	—	—	300	300	300	275	275	275	225	225	225	54
55	180	180	180	155	155	155	205	210	215	175	175	175	—	—	—	—	—	—	225	225	220	55
56	200	200	200	200	200	200	—	—	—	—	—	—	225	225	225	200	200	200	—	—	—	56

slofetsill, märket S. W. — [3]) Ved, som tillhandahållits af Domnarvets järnverk, har kostat: björkved under april—juni betalats 9·50 kr. per famn.

1.	2.	102.	103.	104	105.	106.	107.	108.	109.	110.	111.	112.	113.	
Varuslag.	Kvantitet.	Gävle.			Söderhamn.			Sundsvall: staden.			Sundsvall: sågverksdistriktet.			
		April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	
		Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1 Mjölk: oskummad	lit.	16	16	16	15	15	15	16	16	16	14	15	15	1
2 handskummad	»	9	9	9	8	8	8	10	10	10	10	10	10	2
3 separerad	»	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	7	7	3
4 Smör: bords- (mejeri-)	kg.	250	237	235	239	235	238	241	240	239	238	235	233	4
5 mat- (lands-)	»	214	214	212	219	220	220	214	217	220	214	214	217	5
6 Ost: helfet, okryddad	»	168	168	168	154	153	156	162	162	161	163	162	164	6
7 halvfet, »	»	140	140	140	97	100	103	113	108	108	110	110	110	7
8 skummjölks-, »	»	—	—	—	—	48	45	57	56	60	57	58	57	8
9 Margarin, växt-	»	136	137	137	130	136	134	138	138	138	137	137	138	9
10 Ägg: svenska, färska	tjog.	131	124	129	132	124	133	144	142	143	152	146	152	10
11 » konserverade	»	—	—	—	—	—	—	140	—	—	—	—	—	11
12 Potatis: gammal	5 lit.	25	25	25	25	25	25	29	29	28	28	28	30	12
13 färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14 Ärter, gula	kg.	30	30	30	28	28	29	30	29	29	31	31	31	14
15 Bruna bönor	»	48	48	47	48	48	49	49	49	49	45	45	45	15
16 Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	30	30	30	30	30	30	33	33	33	32	32	32	16
17 råg-, » »	»	22	22	21	20	20	20	22	22	21	21	21	21	17
18 rågsikt-, » »	»	27	27	26	27	27	27	27	27	27	26	26	27	18
19 Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	35	35	35	35	35	35	35	35	35	34	34	35	19
20 ris-, bästa sort, svenska (»R. T».)	»	39	40	41	40	40	42	42	41	41	40	41	41	20
21 Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	37	37	37	35	35	35	39	39	39	36	37	36	21
22 mjukt, limpa, söt	»	37	37	37	40	40	40	46	47	48	42	43	45	22
23 » » sur	»	35	35	35	30	30	30	37	36	35	37	40	40	23
24 Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	72	72	72	64	61	66	87	90	90	83	79	87	24
25 mjukt, bakat med vatten	»	37	37	37	38	39	40	46	43	44	—	—	—	25
26 » » » mjölk	»	52	52	52	63	63	66	76	78	80	74	75	70	26
27 Nötkött, färskt: stek	»	112	115	118	116	121	122	122	127	133	123	126	133	27
28 soppkött	»	96	99	102	100	104	108	98	104	107	97	101	101	28
29 Kalvkött, stek: gödkalv	»	145	146	144	136	134	134	153	153	160	110	125	140	29
30 spädkalv	»	74	74	75	64	67	71	73	73	73	70	63	65	30
31 Fårkött: färskt, stek	»	133	137	140	135	135	132	137	135	153	118	120	130	31
32 salt, svenskt	»	102	110	116	91	98	95	123	122	120	96	97	97	32
33 Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34 Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	136	136	137	130	129	130	136	138	140	134	132	132	34
35 salt, svenskt »	»	138	140	140	133	134	137	139	139	140	139	138	141	35
36 Fisk, färsk: abborre	»	66	45	56	69	71	66	78	55	60	—	—	—	36
37 gädda	»	91	84	114	86	82	90	118	100	95	—	75	93	37
38 sill	»	30	—	—	30	20	—	—	—	—	—	—	—	38
39 strömming	»	31	18	30	28	19	24	50	48	25	50	40	20	39
40 torsk	»	54	—	—	50	50	50	50	50	50	—	—	—	40
41 rödspotta (»spätta»)	»	96	80	100	75	75	75	75	75	75	—	—	—	41
42 salt: sill, fetsill (»KKK»)	»	44	43	43	42	39	41	42	40	40	44	42	43	42
43 strömming	»	—	—	—	—	25	—	25	28	28	25	26	24	43
44 Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	—	—	—	52	50	50	68	65	65	58	50	50	44
45 » » » rundskuren	»	76	77	76	67	70	68	75	75	75	78	73	77	45
46 Kaffe (obränt), prima Santos	»	174	173	173	175	168	167	183	183	180	187	186	184	46
47 Socker, bit-	»	65	65	65	68	67	67	67	67	66	67	67	67	47
48 Svagdricka	lit.	6	6	6	6	6	6	7	7	7	5	5	5	48
49 Fotogen: Water White	»	18	20	20	20	20	20	19	19	19	18	18	19	49
50 Ved: björk- (osågad, hemkörd: *) 2·5 × 1·6 × 0·89 m. =	famn.	2670	2790	2700	[1])1950	1950	[1])1950	2580	2580	2650	1760	1580	1510	50
51 barr- = 3·56 kbm.	»	2120	2150	2100	1510	1670	1580	2080	2080	2140	1260	1230	1230	51
52 Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
53 Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	400	400	400	375	375	375	400	400	400	—	—	—	53
54 eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	225	225	225	250	250	250	300	300	300	—	—	—	54
55 Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	160	160	160	—	—	—	165	165	165	—	—	—	55
56 eng. kamin- » hemkörd	»	170	170	170	190	190	190	200	200	200	—	—	—	56

*) Per »storfamn». — [1]) För avfallsved (s. k. plankved) har under april betalats i Söderhamn 10·20 kr., april—juni 2·50 per kbm. (8·90 kr. per famn). — [2]) Krossad koks: 1·85 kr. per hl.

	114.	115	116.	117.	118	119.	120.	121.	122.	123.	124.	125.	126.	127.	129.	130.	132.	133.	134.	135.	136.	
	Nyland.			Östersund.			Umeå.			Luleå.			Boden.			Malmberget o. Gällivare.			Kiruna.			
	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	April.	Maj.	Juni.	
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	14	14	14	16	16	16	14	14	14	15	15	15	15	15	15	17	16	16	17	17	18	1
2	10	10	10	10	10	10	9	9	9	8	8	8	8	8	8	—	—	—	—	—	—	2
3	8	8	8	—	—	—	7	7	7	—	5	—	5	5	5	10	10	10	—	—	—	3
4	239	237	240	240	240	240	220	220	220	226	227	229	229	227	236	235	237	240	235	231	237	4
5	220	220	220	213	212	211	184	199	204	200	205	204	204	206	208	210	214	213	201	204	209	5
6	180	178	180	151	151	154	169	169	169	162	156	162	158	156	158	160	160	160	157	157	159	6
7	130	130	130	100	103	100	125	125	125	120	112	120	117	115	117	113	117	118	120	120	120	7
8	50	50	50	45	43	50	77	77	77	60	52	58	—	55	55	75	75	75	—	—	—	8
9	140	140	140	135	135	136	130	136	139	130	130	130	130	126	128	139	140	140	129	131	130	9
10	150	140	141	135	127	137	144	130	127	142	140	148	141	142	147	151	137	146	144	138	143	10
11	150	—	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	—	—	11
12	33	33	30	24	26	25	30	34	40	34	35	34	33	31	32	33	34	35	35	35	37	12
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14	35	35	32	33	35	33	32	33	33	32	32	30	30	30	31	35	34	34	35	34	33	14
15	47	47	48	53	53	53	47	47	47	50	49	47	49	49	47	49	49	49	48	49	47	15
16	32	32	32	32	32	32	32	31	31	32	32	32	32	31	31	34	34	34	33	33	34	16
17	22	21	21	24	24	24	22	21	21	22	22	22	22	21	21	24	23	23	23	22	23	17
18	27	27	27	30	30	30	27	26	26	28	28	26	26	25	25	28	28	28	28	27	28	18
19	35	35	35	33	33	33	40	36	36	40	39	37	35	34	34	38	38	38	36	35	35	19
20	50	45	43	43	40	41	40	40	40	40	40	42	39	40	40	38	38	41	40	41	40	20
21	38	38	38	40	40	40	39	38	38	36	36	36	36	35	36	43	44	44	43	42	43	21
22	42	43	40	37	37	37	47	47	47	43	43	43	42	42	43	49	48	48	49	51	51	22
23	—	—	—	35	35	35	—	—	—	31	31	31	31	31	31	—	—	—	50	55	55	23
24	100	90	95	65	65	65	77	77	76	74	74	73	75	74	74	100	100	98	92	88	92	24
25	40	45	45	40	40	40	36	36	36	45	44	43	45	44	44	44	44	44	76	80	74	25
26	74	74	75	58	58	58	66	66	66	69	68	67	69	69	68	66	66	66	85	85	85	26
27	127	120	120	113	120	120	119	118	118	108	112	114	108	113	115	109	117	116	115	124	126	27
28	100	100	100	92	95	100	94	94	95	88	85	87	87	86	90	92	96	97	93	103	106	28
29	—	—	—	133	130	130	125	125	125	150	150	155	150	—	150	135	139	138	140	135	140	29
30	67	69	68	50	63	63	98	94	96	60	64	61	61	65	58	71	79	70	73	71	77	30
31	129	125	125	125	130	130	130	130	130	122	124	130	122	123	125	128	126	134	126	124	131	31
32	—	—	100	—	115	115	100	100	105	98	104	102	100	96	102	107	112	109	100	103	107	32
33	—	—	—	—	—	—	110	—	—	95	—	—	95	—	—	100	—	—	101	—	—	33
34	142	135	135	127	120	120	124	122	121	128	130	132	130	131	130	130	131	131	131	130	133	34
35	140	145	145	140	140	140	133	133	131	136	136	134	136	134	138	141	141	142	138	140	140	35
36	80	85	80	70	70	70	66	54	56	42	41	48	45	38	50	55	45	49	60	50	57	36
37	115	92	95	100	90	95	133	85	86	72	75	75	73	76	78	93	77	74	94	84	90	37
38	25	—	—	40	—	—	35	—	—	25	—	—	25	—	—	40	—	—	—	—	—	38
39	35	57	30	48	48	50	50	41	29	47	46	30	48	48	30	42	40	46	50	50	50	39
40	—	—	—	50	50	50	60	60	—	43	48	—	43	48	—	39	—	—	48	49	50	40
41	—	—	—	70	70	70	83	85	—	67	75	—	68	75	—	53	—	—	60	55	65	41
42	45	45	45	44	46	44	44	44	44	42	39	42	40	37	38	44	43	45	40	39	36	42
43	25	25	25	—	—	—	33	38	38	32	33	30	33	31	29	26	26	26	26	30	27	43
44	70	70	60	50	50	50	—	—	—	60	53	58	58	55	60	—	—	—	—	65	—	44
45	90	90	90	65	65	65	77	77	77	78	78	78	79	78	79	79	78	78	75	—	—	45
46	190	190	190	177	172	168	182	179	179	178	178	175	178	177	174	182	180	181	182	182	183	46
47	68	68	68	66	66	66	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	68	68	68	47
48	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	—	—	—	48
49	20	21	21	22	22	22	20	20	20	20	20	22	20	20	21	20	20	20	22	22	23	49
50		—	—	2650	2770	2770	2270	2270	2270	1900	1930	1930	1730	1760	1700	2210	2140	2140	2390	2270	—	50
51	[1]) —	[1]) —	[1]) —	2080	2080	2140	1710	1710	1700	1610	1610	1640	1450	1460	1370	1610	1640	1640	2100	2020	2020	51
52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
53	475	475	475	400	400	405	425	425	425	400	400	400	413	425	413	450	450	450	475	475	475	53
54	—	—	—	260	260	260	325	325	325	225	225	225	225	225	225	—	—	—	—	—	—	54
55	—	—	—	—	—	—	200	200	200	[4])—	[4])—	[4])—	[4])—	[4])—	[4])—	—	—	—	250	250	250	55
56	225	225	225	210	210	210	200	200	200	225	225	225	225	225	225	—	—	—	—	—	—	56

under maj 9·60 kr. och under juni 9·80 kr. per famn. För sekunda ved, s. k. klant, har i Nyland betalats under

Livsmedelspriser å olika orter i riket under *andra* kvartalet år 1913.

(Forts.)

	1. Varuslag.	2. Kvantitet.	137. Samtliga orter. April. Medelpris (öre).	138. Samtliga orter. Maj. Medelpris (öre).	139. Samtliga orter. Juni. Medelpris (öre).	
1	Mjölk: oskummad	lit.	14	14	14	1
2	handskummad	»	7	8	7	2
3	separerad	»	6	6	6	3
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	234	230	229	4
5	mat- (lands-)	»	212	210	208	5
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	163	165	6
7	halvfet, »	»	121	121	122	7
8	skummjölks-, »	»	59	60	59	8
9	Margarin: växt-	»	133	134	134	9
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	120	119	126	10
11	» konserverade	»	122	112	124	11
12	Potatis: gammal	5 lit.	29	29	30	12
13	färsk	»	—	—	—	13
14	Ärter, gula	kg.	31	31	31	14
15	Bruna bönor	»	48	48	47	15
16	Mjöl: vete, svenskt, bästa sort	»	31	31	31	16
17	råg-, » » »	»	22	22	22	17
18	rågsikt, » » »	»	27	27	27	18
19	Gryn: havre (ångpreparerade)	»	36	36	36	19
20	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	42	41	41	20
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	41	41	41	21
22	mjukt, limpa, söt	»	38	38	38	22
23	» » sur	»	30	30	30	23
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	77	76	76	24
25	mjukt, bakat med vatten	»	43	43	43	25
26	» » » mjölk	»	60	60	61	26
27	Nötkött, färskt: stek	»	120	121	123	27
28	soppkött	»	98	100	101	28
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	130	130	132	29
30	spädkalv	»	70	70	70	30
31	Fårkött: färskt, stek	»	136	136	138	31
32	salt, svenskt	»	111	114	115	32
33	Renkött: färskt, stek	»	122	138	—	33
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	131	131	132	34
35	salt, svenskt »	»	137	137	138	35
36	Fisk, färsk: abborre	»	69	66	70	36
37	gädda	»	96	94	104	37
38	sill	»	30	29	32	38
39	strömming	»	35	37	38	39
40	torsk	»	53	53	53	40
41	rödspotta (»spätta»)	»	75	75	78	41
42	salt: sill, fetsill (»KKK»)	»	45	44	45	42
43	strömming	»	31	30	30	43
44	Kabeljo av långa med fenor och stjärt	»	57	56	55	44
45	» » » rundskuren	»	77	76	76	45
46	Kaffe (obränt), prima Santos	»	176	173	171	46
47	Socker, bit-	»	67	67	67	47
48	Svagdricka	lit.	6	6	6	48
49	Fotogen: Water White	»	20	20	20	49
50	Ved: björk, osågad, hemkörd (pr »storfamn»): 2·5 × 1·6	famn.	2510	2560	2560	50
51	barr × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	2010	2020	2030	51
52	Bränntorv	100 kg.	196	194	194	52
53	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	403	402	401	53
54	eng. hushålls- (fyrkol)	»	235	235	233	54
55	Koks: gasverks- (okrossad)	»	169	170	169	55
56	eng. kamin- »	»	191	191	191	56

hemkörd

Kreatursprisser

(per kg. levande vikt)

i Stockholm, Malmö och Göteborg.

Medelpris under *andra* kvartalet 1913.

Kreatursslag	Stockholm.			Malmö.			Göteborg.		
	Apr.	Maj.	Juni.	Apr.	Maj	Juni.	Apr.	Maj.	Juni.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre
Kor:									
Extra prima	60	61	58	61	60	62	—	—	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	57	57	54	56	57	59	51	52	52
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	51	51	48	53	54	57	46	47	47
» 3. Mindre feta	41	41	37	44	45	50	—	—	—
» 4. Magra, simpla	[1]	[1]	[1]	[1]	[1]	[1]	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	63	63	61	71	69	69	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	60	60	58	64	65	66	56	57	56
» 2. Mindre feta	48	48	46	57	57	58	45	47	47
» 3. Magra, simpla	[2]	[2]	[2]	[2]	[2]	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	63	62	60	69	65	66	63	64	63
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	61	60	58	65	62	63	59	61	61
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	59	58	55	61	58	61	55	57	56
» 3. Mindre köttiga	49	48	45	54	53	54	—	—	—
» 4. Magra, simpla	[3]	[3]	[3]	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	63	64	61	67	65	64	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	60	60	58	62	60	61	52	53	53
» 2. Mindre feta	47	47	46	55	54	55	45	46	46
» 3. Magra, simpla	[4]	[4]	[4]	—	—	—	—	—	—
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	76	77	76	76	73	72	73	73	73
» (70—90 »)				67	63	64	68	67	67
Skummjölkskalvar	58	58	56	63	58	60	55	54	52
Får:									
Yngre, feta	68	68	65	49	—	—	63	62	61
Äldre, »	63	63	61	—	—	—	53	51	48
Lamm	125	125	—	134	115	90	—	—	—
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	83	85	86	79	80	81	78	78	81
Rena, större svin (100—170 kg.)	79	81	82	78	79	79	78	78	81
Suggor	67	66	67	64	63	62	68	68	71

[1]) Medelpris *per styck:* i *Stockholm* under april och maj 96 kr. samt juni 90 kr.; i *Malmö* under april och maj 119 kr. samt juni 150 kr. — [2]) Medelpris *per styck:* i *Stockholm* under april och maj 121 kr. samt juni 115 kr.; i *Malmö* under april 138 kr. och maj 140 kr. — [3]) Medelpris *per styck:* under april och maj 141 kr. samt juni 135 kr. — [4]) Medelpris *per styck:* under april och maj 181 kr. samt juni 175 kr.

Anm. *Tillförseln* har under kvartalet (april—juni) varit i

	Nötkreatur.	Kalvar.	Får och lamm.	Svin.
Stockholm	2 568	392	93	1 166
Malmö	8 964	3 727	1 062	1 787
Göteborg	1 955	1 141	117	441

Köttkonsumtionen i Stockholm har under kvartalet (april—juni) varit:

Nötkreatur-kroppar.	Gödkalv-kroppar.	Spädkalv-kroppar.	Får-kroppar.	Svin-kroppar.	Spädgris-kroppar.
10 892	20 319	18 335	8 995	20 127	194

Kreatursp-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Kreatursslag.	[1])1904.	[1])1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Kor:									
Extra prima[2])	—	—	53	54	54	46	47	50	57
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	40	40	46	48	46	40	41	42	49
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga .	34	37	43	45	43	36	37	36	43
» 3. Mindre feta[3])	28	29	36	38	35	27	28	25	34
Kvigor (och stutar):									
Extra prima[4])	—	—	58	60	59	52	55	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54
» 2. Mindre feta	37	37	44	48	44	36	36	36	44
Tjurar:									
Extra prima	—	—	55	57	56	46	49	55	62
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52
» 3. Mindre köttiga[3])	33	36	40	38	39	32	33	33	43
Oxar:									
Extra prima[5])	—	—	—	—	58	—	47	50	58
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52
» 2. Mindre feta[6])	—	—	42	46	43	34	36	38	44
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[7]) .	57	59	64	68	63	60	61	60	68
» (70—90 »)[7]) .	51	53	54	61	56	55	55	52	60
Skummjölkskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48
Får:									
Yngre, feta[8])	—	—	53	54	52	50	51	51	53
Äldre, » [9])	—	—	44	49	46	45	45	42	48
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	73	66	56	69	77	64	73
Rena, större svin (100—170 kg.) .	47	59	76	65	55	68	73	62	71
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60

[1]) Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. juli 1912—juli 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för nov. 1912—juli 1913 juli 1913 Stockholm och Malmö. — [6]) Uppgiften för juli 1912 avser endast Stockholm och Göteborg. — avse endast Göteborg, för juli—sept. 1912 samt maj—juli 1913 Stockholm och Göteborg. — [9]) Uppgifterna

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—juli 1913.

(juli 1912—juli 1913) för alla tre orterna.

Juli 1912.	Aug. 1912.	Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
60	61	63	64	62	60	60	59	59	61	61	60	61
52	54	55	56	55	53	54	53	54	55	55	55	56
47	47	48	47	46	46	47	47	48	50	51	51	51
38	39	40	39	37	37	38	38	40	43	43	44	44
65	66	67	68	67	64	64	62	63	67	66	65	66
57	58	60	61	61	59	58	58	58	60	61	60	61
48	48	49	49	49	48	48	47	48	50	51	50	52
64	66	68	69	67	65	65	64	64	65	64	63	65
59	60	61	63	62	60	61	61	60	62	61	61	61
55	55	58	60	58	57	58	57	58	58	58	57	58
46	46	47	50	49	48	50	49	49	52	51	50	51
61	62	65	65	62	61	60	59	61	65	65	63	63
55	55	57	58	56	55	54	54	55	58	58	57	58
48	47	48	49	46	44	44	45	47	49	49	49	50
69	69	71	70	70	72	74	75	77	75	73	73	69
61	61	64	65	65	66	68	69	71	68	65	66	64
47	49	52	52	53	56	57	57	59	59	57	56	54
56	56	54	51	53	55	57	57	60	60	65	63	61
52	52	50	45	47	50	53	54	58	58	57	55	53
75	79	80	79	79	81	82	80	81	80	81	83	86
72	77	79	79	79	80	81	79	79	78	79	81	84
56	64	68	68	67	68	69	69	69	66	66	67	70

— [2]) Uppgifterna för sept. 1912—juli 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna för avse endast Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna för 1911 avse endast Malmö och för sept. 1912—[7]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna endast Malmö och Göteborg. — [8]) Uppgifterna för åren 1906—1909 för åren 1906—1909 avse endast Göteborg och juli 1912—juli 1913 Stockholm och Göteborg.

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm *juli* 1912—*juli* 1913.

(Enligt veckonoteringar för år 1912 från Stockholms stads provisoriska fiskhall samt för år 1913 från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag.	Kvantitet.	Juli 1912.	Aug. 1912.	Sept. 1912.	Okt 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.
		Medelpris (öre).												
Fisk och *fiskvaror*:[1]														
Abborre, stor	kg.	51	55	63	69	70	65	80	83	87	73	46	58	71
små	»							55	61	—	44	27	37	54
Braxen	»	32	35	36	39	39	49	60	52	—	48	45	34	51
Gråsej	»	25	28	30	41	42	41	41	42	48	30	35	27	28
Gädda, levande	»	—	—	—	—	—	—	103	109	—	—	86	75	—
slaktad	»	88	78	79	88	79	71	94	99	108	63	66	—	125
Gös	»	97	92	78	131	129	140	153	138	125	125	130	147	140
Hälleflundra, stor	»	86	94	82	95	81	99	120	105	95	95	103	104	92
små	»	49	—	—	67	—	55	—	—	110	—	—	—	85
Id	»	52	—	—	44	49	54	—	—	50	50	46	55	49
Kolja, svensk	»	37	33	38	40	38	58	68	64	64	53	50	45	46
norsk	»	—	—	—	—	—	—	36	35	44	45	—	—	—
Kummel	»	—	36	40	41	—	—	—	—	—	—	—	54	44
Kungsflundra	»	36	50	51	45	53	58	67	59	69	45	53	50	—
Lake, stor	»	33	—	47	57	59	74	66	77	—	44	37	32	55
insjö-[2] små	»							—	—	—	—	—	25	—
Lax, färsk	»	196	—	175	204	196	140	—	275	275	235	290	263	238
Långa	»	—	36	35	—	20	15	—	—	—	—	—	—	—
Makrill	»	60	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	»	80	85	70	80	—	—	208	213	125	—	150	—	—
Röding	»	—	—	—	130	—	143	—	—	—	—	—	—	—
Rödspotta, stor	»	52	54	58	55	60	67	68	64	69	50	53	55	65
små	»							—	45	50	34	—	25	47
Rödtunga	»	34	50	52	52	61	38	145	140	113	78	—	60	61
Sik, stor	»	71	—	95	84	71	80	85	—	—	88	83	100	90
små	»							—	—	—	75	—	—	60
Siklöja	»	—	—	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—	—
Sill, färsk	låda	—	—	1850	1817	1813	1412	1449	1950	1200	—	800	800	—
» »	kg.	—	—	31	35	30	13	—	—	25	—	—	—	—
» rökt	låda	—	—	—	—	167	—	—	—	—	—	—	—	—
Simpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	65	88	55	—	—	96	100	98	—	85	—	—	—
Stenbit	»	—	—	—	—	46	—	—	—	—	—	29	—	—
Strömming	låda	—	—	818	710	738	850	938	1188	550	300	—	—	—
»	kg.	—	—	30	—	27	32	31	46	—	—	—	25	—
Torsk, m. huvud	»	33	34	37	47	46	49	43	42	45	—	25	30	—
svensk huvudlös	»							48	51	54	43	43	44	42
Torsk, norsk	»	—	—	—	—	—	—	36	33	40	—	—	—	—
Uer, färsk	»	—	—	—	—	35	29	33	39	40	22	—	—	—
Vitling, stor	»	21	21	24	28	30	32	34	36	43	37	—	27	29
små	»							25	26	34	23	33	23	—
Ål, levande, stor	»	181	145	100	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—
små	»	61	—	88	—	—	—	—	—	—	—	130	—	—
Skaldjur:														
Hummer	tjog	2733	—	2182	2800	3175	3100	3250	3400	—	—	3000	2450	2800
Krabbor	»	—	—	—	565	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kräftor, stora	»	—	114	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
små	»	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Räkor, stora	kg.	54	82	100	104	95	135	126	86	93	45	—	80	55
kokta små	»	35	—	—	69	49	72	70	20	29	10	48	—	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror	$^{3}/_{7}$—$^{9}/_{7}$:	tillgång knapp,	efterfrågan medelmåttig,	tendens svävande.
	$^{10}/_{7}$—$^{16}/_{7}$:	» riklig,	» »	» »
	$^{17}/_{7}$—$^{23}/_{7}$:	» »	» dålig,	» fallande.
	$^{24}/_{7}$—$^{30}/_{7}$:	» »	» »	» »

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat angives. — [2]) Priserna för 1912 avse »lake».

Bostadsförhållandena ombord å den svenska handelsflottan.[1]

Få lönarbetare torde i vår tid utöva sitt yrke under så ogynnsamma yttre förhållanden som sjöfolket. Deras yrke är icke blott synnerligen farofullt för liv och hälsa utan dess säregenhet försätter även i socialt hänseende sjömannen i en mindre förmånlig undantagsställning Efter slutat dagsverke kan arbetaren på landbacken använda sin fritid hur han behagar; havets arbetare åter äro till sjöss och i hamn uteslutande hänvisade till sitt fartyg. Medan eljest överallt inom industi och hantverk det från skråväsendet härstammande *kost- och logisystemet*, vilket på sina håll uppfattats och bekämpats som ett band på arbetarens personliga frihet, numera nästan alldeles försvunnit, är detta system i sin mest utpräglade form av naturliga skäl ofrånkomligt inom sjöfarten. Fartyget är sjömannens både arbetsplats och hem. Livet ombord skall därför kunna bjuda honom den omväxling mellan arbete, vila och förströelse samt det mått av kroppsligt och andligt välbefinnande, förutan vilket en normal människa i längden måste taga skada till hälsa och lynne.

Det ligger därför största vikt uppå, att ett fartyg kan uppfylla vissa minimistandards i detta avseende. I motsatt fall kan sjöfolket drabbas av samma nedsättning i sina fysiska och själsliga förmögenheter, som hotade industriarbetarbefolkningen före arbetarskyddslagstiftningens påbörjande. Mot dessa faror utgör visserligen sjömannens sunda liv i frisk luft med sol och vatten en hälsosam motvikt, men i längden måste dock ohygieniska förhållanden ombord vara ägnade att nedbryta även den starkaste fysik, för att ej tala om de vådliga följderna i psykiskt och moraliskt hänseende.

För sjömännen spelar härvid fartygens utrustning ifråga om hytter, skansar m. m. en liknande roll som bostadsfrågan för arbetarbefolkningen i land. Dåliga bostadsförhållanden ombord kunna inverka synnerligen ogynnsamt på besättningens allmänna befinnande; för kalla och fuktiga giva de under vinterfarten på nordliga hav lätt upphov till de svåra reumatiska lidanden, som äro en sjöfolkets speciella yrkessjukdom; för mörka och dåligt ventilerade äro de mycket hälsofarliga i tropikerna. Dessutom inverkar alltid sammanpackningen av många personer i små bostäder moraliskt förslöande. Med

[1] Rapport till internationella kongressen för bostadshygien i Antwerpen sept. 1913, på K. Socialstyrelsens uppdrag utarbetad av aktuarien Otto Järte.

dåliga bostäder trivs också manskapet mindre väl ombord och lockas därigenom till de förlustelser i hamnarna, som äro lika farliga för sjöfolkets fysiska krafter som för deras hopsparade kontanter.

I känslan av nödvändigheten att fastställa vissa minimifordringar för bostäderna ombord har man även i gällande sjölagstiftning infört bestämmelse härom. Dessa äro för Sveriges del meddelade i den *Kungl. förordningen 1880 om skeppsmätning.*

Enligt svensk lagstiftning erläggas allmänna avgifter av sjöfarten dels utrikes av svenska fartyg, dels i svenska hamnar av svenska och främmande fartyg. De beräknas i regeln efter fartygets avgiftspliktiga dräktighet, vilken utrönes genom skeppsmätningen. Denna verkställes på redares bekostnad av skeppsmätare, vanligen ingenjörer, tjänstemän vid tullverket m. fl.

Före 1874 lades i Sverige till grund för mätningen den lastvikt fartyget kunde bära, och för fartyget beräknades ett däremot svarande lästetal. Nämnda antogs det redan förut av flertalet sjöfartsidkande nationer omfattade moorsomska systemet, varigenom fartygets rymd lades till grund för mätningen och bestämde dess *dräktighet* uttryckt i *registerton* (1 reg. ton = 2·83 kubikmeter = 100 engelska kubikfot). Fartygets avgiftspliktiga dräktighet (nettodräktighet) erhålles genom att från den totala (bruttodräktigheten) avdraga rymden av vissa för befälhavare och besättning samt fartygets framdrivande, navigering och manövrering avsedda rum.

De ovannämnda avgiftsfria rummen utgöras, i den mån de äro besättningsrum, av följande kategorier:

1) Sådana särskilt avdelade rum, såväl över som under däck, vilka uteslutande användas till och äro inrättade för inlogering av fartygets manskap och befäl, dock endast för så vitt dessa rum motsvara de fordringar, som för avgiftsfrihet blivit i mätningsförordningen för dem föreskrivna.

2) Mess- och badrum, för så vitt sådana finnas, till uteslutande bruk för fartygets befäl och manskap.

3) Kabyssrummet, då det ej har större rymd än som behöves för att kocken utan svårighet må kunna förrätta matlagning åt besättning och passagerare å fartyget. Om kokinrättningen är inrättad i besättningsrummet, får den avdragas från totala dräktigheten, om besättningsrummet uppfyller de föreskrivna fordringarna för avgiftsfrihet.

4) Klosettrum.

Uppmätning och beräkning av ett besättningsrum sker efter vissa bestämda regler, varefter durkytan (golvytan) divideras med 1·11 och rymden med 2·04; den minsta av de sålunda erhållna kvoterna anger det högsta antal man, som får inrymmas i detta rum. På samma sätt förfares vid beräknande av utrymme för styrmän, maskinister m. fl.

Vid mätning åligger skeppsmätaren enligt mätningsförordningen att besiktiga besättningsrummen, så att meddelade föreskrifter rörande dessa äro behörigen uppfyllda. För att avgiftsfrihet må beviljas, skola sådana rum hava en *rymd av minst 2·04 kbm.* och ett *ytinnehåll* mätt på durken *av minst*

1·11 kvm., allt *för varje man*, rummet är avsett att hysa, samt vara starkt byggt, väl förbundet, drivet och tätat ävensom försett med nödiga inrättningar för luftväxling och vattenavlopp. Uppfyller besättningsrummet icke de för erhållande av avgiftsfrihet för detta rum bestämda villkor, må avdrag ej beviljas för annat särskilt avdelat rum, t. ex. styrmanshytt, även om detta skulle uppfylla sagda villkor. Undantagna från förut nämnda bestämmelser äro besättningsrum å fartyg av mindre än 100 tons bruttodräktighet; om de äro belägna helt och hållet eller delvis under däck och delen över däck utgöres av back eller halvdäck, må avdrag för sådant rum dock beviljas om minst 0·5 kvm. golvyta finnes för varje man, likväl under förutsättning att övriga villkor för avgiftsfrihet äro uppfyllda.

Förutsättningen för avgiftsfrihet med avseende å vad som bör iakttagas ifråga om besättningsrummens försvarliga förbindning till däcket, sjöduglighet, tätning, avlopp, ventilering samt obehörigt belamrande av effekter skulle nog erbjuda tillräcklig garanti för dessa rums ständiga bibehållande i sådant skick, om nämligen skeppsmätning verkställdes oftare eller åtminstone en gång om året. Men då detta förekommer högst sällan, ibland kanske en gång under fartygets tillvaro, torde den kontrollerande verksamhet, som nu är överlämnad åt skeppsmätarne, varken i hygieniskt eller tillsynshänseende kunna betraktas som tillfredsställande organiserad.

Av nedanstående sammanställning framgår det lagstadgade bostadsutrymmet per man hos andra nationers handelsflotta i jämförelse med de svenska:

Stat.	Rymd.		Golvyta.		Höjd.	
	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.
	m^3.		m^2.		m.	
England	3·4	2·04	1·50	1·11	—	—
Frankrike	3·50	2·15	1·50	1·15	—	1·83
Tyskland	3·50	3·00	1·50	1·25	2·00	1·80
Norge	3·40	2·55	1·60	1·20	—	—
Danmark	3·50	2·10	1·50	1·20 [2]	2·00 [1]	1·80
Sverige	—	2·04	—	1·11	—	—

Åt sjömännen är sålunda i allmänhet tillmätt en minimirymd av 2—3 kbm. per person. Jämfört med de vida större krav på en tillfredsställande socialhygienisk bostadsstandard, som ställas på bostäder i land, måste det lagstadgade bostadsutrymmet för sjömän betecknas som synnerligen minimalt. Det är visserligen sant, att utrymmet på ett fartyg alltid är begränsat. För fartyg under 100 ton må detta äga sin giltighet; på sådana små fartyg möter det ofrånkomliga svårigheter att bereda plats för människovärdiga bostäder ombord. Men på större fartyg, att ej tala om det ständigt växande antalet fartyg på över 1 000 ton, skulle en ökning av den ringa

[1] Över 700 ton.
[2] För fartyg under 100 ton är 0·50 tillräckligt golvutrymme.

bråkdel av fartygets hela rymd, som hytter och skansar utgöra, ej inkräkta nämnvärt på lastutrymmet.

Det tillkommer emellertid icke statistiken att bedöma vad som *bör* vara; dess uppgift är blott att fastställa vad som *är*. För den skull skall här icke prövas huruvida och i vad mån de påbjudna minimimåtten för bostäderna ombord å den svenska handelsflottan äro ur hygienisk synpunkt otillräckliga eller hälsovådliga; för ett avgörande härutinnan saknas dessutom de hållpunkter ifråga om kemiska analyser av luftprov och exakta mätningar av temperaturen i ett antal bostäder å fartyg, som för ett sådant syfte torde vara oundgängliga. I det följande skola endast uppgifter rörande de faktiska bostadsförhållandena å den svenska handelsflottan beträffande såväl bostädernas utrymme som dess dagerförhållanden, uppvärmning, ventilering o. s. v. meddelas.

Materialet till en sådan framställning har erhållits från den inom Socialstyrelsen pågående stora *arbetsstatistiska specialundersökningen rörande sjömansyrket*. Föranledd av upprepade klagomål från sjöfolkets sida över de mindre gynnsamma arbetsförhållandena inom yrket, började denna undersökning att verkställas sommaren 1911 efter en av särskilt tillkallade sakkunniga (bestående såväl av tjänstemän inom Kommerskollegium och sjömanshusen som av representanter för redare, fartygsbefäl och manskap) uppgjord plan. Enligt denna plan skulle undersökningen omfatta alla ångfartyg, segelfartyg, motorfartyg, segelfartyg med hjälpmaskin och prämar, om 20 tons dräktighet och däröver, som funnos upptagna i Sveriges officiella skeppslista. Uppgifterna skulle införskaffas medelst formulär att ifyllas av fartygsbefälhavarna, varjämte besättningen bereddes tillfälle attoberoende av befälet på särskilda formulär besvara vissa frågor samt uttrycka klagomål och önskningar.

På grund av den betydelse, som måste tillmätas bostadsförhållandena ombord, hava på formulären framställts mycket detaljerade frågor rörande belägenheten, storleken etc. av samtliga hytter och skansar, som voro avsedda för besättningen. Sålunda efterfrågades:

1:o) hyttens eller skansens läge: förut, midskepps, akterut, ovan eller under däck

2:o) bostadens storlek: hytternas eller skansarnas storlek: höjd, golvyta och rymd.

3:o) antalet personer i bostaden:
   a) enligt inhugget märke;[1]
   b) enligt uppgift inrymda.

4:o) bostadens beskaffenhet:
   a) dagerförhållanden: antal fönster i varje skans eller hytt, dessas storlek i kvm.;

[1] Skeppsmätaren inhugger efter verkställd uppmätning av bostäderna ombord för varje rum en siffra, som utmärker det antal personer, som enligt gällande minimimått där får inrymmas.

b) ventilationsförhållanden: antal luftrör eller andra anordningar m. m.;
c) uppvärmningsförhållanden: kamin, värmeledning eller fotogenkök o. d.

5:o) manskapsbostädernas bekvämlighetsförhållanden:
a) särskilda måltidsrum (messrum);
b) toalett- och tvättrum;
c) badrum;
d) upphängningsplats för förvaring av kläder;
e) klosetter: antal och läge.

Införskaffandet av formulären har visserligen tagit en rundlig tid i anspråk — först i maj 1912 kunde den statistiska bearbetningen taga sin början — men materialet har inkommit i en omfattning och formulären äro så nöjaktigt ifyllda, att resultatet i dessa avseenden överträffat förväntningarna. Den statistiska exploateringen av det synnerligen vidlyftiga materialet har nu fortskridit så långt, att en preliminär redogörelse för läge, höjd, golvyta, rymd, dager-, ventilations- och uppvärmningsförhållanden i de åt personalen å respektive fartyg upplåtna hytterna och skansarna kan framläggas.

Vid granskningen av materialet befunnos formulären från större fartyg (över 300 ton) med avseende såväl å uppgifter rörande bostäderna som även i övriga avseenden vara i allmänhet väl och samvetsgrant besvarade. Svaren från de mindre fartygen, särskilt seglare, lämnade däremot med hänsyn till fullständigheten åtskilligt övrigt att önska. Ifråga om samtliga fartygstyper gäller emellertid, att de i många fall visat sig vara rätt godtyckliga och ej överensstämma med de dimensioner, som borde motsvara de meddelade uppgifterna om skeppsmätarnas »inhuggna märke». För att frigöra materialet från sådana fel hava alla dessa mått avskrivits från de kopior av mätningsbevisen, som förvaras hos generaltullstyrelsen. Dessa kopior avse alla fartyg, som blivit mätta under de sista 30 åren; endast kopiorna för de få fartyg, som blivit mätta vid en äldre tidpunkt, ha icke varit tillgängliga. Genom dessa kopior hava alla bostadsmått blivit fullt exakta. Uppgifterna från befälhavarna om dagerförhållandena äro ju beroende på subjektiv uppfattning, liksom uppgifterna om antalet faktiskt inrymda personer i bostäderna samt dessas läge, ventilations- och uppvärmningsanordningar icke kunna till sin riktighet kontrolleras, men torde dock samtliga dessa uppgifter kunna tillmätas fullt vitsord. Vid bearbetningen av bostadsuppgifterna har personalen uppdelats med hänsyn till tjänsteställning ombord och därmed förenade bostadsförmåner; endast fullt jämförbara bostäder hava sammanställts.

Med avseende å bostädernas storleksförhållanden omfattar undersökningen följande antal fartyg, fördelade med sitt antal bostäder på de olika fartygscerterna sålunda:

Fartygscert.	Antal fartyg.	Redovisade bostäder.	Därav: hytter.	Därav: skansar.
Ångfartyg	1 136	7 140	5 713	1 427
Segelfartyg	1 302	2 559	1 597	962
Motorfartyg	21	34	23	11
Segelfartyg med hjälpmaskin	31	35	19	16
Pråmfartyg	103	96	—	96
Summa	**2 593**	**9 864**	**7 352**	**2 512**

Av de i Sveriges skeppslista upptagna ångfartygen sakna 5 % bostäder ombord. Dessa äro ångslupar och andra mindre ångfartyg, som aldrig gå längre från sin huvudstation än att besättningen kan bo i land. Utav samtliga bostäder ombord å den svenska ångbåtsflottan skola här 87 % redovisas. Motsvarande siffra för segelfartygen utgör 83 %. Det har icke ansetts nödigt att i detta sammanhang lämna någon särskild redogörelse för bostadsförhållandena å de jämförelsevis fåtaliga motorfartygen å ena sidan och segelfartygen med hjälpmaskin samt pråmfartygen å den andra, helst som i förevarande avseende de förra ej nämnvärt avvika från de mindre ångfartygen och de senare ej från de mindre segelfartygen. Vidare komma förhållandena ombord å segelflottan endast att beröras på några punkter på den grund, att segelfartygen absolut och relativt minskas i antal för varje år samt till 69·4 % bestå av små kustfarare under 100 ton med ett tontal utgörande 34·6 % av den svenska segelflottan och med endast ett par mans besättning oftast bestående av ägaren och hans söner eller anförvanter. Understundom har också befälhavaren-ägaren hela sin familj ombord. Den inrikes kustfarten i Sveriges vidsträckta skärgårdar är så att säga ett slags sjöfartens hemindustri. Någon åtskillnad kommer ej heller att göras beträffande de olika certerna av ångfartyg (lastdragare och passagerarfartyg), mellan fartygens olika trader (utrikes och inrikes fart), eller mellan fartyg i fri fraktfart (tramps) och i regelbunden linjetrafik.

Efterföljande framställning skall sålunda företrädesvis beröra *ångbåtsflottans* förhållanden, tagna under ett.

Den procentiska fördelningen av befälets, kökspersonalens samt manskapets bostäder med avseende å *läget ombord* framgår av efterföljande tablåer:

Ångfartyg.

Bostadens läge ombord.	Befälspersonal. %	Kökspersonal. %	Manskap. %
Förut under backen	2·0	4·0	61·0
» under däck	3·5	3·0	19·0
Midskepps under övre däck	58·5	51·0	10·0
» under däck	6·0	5·0	3·0
Akterut ovan däck	14·0	16·0	3·0
» under däck	16·0	21·0	4·0
Summa	**100·0**	**100·0**	**100·0**

Segelfartyg.

Bostadens läge ombord.	Befäls- och kökspersonal.	Manskap.
	%	%
Förut ovan däck	3·0	65·0
» under däck	—	26·0
Midskepps ovan däck	1·0	2·0
» under däck	—	—
Akterut ovan däck	40·0	7·0
» under däck	56·0	—
Summa	**100·0**	**100·0**

Sammanställningarna bekräfta, att flertalet av bostäderna för manskapet å såväl ång- som segelfartyg äro belägna förut under däck eller förut under backen. Sedvänjan att förlägga bostäderna förut är en gammal tradition från segelfartygens dagar, som medför vissa olägenheter, såsom ökade risker vid kollisioner och obehag vid sjögång. På moderna svenska handelsångare har man också i flera fall förlagt skansarna midskepps eller akterut.

Bostadshygienens kärnpunkt är utrymmesfrågan. Detta gäller även sjöfolkets bostadsförhållanden. För att utröna utrymmet i bostäderna ombord, d. v. s. deras höjd under balkarna, golvyta och antalet inhysta personer har materialet underkastats en detaljerad statistisk bearbetning. Sålunda ha inom tongrupperna 20—50, 50—100, 100—200, 200—300, 300—400, 400—500, 500—700, 700—1 000, 1 000—2 000, 2 000—3 000 och över 3 000 ton medeltalen för höjd, golvyta och rymd uträknats för varje bostadskategori såväl absolut som ifråga om golvyta och rymd även per inhyst person. Omstående tabell utvisar dessa medeltal för de viktigaste bostadskategorierna inom olika tongrupper av ångbåtsflottan.

Vad först de särskilda *bostädernas höjd under balkarna* beträffar, så stiger denna för alla bostadsspecialiteter på ångfartygen i mån av det växande tonnaget. Det lägsta medeltalet 1·76 m. förekommer för maskinisthytten inom gruppen 20—50 ton. Det högsta medeltalet 2·45 m. i höjd uppnår kökspersonalens bostäder å ångfartygen över 3 000 ton, varvid förekommit en maximihöjd av 3 meter och en minimihöjd av 1·11 m. inom samma grupp.

Med avseende på höjden fördelade sig enmanshytterna på ångfartygen sålunda:

Höjd.	Hytter. Antal.	%
Under 1·80 meter	60	*1·1*
1·80—1·83 »	29	*0·6*
1·83—1·90 »	240	*4·6*
1·90—2·00 »	1 094	*20·8*
2·00 och däröver	3 727	*72·9*
Summa	**5 250**	*100·0*

Genomsnittlig storlek per individ och tongrupper

1.	2.	3.	4.	5.			6.			7.			8.		
Bostadskategori.	Skeppslistans fartyg.	Antal bostäder.	Redovisade bostäder.	20—50 ton			50—100 ton			100—200 ton			200—300 ton		
				höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.	höjd under balkarna	golvyta.	rymd.	höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.	höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.
				m.	m².	m³.	m.	m².	m³.	m.	m².	m³.	m.	m².	m³.
Befälhavare	1 136	1 065	862	1·90	3·29	6·80	1·91	3·26	6·28	1·95	4·42	8·63	2·00	4·95	10·02
2:dre styrman	—	566	539	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1:ste maskinist	—	1 064	970	1·76	1·97	3·81	1·89	2·40	4·58	1·96	2·60	5·16	2·00	2·91	5·89
Kökspersonal	—	1 346	1 100	2·04	2·86	5·56	1·86	2·34	4·41	1·95	3·03	6·03	1·99	2·68	5·35
2-mans befälshytt	—	54	54	—	—	—	1·86	1·53	2·89	—	—	—	2·00	1·27	2·90
2-mans manskapshytt . .	—	471	396	—	—	—	2·09	1·30	2·43	1·93	1·57	3·28	2·01	1·28	2·57
Däcksskansar med mässrum	—	62	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» utan »	—	565	532	—	—	—	1·87	1·14	2·79	1·92	1·51	4·12	1·96	1·36	3·74
Blandade skansar	—	440	388	1·65	0·77	2·72	1·87	1·08	3·05	1·99	1·48	3·74	2·00	1·68	4·06

Anställes en liknande jämförelse för två- och tremanshytternas samt skansarnas vidkommande, finner man i de förstnämnda hytterna en högsta höjd i medeltal av 2·24 meter och lägsta i medeltal av 1·86 meter. Motsvarande mått för skansarna äro respektive 2·28 meter och 1·65 meter. Inom dessa samma bostäder hava maximihöjderna för respektive grupper varit 2·30 m. och 2·75 m. med motsvarande minimihöjder av 1·20 m. och 1·08 meter. Fördelade efter olika höjd tedde sig två- och tremanshytterna å ångfartygen sålunda:

	Hytter.	
Höjd.	Antal.	%.
Under 1·80 meter	10	*2·2*
1·80—1·83 »	1	*0·2*
1·83—1·90 »	20	*4·3*
1·90—2·00 »	72	*15·6*
2·00 och däröver	360	*77·7*
Summa	**463**	*100·0*

En gruppering av skansarna å ångbåtsflottan efter deras höjd under balkarna gav följande resultat:

av rymd, golvyta och höjd under balkarna.

9.			10.			11.			12.			13.			14.			15.		
300—400 ton			400—500 ton			500—700 ton			700—1 000 ton			1 000—2 000 ton			2 000—3 000 ton			Över 3 000 ton		
höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.	höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.	höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.	höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.	höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.	höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.	höjd under balkarna.	golvyta.	rymd.
m.	m².	m³.	m.	m².	m³.	m.	m².	m³.	m.	m².	m³.	m.	m².	m³.	m.	m².	m³.	m.	m².	m³.
2·01	6·33	12·98	2·00	6·59	13·24	2·06	6·69	13·89	2·07	7·20	14·86	2·10	9·02	19·08	2·12	10·04	21·51	2·14	12·46	26·18
2·01	2·45	4·91	2·03	2·74	5·59	2·05	3·18	6·55	2·07	3·30	6·82	2·09	4·34	9·10	2·12	4·84	10·39	2·15	5·43	11·69
2·03	3·09	6·26	2·01	3·16	6·34	2·05	3·78	7·72	2·07	4·10	8·55	2·08	6·00	12·47	2·10	6·14	12·89	2·16	6·94	14·86
2·03	2·85	5·77	2·02	2·70	5·48	2·04	3·13	6·43	2·07	3·10	6·39	2·08	4·12	8·58	2·11	4·31	9·11	2·45	4·86	10·59
2·04	1·67	3·41	2·00	1·66	3·31	2·06	3·27	6·63	2·03	2·66	5·43	2·09	3·52	7·37	2·09	2·85	5·97	—	—	—
1·98	1·65	3·54	1·99	1·48	3·17	2·06	1·58	3·32	2·07	1·88	3·88	2·12	2·45	5·35	2·11	2·40	5·15	2·23	2·48	5·55
—	—	—	2·06	1·51	3·71	2·06	2·75	6·29	2·02	2·42	5·41	2·04	2·29	5·34	2·13	2·54	6·14	2·27	2·69	6·80
1·96	1·79	4·50	2·01	1·67	3·86	2·06	1·88	4·58	2·05	2·16	5·13	2·06	2·60	5·98	2·08	2·67	5·95	2·20	2·36	5·52
2·00	1·61	3·89	2·02	1·79	4·25	2·11	1·74	4·08	2·07	2·05	4·85	2·06	2·91	6·48	2·14	3·36	7·07	—	—	—

Skansar.

Höjd.	Antal.	%.
Under 1·80 meter	73	*5·1*
1·80—1·83 »	24	*1·7*
1·83—1·90 »	87	*6·1*
1·90—2·00 »	280	*19·6*
2·00 och däröver	963	*67·5*
Summa	**1427**	*100·0*

Av ovanstående siffror att döma skulle införandet av en bestämmelse om en minimihöjd av t. ex. 1·80 m. för alla hytter och skansar icke medföra några nämnvärda rubbningar i redan bestående förhållanden, vad de svenska ångfartygen beträffar. För nybyggnader skulle en eventuell föreskrift om 2 meters höjd ej heller vara obillig eller betungande. En sådan reglering av bostädernas höjd läte sig däremot svårare genomföras för *segelfartygens* vidkommande, såsom åskådliggöres av följande sammanställningar rörande höjden av en- och tvåmanshytter och skansar å desamma:

Hytter.

Höjd.	Antal.	%.
Under 1·80 meter	454	*28·4*
1·80—1·83 »	127	*8·0*
1·83—1·90 »	368	*23·0*
1·90—2·00 »	395	*24·7*
2·00 och däröver	253	*15·9*
Summa	**1597**	*100·0*

Höjd.	Skansar. Antal	%
Under 1·80 meter	362	37·6
1·80—1·83 »	89	9·3
1·83—1·90 »	188	19·5
1·90—2·00 »	166	17·3
2·00 och däröver	157	16·3
Summa	**962**	*100·0*

Huvudmassan av hytter och skansar å segelfartygen har sålunda en höjd, som varierar mellan 1·80—2·00 meter.

Vid undersökningen av *bostädernas golvyta* sättes denna här omedelbart i förhållande till antalet inhysta personer — och icke till antalet bostäder — enär förstnämnda relationstal ger den bästa bilden av hithörande förhållanden. Detsamma gäller i fortsättningen för bostädernas rymd. I bägge fallen visar en blick på tabellen över medeltalen för olika tongrupper inom ångbåtsflottan, hurusom talen för golvyta och rymd per individ i manskapets bostäder ifrån de låga medeltalen för de mindre tongrupperna, vilka dock ingenstädes understiga de bestämda minimimåtten, endast obetydligt höjas inom de större tongrupperna, och hurusom de där, oberoende av fartygens växande dimensioner (vilka bättre avspeglas i befälhavar- och befälshytternas ökade utrymme) antaga en konstant karaktär.

Samtliga hytter och skansar å *ångfartygen* fördela sig efter golvytan per individ på följande sätt:

Golvyta per man.	Hytter. Antal.	%	Skansar. Antal.	%
Under 1·11 kvm.	31	0·5	168	11·7
1·11—1·12 »	2	—	6	0·4
1·12—1·25 »	36	0·6	87	6·0
1·25—1·50 »	54	1·0	154	10·8
1·50—1·75 »	92	1·6	141	9·9
1·75—2·00 »	187	3·3	142	10·0
2·00 och däröver	5 311	93·0	729	51·2
Summa	**5 713**	*100·0*	**1 427**	*100·0*

För *segelfartygen* har i samma avseende följande tablå uppställts:

Golvyta per man.	Hytter. Antal.	%	Skansar. Antal.	%
Under 1·11 kvm.	45	2·8	52	5·4
1·11—1·12 »	3	0·2	1	0·1
1·12—1·25 »	43	2·7	28	2·9
1·25—1·50 »	67	4·2	100	10·4
1·50—1·75 »	83	5·2	132	13·7
1·75—2·00 »	107	6·7	153	15·9
2·00 och däröver	1 249	78·2	496	51·6
Summa	**1 597**	*100·0*	**962**	*100·0*

Icke mindre än 11·7 och 5·4 % av skansarna ombord å respektive ång- och segelfartyg uppnådde alltså icke de bestämda 1.11 kvm. golvyta per man.

Rymden av bostäderna ombord växlar i allmänhet mera å de olika fartygen än golvytan på den grund, att skrovens form kan tillstädja större variationer i förstnämnda avseende. I ytterst få fall understiger dock »medelpersonkuben» det bestämda minimimåttet av 2·04 kbm. per faktiskt inrymd person, såsom utvisas i nedanstående tabeller, den förra gällande för *ångfartygen*, den senare för *segelfartygen*.

Ångfartyg.

Rymd per man.	Hytter.		Skansar.	
	Antal.	%.	Antal.	%.
Under 2·04 kbm.	13	0·2	30	2·1
2·04—2·15 »	5	0·1	20	1·4
2·15—2·55 »	43	0·8	59	4·6
2·55—3·00 »	53	0·9	80	5·6
3·00—3·50 »	86	1·5	126	8·8
3·50—4·00 »	185	3·2	144	10·1
4·00 och däröver	5 328	93·3	968	67·9
Summa	**5 713**	*100·0*	**1 427**	*100·0*

Segelfartyg.

Rymd per man.	Hytter.		Skansar.	
	Antal.	%.	Antal.	%.
Under 2·04 kbm.	23	1·4	6	0·6
2·04—2·15 »	5	0·3	5	0·5
2·15—2·55 »	46	2·9	29	3·0
2·55—3·00 »	61	3·8	51	5·3
3·00—3·50 »	104	6·5	96	10·0
3·50—4·00 »	123	7·7	116	12·1
4·00 och däröver	1 235	77·4	659	68·5
Summa	**1 597**	*100·0*	**962**	*100·0*

Av den framlagda statistiken över storleksförhållandena inom bostäderna å den svenska handelsflottan torde den slutsatsen kunna dragas, att, därest de föreskrivna minimimåtten beträffande golvyta och rymd något höjas, detta skulle utan olägenhet kunna ske och blott bringa dessa föreskrifter i bättre överensstämmelse med de faktiskt förefintliga förhållandena. I sammanhang bör påpekas, att en avsevärd del av det större svenska ångbåtstonnaget som bekant inköpts från engelska rederier eller byggts å engelska varv. Följaktigen återspeglas indirekt bostadsutrymmena på engelska fartyg åtminstone delvis i ovanstående svenska statistik. En snart 25-årig erfarenhet av den europeiska arbetarskyddslagstiftningens utveckling visar, att de internationella överenskommelserna äro det säkraste medlet att efter hand förverkliga vissa socialpolitiska reformkrav. På samma sätt och i alldeles

särskild grad beträffande sjöfarten, på grund av dess utpräglade mellanfolkliga karaktär och starka internationella konkurrens, torde i och för ett mera avsevärt höjande av nu lagstadgade minimimått för bostäderna ombord en internationell normalisering av hithörande förhållanden vara den naturliga och lättast framkomliga vägen.

Enligt befälhavarnas uppgifter — beroende på vederbörandes subjektiva uppfattning — skulle *dagerförhållandena* inom olika bostadskategorier å ång- och segelfartygen te sig på följande sätt:

Ångfartyg.

Bostadskategori.	Antal redovisade.	Därav dagerförhållandena: goda. %	tämligen goda. %	dåliga. %	S:a %
Hytter för befäl	3 626	82	17	1	100
Hytter för manskap	1 794	76	22	2	100
Skansar	1 376	63	34	3	100

Segelfartyg.

Bostadskategori.	Antal redovisade.	Därav dagerförhållandena: goda. %	tämligen goda. %	dåliga. %	S:a %
Hytter	465	82	17	1	100
Skansar	317	70	27	3	100

Å ångfartygen klagas över de dåliga dagerförhållandena i alla de skansar och hytter, som ligga under däck. I sådana skansar måste allt ljus, som om dagen skall tillföras skansen, tränga in genom 2 à 3 små runda ventiler. I gemensamma skansar kan ventilernas antal uppgå till det dubbla, därigenom att skansen sträcker sig över fartygets bredd, och ljus sålunda inkommer från båda sidor, men detta torde numera, då man alltid söker åtskilja däcks- och eldarepersonalen, sällan förekomma åtminstone på större fartyg. Omnämnda ventiler kunna icke jämföras med fönster i land på grund av sina små dimensioner, vilken på större fartyg högst uppgår till omfånget av en vanlig tallrik. Vad angår dagerförhållanden i ovan däck belägna skansar eller hytter, så ställa sig dessa givetvis något fördelaktigare, men synas dock i många fall tarva en förbättring. På icke så få fartyg klagas dessutom över dåliga belysningsförhållanden nattetid eller vid mörker, på grund av de små dåliga, ibland också särdeles eldfarliga fotogenlampor som förekomma. Elektrisk belysning förekommer rätt ofta i hytter midskepps och akterut, men är däremot mycket sällsynt i skansar.

Enligt befälhavarnas uppgifter förekommer *ventilering* genom särskilda luftrör i 12 resp. 33 % av hytter resp. skansar å ångfartyg; motsvarande siffror för segelfartygen äro 19 och 37 %. Det är ett viktigt önskemål för särskilt de fartyg, som vintertiden trafikera nordiska farvatten, att få luftväxlingen ombesörjd genom särskilda luftrör, enär ventilerna, genom vilka luftväxligen eljest måste försiggå, i många fall befinna sig i ett sådant till-

stånd, att de, en gång öppnade, icke kunna vattentätt tillslutas. Luftventiler i taket på hytterna skulle också på ett tillfredsställande sätt förbättra luftväxlingen i dessa.

Anordningar för *uppvärmning* förekomma i allmänhet på alla fartyg. Enligt befälhavarnas uppgifter komma därvid följande system till användning:

Ångfartyg.

Bostadskategori.	Antal redovisade.	Därav uppvärmda med: värmeledning.	kamin el. spis.	fotogenkamin.	S:a
		%	%	%	%
Hytter för befäl	3 634	96	4	—	**100**
Hytter för manskap	1 793	82	17	1	**100**
Skansar	1 373	43	57	—	**100**

Segelfartyg.

Bostadskategori.	Antal redovisade.	Därav uppvärmda med: värmeledning.	kamin el. spis.	fotogenkamin.	S:a
		%	%	%	%
Hytter	432	—	99	1	**100**
Skansar	303	—	99	1	**100**

Manskapet på ångfartygen önska allmänt att få skansarna uppvärmda med ånga. Vid stark sjögång med överspolning av fartygets främre del omöjliggöres nämligen all koluppvärmning därigenom att vattnet nedtränger i skorstensröret.

På de härför avsedda formulären hava befäl och manskap framfört klagomål och önskemål beträffande även bostadsförhållandena ombord. De oftast förekommande önskemålen återgivas här nedan.

Å *ångfartygen* hava följande önskemål framställts av *befälspersonalen:*

1) Envar av befälspersonalen bör förfoga över en enmanshytt.

2) Särskild expeditionshytt bör finnas på varje ångfartyg.

3) Hytterna önskas genomgående rymligare och ljusare samt förlagda ovan däck och icke i omedelbar närhet till maskinen; de böra vidare inredas och underhållas samt uppvärmas och rengöras på ett mera tillfredsställande sätt, än nu tycks vara fallet.

av *däckspersonalen*:

1) Skansarna böra uppdelas antingen i tvåmanshytter eller så, att en skans avses för varje vakts manskap.

2) Messrum samt bad- och tvättrum för manskapet önskas, ävensom särskild sjukhytt på alla större fartyg.

3) Skansarna böra vara större och ljusare, bättre underhållna, belysta och uppvärmda och helst placerade ovan däck akterut och midskepps samt försedda med klädskåp, bord och bänkar, så att maten kan förtäras sittande; väggarna böra vidare träbeklädas för att undvika fukt; åt rengöring bör

ägnas mera tid och omsorg samt bör sådan äga rum minst två gånger i veckan.

4) W. C. bör icke förläggas intill bostädernas omedelbara närhet.

5) Effektiv offentlig bostadsinspektion önskas allmänt, vilkens tillsyn bör utsträckas till att fastslå behovet av nödiga reparationer, utrotning av ohyra m. m, samt kontrollera dessa föreskrifters verkställande.

6) Ordningsföreskrifter, reglementen samt tillämpliga utdrag av sjölagen böra anslås på synlig plats i manskapets bostäder.

Befäls och manskaps uttalanden å *segelfartygen* avsågo i allmänhet enahanda önskemål som deras yrkeskamraters på ångfartygen.

De önskemål med avseende på förbättrade bostadsförhållanden ombord, som det svenska sjöfolket härmed beretts möjlighet att framföra, torde helt visst kunna påräkna vederbörligt beaktande från myndigheters och intressenters sida. Reformförslag på detta område äro redan härförinnan åvägabragta. Den Kungl. kommitté, som under åren 1906—1910 utarbetade förslag till ny sjösäkerhetslagstiftning, har framlagt ett förslag till nya bestämmelser för bostäder ombord å svenska handelsfartyg. Enligt detta förslag skall minsta medgivna rymd utgöra 3·6 kbm. och minsta golvyta 1·4 kvm. per individ på fartyg över 300 ton; då särskilda bad-, tvätt- och messrum finnas får ifrågavarande minimimått inskränkas till resp. 2·04 m^3 och 1·12 m^2, vilka mått fortfarande ansetts tillräckliga för alla fartyg under 300 ton. Förslaget är f. n. taget i övervägande av Kungl. Maj:t.

Personalens levnads- och arbetsförhållanden inom sprit- och maltdrycksindustrien i Sverige.

I anledning av en från nykterhetskommittén till regeringen avlåten skrivelse anbefallde Kungl. Maj:t i början av år 1912 en närings- och arbetsstatistisk undersökning rörande tillverkningen av sprit- och maltdrycker inom riket. Undersökningen, som utförts inom Kommerskollegium, föreligger nu sedan mitten av juni månad i slutfört skick. Dess viktigaste resultat, i den mån dessa beröra den inom ifrågavarande industrier sysselsatta personalens levnads- och arbetsförhållanden, framgå av efterföljande sammanfattning.

De olika företag, som av utredningen omfattats, äro brännvinsbrännerierna, spritförädlingsverken, brännvinsförsäljningsbolagen, vin- och spirituosahandlare med utminuteringsrättighet, vinhandlare utan utminuteringsrättighet, vinfabrikerna, de skattepliktiga och skattefria bryggerierna samt maltfabrikerna. För samtliga dessa företagsgrupper hava vid utredningen uppgifter infordrats rörande den sysselsatta personalens namn, ålder, kön, civilstånd, försörjningsplikt, yrkesspecialitet, anställningstid och dagliga arbetstid. Där-

jämte har förfrågan gjorts rörande personalens kontanta lön och övriga förmåner samt antalet sjukdagar under året och sjukdomens beskaffenhet. I fråga om säsongarbetare har uppgift begärts angående sysselsättning och inkomster under den tid av året, då fabriksdriften legat nere.

Slutligen hava diverse andra för personalens ställning upplysande förhållanden efterfrågats, såsom t. ex. om särskild sjukkassa finnes samt huruvida firman i så fall lämnar densamma kontant understöd, om personalen vid sjukdom fritt åtnjuter medicin, läkarvård eller annat understöd, huruvida arbetarna av firman olycksfallsförsäkrats samt i så fall på vilka villkor, om firman till sin personal utdelar fria dryckesvaror av något slag samt vid sådant förhållande den tillämpade fördelningsgrunden o. s. v.

Det sätt, på vilket de framställda spörsmålen besvarats, kan, frånsett vissa brister, i stort sett betecknas som tillfredsställande. Vid redogörelsens utarbetande har det särskilt med hänsyn till skiljaktigheterna i avlönings- och arbetsförhållanden inom de olika till sprit- och maltdrycksindustrien hörande företagsgrupperna befunnits lämpligt att behandla varje sådan grupp för sig. Denna indelning har också följts i efterföljande framställning.

Den inom berörda industrier anställda personalens antal och beloppet av till densamma utbetalade löner under det räkenskapsår, undersökningen avser framgår av efterföljande översikt.

	Förvaltnings-personal.	Arbetare.	Lönebelopp. Kr.
Pressjästfabriker	54	215	519 893
Sulfitbrännerier	4	25	23 624
Övriga brännerier	166	877	376 955
Reningsverk	84	240	606 877
Brännvinsförsäljningsbolag	351	[1] 3 158	[2] 4 003 104
Vin- och spirituosahandlare med utminuteringsrättighet	610	708	2 302 036
Vinhandlare utan utminuteringsrättighet	53	91	168 603
Vinfabriker	29	40	92 479
Skattepliktiga maltdrycksbryggerier	[3] 848	4 968	[3] 8 992 086
Skattefria maltdrycksbryggerier	[4] 34	2 061	[5] 1 436 300
Maltfabriker	43	112	147 291
Summa	**2 276**	**12 495**	**18 669 248**

A. Brännvinsbrännerier och jästfabriker.

Tillverkning av råbrännvin idkades under tillverkningsåret 1 okt. 1910—1 okt. 1911 vid 142 arbetsställen. Av dessa voro 10 pressjästfabriker, 3 sulfitbrännerier samt 129 spannmåls-, potatis- eller melassbrännerier. Av de sistnämnda voro dock 4 förenade med spritförädlingsverk, varför deras personal lämpligast sammanföres med reningsverkens.

Vid de 10 *jästfabrikerna* utgjorde förvaltningspersonalen inalles 54 personer, varav 7 kvinnor; antalet vid fabrikerna sysselsatta arbetare uppgick till 211, därav 11 kvinn-

[1] Inklusive den av föreståndarna i brännvinsförsäljningsbolagen avlönade personalen.
[2] Inklusive löner till den av föreståndarna avlönade personalen.
[3] Uppgift saknas från 12 bryggerier.
[4] Uppgiften avser 504 bryggerier.
[5] Beräknat belopp.

liga, vilka under tillverkningsåret sammanlagt fullgjorde 65 464 dagsverken, varav 2 691 kvinnliga. I löner utbetalades under året till förvaltningspersonal, styrelsemedlemmar och revisorer 267 979 kr. samt till arbetare 251 914 kr. eller i medeltal 3·85 kr. per dagsverke.

Av hela den vid fabrikerna anställda arbetarpersonalen åtnjöto 8 fri bostad, 36 fri ved samt 1 hyresbidrag. Av de meddelade uppgifterna angående arbetspersonalens särskilda förmåner inhämtas, att 209 arbetare (97·21 % av hela antalet) åtnjutit fri läkarvård, 170 (79·07 %) fri medicin samt att 138 (64·19 %) varit olycksfallsförsäkrade. 86 voro olycksfallsförsäkrade enligt lagens allmänna bestämmelser, 16 till en ersättning motsvarande halva avlöningen och för övrigt enligt lag, 36 voro var för sig försäkrade för 1 000 kronor samt till en ersättning av 2 kr. per dag under karenstiden ävensom till en begravningshjälp av 500 kronor. Vid sjukdom åtnjuta arbetarna vid fyra av fabrikerna full avlöning under 8 à 14 dagar, därefter enligt styrelsens särskilda beslut. Vid två av fabrikerna erhålla arbetarna halv avlöning under 180 dagar, vid två under obestämd tid. Vid en fabrik utgår sjukhjälp med 1 krona om dagen och vid en annan (Kungskvarn) synes ingen sjukhjälp lämnas.

Vid två fabriker med tillsammans 43 arbetare åtnjuta arbetarna en kortare tids semester med åtnjutande av full avlöning. Ingenstädes utlämnas brännvin fritt till personalen.

Beträffande personalens sjukdomsförhållanden hava uppgifter lämnats för ett 90-tal personer. Bland dessa hava 21 under året varit sjuka i sammanlagt 570 dagar. 13 sjukdomsfall varade i 14 dagar och däröver.

Två av bolagen hava för sina arbetare upprättat understödsfonder och vid en av fabrikerna finnes av arbetsgivaren understödd sjuk- och begravningskassa.

Sulfitbrännerierna, vilka för sin tillverkning inmäska avfallslut från trämassefabriker, stå i huvudsak under samma förvaltning som de företag, varifrån luten hämtas. Allt som allt har sålunda i lön till sådan förvaltningspersonal, som mera uteslutande är sysselsatt för sprittillverkningen, redovisats blott kr. 9 175.

Arbetarpersonalen uppgick under den del av sommaren 1911, då alla tre brännerierna voro i verksamhet, till 25 personer, samtliga av manligt kön. Under tillverkningsåret utfördes inalles 3 652 dagsverken och utbetalades i löner till arbetarna kr. 14 449, utgörande kr. 3·96 per dagsverke.

Av hela arbetarnumerären åtnjöto 7 fri bostad och vedbrand.

Den dagliga arbetstiden var vid två fabriker 12 timmar för alla där sysselsatta arbetare; vid den tredje fabriken 10 timmar för förmannen, 8 timmar för apparatförare och mältare.

Samtliga arbetare åtnjöto fri läkarvård, inga däremot fri medicin; 16 (64 %) voro olycksfallsförsäkrade enligt lag samt till en ersättning av 1 kr. per dag fr. o. m. 4:de t. o. m. 60:de dagen av karenstiden. De arbetare, som icke voro olycksfallsförsäkrade på nämnda villkor, erhöllo 1 kr. per dag samt fri sjukhusvård under karenstiden.

Vid ingendera fabriken utdelades någon sprit fritt till arbetspersonalen.

Vid sjukdom, ej framkallad genom olycksfall i arbetet, är arbetspersonalen i regel hänvisad till understöd från befintliga lokala sjukkassor. Vid en av fabrikerna lämnar arbetsgivaren — St. Kopparbergs Bergslags AB. — årligt understöd till kassan.

Vid de övriga *brännerierna* sysselsattes en förvaltningspersonal av 166 personer, varav 1 kvinna, samt 877 arbetare, samtliga manliga, vilka under året utförde inalles 102 018 dagsverken. I löner utbetalades till förvaltningspersonalen 60 600 kr. och till arbetarna 316 355 kr. eller i genomsnitt 3·10 kr. per dagsverke.

Med hänsyn till anställningsformen kunna arbetarna fördelas i två olika huvudklasser. Inom den ena klassen anställas såväl brännmästaren som de övriga arbetarna mot viss lön vanligen per dag av arbetsgivaren, inom den andra erhåller brännmästaren, förutom fri bostad å bränneriet under kampanjen jämte möjligen andra naturaförmåner, en viss er-

sättning per hl. producerat brännvin à 50 %, och ankommer det på honom att sedan anställa och avlöna den övriga personalen. Brännmästarens ersättning växlar mellan 65 och 80 öre per 1 hl. brännvin à 50 %, vanligen rör den sig omkring 73 à 75 öre. Vid sistnämnda och överskjutande ersättningsbelopp skall han vanligen själv bestå jäst och belysning. Den av brännmästaren anställda personalen åtnjuter vanligen av tillverkaren förutom fritt logi svagdricka och matpotatis under kampanjen.

Där brännerirörelsen drives i direkt förbindelse med jordbruk, utför gårdens folk, torpare och drängar, en del sysslor vid bränneriet.

Från inalles 81 brännerier (64·8 % av hela antalet hithörande brännerier) hava inkommit användbara uppgifter å brännmästarnas avlöning, och visar den sig med inräkning av åtnjutna naturaförmåner och för fall, där brännmästaren avlönat den övriga personalen, med avdrag för dessa hans utlägg till i genomsnitt för samtliga hava uppgått till 34·35 kr. per vecka. Avlöningen ställer sig emellertid ganska olika inom olika län; av de tre sydsvenska länen, inom vilka flertalet av brännerierna äro belägna, uppvisar Malmöhus län ett genomsnitt av 44·16 kr. per vecka, medan motsvarande medeltal för Blekinge län är endast 32·81 kr. och för Kristianstads län 32·95 kr. För brännerіarbetare beräknas veckolönen med inräknande av naturaförmåner till i genomsnitt 16 kr.

Av inkomna uppgifter att döma intjänar den inom bränneriindustrien sysselsatta arbetarpersonalen, under den tid bränningen ej pågår, ganska avsevärda belopp i skilda sysselsättningar, bland vilka jordbruk och grovarbete äro de vanligast förekommande. Det är dock uppenbart, att bränningen är en jämförelsevis lönande handtering, som i regel skänker arbetaren en god hjälp för hans utkomst.

Vid ett mindre antal brännerier — inalles 135 arbetare — från vilka mycket fullständiga uppgifter inkommit rörande personalens löneförhållanden, hava veckolönerna under brännerikampanjen genomsnittligen utgjort för

	Kr.		Kr.
brännmästarna	31·32	måltarna	17·23
maskinisterna	22·84	mäskarna	16·92
apparatförarna	20·77	drank- o. potatismätarna	16·53
eldarna	17·94	övriga arbetara	16·66

De redovisade inkomsterna av skilda slags sysselsättningar under den tid, bränningen var inställd, utgöra per vecka

	Kr.		Kr.
för jordbrukare	9·52	för murare	17·65
» grovarbetare (»daglönare»)	10·58	» sockerfabriksarbetare	19·37
» snickare o. timmermän	12·74	inom andra yrken	10·48

Vid en jämförelse mellan de intjänta veckolönerna inom bränneriindustrien och inom de andra yrkesgrenarna är emellertid att erinra, att åtnjutna naturaförmåner uppskattats vid beräkningen av arbetarnas avlöning vid bränneridriften, vilket däremot näppeligen torde vara fallet beträffande deras övriga arbetsförtjänst. Ifrågavarande naturaförmåner vid brännerіarbetet spela dock en jämförelsevis underordnad roll och utgöras väsentligen, förutom fritt logi, av svagdricka samt ved och matpotatis under kampanjen. Inalles 103 arbetare (11·74 % av hela antalet arbetare vid ifrågavarande brännerier) hava uppgivits åtnjuta fritt svagdricka, 176 (20·07 %) fri matpotatis, 121 (13·80 %) fri ved. Dessutom hava 26 (2·96 %) åtnjutit fritt lyse, 23 (2·62 %) fri mjölk (vanligen 1 liter per person om dagen), varjämte åt några upplåtits ett mindre planteringsland. Inalles hava vid 44 brännerier (35·2 % av alla här ifrågavarande) omkring 6 000 liter brännvin enligt uppgift fritt utlämnats till sammanlagt 295 arbetare (33·6 %), vilket utgör 20·3 liter per arbetare. På många ställen erhålla ar-

betarna blott en à två »supar till maten», på andra bekomma de per man 1/2 à 1 liter i veckan, vid andra åter ett visst kvantum, motsvarande 1/2 à 1 liter i veckan under kampanjen, vid bränningstidens slut.

Inalles voro 752 arbetare (85·75 %) olycksfallsförsäkrade, varav 273 uttryckligen angivits vara försäkrade i Riksförsäkringsanstalten. Av de sistnämnda skulle till 13 utgå ersättning även under karenstiden från och med 4:de dagen efter olycksfallet. Av dem, som icke uttryckligen angivits vara försäkrade i Riksförsäkringsanstalten, synes det övervägande antalet hava varit försäkrade till sådan ersättning, som lagen av den 5 juli 1901 stadgar skola utgå vid olycksfall i arbete, och av dem voro 11 dessutom försäkrade för 1 000 kr. per man. Till 17 skulle ersättning utgå från och med 4:de dagen av karenstiden, till 5 redan från och med 1:sta dagen; 33 arbetare voro enbart försäkrade för 1 000 kr. per man, 5 för 600 kr. Till 10 utgick en ersättning av 1·50 kr. om dagen, till 5 en ersättning av 2 kr.; till 7 skulle i sjukhjälp utgå 1 kr. om dagen samt 1 000 kr. vid dödsfall. Fri läkarvård åtnjöts av 276 arbetare (31·47 %), fri medicin av 245 (27·94 %). Någon sjukkassa, vartill arbetsgivaren lämnat bidrag, har icke antecknats i inkomna primäruppgifter. Däremot erhålla arbetarna vid en fabrik 1 kr. per dag i kontant sjukhjälp.

B. Spritförädlingsverken.

Under år 1911 eller motsvarande räkenskapsår voro 13 spritreningsverk i verksamhet. Av dessa voro 4, såsom förut omnämnts, förenade med brännerier, vilkas personal jämväl medräknas i efterföljande framställning.

Förvaltningspersonalen utgjordes av 84 personer med en sammanlagd avlöningssumma av 410 581 kr. Antalet vid fabrikerna sysselsatta arbetare har uppgivits till 240 personer, antalet dagsverken till 59 116, varav 498 kvinnliga, och värdet av arbetarnas avlöningsförmåner till 196 296 kr. eller i medeltal 3·32 kr. per dagsverke.

Så gott som alla arbetarna (224 eller 93·3 %) åtnjöto fri läkarvård men däremot blott 62 eller 25·8 % fri medicin. Två tredjedelar av arbetarna (160) åtnjöto under sjukdom större eller mindre hjälp från arbetsgivarens sida. 18 erhöllo full lön under 20 sjukdagar per år. Den fast anställda personalen vid Reymersholmsbolagets fabriker var av bolaget sjukförsäkrad och erhöll full lön under 30 dagar per räkenskapsår. 31 arbetare hava uppgivits erhålla full avlöning under sjukdom utan tidsbegränsning.

Någon särskild sjukkassa, vartill arbetsgivaren lämnar bidrag, finns ej omnämnd i primäruppgifterna.

Hela personalen var olycksfallsförsäkrad. 31 voro försäkrade enligt lagens allmänna bestämmelser, 47 kollektivt försäkrade på vid sådana försäkringar vanliga villkor, de övriga (162) voro försäkrade icke allenast till ersättning enligt lag utan erhöllo dessutom 2·50 kr. per dag under karenstiden.

Vid en av fabrikerna åtnjöto arbetarna årligen en frivecka och 10 kr. i respengar.

Till 90 % av arbetarna utdelades fritt brännvin i större eller mindre kvantiteter. I allt utdelades under redogörelseåret omkring 7 500 liter, utgörande c:a 35 liter per arbetare.

Uppgifter angående personalens sjukdomsförhållanden hava lämnats för c:a 200 personer. Bland dessa hava inalles 60 personer under året varit sjuka. Antalet sjukdagar utgör 853. I 29 fall varade sjukdomen 14 dagar eller däröver.

C. Brännvinsförsäljningsbolagen.

Utminutering och utskänkning av brännvin har under året utövats av 128 bolag. Enligt inkomna uppgifter sysselsatte dessa en direkt anställd personal av 1 660 personer, varav 351 tillhörde förvaltningen och 1 309 betjäningen. Av bolagens föreståndare för utskänkningsrörelsen hava dessutom redovisats en underordnad, av dem avlönad personal på 1 849 personer. I löner och arvoden hava till av bolagen direkt anställd personal utbetalats 2 719 707 kr., varav 380 324 kr. till styrelser och revisorer.

Brännvinsförsäljningsbolagens betjäning har vid undersökningen behandlats särskilt för utminuteringsställen, utskänkningsställen samt lager och kallreningsverk.

Vid *utminuteringsrörelse* hava närmare redovisats 507 vuxna personer, därav 201 män och 306 kvinnor.

Av den i bolagens *utskänkningsrörelse* sysselsatta personalen hava detaljerade uppgifter meddelats angående sammanlagt 1 662 vuxna personer, av vilka 281 (huvudsakligen föreståndare, ordningsmän och överkypare) voro direkt avlönade av bolagen och återstoden avlönades av förtäringsställenas föreståndare.

Av den vid *lager och kallreningsverk* anställda betjäningen hava specificerade uppgifter inkommit för 221 vuxna personer.

Slutligen är i fråga om betjäningen att upplysa, att detaljerade uppgifter till Kollegium inkommit angående 26 minderåriga personer, anställda i brännvinsförsäljningsbolagens tjänst.

Av vad som varit att hämta ur primäruppgifterna angående den av bolagen direkt avlönade personalens extra och naturaförmåner framgår, att nedanstående särskilda förmåner åtnjutits av följande arbetare:

	Arbetare. Antal.	%		Arbetare. Antal.	%
Fri läkarvård	458	35·0	Fri ved	22	1·7
» medicin	435	33·2	Fritt lyse	20	1·5
Annat sjukunderstöd	327	25·0	Fri kost	19	1·4
Olycksfallsförsäkring:			Fria skatter	36	2·7
i riksförsäkringsanstalten	71	5·4	Livränta eller pension	7	0·5
i annan anstalt	519	39·6	5 % tillägg å lön, som insättes å sparbank	12	0·9
Fritt brännvin	87	6·6			
Fri bostad	114	8·7	Gratifikationer	71	5·4
Hyresbidrag	22	1·7	Semester	12	0·9

Av samtliga till utredningen redovisade föreståndare i utskänkningsrörelsen avlönades som förut omnämnts 183 tillsammans en betjäning av 1 849 personer med ett sammanlagt belopp av 1 283 397 kr. I detta totalbelopp är värdet av naturaförmåner inräknat. Fri bostad, mat och tvätt har uppgivits åtnjutas av inalles 871 personer av betjäningen, och äro dessa förmåner i Stockholm beräknade till ett sammanlagt värde av 600 kr. per år. Fri bostad och mat, värderade till 540 kr. i Stockholm, har uppgivits åtnjutas av 469 personer, fri kost och tvätt, som värderats till 460 kr. i Stockholm, har tillkommit 15, enbart fri kost 136, enbart fri bostad 21 samt fri bostad, mat, ved, lyse, tvätt och skatt 5 personer av ifrågavarande betjäningsklass.

Slutligen har från ett större antal bolag och föreståndare i utskänkningsrörelsen inkommit uppgifter beträffande sjukdomsförhållandena under år 1911, och omfatta dessa uppgifter inalles 41 till förvaltningen hörande personer och 663 till betjäningen hänförliga.

Av de 41 personerna, som tillhörde förvaltningen, voro under året 8 sjukskrivna sammanlagt 136 dagar. För betjäningen voro motsvarande siffror 135 och 5 110.

D. Vin- och spirituosahandlare med utminuteringsrätt.

Utom av brännvinsförsäljningsbolagen utövas utminutering av brännvin inom landet av enskilda handelsfirmor, vilka av bolagen fått på sig överlåtna en eller flera utminuteringsrättigheter. Under år 1911 voro sammanlagt 99 sådana firmor i verksamhet.

Beträffande personalens levnads- och löneförhållanden hava närmare upplysningar meddelats av icke mindre än 94 handelsfirmor. Antalet personer, som varit i arbete minst 50 veckor av året, uppgick till 1 093, varav 532 sysselsatta med förvaltnings- och 561 med arbetargöromål.

Av arbetarpersonalen voro 556 (78·5 %) på firmans bekostnad olycksfallsförsäkrade, 115 (16·2 %) åtnjöto regelbundet återkommande gratifikationer, vanligen i form av kontanta julgåvor, och 56 (7·9 %) fria utskylder. Ett fåtal (9) åtnjöto fri ved. Fri läkarvård åtnjöts av 561 (79·2 %), fri medicin av 364 (51·4 %) samt annat understöd vid sjukdomsfall av 330 (46·6 %) av arbetarna. Semester har under någon kortare tid (8 à 14 dagar) åtnjutits av 60 arbetare (8·5 %) av hela antalet.

Fria bostäder förekomma såväl för förvaltnings- som arbetarpersonalen endast i undantagsfall. Inalles hava blott i 14 fall de belopp, som införts i frågeformulärets kolumn för redovisning av naturaförmåners värde, uttryckligen angivits avse fri bostad.

Fria dryckesvaror hava i större eller mindre kvantiteter åtnjutits av 714 personer (54·2 % av hela förvaltnings- och arbetarpersonalen). Någon allmänt vedertagen utdelningsgrund för denna gåva synes ej förekomma. Bortåt halva antalet av gåvomottagarna har erhållit 2 à 3 buteljer spirituosa eller vin per person vid helgerna, bortåt ett par hundra hava erhållit 1 butelj per person i veckan, andra hava bekommit ett visst kvantum på en gång för hela året. Värdet av de bortgivna dryckesvarorna synes i allmänhet röra sig omkring 100 kr. per person och år.

I fråga om personalens sjukdomsförhållanden under redogörelseåret hava uppgifter meddelats av 36 handelsfirmor med en redovisad personal av inalles 684 personer, av vilka 317 tillhörde förvaltningen och återstoden var sysselsatt med arbetsbestyr.

E. Vinfabriker samt vinhandlare utan rätt till utminutering av brännvin.

Tillverkningen av vin är i Sverige icke underkastad särskilda lagbestämmelser utan utövas under samma rättsliga former som vanlig fabriksrörelse. Så vitt kunnat utrönas, voro under år 1911 sju industriartade anläggningar i verksamhet för sådan tillverkning. Dessutom har tillverkning av bär- och fruktvin redovisats såsom bihantering av sju vin- och spirituosahandlare med rättighet till utminutering av brännvin samt tre vinhandlare utan sådan rättighet.

Vid de egentliga vinfabrikerna sysselsattes under redogörelseåret 69 mera fast anställda personer, av vilka 29 tillhörde förvaltningen och 40 arbetsstyrkan. Inalles utbetalades i löner och arvoden till personalen 92 479 kronor.

Av arbetarna voro flertalet årsanställda.

Den tillfälligt anställda personalen utgjordes huvudsakligen av kvinnor, vilka vid behov hjälpte till med sköljning och tappning etc. En av de mindre fabrikerna hade för året endast tillfälligt anställd personal, som ej ingår i det angivna talet 40, men vars avlöning inräknats i det utbetalade lönebeloppet. Naturaförmåner synas för här ifrågavarande personal förekomma synnerligen sparsamt. Fri bostad har sålunda ej uppgivits åtnjutas av mera än två personer inom förvaltningen och av en arbetare. Av de fabriker, som arbetade med fast anställd personal, hade alla utom en med 3 arbetare

personalen olycksfallsförsäkrad på arbetsgivarens bekostnad. I regel voro arbetarna försäkrade i överensstämmelse med bestämmelserna i lagen om ersättning för skada vid olycksfall i arbete av den 5 juli 1901. Fem arbetare voro försäkrade till en sjukhjälp av 1 kr. per dag från 3:dje dagen av karenstiden. Fri läkarvård och medicin åtnjöts av 35 (87·5 %) av arbetarna, annat understöd vid sjukdom av 30 (75 %), åtta dagars semester av 10 (25 %). Vid de två största fabrikerna åtnjöto arbetarna, tillsammans 23, full avlöning vid sjukdom. Såväl förvaltnings- som arbetarpersonalen erhöll i allmänhet vid helgerna fria dryckesvaror (1 à 2 buteljer per person). Vid några av de mindre fabrikerna förekom dock ej denna förmån.

Beträffande personalens sjukdomsförhållanden föreligga mycket bristfälliga uppgifter. Inalles hava antecknats blott 5 sjukdomsfall, som tillsammans varade 85 dagar.

Med *vinhandlare utan utminuteringsrättighet* avses här sådana firmor, som jämlikt § 13 i 1905 års förordning om försäljning av vin och öl år 1911 innehade tillstånd att försälja vin till avhämtning, och som bedrevo sin rörelse på sådant sätt, att handeln med vin utgjorde deras egentliga syfte och huvudsakliga omsättning.

Enligt vad utredningen givit vid handen, uppgingo dessa vinhandlare sagda år till ett antal av 31. I de insända redogörelserna hava desamma redovisat en personal av inalles 144 personer, till vilka i löner och arvoden utbetalades ett belopp av kr. 168 603. Med förvaltningsbestyr sysselsattes 53 och med arbetsgöromål 91 personer. Flera av affärerna drivas i så ringa skala, att ingen eller blott en arbetare där är anställd. Förvaltningen omhänderhaves flerstädes av innehavaren ensam.

Extra kontanta förmåner samt naturaförmåner hava förekommit i ganska begränsad omfattning. Fri bostad och vedbrand har sålunda åtnjutits av fyra, hyresbidrag av tre och fria utskylder av en av den redovisade personalen i dess helhet. 59 av arbetarna (64·84 % av hela antalet) voro olycksfallsförsäkrade på arbetsgivarens bekostnad. 73 av arbetarna åtnjöto fri läkarvård och 49 fri medicin. Sjukdomsunderstöd var tillförsäkrat 27 arbetare (29·67 % av hela antalet). Kortare semester (8 à 14 dagar) tillkom 35 arbetare (38·46 %).

Fria dryckesvaror hava enligt uppgifterna utdelats till 62 personer med sammanlagt c:a 1 320 liter, utgörande omkring 21 liter per person och år.

Angående personalens sjukdomsförhållanden föreligga även från dessa rörelser mycket bristfälliga uppgifter. Inalles hava antecknats 12 sjukdomsfall, som kräft sammanlagt 238 sjukdagar.

F. De skattepliktiga bryggerierna.

Under tillverkningsåret 1910—1911 voro inom riket sammanlagt 210 skattepliktiga bryggerier i verksamhet. Av dessa hava dock 11 icke inkommit med begärda uppgifter till följd därav, att de antingen nedlagts, försatts i konkurs eller genom övergång till nya innehavare saknat möjlighet att besvara frågeformuläret. I något fall har ingen underrättelse om orsaken till uppgifternas uteblivande erhållits. Utredningen har följaktligen kommit att omfatta 199 anläggningar, representerande en maltavverkning under året av 26 458 952 kg. eller 98·45 % av hela maltförbrukningen vid rikets skattepliktiga bryggerier för samma tid.

Förvaltningspersonalen uppgick vid samtliga bryggerier till 848 personer, varav 217 bryggeriägare, direktörer eller disponenter samt 198 bryggmästare, verkmästare eller förmän. I löner utbetalades till dylik personal inalles 2 838 244 kronor; häri ingå arvoden till styrelsemedlemmar och revisorer, däremot ej de enskilda ägarnas inkomster av bryggerirörelsen.

Översikt av bryggeriarbetarnas löneförhållanden.

Yrkesspecialitet.	Grupp I.				Grupp II.				Grupp III.				**Hela riket.**			
	Gifta.		Ogifta.		Gifta.		Ogifta.		Gifta.		Ogifta.		Gifta.		Ogifta.	
	Antal redovisade.	Medellön. Kr.	Antal redovisade.	Medellön. Kr.	Antal redovisade.	Medellön. Kr.	Antal redovisade.	Medellön. Kr.	Antal redovisade.	Medellön. Kr.	Antal redovisade.	Medellön. Kr.	Antal redovisade.	Medellön. Kr.	Antal redovisade.	Medellön. Kr.
Förmän, som deltaga i arbetet	37	1 565	6	1 737	44	1 228	2	1 197	12	1 248	—	—	**93**	**1 365**	**8**	**1 542**
Maskinister och övriga arbetare i maskinrummen	122	1 629	11	1 369	71	1 288	6	964	13	1 255	4	967	**206**	**1 487**	**21**	**1 177**
Arbetare i brygghusen	41	1 371	8	1 253	66	1 036	10	1 010	25	974	9	1 011	**132**	**1 128**	**27**	**1 082**
» i mälteriet	125	1 411	15	1 506	72	1 071	15	894	13	802	2	1 001	**210**	**1 257**	**32**	**1 188**
» i jäskällaren	64	1 418	9	1 525	35	998	11	942	5	1 000	2	923	**104**	**1 256**	**22**	**1 179**
» i lager- och svagdrickskällare	65	1 300	13	1 247	57	995	12	969	14	957	8	903	**136**	**1 137**	**33**	**1 062**
» i fatsköljn.-lokal	20	1 298	6	1 051	5	1 235	—	—	—	—	2	850	**25**	**1 285**	**8**	**1 001**
» i tappnings- och sköljningslokal	56	1 439	20	1 125	37	932	35	771	13	878	6	827	**106**	**1 193**	**61**	**892**
» i stallet	129	1 504	19	1 494	74	1 036	17	884	12	1 017	3	913	**215**	**1 316**	**39**	**1 149**
Utkörare, som avlöna utkörarbiträden	168	4 654	48	4 435	—	—	—	—	—	—	—	—	**168**	**4 654**	**48**	**4 435**
Utkörare, som ej avlöna utkörarbiträden	150	1 758	39	1 848	202	1 312	33	1 197	37	1 209	18	1 065	**389**	**1 471**	**90**	**1 453**
Utkörarbiträden, avlönade av utkörare	27	1 573	71	1 431	—	—	—	—	—	—	—	—	**27**	**1 573**	**71**	**1 431**
Utkörarbiträden, avlönade av bryggeriet	6	1 325	13	760	—	—	—	—	—	—	—	—	**6**	**1 325**	**13**	**760**
Diverse arbetare	255	1 306	73	1 177	114	980	28	846	16	841	12	749	**385**	**1 190**	**113**	**1 049**
Summa manl. arb. över 18 år	**1 265**	—	**351**	—	**777**	—	**169**	—	**160**	—	**66**	—	**2 202**	—	**586**	—
Sköljerskor	49	787	128	843	23	579	156	572	9	575	36	560	**81**	**715**	**320**	**679**
Övriga arbeterskor i sköljnings- o. tappningslokaler	30	808	80	841	11	639	49	640	3	787	9	551	**44**	**764**	**138**	**751**
Diverse arbeterskor	5	661	8	572	3	328	9	283	1	120	—	—	**9**	**490**	**17**	**419**
Summa kv. arb. över 18 år	**84**	—	**216**	—	**37**	—	**214**	—	**13**	—	**45**	—	**134**	—	**475**	—
Manliga arb. under 18 år	—	—	**16**	**587**	—	—	**21**	**548**	—	—	**11**	**454**	—	—	**48**	**528**
Kvinnliga » » » »	—	—	**1**	**568**	—	—	**8**	**533**	—	—	**2**	**400**	—	—	**6**	**494**

Antalet arbetare vid de skattepliktiga bryggerierna uppgick enligt kontrollstyrelsens berättelse för året 1910—1911 till 4 968 personer, därav 3 608 vuxna och 146 minderåriga män samt 1 192 vuxna och 22 minderåriga kvinnor. Av hela antalet komma 23·8 % på Stockholms stad samt 15·8 % på Göteborgs och Bohus län. Enligt de av Kommerskollegium infordrade uppgifterna, vilka avse tillverkningsårets slut, hade antalet ökats till 5 107 personer, vartill kommer ett antal oredovisade bryggerier, som sammanlagt torde sysselsatt något över 100 arbetare. De av arbetspersonalen utförda dagsverkena hava under tillverkningsåret inalles uppgått till ett antal av 1 467 718, varav 23·6 % kvinnliga. Sammanlagda lönebeloppet har uppgivits till 6 153 842 kr.; lägges härtill den ovan för förvaltningspersonalen angivna summan blir totalbeloppet för bryggeriernas hela personal nära 9 millioner kronor.

Då bryggeriarbetarna till antalet utgöra den viktigaste gruppen av den inom sprit- och maltdrycksindustrien anställda personalen, synes det vara på sin plats att göra framställningen av dessa arbetares löneförhållanden till föremål för ett mera utförligt omnämnande. Antalet arbetare inom de olika grupperna och av dem åtnjutna genomsnittslöner framgår av tablån å sid. 727. Bryggerierna hava efter belägenhet indelats i tre grupper, omfattande: I städer med över 25 000 invånare, II orter med 1 000—25 000 invånare, III övriga orter.

Vid de verkställda löneberäkningarna har såväl tidlön som ackordlön medtagits. I allmänhet har endast den förstnämnda löneformen förekommit, men i enstaka fall kan även den sistnämnda påvisas. Enligt de inkomna uppgifterna hava sålunda ackordlöner utbetalats till enskilda arbetare eller arbetargrupper vid sammanlagt 33 olika bryggerier, av vilka 7 voro belägna i större städer, 21 i medelstora städer och samhällen samt 5 i småsamhällen och å landsbygden. Några bestämda slutsatser rörande förekomsten av ackordlöner vid de skattepliktiga bryggerierna böra emellertid icke dragas av anförda antal, alldenstund vissa bryggerier icke redovisat några ackordlöner, ehuru sådana vid desamma faktiskt tillämpats. De i tablån å sid. 729 meddelade ackordlönerna äro följaktligen endast att betrakta som exempel på löneformen i fråga, vilka kunna tjäna att i någon mån ge upplysning om ackordlönernas storlek i jämförelse med avlöningarna efter tid samt inom vilka arbetargrupper arbete på ackord huvudsakligen förekommer. I tablån angives dels ifrågavarande arbetares hela årsinkomst i medeltal per arbetare, dels beloppet av den i samma inkomst ingående ackordlönen.

Ackordlöner hava enligt tabellen redovisats för sammanlagt 277 arbetare, varav 124 manliga och 153 kvinnliga. Löneformen tillämpas, såsom synes, huvudsakligen för utkörare samt vissa grupper kvinnliga arbetare. Av respektive arbetares totalinkomst utgör ackordlönen vanligen hela eller så gott som hela beloppet. Lönernas storlek överstiger i regel för hithörande arbetare medellönerna för motsvarande arbetargrupper i sin helhet.

I de för arbetarna beräknade medellönerna ingå även dels värdet av rena naturaförmåner utom fria malt- och läskedrycker, dels vissa andra förmåner. Nämnda förmåner hava utgjorts av fria bostäder, bränsle och lyse samt dessutom i enstaka fall av fri kost eller fritt potatisland. Enligt de inkomna uppgifterna hava hithörande förmåner förekommit i följande omfattning.

	Antal bryggerier med redovisade naturaförmåner.	Arbetare: hela antalet.	Arbetare: med naturaförmåner.	Sammanlagd inkomst kr.	Därav värde av naturaförmåner: kr.	Därav värde av naturaförmåner: % av hela inkomsten.
Städer med 25 000 invånare och däröver . .	26	2 122	136	164 742	25 919	15·73
Städer o. samh. med 1 000 intill 25 000 inv.	62	1 002	428	413 883	54 197	13·09
Samh. med under 1 000 inv. o. landsbygden	35	378	167	156 352	23,528	15·05
Hela riket	**123**	**3 502**	**731**	**734 977**	**103 644**	**14·10**

Bryggeriarbetare med ackordlöner.

Yrkesspecialitet, kön och civilstånd.	Grupp I.			Grupp II.			Grupp III.		
	Antal arbetare.	Medellön per arbetare. Kr.	Därav ackordlön. Kr.	Antal arbetare.	Medellön per arbetare. Kr.	Därav ackordlön. Kr.	Antal arbetare.	Medellön per arbetare. Kr.	Därav ackordlön. Kr.
Manliga:									
Arbetare i lager- och svagdrickskällaren, gifta . . .	8	1 284	1 284	4	1 058	912	1	900	900
» i d:o, d:o, ogifta . .	5	1 274	1 274	—	—	—	—	—	—
» i tappnings- och sköljningslokalen, gifta .	—	—	—	2	1 284	848	—	—	—
» i d:o, d:o, ogifta . . .	—	—	—	4	781	454	—	—	—
Utkörare, gifta	42	2 563	2 348	16	1 182	768	7	1 425	1 097
» ogifta	21	2 254	2 193	7	1 067	397	2	1 212	962
Diverse arbetare, gifta	—	—	—	5	1 055	907	—	—	—
Kvinnliga:									
Sköljerskor, gifta	19	1 011	1 011	6	960	960	—	—	—
» ogifta	42	1 071	1 071	18	622	618	9	631	414
Övriga kvinnliga arbetare i tappnings- o. sköljningslokalen, gifta	12	1 041	1 041	4	880	880	—	—	—
D:o d:o, ogifta	30	1 014	1 014	12	570	555	1	841	841
Summa arbetare	**179**	—	—	**78**	—	—	**20**	—	—

Beträffande det redovisade arbetarantalet bör märkas, att här även sådana arbetare medräknats, som varit anställda blott någon del av året, och att de ovanstående lönesummorna alltså icke kunna läggas till grund för en beräkning av årsinkomsten i medeltal per arbetare. Av översikten framgår däremot naturaförmånernas procentiska betydelse i förhållande till arbetarnas hela inkomstsumma, och är denna, som synes, någorlunda likformig för de olika grupperna. Antalet arbetare med naturaförmåner har varit relativt störst inom tredje gruppen, där detsamma uppgår till 44·18 % av hela arbetarantalet, samt relativt minst inom första gruppen, där motsvarande procenttal blott utgör 6·41.

Såsom en naturaförmån böra även fria malt- och läskedrycker betraktas, ehuru de ingenstädes medtagits vid löneberäkningarna. Enligt vad utredningen givit vid handen, hava inalles 175 redovisade bryggerier fritt utlämnat maltdrycker till ett belopp av 30 868 hl., vartill kommer 600 hl. fritt utlämnade läskedrycker. Vid vissa av de nämnda bryggerierna har emellertid blott förvaltningspersonalen åtnjutit ifrågavarande förmån medan åter andra icke meddelat kvantiteten af de utlämnade dryckerna. Sistnämnda förhållande har delvis berott därpå, att någon särskild fördelningsgrund icke funnits vid dessa bryggerier, utan personalen har fått fritt konsumera efter behov. Vid de bryggerier, som lämnat närmare uppgifter om de utlämnade kvantiteterna, synes varje manlig arbetare vanligen erhålla 2 liter öl per dag. För kvinnliga arbetare inskränker sig kvantiteten i regel till hälften.

Utom rena naturaförmåner hava arbetarna i vissa fall även åtnjutit förmåner i form av hyresbidrag, fria skatter, gratifikationer vid årshögtiderna o. d. Hyresbidrag har sålunda enligt uppgifterna exempelvis utbetalats till 81 arbetare med ett belopp av kr. 4 489, medan gratifikationer utdelats till 72 arbetare med kr 3 492. I något fall

förekommer, att arbetarna erhållit viss procent av årsvinsten, liksom även att arbetare pensionerats. Såsom en särskild förmån får även årlig semester betraktas. Sådan erhålles vid ej så få bryggerier och omfattar vanligen en vecka.

Utom ovan berörda förmåner åtnjuta bryggeriarbetarna i stor utsträckning särskilt understöd vid sjukdom. Understödet lämnas dels i form av fri läkarvård och medicin, dels på annat sätt, såsom längre fram skall påvisas. Den vanligaste formen är fri läkarvård, som redovisats från 144 bryggerier med sammanlagt 4 411 arbetare vid räkenskapsårets utgång. Vid några av dessa bryggerier har förmånen stått öppen icke blott för själva arbetarna utan även för deras hustrur och barn. I en del fall synes den bekostade läkarvården hava bestått i fri läkarbehandling utom sjukhus. I många uppgifter nämnes dock uttryckligen, att densamma även omfattar sjukhusvård. Jämte läkarvård hava 88 bryggerier med sammanlagt 3 329 arbetare även tillhandahållit fri medicin. Om denna gäller liksom beträffande läkarvården, att den i en del fall tillkommit icke blott arbetarna utan även deras familjer. Förmånen tillämpas antingen så, att bryggeriet i den mån behov föreligger bekostar medicin, eller också på så sätt, att ett visst belopp medicinpengar årligen utbetalas, i allmänhet uppgående till 15 kr. för gift och 5 kr. för ogift arbetare. Av dessa två former är den förstnämnda den avgjort vanligaste.

Såsom ovan antyddes, kan även sjukunderstöd av annan art än fri läkarvård och medicin förekomma. Den allmännaste formen för sådant understöd är, att arbetaren under en viss sjuktid får uppbära någon del av sin vanliga avlöning. I regel gälla härutinnan olika bestämmelser vid sjukdom och olycksfall. Såsom exempel på överenskommelser å detta område kan det för alla Stockholms bryggerier gällande avtalet refereras. Vid sjukdomsfall erhålla manliga arbetare med undantag av utkörare enligt sagda avtal efter tre månaders anställning halv avlöning från och med andra dagen, om sjukdomen varar längre tid än en vecka, samt vid kortvarigare sjukdom från och med tredje dagen. Dessutom bekostas vid behov fri sjukhusvård och massage. Samtliga förmåner skola gälla för 90 dagar per kalenderår. För kvinnliga arbetare tillämpas samma bestämmelser med den förändringen, att ersättningen för dem utgår med kr. 1·50 per dag från och med första dagen. Ölutkörarna intaga en särställning såtillvida, att understödet för dem är bestämt till 2 kr. per dag från och med tredje dagen under högst 90 dagar av 12 på varandra följande månader. Varar sjukdomen längre än en vecka, utfaller understödet från och med tredje dagen. För övrigt äro bestämmelserna desamma som för andra manliga arbetare. Vid olycksfall under arbete blir arbetspersonalens ersättning ännu större. Manliga arbetare utom utkörarna åtnjuta sålunda härvid full avlöning under 120 dagar samt, om så påfordras, halv avlöning under följande 60 dagar. Skulle arbetaren bliva oförmögen till arbete för ännu längre tid, bekostar arbetsgivaren vid behov sjukhusvård under ytterligare 6 månader, varjämte i händelse av invaliditet gottgörelse lämnas enligt lagen om olycksfall i arbete den 5 juli 1901. Kvinnliga arbetare erhålla under motsvarande förhållanden 2 kr. per dag intill den dag, då ersättning enligt lag börjar utgå, samt äro för övrigt likställda med manliga arbetare. För ölutkörarna gälla även här särskilda bestämmelser, i det understödet för dem utgår med 4 kr. dagligen under högst 120 dagar av 12 på varanda följande månader samt, om så påfordras, med 2 kr. under ytterligare 60 dagar. För övrigt äro villkoren desamma som för andra manliga arbetare. Vid olycksfall utom arbetet erhålla de olika arbetarkategorierna samma understöd som vid vanligt sjukdomsfall.

Vid andra bryggerier, där understöd av ovan antytt slag förekommer, tillämpas delvis andra och mindre ingående bestämmelser för dess utdelning. Från många bryggerier har sålunda meddelats, att halv avlöning erhålles under längre eller kortare tid. Ofta förekommer även, att full avlöning lämnas dels vid kortare sjukdom, dels vid olycksfall. Blir sjukdomen långvarig, kan vidare full avlöning åtnjutas exempelvis den första månaden, varefter halv avlöning inträder under en eller ett par av de närmast följande. På andra ställen få gifta arbetare $^2/_3$ och ogifta arbetare $^1/_2$ av den vanliga lönen. Vid åter andra bryggerier utbetalas ett visst fixerat belopp av t. ex. 1 à 2 kr.

per sjukdag och arbetare. I enstaka fall har slutligen uppgivits, att sjukunderstöd visserligen utdelas, men att storleken av detsamma bestämmes efter omständigheterna.

Understöd av härovan antydd beskaffenhet har redovisats av sammanlagt 82 bryggerier med 2 981 arbetare. Det synes alltså i regel vara de större bryggerierna, som lämna sina arbetare den kraftigaste sjukhjälpen.

En form av sjukunderstöd, som hittills icke berörts, men som dock förekommer vid enstaka bryggerier, representeras av sjukkassorna. Sådana kassor, avsedda enbart för respektive bryggeriers personal, hava redovisats av tio olika bryggerier med sammanlagt 641 arbetare. På sådana platser, där någon särskild sjukkassa ej funnits för bryggeriarbetarna, hava dessa ofta varit medlemmar av annan å orten verksam kassa. Avgifterna till kassorna torde väl i allmänhet erlagts av arbetarna själva. Fall förekomma emellertid även, där bryggerierna helt eller delvis bekostat densamma. Sammanlagt 20 bryggerier med 738 arbetare hava sålunda lämnat bidrag för nämnda ändamål. Bidragens storlek har ej alltid specificerats, men för 14 företag med inalles 619 arbetare uppgick den på detta sätt utbetalade summan till kr. 6 960.

Av de åtgärder, som vid bryggerierna genomförts till arbetarnas fromma, är försäkringen mot olycksfall i arbete den allmännaste. Denna omständighet äger sitt naturliga samband med föreskrifterna i lagen den 5 juli 1901 angående arbetsgivares skyldighet att till arbetare utbetala ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete. För försäkringen hava anlitats dels Riksförsäkringsanstalten, dels andra svenska eller utländska försäkringsföretag. Beträffande försäkringsvillkoren har i allmänhet svarats, att desamma motsvara den i ovannämnda lag stadgade ersättningsskyldigheten. På många håll hava emellertid avvikelser härifrån förekommit. Sålunda inträder arbetsgivarens ersättningsskyldighet ofta tidigare än efter i lag stadgade 60 dagar, t. ex. fr. o. m. 1:sta eller 4:de dagen efter olycksfallet, liksom även ersättningsbeloppet stundom är högre än det föreskrivna av 1 kr. per dag. Nämnda belopp uppgår sålunda ej sällan till 1·50 à 2 kr. per dag, eller ock får arbetaren behålla sin fulla avlöning mot att firman uppbär försäkringsbeloppet. För de kvinnliga arbetarna är ersättningen vanligen lägre, så att, när densamma för manlig arbetare utgör exempelvis 1·50 à 2 kr. per dag, belöper den sig för kvinnlig till 1 kr. à 1·50 per dag. I vissa fall gäller försäkringen även skada till följd av olycksfall utom arbetet.

Medför olycksfallet döden, utfaller i ett stort antal fall en summa av kr. 1 000 à 2 000 för manliga arbetare eller kr. 1 000 à 1 500 för kvinnor och minderåriga arbetare. De lägre beloppen äro vanligast. Även för invaliditet har försäkring redovisats från ett flertal bryggerier. Försäkringsbeloppen växla här från kr. 1 000 till kr. 3 000 à 4 000 per arbetare.

Antalet av de bryggerier, som meddelat uppgift angående olycksfallsförsäkring, har inalles uppgått till 166. Vid räkenskapsårets slut sysselsattes vid dessa bryggerier sammanlagt 4 183 arbetare. Hela denna personal torde dock icke varit försäkrad, utan synes försäkringen i främsta rummet hava omfattat vuxna manliga arbetare samt endast mera sällan även kvinnor och minderåriga arbetare.

Uppgifterna om sjukdomar äro, vad förvaltningspersonalen angår, mycket ofullständiga, sannolikt av det skälet, att denna personal i regel ej är tillförsäkrad särskild sjukersättning, varför inträffade sjukdomsfall ej särskilt antecknas. För arbetspersonalens vidkommande är sjukdomsredovisningen långt mera tillfredsställande. Uppgifter i detta hänseende hava sålunda lämnats af inalles 81 bryggerier med 3 374 manliga eller kvinnliga arbetare.

Enligt dessa uppgifter hava av 2 402 manliga arbetare 633 eller 26·35 % under året varit sjuka längre eller kortare tid. För de kvinnliga arbetarna var motsvarande procenttal 20·68. Sammanlagda antalet dagsverken för den här redovisade arbetspersonalen uppgick till 933 892 och motsvarande antal sjukdagar till 20 599. Hopslås dessa två summor, kommer man upp till en totalsumma av 954 491 tjänstedagar, varav sjukdagarna utgöra 2·16 %. Bortser man från olycksfallen, synas de reumatiska sjukdomarna vara de för bryggeriarbetarna mest karakteristiska.

G. Svagdricksbryggerierna.

Redovisningen av svagdricksbryggerierna har icke varit fullt tillfredsställande, vilket närmast har sin grund däri, att dessa företag i allmänhet drivas i synnerligen ringa omfattning samt ofta sakna ordnad bokföring samt andra förutsättningar för mera detaljerade uppgifters avgivande. Av de 664 skattefria bryggerier, som under tillverkningsåret 1910—1911 voro i gång inom landet, hava sålunda blott 504 insänt begärda redogörelser. Bland dessa ingå dock i regel alla de mera betydande anläggningarna, vilket inses därav, att maltavverkningen vid de redovisade företagen under året utgjort 7 940 215 kg. eller 81·96 % av den totala.

Någon förvaltningspersonal i egentlig mening förekommer endast i undantagsfall vid de skattefria bryggerierna. De enskilda ägarna deltaga nämligen i regel personligen i de olika göromålen inom bryggeriet och äro därför närmast att betrakta som arbetare, under det att aktiebolagens verkställande direktörer eller disponenter ofta synas ägna blott någon timme av dagen åt sina direktörsåligganden. I vissa fall förekommer överhuvud icke någon verkställande direktör, utan förvaltningen omhänderhaves av någon arbetsförman, bokhållare el. dyl.

Enligt kontrollstyrelsens berättelser voro under tillverkningsåret 1910—1911 sammanlagt 2 061 arbetare sysselsatta vid de skattefria bryggerierna. Av arbetarna voro 1 851 manliga och 210 kvinnliga samt 1 844 i åldern 18 år eller däröver och 217 under 18 år.

I de till Kollegiet inkomna uppgifterna hava inalles redovisats 1 502 manliga och 173 kvinnliga arbetare. Av de förra voro inalles 483 antingen bryggeriägare eller hemmavarande söner till sådana, och av de senare tillhörde 76 på ett eller annat sätt bryggeriägarnas familjer. Vid efterföljande tabellsammanställningar hava emellertid endast främmande arbetare medtagits, alldenstund någon tillfredsställande överblick över arbetslönernas storlek på annat sätt ej kan erhållas. Vid medellönernas angivande har vidare befunnits lämpligt att beräkna dels årslöner, dels veckolöner. Nämnda förfarande grundar sig därpå, att svagdrickstillverkningen delvis är att betrakta såsom säsongarbete. Det är nämligen företrädesvis under den varma årstiden, som hithörande produkter finna avsättning, och följaktligen kräves då en talrikare personal än under de kallare årstiderna. Särskilt är det relativt sällsynt, att kvinnliga arbetare sysselsättas året runt, och vid löneberäkningarna hava därför blott veckolöner upptagits för dessa.

De beräknade medellönerna för de olika slagen av arbetare framgå av efterföljande sammanställning.

	18 år och däröver.				Under 18 år.	
	Gifta.		Ogifta.			
Årsarbetare.	Antal.	Arbetslön. Kr. per år.	Antal.	Arbetslön. Kr. per år.	Antal.	Arbetslön. Kr. per år.
Manliga brygghusarbetare	*221*	1 159	*136*	845	*21*	580
Utkörare	*210*	1 337	*83*	909	*6*	584
Veckoarbetare.		Kr. per v.		Kr. per v.		Kr. per v.
Manliga brygghusarbetare	*41*	18·89	*51*	17·47	*25*	9·21
Kvinnliga »	*16*	13·68	*34*	12·21	*12*	7·94
Utkörare	*36*	21·96	*27*	19·07	*5*	10·21

Arbetarnas särskilda förmåner bestå dels av naturaförmåner såsom fri kost, bostad, vedbrand och lyse samt fria malt- och läskedrycker, dels av andra extra förmåner, såsom fri läkarvård och medicin, sjukhjälp, hyresbidrag och försäkringspremier. Vad beträffar den förstnämnda gruppen av förmåner, så har värdet av desamma med undan-

tag av malt- och läskedryckerna inräknats i respektive arbetares löner liksom även förekommande kontanta förmåner. Naturaförmåner hava, såsom av nedanstående sammanställning närmare framgår, åtnjutits i ganska stor utsträckning, vilket naturligen sammanhänger med bryggeriernas övervägande belägenhet å landsbygden, där arbetaren i regel erhåller fritt vivre hos sin husbonde.

Arbetarnas naturaförmåner.

Totalantal redovisade arbetare.	Därav arbetare med natura-förmåner.	De senares kontanta lön. Kr.	Värde av natura-förmåner.	Naturaförmånernas värde i % av hela inkomsten.
944	323	175 006	56 021	32·01

Vid ovanstående beräkning hava naturligen endast främmande arbetare medtagits. Dock har här ingen åtskillnad blivit gjord mellan årsanställda arbetare och arbetare på kortare tid, utan ingå båda dessa kategorier i översikten. Av denna framgår, att 34·22 % av alla arbetare med redovisade löner åtnjutit naturaförmåner av något slag. Värdet av nämnda förmåner uppgick till 32·01 % av hela inkomsten för den personal, som blivit delaktig af desamma.

Fria malt- och läskedrycker hava redovisats till ett sammanlagt belopp av 6 662 hl.

Andra av arbetspersonalen åtnjutna extra förmåner hava i en eller annan form redovisats från 131 bryggerier med sammanlagt 716 arbetare. Fri läkarvård har sålunda vid behov kunnat erhållas av 357, fri medicin av 309 och annan sjukhjälp av 241 arbetare. Sjukhjälpen har vanligen bestått däri, att arbetarna helt eller delvis fått behålla sin avlöning under någon viss tidrymd av året. Olika bestämmelser hava härvid i allmänhet varit gällande vid sjukdom och vid olycksfall. Sålunda har exempelvis i förra fallet halv avlöning erhållits i tre månader och i senare fallet full avlöning under lika lång tid. Understödet har dock ej alltid utfallit under fullt så lång tidrymd som den nyssnämnda. I något fall åtnjutes sålunda full avlöning vid sjukdom blott under 8 dagar, medan i andra fall tiden är utsträckt till en månad. En del bryggerier bereda arbetarna sjukhjälp under den formen, att de bekosta deras medlemskap i sjukkassa, självhjälpsförening el. dyl. På detta sätt erhållet sjukunderstöd synes i regel uppgå till 1 kr. à 1·50 kr. per dag, räknat från någon av de första dagarna efter sjukdomsfallet.

Några enbart för bryggeripersonalen avsedda sjukkassor förekomma i regel icke vid svagdricksbryggerierna beroende därpå, att varje företag vanligen sysselsätter blott ett ringa fåtal arbetare, om främmande arbetskraft överhuvud anlitas. Endast i ett fall har kassa av här ifrågavarande slag redovisats.

I allmänhet hava här åsyftade bryggerier haft sina arbetare olycksfallsförsäkrade. Av de förutnämnda 716 arbetarna voro sålunda inalles 532 försäkrade i en eller annan anstalt. Vanligen är försäkringen tagen i Riksförsäkringsanstalten i överensstämmelse med den i lagen angående ersättning vid olycksfall i arbetet stadgade ersättningsskyldigheten. Bland de anlitade försäkringsföretagen förekomma dock även ett flertal andra anstalter såsom Bore, Norden, Fylgia, Oden, Skandinavien och Winterthur. Ofta är också försäkringen verkställd på för arbetarna gynnsammare villkor, än vad som kunnat föranledas av den för arbetsgivare föreskrivna ersättningsplikten. Understödet uppgår sålunda stundom till 1·50 à 2 kr. per dag och tillämpas fr. o. m. någon av de första dagarna efter olycksfallet. Dessutom äro många arbetare försäkrade för något visst belopp, exempelvis 1 000 eller 2 000 kr., som utfaller i händelse av invaliditet eller dödsfall till följd av under arbetet liden skada.

H. Maltfabrikerna.

Den vida övervägande delen av det malt, som förbrukas inom landet, tillverkas vid sådana mälterier, som äro förenade med bryggerier. Ett mindre antal fristående maltfabriker finnas dock, vilka huvudsakligen leverera malt till bryggerier utan egna mälterier. Inalles har utredningen omfattat 26 sådana maltfabriker, av vilka dock enstaka mera äro att betrakta som hantverk än som industri.

Enligt de inkomna uppgifterna har förvaltnings- och arbetspersonalen vid samtliga redovisade mälterier under året uppgått till sammanlagt 155 personer. Av dessa tillhörde 43 förvaltnings- och 112 arbetspersonalen, varvid till den förstnämnda räknats även enskilda ägare och bolagsmän, då icke särskild disponent funnits.

Antalet dagsverken har uppgivits till 26 485. Ett avsevärt antal av arbetarna har, såsom av denna siffra tydligen framgår, endast en kortare del av året haft sysselsättning inom industrien.

Under den del av året, då här ifrågavarande arbetare icke varit anställda vid mälterierna, hava de i allmänhet sökt sig förtjänster på andra håll. Det stora flertalet synes hava ägnat sig åt grovarbete av olika slag. Somliga hava sysslat med körning vid bryggerier eller på annat håll, medan åter andra varit anställda vid tegelbruk. En och annan har arbetat som murare, timmerman, bryggeriarbetare eller boddräng.

Arbetarna åtnjuta förutom den kontanta lönen i vissa fall särskilda förmåner. Dessa hava utgjorts dels av naturaförmåner, såsom fri bostad, bränsle och lyse, dels av andra förmåner, såsom hyresbidrag, försäkringspremier och sjukhjälp. Det förstnämnda slaget har dock synbarligen tillkommit endast årsanställda arbetare, av vilka 15 stycken eller 35·7 % av hela antalet sådana åtnjutit förmåner av ifrågavarande art. Dessa 15 arbetare uppburo under året i kontant lön kr. 13 601, vartill kommo 2 281 kr., utgörande det uppgivna värdet av förmånerna. Av den totala inkomsten, kr. 15 882, representerade alltså dessa 16·77 %, varvid även hyresbidrag medräknats.

Vida allmännare hava övriga extra förmåner av arbetarna åtnjutits. Sålunda hava ej mindre än 100 arbetare eller 89·3 % av hela antalet redovisats såsom olycksfallsförsäkrade och vid sjukdom har fri läkarvård helt eller delvis kunnat erhållas av 79, fri medicin av 41 och annan sjukhjälp av 19 arbetare. Olycksfallsförsäkringen synes i allmänhet med vissa tilläggsbestämmelser vara avpassad i enlighet med arbetsgivarnas lagstadgade ersättningsskyldighet vid olycksfall i arbete. De särskilda tilläggsbestämmelserna avse att på ett eller annat sätt höja försäkringens effektivitet. Sålunda är densamma i vissa fall utsträckt att gälla även utom arbetet. Vanligen utgår ersättning jämväl under karenstiden. Det lämnade understödet är därjämte ofta större än det lagstadgade av 1 kr. per dag och uppgår ej sällan till 1·50 à 2 kr. Medför olycksfallet invaliditet eller döden, utfaller stundom ett försäkringsbelopp, varierande mellan 1 000 och 3 000 kr.

Av de arbetare, som åtnjutit fri läkarvård och medicin, hava några dessutom haft tillgång till fri lasarettsvård. För övrigt har sjukhjälpen bestått däri, att arbetarna fått behålla sin avlöning helt eller delvis under någon längre eller kortare tid. Vid ett par fabriker utbetalas sålunda full lön till arbetarna under hela sjukdomstiden. Vid ett annat mälteri utgår i händelse av sjukdom halv avlöning till de arbetare, som varit anställda längre tid än ett år, och vid åter ett annat mälteri göres intet avdrag å lönen, om sjukdomen ej blir långvarigare än en à två veckor. Särskilda sjukkassor för mälteriernas personal hava ej förekommit och några uppgifter rörande arbetarnas medlemskap i sådana föreligga icke. Ej heller hava annat än enstaka uppgifter varit tillgängliga i fråga om personalens sjukdomsförhållanden.

Bergshanteringen i Sverige år 1912.

(Efter Kungl. Kommerskollegii berättelse.)[1]

Bergshanteringen och särskilt den viktigaste grenen därav, järnmalmsproduktionen, företedde under år 1912 fortfarande en stark utveckling.

Malmproduktionens omfattning framgår av följande tablå:

	Järnmalm.	Silver- och blymalm.	Kopparmalm.	Manganmalm.	Zinkmalm.	Svavelkis.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Beräknat värde:	*49 635 061*	*556 497*	*163 056*	*203 360*	*2 922 213*	*313 358*
Kvantitet:	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
Direkt användbar malm:	6 179 855	237	1 975	388	10 335	30 882
Anrikningsprodukt:	520 710	2 640	1 084	4 713	39 701	953
Summa **1912**	**6 700 565**	**2 877**	**3 059**	**5 101**	**50 036**	**31 835**
» 1911	6 153 778	2 999	1 623	5 377	51 242	30 096
» 1910	5 552 678	2 700	3 638	5 752	49 453	25 445
» 1909	3 886 060	1 721	9 562	5 212	43 760	16 104
» 1908	4 713 160	2 058	21 371	4 616	40 077	29 569

För *järnmalm* uppvisar år 1912 den högsta produktionssiffra, som någonsin förekommit; ökningen från föregående år utgör c:a 9 %. Denna kraftiga ökning beror främst på de goda konjunkturer, som under året varit rådande i det att våra exportmalmer rönt mycket livlig efterfrågan på järnmarknaden.

Ökningen i 1912 års järnmalmsproduktion faller huvudsakligen på Norrbottens, Kopparbergs, Örebro och Västmanlands län, men även övriga län, där järnmalm under året vunnits, hava i sin mån därtill bidragit utom Värmlands län, där en minskning sedan föregående år inträtt.

Av den inom riket brutna järnmalmen kommer största delen, 64 %, från Norrbottens län. Därnäst kommer Kopparbergs län med 19 %. Av återstoden brytes större delen i Örebro och Västmanlands län. Hela antalet gruvor i verksamhet utgjorde 300 (mot 278 år 1911). — Av myrmalm erhölls under året 1 339 ton; största delen upptogs ur sjön Vidöstern i Småland.

Tackjärnstillverkningen uppgick under redogörelseåret till 699 816 ton mot 634 392 ton föregående år, alltså en ökning med 10 %. Värdet av 1912 års

[1] Sveriges officiella statistik. Bergshanteringen 1912. Stockholm 1913.

produktion har uppgivits till 53·4 millioner kr. Liksom under en lång följd av år varit fallet, kommer omkring hälften (år 1912 50·3 %) av denna produktion på Kopparbergs och Örebro län. Antalet masugnar i verksamhet utgjorde 119, varav 4 elektriska; dessutom hava 28 masugnar, uppgivits såsom brukbara, ehuru de ej under året varit i verksamhet. 4 nya ugnar hava sedan föregående år tillkommit; av dessa äro två elektriska.

Masugnarnas tillverkningar år 1912, närmare specificerade, utgjordes av följande olika slags tackjärn, oberäknat gjutgods, framställt direkt från masugn:

Smides- och puddeltackjärn . . .	182 688 ton	Gjuttackjärn för aducering . . .	22 122 ton
Bessemertackjärn	143 755 »	» » andra ändamål .	15 781 »
Martintackjärn	322 923 »	*Summa*	**687 269** ton

Produktionen av *smidbart järn och stål* kan fullständigt beräknas endast genom angivande av de framställda kvantiteterna ovällda mellanprodukter. Tillverkningen härav utgjorde:

	Kvantitet (ton).				Värde (mill. kr.).
	1909.	1910.	1911.	1912.	1912.
Smältstycken och råskenor	120 669	151 713	146 722	148 828	18·8
Götmetall	313 035	472 249	470 867	515 313	54·7
Blåsstål eller oräckt brännstål . . .	391	212	436	425	0·1

Tillverkningen av dessa produkter, som under år 1911 något nedgått, har, såsom av ovanstående framgår, under redogörelseåret avsevärt ökats. Antalet under år 1912 begagnade järnverk uppgick till 75 mot 79 år 1911.

Produktionen av *smidesjärn och -stål* har uppgivits till 509 224 ton mot 456 355 ton föregående år; värdet av 1912 års produktion uppgives till 80·4 millioner kr. [1]

Kolförbrukningen vid järnverken uppgick under redogörelseåret till 43·2 millioner hl. träkol, 359 584 ton stenkol och 136 472 ton koks.

Produktionen av andra metaller än järn framgår av följande sammandrag:

	Kvantitet (ton).				Värde (kr.).
	1909.	1910.	1911.	1912.	1912.
Guld	0·014	0·002	0·011	0·031	75 910
Silver	0·51	0·03	1·29	0·96	73 861
Bly	166	355	1 134	1 073	359 700
Koppar	2 375	3 111	3 221	3 957	5 345 665
Zink	635	558	2 124	3 228	1 694 821

[1] Anmärkas bör att egentliga manufakturartiklar såsom bleck- eller tunnplåt, spik, redskapssmide m. m., som framställas af förut vällt järn eller stål, överförts till statistiken för fabriker och hantverk, varemot tubämnen, grovplåt, ankare o. a. grovsmiden ingå i ovanstående siffror.

Brytningen vid de skånska *stenkolsfälten* har utgjort:

	Kvantitet (ton).				Värde (kr.).
	1909.	1910.	1911.	1912.	1912.
Stenkol	246 808	302 786	311 809	360 291	2 858 908
Eldfast lera	108 871	140 607	145 141	135 773	230 655
Klinkerlera	49 069	67 252	82 511	58 846	140 880

Brytningen av stenkol år 1912 utvisar, enligt vad förestående siffrorådagalägga, en relativt stark ökning sedan föregående år, utgörande 15·5 %. Å andra sidan utvisar eldfast lera en minskning sedan föregående år av 6·5 %, klinkerlera en minskning av 28·7 %.

Fältspatsbrytningen utgjorde 34 305 ton mot 36 235 ton föregående år; värdet har uppskattats till 332 782 kronor. Kvarts har för år 1912 redovisats med en kvantitet av 22 365 ton mot 24 927 ton föregående år och till ett uppskattat värde av 102 926 kronor.

Av övriga bergverksprodukter erhöllos följande belopp:

	Kvantitet (ton).				Värde (kr.).
	1909.	1910.	1911.	1912.	1912.
Kopparvitriol	628·0	19·8	320·1	870·4	343 650
Järnvitriol	182·0	236·0	155·7	335·3	14 036
Alun	132·4	182·5	159·2	144·5	14 450
Blyerts	25·9	48·9	65·4	79·1	9 485
Brunsten (pulveriserad)	60·0	58·0	56·0	62·0	4 340
Rostat zinkblände	33 879·0	33 882·0	37 537·0	33 521·9	2 785 966

Antalet av de vid bergverksrörelsen i riket år 1912 använda arbetarna utgjorde inalles 31 921 mot 30 579 år 1911. Antalet under redogörelseåret utgjorda dagsverken uppgick till 8 987 177 eller i medeltal per arbetare 282.

Arbetare och utgjorda dagsverken uppgingo till följande antal:

	Arbetare.	Dagsverken.	Dagsverken per arbetare.
vid järnmalmsbrytning	9 778	2 673 289	274
» järnmalmsanrikning	715	185 238	259
» annan malmbrytning	894	236 403	264
» annan malmanrikning	372	105 222	283
» brikettering	403	124 333	308
» stenkolsbrytning	2 147	561 778	262
» fältspatsbrytning	349	75 848	217
» järnverk[1]	16 224	4 710 149	290
» andra bergverk	1 039	314 917	303
Summa	**31 921**	**8 987 177**	**282**

Dessutom har för upptagning och rengöring av sjö- och myrmalm använts 1 030 dagsverken.

[1] Jfr noten å föregående sida.

Hela antalet vid berg- och malmförädlingsverken använda motorer utgjorde 3 664 med sammanlagt 179 866 effektiva hästkrafter, fördelade på följande olika slags motorer:

	Effektiva hästkrafter.	
	För omedelbar drift.	Uteslutande för drivande av elektricitetsgeneratorer.
Vattenhjul	4 864	—
Vatten:urbiner	43 877	19 194
Ångmaskiner	27 135	5 030
Ångturbiner	910	7 283
Olje- och gasmotorer	1 494	1 715
Elektriska motorer	68 364	—
Summa	**146 644**	**33 222**

Under redogörelseåret utfärdades 1 584 mutsedlar, varav 544 å nyupptäckta och 1 040 å förut inmutade fyndigheter. Av mutsedlarna gällde 863 järnmalm, 492 kopparmalm, 71 silver- och blymalm samt 67 zinkmalm.

Av i statistiken upptagna 541 bergverk tillhörde 51 enskilda personer, 342 aktiebolag och 148 andra bolag. Bergverksägarnas för bevillning uppskattade inkomst utgjorde för de olika slagen av anläggningar följande belopp:

	Kr.
Järngruvor (samt briketterings- och anrikningsverk)	22 660 904
Stenkolsgruvor	442 372
Andra gruvor och fältspatsbrott	1 412 217
Järnverk	4 859 876
Andra bergverk	448 842
Summa	**29 824 211**

Detta belopp överstiger med 4·7 millioner kronor motsvarande siffra för år 1911, den högsta dittills redovisade.

Landsorganisationen i Sverige år 1912.[1]

Landsorganisationens medlemsantal, som under åren 1908—11 befunnit sig i nedgående, har, enligt vad den senaste årsberättelsen utvisar, under år 1912 ånyo börjat stiga. Antalet medlemmar utgjorde nämligen, som av omstående tablå framgår, c:a 87 000 den 1 januari 1913 mot 80 000 samma dag år 1912 och 85 000 år 1911. Av de olika fackförbunden har Järn- och metallarbetareförbundet företett den största ökningen, 1 410 medlemmar. Därnäst kommer Sågverksindustriarbetarförbundet med 1 137 nya medlemmar, medan Grov- och fabriksarbetareförbundet samt Träarbetareförbundet vardera ökat sitt medlemsantal med c:a 900. Den, absolut taget, största minskningen har inträtt inom Murareförbundet, som förlorat 350 medlemmar. Ett nytt fackförbund, Handskarbetareförbundet, har under året beviljats inträde i Landsorganisationen. Däremot har Lantarbetareförbundet av ekonomiska skäl sett sig föranlåtet att utgå ur organisationen.

Fackförbundens inkomster uppgingo till sammanlagt kr. 1 944 790·70, medan utgifterna belöpte sig till kr. 1 573 471·90, fördelade på följande poster:

	Kr.		Kr.
Strejker inom avdelningarna . . .	199 005·21	Reseunderstöd	6 806·45
Lockouter » » . . .	267 636·59	Sjukunderstöd	8 223·50
Administration vid konflikter . . .	20 611·36	Rättegångar	2 001·90
Trakasserade medlemmar	6 470·64	Administration	210 007·86
Kontingent t. Landsorganisationen .	87 789·55	Agitation	49 846·06
Uttaxering t. Landsorganisationen .	269 662·90	Facktidningar	36 878·80
Internationella förbindelser	3 939·03	Amortering av lån	73 792·00
Konflikter i utlandet	4 169·18	Övriga utgifter	117 807·08
Arbetslöshetsunderstöd	208 823·79	*Summa*	**1 573 471·90**

Förbundens sammanlagda kapital- och kassabehållning uppgick den 1 januari 1913 till kr. 1 582 681·47 mot kr. 1 195 536·04 den 1 januari 1912. Kassabehållningen per medlem var vid 1913 års början i genomsnitt kr. 15·07.

[1] Berättelse över Landsorganisationens i Sverige verksamhet 1912. Stockholm 1913.

Till Landsorganisationen anslutna fackförbund.

Organisationernas namn	Avdelningarnas antal.			Medlemmarnas antal.			Inkomster under år 1912.		Utgifter under år 1912.	
	1 jan. 1911.	1 jan. 1912.	1 jan. 1913.	1 jan. 1911.	1 jan. 1912.	1 jan. 1913.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Sv. Träarbetareförbundet . . .	175	157	151	6 483	6 293	7 184	117 859	30	79 473	32
» Bleck- och Plåtslagareförb. .	48	46	44	1 408	1 293	1 401	31 146	14	33 337	68
» Sågverksindustriarb.-förb. .	72	69	78	4 108	3 652	4 789	81 492	41	71 241	16
» Måleriarbetareförbundet . .	42	39	38	1 910	1 559	1 892	35 231	19	39 978	51
» Skrädderiarbetareförbundet .	65	62	50	2 191	2 066	2 042	50 793	01	49 366	94
» Skoarbetareförbundet . . .	44	37	35	3 687	2 943	2 946	49 149	69	53 964	26
Int. Tobaksarbetareförbundet . .	21	19	16	1 677	1 728	1 766	31 382	93	19 759	68
Sv. Bageri- o. Kond.-arb.-förb. .	57	54	55	3 060	2 404	2 901	328 042	61	326 178	36
» Bryggeriarbetareförbundet .	25	23	25	1 541	1 419	1 439	20 338	13	12 222	01
» Handskarbetareförbundet . .	—	6	6	—	145	140	6 026	17	3 143	75
» Lantarbetareförbundet . . .	39	—	—	756	—	—	—	—	—	—
» Grov- och Fabriksarb.-förb.	213	195	182	12 790	11 521	12 420	183 620	89	132 481	38
» Tunnbinderiarbetareförb. . .	20	20	21	280	300	304	5 218	53	4 758	53
» Gjutareförbundet	97	96	92	2 452	2 458	2 687	67 092	69	44 722	03
De Förenade Förbunden	40	33	32	1 214	1 032	1 157	23 848	34	19 388	85
Sv. Murareförbundet	75	73	66	3 619	3 658	3 308	71 432	21	60 459	26
» Stenhuggareförbundet . . .	102	90	99	3 740	3 719	3 921	72 850	11	81 386	89
» Textilarbetareförbundet . .	39	39	40	1 914	1 430	1 502	15 320	89	16 295	50
» Gruvarbetareförbundet . . .	33	28	25	1 537	1 299	1 286	22 829	35	17 531	96
Sk. Sadelm.- o. Tapetserareförb.	32	30	28	610	550	583	6 842	47	20 396	77
Sv. Bokbindareförbundet	13	13	10	496	504	624	10 487	89	9 872	68
» Transportarbetareförbundet	61	60	61	3 611	4 084	4 474	77 644	29	51 628	43
» Kommunalarbetareförbundet	25	29	30	1 218	1 602	2 004	28 306	22	24 132	38
» Kakelugnsmakareförbundet .	21	19	20	456	449	525	9 456	20	7 735	14
» Förgylleri- o. Glasm.-arb.-f.	10	8	7	209	162	114	2 346	90	2 547	85
» Varuutk. o. Handelsarb.-förb.	10	14	18	518	412	600	11 528	18	10 366	22
» Hattarbetareförbundet . . .	4	5	5	127	141	138	2 512	99	1 634	99
Int. Litografiska Förbundet . .	10	9	9	211	203	219	5 439	94	4 651	80
Sv. Järn- och Metallarb.-förb. .	192	191	189	23 534	23 248	24 658	576 551	03	374 815	57
Summa	**1 585**	**1 464**	**1 432**	**85 857**	**80 274**	**87 024**	**1 944 790**	70	**1 578 471**	90

Föreningsväsendet bland arbetsgivare och arbetstagare i Tyskland år 1911.

Utmärkande för föreningsväsendet bland arbetsgivare och arbetstagare i Tyskland är bl. a. dess relativt stora omfattning i det att icke blott arbetsgivare och arbetare i vanlig bemärkelse utan även de talrika mellanklasserna av i privat och offentlig tjänst anställda teknici, kontorister, musici m. fl. i stor utsträckning sammanslutit sig i föreningar för tillvaratagande av gemensamma intressen. Sistnämnda mellangrupp räknade vid slutet av år 1911 tillsammans 7 924 förbund av olika omfattning med tillsammans 830 870 medlemmar.

Vid samma tidpunkt utgjorde antalet arbetsgivarförbund 3 085. Beträffande dessa föreligger emellertid endast från 2 019 uppgift om antalet medlemmar samt endast från 1 547 förbund uppgift om antalet hos medlemmarna anställda arbetare. Till de 2 019 förbunden voro emellertid anslutna 132 485 medlemmar och hos medlemmarna i de 1 547 förbunden voro anställda c:a 4 378 000 arbetare.

Vid samma tidpunkt uppgick antalet arbetarorganisationer av olika slag till c:a 19 000 med ett sammanlagt medlemsantal av c:a 4 300 000.

Beträffande förhållandet inom olika industrier mellan antalet sysselsatta arbetare å ena sidan samt antalet hos organiserade arbetsgivare sysselsatta resp. till fackförbund anslutna arbetare å den andra belyses detta av efterföljande översikt. Det i densamma uppgivna antalet fackföreningsmedlemmar gäller emellertid endast följande trenne slag av förbund, nämligen de s. k. fria fackorganisationerna, de Hirsch-Dunckerska samt de kristliga fackorganisationerna. Medlemsantalet i de övriga, vilka av den tyska officiella statistiken sammanfattas i trenne grupper, ingår icke i de anförda siffrorna. Detta förklaras dels därav, att deras medlemmar i stor utsträckning även tillhöra de förut omförmälda förbunden, dels därav att de icke alltid äro organiserade efter industrier, dels slutligen därav, att i vissa fall erforderliga uppgifter över deras medlemsantal saknats.

Beträffande antalet hos arbetsgivarförbundens medlemmar inom olika industrigrupper sysselsatta arbetare grunda sig hithörande siffror på arbetsgivarförbundens uppgifter och vidlåder dem därför den förut påpekade ofullständigheten, beroende därpå att endast ungefär hälften av förbunden lämnat uppgift om medlemsantalet. Härvid är dock att märka, att det huvudsakligen är de smärre orts- och distriktsförbunden, som icke insänt uppgifter, under det att däremot de större liksom ock i det närmaste samtliga riksförbund uppgivit resp. medlemsantal. De resultat, som framgå ur de meddelade siffrorna, torde därför böra tillmätas ganska stor sannolikhet. Tablån visar, att antalet av de arbetare, som voro anställda hos arbetsgivare,

tillhörande arbetsgivarorganisationer, överträffade antalet till fackföreningarna hörande inom följande industrigrupper, nämligen: gruvindustri, jord- och stenindustri samt textilindustri. Omvänt torde förhållandet hava varit inom läder-, trä- och den grafiska industrien. Inom de övriga industrigrupperna synes förhållandet i detta avseende vara mera ovisst.

Industrigrupper.	Antal sysselsatta arbetare enligt yrkesräkningen 1907.	Antal arbetare hos medlemmar i arbetsgivarförbund.	%.	Antal arbetare anslutna till fackföreningar.	%.
Gruvindustri	903 156	469 982	*52·04*	208 402	*23·07*
Jord- och stenindustri	644 604	209 248	*32·46*	69 140	*10·73*
Metall- och maskinindustri	1 694 111	796 288	*47·00*	627 312	*37·03*
Textilindustri	856 522	490 026	*57·21*	178 183	*20·80*
Läderindustri	158 413	16 034	*10·12*	44 274	*27·95*
Träindustri	571 549	70 137	*12·27*	217 114	*37·99*
Närings- och njutningsämnesindustri	789 615	182 355	*23·09*	133 811	*16·95*
Beklädnadsindustri	707 143	146 729	*20·75*	123 546	*17·47*
Byggnadsindustri	1 571 154	500 924	*31·88*	496 836	*31·62*
Grafisk industri	163 322	77 006	*47·15*	106 239	*65·05*
Summa	**8 059 589**	**2 958 729**	*36·71*	**2 204 857**	*27·36*

De här ifrågavarande arbetsgivarförbunden hava alla till mer eller mindre väsentlig uppgift att bilda motvikt mot fackföreningarna, varför det ligger i sakens natur, att deras uppkomst är att härleda till föregående sammanslutningar å arbetarsidan, samt att ett starkare uppsving, åtföljt av en mer energisk verksamhet inom endera organisationen vid en viss tidpunkt skall åtföljas av ett motsvarande uppsving inom den andra, såvida icke särskilda omständigheter utgöra hinder härför.

Arbetsgivarföreningar i modern bemärkelse funnos visserligen sedan gammalt i Tyskland och uppstodo i samband med storindustriens framträdande särskilt under perioden 1860—1890. Utmärkande för alla dessa föreningar var att deras verksamhet föll helt inom näringspolitikens, tullfrågornas, teknikens och produktionsregleringens områden, varför också ett stort antal syndikat och karteller bildades under denna tid, under det att arbetarfrågorna lämnades å sido. Ännu så sent som år 1901 redovisar det tyska inrikesdepartementets statistik blott trenne arbetsgivarförbund (ett antal som dock rätteligen bör fördubblas) med uppgift att tillgodose arbetsgivarnas intressen gent emot arbetarnas. Arbetarorganisationerna åter började som bekant att bildas i Tyskland på 1860-talet, då såväl de socialdemokratiska s. k. »fria fackföreningarna» som de Hirsch-Dunckerska eller s. k. »tyska fackföreningarna» uppstodo. Åren 1889—90 inföll deras första uppsvingsperiod, varefter de förra hela det följande decenniet, frånsett trenne år av relativt

ringa tillbakagång, oavbrutet tillväxte, för att år 1901 omfatta c:a 700 000 samt tvänne år därefter 1 million medlemmar, samtliga anslutna till »Generalkommission der Gewerkschaften Deutschlands». Mot denna relativt starka utveckling av arbetarorganisationerna svarade under nyssnämnda decennium ett begynnande organiseringsarbete å arbetsgivarnas sida, vilket dock under denna tid blott resulterade i ett relativt fåtal föga omfattande, svaga och isolerade arbetsgivarföreningar. Det var först i den mån verkan av arbetarnas starkare organisation framträdde vid lönekonflikter o. dyl., som behovet att konsolidera sitt föreningsväsen även för arbetsgivarna blev kännbart. Strävandena härför utgingo från Hamburg-Altona vid början av 1900-talet, men det var först efter den bekanta långvariga strejken bland vävarne i Chrimmitschau som organisationsväsendet tog ett livligare uppsving. Nämnda strid betecknar därför en vändpunkt i utvecklingen av den tyska industriens föreningsväsen, och den följande tiden karakteriseras därav att arbetsgivarorganisationerna inom kort nådde en omfattning, som gjorde dem ungefär jämnstarka med arbetarorganisationerna. Nyssnämnda konflikt uppkallade nämligen ett stort antal av Tysklands enskilda arbetsgivare såväl som arbetsgivarföreningar till stöd och hjälp åt kollegerna i Chrimmitschau och därigenom framträdde med ökad styrka behovet av ett starkare föreningsväsen. Det omedelbara resultatet härav blev bildandet år 1904 av tvänne centralförbund med särskild uppgift bl. a. att verka för upprättande av nya arbetsgivarföreningar samt dessas såväl som de förutvarandes sammanslutning i riksförbund samt inordnande i de tvänne centralförbunden. Dessa benämndes »Hauptstelle Deutscher Arbeitgeberverbände» samt »Verein Deutscher Arbeitgeberverbände». Under ledning av dessa tvänne organisationer har arbetsgivarnas föreningsväsende under det sistförflutna årtiondet hastigt utvecklats och konsoliderats och slutligen hava innevarande år de tvänne nämnda centralförbunden den 4 april sammanslagits till ett hela Tyskland omfattande förbund benämnt »Vereinigung Deutscher Arbeitgeberverbände».

Men även för arbetarnas organisationer och närmast för de fria fackföreningarna, om vilka här i första rummet är tal, har den sista tiden utmärkts av i hög grad stegrat medlemsantal. De anställdas organisation däremot har utvecklats oberoende av strejker och lönestrider samt till följd därav också utan närmare påverkan av organisationssträvandena hos arbetsgivare och arbetare.

Genom de tillgängliga officiella siffrorna erhålles visserligen icke en fullständig statistisk belysning av nyss anförda förhållanden. Såsom ett mått på organisationsväsendets utveckling kan man emellertid beträffande arbetsgivarna och anställda betrakta antalet varje år nybildade förbund, dels absolut taget, dels uttryckt i procent av antalet förut befintliga förbund, samt beträffande arbetarna antalet nya medlemmar per år inom de fria fackföreningarna, något som framgår av efterföljande tablå.

Emellertid måste beträffande siffrorna för arbetsgivarorganisationerna hänsyn även tagas därtill, att sammanslagningar ägt rum, vadan antalet förbund vid slutet av varje år icke utgör något fullt tillfredsställande mått å

organisationsväsendets utveckling. Ännu betänkligare i detta avseende är dock att uppgift om stiftelseåret saknas från 1 231 förbund eller c:a 40 % av hela antalet. Beträffande arbetarna åter har icke hänsyn tagits till medlemsantalet inom övriga fackföreningar än de s. k. fria och sålunda icke till de Hirsch-Dunckerska och de kristliga fackföreningarna, ej heller till de oavhängiga, konfessionella, de nationella m. fl., vilka sistnämnda dock kunna lämnas å sido, då deras medlemmar till stor del även äro medlemmar i någon av de förenämnda organisationerna. Belysande för den brist, som statistiken sålunda företer, är, att de Hirsch-Dunckerska föreningarna år 1911 räknade 107 743 medlemmar, vilket för övrigt var 9 354 *färre* än sex år tidigare, samt de kristliga fackorganisationerna vid slutet av år 1911 350 574 mot 191 690 år 1905.

	Antal arbetsgivarförbund.		Antal förbund för anställda.		Antal medlemmar i de »fria fackförbunden».	
	Absolut.	Ökning i %.	Absolut.	Ökning i %.	Absolut.	Ökning eller minskning i %.
Före år 1900	264	—	32	—	580 473	—
Vid slutet av år 1900 .	330	*25·0*	33	*3·13*	680 427	*17·2*
1901 .	362	*9·7*	35	*6·06*	677 510	— *0·4*
1902 .	432	*19·3*	39	*11·43*	733 206	*8·2*
1903 .	512	*18·5*	41	*5·13*	887 698	*21·1*
1904 .	726	*41·8*	46	*12·20*	1 052 108	*18·5*
1905 .	876	*20·7*	47	*2·17*	1 344 803	*27·8*
1906 .	1 120	*27·9*	48	*2·13*	1 689 709	*25·6*
1907 .	1 381	*23·3*	50	*4·17*	1 865 506	*10·4*
1908 .	1 535	*11·6*	52	*4·00*	1 831 731	— *1·8*
1909 .	1 652	*7·6*	52	—	1 832 667	*0·1*
1910 .	1 776	*7·5*	54	*3·85*	2 017 298	*10·1*
1911 .	1 854	*4·4*	57	*5·55*	—	—
Grundläggningsår obekant	1 231	—	6	—	—	—

En blick på de i tablån anförda procentsiffrorna visar en tydligt framträdande periodicitet beträffande organisationsväsendets utveckling såväl bland arbetsgivare som bland arbetare, men däremot icke bland de anställda, åtminstone under det årtionde, för vilket officiella siffror kunnat erhållas. Åren 1901—06 utmärkas i stort sett av en allt livligare organisationsverksamhet bland arbetsgivare och arbetare, kulminerande åren 1905—1906, varefter verksamheten avtager till år 1911. Särskilt anmärkningsvärt är året 1904, vilket medförde en ökning av 214 nya arbetsgivarförbund, motsvarande

41·8 % av de förut befintliga, en direkt verkan av Chrimmitschau-strejken samt de i samband därmed bildade tvänne centralförbundens verksamhet.

Efter denna allmänna översikt skall i det följande lämnas en närmare redogörelse för de trenne olika grupperna av organisationer.

I. Arbetsgivarförbund.

Arbetsgivarförbunden kunna delas i fyra grupper allt eftersom de såsom huvuduppgift eller såsom en av sina huvuduppgifter ställt:

1) allmänna näringspolitiska frågor;
2) allmänna socialpolitiska frågor;
3) reglering av produktion, avsättning, priser o. s. v. (karteller);
4) tillvaratagande av medlemmarnas intressen i förhållande till arbetarna vid reglering av arbetstid, arbetslöner o. s. v.

Av dessa olika slag av förbund avses i det följande, liksom också i den förut lämnade översikten, endast de, vilka uteslutande eller delvis sysselsätta sig med arbetsförhållandenas reglering (4) eller vilka tillhöra någon av de trenne första grupperna, men *därjämte* för tillvaratagande av medlemmarnas intressen i förhållande till arbetarna äro anslutna till förbund av det förenämnda slaget.

De här redovisade förbunden kunna vara antingen riks-, lands- resp. distrikts- eller ortsförbund allt efter den territoriella omfattningen av deras organisation. Deras antal ävensom i vissa fall deras medlemsantal och antalet hos medlemmarna anställda arbetare under de år, för vilka officiella siffror föreligga, framgår av efterföljande översikt:

Vid slutet av år	Antal			Summa förbund.	Antal förbund, som lämnat uppgift å resp. antal		Därvid uppgivet antal		
	riks-förbund.	lands- och distrikts-förbund.	orts-förbund.		medlemmar.	arbetare hos medlemmar.	medlemmar.	arbetare.	
							Absolut.	Absolut.	Ökning i %.
1908	73	402	2 117	2 592	—	—	159 405	3 647 147	—
1909	84	474	2 055	2 613	1 923	1 114	115 095	3 854 680	5·7
1910	93	474	2 361	2 928	1 929	1 351	127 424	4 027 440	4·5
1911	103	461	2 521	3 085	2 019	1 547	132 485	4 378 275	8·7

Beträffande samtliga dessa siffror gäller vad ovan sagts om 1911 års siffror, att desamma, ehuru ej exakta, dock lämna en något så när riktig bild av de verkliga förhållandena.

Från yrkessynpunkt kunna arbetsgivarföreningarna uppdelas i fem grupper allt eftersom de omfatta arbetsgivare inom 1) lantbruk, trädgårdsskötsel och fiske; 2) industri och hantverk; 3) handel, samfärdsel och värdshusrörelse;

4) de s. k. fria yrkena samt slutligen 5) blandade förbund, som sträcka sin verksamhet över flera av de nämnda grupperna. Organisationens utveckling inom dessa områden framgår av efterföljande tablå:

	Antal			Summa förbund	Förbund, vilka uppgivit antalet		Därvid uppgivet antal	
	riks-förbund.	lands- och distrikts-förbund.	orts-förbund.		med-lemmar.	arbetare hos med-lemmar	med-lemmar.	arbetare.
Lantbruk, trädgårds-skötsel och fiske .	4	8	38	50	19	15	14 154	99 010
Industri o. hantverk	88	400	2 152	2 640	1 815	1 388	103 887	3 060 328
Handel, samfärdsel och värdshusrörelse	7	12	135	154	86	50	5 105	101 977
Fria yrken	2	23	78	103	2	2	516	25 000
Blandade förbund .	2	18	118	138	97	92	8 823	1 091 960
Summa	**103**	**461**	**2 521**	**3 085**	**2 019**	**1 547**	**132 485**	**4 378 275**

Av de för år 1911 redovisade 103 riksförbunden voro 92 självständiga, under det att 11 voro anslutna till andra riksförbund tillhörande samma yrkesgrupp. Av lands- och distriktsförbunden voro 84 självständiga och 377 anslutna till andra liknande förbund eller till riksförbund inom samma näringsgrupp, medan av ortsförbunden 224 voro självständiga och 2 297 anslutna till andra förbund inom samma grupp.

Beträffande de tvänne ovan omnämnda, för de tyska arbetsgivarnas organisationssträvanden så betydelsefulla förbunden: »Hauptstelle Deutscher Arbeitgeberverbände» och »Verein Deutscher Arbeitgeberverbände» räknade det förra vid slutet av år 1911 6 664 medlemmar och 1 092 789 arbetare och det senare c:a 50 000 medlemmar och c:a 1 300 000 arbetare. Endast beträffande »Hauptstelle» föreligga motsvarande siffror för tidigare år. Förbundets omfattning vid slutet av vart och ett av åren 1908—11 var följande:

År.	Medlemsantal.	Arbetarantal.
1908	6 144	988 142
1909	6 589	1 027 818
1910	6 656	1 051 002
1911	6 664	1 092 789

Då de tvänne centralförbunden hava olika medlemmar, torde antalet av dessa samt av hos dem anställda arbetare inom den genom förbundens sammanslagning innevarande år bildade »Vereinigung Deutscher Arbeitgeberverbände» uppgå till resp. c:a 57 000 och 2 400 000.

Tvänne av arbetsgivarförbundens viktigare uppgifter äro strejkersättning, vare sig genom försäkring eller på annat sätt, samt arbetsförmedling. För

upptagande av dessa tvänne verksamhetsgrenar å förbundens program hava särskilt de tvänne centralförbunden varit verksamma, i det att dessa enligt stadgarna skulle verka för utveckling och centralisering av arbetsgivarföreningarnas arbetsförmedlingsanstalter samt utgöra en förbindelse mellan förbund med strejkersättning genom att bilda en för dem avsedd återförsäkringsfond.

Resultatet av strävandena i sistnämnda avseende visar sig däruti, att utav de vid slutet av år 1910 befintliga 127 424 medlemmarna i arbetsgivarförbunden hade 47 328 eller 37·1 % sökt genom anslutning till försäkringen skydda sig för strejkernas och bojkottens ekonomiska följder. År 1911 voro motsvarande siffror 132 485 samt 49 781 eller 37·6 %. Fäster man sig i stället vid strejkersättningens omfattning i förhållande till antalet av arbetsgivarförbunden anslutna arbetare, erhållas följande siffror. År 1910 var nämnda antal arbetare 4 027 440, varav 2 315 159 eller 57·5 % voro inbegripna i strejkersättning av ett eller annat slag. Vid slutet av år 1911 voro motsvarande siffror 4 378 275 resp. 2 637 637 arbetare och 60·2 %.

Sätten för anordnande av denna strejkersättning äro flera, men gemensamt för dem alla är, att försäkringstagaren ej erhåller några *rättsanspråk* beträffande ersättningen gent emot försäkringsorganet, utan förblir detta alltid en inre fråga av helt och hållet privat natur. Detta förhållande gäller även då ersättningen grundar sig på s. k. strejkförsäkring, varmed endast förstås att avgifterna mer eller mindre fullständigt beräknas efter försäkringstekniska grunder, utan att försäkringstagaren därför medgivits några rättskrav mot försäkringsföreningen. Denna anordning avser givetvis att garantera försäkringsorganet erforderligt inflytande på arbetsgivaren vid arbetskonflikter. En annan anordning av strejkersättningen företer mindre fasta former, i det att arbetsgivarförbundet bland sina medlemmar uttaxerar den i varje särskilt fall såsom skälig ansedda ersättningen.

I och för strejkförsäkringen hava upprättats tvänne återförsäkringsföreningar, den ena av »Haupstelle», den andra av »Verein». Till den förra äro omedelbart anslutna 3 riks-, 13 lands- och 69 ortsförbund med 2 472 medlemmar och 386 042 arbetare och till den senare 9 ersättningsföreningar, 2 riks- och 2 landsförbund med 8 496 medlemmar samt 316 000 arbetare. Härtill komma 6 icke återförsäkrade försäkringsföreningar med 19 164 medlemmar och 593 623 arbetare, varvid dock uppgifter saknas från tvänne föreningar. Tillsamman räkna sålunda de egentliga försäkringsföreningarna 30 132 medlemmar och 1 295 665 arbetare, under det återstoden av de i strejkersättning inbegripna, utgörande 19 649 arbetsgivare med 1 341 972 arbetare tillhöra arbetsgivarförbund med strejkersättning enligt andra än försäkringstekniska grunder.

I efterföljande tablå äro de arbetsgivarförbund, vilkas medlemmar på ett eller annat sätt äro tillförsäkrade strejkersättning, fördelade på olika näringsgrenar. Såsom av tablån framgår har strejkersättningen vunnit sin i förhållande till arbetarantalet största tillslutning inom bergshanteringen, textilindustrien, den grafiska industrien samt metallindustrien men däremot den

relativt minsta tillslutningen inom lantbruket och den kemiska industrien — varvid givetvis frekvensen av arbetsstrider inom resp. näringsområden varit av avgörande betydelse.

Avgifterna inom försäkringsföreningarna utgöras vanligen av dels en inträdesavgift i regeln belöpande sig till 0·25 à 1 Mark per 1 000 Mark av närmast föregående års arbetslöner, dels en årspremie i regeln varierande emellan 0·50 och 3 Mark per 1 000 Mark arbetslöner. Den härför lämnade strejkersättningen växlar högst betydligt till sitt belopp och beräknas efter mycket olika grunder inom olika föreningar. Såsom exempel kunna tjäna förhållandena inom en år 1911 nybildad förening: »Entschädigungs-Gesellschaft Süddeutscher Arbeitgeber». Denna är delad i tvänne klasser med lika inträdesavgift, 0·25 Mark, men olika årsavgifter, resp. 3 och 1 Mark per 1 000 Mark av arbetslönernas årssumma, varvid dock medlemmarna i den senare klassen kunna vid behov åläggas en extra uttaxering av intill 2 Mark per 1 000.

Industrigrupper.	Antal arbetsgivarförbund, som på ett eller annat sätt tillförsäkrat sig strejkersättning.			Därav antal förbund med återförsäkring.	Antal				
					medlemmar, som inbegripas i strejkersättningen.		arbetare, som inbegripas i strejkersättningen.		
	Riksförbund.	Lands- och distriktsförbund.	Ortsförbund.		Absolut.	I % av hela medlemsantalet.	Absolut.	I % av hela arbetarantalet hos förbundsmedlemmar.	I % av hela arbetarantalet inom industrigruppen år 1907.
Gruvindustri	1	5	—	—	219	*79·9*	440 961	*93·8*	*48·8*
Jord- och stenindustri	7	4	—	1	1 097	*30·4*	114 553	*54·7*	*17·8*
Metall- och maskinindustri	5	19	17	3	4 963	*36·1*	703 010	*88·3*	*41·5*
Kemisk industri[1] . .	1	—	—	—	21	*20·0*	1 650	*6·6*	—
Textilindustri . . .	3	15	51	65	2 493	*95·3*	474 733	*96·9*	*55·4*
Pappersindustri . . .	4	2	1	1	340	*33·0*	40 027	*72·3*	—
Läderindustri	1	2	9	—	1 025	*78·8*	8 480	*52·9*	*5·4*
Träindustri	1	3	13	1	4 360	*85·8*	56 169	*80·1*	*9·8*
Närings- o. njutningsämnesindustri . . .	3	5	5	—	7 419	*74·9*	69 579	*38·2*	*8·8*
Beklädnadsindustri .	4	3	4	—	4 106	*39·6*	100 133	*68·2*	*14·2*
Tvättanstalter . . .	1	—	—	—	691	*55·4*	15 879	*74·6*	—
Byggnadsindustri . .	1	8	10	—	13 753	*28·0*	282 237	*56·3*	*17·9*
Grafisk industri . .	3	—	—	—	5 170	*95·4*	69 556	*90·3*	*42·6*
Handel och samfärdsel	3	1	9	1	1 711	*36·6*	40 328	*39·9*	—
Blandade yrken . . .	2	10	34	17	13 980	*20·6*	1 018 345	*30·6*	—
Summa	**40**	**77**	**153**	**89**	**61 348**	*37·6*	**3 435 640**	*60·2*	—

[1] De inom denna industrigrupp sysselsatta arbetarnas antal har vid yrkesräkningen år 1907 icke särskilt angivits utan inräknats i andra industrigrupper.

Ersättningens utbetalning, för vilken gäller tre månaders karenstid, sker efter olika grunder allt efter som stilleståndet i arbetet förorsakats av strejk och bojkott eller lockout. I förra fallet erhålles per förlorad arbetsdag i första klassen 40 % och i andra klassen 25 % av varje arbetares dagslön, såsom mått å vilken gäller hela summan under närmast föregående år utbetalade arbetslöner, dividerad med 300 gånger arbetarantalet. Vid lockout däremot beräknas ersättningen enligt följande grunder:

Vid ett antal utestängda arbetare av	erhålles i ersättning inom klass: I.	II.
intill 250	40 %	25 %
251—500	25 »	12.5 »
501—1 000	12·5 »	7·5 »
1 001—2 000	7·5 »	5 »
2 001—4 000	5 »	2·5 »
över 4 000	2·5 »	— »

av genomsnittslönen per förlorad arbetsdag.

Då officiella siffror endast i enstaka fall föreligga rörande de från alla dessa föreningar utbetalade ersättningarnas belopp, lämnas denna fråga här helt och hållet å sido.

Såsom förut omnämnts, ingick det redan från början i de tvänne centrala arbetsgivarförbundens uppgifter att befordra upprättande av arbetsförmedlingsanstalter inom arbetsgivarförbunden eller under deras ledning samt att verka för dessas centralisering. Redan tidigare hade emellertid dessa uppgifter omhändertagits av arbetsgivarorganisationerna i ursprungsorten för här ifrågavarande sammanslutningssträvanden, Hamburg. Därstädes upprättades nämligen år 1889 av »Verband der Eisenindustrie, Hamburg» de moderna arbetsgivarförbundens första arbetsförmedling. Avsikten var därvid från arbetsgivarnas sida att i viss mån behärska arbetsmarknaden för att särskilt vid konflikter tillförsäkra sig arbetskraft. Då liknande anspråk framställdes från fackföreningarnas sida att använda arbetsförmedling i lönerörelsernas tjänst o. dyl., uppstodo ofta konflikter mellan dessa olika intressen, vilket ledde till att fackföreningarna å sin sida även upprättade arbetsförmedlingsanstalter. Då ett fasthållande å ömse sidor vid dessa mot varandra stridande uppfattningar givetvis skulle hava omöjliggjort all ordnad arbetsförmedling, har man, som bekant, sökt lösa frågan utgående från den förutsättningen att arbetsförmedlingen utgör ett för de båda parterna *gemensamt* intresse och sålunda upprättat dylika anstalter under ledning av både arbetsgivare och arbetare samt strängt neutrala under arbetskonflikter. Dylika paritetiska anstalter hava antingen upprättats av särskilda föreningar bestående av arbetsgivare, arbetare och utomstående, eller av respektive kommuner, i båda fallen fristående från arbetsgivar- och arbetarorganisationerna. Under förhandlingar mellan parterna rörande denna angelägenhet (Breslau 1910) har även föreslagits upprättande av paritetiska besvärsin-

stanser för arbetsgivarförbundens förmedlingsanstalter, liksom det också föreslagits att ställa åtminstone vissa av resp. förbund upprättade anstalter under statskontroll. En del paritetiska anstalter, gemensamt upprättade av arbetsgivar- och arbetarförbund, hava också kommit till stånd.

Den utsträckning, i vilken arbetsgivarförbunden inom olika industrier under år 1911 innehaft egna anstalter resp. begagnat sig av andra förmedlingsanstalter av olika slag, framgår av efterföljande tablå. Det i förhållande till antalet av resp. förbund sysselsatta arbetare synnerligen stora antalet förmedlade platser beror därpå, att anstalterna även anlitas av andra än förbundsmedlemmar.

Yrkesgrupp.	Egna anstalter underhållas af följ. antal			För arbetsförmedling anlitas, med eller utan bidrag,					Antalet av förbunden ägda anstalter, inkl. filialer.	Uppgift å antalet förmedlade platser föreligger från			
				anstalt tillhörande				en offentlig anstalt		följ. antal förbund (kol. 2—4).	omfattande följ. antal		
	riks-	lands- och distrikts-	orts-	annat arbetsgivarförbund	ett hantverksförbund [1]	ett arbetarförbund	en förening				anstalter av de i kol. 10 upptagna.	sysselsatta arbetare.	förmedlade platser under år 1911.
	förbund.			av följ. antal förbund.									
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Lantbruk, trädgårdsskötsel och fiske	1	—	3	1	—	—	—	—	14	1	11	40 000	13 337
Bergsbruk	—	1	—	—	—	—	—	—	17	1	17	346 244	200 750
Jord- och stenindustri .	2	—	—	1	—	—	—	—	2	1	1	21 000	167
Metall- o. maskinindustri	1	12	16	14	1	—	—	3	34	28	33	400 118	337 951
Kemisk industri	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Textilindustri	—	—	5	—	—	1	—	—	5	5	5	7 756	30 129
Pappersindustri	1	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—
Läderindustri	—	1	2	—	2	—	—	6	3	2	2	186	1 934
Trävaruindustri	—	—	7	5	2	14	—	10	7	3	3	6 794	4 493
Närings- och njutningsämnesindustri	—	2	7	—	—	1	1	—	9	7	7	15 361	19 615
Beklädnadsindustri . . .	1	2	5	2	9	3	—	1	8	5	5	3 858	2 163
Tvättanstalter	2	—	2	3	—	—	—	—	15	4	15	20 889	4 000
Byggnadsindustri . . .	1	3	49	12	10	11	1	19	72	37	56	217 480	109 060
Grafisk industri	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Handel och samfärdsel .	2	1	12	4	—	—	—	1	31	13	28	66 250	342 830
Blandade yrken	—	2	21	2	—	—	—	—	31	20	28	107 852	80 222
Summa	**11**	**24**	**130**	**45**	**24**	**32**	**3**	**40**	**250**	**127**	**211**	**1 253 788**	**1 146 651**

[1] Härmed förstås de skråna närmast motsvarande »Innungen».

För erhållande av en riktig uppfattning om den relativa betydelsen av de olika slagen av arbetsförmedlingsanstalter saknas fullt jämförbara siffror, i det icke alla anstalter lämnat erforderliga uppgifter, vartill kommer att den tyska officiella statistiken år 1911 icke ännu omfattade de talrika yrkesmässiga förmedlingsanstalterna, en brist som dock numera håller på att avhjälpas. Nedanstående siffror återspegla därför, med fullständigt uteslutande av de yrkesmässiga anstalterna, icke fullt exakt de verkliga förhållandena; till jämförelse hava även motsvarande siffror för år 1910 anförts.

År	Antal genom anstalter av nedan angivna slag förmedlade platser.											
	Kommunala eller af kommun understödda anstalter		Andra allmänna eller allmännyttiga anstalter.		Paritetiska, fackliga anstalter		Arbetsgivaranstalter		Hantverksförbundens anstalter		Arbetstagarnas anstalter	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
1911 . .	992 843	438 083	83 103	48 957	41 542	3 471	685 064	26 045	125 099	5 914	283 877	10 932
1910 . .	749 306	354 788	72 745	44 070	101 834	11 868	336 316	22 378	129 442	5 646	250 957	10 966

(Forts.)

Allmän sparbanksstatistik år 1911.

I serien »Sveriges officiella statistik» föreligger sedan den 15 sistlidne april Kungl. Statistiska Centralbyråns berättelse angående sparbankernas och andra liknande penninginrättningars verksamhet under år 1911. I huvudsak lik föregående års berättelser med detta innehåll skiljer den sig dock från dessa genom mer detaljerade och delvis helt och hållet nya uppgifter, beroende på att de genom nådigt brev av den 8 december 1911 fastställda frågeformulären kommit till användning vid infordrandet av uppgifterna från vederbörande penninginstitut.

Antalet *sparbanker*, för vilka redovisning skett, utgör 438, varav 3 äro nybildade. Dock har med utgången av år 1910 en upphört, varav ökningen utgör tvänne sparbanker. Av dessa 438 befinna sig sedan flera år tillbaka 2 under utredning, och har Sigtuna sparbank beslutat upphöra.

Efter huvudkontorets läge tillhöra 112 städerna och 326 landsbygden. Största antalet förefinnes inom Östergötlands län (41), Kristianstads län (76) och Malmöhus län (57), under det att lägsta antalet är att finna i Stockholms stad (2) och län (4), Uppsala län (4), Jämtlands län (2) och Västerbottens län (2). Å landsbygden förekommer ingen sparbank i Stockholms, Västmanlands och Västerbottens län. Endast sex städer i landet sakna sparbank, och av dessa städer ligga tre inom Stockholms län. Till jämnare för-

delning av sparbankernas verksamhet bidraga alla avdelningskontor, vilkas antal utgjorde 424, de flesta belägna å landsbygden.

De mindre sparbankerna äro till största delen belägna å landsbygden, de medelstora med en omslutning av 1 till 5 mill. kr. fördela sig ungefär lika på stad och land, under det att de största sparbankerna, 38 till antalet, med 5 mill. kr. insättarebehållning och därutöver, på 4 undantag när ha sina huvudkontor i städer. Anmärkningsvärt är, att alla dessa 4 stora landssparbanker äro belägna inom Malmöhus län, och att detta län rymmer 13 eller över 1/3 av landets 38 större sparbanker.

Beträffande antalet expeditionsdagar, då sparbankerna hållas tillgängliga för insättning, kan iakttagas, att denna siffra, som under och efter år 1908 upphörde att ökas, med år 1911 åter börjat stiga. Antalet expeditionsdagar är helt naturligt större för stads- än för landsbanker och utgjorde för de förra 238 och för de senare 49, vilket innebär, att medelsiffran, som utgjorde 97, stigit med 1 sedan år 1910.

Lägsta tillåtna insättningsbelopp växlar vanligen mellan 25 öre och 1 kr., men förekomma dock minimibelopp ända ned till 10 öre och ända upp till 5 kr.

I så gott som alla sparbanker finnas bestämmelser om det högsta belopp av en insättares tillgodohavande, varå ränta må gottgöras. Storleken av detta maximibelopp växlar mellan 2 000 till 10 000 kr. i de flesta sparbankerna, men förekomma i några fall högre belopp, i tre Skånebanker ända upp till 50 000 kr. När så befinnes vara förenligt med fördel, kan på många håll maximibeloppet av styrelsen tillfälligtvis höjas. Man kan skönja en tydlig tendens hos sparbankerna att vilja höja gränsen för högsta räntebärande belopp.

Vid beräkning av den medelränta, som gottgjorts insättarna, måste man taga hänsyn dels till förekomsten av denna maximigräns, dels ock därtill, att sparbankerna vanligen icke gottgöra ränta på insatta medel förrän från och med den 1 i varje kalendermånad efter insättningsdagen, varigenom alltid en mindre del av insättarebehållningen ligger räntelös. Följden är, att då man uträknar den genomsnittliga räntesats, enligt vilka sparbankerna beräknat räntegottgörelse åt insättarna (den s. k. faktiska medelräntan), man erhåller en något högre siffra, än då man beräknar, huru många procent det sammanlagda, insättarna tillgodoförda räntebeloppet utgör av hela det insatta kapitalet (den s. k. effektiva medelräntan). De flesta sparbankerna, vilka tillsammans representera över hälften av hela sparbanksomslutningen i landet, ha gottgjort sina insättare efter 4 1/2 %, men ha särskilt en del större sparbanker hållit sig nere vid 4 % ränta på ett belopp av över 200 000 000 kr. Ett relativt så betydande belopp som c:a 79 mill. kr. har gottgjorts efter 5 % ränta. Återstående inlåningen är fördelad närmast över och under 4 1/2 %, dock till större delen under, vadan medelräntefoten blir 4·4 %, och innebär detta en minskning av 0·136 % sedan år 1910. Den effektiva medelräntan utgjorde 4·386 %, men har denna minskats med endast 0·106 % sedan år 1910. Marginalen mellan faktisk och effektiv medelränta

har följaktligen minskats icke obetydligt, vilket är liktydigt med en minskning av ett för insättarna improduktivt kapital. Lägsta effektiva ränta inom landet var att finna i Stockholms stad och inom Gottlands län, under det att den högsta förelåg inom Kristianstads län (4·69 %) och i allmänhet inom de sydligaste och nordligaste provinserna, en av de anmärkningsvärda likheterna mellan dessa de mest skilda landsändarna inom riket.

Till bedömande av utlåningsräntan föreligga uppgifter om lägsta förekommande räntesatser vid utlåning dels mot inteckning i fast egendom, dels mot borgen. Helt naturligt ställer sig fastighetskrediten något billigare än borgenslånen, och är skillnaden i allmänhet $^1/_2$ à $^3/_4$ %. Den vanligaste räntefoten vid inteckningslån är 5 %, och förekom den vid årets början i mer än $^2/_3$ av landets sparbanker, vilket tal vid årets slut ökats till inemot $^3/_4$. Endast i var tionde sparbank beviljades vid årets början borgenslån mot så låg ränta som 5 %, men förekom vid årets slut dylika lån mot enahanda ränta i var åttonde sparbank.

Uträknar man aritmetiska mediet av uppgivna lägsta inlåningsräntor inom länen och för hela riket, finner man i så gott som alla län en fast om ock relativt svag tendens till sjunkande ränta. Medeltalet för hela riket sjönk under året beträffande inteckningslån från 5·13 till 5·08 % och för borgenslån från 5·69 till 5·63 %. Dyraste räntor äro att finna i de norrländska länen, som förete räntor på inteckningslån på vanligen $5^1/_2$ % och något därutöver och för borgenslån på omkring 6 %.

Att märka är dock, att vid dessa beräkningar ingen hänsyn tästs vare sig vid storleken av respektive sparbankers totala utlåning, ej heller vid huru stor del av denna utlåning, som skett på här omtalade billigaste villkor. Synnerligen intressant skulle givetvis vara att undersöka storleken av marginalen mellan in- och utlåningsränta i respektive län, men ger en direkt jämförelse mellan här omnämnda medeltal av utlåningsräntan och förut omtalade medeltal av inlåningsräntan icke en korrekt bild av denna marginal.

Under och efter krisåren 1907—1908 kan man beträffande insättarnas antal märka en påtaglig minskning av nytillkomna och ökning av avgångna insättare, låt vara att de förras antal likväl betydligt översteg de senares. Från och med 1910 äger emellertid en omkastning rum till det bättre, och under år 1911 utgjorde den absoluta ökningen över 50 000 insättare. Sammanlagda antalet vid årets slut kvarstående insättare utgjorde 1 612 113 personer.

Insättarebehållningen vid 1911 års början utgjorde 808 391 523. En jämförelse mellan insättningar och uttagningar under året visar, att de senare endast utgöra 93 % av de förra. Överskottet uppgår till nära 13 mill. kr., vilket belopp med c:a $2^1/_2$ mill. kr. understiger 1910 års ökning.

I de olika länen växlar proportionen mellan in- och uttagning ganska betydligt. Högsta procentsiffrorna för uttagning förete Stockholms, Gottlands och Värmlands län, där uttagningarna överstiga insättningarna. Flera så-

som fattiga ansedda län kunna däremot uppvisa relativt låg uttagningsprocent. Så kommer exempelvis Västerbottens län lägst på skalan med endast 74 %.

Beräknar man samma proportion för hela riket under årets olika månader, finner man, att endast den sista månaden av varje kvartal, dock ej skördemånaden september, uppvisar överskott av uttagningar. I fråga om insättningsöverskott stå april och november högst. De absoluta insättningsbeloppen äro störst de fyra första och de två sista månaderna av året.

Den ränta, som under året tillgodoförts insättarna, uppgår till närmare 36 mill. kronor, vadan insättarnas totala behållning, då c:a 50 000 kr. på grund av preskription överförts till annat konto, med beloppet 48 615 620 kr. vuxit till 857 007 143 kr.

Av synnerligen stort intresse äro uppgifterna, som visa huru insättarebehållningen per individ sedan år 1860 för varje decennium vuxit inom länen. En dominerande ställning intaga de båda Skåneländen, främst Malmöhus län, där behållningen per individ, 533·95 kr., mer än tredubbelt överstiger motsvarande siffror i varje annat län, Kristianstads undantaget. Närmast i ordningen står Göteborgs och Bohus län. Länen omkring Mälaren utmärka sig för jämna och relativt höga siffror. Fattigare te sig helt naturligt de nordligare länen, men kan man under sista decenniet i några av dessa spåra en relativt snabb ökning av insättarebehållningen, särskilt i Kopparbergs län. Märkligt låga siffror uppvisa de båda Västgötalänen, betydligt lägre än exempelvis de närgränsande Jönköpings och Kronobergs län.

Per individ räknat har insättarebehållningen ökats från 7·07 kr. år 1860 till 154·09 år 1911, d. v. s. fierfaldigats nära 22 gånger på 51 år. Även om man tar hänsyn till det under denna tid starkt sjunkande penningvärdet och erkänner, att många faktorer, som här lämnas fullständigt obeaktade, spela in vid bedömandet av landets välstånd, så måste man dock anse, att av här omtalade siffror kan avläsas en stark stigning av detta välstånd.

I detta sammanhang kan också påpekas, att trots ovan omtalade, icke obetydliga ökning av antalet insättare medelvärdet av varje sparbanksbok under året stigit från 518·35 till 531·60 kr. Några direkt för året inkomna uppgifter, som kunna visa, huru sparbanksböckerna gruppera sig i storleksgrupper allt efter de belopp, de representera, saknas på grund av uppställningen hos de nya frågeformulären. Emellertid har utvecklingen i detta avseende under föregående år skett efter så konstanta riktlinjer, att en analogiberäkning måste anses mycket nära träffa verkliga sakförhållandet. Av denna beräkning framgår, att över halva antalet böcker faller på den storleksgrupp, som räknar en insättarebehållning av 100 kr. och därunder, under det att å andra sidan över hälften av det sammanlagda insättarekapitalet faller på de stora böckerna med över 2 000 kronors insättning. Uträknar man i procent dels antalet insättare och dels behållningen på de olika storleksgrupperna, äro dessa siffror ungefär omvänt proportionella. De stora behållningarna äro företrädesvis att söka i Stockholm, Göteborg och i Skåneländen, där de ut-

göra över hälften av samtliga insatta medel. Så är även förhållandet i Jämtlands län.

Sparbankernas skulder ha under året något minskats och belöpte sig till c:a 2½ mill., varav större delen utgjorde upptagna lån och lyftade kreditiv.

Sparbankernas fonder, grund- och reservfonder och övriga avsatta medel, uppgingo vid årets början till inemot 68 mill. kr. Sedan insättarnas räntor tillgodoförts dem, utgjorde den sammanlagda vinsten under året något över 9 mill. kr., under det att utgifterna uppgingo till ej fullt 4 mill. kr., varav ungefär 3·5 mill. åtgått till sparbankernas förvaltning, d. v. s. avlöningar och pensioner till tjänstemän, hyra för lokaler o. d. Då sparbankerna, framför allt de mindre, kunna betraktas som ett slags »ekonomisk självförvaltning», är det av intresse att se, huru dyrbar denna ställer sig. Här omtalade kostnader utgöra 1·04 % av summan av under årets lopp in- och uttagna medel och endast 0·41 % av hela insättarbehållningen vid årets slut. Med hänsyn till sparbankernas starka decentralisation och den proportionsvis vidlyftiga bokföring, som måste bli en följd av såväl de insatta som utlånade medlens splittring i smärre belopp, böra dessa kostnader få anses märkligt små.

Av ovannämnda utgifter utgöra ej mindre än nära 350 000 kr. anslag till allehanda kulturella, filantropiska och estetiska ändamål såsom till skolor och bibliotek, skyttefföreningar, badhus, sjukhus, kyrkor och planteringar. Framför allt har dock tuberkulosens bekämpande under året beaktats, och hava under denna tid över 100 000 kr. anslagits därtill, men är att märka, att Borås sparbank ensamt skänkt största delen av detta belopp.

Avskrivningar, som företagits till närmare 1 mill. kr., ha huvudsakligen skett å inventarier och fastigheter. Behållningen av fonderna hade vid årets slut stigit till 72 mill. kr. Vid jämförelse mellan fonderna och insättarnas behållning finner man, att de förra ej förmått att växa i samma proportion som den senare, utan visar procentsiffran, som anger förhållandet mellan de egna fonderna och insättarebehållningen, ett långsamt men stadigt sjunkande. Samma procentsiffra visar sig relativt hög i de mindre sparbankerna men avtar mycket påtagligt, ju större sparbankerna äro. Man finner även att landssparbankerna i förhållande till insättarbehållningens storlek äro proportionsvis fondstarkare än de i städerna belägna, vilket direkt sammanhänger med att just de stora sparbankerna i de flesta fall ha sina kontor i städer. Man måste visserligen medgiva, att risken vid utlåning bör vara proportionsvis mindre för en större sparbank än för en mindre, vilket i och för sig väl kan motivera de hos de förra relativt mindre fonderna, men man kan samtidigt tydligt se en försiktigare om ock något mindre vinstgivande utlåning hos de större sparbankerna. Särskilt påtaglig är penningplaceringen i obligationer och dylika värdepapper, vilken ej blott absolut utan även relativt är många gånger större i de största sparbankerna, varemot utlåningen mot säkerhet av inteckning förstärkt med borgen och mot endast borgen såväl relativt som absolut är mindre än de övriga bankernas motsvarande ut-

låning. Sparbanker med en insättarbehållning av 1 till 5 mill. kr. intaga i dessa avseenden en mellanställning mellan här som större och mindre betecknade sparbanker. Utlåningen till enskilda mot endast inteckning och till kommuner mot skuldebrev stiger ungefär kontinuerligt inom de olika storleksgrupperna i proportion till totalutlåningen, och utgöra inteckningslånen tyngdpunkten i sparbankernas hela utlåningsrörelse. Att de mindre sparbankerna däremot beträffande den övriga utlåningen riktat sin uppmärksamhet på rena borgenslån och på inteckningslån, förstärkta med borgen, under det att de större sparbankerna gjort motsvarande kapital räntabla genom köp av obligationer och värdepapper, äger fullt fog för sig, om man betänker, att de förra på grund av större lokal- och personkännedom äga en smidighet och anpassningsförmåga, som de senare sakna, under det att dessa i regeln torde ha större förutsättning att bedöma det reella värdet av obligationer och andra värdepapper.

Jämför man den samfällda utlåningen med de gångna årens, så finner man som mest anmärkningsvärt den tydliga benägenheten att placera allt större belopp mot inteckning och allt mindre mot borgen. Den förra utlåningen har under året ökats såväl absolut, med 32 mill. kronor, som relativt och utgjorde mer än 56 % av totalutlåningen, under det att borgenslånen utgjorde endast något mer än 15 % av samma belopp, vilken procentsiffra är den lägsta, som hittills förekommit.

Av stort intresse äro även uppgifterna angående sparbankernas utveckling under det gångna halvseklet. Från 29 772 872 kr. år 1861 har insättarbehållningen vid 1911 års utgång, om postsparbanken medräknas, stigit till 904 193 549 kr., d. v. s. flerfaldigats absolut mer än trettio gånger. Genom uppgifter för varje år om skillnaden mellan insatta och uttagna belopp kan man följa gången av detta uppsving. Tydligt avspegla sig där de goda och dåliga tider, som landet genomlupit under denna period. Visserligen ha upprepade gånger uttagningarna under året överstigit insättningarna, senast under krisåret 1908, men har dock insättarbehållningen varit i stadigt stigande, om man undantager det svåra året 1878. Särskilt gynnsamma te sig åren i början av 1870-talet och mediet av 1890-talet samt åren 1903—1906 och 1910—1911. Under åren 1896—97 äro att finna de största insättningsöverskott, som översikten uppvisar.

Redogörelsen innehåller jämväl uppgifter rörande *med sparbankerna jämförliga penninginrättningar*, varunder inbegripas kreditbolag och dylika penninginrättningar, vilka förut gingo under namnet »folkbanker». Denna beteckning har emellertid fått en specifik betydelse genom 1903 års banklag, och äro här omtalade penninginrättningar sådana bolag, vilka icke äga rätt att i firmanamnet upptaga orden »bank» eller »folkbank», och vilka driva sin rörelse utan av Konungen stadfäst reglemente.

För år 1911 redovisas inalles 25 dylika penninginrättningar, varav alla utom 1 äro belägna å landsbygden. Antalet dagar, kontoren hållas tillgängliga för insättning, växlar mellan 6 dagar i veckan och 1 dag i månaden. Beträffande lägsta insättningsbelopp å sparkasseräkning och beträffande hög-

sta belopp, varå ränta å dylik räkning gottgjorts insättarna, likna dessa penninginstituts bestämmelser motsvarande inom sparbankerna.

Medelräntefoten för inlåning å sparkasseräkning har nedgått till 4·374 % och den gottgjorda medelräntan har ökats till 4·379 %, men understego båda motsvarande räntor i sparbankerna. Räntefoten för upp- och avskrivning var naturligen än lägre, varemot den ränta, som gottgjorts för deponerade medel, något översteg sparbankernas gottgjorda inlåningsränta.

Räntan har vid utlåning såväl mot säkerhet av inteckning som borgen i de flesta fallen utgjort 6 %, men framträder en tendens till höjning mot årets slut. Växeldiskontot varierar i de 18 penninginrättningarna, där växeldiskontering förekommit, mellan 4½ % (i 1 fall) och 7 % (i 1 fall).

Liksom i sparbankerna äro de små insättarna överlägsna de större i antal, men underlägsna i fråga om den sammanlagda behållningens storlek.

Insättarnas å sparkasseräkning antal har under året med 2 194 personer stigit till 19 276. Insättningarna under året visa ett överskott utöver uttagningarna på över 600 000 kr. och, då därtill kommer gottgjorda, ej lyftade räntor, har insättarbehållningen ökats med icke fullt 1 mill. kr. och uppgår vid årets slut till i det närmaste 8 mill. kr.

Övriga i penninginrättningarna placerade medel uppgingo till närmare 4 mill. kr., varav något över 2 mill. kr. komma på depositionsräkning. Hela det sammanlagda skuldbeloppet, förutom fonder till 1¼ mill. kr., uppgick till icke fullt 12 mill. kr.

Av de förvaltade medlen voro de största beloppen placerade som lån mot borgen eller inteckning i fast egendom och i diskonterade växlar. Vid jämförelse med sparbankerna ha dessa penninginrättningar placerat proportionsvis mer än dubbelt så mycket eller över 30 % av sina medel som lån mot namnsäkerhet, vartill komma nära 24 % i form av diskonterade växlar. Däremot belöper sig utlåningen mot inteckning i fast egendom endast till c:a 27 % mot sparbankernas 56. Kunde man av sparbankernas uppgifter avläsa en målmedveten strävan att övergå från borgenslånen till den mer betryggande utlåningen mot fastighetsinteckning, så finner man beträffande här behandlade penninginrättningar endast tillfälliga fluktuationer i fråga om ovannämnda procentsiffror men ingen fast tendens.

Vad slutligen angår sparbankernas utbredning över jordklotet, så funnos enligt redogörelsen år 1910 117 mill. insättare med en sammanlagd behållning av 57½ milliarder kronor, varav närmare 40 milliarder kommo på Europa med i medeltal 93 kr. per individ. Beträffande insättarbehållningen, per individ räknat, i de särskilda länderna i Europa stod Schweiz främst med ett medeltal av över 300 kr. och därnäst Danmark, under det att Sverige kom i sjunde rummet, närmast efter Österrike.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbetet.

23. En vid ett gasverk anställd lyktputsare, som stod på en stege av endast något över 1 m. höjd över marken och putsade en lykta, råkade därunder av obekant anledning falla ned och slå huvudet så hårt i trottoarkanten, att döden sedermera följde.

24. Inom hamnområdet i en stad företog sig en arbetare, som var på väg till sitt arbete, att krypa under den nedfällda bommen vid en järnvägsövergång och begiva sig över spåret omedelbart efter det att ett snälltåg passerat. Snälltåget följdes emellertid på kort avstånd av ett växeltåg, vilket arbetaren, sannolikt på grund av bullret från snälltåget, ej observerade förrän det var för sent att hinna undan. Han kastades av växeltågets första vagn mot en parallellt med banan gående stenkaj och erhöll så svåra skador, att han blev liggande sanslös och senare på dagen avled.

25. En smörjare vid ett pappersbruk skulle verkställa smörjning av några pumptransmissioner, som voro belägna bakom en pappersmaskins våtparti. Han hade därvid sannolikt halkat på det sluttande och av vatten från sandfångaren fuktiga golvet, så att han antingen fått huvudet in under pumpremmen eller ock fått ett dödande slag av en till transmissionen hörande remskiva. Det kan ej med säkerhet avgöras vilketdera som inträffade, men att döma av att han påträffades död bakom maskinen med den ena träskon ännu fastsittande på foten, kan han ej hava medföljt transmissionen. Arbetsledningen vid bruket har med anledning av olyckshändelsen förklarat sig villig att vidtaga alla erforderliga skyddsåtgärder.

26. Ett trästycke, som vid en mekanisk verkstad bearbetades i svarv, råkade sprängas sönder, sannolikt till följd av kvist, och en av bitarna träffade en vid en kapsåg sysselsatt arbetare i pannan, så att han föll bakåt och slog huvudet mot en planhyvel. Av de dubbla slagen spräcktes hjärnskålen och mannen avled samma dag.

27. En linjearbetare vid ett elektricitetsverk hade gått upp i en ledningsstolpe för att lösgöra ledningstrådarna, enär stolpen såsom obehövlig skulle borttagas. Stolpen var emellertid angripen av röta under jordytan, och sedan den förlorat den stagning, som ledningstrådarna bibringade, hade den sannolikt råkat i svajning vid arbetarens försök att borttaga isolatorkrokarna samt därvid brustit och fallit omkull, medan arbetaren befann sig uppe i densamma. Denne skadade sig i fallet så svårt, att han sedan avled på vägen till sjukhuset. Murkna stolpar brukade stagas, innan ledningstrådarna borttogos, men den ifrågavarande ansågs av linjeförmannen vara frisk och sålunda ofarlig.

28. I ett sågverk hade några mindre olycksfall inträffat till följd av kollisioner med transmissionsremmar, och för att förhindra flera dylika hade en arbetare, enligt uppgift på eget bevåg, företagit sig att under transmissionens gång anbringa skydds-

anordningar. Härunder fick han emellertid ett slag av remskruvar i huvudet, vilket efter några dagar medförde döden. Erforderliga skyddsåtgärder vidtogos omedelbart.

29. En arbetare skulle för kompletteringsarbete å en färdigmurad martinugn begiva sig upp på ugnstaket och fattade för detta ändamål tag i övre ändan av en av ugnens förstärkningsreglar, som för tillfället ej var faststagad. Regeln svängde till följd härav utåt, varvid arbetaren föll omkull och fick den tunga regeln över sig. De skador han därvid ådrog sig voro så svåra, att han efter en kort stund avled.

30. Vid ett järnverk skulle en gasklocka repareras, varför utblåsningskranen på kupolen öppnades, så att gasen fick strömma ut. Som denna kran ej befann sig vid kupolens högsta punkt, kvarstannade antagligen en mindre kvantitet gas ovanför utblåsningshålets nivå. Förmannen för det lag, som skulle undersöka och reparera klockan, var fullt hemmastadd i sådant arbete. Vid undersökningen skulle han upplysa klockans botten medelst en elektrisk lampa, men som sladden visade sig vara för kort, nådde lampan ej ned, varför han företog sig att i stället nedsänka en fotogenlampa. Därvid inträffade en våldsam explosion, som deformerade kupolen och höjde klockan 1·5 m., varvid förmannen förlorade balansen och störtade ned från en höjd av c:a 5 m. samt slog sig så svårt, att han senare avled på sjukhuset. Yrkesinspektören har med anledning av det inträffade föreslagit, att utblåsningsröret skulle förflyttas till kupolens topp.

31. Under pågående malmlossning från ett fartyg fick en arbetare sitt huvud krossat mellan en tubb (kranskopa) och den bock, på vilken den lastade tubben nedfirades, innan den tömdes. Arbetaren skulle nämligen böja sig ned för att undvika den framsvängande tubben, men lutade sig därvid oförsiktigt nog fram över bocken, och när vinschmannen samtidigt firade, skedde olyckan. Döden följde omedelbart. Vinschmannen brukade alltid erhålla signal från männen på bockarna eller en särskild signalman, när ögonblicket att fira ned tubben var inne, enär det var svårt att från vinschen avgöra detta. I föreliggande fall firades tubben ned utan att någon signal förut givits.

32. I en nyuppförd elektrisk masugn inträffade en explosion, under det att ugnen efter ett tillfälligt uppehåll i driften åter uppvärmdes. Det glödande beskickningsgodset kring en av elektroderna kastades därvid högt upp i luften och antände vid nedfallandet de vid ugnen sysselsatta arbetarnas kläder. En av dem erhöll så svåra brännskador, att han sedermera avled. Ugnen var den första i världen av sin typ, varför vederbörande arbetsledning givetvis ännu ej kunde hava fullständig kännedom om de olycksfallsrisker, som driften av densamma kunde medföra.

33. En banvakt skulle nedbromsa några järnvägsvagnar, som stodo ute på linjen vid en punkt, där banan lutade ned mot en hållplats. Sedan vagnarna kommit i rörelse, upptäckte han en å banan utlagd knalldosa och hoppade av för att försöka avlägsna densamma, men blev därvid överkörd och dödad av det framrullande vagnssättet.

34. En arbetare i en mekanisk verkstad skulle då han var sysselsatt med nitning å en ångpanna upplysa ångpannans inre medelst en genom manhålet införd 16-ljus koltrådslampa, vilken matades med ström av 110 volts spänning genom en s. k. verkstadsdubbelledare. Denna var mycket sliten så att ledningstrådarna på flera ställen lågo bara. Arbetaren stod på en gjutjärnshäll och stack in huvudet genom manhålet, varvid han med nacken vidrörde manhålets övre kant. Som ångpannan genom den trasiga ledaren för ögonblicket blivit strömförande, uppstod överslag till jorden genom järnhällen och mannen blev omedelbart dödad.

35. Vid ett masugnsbygge brast under pågående arbete underslaget (tvärslaget) under ena änden av en landgång. Två arbetare, som stodo på landgången, störtade därvid ned från en höjd av över 11 m., och den ene av dem slog sig i fallet så svårt, att han sedermera avled. Som förklaring till olyckan torde kunna framhållas, att landgången icke låg mitt på underslaget utan nära dettas ena fästpunkt och att underslaget där syntes försvagat av en kvist. Genom beräkning ådagalades, att underslagets dimensioner borde varit fullt tillräckliga för förekommande belastningar. Den döde var förman och känd som en duglig och omdömesgill arbetare.

36. I en sulfitfabrik skulle en skopelevator repareras och stannades därför, men intog då ett för reparationen olämpligt läge, med den lossnade skopan tätt under taket. Efter att hava varskott reparatören gick förmannen att sakta igångsätta elevatorn för att sedan stanna densamma i ett lämpligt läge. Reparatören hade tydligen ej uppfattat förmannens tillsägelse utan gått upp i elevatorn, vilken efter igångsättningen fastklämde honom mot taket. Han nedtogs så fort sig göra lät men avled efter c:a 20 min. Yrkesinspektören har föreskrivit, att fliselevatorerna skola förses med borttagbara luckor, som alla måste vara stängda för att elevatorerna skola få sättas i gång.

37. I ett pappersbruk hade en minderårig arbetare av obekant anledning gått in på en gångbana mellan den s. k. »glätten» och det övriga cylinderpartiet å en kartongmaskin och därvid råkat få hela armen indragen mellan torkfilten och den nedre torkcylindern. Han avled sedan under transporten till sjukhus. Något skäl för honom att gå in på gångbanan fanns ej, då han såsom minderårig endast användes att bära avfall från pappmaskinen till holländaresalen. Till förhindrande av dylika olycksfall är en brädvägg numera uppsatt framför torkcylindern. Maskinen var ny och uppsattes två månader före olycksfallet.

38. Under reparation av en plåttransportör störtade en arbetare ned i en omkring 5 m. djup »karvficka», varvid huvudskålen spräcktes och han förlorade medvetandet samt avled efter en timme. Åsyna vittne fanns ej, men antagligen har han försökt att med foten föra över en drivrem på lösskivan och därvid fastnat med den trasiga skon mellan remmen och den fasta skivan samt förlorat balansen och nedfallit. Att så tillgått sluter man av, att halva skon å ena foten var avsliten. Yrkesinspektören har föreskrivit, att landgångar skola anordnas på bjälkarna ovanför karvfickan samt att remgaffel skall anbringas vid ovannämnda remskivor.

39. I en gruva nedstörtade från schaktväggen under pågående borrningsarbete ett stenblock, som vid en föregående sprängning lossnat, vilket dock ej, trots den vanliga, efter sprängningar företaga besiktningen upptäcktes. En arbetare, som stod omedelbart nedanför, sysselsatt med stenplockning, fick blocket över sig, varvid han pressades mot en stenhög och krossades till döds.

Kortare meddelanden.

Socialpolitisk avdelning inom preussiska krigsministeriet. Inom preussiska krigsministeriet skall från 1 oktober innevarande år upprättas en avdelning för socialpolitiska frågor. Inom denna avdelning skola handläggas ärenden rörande de inom militärförvaltningen anställda arbetarnas allmänna tjänsteställning, särskilt med avseende på bostadsförhållanden, invaliditets-, sjuk- och olycksfallsförsäkring, pensionering o. d. Avdelningen har sålunda bl. a. att för nämnda arbetens vidkommande besörja alla sådana åliggande, som enligt gällande försäkrings- och skattelagar tillkomma enskilda arbetsgivare gentemot deras arbetare.

(Soziale Praxis.)

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Frankrike under åren 1911 och 1912.[1] Under år 1911 påbörjades i Frankrike 1 471 arbetsinställelser, varav berördes 230 646 arbetare vid 16 148 arbetsställen, och genom vilka 4 096 393 arbetsdagar gingo förlorade. År 1912 var antalet arbetsinställelser 1 116, och dessa omfattade 267 627 arbetare, sysselsatta vid 6 656 arbetsställen, samt medförde 2 318 459 förlorade arbetsdagar. Motsvarande siffror alltsedan år 1890 framgå av följande översikt.

År.	Antal				År.	Antal			
	arbetsinställelser.	berörda arbetsställen.	berörda arbetare.	förlorade arbetsdagar (mill.).		arbetsinställelser.	berörda arbetsställen.	berörda arbetare.	förlorade arbetsdagar (mill.).
1890	313	813	118 929	1·3	1902	512	1 820	212 704	4·7
1891	267	402	108 944	1·7	1903	567	3 246	123 151	2·4
1892	261	466	47 903	0·9	1904	1 026	17 250	271 097	3·9
1893	634	4 286	170 123	3·2	1905	830	5 302	177 666	2·7
1894	391	1 731	54 576	1·1	1906	1 309	19 637	438 466	9·4
1895	405	1 298	45 801	0·6	1907	1 275	8 365	197 961	3·0
1896	476	2 178	49 851	0·6	1908	1 073	4 641	99 042	1·7
1897	356	2 568	68 875	0·8	1909	1 025	5 672	167 492	3·6
1898	368	1 967	82 065	1·2	1910	1 502	14 175	281 425	4·8
1899	739	4 288	176 772	3·6	1911	1 471	16 148	230 646	4·1
1900	902	10 253	222 714	3·8	1912	1 116	6 656	267 627	2·3
1901	523	6 970	111 414	1·9					

Under såväl 1911 som 1912 inträffade största antalet konflikter inom byggnadsindustrien, och utgjorde detta 468 med 93 616 berörda arbetare år 1911 samt 306 med 31 460 arbetare år 1912.

[1] Jfr »Medd.» 1908, s. 350; 1909, s. 320; 1910, s. 424; 1911, s. 583; 1913, s. 261.

Därefter följde under förstnämnda år textilindustrien med 203 arbetsinställelser och 18 956 arbetare, transportverksamheten med 168 konflikter och 39 176 arbetare samt metallindustrien med 160 konflikter och 15 524 arbetare. År 1912 var ordningen näst efter byggnadsindustrien följande: metallindustrien med 167 arbetsinställelser och 20 606 arbetare, textilindustrien med 137 konflikter och 12 398 arbetare samt transportverksamheten med 117 arbetstvister och 33 359 arbetare.

I förhållande till hela antalet sysselsatta arbetare inom olika näringsgrupper intog under år 1911 ävenledes byggnadsindustrien främsta rummet med 18·7 % i konflikter deltagande; därnäst kom brytningsindustri med 7·8 % samt malmförädlingsindustri med 5·5 %. År 1912 stod i förevarande hänseende gruvindustrien främst med 65·2 % av arbetsinställelse berörda arbetare; därefter följde byggnadsindustri med 6·3 % samt brytningsindustri med 5·8 %.

Under år 1911 voro arbetarna helt eller delvis anslutna till fackliga organisationer vid 1 107 konflikter samt år 1912 vid 843 konflikter. Vad beträffar arbetsgivarna, voro de organiserade i 664 fall år 1911 och i 518 fall år 1912.

Den vanligaste konfliktorsaken var under båda de ifrågavarande åren begäran om löneförhöjning, vilken ensam eller i förening med andra tvistefrågor år 1911 framkallade 893 konflikter med 162 253 berörda arbetare och 3 159 340 förlorade arbetsdagar samt år 1912 610 konflikter med 79 441 arbetare och 1 676 059 förlorade arbetsdagar. Fråga om arbetares antagande och avskedande förorsakade år 1911 375 samt år 1912 311 konflikter, varav berördes resp. 38 553 och 37 445 arbetare. Fordran på förkortad arbetstid med oförändrad eller förhöjd lön föranledde förstnämnda år 141 konflikter med 70 067 arbetare samt sistnämnda år 118 konflikter med 144 436 arbetare.

Antalet arbetsinställelser, som avslutades enligt arbetarnas fordringar, utgjorde år 1911 261 med 20 817 arbetare och år 1912 193 med 18 130 berörda arbetare, medan arbetsgivarna genomdrevo sina villkor under förstnämnda år i 681 konflikter med 125 982 arbetare och under sistnämnda år i 541 konflikter, omfattande 178 091 arbetare. Genom kompromiss bilades år 1911 529 konflikter med 83 847 arbetare samt år 1912 382 konflikter, varav berördes 178 091 arbetare.

Vid 285 arbetstvister under år 1911 tillämpades 1892 års lag om medling och skiljedom; därav löstes 26 utan arbetsnedläggelse. Motsvarande siffror för år 1912 voro 169 och 17. I förhållande till antalet arbetsinställelser var antalet fall, då lagen tillämpades 19·4 % under år 1911 samt 15·1 % år 1912 gentemot 20·9 % under tioårsperioden 1902—1911 och 21·9 % under de första 19 åren av lagens giltighetstid.

Initiativet till förlikning togs av arbetarna i 111 fall år 1911 och i 72 fall år 1912, av arbetsgivarna i 4 fall under vartdera året och av båda parterna gemensamt i resp. 17 och 10 fall; i resp. 153 och 83 konflikter ingrep fredsdomaren utan anmodan från de tvistande. I resp. 4 och 9 fall återupptogs arbetet, innan ännu förlikningsnämnd bildats. I 171 tvister har nämnd under år 1911 konstituerats, vilken i 118 fall löst konflikterna genom förlikning, medan i 5 fall skiljedom avkunnats. Motsvarande siffror för år 1912 utgjorde 100, 53 samt 2.

Förutom i de fall, då uppgörelse på sätt 1892 års lag föreskriver träffades mellan de tvistande, ägde medling rum i 86 konflikter år 1911 samt i 37 fall år 1912 genom utom tvisten stående myndighetspersoner.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

— Arbetarskyddslagstiftning m. m. —

Förbud mot fosfortändstickor i Norge. Genom en konvention, som avslöts i Bern år 1906, förband sig flertalet av Europas mer betydande stater att förbjuda införsel, tillverkning och försäljning av tändstickor, vilkas tändsats innehåller vit (gul) fosfor. I denna överenskommelse deltog icke Sverige, som emellertid sedan år 1900 har förbud mot försäljning av dylika tändstickor, och bl. a. icke heller Storbritannien, Österrike, Finland och Norge. I samtliga sistnämnda stater har förbud i enlighet med konventionen sedermera blivit infört. Senast har nu sådant förbud kommit till stånd i Norge genom en lag av den 25 juli 1913. Till genomförandet av denna lagstiftningsåtgärd lärer särskilt hava medverkat, att marknaden för fosfortändstickor i Ostindien sistlidna sommar blivit stängd genom importförbud.

— Socialförsäkring. —

Sveriges allmänna sjukkasseförbunds fjärde allmänna kongress. Sveriges allmänna sjukkasseförbund avhöll den 22 och 23 sistlidne juli sin fjärde allmänna kongress. I samband därmed hade af förbundet anordnats en allmän sjukkassekonferens, i vilken jämväl utom förbundet stående sjukkassor ägde rätt att deltaga genom utsedda ombud.

Vid kongressen voro sjukkassor representerade med ett sammanlagt medlemsantal av närmare 250 000. I konferensen deltogo genom utsedda ombud sjukkassor med tillsammans cirka 350 000. Såsom representanter för K. Socialstyrelsen deltogo styrelsens chef d:r Henning Elmquist, byråchefen Theofil Andersson samt aktuarien Elis Bjurstedt, varförutom flera av det danska sjukkasseväsendets ledande män voro närvarande.

En hel del intressanta och lärorika föredrag höllos, bland vilka särskilt må omnämnas följande: av byråchefen Andersson om obligatorisk sjukförsäkring, ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen i Sverige ävensom om läkarnes och sjukkassornas förhållande till varandra, av professor Thunberg i Lund om humbugsmedicinen, av d:r Bergman i Malmö om moderna medel i kampen mot tuberkulosen, av aktuarien Bjurstedt om moderskapsförsäkringsfrågans nuvarande läge och därmed sammanhängande önskemål samt av docenten Sjövall i Malmö om barnförlamningens bekämpande.

I anledning av väckta förslag, inkomna dels från förbundsstyrelsen dels från enskilda sjukkassor såsom motionärer, förelågo en mångfald aktuella spörsmål till behandling. Bland dessa må, förutom en del viktiga frågor rörande förbundets inre organisation, särskilt framhållas: sjukkasseverksamhetens konsolidering i större, bärkraftiga kassor, sjukkontrollens rationella ordnande, olycksfallsförsäkringslagen och sjukkassorna, sjukhjälpens indragande för sön- och helgdagar, upprättandet av ett sjukkassornas vilohem, sjukkassornas deklarations- och skatteplikt, ändring i grunderna för statsbidragets utgående.

Ett kraftigt uttalande gjordes för sjukkassornas sammanslagning till större och mera bärkraftiga sådana. En bestämd uppmaning riktades till alla sjukkassor att meddela en effektiv moderskapshjälp. Vidare beslöts att en föreläsningskurs för sjukkasseverksamhetens funktionärer skulle föranstaltas. Slutligen må även särskilt omnämnas, att förbundsstyrelsen fick uppdrag att hos myndigheterna göra framställning om sådan ändring i beräkningsgrunderna för statsbidraget åt sjukkassorna att sjukdagsbidrag må utgå jämväl för söndagar och detta i så god tid att eventuell ändring kan göras redan vid 1914 års riksdag ävenså att föranstalta om utredning angående upprättande av ett vilohem åt sjukkassornas konvalescenter.

Förhandlingarna präglades av ett synnerligen livligt intresse för den gemensamma saken från de deltagande ombudens sida och gåvo ett starkt uttryck åt att man överallt i landet vill göra sitt bästa för sjukförsäkringens rationella utveckling i vårt land.

Folkpensionering och fattigvård i England. Den engelska ålderdomspensioneringens inverkan på fattigvården framgår av nedanstående sammanställning, utvisande antalet personer, som under de senare åren åtnjutit fattigunderstöd i England och Wales.

	Intagna på fattighus.	Övriga understödstagare.	Summa.
Mars 1906	61 378	168 096	229 474
Januari 1910	57 701	138 223	195 924
» 1911	55 261	93 177	148 438
» 1913	49 207	8 563	57 770
Minskning 1906/13	19·8 %	94·9 %	74·8 %

Bland de å fattighusen intagna understödstagarna, vilka merendels utgöras av personer, som kroppsligen eller andligen äro oförmögna att taga hand om sig själva, har minskningen ej kunnat bliva så stor. I övrigt har däremot fattigvården på många ställen så gott som fullständigt gjorts överflödig genom ålderdomspensioneringen. Minskningen växlade inom olika grevskap mellan 87·5

och 99 %. I 90, till större delen på landsbygden belägna, kommuner hade man vid 1913 års ingång inga understödstagare utom å fattighusen. Antalet pensionstagare är naturligtvis mycket växlande inom olika landsdelar. I förstadskommunen Hampstead invid London uppgår det till blott 0·94 % av befolkningen, medan motsvarande siffror för landskommunen Cardiganshire i Wales är 4·08 %. I städerna understiger antalet i allmänhet 2 %; högsta siffran är 2·79 %. Av samtliga personer över 70 år åtnjuta c:a 60 % understöd på grund av pensionslagen. Utgifterna för detta ändamål uppgå i England och Wales till sammanlagt 8 118 500 pund sterling.

(Soziale Praxis.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under augusti 1913. Arbetstillgången var under augusti fortfarande mycket god.

Konjunkturerna hade förbättrats inom bleck- och plåtindustrien, byggnadsverksamheten samt tegel- och möbelindustrierna. Å andra sidan hade läget försämrats inom järn- och stål-, textil-, sko-, ler- och glasindustrierna, under det att den grafiska industrien visade den för årstiden karakteristiska nedgången. Beträffande maskin- och skeppsbyggnadsindustrierna äro konjunkturerna fortfarande mycket goda.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna har varit ständig efterfrågan på arbetare till maskin- och skeppsbyggnadsindustrierna samt byggnadsarbetare inom vissa distrikt. Vid bomulls-, linne-, jute- och beklädnadsindustrierna samt vid tvättinrättningarna var tillgången på kvinnlig arbetskraft otillräcklig.

Lönernas tendens till stegring fortfor.

I jämförelse med samma tid föregående år var förändringen i allmänhet obetydlig. Dock hade arbetstillgången försämrats inom järn- och stål- samt bleck- och plåtindustrierna. Å andra sidan var läget inom den grafiska industrien och skeppsbyggnads-, byggnads- och tegelindustrierna nu gynnsammare.

Antalet arbetslösa inom de yrken, som inbegripas under den nya arbetslöshetsförsäkringslagen, var 3·1 % i slutet av augusti, eller lika motsvarande tid föregående månad.

Fackorganisationer med 938 318 medlemmar (bortsett från i strejker och lockouter invecklade samt sjuka och överåriga) rapporterade 18 664 eller 2·0 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av augusti 1913 mot 1·9 % vid slutet av juli samma år och 2·2 % vid utgången av augusti 1912.

Enligt inkomna uppgifter från ett antal arbetsgivare, sysselsättande 424 837 arbetare under veckan närmast före den 23 augusti 1913, visade sig en minskning av 0·2 % av antalet sysselsatta arbetare och 1 % av det utbetalade lönebeloppet i jämförelse med samma vecka närmast föregående månad. Jämfört med samma vecka nästlidet år visade sig en minskning av 0·6 % av antalet sysselsatta arbetare och en ökning av 1·4 % av det utbetalade lönebeloppet.

(Labour Gazette).

Arbetsmarknaden i Frankrike under augusti 1913. Bland vinodlingsarbetarna har arbetslösheten varit tämligen stor, såsom i regel är fallet under tiden före vinskörden, sedan svavlingsarbetet är avslutat; den ihållande torkan och värmen hava dessutom i vissa distrikt fortfarande hindrat arbetet.

Bland skogsarbetarna är ställningen på grund av den pågående skörden ännu tämligen god. För trädgårdsarbetarna i Paris' omnejd är arbetstillgången likaledes tillfredsställande.

Inom textilindustrien synes arbetslösheten ånyo vara stadd i minskning. Inom malmförädlingsindustrien hava konjunkturerna ytterligare förbättrats; arbetslöshetsprocenten är den lägsta, som sedan lång tid iakttagits. Inom grafiska industrien har någon förändring sedan föregående månad ej inträtt.

Byggnadsverksamheten är fortfarande mycket livlig, varför arbetslösheten inom hithörande fack är mindre än vid motsvarande tid föregående år. Även inom läderindustrien är läget fortfarande ganska gynnsamt. Bland handelsbiträdena är arbetslöshetsprocenten liksom under juli månad

mycket stor, till följd av den svåra arbetsbrist, som råder bland resande och representanter för huvudstadens handel.

Bland 898 arbetarorganisationer, som besvarat de månatliga förfrågningarna angående arbetsmarknadens läge och arbetslösheten under augusti 1913, hava 690 med 218 089 medlemmar uppgivit antalet arbetslösa till 8 965 eller 4·1 %, inberäknat gruvarbetarna i Pas-de-Calais, och 4·9 % utan inberäknande av dessa arbetare. Motsvarande tal för närmast föregående månad var 5·3 % och för augusti 1912 5·5 %.

Arbetstillgången under augusti 1913 har i jämförelse med juli månad samma år angivits såsom rikligare av 18 % av de redovisade fackorganisationerna, omfattande 22 % av de organiserade arbetarna, såsom oförändrad av resp. 56 och 62 % samt såsom mindre riklig av resp. 26 och 16 %.

På frågan: »Anser ni läget på arbetsmarknaden vara tillfredsställande för årstiden?» hava 563 arbetarorganisationer med 166 914 medlemmar svarat jakande och 179 med 54 849 medlemmar nekande.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1913. Arbetsmarknadens läge har sedan förra månaden ej undergått några större förändringar, men utvisar i jämförelse med samma tid föregående år en tämligen allmän tillbakagång.

I stenkolsdistriktet vid Ruhr har det lugna affärsläget enligt ingångna uppgifter något försämrats. I de övriga gruvdistrikten är ställningen däremot fortfarande god. Samma är förhållandet inom elektriska industrien. Arbetstillgången inom järn-, maskin- och kaliindustrierna betecknas som tillräcklig men ingalunda riklig. Inom kemisk-tekniska industrien angives affärsläget som normalt. En avsevärd försämring har sedan föregående månad inträtt inom trävaru- och textilindustrierna ävensom inom byggnadsverksamheten.

Enligt uppgifter från sjukkassorna ökades de försäkringspliktiga medlemmarnas antal under månaden med 5 447 män och 11 064 kvinnor. En dylik ökning inträffar emellertid regelbundet vid denna tid på året. I jämförelse med föregående år är stegringen tämligen obetydlig. Sättes sjukkassemedlemmarnas antal den 1 januari lika med 100, så blir talet för de manliga medlemmarna under augusti liksom under juli 103; för de kvinnliga medlemmarna är siffran jämnt 100 mot 99 under närmast föregående månad.

Angående arbetslösheten under augusti föreligga uppgifter från 48 fackförbund med 1 978 011 medlemmar. Av dessa voro vid månadens slut 2·8 % arbetslösa mot 2·9 % vid månadens början och 1·7 % vid slutet av augusti 1912.

Enligt arbetsförmedlingens uppgifter kommo under augusti 1913 på 100 lediga platser för män 173 arbetssökande mot 174 under närmast föregående månad och 146 under augusti 1912. För kvinnor voro motsvarande siffror 101, 103 och 92. Arbetstillgången har av dessa siffror att döma särskilt vad männen angår betydligt försämrats sedan motsvarande tid föregående år. Att tillströmningen av arbetssökande från juli till augusti något minskas, är en vanlig företeelse, som knappast kan betraktas som tecken till förbättring på arbetsmarknaden.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetslöshetskassor i Norge med bidrag av stat och kommun. Den stora arbetslöshet, som den ekonomiska krisen år 1899 framkallade i Norge, föranledde »Arbeidernes Faglige Landsorganisation i Norge» att den 8 december 1902 ingå till Stortinget med anhållan om statsbidrag till fackföreningarnas arbetslöshetskassor. Med anledning härav beslöt Stortinget vid sammanträde den 31 januari 1903 bl. a. att anmoda regeringen att taga i övervägande, vilka åtgärder lämpligen borde vidtagas för främjande av privata och kommunala arbetslöshetskassors upprättande, samt snarast möjligt inkomma med yttrande och eventuellt förslag till ändamålsenlig organisation av sådana kassor.

Vid Stortingets sammanträde den 9 december 1903 kom frågan åter på tal, och den 26 februari 1904 beviljades ett anslag av 5 000 kr. för tillsättandet av en kommitté för sakens utredning. Med anledning härav tillsatte departementet för handel, sjöfart och industri den 10 juni 1904 en kommitté för att behandla frågan och i september 1905 överlämnade denna kommitté till departe-

mentet »Utkast til lov om stats- og kommunebidrag til norske arbeidsledighetskassor med motiver». Detta förslag bearbetades sedermera av departementet och stortingets kommitté för sociala frågor och resulterade i lagen av den 12 juni 1906 om bidrag av stat och kommun till norska arbetslöshetskassor.

Enligt denna lag äga alla norska arbetslöshetskassor rätt till bidrag av staten för de belopp, med vilka de understödja sina i landet bosatta medlemmar, såvida dessa äro norska medborgare eller i landet bosatta sedan minst fem år tillbaka.

Rätt till statsbidrag meddelas av handelsdepartementet blott de kassor, vilkas stadgar innehålla i lagen av 1906 utfärdade bestämmelser. Särskilt betonar lagen, att understöd ej må utbetalas till andra än oförskylt arbetslösa ehuru arbetsföra personer. Som oförskyld arbetslöshet räknas icke sådan, som framkallas av strejk och lockout.

I lagen av 1906, som är byggd på principen »hjälp till självhjälp», stadgas, att tillskottet ur statskassan skall utgå med $^1/_4$ av de utbetalta understöden, vilket tillskott sedermera genom tillägg till lagen den 25 juli 1908 höjdes till $^1/_3$.

$^2/_3$ av det belopp, som staten utbetalar, skall ersättas av vederbörande kommun, såvida understödstagaren där varit bosatt minst sex månader å rad under de fem sista åren. I annat fall bär staten hela utgiften, något som emellertid sällan förekommer.

Den väsentligaste delen av de medel, som stå till kassornas förfogande, tillskjutes sålunda i enlighet med ovannämnda princip av medlemmarna själva, varigenom det kommer att ligga i medlemmarnas intresse, att kontroll utövas, så att understöd blott lämnas, då verklig oförskyld arbetslöshet föreligger.

Kontrollen skall enligt lagen utövas av vederbörande kommun, som har bemyndigande att utse s. k. kommunal tillsyn över arbetslöshetskassor. För att ytterligare skärpa kontrollen föreskriver lagen, att ersättningsberättigade sjukkassor icke få utbetala understöd till någon arbetslös, som uppehåller sig i kommun, där offentlig arbetsförmedlingsanstalt finnes, förrän han där förgäves anmält sig som arbetssökande. Högsta kontrollen utövas av handelsdepartementet.

Understöd kan enligt lagen utbetalas antingen i form av dagligt understöd, vilket då får utgöra högst hälften av den genomsnittliga arbetslönen inom vederbörande arbetsgren, eller i form av reseunderstöd.

Under tiden närmast efter det lagen trätt i kraft blev tillslutningen mycket ringa, beroende på det allmänna missnöjet med, att statens och kommunernas bidrag sattes så lågt, och att även oorganiserade arbetare voro berättigade till medlemskap. Blott en enda kassa erkändes som ersättningsberättigad. Emellertid blev, såsom ovan anförts, genom lag av den 25 juli 1908 bidraget av stat och kommun höjt från $^1/_4$ till en $^1/_3$, och detta medförde, att övriga kassor blevo efter därom gjord anhållan erkända som ersättningsberättigade. Sålunda erkändes under år 1908 6 kassor, under 1909 4 samt under vartdera av åren 1910, 1911 och 1912 3 kassor.

Vid utgången av år 1912 utgjorde alltså de ersättningsberättigade kassornas antal 19 med sammanlagt 2 798 medlemmar, av vilka dock en kassa med 251 medlemmar började sin verksamhet den 1 januari 1913.

Bestämmelserna i lagen av 1906 skulle endast försöksvis gälla till utgången av år 1911. Då frågan om lagens förnyande upptogs, framlade »Arbeidernes Faglige Landsorganisation» ett förslag om genomgripande förändringar i de gällande bestämmelserna, vilket emellertid ej ledde till något resultat. Lagen av 1906 blev den 15 augusti 1911 förklarad på nytt gällande till utgången av år 1914.

Under första året av kassornas verksamhet fördes statens tillskott under titeln: »tilfældige utgifter i almindelighet», medan de av kommunerna refunderade summorna fördes under tillfälliga inkomster.

Från och med finansåret 1910—1911 finnes emellertid i budgeten en särskild bevillning: »bidrag til arbeidsledighetskassor».

Under finansåret 1910—1911 betalades från statskassan i och för arbetslöshetsförsäkringen 26 052·51 kr., utgörande $^1/_3$ av hela det av kassorna utbetalta understödet. Därav återbetalades av kommunerna 4 049·68 kr. Motsvarande tal för 1911—1912 utgjorde 35 785·23 och 20 435·01 kr.

(Maanedsskrift for socialstatistik.)

Arbetslöshetsförsäkring i Berlin-Schöneberg.[1] Berättelsen över arbetskammarens i Berlin-Schöneberg verksamhet för år 1912 föreligger sedan mitten av augusti 1913. Ingående behandlas den i kommunen införda arbetslöshetsförsäkringen, vilken institution blivit starkt anlitad på grund av den betydande arbetslöshet, som varit rådande under år 1912 icke blott i Gross-Berlin utan i Tyskland överhuvud. Vad Berlin-Schöneberg beträffar har arbetslösheten uppträtt med olika styrka i de särskilda yrkena. Störst har den varit bland typografer.

Under år 1912 ha 768 — 600 under 1911 — arbetare anmält sig såsom arbetslösa, av vilka 93 — 98 under år 1911 — ej kommo i åtnjutande av understöd, emedan de, innan de voro berättigade därtill, redan hade erhållit arbete eller ock av andra orsaker ej anmälde sig. De övriga 675 (502 under 1911) erhöllo understöd motsvarande 16 934 dagar med en kostnad av tillsammans 13 718 Mark (9 031 Mark under 1911) eller per individ i genomsnitt 25 (22·48 under 1911) understödsdagar och 20·32 Mark (17·99 Mark under 1911).

Formen för arbetslöshetsförsäkringen i Berlin-Schöneberg är det s. k. Gentsystemet, enligt vilket med fackföreningarna såsom förmedlare de organiserade arbetarna inbetala försäkringskontingenter, samtidigt som kommunen (event. staten) tillskjuter en summa av varierande storlek. Systemet kompletteras för de oorganiserades räkning med ett s. k. sparsystem, enligt vilket arbetare, som ej tillhöra fackförening, sättas i tillfälle att frivilligt — utan förenings tvång eller stöd — genom inbetalning av avgifter komma i åtnjutande av understödsrätt på lika villkor som de organiserade arbetarna. I föreliggande fall, liksom eljest, har erfarenheten givit vid handen, att de organiserade dragit den största fördelen av försäkringen, i det att icke mindre än 620 (479 under 1911) understödda personer, 15 770 (10 908 under 1911) understödsdagar och ett tillskott av 12 631 (8 749 under 1911) Mark falla på denna kategori, som upptager 92 % av alla understödstagare, understödsdagar och betalda tillskott för verksamhetsåret. De övriga 8 procenten komma på de oorganiserade: s. k. sparare och sådana, för vilka understödet utgår i form av matpoletter.

Arbetskammaren anmärker, att åter besannas den erfarenheten, gjord från andra städer, att så länge tvånget fattas, det må nu utövas av fackföreningarna eller av lagen, och man överlämnar åt arbetarnas fria vilja att låta försäkra sig, så utebliver den stora massan. Likgiltighet, okunnighet om institutionen, föga utvecklat sinne för sparsamhet, motvilja för att träda i beröring med förvaltningen och den dagliga kontrollen spela därvid den största rollen. Den uppställda fordran att vederbörande skall hava varit bosatt i kommunen minst ett år, något som mera sällan uppfylles av den med oroliga och mindre bofasta element uppblandade oorganiserade arbetarbefolkningen, medför också att ett relativt större antal av de oorganiserade avskiljes. Genom flitigt upplysnings- och agitationsarbete har man försökt att avlägsna de förutnämnda mera hos individen liggande hindren. Man har lämnat upplysningar om institutionen samt försökt att uppväcka förtroende för densamma.

För att intressera vederbörande för arbetslöshetsförsäkringen har man utdelat flygblad till folkskoleeleverna, som erhållit uppmaning att överlämna desamma till föräldrarna. Härigenom ha flera hundra »sparare» blivit tillförda försäkringen; antalet dylika steg från 74 under 1911 till 172, av vilka 56 — 11 stycken 1911 — anmälde sig såsom arbetslösa. Av dessa erhöllo 16 (3 under 1911) arbete, medan de övriga 40 (8 under 1911) åtnjöto understöd i sammanlagt 987 dagar (192 under 1911) motsvarande en kostnad av 987 (192 under 1911) Mark.

Ett särskilt matpolettsystem har införts under tiden den 1 januari till den 1 mars och från den 1 oktober till och med den 31 december 1912. Av 27 (53 under 1911) anmälda personer erhöllo 15 (15 under 1911) understöd i tillsammans 177 (183 under 1911) understödsdagar för en kostnad av 100 Mark (90 under 1911). Denna tillbakagång i siffrorna för de anmälda gentemot föregående år, vilken är så mycket mera anmärkningsvärd som under 1911 matpolettsystemet blott gällde för $2^3/_8$ månad, 1912 däremot för 6 månader, förklaras därav att många oorganiserade under 1911 redan inträtt i arbete, innan de behövde begagna sig av understödet. Härtill kommer, som redan framhållits, att just denna grupp omfattar de minst bofasta elementen, som på grund därav ej uppfylla fordran på att under minst ett år ha varit bosatta inom kommunen.

[1] Se »Medd.» årg. 1911, sid. 1006.

På grund av den vunna erfarenheten uttalar arbetskammaren, att arbetslöshetsförsäkringen för Berlin-Schöneberg, som ju blott är en liten del av Gross-Berlin, med det hittills praktiserade systemet, ej kan medföra någon fullt tillfredsställande lösning av frågan, såsom fallet skulle kunna bliva i en mindre stad med slutet område.

Gentsystemet med den till detsamma knutna försäkringsformen för oorganiserade utgör ej någon fullt tillfredsställande lösning av problemet. Så länge emellertid städerna sakna befogenhet att genomföra tvångsförsäkring på detta område, är det knappast möjligt att finna något lämpligare. Med hänsyn därtill beslöts, att arbetslöshetsförsäkringen i sin hittillsvarande form skulle bibehållas till den 31 mars 1916. Samtidigt vidtogos en del förändringar i riktning att utvidga försäkringens giltighet. Sålunda beslöts, att understöd skall utgå vid arbetslöshet, som inom ett visst fack föreligger, oberoende av lockout eller strejk. Vidare skall för framtiden understödsåret räknas från den första dagen, då understöd utgår, något som får betydelse för det fall att maximalunderstödstiden per år är fixerad till 60 dagar.

Arbetsförmedling.

Prisnedsättning å järnväg för arbetssökande i Österrike. För underlättande av arbetssökandes resor har det österrikiska järnvägsministeriet genom person- och resgodstariffen av den 1 januari 1910 infört den bestämmelsen att arbetssökande, som hänvänt sig till en av järnvägsförvaltningen godkänd arbetsförmedlingsanstalt, erhålla nedsättning med 50 % av det eljest gällande biljettpriset i tredje klass för person- och blandade tåg.

Till denna förordning, enligt vilken prisnedsättning äger rum för färder överstigande 50 km, har man nu lagt den bestämmelsen, att dylik nedsättning även beviljas vid resa på mindre än 51 km., därest halva biljettpriset för 51 km. erlägges.

Denna prisnedsättning kan dock borttagas av järnvägsförvaltningen för vissa tider, hållplatser och tåg.

Till ett pris av 2 heller utlämnar vederbörande järnvägsförvaltning blanketter till legitimationsbevis, vilka fyllas av den godkända förmedlingsanstalten och inlämnas å biljettkontoret, varest biljett sedan utställes. Missbrukar förmedlingsanstalten ovannämnda rättighet, är den enligt lag ersättningsskyldig och kan fråntagas densamma.

Endast offentliga eller allmännyttiga förmedlingsanstalter erhålla rätt till utställande av legitimationsbevis.

Till den förra kategorien höra alla av offentliga institutioner inrättade anstalter av ovannämnda slag, särskilt de som underhållas av provinserna, länen, kommunerna, handels- och industrikamrarna samt vissa föreningar. Under den senare kategorien komma de anstalter, som upprättats av hushållningssällskap, arbetsförmedlingsföreningar, välgörenhetsföreningar, arbetsgivar- och arbetarföreningar, de sistnämnda i synnerhet för såvitt de driva arbetsförmedling i större skala och därigenom tillgodose en hel industrigrens behov av arbetskraft.

En förmedlingsanstalt, som önskar erhålla rätt till utställande av förutnämnda legitimationsbevis, har att vända sig till vederbörande järnvägsdirektion, som, sedan den inhämtat vissa myndigheters yttrande, avgör om anstalten skall anses tillhöra någondera av ovannämnda kategorier. Godkännes förmedlingsbyrån, får den därefter inlämna ansökan till järnvägsförvaltningen.

(Soziale Rundschau.)

Bostadsförhållanden.

Byggnadsföreningar och -bolag i Frankrike år 1912. De byggnadsföreningar och -bolag (Sociétés d'habitations à bon marché), vilka vilja komma i åtnjutande av de förmåner, som lagstiftningen på området erbjuder, ha att i och för sanktion ingiva sina stadgar till arbetsministern, som däröver skall inhämta utlåtande från statens byggnadsnämnd (Conseil supérieur des habitations à bon marché).

Till den 1 april 1912 var antalet byggnadsföreningar och -bolag, vilkas stadgar blivit godkända, 339. Under det år, som följde därpå, har ministeriell stadfästelse begärts av 70 nya föreningar och bolag, av vilka 56 erhållit sådan.

Några av dessa ha upplösts; flera andra ha icke definitivt konstituerats inom behörig tid efter det auktorisation meddelats dem. Inalles existerade den 1 april 1913 374 föreningar och bolag, för vilka lagstiftningen angående upprättande av billiga bostäder ägde tillämpning. De hade sitt säte på 217 olika orter. I Paris funnos 80 och i övriga städer i departementet Seine 20.

Under vartdera av åren 1911 och 1912 ökades deras antal med 32.

Av de 70 sammanslutningar av ifrågavarande slag, vilka under senaste året sökt erhålla sanktion, voro 32 kooperativa föreningar och 38 aktiebolag. De föregående åren var antalet aktiebolag betydligt lägre än föreningarnas. Av hela antalet sanktionerade sammanslutningar tillhörde 146 det förra slaget gentemot 228 det senare.

Rörelsens utveckling alltifrån år 1894 framgår av följande översikt:

	Antal.				Procent.			
	1894–99.	1900–06.	1907–13.	Summa.	1894–99.	1900–06.	1907–13.	Summa.
Kooperativa föreningar	18	107	103	**228**	36	68	62	**60**
Aktiebolag	32	51	63	**146**	64	32	38	**40**
Summa	**50**	**158**	**166**	**374**	**100**	**100**	**100**	**100**

De ifrågavarande föreningarna och bolagen ha visat en allt större benägenhet att antaga normalstadgar, som finnas utarbetade av arbetsministeriet. 63 % ha accepterat dessa stadgar, vilkas bestämmelser också i allt väsentligt reglera verksamheten för flertalet av de övriga föreningarna och bolagen.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

— Arbets- och löneförhållanden m. m. —

Arbetarsemester inom tyska metallindustrien. Enligt en av tyska metallarbetareförbundet företagen undersökning kommo 34 257 metallarbetare under år 1912 i åtnjutande av semester. Antalet arbetsställen, där denna förmån förekom, utgjorde 389, varav 65 emellertid ej egentligen tillhörde metallindustrien, ehuru arbetare inom nämnda fack där voro sysselsatta. Hela antalet vid ifrågavarande anläggningar anställda arbetare uppgick till 233 927, varav framgår, att endast en mindre del av den vid berörda fabriker sysselsatta personalen uppfyllde de kvalifikationer, som fastställts för erhållande av semester. År 1911 uppgives semester hava åtnjutits av 27 454 arbetare och år 1907, då en liknande undersökning företogs av samma fackförbund, utgjorde antalet arbetsställen 138 med sammanlagt 75 591 arbetare, varav 13 579 kommo i åtnjutande av dylik ledighet.

Av de olika fabriksgrupperna voro instrumentfabrikerna talrikast representerade med 11 480 arbetare eller ungefär en tredjedel av hela antalet, som under år 1912 kommo i åtnjutande av semester. Därnäst kommo maskin- och motorfabrikerna med 5 124 och belysningsverkstäderna med 4 553 arbetare. Antalet arbetsställen, där semester förekommit, utgjorde inom de nämnda grupperna resp. 51, 56 och 17. I förhållande till samtliga arbetare vid dylika arbetsställen, var antalet störst vid guld- och silvervarufabrikerna, där 53·8 % under året erhöllo denna förmån. Vid de kommunala arbetena var detsamma fallet med 51·1 % och vid instrumentfabrikerna med 46·3 %, medan motsvarande siffra vid statens arbeten blott uppgick till 7·4 %.

Som villkor för åtnjutande av semester fordras i de flesta fall att under någon viss tid hava varit anställd vid fabriken. Stundom uppställes dessutom den fordran, att arbetaren skall hava uppnått en viss ålder eller ådagalagt gott uppförande, vilket vid vissa arbetsställen är liktydigt med att ej tillhöra fackförening; i andra fall åter fordras, att arbetaren skall vara ansluten till en viss, av arbetsgivaren gynnad organisation.

Den för erhållande av semester erforderliga anställningstidens längd framgår närmare av nedanstående sammanställning.

Anställningstid.	Arbetsställen.	Anställningstid.	Arbetsställen.
10—25 år	41	1—2 år	37
5—10 »	84	¼—1 »	116
3—5 »	54	Ingen karenstid	22
2—3 »	35	*Summa*	**389**

Genom fastställande av en relativt lång karenstid avse arbetsgivarna naturligtvis att särskilt uppmuntra de arbetare, som givit exempel på en mera ovanlig uthållighet på samma plats. Emellertid är det tydligt, att de yngre arbetarna, som i allmänhet äro mest benägna för ombytlighet, ej så mycket taga intryck av utsikten att om 10 à 20 år erhålla några dagars semester. Det avsedda målet torde därför bättre uppnås genom lämplig avpassning av semesterns längd, så att även de yngre arbetarna kunna erhålla dylik ledighet, ehuru under kortare tid än de äldre. Detta system tillämpas också vid ett flertal arbetsställen. Vill man uppdela arbetsställena efter semestertidens längd, måste hänsyn för den skull tagas till å ena sidan den kortaste, å andra sidan den längsta förekommande semestern.

Semesterns längd växlade i allmänhet mellan 1 och 14 dagar. Minimitiden utgjorde vid 29·6 % av arbetsplatserna 3 dagar, vid 34·2 % 6 dagar; maximitiden åter uppgick i ej mindre än 59·1 % av samtliga fall till 6 dagar; 14 dagar var vid 1·0 % av arbetsställena minimum, vid 2·3 % maximum.

Den under semestern utgående lönen beräknades vid flertalet fabriker (60·9 %) på grundval av vederbörande arbetares genomsnittsförtjänst. I övriga fall var semesterersättningen vanligen fastställd till ett konstant belopp. Vid ett mindre antal arbetsställen (3·9 %) utbetalades ett extra tillskott utöver den vanliga lönen.

Förutom siffermaterialet framläggas i undersökningen en del iakttagelser angående semesterns betydelse för arbetarnas hygieniska förhållanden ävensom uttalanden av arbetsgivare i semesterfrågan.

(Concordia.)

— Levnadskostnader. —

Levnadskostnadsundersökningar rörande gruvarbetare i Saarbrücken. I »Zeitschrift für das Berg-, Hütten- und Salinenwesen», band 60, har nyligen publicerats en undersökning av livsmedels- och bostadsförhållanden för arbetare i Saarbrückens gruvdistrikt.

Vid arbetets utförande har man tillgodogjort sig erfarenheter från rikets statistiska verks budgetsundersökning av år 1907 ävensom från en på initiativ av tyska metallarbetareförbundet verkställd undersökning av levnadskostnaderna år 1908 inom 320 arbetarfamiljer. Primärmaterialet utgjordes sålunda av ett antal under 1 år (1910) förda hushållsböcker med i huvudsak samma uppställning som de av det statistiska verket använda. Ett särskilt intresse erhåller budgetsundersökningen för Saarbrücken genom de säregna förhållanden, inom vilka den undersökta arbetarbefolkningen lever. Genom å ena sidan gruvdistriktets isolerade läge och å andra sidan gruvförvaltningens planmässiga strävanden att erhålla en bofast arbetarstam hava arbetarna i Saarbrücken kommit att i avseende på levnadsförhållanden intaga en mellanställning mellan lantarbetare och det stora flertalet av industriarbetare. Då en del födoämnen produceras av arbetarna själva eller erhållas till producentens självkostnadspris, då vidare nära $^2/_3$ av de gifta arbetarna äro egnahemsägare och då slutligen barnens arbetsförtjänster ofta utgöra en avsevärd del av familjens totala årsinkomst, kommer en undersökning av levnadskostnaderna i Saarbrücken att beträffande resultaten på många punkter skilja sig från föregående hushållsstatistiska utredningar.

Av de vid budgetsundersökningen använda 106 hushållsböckerna ansågos 92 representera ordinär levnadsstandard inom den undersökta befolkningen, 5 avsågo mera ovanliga förhållanden och 9 härrörde från familjer med inackorderingar för måltider. Då inom den förstnämnda gruppen funnos ej mindre än 72 egnahemsägare, vilka dessutom oftast voro i besittning av jord och kreatur, måste vid undersökningen av befolkningens ekonomiska läge en beräkning av dessa förmåners kapitalvärden göras. Det visade sig då, att bostadshusens värde i genomsnitt utgjorde mellan 6 000 och 7 000 Mark samt att för egnahemsägare värdet av jordegendom belöpte sig i medeltal till 1 059 Mark och av kreatur till 239 Mark. För de familjer, som icke ägde eget bostadshus, voro motsvarande kapitalvärden endast 50 och 38 Mark resp. Ehuru särskilt den förra gruppens tillgångar motsvaras av skulder i form av byggnadslån och dylikt, utgjorde dock kapitalvärdet av egendom in natura ej mindre än 6 067 Mark i medeltal för egnahemsägare och 148 Mark för övriga eller i genomsnitt för hela antalet undersökta familjer 4 780 Mark.

Vad beträffar inkomsterna, belöpte sig husfaderns arbetsförtjänst till i medeltal 1 594 Mark mot 1 508 Mark i det statistiska verkets och 1 485 Mark i metallarbetareförbundets budgetsundersökning.

Då de relativt goda existensvillkoren i längden utöva en stabiliserande inverkan på familjelivet, så att barnen i regeln kvarstanna i hemmet till dess de gifta sig, kommer näst efter husfaderns inkomster barnens arbetsförtjänst att utgöra den viktigaste posten på inkomstsidan. I genomsnitt bidraga barnen med 260 Mark till hushållskostnaderna, varemot kontant bidrag från hustruns sida nästan icke alls förekommer. Inkomster från inackordering eller från uthyrning i andra hand framträda, som var att vänta, vida mindre än i andra budgetsundersökningar. Inkomst från försäljning av naturaprodukter uppgick i medeltal till 454 Mark för egnahemsägare och 70 Mark för övriga. Sammanräknas alla intäkter, kommer en arbetarfamilj i Saarbrücken upp till en genomsnittlig årsinkomst av 2 462 Mark, under det motsvarande belopp i det statistiska verkets undersökning utgjorde 1 836 Mark och i metallarbetareförbundets 1 856 Mark. Av årsinkomsten utgjorde husfaderns bidrag med inräknande av biförtjänster endast 66·0 % mot resp. 84 och 80 % enligt de båda andra budgetsundersökningarna.

De för Saarbrückens arbetarbefolkning säregna levnadsförhållandena återspeglas jämväl i utgiftsposterna, beträffande vilka skillnaden mellan egnahemsägare och övriga arbetare skarpare framträder än i inkomstposterna. Den årliga utgiftssumman utgjorde för egnahemsägare 2 317 Mark, varav 214 Mark eller 9·2 % av alla utgifter gingo till amortering av byggnadslån och övriga skulder. För icke egnahemsägare uppgingo levnadskostnaderna per år till 1 989 Mark, varav för hyror och övriga utgifter för bostad betalades 211 Mark eller 10·6 % av hela årsbudgeten. Ehuru arbetarbostäderna i Saarbrücken otvivelaktigt i avseende på utrymme och hygieniska förhållanden äro överlägsna dem, för vilka det statistiska verkets och metallarbetareförbundets undersökningar redogjort, betinga de mindre i hyra såväl i absoluta tal som framför allt i förhållande till samtliga årsutgifter. Utgifterna för närings- och njutningsmedel samt för beklädnad och tvätt upptaga ungefär samma andel av årsutgifterna som för övriga i hushållsstatistiskt hänseende undersökta industriarbetare. Då kol erhålles fritt eller till produktionspris, åtgick till bränsle och belysning endast 2·7 % av årsbudgeten, under det motsvarande siffra i det statistiska verkets och metallarbetareförbundets undersökningar är 4·3 %. Ovanligt små, eller 1 % av årsutgiften mot 4 % i nyssnämnda undersökningar, äro utgifterna för intellektuella ändamål och till fackorganisationer, vilka i Saarbrücken omfatta en relativt ringa del av arbetarna, under det försäkringsavgifterna spela en större roll än i övriga levnadskostnadsundersökningar. Allt som allt visa räkenskaperna för arbetarfamiljerna i Saarbrücken en behållning vid årets slut av 3·5 % av årsinkomsterna. I detta gynnsamma resultat torde egnahemsrörelsens kraftiga utveckling hava största andelen.

Vid gruppering av hushållen efter inkomst visar det sig, att i enlighet med Engels lag utgifterna för närings- och njutningsmedel i hushåll med små inkomster upptaga en procentiskt större del av budgeten än i hushåll med högre förmögenhetsställning. Utgifterna för beklädnad och tvätt synas däremot, oberoende av inkomsterna, uppgå till 12 % av de årliga utgifterna, under det de enligt andra budgetsundersökningar procentiskt stiga med växande inkomster.

(Concordia.)

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Augusti månad år 1913.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under augusti månad.

Översikt av verksamheten under *augusti* månad år 1913.

Augusti:	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans.*		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
Stockholm	1 879	1 758	1 252	1 433	2 067	887	**3 312**	**3 825**	**2 139**
Uppsala län	769	842	535	200	238	138	**969**	**1 080**	**673**
Södermanlands län	652	781	494	213	334	88	**865**	**1 115**	**582**
Östergötlands län	1 480	1 266	864	754	799	354	**2 234**	**2 065**	**1 218**
Norrköping	658	467	440	312	439	186	**970**	**906**	**626**
Jönköpings län	185	188	89	174	208	108	**359**	**396**	**197**
Kronobergs län	29	30	14	77	82	51	**106**	**112**	**65**
Norra Kalmar län	117	114	50	63	109	30	**180**	**223**	**80**
Södra Kalmar län	83	68	52	104	75	42	**187**	**143**	**94**
Blekinge län	182	154	105	245	258	155	**427**	**412**	**260**
Kristianstads län	363	372	278	214	274	146	**577**	**646**	**424**
Malmöhus län: Malmö	875	530	455	865	606	458	**1 740**	**1 136**	**913**
Malmöhus län: Lund	290	215	156	175	209	87	**465**	**424**	**243**
Malmöhus län: Landskrona	137	109	77	59	64	32	**196**	**173**	**109**
Malmöhus län: Hälsingborg	385	227	172	195	185	104	**580**	**412**	**276**
Malmöhus län: Ystad	82	59	41	111	94	51	**193**	**153**	**92**
Malmöhus län: Trelleborg	95	123	80	36	54	28	**131**	**177**	**108**
Malmöhus län: Eslöv	159	140	125	39	47	26	**198**	**187**	**151**
Malmöhus län: Skurup	70	68	63	24	57	20	**94**	**125**	**83**
Hallands län	189	190	118	130	140	86	**319**	**330**	**204**
Göteb. o. Bohus län	128	177	85	128	167	36	**256**	**344**	**121**
Göteborg	994	1 011	904	681	1 086	612	**1 675**	**2 097**	**1 516**
Skaraborgs län	186	173	95	99	110	54	**285**	**283**	**149**
Värmlands län	128	93	65	46	113	35	**174**	**206**	**100**
Örebro län	365	335	227	236	349	109	**601**	**684**	**336**
Västmanlands län	756	744	539	352	502	246	**1 108**	**1 246**	**785**
Kopparbergs län	169	150	100	115	138	61	**284**	**288**	**161**
Gävle stad och län	191	148	132	86	130	47	**277**	**278**	**179**
Västernorrlands län	96	138	74	86	105	47	**182**	**243**	**121**
Jämtlands län	91	73	54	81	136	63	**172**	**209**	**117**
Västerbottens län	76	91	48	89	96	69	**165**	**187**	**117**
Norrbottens län	85	68	45	89	116	66	**174**	**184**	**111**
Tillsammans aug. 1913	**11 944**	**10 902**	**7 828**	**7 511**	**9 387**	**4 522**	**19 455**	**20 289**	**12 350**
» » 1912	11 602	10 023	7 014	6 986	8 721	3 900	18 588	18 744	10 914
» juli 1913	9 446	7 735	5 384	5 591	6 318	3 161	15 037	14 053	8 545

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:dje sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—augusti.			
	Aug. 1912.	Juli 1913.	Aug. 1913.	Aug. 1912—aug. 1913.		Juli 1913—aug. 1913.		Hela antalet.		Ökning (+) eller minskning (—) 1912/1913.	
				Antal.	%	Antal.	%	1912.	1913.	Antal.	%
Stockholm	2 001	1 727	*2 139*	+ 138	+ 7	+ 412	+ 24	14 605	15 333	+ 728	+ 5
Uppsala län	605	202	*673*	+ 68	+ 11	+ 471	+ 233	2 460	2 485	+ 25	+ 1
Södermanlands län	546	204	*582*	+ 36	+ 7	+ 378	+ 185	1 587	1 821	+ 234	+ 15
Östergötlands län	1 128	462	*1 218*	+ 90	+ 8	+ 756	+ 164	4 631	4 743	+ 112	+ 2
Norrköping	630	343	*626*	— 4	— 1	+ 283	+ 83	2 953	3 207	+ 254	+ 9
Jönköpings län	196	104	*197*	+ 1	+ 1	+ 93	+ 89	1 036	1 264	+ 228	+ 22
Kronobergs län[1]	15	39	*65*	+ 50	+ 333	+ 26	+ 67	41	319	+ 278	—
Norra Kalmar län	57	33	*80*	+ 23	+ 40	+ 47	+ 142	423	381	— 42	— 10
Södra Kalmar län	87	65	*94*	+ 7	+ 8	+ 29	+ 45	664	748	+ 84	+ 13
Blekinge län	210	184	*260*	+ 50	+ 24	+ 76	+ 41	1 562	1 711	+ 149	+ 10
Kristianstads län	316	322	*424*	+ 108	+ 34	+ 102	+ 32	1 508	2 305	+ 797	+ 53
Malmöhus län. Malmö	862	669	*915*	+ 51	+ 6	+ 244	+ 36	5 612	6 227	+ 615	+ 11
Malmöhus län. Lund	228	131	*243*	+ 15	+ 7	+ 112	+ 85	1 186	1 177	— 9	— 1
Malmöhus län. Landskrona	114	64	*109*	— 5	— 4	+ 45	+ 70	709	751	+ 42	+ 6
Malmöhus län. Hälsingborg	355	363	*276*	— 79	— 22	— 87	— 24	2 456	2 459	+ 3	—
Malmöhus län. Ystad	79	65	*92*	+ 13	+ 16	+ 27	+ 42	433	552	+ 119	+ 27
Malmöhus län. Trelleborg	154	81	*108*	— 46	— 30	+ 27	+ 33	793	640	— 153	— 19
Malmöhus län. Eslöv	137	137	*151*	+ 14	+ 10	+ 14	+ 10	882	971	+ 89	+ 10
Malmöhus län. Skurup	73	63	*83*	+ 10	+ 14	+ 20	+ 32	359	438	+ 79	+ 22
Hallands län	196	161	*204*	+ 8	+ 4	+ 43	+ 27	1 304	1 355	+ 51	+ 4
Göteb. o. Bohus län	106	126	*121*	+ 15	+ 14	— 5	— 4	884	998	+ 114	+ 13
Göteborg	1 267	1 543	*1 516*	+ 249	+ 20	— 27	— 2	8 581	10 486	+ 1 905	+ 22
Skaraborgs län	128	88	*149*	+ 21	+ 16	+ 61	+ 69	458	585	+ 127	+ 28
Värmlands län	81	103	*100*	+ 19	+ 23	— 3	— 3	588	736	+ 148	+ 25
Örebro län	291	241	*336*	+ 45	+ 15	+ 95	+ 39	1 551	2 030	+ 479	+ 31
Västmanlands län	410	265	*785*	+ 375	+ 91	+ 520	+ 196	2 241	2 504	+ 263	+ 12
Kopparbergs län	186	165	*161*	— 25	— 13	— 4	— 2	1 428	1 679	+ 251	+ 18
Gävle stad och län	138	182	*179*	+ 41	+ 30	— 3	— 2	1 082	1 300	+ 218	+ 20
Västernorrlands län	51	82	*121*	+ 70	+ 137	+ 39	+ 48	827	1 144	+ 317	+ 38
Jämtlands län	80	83	*117*	+ 37	+ 46	+ 34	+ 41	637	839	+ 202	+ 32
Västerbottens län[1]	108	86	*117*	+ 9	+ 8	+ 31	+ 36	346	643	+ 297	+ 86
Norrbottens län	79	162	*111*	+ 32	+ 41	— 51	— 31	651	816	+ 165	+ 25
Tillsammans	**10 914**	**8 545**	**12 350**	**+ 1 436**	**+ 13**	**+ 3 805**	**+ 45**	**64 478**	**72 647**	**+ 8 169**	**+ 13**
Därav jordbruk, skogshushållning m. m.	4 092	1 799	*4 603*	+ 511	+ 12	+ 2 804	+ 156	15 215	16 906	+ 1 691	+ 11
» övriga näringsgrenar	6 822	6 746	*7 747*	+ 925	+ 14	+ 1 001	+ 15	49 263	55 741	+ 6 478	+ 13

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 19 455 ansökningar om arbete, varav 11 944 av män och 7 511 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 20 289 lediga platser, nämligen 10 902 för män och 9 387 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 12 350, av vilka 7 828 besattes med män och 4 522 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 96 ansökningar om arbete, gentemot 107 ansökningar under näst föregående månad och 99 under augusti 1912. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under såväl augusti som juli månader 61, gentemot 58 under augusti 1912.

[1] Anstalten började sin verksamhet under år 1912.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Arbetsmarknadens allmänna läge har under augusti månad varit synnerligen gott. Inom jordbruket var arbetstillgången ganska riklig, särskilt för tillfälliga arbetare till skördearbetet.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man en stark framåtgång i jämförelse med såväl motsvarande tidpunkt under föregående år som med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med augusti 1912 till 1 436 eller 13 % (därav för jordbruket m. m. 511 eller 12 % och för övriga näringsgrenar 925 eller 14 %); i förhållande till resultaten under nästföregående månad utgjorde ökningen 3 805 eller 45 % (därav för jordbruket m. m. 2 804 eller 156 % och för övriga näringsgrenar 1 001 eller 15 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Det torde vara nog att här ytterligare betona, hurusom alltjämt en synnerligen skarp skillnad framträder mellan å ena sidan jordbruket och skogshushållningen, där i allmänhet rik arbetstillgång yppas, samt å den andra sidan de industriella yrkena m. fl., vilka visa överflöd på arbetskraft.

Den grundväsentliga skillnaden mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.			*Tillsatta platser.*		
Jordbruket m. m.	Aug. 1912.	Juli 1913.	Aug. 1913.	Aug. 1912.	Juli 1913.	Aug. 1913.
Män	92	86	*95*	67	60	*68*
Kvinnor	51	41	*55*	32	31	*38*
Tillsammans	**85**	**77**	***87***	**61**	**54**	***62***
Övriga näringsgrenar.						
Män	145	141	*127*	74	75	*77*
Kvinnor	84	94	*85*	47	52	*57*
Tillsammans	**107**	**116**	***101***	**57**	**63**	***60***
Samtliga yrkesgrenar.						
Män	116	122	*110*	70	70	*72*
Kvinnor	80	88	*80*	45	50	*48*
Tillsammans	**99**	**107**	***96***	**58**	**61**	***61***

Sveriges offentliga arbetsförmedling *augusti* 1913.

Sammandrag för *samtliga anstalter*.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100[1] lediga platser kommo:	
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	ansökningar om arbete.	tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	5 664	5 967	4 048	798	1 454	555	**6 462**	**7 421**	**4 603**	87	62
II. Gruvdrift och malmförädling	33	30	18	—	—	—	**33**	**30**	**18**	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
A Jord-, sten- och glasindustri	112	167	148	6	2	1	**118**	**169**	**149**	70	88
B Metall- o. maskinindustri	596	391	227	30	11	8	**626**	**402**	**235**	156	58
C Trävaruindustri	205	197	127	6	2	1	**211**	**199**	**128**	106	64
D Byggnadsverksamhet	988	1 152	891	—	—	—	**988**	**1 152**	**891**	86	77
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	43	33	21	11	11	11	**54**	**44**	**32**	—	—
F Textilindustri	71	23	15	59	39	15	**130**	**62**	**30**	210	48
G Beklädnadsindustri	35	35	8	141	106	48	**176**	**141**	**56**	125	40
H Närings- och njutningsämnesindustri	226	103	56	152	151	61	**378**	**254**	**117**	149	46
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	24	23	19	13	9	4	**37**	**32**	**23**	—	—
J Trämasse- och pappersindustri	37	29	25	24	26	12	**61**	**55**	**37**	—	—
K Grafisk industri	28	3	2	5	5	2	**33**	**8**	**4**	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	219	102	79	28	21	19	**247**	**123**	**98**	201	80
IV. Handel och samfärdsel:											
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	89	35	13	62	25	13	**151**	**60**	**26**	252	43
B Butiks- och magasinspersonal	331	259	185	240	87	41	**571**	**346**	**226**	165	65
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	76	78	55	525	905	384	**601**	**983**	**439**	61	45
D Landtransport	848	717	492	172	133	77	**1 020**	**850**	**569**	120	67
E Vattentransport	167	122	96	1	4	1	**168**	**126**	**97**	133	77
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	10	15	9	3	15	6	**13**	**30**	**15**	—	—
V. Husligt arbete	14	—	—	5 029	6 337	3 244	**5 043**	**6 337**	**3 244**	80	51
VI. Allmän och litterär verksamhet	34	34	24	40	39	16	**74**	**73**	**40**	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	2 094	1 387	1 270	166	5	3	**2 260**	**1 392**	**1 273**	162	91
Summa för aug. 1913	**11 944**	**10 902**	**7 828**	**7 511**	**9 387**	**4 522**	**19 455**	**20 289**	**12 350**	**96**	**61**
» » » 1912	11 602	10 023	7 014	6 986	8 721	3 900	18 588	18 744	10 914	99	58

[1] Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till förestående tabell. I nedanstående översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.		
	Aug. 1912.	Juli 1913.	Aug. 1913.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	85	77	*87*
Metall- och maskinindustri	136	141	*156*
Trävaruindustri	117	94	*106*
Byggnadsverksamhet	113	88	*86*
Textilindustri	307	171	*210*
Beklädnadsindustri	236	122	*125*
Närings- och njutningsämnesindustri	126	145	*149*
Kontors- o. d. personal	220	321	*252*
Butiks- o. d. personal	166	188	*165*
Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	69	59	*61*
Landtransport	121	185	*120*
Husligt arbete	80	91	*80*
Grovarbete	188	186	*162*

Flera av ovanstående näringsgrupper utvisa ganska riklig tillgång på arbetskraft. Emellertid inträdde under månaden förbättring inom gruppen byggnadsverksamhet, för kontors-, butiks- o. d. personal samt inom grupperna landtransport, husligt arbete och grovarbete.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 77 platser för hushållerskor, 318 för hus- och barnjungfrur, 215 för kokerskor och köksor, 983 för ensamjungfrur samt 1 514 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurantrörelse anställdes 95 servitriser, 37 städerskor, 38 kokerskor, 180 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 45, i jordbruks- o. d. arbete 555. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 15, smeder och hovslagare 45, filare och bänkarbetare 41, maskinarbetare 27, sågverks- och brädgårdsarbetare 95, möbel- och finsnickare 21, jord-, beton- o. d. arbetare 238, murare 81, murarbetsmän och tegelbärare 135, byggnadssnickare och timmermän 256, måleriarbetare 51, handels- och lagerarbetare 108, springpojkar 318, kuskar och åkeriarbetare 93, stuveriarbetare 52, grovarbetare 1 262 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 177, tjänare på stat 1 675, tjänare i husbondes kost 1 086, tillfälliga arbetare 987, trädgårdspersonal 69, skogspersonal 33 samt diverse andra arbetare 21.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 2 197 platser, varav 1 858 manliga och 339 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 2 093, 1 822 och 271 samt under nästlidna månad resp. 1 526, 1 260 och 266. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga

anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga länsanstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *augusti* månad tillsatts utom resp. orter.

	Augusti 1913. Manliga.	Kvinnliga.	Tillsammans.	Aug. 1912.	Juli 1913.
Stockholm	270	43	**313**	288	250
Uppsala län	82	12	**94**	102	13
Södermanlands län	32	3	**35**	19	1
Östergötlands län	8	5	**13**	13	9
Norrköping	337	48	**385**	446	157
Jönköpings län	32	6	**38**	21	9
Kronobergs län	2	4	**6**	—	13
Norra Kalmar län	5	1	**6**	7	1
Södra Kalmar län	5	2	**7**	5	11
Blekinge län	5	15	**20**	17	20
Kristianstads län	101	33	**134**	34	91
Malmöhus län. Malmö	185	39	**224**	263	141
Lund	109	14	**123**	112	62
Landskrona	50	2	**52**	63	23
Hälsingborg	118	18	**136**	180	127
Ystad	31	15	**46**	34	33
Trelleborg	55	10	**65**	74	29
Eslöv	105	11	**116**	122	102
Skurup	57	13	**70**	64	47
Hallands län	1	1	**2**	11	7
Göteb. o. Bohus län	16	4	**20**	3	10
Göteborg	182	19	**201**	165	293
Skaraborgs län	3	2	**5**	1	1
Värmlands län	1	5	**6**	1	—
Örebro län	27	—	**27**	16	20
Västmanlands län	7	8	**15**	4	5
Kopparbergs län	4	1	**5**	12	3
Gävle stad och län	14	1	**15**	5	33
Västernorrlands län	13	1	**14**	7	12
Jämtlands län	—	—	—	—	—
Västerbottens län	1	3	**4**	4	3
Norrbottens län	—	—	—	—	—
Tillsammans aug. 1913	**1 858**	**339**	**2 197**	**2 093**	**1 526**
» » 1912	1 822	271	2 093	—	—
» juli 1913	1 260	266	1 526	—	—

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

Arbetsmarknaden under augusti månad betecknas nästan utan undantag såsom god, på en del orter till och med såsom mycket god. I Skåne synes efterfrågan på jordbruksarbetare under månadens förra del på grund av det ihållande regnvädret varit mindre livlig; då sedermera torka inträdde, blev emellertid brådskan så mycket större. I Norrköping var arbetstillgången i likhet med föregående månad ej fullt tillräcklig för grovarbetare.

Lediga platser inom jordbruket, avsedda att tillträdas under oktober, hava redan i stor utsträckning blivit anmälda. En del platssökande, som först

vid höstflyttningen bliva lediga, hava likaledes anlitat arbetsförmedlingsanstalterna, men synas ofta obenägna att allt för tidigt bestämma sig för ny plats.

På kvinnliga avdelningen har bl. a. i Stockholm och Göteborg rått brist på kökspersonal till restauranter. Inom handelsbranschen har det som vanligt varit överflöd på arbetskraft. Vid anstalten i Malmö kommo på 100 lediga platser för kontors- och butikspersonal ej mindre än 820 sökande, för lager- och magasinspersonal åter 507 sökande.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Uppsala län.			Södermanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	163	275	169	648	792	485	632	885	479
Därav kvinnor	5	14	3	46	76	38	84	187	45
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	7	28	22	9	23	23	—	—	—
Därav kvinnor	1	2	1						
B Metall- och maskinindustri	211	108	49	14	9	3	28	14	10
Därav kvinnor	18	6	4				5	3	3
C Trävaruindustri	31	35	23	1	—	—	1	4	1
Därav kvinnor	2	2	1						
D Byggnadsverksamhet	357	374	289	32	38	28	7	8	6
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	8	4	1	2	1	1	—	—	—
Därav kvinnor	3	1	1	1	1	1			
F Textilindustri	3	11	2	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	8	—						
G Beklädnadsindustri	50	26	7	3	6	—	—	—	—
Därav kvinnor	46	13	6	2	5	—			
H Närings- och njutningsämnesindustri	51	39	19	11	9	3	6	9	1
Därav kvinnor	25	30	15	1	4	2	3	5	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	5	4	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	4	1						
J Trämasse- och pappersindustri	16	11	3	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	13	9	3						
K Grafisk industri	11	2	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	2	—						
L Industri och hantverk ej särskilt specif.	36	30	23	8	5	3	14	10	9
Därav kvinnor	5	5	3				1	1	1
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	91	29	9	1	—	—	3	4	1
Därav kvinnor	42	16	6				—	—	—
B Butiks- o. magasinspersonal.	193	163	88	9	6	4	4	2	1
Därav kvinnor	50	35	12	2	1	1	3	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	157	263	78	21	24	18	7	17	7
Därav kvinnor	134	247	70	16	19	13	7	15	5
D Landtransport	297	328	181	15	19	10	17	10	6
Därav kvinnor	16	25	6	3	4	2	6	—	—
E Vattentransport	31	13	8	1	—	—	1	1	1
Därav kvinnor									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	11	24	11	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	3	15	6						
V. Husligt arbete	1 040	1 619	741	127	128	81	104	123	34
Därav kvinnor	1 040	1 619	741	127	128	81	104	123	34
VI. Allmän och litterär verksamhet	33	30	23	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	16	9	5	1	—	—			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	510	409	392	65	20	14	41	28	26
Därav kvinnor	6	5	3	1	—	—			
Summa för augusti månad år 1913	3 812	3 825	2 139	969	1 080	673	865	1 115	582
Därav kvinnor	1 433	2 067	887	200	238	138	213	334	88
» » » månad år 1912	3 363	3 566	2 001	951	989	605	845	1 025	546
Därav kvinnor	1 407	1 924	848	207	233	132	189	238	81

Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			Blekinge län.			
Norrköping.			Övriga anstalter.															
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
363	390	340	1 428	1 323	862	148	142	63	24	30	11	131	140	69	90	96	52	I.
16	64	26	205	241	126	18	38	13	5	10	5	9	23	5	19	30	11	
2	—	—	5	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
4	12	12	6	3	1	2	20	15	—	2	2	1	—	—	5	3	3	III.
1	—	—																*A*
28	14	12	19	14	5	10	11	8	2	1	1	6	2	1	9	7	6	*B*
14	3	3	17	7	1	2	7	—	—	—	—	2	—	—	3	3	—	*C*
36	15	12	30	61	42	3	17	3	—	—	—	22	25	13	21	28	18	*D*
4	2	2	2	—	—	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	*E*
67	12	10	4	3	2	3	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	*F*
20	9	7	2	2	1	2	—	—										
7	2	2	8	10	3	1	2	2	—	1	1	2	2	1	4	2	2	*G*
7	2	2	6	6	2	1	1	1	—	1	1	1	—	—	3	2	2	
35	13	2	24	20	7	6	6	3	3	4	1	6	11	5	6	12	7	*H*
10	11	1	11	14	4	4	4	2	—	2	—	2	5	2	2	8	5	
1	—	—	—	1	1	4	—	—	—	—	—	9	9	9	—	—	—	*I*
						3	—	—				2	3	3				
6	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*J*
1	—	—																
9	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
3	1	—	1	—	—													
10	3	3	19	12	8	2	1	1	—	—	—	4	5	5	6	5	5	*L*
															4	2	2	
1	1	1	7	6	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	IV.
1	1	1	5	5	3													*A*
16	6	4	17	6	5	3	2	2	3	—	—	4	1	—	11	2	2	*B*
8	3	2	13	2	1	2	2	2	2	—	—	2	1	—	6	2	2	
22	59	33	27	37	15	9	20	17	8	12	8	13	14	9	16	21	13	*C*
18	54	28	24	34	14	7	18	15	8	9	6	13	13	8	15	19	12	
39	33	28	49	13	11	2	2	—	—	—	—	6	2	2	29	18	14	*D*
3	9	8	21	2	2	—	1	—							2	1	1	
13	9	7	6	11	11	2	—	—	—	—	—	3	2	1	4	—	—	*E*
												1	1	1				
—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	3	1	*F*
70	282	110	459	491	201	136	141	74	62	60	39	133	135	51	193	194	120	V.
70	282	110	459	491	201	136	141	74	62	60	39	133	135	51	193	194	120	
2	3	1	1	2	—	2	9	3	—	—	—	4	4	2	2	1	1	VI.
1	3	1	1	2	—	1	3	1				4	3	2	1	—	—	
221	41	40	103	40	35	20	11	3	4	2	2	20	14	6	28	16	16	VII.
153	—	—	6	—	—													
970	906	626	2 234	2 065	1 218	359	396	197	106	112	65	367	366	174	427	412	260	
312	439	186	754	799	354	174	208	108	77	82	51	167	184	72	245	258	155	
963	914	630	2 090	1 984	1 128	458	356	196	37	41	15	299	282	144	470	344	210	
286	395	150	699	771	339	204	192	103	18	26	10	137	141	77	280	205	113	

Yrkesgrupper.	Kristianstads län.			Malmöhus					
				Malmö.			Hälsingborg.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	360	433	295	206	235	174	142	145	113
Därav kvinnor	52	102	43	23	32	19	4	12	8
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	6	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	9	8	8	2	—	—	16	5	4
Därav kvinnor									
B Metall- och maskinindustri	—	—	—	67	34	23	24	14	5
Därav kvinnor				4	1	1			
C Trävaruindustri	3	1	1	16	8	4	8	2	2
Därav kvinnor				4	—	—			
D Byggnadsverksamhet	8	15	7	125	113	116	40	32	23
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	6	13	12	7	—	—
Därav kvinnor				5	9	9	1	—	—
F Textilindustri	—	—	—	12	—	—	7	—	—
Därav kvinnor				9	—	—	4	—	—
G Beklädnadsindustri	—	—	—	38	35	27	10	3	1
Därav kvinnor				34	34	26	8	3	1
H Närings- och njutningsämnesindustri	7	5	3	45	12	6	35	5	2
Därav kvinnor	3	2	1	21	9	6	14	3	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	1	—	—	2	1	1
Därav kvinnor									
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	6	2	1	3	1	—
Därav kvinnor				4	2	1	1	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	4	2	2	—	—	—
Därav kvinnor				—	2	2			
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	81	21	19	8	1	1
Därav kvinnor				12	11	11			
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	28	3	3	—	—	—
Därav kvinnor				12	2	2			
B Butiks- och magasinspersonal	2	3	—	126	22	19	15	6	2
Därav kvinnor	1	—	—	79	11	8	8	2	—
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	49	52	33	36	52	35	28	39	14
Därav kvinnor	42	49	31	34	48	32	23	37	13
D Landtransport	6	4	3	198	100	68	54	19	13
Därav kvinnor	1	—	—	70	61	37	18	4	1
E Vattentransport	—	—	—	14	14	14	11	4	4
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	1	1	—	—	—
V. Husligt arbete	115	121	71	550	382	303	114	124	80
Därav kvinnor	115	121	71	550	382	303	114	124	80
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	4	3	2	—	—	—
Därav kvinnor				4	2	1			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	18	4	3	175	84	84	50	11	11
Summa för augusti månad år 1913	577	646	424	1 740	1 136	913	580	412	276
Därav kvinnor	214	274	146	865	606	458	195	185	104
» » » månad år 1912	509	508	316	1 666	1 055	862	721	524	355
Därav kvinnor	187	193	92	718	538	388	263	245	134

	Övriga anstalter.			Hallands län.			Göteborgs och Bohus län. Göteborg.			Övriga anstalter.			Skaraborgs län.			
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
	480	648	395	117	139	75	79	106	55	67	117	38	183	186	95	I.
	46	161	33	16	18	7	3	35	1	22	39	10	9	20	6	
	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																III.
	15	14	12	5	—	—	10	19	19	1	—	—	—	—	—	*A*
							1	—	—							
	36	42	21	3	7	2	91	75	61	1	7	1	—	—	—	*B*
	—	1	—				2	—	—							
	7	4	1	1	6	4	33	24	20	3	—	—	—	—	—	*C*
	67	64	57	14	35	29	92	132	122	10	41	22	1	—	—	*D*
	12	2	2	1	3	—	8	14	12	—	—	—	—	—	—	*E*
	1	—	—													
	4	1	1	3	—	—	21	24	13	1	4	—	—	—	—	*F*
	3	1	1	2	—	—	16	16	5	—	2	—				
	15	1	—	—	1	1	23	33	5	3	8	1	—	—	—	*G*
	12	1	—	—	1	1	11	29	3	1	—	—				
	45	11	7	5	5	2	29	43	22	4	5	2	18	9	8	*H*
	8	4	3	—	2	1	11	20	2	1	2	—	17	8	7	
	—	—	—	—	—	—	4	5	3	10	—	—	—	—	—	*I*
							1	2	—	3	—	—				
	1	—	—	—	—	—	7	18	12	2	—	—	—	—	—	*J*
	1	—	—				4	14	8							
	1	—	—	—	—	—	5	2	1	—	—	—	—	—	—	*K*
							1	—	—							
	9	6	4	—	1	1	2	3	2	3	2	2	2	—	—	*L*
							1	—	—							
																IV.
	1	—	—	2	1	1	11	12	5	1	3	1	2	—	—	*A*
	1	—	—	1	1	1										
	12	8	6	5	4	4	101	101	79	10	2	2	1	1	1	*B*
	7	5	5	4	2	2	32	15	2	2	—	—				
	17	30	22	6	10	4	32	99	23	7	20	7	—	6	—	*C*
	15	28	20	4	9	3	27	90	15	6	18	6	—	5	—	
	43	27	21	33	10	9	102	162	130	13	10	7	1	1	1	*D*
	5	8	7	4	1	1	11	15	10	2	—	—				
	4	—	—	3	—	—	54	44	39	—	—	—	—	—	—	*E*
	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	*F*
	357	314	173	98	106	70	558	845	565	91	104	20	73	77	41	V.
	343	314	173	98	106	70	558	845	565	91	104	20	73	77	41	
	4	2	2	1	—	—	11	7	2	1	4	1	—	—	—	VI.
	2	2	2	1	—	—	2	5	1	—	2	—				
	145	65	62	22	2	2	402	328	325	28	17	17	4	3	3	VII.
	1 277	1 239	786	319	330	204	1 675	2 097	1 516	256	344	121	285	283	149	
	444	525	244	130	140	86	681	1 086	612	128	167	36	99	110	54	
	1 306	1 322	785	298	326	196	1 637	2 161	1 267	259	274	106	174	267	128	
	441	522	235	124	166	93	616	1 202	462	115	149	43	50	95	38	

Yrkesgrupper.	Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	67	53	30	240	288	127	772	850	591
Därav kvinnor	3	10	2	30	90	17	161	222	127
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	1	7	2
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	—	—	—	5	5	5	6	4	3
B Metall- och maskinindustri	2	3	2	10	5	5	19	13	6
Därav kvinnor							1	—	—
C Trävaruindustri	1	—	—	2	2	2	3	2	—
D Byggnadsverksamhet	3	3	3	14	9	8	21	36	26
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	1	1	1	1	—	—	—	—	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Därav kvinnor							—	1	1
G Beklädnadsindustri	1	1	1	3	2	—	2	2	1
Därav kvinnor	1	1	1	1	2	—	1	2	1
H Närings- och njutningsämnesindustri	1	1	1	8	5	1	15	15	8
Därav kvinnor	1	1	1	6	5	1	5	7	4
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Därav kvinnor							—	1	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	2	—	—	11	2	2	7	6	4
Därav kvinnor				1	—	—	3	2	2
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	—	—	—	2	—	—
B Butiks- o. magasinspersonal	4	—	—	15	3	3	3	4	2
Därav kvinnor	2	—	—	8	1	1	3	4	2
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	5	11	2	17	15	8	7	15	5
Därav kvinnor	4	10	2	16	13	6	6	15	5
D Landtransport	5	6	5	21	17	17	19	11	6
Därav kvinnor				6	1	1	2	—	—
E Vattentransport	1	1	1	—	—	—	3	5	5
Därav kvinnor									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	1	—	—
V. Husligt arbete	34	88	28	168	237	83	170	248	104
Därav kvinnor	34	88	28	168	237	83	170	248	104
VI. Allmän och litterär verksamhet	1	3	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	3	1						
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	46	35	25	85	94	75	57	26	21
Summa för augusti månad år 1913	174	206	100	601	684	336	1 108	1 246	785
Därav kvinnor	46	113	35	236	349	109	352	502	246
» » » månad år 1912	143	207	81	530	506	291	644	700	410
Därav kvinnor	40	131	26	202	253	107	199	268	114

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.			
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
53	49	24	17	18	15	4	3	—	25	48	33	16	22	7	7	8	6	I.
5	5	—	2	2	2	2	3	—	7	10	2	4	7	4	3	3	2	
14	11	11	1	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	II.
																		III.
1	12	12	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	10	7	*A*
14	6	4	20	10	7	1	1	—	3	—	—	—	—	—	8	5	3	*B*
12	6	5	32	48	48	9	19	3	1	5	3	8	11	6	1	2	1	*C*
10	20	16	28	26	23	10	14	7	9	12	7	13	23	8	15	11	6	*D*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*E*
2	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
1	1	1	3	1	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	*G*
1	1	1	3	—	—	—	2	—				2	—	—				
6	5	2	8	3	3	1	2	—	3	4	2	—	1	—	—	—	—	*H*
2	2	1	1	—	—	1	1	—	3	2	2							
—	—	—	1	—	—	—	12	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*I*
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	18	18	—	—	—	*J*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
3	2	2	13	—	—	2	4	1	—	—	—	1	1	1	4	3	2	*L*
			1	—	—													
																		IV.
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*A*
—	1	1	3	—	—	8	2	—	2	—	—	2	—	—	2	1	1	*B*
						1	—	—	2	—	—	1	—	—	2	1	1	
24	15	14	16	26	9	10	20	10	26	59	30	11	10	6	30	37	19	*C*
21	13	12	16	26	9	10	20	10	24	55	27	11	10	6	24	31	16	
15	12	9	20	18	14	16	12	5	4	4	4	13	10	4	3	2	1	*D*
			1	1	1	1	—	—										
—	10	—	7	2	2	6	7	4	2	—	—	2	3	—	—	—	—	*E*
						—	3	—										
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
85	116	47	62	101	35	70	76	37	45	67	32	69	77	57	60	81	47	V.
85	116	47	62	101	35	70	76	37	45	67	32	69	77	57	60	81	47	
2	1	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	2	2	2	—	—	—	VI.
1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	2	2	2				
41	16	13	42	23	21	44	63	46	52	8	6	8	9	8	29	23	17	VII.
284	288	161	277	278	179	182	243	121	172	209	117	165	187	117	174	184	111	
115	138	61	86	130	47	86	105	47	81	136	63	89	96	69	89	116	66	
371	348	186	249	228	138	84	141	51	192	291	80	181	220	108	148	165	79	
181	172	76	97	130	48	51	66	26	84	189	27	119	144	74	122	133	64	

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Obs! Siffrorna för åren 1904—1909 angiva medelpris för

	Varuslag.	Kvantitet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjölk: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	»	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	»	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	»	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, »	»	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, »	»	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	»	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta »	»	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	»	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog.	129	133	142	150	148	151	149	149
13	» konserverade	»							134	128
14	Potatis: gammal	5 lit.	—	29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	»							76	48
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor	»	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, » » »	»	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, » » »	»	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 31	[1] 31	[1] 31	[1] 32	[1] 33	[1] 33	34	32
22	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	—	[2] 57	[2] 58	[2] 59	[2] 59	[2] 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, söt	»	35	34	35	35	39	39	39	37
25	» » sur	»	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, bakat med vatten	»	—	42	44	46	51	53	45	44
28	» » » mjölk	»							61	60
29	Nötkött, färskt: stek	»	91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött	»	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalvkött, stek: gödkalv	»	102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv	»	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Fårkött: färskt, stek	»	103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt »	»	115	117	132	131	121	127	138	129
38	» amerikanskt	»	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda	»	—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill	»	31	33	34	34	28	28	31	31
42	strömming	»	42	40	40	43	37	37	36	36
43	torsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)	»	70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	»	[3] 36	[3] 38	[3] 40	[3] 41	[3] 38	[3] 37	39	39
46	strömming	»	24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	51	54	56	59	60	61	54	51
48	» » » rundskuren	»							—	—
49	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 110	[4] 115	[4] 117	[4] 116	[4] 116	[4] 115	125	155
50	Socker, bit-	»	61	69	62	62	66	67	71	69
51	Svagdricka	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
52	Fotogen: Water White	»	[5] 18	[5] 16	[5] 16	[5] 16	[5] 18	[5] 18	17	15
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn.	2180	2170	2220	2360	2680	2520	2280	2280
54	barr- 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
55	Bränntorv	100 kg.	—	[6] 70	[6] 70	[6] 73	[6] 80	[6] 74	187	185
56	Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	322	318	355	388	376	373	373
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	112	106	126	139	134	130	132
59	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	159	156

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Upp-
[6]) Uppgifterna avse hl.: vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [7]) Uppgifterna avse för april 1913 nio
äggpris gällde. — [8]) Preliminära siffror.

(aug. 1912—aug. 1913) för samtliga orter.

28 orter, för åren 1910—1912 för 39 orter och för 1913 för 44 orter.

1912.	Aug. 1912.	Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	[5]) Juli 1913	[6]) Aug. 1913.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	1
8	8	8	8	8	8	7	7	7	7	8	7	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	237	242	242	241	240	238	236	238	234	230	229	230	231	4
214	218	221	220	221	219	214	210	211	212	210	208	207	212	5
156	156	157	158	160	161	162	162	163	164	163	165	165	165	6
115	115	116	117	118	118	121	120	120	121	121	122	122	122	7
51	50	52	54	55	54	55	56	56	59	60	59	58	57	8
157	156	157	158	158	158	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	123	123	124	125	125	—	—	—	—	—	—	—	—	10
132	132	132	132	132	132	132	132	131	133	134	134	135	137	11
161	141	153	174	199	206	187	172	142	120	119	126	137	143	12
139	132	137	142	148	148	147	145	133	[7]) 122	[7]) 112	[7]) 124	[7]) 129	[7]) 140	13
32	28	31	29	29	29	30	29	30	29	29	30	29	29	14
49	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	31	15
30	29	30	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	16
53	53	53	52	51	51	50	50	49	48	48	47	47	46	17
31	31	32	32	32	32	32	32	31	31	31	31	31	31	18
22	22	23	23	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	19
27	27	28	28	28	28	27	27	27	27	27	27	27	27	20
36	36	37	36	37	37	37	36	36	36	36	36	36	36	21
40	41	41	41	41	41	42	42	42	42	41	41	41	41	22
41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	23
38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	24
29	29	29	29	29	29	29	29	30	30	30	30	30	30	25
76	76	76	76	76	76	76	76	77	77	76	76	76	76	26
45	45	45	45	45	45	43	43	43	43	43	43	43	43	27
61	61	61	61	61	61	59	59	59	60	60	61	60	60	28
111	124	124	121	119	117	117	118	119	120	121	123	124	125	29
91	103	102	100	99	97	97	97	98	98	100	101	101	102	30
123	129	131	128	129	127	130	129	130	130	130	132	133	133	31
65	70	72	70	70	70	70	71	71	70	70	70	71	72	32
124	131	128	124	124	125	130	132	135	136	136	138	138	137	33
105	109	109	109	109	107	108	109	111	111	114	115	117	118	34
—	—	—	—	—	—	114	119	122	122	138	—	—	100	35
123	127	132	131	130	129	130	131	131	131	131	132	134	136	36
129	133	136	138	137	136	137	137	137	137	137	138	140	142	37
136	135	140	141	144	144	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	—	—	—	—	—	79	81	78	69	66	70	72	74	39
—	—	—	—	—	—	115	116	112	96	94	104	111	112	40
32	40	37	35	35	30	30	30	30	30	29	32	37	38	41
36	34	37	41	39	37	37	37	36	35	37	38	36	37	42
—	—	—	—	—	—	55	56	57	53	53	53	52	54	43
77	79	78	76	79	79	77	77	79	75	75	78	79	80	44
41	41	42	43	44	45	45	45	45	45	44	45	44	45	45
25	25	25	26	26	25	27	28	29	31	30	30	30	30	46
52	51	52	54	55	55	56	55	57	57	56	55	54	54	47
—	—	—	—	—	—	75	75	77	77	76	76	76	76	48
176	177	177	179	179	180	180	180	179	176	173	171	168	164	49
72	73	73	71	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	50
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	51
17	19	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	21	21	52
2360	2340	2380	2420	2420	2480	2540	2540	2540	2510	2560	2560	2550	2540	53
1880	1880	1900	1920	1950	1960	2000	2010	2020	2010	2020	2030	2030	2060	54
187	184	184	184	186	189	193	193	196	196	194	194	197	200	55
397	397	399	403	403	405	404	404	404	403	402	401	401	400	56
—	—	—	—	—	—	236	238	239	235	235	233	235	235	57
155	156	163	163	163	168	168	168	169	169	170	169	170	165	58
177	177	182	185	185	184	188	191	191	191	191	191	189	189	59

gifterna avse »salt sill». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [5]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — för maj 1913 två, för juni 1913 fem, för juli 1913 fyra orter och för augusti 1913 två orter, å vilka höga

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Kreatursslag.	[1])1904.	[1])1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.
Kor:	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Extra prima[2])	—	—	53	54	54	46	47	50	57
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	40	40	46	48	46	40	41	42	49
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	34	37	43	45	43	36	37	36	43
» 3. Mindre feta[3])	28	29	36	38	35	27	28	25	34
Kvigor (och stutar):									
Extra prima[4])	—	—	58	60	59	52	55	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54
» 2. Mindre feta	37	37	44	48	44	36	36	36	44
Tjurar:									
Extra prima	—	—	55	57	56	46	49	55	62
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52
» 3. Mindre köttiga[3])	33	36	40	38	39	32	33	33	43
Oxar:									
Extra prima[5])	—	—	—	—	58	—	47	50	58
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52
» 2. Mindre feta	—	—	42	46	43	34	36	38	44
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[6])	57	59	64	68	63	60	61	60	68
» (70—90 »)[6])	51	53	54	61	56	55	55	52	60
Skummjölkskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48
Får:									
Yngre, feta[7])	—	—	53	54	52	50	51	51	53
Äldre. » [8])	—	—	44	49	46	45	45	42	48
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	73	66	56	69	77	64	73
Rena, större svin (100—170 kg.)	47	59	76	65	55	68	73	62	71
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60

[1]) Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. aug. 1912—aug. 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för nov. 1912—aug. 1913 aug. 1913 Stockholm och Malmö. — [6]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna endast Malmö och Göteborg. Stockholm och Göteborg. — [8]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg och aug. 1912—

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—augusti 1913.

(aug. 1912—aug. 1913) för alla tre orterna.

Aug. 1912.	Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.	Aug. 1913.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
61	63	64	62	60	60	59	59	61	61	60	61	62
54	55	56	55	53	54	53	54	55	55	55	56	56
47	48	47	46	46	47	47	48	50	51	51	51	51
39	40	39	37	37	38	38	40	43	43	44	44	43
66	67	68	67	64	64	62	63	67	66	65	66	68
58	60	61	61	59	58	58	58	60	61	60	61	62
48	49	49	49	48	48	47	48	50	51	50	52	52
66	68	69	67	65	65	64	64	65	64	63	65	65
60	61	63	62	60	61	61	60	62	61	61	61	62
55	58	60	58	57	58	57	58	58	58	57	58	59
46	47	50	49	48	50	49	49	52	51	50	51	50
62	65	65	62	61	60	59	61	65	65	63	63	65
55	57	58	56	55	54	54	55	58	58	57	58	59
47	48	49	46	44	44	45	47	49	49	49	50	51
69	71	70	70	72	74	75	77	75	73	73	69	69
61	64	65	65	66	68	69	71	68	65	66	64	64
49	52	52	53	56	57	57	59	59	57	56	54	55
56	54	51	53	55	57	57	60	60	65	63	61	59
52	50	45	47	50	53	54	58	58	57	55	53	50
79	80	79	79	81	82	80	81	80	81	83	86	85
77	79	79	79	80	81	79	79	78	79	81	84	84
64	68	68	67	68	69	69	69	66	66	67	70	71

— [2]) Uppgifterna för sept. 1912—aug. 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna för avse endast Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna för 1911 avse endast Malmö och för sept. 1912— — [7]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg, för aug. och sept. 1912 samt maj—aug. 1913 aug. 1913 Stockholm och Göteborg.

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm *aug.* 1912—*aug.* 1913.

(Enligt veckonoteringar för år 1912 från Stockholms stads provisoriska fiskhall samt för år 1913 från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag.	Kvantitet.	Aug. 1912.	Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.	Aug. 1913.
		Medelpris (öre).												
Fisk och *fiskvaror*:[1]														
Abborre, stor	kg.	55	63	69	70	65	80	83	87	73	46	58	71	68
små	»						55	61	—	44	27	37	54	30
Braxen	»	35	36	39	39	49	60	52	—	48	45	34	51	—
Gråsej	»	28	30	41	42	41	41	42	48	30	35	27	28	28
Gädda, levande	»	—	—	—	—	—	103	109	—	—	86	75	—	—
slaktad	»	78	79	88	79	71	94	99	108	63	66	—	125	97
Gös	»	92	78	131	129	140	153	138	125	125	130	147	140	110
Hälleflundra, stor	»	94	82	95	81	99	120	105	95	95	103	104	92	85
små	»	—	—	67	—	55	—	—	110	—	—	—	85	70
Id	»	—	—	44	49	54	—	—	50	50	46	55	49	43
Kolja, svensk	»	33	38	40	38	58	68	64	64	53	50	45	46	47
norsk	»	—	—	—	—	—	36	35	44	45	—	—	—	—
Kummel	»	36	40	41	—	—	—	—	—	—	—	54	44	42
Kungsflundra	»	50	51	45	53	58	67	59	69	45	53	50	—	—
Lake, sjö-[2] stor	»	—	47	57	59	74	66	77	—	44	37	32	55	—
insjö-[2] små	»						—	—	—	—	—	25	—	—
Lax, färsk	»	—	175	204	196	140	—	275	275	235	290	263	238	270
Långa	»	36	35	—	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—
Makrill	»	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	»	85	70	80	—	—	208	213	125	—	150	—	—	—
Röding	»	—	—	130	—	143	—	—	—	—	—	—	—	—
Rödspotta, stor	»	54	58	55	60	67	68	64	69	50	53	55	65	64
små	»						—	45	50	34	—	25	47	61
Rödtunga	»	50	52	52	61	38	145	140	113	78	—	60	61	63
Sik, stor	»	—	95	84	71	80	85	—	—	88	83	100	90	100
små	»						—	—	—	75	—	—	60	70
Siklöja	»	—	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk	låda	—	1850	1817	1813	1412	1449	1950	1200	—	800	800	—	—
» »	kg.	—	31	35	30	13	—	—	25	—	—	—	—	40
» rökt	låda	—	—	—	167	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Simpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	88	55	—	—	96	100	98	—	85	—	—	—	—
Stenbit	»	—	—	—	46	—	—	—	—	—	29	—	—	—
Strömming	låda	—	818	710	738	850	938	1188	550	300	—	—	—	—
»	kg.	—	30	—	27	32	31	46	—	—	—	25	—	34
Torsk, svensk m. huvud	»	34	37	47	46	49	43	42	45	—	25	30	—	—
svensk huvudlös	»						48	51	54	43	43	44	42	42
Torsk, norsk	»	—	—	—	—	—	36	33	40	—	—	—	—	—
Uer, färsk	»	—	—	—	35	29	33	39	40	22	—	—	—	—
Vitling, stor	»	21	24	28	30	32	34	36	43	37	—	27	29	34
små	»						25	26	34	23	33	23	—	22
Ål, levande, stor	»	145	100	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—
små	»	—	88	—	—	—	—	—	—	—	130	—	—	—
Skaldjur:														
Hummer	tjog	—	2182	2800	3175	3100	3250	3400	—	—	3000	2450	2800	—
Krabbor	»	—	—	565	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kräftor, stora	»	114	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126
små	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90
Räkor, stora	kg.	82	100	104	95	135	126	86	93	45	—	80	55	—
kokta små	»	—	—	69	49	72	70	20	29	10	48	—	—	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

31/7—6/8:	tillgång knapp,	efterfrågan dålig,	tendens svävande.
7/8—13/8:	» god,	» medelmåttig,	» »
14/8—20/8:	» riklig,	» »	» »
21/8—27/8:	»	»	» fast.

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat angives. — [2]) Priserna för 1912 avse »lake».

Kollektivavtal i Sverige, träffade under år 1912.[1]

Under år 1912 hava, enligt ingångna uppgifter, träffats 316 kollektivavtal, vilka godkänts av 2 182 arbetsgivare, och genom vilka 29 588 arbetares arbetsförhållanden kunna anses reglerade.

Avtalen och därav berörda arbetare fördela sig på olika huvudgrupper av näringsgrenar, på sätt nedanstående sammanställning utvisar:

	Antal under år 1912 träffade kollektivavtal.	Antal av kollektivavtalen berörda arbetare.
Jordbruk och skogsbruk	—	—
Gruvdrift, fabriker och hantverk	198	16 844
Byggnadsverksamhet	65	8 374
Allmänna arbeten	7	751
Handel och samfärdsel	46	3 619
Summa	**316**	**29 588**

Såsom av ovanstående synes, har huvudmassan av de förnyade eller nyingångna avtalen varit att anträffa inom industri, hantverk, byggnadsverksamhet och samfärdsel. Inom jordbruket åter har lika litet som under närmast föregående år något kollektivavtal blivit träffat.

Tabellen å nästa sida utvisar närmare antalet och fördelningen på olika näringsgrupper av de kollektivavtal — med därav berörda arbetsgivare och arbetare — som voro upprättade vid redogörelseårets början, de, som seder mera träffades under 1912 års lopp, samt de, som ägde gällande kraft vid samma års slut. Tabellen utvisar, att vid 1912 års början voro gällande 1 476 kollektivavtal med därav berörda 229 792 arbetare. Vid redogörelseårets slut åter hade antalet i kraft varande kollektivavtal nedgått till 1 457 med därav berörda 226 885 arbetare. Antalet kollektivavtal och av avtal berörda arbetare har följaktligen under året minskats med 19 resp. 2 907. Tages därjämte hänsyn till, att av de under år 1912 träffade och vid samma års slut gällande kollektivavtalen 64 med 4 919 arbetare avsågo sådana arbetsplatser, som dittills saknat kollektivavtal, befinnes antalet av de kollektivavtal, vilka under redogörelseåret upphört utan att ersättas av nya, utgöra 83, och antalet av de arbetare, för vilka kollektivavtal upphört att gälla, 7 826.

Enligt vad föregående undersökningar givit vid handen, minskades under år 1909 antalet kollektivavtal med 600 och antalet avtalsberörda arbetare med 64 190, under år 1910 med 148 resp. 2 375 samt under år 1911 med resp

[1] *Kollektivavtal i Sverige år 1912* av K. Socialstyrelsen.

Kollektivavtalens utbredning inom olika näringsgrupper.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Näringsgrupper.	Antal den 1 jan. 1912			Antal under år 1912			Antal den 1 jan. 1913		
	gällande kollektivavtal.	därav berörda		ingångna kollektivavtal.	därav berörda		gällande kollektivavtal.	därav berörda	
		arbetsgivare.	arbetare.		arbetsgivare.	arbetare.		arbetsgivare.	arbetare.
Jordbruk och trädgårdsskötsel	12	46	816	—	—	—	7	16	363
Skogsbruk	8	6	1 385	—	—	—	7	4	1 286
Gruvdrift	11	44	8 244	2	2	161	11	11	4 213
Närings- och njutningsämnesindustri	240	879	19 104	68	605	3 507	231	852	18 886
Textilindustri	50	61	9 071	1	1	10	51	62	9 041
Beklädnadsindustri	159	1 570	11 632	21	119	476	153	1 406	11 216
Läder-, hår- och gummivarunindustri	65	490	3 132	3	37	1 475	48	450	3 840
Trävaruindustri	156	457	18 852	23	70	2 922	162	462	18 941
Trämasse- och pappersindustri	62	183	10 602	12	11	1 566	64	176	11 367
Grafisk industri	12	422	8 035	—	—	—	12	422	8 035
Malmförädlingsindustri	13	57	22 961	2	2	1 131	12	53	23 929
Metallindustri	85	363	4 391	19	125	1 329	84	359	3 909
Maskin- och skeppsbyggnadsindustri	57	402	34 874	6	6	177	50	362	35 513
Jord- och stenindustri	74	192	14 722	33	73	3 717	88	235	17 876
Kemisk-teknisk industri	48	38	6 448	8	6	373	45	33	6 183
Byggnadsverksamhet	210	2 360	24 347	65	1 069	8 374	283	2 484	23 022
Allmänna arbeten	29	35	6 088	7	11	751	32	38	5 800
Handel och varulager	24	239	1 408	7	6	164	26	137	1 050
Landtransport	154	402	21 683	39	39	3 455	164	370	20 400
Sjötransport	7	301	1 997	—	—	—	7	308	2 015
Summa	**1 476**	**8 547**	**229 792**	**316**	**2 182**	**29 588**	**1 457**	**8 240**	**226 885**

141 och 21 833. Minskningen i antalet kollektivavtal har sålunda under redogörelseåret varit mindre starkt framträdande än under de närmast föregående åren.

Av tabellen framgår även, i vilken utsträckning de olika näringsgrupperna drabbats av nedgången. I fråga om antalet avtalsberörda arbetare har den, absolut taget, största minskningen inträffat inom grupperna gruvdrift, byggnadsverksamhet, landtransport och jordbruk. Bland mera omfattande avtal, som under året utgått utan att ersättas av nya, äro särskilt att märka riksavtalet mellan Järnbruksförbundet och Gruvarbetareförbundet (c:a 4 000

arbetare) samt avtalet inom stuveriarbetarfacket i Göteborg (1 400 arbetare).

Ökning i fråga om antalet avtalsberörda arbetare förete läder-, hår- och gummivaruindustri, trävaruindustri, trämasse- och pappersindustri, malmförädlingsindustri, maskin- och skeppsbyggnadsindustri, jord- och stenindustri samt sjötransport.

Den absolut taget största utbredningen hade kollektivavtalen vid 1913 års början inom maskin- och skeppsbyggnadsindustri, malmförädlingsindustri, byggnadsverksamhet, landtransport, trävaruindustri, närings- och njutningsämnesindustri samt jord- och stenindustri.

I förhållande till totalantalet inom resp. näringsgrenar sysselsatta arbetare hade kollektivavtalen den största utbredningen inom maskin- och skeppsbyggnadsindustrien med 96 % av kollektivavtal berörda arbetare. Därnäst kom den grafiska industrien med 90 %.

Kollektivavtalens parter. Av 316 under år 1912 träffade avtal äro 119 eller 37·7 % av hela antalet träffade av organisationer på såväl arbetsgivar- som arbetarsidan, under det att 188 eller 59·5 % träffats av enskild arbetsgivare och arbetarorganisation. Sammanlagt hava sålunda 97·2 % av redogörelseårets avtal underskrivits av organisation å arbetarsidan. År 1911 var detsamma fallet med 97·7 %, medan motsvarande tal för år 1910 endast uppgick till 84·4 %. De av arbetsgivarorganisation underskrivna avtalen utgjorde under de två sistnämnda åren resp. 49·3 och 12·5 % av hela antalet.

Kollektivavtalens giltighetsområde och giltighetstid. De flesta under år 1912 ingångna avtalen eller 175, omfattande 16 038 arbetare, äro ortsavtal. Den därnäst största gruppen utgöres av avtal för enskilda arbetsplatser och omfattar 139 avtal med 12 288 berörda arbetare. Vidare hava under året träffats 2 riksavtal, berörande 1 262 arbetare. Det ena av sistnämnda avtal avser garveriindustrien, det andra kooperativa förbundets personal.

För 38 avtal stipuleras en giltighetstid av 1 år och därunder; 30 avtal hade en giltighetstid av 1 t. o. m. 2 år, 64 avtal av 2 t. o. m. 3 år, 49 avtal av 3 t. o. m. 4 år och 130 avtal av över 4 år. För 5 avtal saknades bestämmelser om giltighetstid.

Avtalens genomsnittliga giltighetstid har, såsom av nedanstående sammanställning framgår, varit något kortare än närmast föregående år, men utvisar i jämförelse med åren dessförinnan en fortgående stegring:

År.	Kollektivavtal med en giltighetstid av					
	t. o. m. 1 år.	1–2 år.	2–3 år.	3–4 år.	över 4 år.	obestämt antal år.
	% av hela antalet kollektivavtal.					
1912	12·0	9·5	20·3	15·5	41·1	1·6
1911	9·6	12·8	10·5	4·1	60·3	2·7
1910	16·1	15·2	10·2	40·2	16·5	1·8
1909	18·9	43·6	26·3	5·3	4·4	1·5
1908	32·3	37·6	22·3	2·6		5·2

En giltighetstid av mer än 4 år hade bland annat flertalet avtal inom bageriyrket och byggnadsindustrien.

Förlikнings- och skiljenämnder samt regler för förhandling mellan parterna. Sammanlagt 218 avtal, omfattande 23 973 arbetare eller 81 % av samtliga av under året träffade avtal berörda arbetare, innehålla bestämmelser avsedda att förekomma plötslig arbetsnedläggelse utan föregående förhandling parterna emellan.

Enligt vad förut publicerade avtalsundersökningar givit vid handen, gällde vid 1907 års slut dylika bestämmelser för c:a 60 % av de avtalsberörda arbetarna, medan motsvarande procenttal för de arbetare, som berördes av under åren 1908—1911 träffade avtal, voro resp. 88, 91, 78 och 84 %. Nedgången i procenttalet för 1910 och följande år beror på frånvaron av dylika bestämmelser i de under dessa år träffade avtalen vid enskilda järnvägar. Härvid är emellertid att märka, att på dessa avtal tillämpas den utförliga förhandlingsordning, som finnes fastställd i det år 1909 upprättade »huvudavtal n:r 1» vid järnvägarna.

Bestämmelser om förlikнings- eller skiljenämnd för tvisters slitande påträffas i 135 avtal, omfattande 12 766 arbetare eller 43 % av hela antalet avtalsberörda arbetare. I fråga om dessa ägde nämnden enligt 123 avtal, omfattande 12 489 arbetare, endast taga befattning med meningsskiljaktigheter angående tolkning och tillämpning av gällande avtalsbestämmelser; enligt 11 avtal med 243 berörda arbetare ägde den jämväl att befatta sig med intressetvister.[1] Medräknas emellertid de på grundval av »huvudavtal n:r 1» upprättade avtalen vid enskilda järnvägar, kommer den sistnämnda gruppen att omfatta 42 avtal med 2 978 berörda arbetare.

En annan grupp utgöres av de avtal, som föreskriva förhandling vid varje tvist, först mellan parterna och därefter, om ej enighet uppnås, mellan huvudorganisationerna. Sådan bestämmelse innehöllo 83 av de år 1912 träffade avtalen, omfattande 11 207 arbetare eller 38 % av de avtalsberörda; motsvarande procentsiffra för de år 1907 gällande avtalen var endast 13, för de under åren 1908—1911 träffade avtalen däremot resp. 38, 61, 49 och 43 %.

Arbetslöner. Av de under året träffade avtalen innehålla 134 uteslutande tidlönebestämmelser; antalet av dessa berörda arbetare uppgår till 7 628. Enbart ackordsarbete förekommer enligt 9 avtal, berörande 324 arbetare, varemot 173 avtal, sammanlagt omfattande 21 636 arbetare, föreskriva eller medgiva användande av båda löneformerna.

Tidlönen är enligt 50 avtal med 3 604 arbetare garanterad vid allt ackordsarbete; 39 avtal med 8 064 arbetare lämna åter endast för vissa fall dylik garanti. 93 avtal med 10 292 arbetare sakna bestämmelser om garanti för tidlönen; i återstående fall förekomma, såsom nämnt, inga bestämmelser om ackordlön.

---

[1] Därtill kommer ett avtal, enligt vilket endast tvister om nya ackordspris hänskjutas till skiljenämnd.

Arbetstid. För 2 140 arbetsgivare och 26 591 arbetare eller 90 % av samtliga avtalsberörda hava träffats avtal, som innehålla bestämmelser om arbetstid. Med hänsyn till den avtalade ordinarie arbetstidens längd fördelar sig detta arbetarantal, såsom följande tabell utvisar:

Arbetstid (ordinarie) per vecka.	Arbetare, berörda av avtal med bestämmelser om arbetstid. Antal.	%
48 timmar och därunder	*202*	*0·7*
49—53 timmar	*18*	*0·1*
54—60 »	*25 836*[1]	*97·2*
därav 54 timmar	873	3·3
55—56 »	1 470	5·5
57 »	13 313	50·1
58 »	4 081	15·3
59 »	2 381	9·0
60 »	2 518	9·5
över 60 timmar	*535*	*2·0*
Summa	**26 591**	*100·0*

Bland avtal, som ej innehålla bestämmelser om arbetstidens längd, märkas i främsta rummet de under året träffade avtalen vid enskilda järnvägar, anslutna till Järnvägarnas arbetsgivareförening. För den härav berörda personalen är emellertid arbetstiden redan förut reglerad genom det år 1909 upprättade huvudavtalet.

Ersättning vid olycksfall och sjukhjälp. Bestämmelser om ersättning vid olycksfall och sjukhjälp förekomma i 259 avtal, omfattande 26 162 arbetare.

Olycksfallsförsäkring stadgades i 211 avtal med 19 889 berörda arbetare. Försäkringens omfattning framgår av följande sammanställning:

Olycksfallsförsäkring enligt lagen den 5/7 1901	avtal.	Antal berörda arbetare.
utan tillägg av annan försäkring	19	1 101
med tillägg av karensförsäkring	121	13 715
» » » » och försäkring utom arbetet	71	5 073
Summa	**211**	**19 889**

Förekomsten av bestämmelser om ersättning enbart (utan försäkring) utöver den lagstadgade framgår av följande sammanställning:

	avtal.	Antal berörda arbetare.
Olycksfallsersättning under karenstiden	63	7 237
Ersättning vid sjukdom:		
direkt från arbetsgivaren	11	598
genom bidrag till sjukkassa	12	1 372
Kostnadsfri läkare, sjukhusvård eller medicin m. m.	66	7 990

[1] Enligt riksavtalet för garveriindustrien växlar arbetstiden vid de olika arbetsställena mellan 54 och 60 timmar. De 1 200 arbetare, som beröras av detta avtal, hava därför ej hänförts till någon av de särskilda underavdelningarna.

Härav framgår bland annat, att ej mindre än 255 avtal, berörande 26 025 arbetare tillförsäkra arbetarna olycksfallsersättning även under den i lagen föreskrivna karenstiden (60 dagar efter olycksfallet), vare sig genom försäkring eller genom direkt utbetalning från arbetsgivaren.

Kollektivavtalens övriga innehåll. Bland avtalens bestämmelser rörande arbetets ledning, föreningsrätt och föreningstvång intager § 23 av Svenska arbetsgivareföreningens stadgar främsta rummet, varigenom tillförsäkras arbetsgivaren rätt att fritt antaga och avskeda arbetare, att leda och fördela arbetet och att begagna arbetare, oavsett om dessa äro organiserade eller ej. Bestämmelser i enlighet med denna paragraf, med eller utan inskränkande tillägg, äro att anträffa i 160 av 1912 års avtal, berörande 20 810 arbetare eller 70·3 % av hela antalet under året avtalsberörda; motsvarande procentsiffra för samtliga vid 1907 års slut avtalsberörda var 48·3, för de under åren 1908—1911 träffade avtalen resp. 61·7, 87·8, 76·2 och 82·5 %. Medräknas den avtalsberörda järnvägspersonalen, för vilken enligt »huvudavtal n:r 2» liknande bestämmelser jämväl äro gällande, kommer man för åren 1910 och 1911 upp till resp. 93·0 och 94·2 % samt för redogörelseåret till 79·6 %.

Emellertid var »§ 23» i icke mindre än 145 avtal med 19 477 arbetare supplerad med bestämmelser i överensstämmelse med »kompromissen av december 1906», varigenom föreningsrätten garanterats och avskedande, som tydes såsom angrepp på denna, kan bliva föremål för undersökning.

Dessa avtal oberäknade innehålla 31 avtal med 2 396 arbetare bestämmelser till skydd för föreningsrätten, så att sådana bestämmelser innehållas i sammanlagt 176 av 1912 års avtal med därav berörda 21 873 arbetare.

Inskränkningar i föreningsrätten för förmän m. fl. stadgades i 97 avtal med 15 779 berörda arbetare. Företräde till arbete efter boningsort, anställningstid, ålder o. d. föreskrevs i 38 avtal med 2 502 arbetare, medan 64 avtal med 2 751 arbetare stadgade företräde eller ensamrätt till arbete för fackföreningsmedlemmar.

Bestämmelser rörande utbildningstid och lärlingsväsen förekommo i 85 under år 1912 ingångna avtal, omfattande 4 195 arbetare. Av dessa avtal innehålla 51 bestämmelser om lärlingslöner, 44 om begränsning av lärlingarnas antal, 32 om lärotidens längd, 20 om lärlings minimiålder och 5 om lärlings deltagande i yrkesskola.

Arbetsinställelser i Sverige under år 1912. [1]

Arbetsinställelsernas karaktär, antal och omfattning. Enligt ingångna uppgifter hava 116 arbetsinställelser (strejker och lockouter) påbörjats i Sverige under år 1912. Arbetsinställelsernas fördelning i jämförelse med de föregående åren ävensom antalet därav berörda arbetsgivare och arbetare framgår av nedanstående översikt.

År.	Strejker.			Lockouter.			Arbetsinställelser av blandad karaktär.			Summa.		
	Antal strejker.	Antal berörda arbetsgivare.	Antal berörda arbetare.	Antal lockouter.	Antal berörda arbetsgivare.	Antal berörda arbetare.	Antal arbetsinställelser av bl. karaktär.	Antal berörda arbetsgivare.	Antal berörda arbetare.	Antal arbetsinställelser.	Antal berörda arbetsgivare.	Antal berörda arbetare.
1903 . . .	109	256	5 970	16	96	982	17	126	17 619	**142**	**478**	**24 571**
1904 . . .	169	383	8 299	12	62	1 218	34	153	2 731	**215**	**598**	**12 248**
1905 . . .	152	325	13 186	12	12	456	25	510	19 264	**189**	**847**	**32 906**
1906 . . .	239	668	15 050	8	12	560	43	49	3 045	**290**	**729**	**18 655**
1907 . . .	243	498	11 278	23	37	5 669	46	283	6 593	**312**	**818**	**23 540**
1908 . . .	229	473	17 187	38	125	2 672	35	826	20 498	**302**	**1 424**	**40 357**
1909 . . .	102	7 707	229 248	22	451	71 364	14	30	1 137	**138**	**8 188**	**301 749**
1910 . . .	66	127	3 420	5	5	101	5	14	150	**76**	**146**	**3 671**
1911 . . .	85	150	4 940	9	1 759	15 145	4	11	491	**98**	**1 920**	**20 576**
1912 . . .	*108*	*168*	*5 797*	*4*	*337*	*2 166*	*4*	*284*	*2 017*	**116**	**789**	**9 980**

Under år 1912 var sålunda arbetsinställelsernas antal större än under de två närmast föregående åren, men mindre än något av åren 1903—1909. Vad beträffar antalet berörda arbetsgivare, är redogörelseårets siffra likaledes lägre än för flertalet av de föregående åren, och med hänsyn till av konflikter berörda arbetare har endast 1910 att uppvisa ett mindre antal. Av någon större omfattning voro under redogörelseåret allenast skrädderilockouten, berörande 343 arbetsgivare och 1 806 arbetare, samt konflikten inom bagerifacket, vilken berörde c:a 275 arbetsgivare och c:a 1 600 arbetare.

I medeltal kommo på var strejk 54 berörda arbetare, på var lockout 542 arbetare och på var arbetsinställelse av blandad, obestämbar eller ej uppgiven karaktär 504 arbetare. Antalet berörda arbetsgivare var för varje strejk ej fullt 2, för var lockout 84 samt för var blandad konflikt 71 I genomsnitt voro sålunda lockouterna och de blandade konflikterna av be tydligt större omfattning än strejkerna.

[1] *Arbetsinställelser i Sverige under år 1912* av K. Socialstyrelsen.

Antalet i konflikter invecklade arbetsgivare nådde icke över 5 vid 95 % av samtliga arbetsinställelser, medan motsvarande procentsiffra för år 1911 beräknades till 88. Genomsnittliga antalet arbetsgivare per konflikt var dock relativt stort, nämligen 6·8, vilken siffra är högre än något av de föregående åren, med undantag av 1909 och 1911, har att uppvisa. Detta förhållande är väsentligen att tillskriva de tvänne ovan omnämnda konflikterna inom skrädderi- samt bageribranscherna.

Av arbetsinställelserna voro 51 % av helt ringa storlek, omfattande högst 25 arbetare. Under föregående redogörelseår uppgingo dylika mindre arbetsinställelser till 46 % av samtliga. Vid jämn fördelning av de berörda arbetarnas antal på konfliktantalet erhålles såsom medelsiffra per konflikt under redogörelseåret 86, vilken siffra är lägre än för flertalet av de föregående åren.

Arbetsinställelsernas fördelning efter näringsgrupper. Vid en jämförelse mellan antalet arbetsinställelser år 1912 samt det genomsnittliga antalet därav under åren 1903—1911 inom olika näringsgrupper framgår, att ett förhållandevis stort antal konflikter under redogörelseåret inträffat särskilt inom trävaruindustrien, medan däremot byggnadsindustrien företer ett relativt fåtal konflikter. Procenttalen för dessa industrier voro nämligen under redogörelseåret 24 och 14, men under de föregående åren resp. 13 och 21. Motsvarande förhållande kan iakttagas med hänsyn till arbetsinställelsernas omfattning: på trävaruindustrien kommo 21 % av hela antalet berörda arbetare, på byggnadsindustrien endast 5 %, gent emot resp. 10 och 19 % för åren 1903—1911.

Av de i senaste statistik angående industri, hantverk och bergshantering upptagna näringsgrupper hade arbetsinställelserna under år 1912 största utbredningen inom beklädnadsindustrien, med 5·9 av konflikter berörda arbetare per 100 sysselsatta. Därnäst kom närings- och njutningsämnesindustri, för vilken motsvarande siffra utgjorde 3·8. Av de i omförmälda statistik upptagna näringsgrupper hade arbetsinställelserna den minsta omfattningen inom gruvdrift.

Beträffande övriga grupper synas arbetsinställelserna hava haft relativt ringa utbredning inom jordbruk och skogsbruk samt byggnadsindustri.

Arbetsinställelsernas orsaker. Lönefrågorna hava i likhet med de föregående åren i övervägande grad förekommit som anledning till konflikter. Av dessa voro sålunda 53, eller 46 %, förorsakade av begäran om löneförhöjning, 5, eller 4 %, av lönesänkning och 13, eller 11 %, av andra lönefrågor. För de nio föregående åren utgjorde hithörande arbetstvister resp. 44, 5 och 14 % av hela antalet.

Däremot förete organisationsspörsmålen tillbakagång: 7 % av samtliga tvister äro att hänföra till denna grupp gent emot 15 % för åren 1903—1911. En enda föreningsrättsstrid har under året förekommit och 7 konflikter hava föranletts av begäran om kollektivavtal.

Vad beträffar övriga konflikter, framträder en förhållandevis ganska väsentlig ökning av tvisterna om arbetets anordning samt om arbetares antagande och avskedande. De förras antal uppgick till 14, de senares till 11. Procentsiffrorna voro för dessa slags konflikter resp. 12 och 10 under år 1912 samt 10 och 2 under åren 1903—1911.

Arbetsinställelsernas varaktighet. Av samtliga arbetsinställelser hava 47 % pågått högst en vecka och 82 % avslutats inom en månad; endast 3 arbetsinställelser hava sträckt sig över 3 månader. Vad beträffar antalet berörda arbetare, kommo 69 % på konflikter av kort varaktighet, medan 17 % drabbades av långvariga konflikter.

Vid jämförelse med åren 1903—1911 synes antalet konflikter, som under redogörelseåret pågått längre tid än 3 månader, relativt taget vara mindre än under nämnda period, medan däremot under år 1912 det relativa antalet av långvariga konflikter berörda arbetare varit något större än de föregående åren.

Huvudresultat. Arbetsinställelsernas huvudresultat under åren 1903—1911 framställes i följande tabell.

År.	Antal arbetsinställelser									
	avslutade på arbetsgivarnas villkor.		avslutade enl. arbetarnas fordringar.		avslutade genom kompromiss.		med okänt resultat.		Summa.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
1903	37	*26*	45	*32*	47	*33*	13	*9*	**142**	*100*
1904	63	*29*	68	*32*	73	*34*	11	*5*	**215**	*100*
1905	47	*25*	71	*38*	53	*28*	18	*9*	**189**	*100*
1906	73	*25*	116	*40*	90	*31*	11	*4*	**290**	*100*
1907	70	*22*	93	*30*	126	*40*	23	*8*	**312**	*100*
1908	94	*31*	80	*27*	115	*38*	13	*4*	**302**	*100*
1909	61	*44*	33	*24*	38	*28*	6	*4*	**138**	*100*
1910	35	*46*	20	*26*	20	*26*	1	*2*	**76**	*100*
1911	44	*45*	22	*22*	32	*33*	—	—	**98**	*100*
1912	49	*42*	25	*22*	42	*36*	—	—	**116**	*100*

Av tabellen framgår, att av de under år 1912 inträffade arbetsinställelserna 42 % avslutades på arbetsgivarnas villkor, 22 % i enlighet med arbetarnas fordringar och 36 % genom kompromiss.

Om man jämför siffrorna för de olika åren, befinnes det, att arbetarnas överlägsenhet i öppna konflikter, som starkt framträdde under åren 1903—1907, då antalet arbetarsegrar utgjorde 30 à 40 % av samtliga konflikter, därefter förbytts i underlägsenhet, i det motsvarande siffra sjunkit ned till

22 à 27 %, medan under samma tid antalet arbetsgivarsegrar de fem första här nämnda åren utgjorde i genomsnitt 25 % och år 1908 31 % samt de därpå följande åren nådde upp till 42 à 46 %.

Ser man åter till antalet arbetare, som berördes av de olika resultaten av under redogörelseåret inträffade arbetsinställelser, visar det sig, att för icke mindre än 67 % av dessa arbetare konflikterna bilades genom ömsesidiga eftergifter, medan blott 25 och 8 % av de berörda arbetarna kommo på konflikter, i vilka arbetsgivarna, resp. arbetarna hemburo segern.

Även under de föregående åren framträder kompromissens stora betydelse. Frånsett storstrejksåret 1909, då förhållandena i här förevarande avseende voro helt säregna — i det 96 % av de berörda arbetarna underkastade sig motpartens villkor och således för endast 4 % konflikterna på annat sätt vunno sin lösning — har nämligen resultatet för 61 % av de under åren 1903—1911 i konflikt indragna arbetarna varit kompromiss, medan 15 % därav genomdrivit sina fordringar och slutligen 23 % underkastat sig de av arbetsgivarna dikterade fredsvillkoren.

Arbetsinställelsernas storlek och resultat. Vid jämförelse mellan arbetsinställelsernas resultat och antalet därav berörda arbetare framgår, att arbetsgivarna varit arbetarna överlägsna inom samtliga grupper av konflikter, samt att kompromiss förekommit oftare i samma mån konflikternas omfattning varit större. Under de fem närmast föregående åren framträdde arbetsgivarnas överlägsenhet huvudsakligen i de större konflikterna. Särskilt gäller detta åren 1909 och 1910.

Organisationsväsendets inflytande på resultaten. Organisationsväsendet å arbetsgivarsidan har haft ett visserligen icke starkt framträdande, men dock märkbart inflytande på resultaten. I 41 % av de konflikter, där arbetsgivarna varit organiserade, har resultatet utfallit enligt deras villkor, under det arbetarna genomdrivit sina fordringar i 14 % av ifrågavarande fall. Motsvarande siffror för arbetsinställelser, som berört icke organiserade arbetsgivare, äro resp. 40 och 27 %.

På samma sätt kännetecknas arbetarorganisationernas inverkan på resultaten av en för arbetarna mindre ogynnsam fördelning därav vid konflikter med organiserade arbetare, i det 26 % av sådana konflikter avslutats enligt deras fordringar och likaledes 26 % på arbetsgivarnas villkor. I de fall, då arbetarna icke varit organiserade, ha endast 17 % av arbetsinställelserna utfallit till deras förmån och ej mindre än 71 % till arbetsgivarnas.

Orsaker och resultat. Resultaten av konflikter, förorsakade av olika tvistefrågor, framgå av omstående sammanställning.

I löneförhöjningstvisterna voro arbetsgivarna avgjort överlägsna, i det de segrade i 25 dylika tvister, medan blott 7 avslutades enligt arbetarnas fordringar och 21 genom kompromiss. Något större framgång hade arbetarna i övriga lönetvister liksom i organisationsspörsmålen. Samtliga kon-

flikter angående arbetstiden blevo bilagda i överensstämmelse med arbetsgivarnas villkor. Däremot hade de båda parterna ungefär lika stor framgång i tvister om arbetares antagande och avskedande, och av konflikter rörande arbetets anordning bilades flertalet genom ömsesidiga eftergifter.

Huvudorsaker.	Antal arbetsinställelser							
	avslutade på arbetsgivarnas villkor.		avslutade enl. arbetarnas fordringar.		avslutade genom kompromiss.		Summa.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
Löneförhöjning	25	*47*	7	*13*	21	*40*	53	*100*
Lönesänkning	—	—	2	*40*	3	*60*	5	*100*
Andra lönefrågor	6	*46*	6	*46*	1	*8*	13	*100*
Föreningsrätten	1	*100*	—	—	—	—	1	*100*
Kollektivt avtal	—	—	2	*29*	5	*71*	7	*100*
Andra organisationsspörsmål	—	—	—	—	—	—	—	*100*
Personliga förhållanden	3	*75*	1	*25*	—	—	4	*100*
Arbetstiden	4	*100*	—	—	—	—	4	*100*
Arbetares antagande och avskedande	6	*43*	5	*36*	3	*21*	14	*100*
Arbetets anordning	3	*27*	1	*9*	7	*64*	11	*100*
Tolkning av avtal	—	—	1	*50*	1	*50*	2	*100*
Andra orsaker	1	*50*	—	—	1	*50*	2	*100*
Summa	**49**	**42**	**25**	**22**	**42**	**36**	**116**	**100**

Arbetsinställelsernas varaktighet och resultat. Vid sammanställning av arbetsinställelsernas varaktighet och resultat framgår, att, med hänsyn tagen till arbetsinställelsernas antal, arbetsgivarna haft störst framgång i konflikter av kort och medellång varaktighet, medan i långvariga konflikter kompromiss varit mest framträdande. Detta var även förhållandet föregående år samt under åren 1903—08, medan däremot åren 1909 och 1910 kompromiss förekom övervägande vid konflikter av medellång och kort varaktighet.

Arbetsdagar förlorade genom arbetsinställelser. Antalet genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagar har för hela perioden 1903—1912 beräknats till c:a 18 953 845. Dessa fördela sig på följande sätt:

År.	Antal förlorade arbetsdagar.
1903	642 000
1904	386 000
1905	2 390 000
1906	479 000
1907	514 000
1908	1 842 200
1909	11 799 700
1910	39 000
1911	569 800
1912	*292 145*

Vid sammanställning av antalet under året förlorade arbetsdagar med hela antalet vid industri, hantverk och bergshantering sysselsatta arbetare — 390 300 personer enligt senaste statistik — visar det sig, att under 1912 förlorades i genomsnitt 0·7 arbetsdag per arbetare. Till jämförelse må meddelas, att motsvarande siffra för år 1911 var 1·5, för år 1910 0·1, för år 1909 29·3, för år 1908 4·3 samt för åren 1903—1907 i medeltal c:a 2·25.

Avtalsbrott vid arbetsinställelser. Beskyllningar för avtalsbrott hava av parterna framställts vid 20 arbetsinställelser, därav i 9 fall av arbetsgivarna mot arbetarna, i 7 fall av arbetarna mot arbetsgivarna och i 4 fall av bägge parterna. Vid endast 3 arbetsinställelser föreligger erkännande av avtalsbrott från vederbörande part, nämligen arbetarna.

Förhandling, medling och skiljedom. Frågan, om förhandlingar föregingo arbetsinställelsen, har besvarats för 113 konflikter. Därav framgår, att ej mindre än 60 % av arbetsinställelserna hava utbrutit utan föregående förhandling.

Under år 1912 har skiljedom förekommit för biläggande av 4 arbetsinställelser. Statens förlikningsmän hava i 18 fall medverkat vid konflikters biläggande.

Andra internationella arbetarskyddskonferensen i Bern.

För sju år sedan undertecknades de första internationella överenskommelserna angående arbetarskydd, vilket skedde i Bern den 26 september 1906, då sju stater enades om förbud mot användning av vit fosfor i tändsticksindustrien och tretton stater om förbud mot nattarbete för i industrien sysselsatta kvinnor.

Såsom i Medd. sid. 262 omförmälts, hade schweiziska förbundsrådet, på hemställan av Internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd, inbjudit flertalet av Europas mer betydande stater till en arbetarskyddskonferens för upptagande av förberedande förhandlingar om åvägabringande av förbud mot minderårigas användande till industriellt nattarbete och om fastställande av en arbetstid av högst 10 timmar för i industrien sysselsatta kvinnor och minderåriga arbetare, vilka förhandlingars resultat skulle såsom förslag föreläggas en efterföljande diplomatisk konferens, som hade att fatta för resp. länders regeringar bindande beslut.

Ifrågavarande tekniska konferens har hållits i Bern under sistlidne september månad med början den 15. Vid densamma voro följande stater representerade: Tyskland, Österrike, Ungern, Belgien, Spanien, Frankrike, Storbrittanien, Australiska förbundsstaten, Italien, Norge, Nederländerna, Portugal,

Ryssland, Sverige och Schweiz. Regeringarna i Bulgarien, Grekland och Rumänien hade avböjt förbundsrådets inbjudan. Danmark och Luxemburg hade förklarat sig villiga deltaga i konferensen, men voro där ej representerade.

Till grundlinjer för förhandlingarna tjänade av Internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd utarbetade förslag till överenskommelser, angående vilkas lydelse hänvisas till Medd. sid. 262 ff.

Efter allmän principdebatt om dessa förslag hänskötos de till behandling av var sitt utskott, varefter de med därunder gjorda ändringar antogos den 24 september. Slutakterna undertecknades följande dag av delegerade för samtliga de representerade staterna med undantag av Ryssland och Australiska förbundsstaten.

För de sålunda preliminärt ingångna överenskommelserna är giltighetsområdet gemensamt, i det de äga tillämpning för alla industriella företag med mera än tio arbetare. Undantagna äro företag, där endast familjens medlemmar sysselsättas. Vad som skall förstås med industriella företag, bestämmer var stat för sig. Dock skola under alla omständigheter dit räknas gruvor och stenbrott ävensom tillverknings- och förädlingsindustri.

Vad i övrigt beträffar innehållet i överenskommelserna, är detta väsentligen följande.

Det industriella nattarbetet för minderåriga arbetare skall vara förbjudet intill fyllda 16 levnadsår. Förbudet är ovillkorligt under alla omständigheter intill fyllda 14 år. Nattvilan skall hava en varaktighet av minst 11 på varandra följande timmar, och skall däri vara inbegripen tiden från kl. 10 e. m. till kl. 5 f. m. För stenkols- och brunkolsgruvor äro, i händelse vilotiden förlänges, vissa förskjutningar medgivna, och detta är även fallet inom bageriyrket i stater med förbud mot nattarbete inom detta yrke.

Varaktigheten av industriellt arbete för kvinnor utan hänsyn till ålder samt för minderåriga arbetare intill fyllda 16 år får icke uppgå till mera än 10 timmar per dag. Arbetstidens längd kan också bestämmas till högst 60 timmar för arbetsvecka med ett maximum av 10 ½ timmar per dag. Med hänsyn till raster stipuleras, att arbetstiden skall avbrytas av en eller flera sådana. Reglerandet härav överlåtes åt lagstiftningen inom de olika staterna, dock med tvänne förbehåll: om arbetstiden icke uppgår till mera än 6 timmar, är rast ej obligatorisk, och varar arbetstiden längre, skall en rast om minst ½ timme hållas under eller omedelbart efter de 6 första timmarna. Övertidsarbete medgives, om det påkallas av statens eller något annat offentligt intresse, i fall av force majeure, till förhindrande av råämnens, i främsta rummet organiska ämnens, förstörelse, inom säsongindustrier samt under exceptionella förhållanden inom alla företag. För minderåriga arbetare under 16 år är övertidsarbete tillåtet endast i de två förstnämnda fallen. Arbetstiden får icke överstiga 12 timmar per dag, undantagandes vid fabriker för konservering av fisk, grönsaker och frukt. Övertiden får icke uppgå till mera än 140 timmar per år, men kan dock för vissa industrier utsträckas till 180 timmar. Dessa begränsningar av arbetstidens längd äga icke tillämp-

ning i fall av force majeure eller då ett offentligt intresse kräver ett överskridande därav.

Förevarande överenskommelser träda i kraft 2 år efter undertecknandet av protokollen över stadfästelseakternas överlämnande. Denna frist är dock förlängd, i vad angår förbudet mot nattarbete, för glasindustrien samt vid valsverk och smältsmedjor för vissa arbeten och, med avseende på maximalarbetsdag för kvinnor och minderåriga, inom råsockertillverkning, knypplingsarbete samt inom spinneri- och vävnadsindustrien liksom ock för de stater, i vilka arbetstiden enligt lag ännu uppgår till 11 timmar.

I översättning lyda de träffade överenskommelserna såsom följer.

I.

Grundlinjer till en internationell överenskommelse angående förbud mot industriellt nattarbete för i industrien sysselsatta minderåriga arbetare.

Art. 1.

Industriellt nattarbete skall vara förbjudet för minderåriga arbetare intill fyllda 16 levnadsår.

Förbudet är ovillkorligt under alla omständigheter intill fyllda 14 år.

Förevarande överenskommelse äger tillämpning å alla de industriella företag, varest flera än 10 arbetare eller arbeterskor sysselsättas; den hänför sig icke i något fall till företag, där endast familjens medlemmar äro sysselsatta.

Var och en av de kontraherande staterna tillkommer att fastställa, vad som skall förstås med industriella företag. Såsom sådana skola under alla omständigheter räknas gruvor och stenbrott ävensom tillverknings- och förädlingsindustri; lagstiftningen inom varje stat skall i sistnämnda hänseende uppdraga gränsen mellan industri å ena sidan samt jordbruk och handel å den andra.

Art. 2.

Den i art. 1 avsedda nattvilan skall hava en varaktighet av minst 11 på varandra följande timmar. I alla de kontraherande staterna böra dessa 11 timmar omfatta tiden från 10 e. m. till 5 f. m.

Vid stenkols- och brunkolsgruvor må den i föregående stycke stadgade vilan kunna förläggas till annan tid, om den tidrymd, som förflyter mellan tvänne arbetsperioder, i regel utgör 15 timmar och i varje fall minst 13 timmar.

Den i 1:a stycket stadgade vilotiden mellan 10 e. m. och 5 f. m. kan för bageriyrket förläggas mellan 9 e. m. och 4 f. m. i de stater, där den nationella lagstiftningen förbjuder nattarbete för samtliga arbetare, sysselsatta uti ifrågavarande yrke.

Art. 3.

Förbudet mot nattarbete kan försättas ur kraft för minderåriga arbetare över 14 år:

a) om statens eller något annat offentligt intresse oundgängligen kräver det;

b) i händelse av force majeure, då vid ett företag inträffar ett avbrott i driften, vilket icke kunnat förutses och som ej har periodisk karaktär.

Art. 4.

Bestämmelserna i förevarande överenskommelse äga tillämpning å kvinnliga arbetare under 16 år i alla de fall, då dessa bestämmelser tillförsäkra dem ett mera vidsträckt skydd än överenskommelsen av den 26 september 1906.

Art. 5.

Om i utomeuropeiska stater eller i kolonier, besittningar eller protektorat klimatet eller den infödda befolkningens förhållanden så fordra, kan varaktigheten av den oavbrutna nattvilan vara kortare än 11 timmar, under villkor likväl, att ersättning gives genom vilotider under dagen.

Art 6.

Förevarande överenskommelse träder i kraft två år efter undertecknandet av protokollet över stadfästelseakternas överlämnande.

Fristen för ikraftträdandet av förbudet mot industriellt nattarbete för minderåriga arbetare förlänges till 10 år för arbetare över 14 år:

a) vid glasbruk: för arbetare, som äro sysselsatta framför ugnarna (smält-, kyl- och glödugnar);

b) vid valsverk och smältsmedjor för bearbetning av järn och stål vid ständig eld för arbetare, sysselsatta med arbete i direkt sammanhang med ugnarna;

likväl i båda fallen med det förbehåll, att nattarbete må förekomma endast där det är av sådan art, att de minderåriga arbetarnas fackliga utbildning därigenom främjas, och att det icke innebär någon särskild fara för deras liv eller hälsa.

II.

Grundlinjer till en internationell överenskommelse angående fastställande av daglig arbetstid för i industrien sysselsatta kvinnor och minderåriga arbetare.

Art. 1.

Varaktigheten av industriellt arbete för kvinnor utan hänsyn till ålder samt för unga arbetare intill fyllda 16 år skall med i det följande angivna undantag uppgå till högst 10 timmar per dag.

Arbetstidens längd kan också bestämmas till högst 60 timmar för arbetsvecka jämte 10½ timmar för dag.

Förevarande överenskommelse äger tillämpning å alla de industriella företag, varest flera än 10 arbetare eller arbeterskor sysselsättas; den hänför sig icke i något fall till företag, där endast familjens medlemmar äro sysselsatta.

Var och en av de kontraherande staterna tillkommer att fastställa, vad som skall förstås med industriella företag. Såsom sådana skola under alla omständigheter räknas gruvor och stenbrott ävensom tillverknings- och förädlingsindustri; lagstiftningen inom varje stat skall i sistnämnda hänseende uppdraga gränsen mellan industri å ena sidan samt jordbruk och handel å den andra.

Art. 2.

Arbetstiden skall avbrytas av en eller flera raster, som skola fastställas av lagstiftningen inom varje stat, dock med följande tvänne förbehåll:

att, då arbetsdagens längd icke överskrider 6 timmar, någon rast icke behöver fastställas;

att, då arbetsdagens längd överskrider nämnda tid, en rast om minst ½ timme skall föreskrivas under eller omedelbart efter de 6 första timmarna.

Art. 3.

Maximalarbetstiden kan, med de förbehåll, varom förmäles i art. 4, förlängas genom övertidsarbete:

a) om statens eller något annat offentligt intresse oundgängligen kräver det;

b) i händelse av force majeure, då vid ett företag inträffar ett avbrott i driften, vilket icke kunnat förutses, och som ej har periodisk karaktär;

c) i det fall, att arbetet hänför sig till råämnen eller ämnen under förarbetning, vilka äro utsatta för mycket hastig förvandling, och så erfordras till förekommande av en eljest oundviklig förstörelse av dessa ämnen;

d) i industrier, som äro underkastade årstidernas inflytande;

e) under exceptionella förhållanden inom alla företag.

Art. 4.

Hela den effektiva arbetstiden, häri inberäknat övertidsarbete, får icke överskrida 12 timmar per dag, undantagandes vid fabriker för konservering av fisk, grönsaker och frukt.

Övertiden får uppgå till sammanlagt 140 timmar per kalenderår. Den får uppgå till 180 timmar inom tegelindustrien, beklädnadsindustrien, tillverkningen av modeartiklar, plymer och konstgjorda blommor samt vid fabriker för konservering av fisk, grönsaker och frukt.

I intet fall tillåtes övertid för minderåriga arbetare under 16 år.

Förevarande artikel äger icke tillämpning å de fall, som avses i art. 3 a) och b).

Art. 5.

Förevarande överenskommelse träder i kraft två år efter undertecknandet av protokollet över stadfästelseakternas överlämnande.

Fristen för dess ikraftträdande förlänges:

a) från 2 till 7 år inom råsockertillverkning av vitbetor, knypplingsarbete samt inom spinneri- och vävnadsindustrien;

b) från 2 till 7 år i de stater, där den genom lag fastställda dagliga arbetstiden för kvinnor utan hänsyn till ålder samt för i industrien sysselsatta minderåriga arbetare ännu uppgår till 11 timmar, dock att, med de undantag, som stadgas i föregående artiklar, arbetstidens längd icke får överskrida 11 timmar per dag eller 63 timmar per arbetsvecka.

Frågan om minderårigas nattarbete i England.

Den första inskränkningen i användningen av minderåriga till fabriksarbete nattetid finner man i en lag av år 1802. — Ingen »lärling» — varmed enligt dåtida språkbruk betecknades minderåriga arbetare i allmänhet — fick enligt nämnda författning åläggas arbete vid bomullsspinnerier eller andra fabriker under tiden från kl. 9 e. m. till kl. 6 f. m. I 1833 års fabrikslag föreskrevs, att ingen arbetare under 18 år finge sysselsättas mellan kl. ½ 9 e. m och ½ 6 f. m. Enligt en lag av år 1850 skulle arbetstiden för minderåriga förläggas mellan kl. 6 f. m. och 6 e. m., varigenom nattarbetet fullständigt förhindrades. Då emellertid fabrikslagen år 1867 skulle utsträckas till malmförädlings-, pappers- och glasindustrierna, visade det sig, att undantagsbestämmelser måste utfärdas för de minderåriga manliga arbetarna inom dessa näringsgrenar, där oavbruten drift av tekniska skäl vore oundviklig. Dessa undantagsbestämmelser hava även i huvudsak bibehållits i de senare fabrikslagarna av åren 1878 och 1901.

Enligt 1901 års lag är nattarbete för gossar över 14 år tillåtet inom fyra slags industriella anläggningar, nämligen masugnar, järnverk, pappersbruk och boktryckerier. Dessutom äger vederbörande statssekreterare att bevilja särskilt tillstånd till nattarbete för gossar över 16 år vid fabriker, där dylik användning av minderåriga visar sig vara nödvändig och arbetet ej medför sanitära vådor, dock ej inom textilindustrien. För närvarande är sådan dispens

medgiven i tio fall, bl. a. vid regenerativugnar, sockerraffinaderier, galvaniserings- och lervarufabriker samt vid vissa arbeten, som stå i samband med zink- och blyhyttor.

För glasbruken gälla särskilda bestämmelser. Gossar över 14 år få här sysselsättas under iakttagande bl. a. därav, att veckoarbetstiden ej får överstiga 4 skift à 14 timmar eller 5 skift à 12 timmar; om en indelning på kortare skift förekommer, får antalet sådana dock ej överstiga 9.

Vid tidningstryckerier få minderåriga, som fyllt 16 år, arbeta 2 nätter per vecka, dock under förutsättning, att arbetstiden under 24 på varandra följande timmar ej får överstiga 12 timmar.

Frågan om minderårigas nattarbete kom vid ett tillfälle under år 1911 under diskussion i parlamentet, varvid från flera håll betänkligheter uttalades mot detta utnyttjande av yngre arbetskraft. Statssekreteraren för inrikesdepartementet anbefallde i anledning härav en undersökning av nattarbetets inverkan på manliga minderåriga fabriksarbetare. Den för ändamålet tillsatta kommissionen trädde omedelbart i förbindelse med ett hundratal arbetsgivar- och arbetarorganisationer, vilka anmodades att biträda med införskaffande av sådana uppgifter, som kunde bidraga till belysning av frågan; 34 arbetsgivarföreningar och 22 fackförbund förklarade sig beredda att stå till tjänst härmed. Kommissionen höll 18 sammanträden och hörde därunder inalles 79 sakkunniga, föreningsfunktionärer, yrkesinspektörer, läkare o. a. Dessutom besöktes 68 industriella anläggningar inom de distrikt, där gossar i större utsträckning användes till fabriksarbete nattetid. På en del ställen företogos besöken under natten, varigenom kommissionens medlemmar fingo tillfälle att själva sätta sig in i arbetsförhållandena.

De läkare, vilkas yttranden infordrats, förklarade sig i flera fall ej kunna uttala sig om nattarbetets skadliga verkningar, enär denna fråga ej varit föremål för några närmare undersökningar. Arbetsgivare och arbetare syntes själva i allmänhet anse nattarbetet som något självfallet, över vars eventuella olägenheter det ej fallit dem in att reflektera. Flertalet arbetsgivare ävensom en del enskilda arbetare förklarade sig ej hava iakttagit några ofördelaktiga verkningar av gossarnas nattarbete; åtskilliga fackföreningsrepresentanter voro däremot avgjort av den åsikten, att dylikt arbete vore skadligt. Yrkesinspektörerna ansågo sig i allmänhet kunna konstatera, att nattarbetet ej utövat något skadligt inflytande på gossarnas hälsotillstånd.

En del läkare, vilka under sin praktik kommit i beröring med ett stort antal arbetare, kunde däremot giva tydliga exempel på nattarbetets ogynnsamma inverkan. En äldre distriktsläkare i Sheffield framhöll, att de gossar, som arbetade om natten, ej fingo tillräcklig vila under dagen samt rönte inflytande av bristen på dagsljus och svårigheten att kunna intaga ordentliga måltider. En annan läkare ansåg, att nattarbete vore synnerligen skadligt för den kroppsliga utvecklingen under uppväxtperioden, då cellvävnaden är underkastad stora förändringar. En särskild hygienisk olägenhet vore, att gossarna under dagen ofta finge sova i sängar, som under föregående natt använts av andra familjemedlemmar. En lasarettsläkare framhöll, att det, om natt-

arbete nödvändigt skulle förekomma, vore bättre, att gossarna höllo på härmed under en längre period, t. ex. två eller tre månader, än att de varje vecka skulle växla mellan dag- och nattskift. Endast i förra fallet kunde deras fysik någorlunda anpassa sig efter de nya, i åtskilliga hänseenden abnorma levnadsförhållandena.

En särskild olägenhet, som inom kommissionen var föremål för övervägande, gällde nattarbetets inflytande på gossarnas intellektuella och fackliga uppfostran. Denna hämmas i många fall därigenom, att de berövas tillfälle till deltagande i aftonskola. Försök hava visserligen gjorts att anordna särskild undervisning för de minderåriga, som hava sitt arbete förlagt till natten, men endast gossar med utomordentligt stark fysik hava visat sig kunna draga fördel av denna undervisning.

Efter sorgfällig prövning av det inkomna materialet sammanfattade kommissionen sina iakttagelser och slutsatser i följande punkter:

1. Nattarbetet innebär, att natten förvandlas till dag, och måste sålunda betraktas som onaturligt.
2. Det varje vecka omväxlande dag- och nattarbetet medger, även om tre skift införas, ej tillräcklig tid för anpassning efter de onaturliga levnadsförhållandena.
3. Nattarbetet berövar kroppen solljusets i många hänseenden välgörande inflytande.
4. En sund, ostörd sömn inställer sig om dagen ej så lätt som om natten, särskilt om gossarna bo i enrumslägenheter, såsom i vissa delar av landet är regel.
5. Nattarbetet framkallar större trötthet än motsvarande arbete utfört under dagen.
6. Nattarbetet omöjliggör intagande av regelbundna måltider; gossarna bliva i allmänhet ej i tillfälle att deltaga i familjens middag, och den mat, som de taga med sig till fabriken, är vanligen ej så näringsrik, som den de skulle fått i hemmet.
7. Tillsynen är i många fabriker under natten mindre god än om dagen, varför gossarna kunna bliva utsatta för ett ur sedlig synpunkt dåligt inflytande.
8. Nattarbetet medför den olägenheten, att gossarna praktiskt sett berövas tillfälle besöka aftonskola, varigenom deras utbildning och uppfostran hämmas.

Kommissionen uttalade sig på anförda grunder för, att gossar under 18 år helst ej skulle få sysselsättas i fabriker nattetid; åtminstone borde medgivande därtill ej lämnas annat än i de fall, då det visade sig absolut nödvändigt. Särskilt gällde detta naturligtvis gossar i åldern 14—16 år, under vilka uppväxtår det är av särskild vikt, att betingelserna för kroppslig och andlig utveckling äro så gynnsamma som möjligt.

Barnaskyddskommissionen i Basel.

Den 9 och 10 september 1913 sammanträdde i Basel en specialkommission av Internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd för att till förberedande behandling upptaga frågan om utvidgat skydd för minderåriga arbetare. I kommissionens arbeten deltogo, förutom ombud från de olika landssektionerna, ett flertal representanter för regeringarna i till Internationella föreningen anslutna stater. Svenska regeringen representerades av byråchefen Th. Fürst, medan landssektionen i Sverige företräddes av yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren.

Specialkommissionen enades om att som grund för en internationell överenskommelse föreslå följande bestämmelser:

A. Internationella bestämmelser.

1. I de genom internationell överenskommelse angivna industrierna få icke till arbete användas barn, som ej fyllt 14 år eller ej fullgjort sin skolplikt.
   I de länder, som nu hava lägre åldersgräns, må övergångsbestämmelser fastställas för underlättande av den nya lagstiftningens genomförande.
2. De i specialkommissionens program, punkt III, angivna frågorna remitteras till Internationella arbetsbyrån för närmare prövning. Resultaten av denna undersökning böra föreläggas den specialkommission, som kommer att sammanträda före nästa konferens, så att beslut i frågan vid detta tillfälle kan fattas.

Ovannämnda punkt III har följande lydelse:

1. Minderåriga av utländsk nationalitet få ej användas i arbete utan efter företeende av i hemlandet utfärdat tillståndsbevis.
2. Dylikt tillståndsbevis bör utfärdas endast i det fall, att behörigt arbetskontrakt förelagts de minderårigas föräldrar eller målsmän och av dem godkänts.
3. Kontraktet bör innehålla uppgifter om följande förhållanden: Avtalstidens och den dagliga arbetstidens längd; garanterad minimilön och övertidsersättning; avlöningstid och avdrag för försäkringsavgifter; bostadsanordningar och levnadskostnader; befogenhet för vederbörande konsul och utvandringsinspektör att när som helst besöka arbets- och bostadslokalerna; bestämmelser om tvisters biläggande.

B. Minimifordringar i fråga om den nationella lagstiftningen.

I. Bestämmelser angående barn.

1. Som barn betraktas i det följande personer, som ännu ej fyllt 14 år eller ännu befinna sig i skolåldern.
   Det är förbjudet att använda barn under 12 år i förvärvsarbete. Såsom förvärvsarbete anses i allmänhet regelbundet arbete för erhållande av inkomst eller uppehälle; tillfälliga arbetsprestationer betraktas ej som förvärvsarbete.

Därest skolplikten sträcker sig utöver tolfte levnadsåret, gäller förbudet mot förvärvsarbete under den tid, skolplikt föreligger.

Det bör anses eftersträvansvärt att få skolåldern höjd till åtminstone 14 år i de länder, där en lägre åldersgräns nu är fastställd.

2. Barn, som fyllt 12 år och fullgjort sin skolplikt, få användas i arbete högst 4 timmar per dag, inom lantbruket 6 timmar.

   Inom lantbruket få även skolpliktiga barn över 10 år användas till lättare arbeten, dock högst 3 timmar under de dagar, då de besökt skolan, och 6 timmar övriga dagar.
3. Söndags- och nattarbete är förbjudet för barn. Som nattarbete betraktas arbete från kl. 8 e.m. till kl. 8 f. m., vid jordbruksarbete från kl. 8 e. m. till kl. 6 f. m. Undantag medgivas för arbeten, som icke kunna uppskjutas.
4. Barn, som ej tillhöra arbetsgivarens familj, skola underkastas läkarundersökning, innan de få användas i förvärvsarbete. Tillståndsbevis får utfärdas först sedan läkaren personligen erhållit en inblick i barnets arbetsförhållanden. Yrkesinspektionen äger även i fråga om barn, som inom egen familj sysselsättas med förvärvsarbete, påfordra undersökning av de hygieniska förhållandena genom en läkare.
5. Det är förbjudet att använda barn vid sådana sysselsättningar, som av myndigheterna betecknats såsom för hälsan eller sedligheten farliga.
6. Det är förbjudet att utskänka alkoholhaltiga drycker åt barn under arbetet samt på eller invid den plats, där avlöningen utbetalas.
7. Barn få ej sysselsättas med gatuhandel eller inom värdshusrörelsen.
8. Barn få ej användas vid offentliga föreställningar; undantag kunna dock av myndigheterna medgivas för föreställningar, som avse högre konstnärliga syften.
9. För hemarbete skola minimilönenämnder tillsättas.
10. Det är önskvärt, att stat, landsting och kommuner under övergångstiden underlätta den börda, som pålägges fattiga föräldrar till följd av inskränkning i barnens förvärvsarbete, genom utdelning av läromaterial, bespisning före och mellan skoltimmarna, middagsmål och beklädnad för barnen, feriekolonier o. d., i särskilda fall även penningbidrag. Dessa understöd få ej hava fattigvårds karaktär eller medföra för sådan fastställda påföljder.
11. Föräldrar och målsmän till skolpliktiga barn böra genom skolmyndigheterna erhålla meddelande om de för barnen utfärdade skyddsbestämmelserna.
12. Det är önskvärt, att regeringarna låta anordna undersökningar angående inkomstförhållandena för föräldrar till med förvärvsarbete sysselsatta barn i skolåldern, ävensom angående föräldralösa och utländska barns arbetsförtjänst.

    Inspektionen av barnarbetet bör strängare genomföras och en särskild statistik upprättas angående överträdelser mot för minderåriga fastställda skyddsbestämmelser.

II. Bestämmelser angående övriga yngre arbetare.

De i det föregående anförda grundsatserna skola, i den mån med hänsyn till den kroppsliga, intellektuella och sedliga utvecklingen befinnes erforderligt, utsträckas även till övriga yngre arbetare, d. v. s. minderåriga, som överskridit den i moment I: 1 angivna åldersgränsen.

Arbetslöshetskongressen i Gent.

Den på en kongress i Paris år 1910 bildade Internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande höll den 3—6 september detta år sin första generalförsamling i Gent. Som ordförande fungerade förutvarande franske konseljpresidenten L. Bourgeois. 53 till föreningen anslutna stater voro representerade vid generalförsamlingen. De på programmet upptagna överläggningsämnena framgå av nedanstående översikt.

Arbetsförmedlingen. (Inledare: d:r Freund och d:r Zacher, Berlin). Efter att hava framhållit de bristfälligheter, som enligt den av föreningen anordnade internationella enquêten förefunnos på detta område, uppställde inledarne följande riktlinjer för arbetsförmedlingens utveckling.

1. Systematisk organisation av den offentliga arbetsförmedlingen med hänsyn till så väl territoriella förhållanden (orts-, distrikts- och riksförmedlingsanstalter) som särskilda näringsgrenars intressen (yrkesförteckningar samt fackarbetsanvisningar).
2. Enhetligt tillvägagångssätt vid expedition och statistik med de modärna kommunikationsmedlens utnyttjande i största möjliga utsträckning.
3. Fullständig opartiskhet under förmedlingsarbetet.
4. Tillämpning av principen om avgiftsfri arbetsförmedling åtminstone gentemot arbetarna.
5. Planmässig reglering av arbetsmarknaden, varvid uppmärksamhet bl. a. ägnas de s. k. arbetarvandringarna; fortlöpande arbetsmarknadsstatistik.
6. Kostnadernas fördelning på kommuner (ortsanstalter), landsting o. d. (distriktsanstalter) och staten (centralanstalter; statsbidrag).

För genomförande av dessa önskemål bör staten lämna sin medverkan genom att som organ för den offentliga arbetsförmedlingen erkänna sådana redan bestående anstalter, som uppfylla ovan angivna fordringar, samt i övrigt söka främja en enhetlig utveckling av arbetsförmedlingsväsendet under offentlig kontroll.

Diskussionen över detta ämne rörde sig väsentligen kring frågan om arbetsförmedlingsanstalternas ställning vid arbetskonflikter.

Offentliga arbeten och arbetslöshet. Referenten, nyutnämnde holländske ministern Treub, insände skriftligen följande program:

A. De offentliga arbetenas fördelning på olika år och årstider.

1. Vid anordnandet av offentliga arbeten och leveranser böra vederbörande myndigheter: a) taga i övervägande, huruvida ej dessa arbeten kunna förläggas till den »döda» säsongen eller till en påföljande depressionsperiod; b) i de fall, där tekniska förhållanden ej ställa hinder i vägen, förlägga de arbeten, som ej äro av brådskande natur, till sådana tidpunkter, då arbetslösheten är i stegring; c) i förväg planlägga dylika mindre brådskande arbeten för en längre period och i god tid framlägga förslag därom för de korporationer, som hava att fatta beslut i frågan, så att arbetena äro färdiga att upptagas vid inträdandet av en ekonomisk kris.
2. Finanslagarna böra avfattas så, att vederbörande myndigheter till sitt förfogande hava en reservfond för extra arbeten under kris- och depressionsperioder.
3. I varje land bör finnas en institution med uppgift att hava uppmärksamheten fäst på de företeelser inom det ekonomiska livet, som kunna förebåda annalkande kriser, och med regelbundna mellanrum offentliggöra resultaten av sina iakttagelser samt till de administrativa myndigheterna avgiva utlåtanden angående den lämpligaste tidpunk-

ten för påbörjande av sådana arbeten, som äro avsedda att motverka arbetslöshetens utbredning.

4. Synnerligen lämpligt är, att i arbetslöshetstider tillgripa sådana arbeten, genom vilkas utförande man även för framtiden kan påräkna ökade arbetstillfällen och försörjningsmöjligheter, såsom t. ex. torrläggning av mossar, odling av kal- och hedmarker samt anläggning av nya kommunikationsleder.

B. De offentliga arbetenas fördelning på olika yrkesgrenar.

Entreprenader böra fördelas på vederbörande olika yrkesgrenar, om detta tekniskt låter sig göra, vilket system bör tillämpas ej blott vid löpande underhållsarbeten, utan även vid nyanläggningar.

Arbetslöshetsförsäkring. Inledaren, professor Fuster från Paris, framhöll, att man visserligen ej finge draga några förhastade slutsatser angående utsikterna för arbetslöshetsförsäkringens snara genomförande i flertalet länder, men att man dock kunde spåra starka sympatier för obligatorisk försäkring åtminstone beträffande vissa yrken. Meningarna voro även tämligen enade därom, att en ordnad arbetsförmedling vore en förutsättning för denna försäkring, samt att man borde söka åstadkomma samarbete med arbetarnas organisationer och uppmuntra den frivilliga försäkringen vid sidan av den obligatoriska. Däremot syntes åsikterna ännu ej hafva stadgat sig angående den viktiga frågan om arbetslöshetsförsäkringens finansiering. — Kongressen beslöt uttala sin förhoppning, att inledaren måtte fortsätta sina betydelsefulla undersökningar rörande arbetslöshetsförsäkringens utveckling; därjämte framhölls önskvärdheten av, att sektionerna ägnade särskild uppmärksamhet åt den redogörelse, som framlagts av den engelska arbetslöshetsförsäkringsdirektionen.

Internationella arbetarvandringar. Inledaren, d:r Ferenczi från Budapest, hade utarbetat en sammanställning av de åtgärder, som kunde vara påkallade för reglering av denna företeelse; bl. a. föreslogs, att Internationella föreningen skulle upptaga denna fråga som en av sina programpunkter. Kongressen uttalade utan debatt sitt gillande av de av inledaren framförda synpunkterna.

Arbetslöshetsstatistik. Kongressen anslöt sig till det uttalande, som gjordes vid konferensen i Zürich föregående år, varvid betonades, att en fullständig kännedom om arbetslöshetens utbredning ej kunde erhållas genom endast ur en synpunkt utförda statistiska undersökningar. Som de viktigaste elementen i arbetslöshetsstatistiken betecknades däremot: 1) allmänna och lokala arbetslöshetsräkningar; 2) rapporter rörande arbetslösheten inom fackföreningarna; 3) uppgifter om arbetarantalet vid offentliga och enskilda företag.

I den ovannämnda internationella enquêten över arbetsförmedlingen hade förste aktuarien i Socialstyrelsen d:r Erik Sjöstrand utarbetat en redogörelse för Sveriges offentliga arbetsförmedlings utveckling och nuvarande läge. Rapporter över arbetslöshetsförsäkringens utveckling i Sverige samt över arbetslösheten och de offentliga arbetena i Sverige hade avgivits till kongressen av aktuarien i Socialstyrelsen Otto Järte. Som representant för svenska regeringen deltog i kongressen chefen för Socialstyrelsen d:r Henning Elmquist, som representant för Stockholms stad aktuarien O. Järte, för Svenska Arbetsgivareföreningen direktör Hj. v. Sydow samt för Landsorganisationen riksdagsmannen Ernst Söderberg.

Bostadsräkning i Sverige i samband med mantalsskrivningen för år 1914.

I Svensk författningssamling har offentliggjorts följande:

Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående uppgifter för bostadsräkning å vissa orter i sammanhang med mantalsskrivningen för år 1914;

given Stockholms slott den 12 september 1913.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, på därom av Vår socialstyrelse efter samråd med de för utredning av de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden inom Vårt civildepartement tillkallade sakkunniga gjord framställning, funnit gott förordna som följer:

1 §.

Var och en, som inom de å bifogade förteckning upptagna orter äger, besitter eller brukar fast egendom, skall vid mantalsskrivningen för år 1914 avgiva bostadsuppgift enligt formulär, som av socialstyrelsen fastställes.

2 §.

Blanketter till bostadsuppgifter skola av socialstyrelsen tryckas och kostnadsfritt tillhandahållas de uppgiftspliktiga genom magistrat, municipalnämnd eller kommunalnämnd.

3 §.

Vederbörande mantalsskrivningsförrättare åligger att tillse, att vid ovannämnda mantalsskrivning bostadsuppgifter avlämnas för samtliga fastigheter inom området i fråga.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 12 september 1913.

GUSTAF.
(L. S.)

AXEL SCHOTTE.

Förteckning å de orter, vilka beröras av allmänna bostadsräkningen för år 1914.

Å följande orter skall bostadsräkning äga rum i samband med mantalsskrivningen för år 1914.

Stockholms län. Stad: Södertälje. Municipalsamhällen: Hagalund, Nya Huvudsta, Lilla Alby, Råsunda. Landskommuner: Östuna (Långhundra härad); Knutby (Närdinghundra härad); Väddö (Väddö och Häverö skeppslag); Solna (Danderyds skeppslag). — *Uppsala län.* Stad: Uppsala. Landskommuner: Övergran (Håbo härad); Rasbo (Rasbo härad); Skäfthammar (Olands härad). — *Södermanlands län.* Städer:

Nyköping, Strängnäs. Municipalsamhällen: Oxelösund, Gnesta, Katrineholm. Landskommuner: Frustuna (Daga härad); Stora Malm (Oppunda härad); Vadsbro (Oppunda härad). — *Östergötlands län.* Städer: Linköping, Motala. Municipalsamhällen: Mjölby, Åtvidaberg, Norrköpings norra förstad. Landskommuner: Rystad (Åkerbo härad); Åtvid (Bankekinds härad); Östra Eneby (Bråbo härad); Kimstad (Memmings härad); Motala landskommun (Aska härad). — *Jönköpings län.* Stad: Huskvarna. Köpingar: Tranås, Vetlanda, Värnamo. Municipalsamhälle: Nässjö. Landskommuner: Nässjö (Tveta härad); Gränna landskommun (Vista härad); Värnamo (Östbo härad); Reftele (Västbo härad). — *Kronobergs län.* Stad: Växjö. Köping: Ljungby. Landskommuner: Hovmantorp (Konga härad); Ekeberga (Uppvidinge härad); Gårdsby (Norrvidinge härad); Ljungby (Sunnerbo härad). — *Kalmar län.* Städer: Kalmar, Oskarshamn, Västervik. Köping: Nybro. Landskommuner: Lofta (Norra Tjusts härad); Misterhult (Tunaläns härad); Mönsterås (Stranda härad); Vissefjärda (Södra Möre härad); Algutsrum (Algutsrums härad). — *Gottlands län.* Stad: Visby. Municipalsamhälle: Hemse. Landskommuner: Roma (Gottlands norra härad); Björke (Gottlands norra härad); Västkinde (Gottlands norra härad); Klinte (Gottlands södra härad); Hemse (Gottlands södra härad). — *Blekinge län.* Städer: Karlskrona, Karlshamn. Landskommuner: Ramdala (Östra härad); Hasslö—Aspö (Medelsta härad); Asarum (Bräkne härad); Jämshög (Listers härad). — *Kristianstads län.* Stad: Kristianstad. Köping: Hässleholm. Municipalsamhällen: Åby—Klippan, Vinslöv, Kivik, Vitemölla. Landskommuner: Gråmanstorp (Norra Åsbo härad); Strövelstorp (Södra Åsbo härad); Vinslöv (Västra Göinge härad); Södra Mellby (Albo härad); Vitaby (Albo härad); Östra Tommarp (Järrestads härad). — *Malmöhus län.* Städer: Malmö, Landskrona, Hälsingborg, Ystad, Trälleborg, Eslöv. Köping: Limhamn. Municipalsamhällen: Svedala, Raus plantering, Höganäs, Furulund, Arlöv, Skurup. Landskommuner: Svedala (Oxie härad); Ottarp (Luggude härad); Norra Svalöv (Rönnebergs härad); Igelösa och Västra Odarslöv (Torna härad); Burlöv (Bara härad). — *Hallands län.* Städer: Halmstad, Falkenberg. Municipalsamhälle: Oskarsström. Landskommuner: Våxtorp (Höks härad); Slättåkra (Halmstads härad); Enslöv (Halmstads och Tönnersjö härad); Ås (Viske härad). — *Göteborgs och Bohus län.* Städer: Lysekil, Uddevalla. Municipalsamhällen: Mölndal, Krokslätt, Gårda, Lunden, Smögen, Gravarne och Bäckevik, Hasselösund, Tången. Landskommuner: Fässberg (Askims härad); Örgryte (Sävedals härad); Ucklum (Inlands Nordre härad); Krokstad (Sörbygdens härad); Kungshamn (Sotenäs härad). — *Älvsborgs län.* Städer: Borås, Åmål. Municipalsamhälle: Lilla Edet. Landskommuner: Fuxerna (Flundre härad); Trollhättan (Väne härad); Lagmansered (Bjärke härad); Länghem (Kinds härad); Örby (Marks härad); Bolstad (Sundals härad). — *Skaraborgs län.* Städer: Mariestad, Lidköping, Tidaholm. Köpingar: Töreboda, Vara. Landskommuner: Björkäng (Vadsbo härad); Norra Fågelås (Kåkinds härad); Vara (Barne härad); Medelplana (Kinne härad). — *Värmlands län.* Städer: Kristinehamn, Arvika. Municipalsamhälle: Forshaga. Landskommuner: Färnebo (Färnebo härad); Alster (Väse härad); Grava (Karlstads härad); Bro (Näs härad): Norra Råda (Älvdals härads nedre tingslag). — *Örebro län.* Städer: Örebro, Lindesberg. Köpingar: Hallsberg, Kopparberg. Municipalsamhälle: Kumla. Landskommuner: Längbro (Örebro härad); Ånsta (Örebro härad); Stora Mellösa (Askers härad); Kumla (Kumla härad); Ljusnarsberg (Nya Kopparbergs bergslag); Lindesbergs landskommun (Lindes och Ramsbergs bergslag). — *Västmanlands län.* Städer: Västerås, Sala. Municipalsamhälle: Norbergs by. Landskommuner: Västerås—Barkarö (Tuhundra härad); Skinnskatteberg (Skinnskattebergs bergslag); Norberg (Gamla Norbergs bergslag); Västanfors (Gamla Norbergs bergslag); Simtuna (Simtuna härad). — *Kopparbergs län.* Stad: Falun. Köpingar: Borlänge, Avesta, Morastrand. Municipalsamhällen: Leksands Noret, Smedjebacken. Landskommuner: Husby (Hedemora tingslag); Leksand (Leksands tingslag); Grangärde (Västerbergslags tingslag); Norrbärke (Västerbergslags tingslag). — *Gävleborgs län.*

Städer: Gävle, Söderhamn. Köping: Bollnäs. Landskommuner: Högbo (Gästriklands östra tingslag); Valbo (Gästriklands östra tingslag); Hassela (Bergsjö och Forsa tingslag.) — *Västernorrlands län.* Stad: Härnösand. Köping: Sollefteå. Municipalsamhällen: Skönsmon, Skönsberg, Gångviken, Kramfors. Landskommuner: Skön (Skönsmo tingslag); Ljustorp (Ljustorps tingslag); Gudmundrå (Ångermanlands södra domsagas tingslag); Vibyggerå (Nordingrå tingslag). — *Jämtlands län.* Stad: Östersund. Municipalsamhällen: Hjärpen, Svegsmon. Landskommuner: Näskott (Lits och Rödöns tingslag); Oviken (Ovikens tingslag); Undersåker (Undersåkers tingslag); Sveg (Svegs tingslag). — *Västerbottens län.* Stad: Umeå. Municipalsamhällen: Djupviken, Lycksele. Landskommuner: Umeå landskommun (Umeå tingslag); Lycksele (Lycksele lappmarks tingslag); Bygdeå (Nysätra tingslag); Lövånger (Nysätra tingslag). — *Norrbottens län.* Municipalsamhällen: Kalix, Gällivare kyrkostad, Malmberget, Kiruna. Landskommuner: Råneå (Råneå tingslag); Nederkalix (Nederkalix tingslag); den del av Gällivare socken, som ligger öster om järnvägslinjen Boden—Gällivare och landsvägslinjen Gällivare—Wittangi (Gällivare lappmarks tingslag).

Med anledning härav har Socialstyrelsen *dels* genom särskilda skrivelser till Konungens Befallningshavande i länen samt till vederbörande kommunalmyndigheter i av bostadsräkningen berörda orter meddelat anvisningar beträffande sättet för frågeformulärens utdelning och bostadsräkningens anordnande i övrigt, *dels* tillställt bostadsräkningsorternas tidningspress följande redogörelse för ifrågavarande undersöknings tillkomst och innebörd att offentliggöras till allmänhetens upplysning:

Undantager man några större städer, är kännedomen om inom vårt land rådande byggnads- och bostadsförhållanden ännu i hög grad bristfällig. Detta är så mycket mera att beklaga, som varje fruktbringande reformarbete inom bostadsfrågans område har till förutsättning noggrann kunskap om de förhandenvarande bostadsvillkoren.

När därför i början av år 1912 de mindre bemedlades bostadsfråga i hela dess vidd upptogs till prövning från statens sida genom tillsättande av den s. k. Bostadskommittén, såg denna sig för sitt arbete i behov av möjligast fullständig kunskap om inom olika landsdelar rådande byggnads- och bostadsförhållanden. Efter samråd med nämnda kommitterade utarbetades inom Kommerskollegium plan till en s. k. bostadsräkning, vilken till en början blott skulle omfatta ett mindre antal orter, nämligen 21 utvalda stadssamhällen och landskommuner med en befolkning av sammanlagt något över 250 000 personer, men efter hand vidgas till större omfång.

Denna plan vann Kungl. Maj:ts bifall, och genom kungl. kungörelse ålades en var, som på ifrågavarande 21 orter ägde eller brukade fast egendom, att vid mantalsskrivningen för år 1913 avgiva uppgift enligt av Kommerskollegium fastställt formulär om storleken och beskaffenheten av sin bostad m. m. Då erfarenheten från dylika bostadsräkningar visat, att, trots all samvetsgrannhet från uppgiftslämnarnas sida, åtskilliga formulär bliva felaktigt eller ofullständigt ifyllda, ansågs det emellertid synnerligen önskvärt, att primärmaterialet omedelbart efter dess insamlande underkastades en förberedande granskning och komplettering av några med ortens befolknings-, bostads- och inkomstförhållanden förtrogna personer. Med hänsyn härtill riktades till bostadsräkningsorternas kommunalmyndigheter en hemställan, att genom särskilda kommittéer eller eljest på sätt, som kunde befinnas lämpligt, låta kontrollera de till bostadsräkningen inkommande uppgifterna med avseende på deras fullständighet och riktighet. Denna hemställan villfors undantagslöst av resp. orter.

Det vid 1912—1913 års bostadsräkning inkomna statistiska primärmaterialet är f. n. under bearbetning inom Socialstyrelsen, som fr. o. m. år 1913 från Kommerskollegium övertagit ifrågavarande utredning. Tack vare det intresserade och sorgfälliga sätt, på

vilket de kommunala granskningskommittéerna i allmänhet fullgjort sitt värv, utmärker sig detta material för fullständighet och pålitlighet, och hava på grundval av detsamma redan publicerats ett par bostadsstatistiska lokalmonografier. Flera skola följa och därigenom detaljerad kunskap meddelas om, huru bostadsförhållandena gestalta sig såväl i storstäder som i småsamhällen, såväl i stillastående orter som i raskt växande samhällen, såväl i utpräglade industridistrikt som i rena jordbruksbygder o. s. v.

Med hänsyn till undersökningsområdets ringa omfattning kan dock på grundval av 1912—1913 års bostadsräkning icke erhållas annat och mera än en visserligen ganska detaljerad skildring av byggnads- och bostadsförhållandena inom ett antal socialekonomiska huvudtyper av orter och knappast någon mera allmängiltig bild av rådande bostadsvillkor inom samtliga delar av vårt vidsträckta land. Med hänsyn härtill hemställde Socialstyrelsen, efter samråd med Bostadskommittén, hos Kungl. Maj:t, att bostadsräkningen i enlighet med den ursprungliga planen måtte vid mantalsskrivningen för år 1914 utsträckas till ytterligare ett antal orter, nämligen 108 städer och stadsliknande samhällen med sammanlagt c:a 760 000 invånare samt 104 landskommuner med en befolkning av c:a 380 000 personer.

Har 1913—1914 års bostadsräkning sålunda givits vida större omfattning än föregående års — vilken i viss mån utgjorde en förundersökning, varigenom erfarenhet förvärvades rörande alla detaljer av detta för vårt land nya utredningsarbete — har man däremot ansett sig kunna avsevärt förenkla de frågeformulär, som vid densamma skola komma till användning. Medan vid fjolårets bostadsräkning uppgifter infordrades angående fastighetens areal och taxeringsvärde, om de å densamma befintliga husens storlek och byggnadsmaterial, beträffande de i husen förefintliga lägenheternas användning och sammansättning o. s. v. ifylles vid årets bostadsräkning endast en enda, för stad och landsbygd visserligen något olika avfattad blankett. Härå uppgives för varje enfamiljshus eller del av flerfamiljshus (lägenhet) lägenhets(hus)innehavarens yrke, lägenhetens (husets) rumsantal och hyresbelopp, antalet i densamma boende m. m. Samtliga uppgifter från en och samma fastighet överlämnas vid mantalsskrivningen av fastighetsägaren till mantalsskrivningsförrättaren.

Ehuru årets bostadsräkningsformulär sålunda äro avsevärt enklare än fjolårets, har det dock ansetts nödvändigt, att även nu de ifyllda uppgifterna före deras insändande till Socialstyrelsen underkastas förberedande granskning genom ett antal med resp. orts förhållanden fullt förtrogna personer. Denna granskningskommitté, för vars arbete särskilda anvisningar utarbetats och om vars tillsättande vederbörlig hemställan gjorts till kommunalmyndigheterna, skulle jämväl, i likhet med vad som skett föregående år, å de särskilda lägenhets(hus)uppgifterna ur taxeringslängderna låta anteckna lägenhetsinnehavarens och hans familjemedlemmars årsinkomst. Härigenom skulle erhållas ett något så när riktigt mått på hyrans förhållande till inkomsten, något som för belysning av bostadsfrågans läge på olika orter är av största betydelse. I en stad med en jämförelsevis väl avlönad arbetarbefolkning blir nämligen bostadsfrågan brännande först vid en mycket högre hyresnivå än å en ort, där småfolket huvudsakligen utgöres av lägre betalade arbetarkategorier.

Sedan det vid bostadsräkningen inkomna primärmaterialet genom ett dylikt granskningS- och kompletteringsarbete bragts i fullt bearbetningsbart skick, insändes det till Socialstyrelsen, som ombesörjer dess vidare bearbetning och tabellering samt verkställer utarbetning och tryckning av en redogörelse för bostadsräkningens resultat, vilken skall avfattas på sådant sätt, att varje särskild orts bostadsförhållanden i görligaste mån komma till synes.

Såsom förut antytts, hava samtliga de av föregående års bostadsräkning berörda orter med intresse och beredvillighet medverkat vid ifrågavarande undersökning, ehuru densamma, såsom verkställd med flera och mera detaljerade frågeformulär, i och för materialets insamling och förberedande granskning torde krävt betydligt större kostnader och arbete för vederbörande samhälle, än vad som kan erfordras för årets bostads-

undersökning med dess förenklade formulär. Med hänsyn härtill samt till bostadsfrågans stora allmänna betydelse är det att hoppas, att såväl vederbörande kommunala myndigheter som en var uppgiftslämnare måtte genom intresserad medverkan bidraga till ett gott resultat av den för bostadsfrågans allsidiga belysning så viktiga bostadsräkningen. Framhållas må, att undersökningen är av rent statistisk natur och icke har något som helst sammanhang med taxering och beskattning.

Den offentliga arbetsförmedlingens förhållande till värvning och civilanställning.

Redan tidigt har uppmärksamheten riktats på det förhållandet, att vid de tider, då värnpliktsövningarna avslutas, en betydande mängd av arbetskraft på en gång frigöres och med mer eller mindre ovissa utsikter måste söka sin utkomst. På de militära förläggningsorter, där den offentliga arbetsförmedlingen har kontor, plägar också vid dessa tillfällen en stark tillströmning förmärkas, ehuru icke på långt när så betydande som önskvärt vore. Detta beror delvis på okunnighet om anstalternas befintlighet, delvis ock på misströstan om att vid en sådan tid några platser där stå att erhålla. Det har därför länge varit ett önskemål att kunna, eventuellt endast under vissa kortare tider, på övningsplatserna få vidtagna anordningar för arbetsförmedling.

Hittills hava dock anstalterna endast i ringa omfattning träffat särskilda åtgärder för civilanställning av värnpliktiga och fast anställt manskap. De enda anstalter, vid vilka hittills några särskilda anordningar gjorts beträffande förmedling av dylik anställning, äro de i Stockholm, Malmö, Jönköping, Halmstad och Skara. Resultatet har dock hittills icke svarat mot förväntningarna. — Vissa anstalter hava därjämte åtagit sig värvning av fast anställt manskap.

Vid den senaste arbetsförmedlingskonferensen den 12—14 december 1912 blev emellertid frågan om den offentliga arbetsförmedlingens förhållande till civilanställning och värvning föremål för en ingående behandling. Därvid redogjordes bl. a. för de goda resultat, som vid livgrenadjärregementena (Malmslätt) vunnits beträffande den offentliga arbetsförmedlingens användning för värvning av fast anställt manskap. Efter en längre diskussion gjorde slutligen konferensen ett uttalande i ämnet.[1] Häri framhölls särskilt önskvärdheten av att inom lämpligt arméfördelningsområde snarast möjligt praktiskt försök måtte göras att genom samarbete mellan vederbörande militära och arbetsförmedlingsmyndigheter tillämpa vissa angivna principer i fråga om arbetsförmedlingens förhållande till värvning och civilanställning.

Med anledning av nu nämnda uttalande har också i nådigt brev den 30 maj 1913 angående anvisandet av särskilt rekryteringsbidrag för fyllande

[1] Se »Medd.» årg. 1913, sid. 39 och 40.

av 1914 års stater bl. a. föreskrivits, att den offentliga arbetsförmedlingen bör i största möjliga utsträckning anlitas för manskapsrekrytering till armén, på det att omkostnaderna för densamma må nedbringas och bidraget så mycket som möjligt må komma manskapet tillgodo i form av ökad lega.[1]

Chefen för andra arméfördelningen har sedermera insänt en underdånig framställning till arméförvaltningens civila departement rörande ifrågavarande ämne. Departementet har därpå överlämnat framställningen jämte eget yttrande till regeringen. I sin framställning har bemälde chef anhållit, att vid truppförband, tillhörande andra arméfördelningen, må under en tid av tre år, i den mån det är möjligt och ändamålsenligt, verkställas försök med anställning av volontärer samt civilanställning av volontärer och värnpliktiga på de grunder, som angivits av den inom Kommerskollegium den 12—14 debember 1912 samlade arbetsförmedlingskonferensen. Vidare har arméfördelningschefen till styrelserna för arbetsförmedlingsanstalterna i Östergötlands och Jönköpings samt Kalmar läns norra och södra landstingsområden sänt likalydande skrivelser i syfte att, genom samarbete mellan vederbörande militära och arbetsförmedlingsmyndigheter, främja ifrågavarande angelägenheter.

I de till nyssnämnda arbetsförmedlingsanstalter avsända skrivelserna göres förfrågan, huruvida nämnda styrelser ansåge det lämpligt, att ett praktiskt försök i nyss omförmält syfte gjordes beträffande dels rekryteringen (anskaffningen) av volontärer vid till andra arméfördelningen hörande truppförband, dels civilanställningen av såväl volontärer som värnpliktiga.

I skrivelsen göres gällande, vad volontärrekryteringen angår, att man, därest praktiskt försök skulle komma att anordnas, icke bör utesluta möjligheten att på annat sätt än genom arbetsförmedlingen erhålla volontärrekryter. Vad civilanställningen beträffar, anses det lämpligast, »att första och andra livgrenadjärregementena samt Östgöta trängkår i första hand hänvisas till huvudkontoret i Linköping; att Jönköpings regemente och Smålands artilleriregemente hänvisas till huvudkontoret i Jönköping; samt att Kalmar regemente och Smålands husarregemente hänvisas till avdelningskontoret i Eksjö». Dock borde, så länge infanteriregementena ännu hade sina vapenövningar å de nuvarande mötesplatserna, Malmslätt, Skillingaryd och Hultsfred, tillfälliga arbetsförmedlingskontor inrättas å dessa platser under tiden från och med den 1 september till regementsövningarnas slut. Skulle för anskaffning av lokaler till sådant förmedlingskontor några särskilda kostnader visa sig erforderliga, kunde dessa bestridas av vederbörliga enskilda lägerkassor.

Kontoret å Malmslätt (för första och andra livgrenadjärregementena) borde inrättas genom styrelsen för Östergötlands läns arbetsförmedlings försorg, kontoren å Skillingaryd (för Jönköpings regemente) och å Hultsfred (för Kalmar regemente) genom resp. Jönköpings läns och Norra Kalmar läns arbetsförmedlingsanstalter.

[1] Se »Medd.» årg. 1913, sid. 514.

Styrelserna för arbetsförmedlingsanstalterna inom Östergötlands län och Kalmar läns södra landstingsområde hava i sina svar uttalat sitt gillande av de av arméfördelningschefen framställda synpunkterna för samarbetet i fråga. Det finnes ej heller någon anledning antaga, att styrelserna för anstalterna i Jönköping och Västervik, vilka ännu ej lämnat svar, skulle intaga motsatt ståndpunkt.

De ekonomiska förutsättningarna för volontäranställningen enligt de grunder, som angivits av den inom Kommerskollegium den 12—14 december 1912 samlade arbetsförmedlingskonferensen äro, att de militära myndigheterna betala de anställningssökandes resor till och från truppförbandens expeditioner, ersätta kostnaderna för sådan läkarundersökning, som verkställts av ersättningsberättigad läkare, samt slutligen bekosta till äventyrs erforderlig annonsering.

I det utlåtande, som arméförvaltningens civila departement avgivit över chefens för andra arméfördelningen framställning, vartill departementet tillstyrker bifall, meddelas, att ovan antydda kostnader redan utgå för närvarande och gäldas från, för rekryteringen avsedda, till truppförbandens disposition ställda medel.

För civilanställningen skulle inga andra utgifter behöva förekomma än sådana för lokalhyra för arbetsförmedlingskontor å de icke kasernerade regementenas övningsplatser under tiden från och med den 1 september till regementsövningarnas slut, därest erforderliga lokaler icke skulle kunna avgiftsfritt tillhandahållas av resp. regementen. Arméförvaltningens civila departement anser i likhet med arméfördelningschefen, att dessa kostnader lämpligen kunna bestridas av de enskilda lägerkassorna. Beträffande medgivandet av permission, där sådan befinnes erforderlig för arbetsgivarens sammanträffande med arbetstagaren, finnes ingen generell anledning att neka dylik, men några ytterligare bestämmelser, utöver vad redan finnes stadgat rörande permissions meddelande, anses dock icke behövliga.

Förslaget förutsätter vidare, att upplysningar om den arbetssökande volontärens lämplighet skulle kunna erhållas av en på de militära myndigheternas föranstaltande tillsatt kommission, bestående av representanter för både befäl och manskap. Vad beträffar detaljerna rörande sammansättningen av och medlemsantalet i denna kommission anser arméförvaltningens civila departement, att dessa böra överlämnas till vederbörande truppförbandschefers bestämmande eller ock, att erforderliga föreskrifter därom i kommandoväg meddelas.

Vid föredragning av detta ärende den 22 augusti 1913 fann Kungl. Maj:t för gott medgiva, att, därest icke å någon av ovannämnda tre mötesplatser lokal för tillfälligt arbetsförmedlingskontor under tiden från och med den 1 nästkommande september till regementsövningarnas slut kan erhållas inom någon kronan tillhörig byggnad, från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter må utbetalas ersättning för hyra av sådan lokal.

Såsom redan förut nämnts, hava dock några arbetsförmedlingsanstalter sedan ett par år tillbaka träffat anordningar för civilanställning genom samverkan

med de militära myndigheterna. Av en under år 1911 anställd enquête, rörande de anordningar för civilanställning i allmänhet, som vidtagits eller planerats av offentliga arbetsförmedlingsanstalter i Sverige, framgick, att dylik samverkan vid denna tid kommit till stånd vid de i Stockholm garnisonerade trupperna, Jönköpings regemente och Södra skånska infanteriregementet av anstalterna i resp. Stockholm, Jönköping och Malmö.

Sedan år 1899 har i Stockholm en kommission varit verksam för anskaffande av civilanställning åt uttjänt underbefäl av manskapsklassen vid fjärde arméfördelningens värvade truppförband. Kommissionen består av arméfördelningschefen såsom ordförande, chefen (sekundchefen) eller andra regementsofficerare från vart och ett av fördelningens i Stockholm garnisonerade truppförband såsom ledamöter samt en av Kungl. Maj:t på arméfördelningschefens förslag förordnad sekreterare.

Mellan Stockholms stads arbetsförmedling och civilanställningskommissionen har sedan ett par år tillbaka etablerats samarbete enligt följande grunder.

När en för uttjänt militär lämplig plats inrapporteras till arbetsförmedlingsanstalten och arbetsgivaren förklarar sig villig att antaga dylik arbetskraft, sker meddelande därom till kommissionen, som bland anmälda militärer utser för platsen lämplig person. Denne har därefter att inställa sig å arbetsförmedlingsanstalten för erhållande av platsanvisning i vanlig ordning.

Resultatet av samarbetet har emellertid hittills varit ytterst ringa. Däremot har civilanställningskommissionen utan den offentliga anstaltens medverkan kunnat anskaffa plats åt ett icke ringa antal f. d. militärer.

Som ovan nämnts, har samarbete även kommit till stånd mellan Jönköpings regemente och länets offentliga arbetsförmedling. Arbetsförmedlingens föreståndare bereddes sålunda under år 1911 strax före mötes- eller kapitulationstidens slut tillfälle till upprepade personliga besök å Skillingaryds mötesplats. Åt föreståndaren upplåts expeditionsrum, där förmedling kunde ske, och anslag innehållande meddelande om tid och plats, där föreståndaren kunde träffas av arbetssökande, uppsattes i baracker, soldathem, mathallar m. fl. för manskapet tillgängliga lokaler. Dessutom tillkännagavs genom order, när arbetsförmedlingsföreståndaren skulle anlända till platsen.

Vid Jönköpings regemente har bildats en särskild rekryterings- och civilanställningskommission. Enligt instruktionen skall denna kommission bl. a. söka förmedla anställning åt såväl underofficerare som manskap vid avgången från regementet och för detta ändamål sätta sig i förbindelse med statens och städernas verk och inrättningar, arbetsförmedlingsanstalter, bolag etc. Till arbetsgivare utsändas cirkulär med anhållan, att de vid behov av arbetskraft ville vända sig till kommissionen och därvid meddela upplysning om fordringar på arbetssökanden, det erbjudna arbetets lönevillkor samt tid för platsens tillträdande. Har kommissionen någon lämplig arbetssökande att föreslå, hänvisas denne om möjligt personligen till arbetsgivaren i och för uppgörelse. Arbetsförmedlingen är avgiftsfri såväl för arbetsgivare som för arbetare; dock synes resultatet av kommissionens verksamhet, i vad den avsett civilanställningen, hittills hava varit ringa.

Även vid Södra skånska infanteriregementet har ett systematiskt samarbete med den offentliga arbetsförmedlingen (i Malmö) ägt rum från och med år 1911 i och för befrämjande av civilanställning. Samarbetet har ordnats enligt följande grunder.

Vid regementet har bildats en civilanställningskommission, bestående av en officer (ordförande), två underofficerare och två äldre distinktionskorpraler. Kommissionens uppgift är att förmedla platser åt volontärer, som söka civilanställning, och som under sin tjänstetid vid armén visat ett »synnerligen gott uppförande, plikttrohet och omutlig pålitlighet». Kommissionen mottager ansökningshandlingarna och prövar på grundval av sökandens betyg och de kompetensvillkor, som gälla för sökt plats, den sökandes utsikter till anställning. De sökande kunna dels vara sådana, som blott önska erhålla enklare platser, där endast avseende fästes vid betyg från genomgångna militära skolor, dels sådana, som för sin civila anställning behöva realskoleexamen, och slutligen sådana, som behöva specialkunskaper i vissa ämnen. De förstnämnda skola genom kommissionens förord vid första lägliga tillfälle beredas plats genom arbetsförmedlingsanstalt. De sistnämnda kunna söka plats antingen på privat väg eller genom arbetsförmedlingsanstalt. Malmöanstaltens inskrivningsblanketter skola ligga till grund för kommissionens arbete. — Arbetsförmedlingsanstalten i Malmö har för övrigt, alltsedan den öppnades, och innan något statsunderstöd till densamma utgått, sysslat med värvning av fast anställt manskap. Arbetsförmedlingens betydelse härutinnan har också ganska allmänt insetts av de olika regementscheferna, och redan från början har det ordnats så, att de, som taga värvning med anvisning från arbetsförmedlingen, själva erhålla värvningspenningarna, vilka insättas å sparbanksbok och lyftas vid avskedstagandet.

Föreståndaren för Östergötlands läns arbetsförmedling meddelar rörande det vid den senaste konferensen omnämnda samarbetet mellan livgrenadjärregementena och den offentliga arbetsförmedlingen: »Genom chefen för första livgrenadjärregementet har erhållits cirkulär angående villkoren för volontäranställning. Detta cirkulär har uppsatts i väntrummet å såväl huvudkontoret som samtliga avdelningskontor. Sökande, som önska anställning, erhålla anvisningskort och sedermera genom huvudkontoret truppbiljett för resa från närmaste järnvägsstation till Malmslätt i och för läkarundersökning och underskrivande av kontrakt. Alla genom arbetsförmedlingen anvisade och antagna volontärer erhålla vid inträde i tjänstgöring lega, utgörande 70 kr. Annons om att arbetsförmedlingen förmedlar volontäranställning har införts i samtliga inom länet utkommande tidningar.»

Skaraborgs läns arbetsförmedling har under sommaren 1911 och därpå följande möten hållit avdelningskontor å Axvall, varest genom vederbörande regementschefers tillmötesgående vissa timmar i veckan anslagits för att bereda manskap och volontärer tillfälle att genom arbetsförmedlingen erhålla annan verksamhet efter vapenövningarnas eller anställningstidens slut.

Hallands läns arbetsförmedling samverkar numera med de militära myndigheterna i och för anställning av volontärer. Anstalten erhöll nämligen

under innevarande år av Hallands regemente ett anslag av 150 kr. för annonsering angående volontärer. — I anledning härav och med tillhjälp av arbetsförmedlingens kassa har anstaltens styrelse överenskommit med 10 av länets tidningar om införande av särskild annons minst 10 gånger i varje tidning. Reklamkort skola dessutom anslås å en del offentliga platser, järnvägsstationer o. d.

Beträffande anställning vid flottan hava tidigare flera sökande anmält sig vid åtskilliga anstalter, men då anstalten velat ombesörja förmedlingen, hava vederbörande militära myndigheter hänvisat till värvare. Nu har emellertid ändring härutinnan skett, sedan stationsbefälhavaren i Karlskrona, på framställning av arbetsförmedlingsinspektören, utfärdat föreskrift om att antagning av såväl sjömän som skeppsgossar verkställes även genom statens arbetsförmedlingsanstalter.

Kommunen som arbetsgivare i förhållande till den offentliga arbetsförmedlingen.

Vid Stockholms stadsfullmäktiges sammanträde den 29 september 1913 väckte aktuarien Otto Järte en motion i ovannämnda fråga, vari hemställdes, att stadsfullmäktige måtte besluta, *att* kommunens verk och inrättningar vid anställande av arbetskraft i första hand skola betjäna sig av stadens arbetsförmedling, till vilken även anmälan bör göras vid förestående mera omfattande minskning av arbetsstyrkan, samt *att* i kontrakt med entreprenörer om utförande av något arbete för stadens räkning liknande bestämmelser skola införas. I motiveringen, vilken utgör en sammanfattning av en av motionären författad längre uppsats om »Staden som arbetsförmedlare och arbetsgivare» i Svenska Stadsförbundets Tidskrift (häfte 4, 1913), framhålles, att Sveriges offentliga arbetsförmedling, genom samhällsmyndigheternas, framför allt städernas, intresse och understöd erhållit en numerisk omfattning och en förträfflig organisation, som inge välgrundad förhoppning, att den offentliga arbetsförmedlingen i vårt land, om fortsättningen blir början lik, snart skall bliva i stånd att av vår splittrade och oöverskådliga arbetsmarknad dana ett organiskt helt. Härigenom skall den offentliga arbetsförmedlingen komma att fylla den ena av sina betydelsefulla samhällsfunktioner: att vara medlet för *arbetsmarknadens enhetliga, rationella organisation* med alla de stora nationalekonomiska och socialpolitiska fördelar, som därav följa, särskilt ur synpunkten av arbetslöshetens bekämpande. Den andra funktionen är den rent merkantilt-tekniska uppgiften: förmedlingen av arbetskraft. Förutsättningen för att den offentliga arbetsförmedlingen skall kunna fylla förstnämnda socialekonomiska funktion är emellertid, att den sistnämnda kommersiella sidan av dess verksamhet nått en större och mera mångsidig omfattning, än vad ännu i Sverige är fallet. För den skull måste den offent-

liga arbetsförmedlingens utveckling än mera stödjas och stärkas. Och torde det därvid tillkomma Sveriges kommuner och i främsta rummet huvudstaden att föregå med gott exempel. Av åtgärder i sådan riktning synes frågan om *kommunen såsom arbetsgivare i förhållande till den offentliga arbetsförmedlingen* påkalla särskilt beaktande. Det får anses ligga i sakens egen natur, att ett samarbete och samband mellan staden som arbetsförmedlare och arbetsgivare bör förefinnas. I känslan härav visade också under Stockholms stads arbetsförmedlings första verksamhetsår arbetscheferna sin goda vilja till samarbete (1905 års kollektivavtal). I praktiken stannade dock dessa lovande ansatser på papperet, och i följd av de sedermera ändrade avtalsförhållandena mellan Stockholms stad och dess arbetare ha vederbörande funnit sig oförhindrade att återtaga sina utfästelser. Den ringa kontakt, som nu är rådande mellan stadens verk och arbetsförmedlingen, är ur alla synpunkter otillfredsställande och i behov av snar rättelse. I motiveringen omnämnes vidare det uttalande i frågan till förmån för de åtgärder, vilka i motionen påyrkas, som enhälligt antogs av senaste arbetsförmedlingskonferensen (Medd., h. 1, 1913). Till sist framhålles, att enligt erfarenhetens vittnesbörd ett åläggande för stadens verk och inrättningar samt dess entreprenörer att i första hand anlita kommunens arbetsförmedlingsanstalt torde böra göras obligatoriskt. Ett enbart uttalande om önskvärdheten från stadsfullmäktiges sida skulle ej medföra nödig verkan. En sådan bestämmelse skulle ej heller innebära någon obillighet gentemot arbetsgivaren eller ett kringskärande av hans rättmätiga befogenhet, enär den offentliga arbetsförmedlingen ej inblandar sig i förhållandet mellan arbetsgivaren och arbetaren. Det är bägge parterna obetaget att sinsemellan avsluta vilka slags avtal som helst, liksom även att avböja arbetsförmedlingens anbud i varje särskilt fall. Arbetsförmedlingens uppgift inskränker sig till att vara registrerande och förmedlande. Detta utesluter icke, att staden som arbetsgivare behöver ha känning med samt taga hänsyn till ställningen på arbetsmarknaden. I den kommunala arbetsförmedlingen äger staden ett sakkunnigt organ för arbetsmarknaden. Följaktligen bör även ur denna synpunkt ett närmare samband mellan de kommunala arbetsföretagen och arbetsförmedlingen åvägabringas.

Arbetsförmedlingen i Stockholms län.

Den sedan länge debatterade frågan om offentlig arbetsförmedling för Stockholms län har nyligen funnit sin lösning. Den 17 september 1913 beslöt nämligen Stockholms läns landsting, som hade det slutliga avgörandet i sin hand, att bevilja medel för inrättande av offentlig arbetsförmedling för Stockholms län.

Knappast någonstädes inom vårt land torde behovet av offentlig arbetsförmedling hava varit större än i Stockholms län med dess starka omsättning av arbetskraft och dess läge i huvudstadens omedelbara närhet. Länets behov av arbetskraft har dock i någon mån tillgodosetts av de närliggande anstalterna, nämligen dels Stockholms stads arbetsförmedling och dels Uppsala stads och läns arbetskontor. Det kan emellertid icke anses riktigt, att ett län undandrager sig sin andel av omkostnaderna för arbetsförmedling och vältrar den över på sina grannar. Uppsalaanstalten har också redan protesterat mot detta tillvägagångssätt och begärt ersättning för sitt besvär med arbetssökande från Stockholms län. Sålunda gjorde ordföranden för Uppsalaanstaltens styrelse på uppdrag av nämnda styrelse en framställning i saken till Kon. befallningshavande i Stockholms län. Däri framhålles, hurusom en stor del av antalet ansökningar om arbete och anmälningar om lediga platser komma från personer, bosatta inom Stockholms län. Det syntes därför styrelsen, att det ej utan skäl kunde ifrågasättas, att bidrag lämnades även från Stockholms län. Kontorets kostnader för år 1909 hade uppgått till 5 985 kr. 35 öre eller 3 kr. 37 öre för varje under samma år tillsatt plats. Ordföranden fortsätter: »Med hänsyn till förestående omständigheter tillåter jag mig hemställa, att Kon. befallningshavande behagade utverka ett årligt bidrag till Uppsala stads och läns arbetskontor från Stockholms läns landsting och hushållningssällskap eller någotdera av dem. Med avseende å bidragets storlek skulle detta kunna sättas antingen till visst belopp eller ock det kostnadsbelopp, som för varje år belöper å antalet för Stockholms län tillsatta platser i förhållande till samtliga genom kontorets bemedling under året tillsatta platser. Givetvis skulle det lämnas landstinget och hushållningssällskapet tillfälle att, om de lämna bidrag, genom särskild person taga del av kontorets räkenskaper och förvaltning.» Då emellertid Stockholms län icke ägde egen residensstad eller annan större stad, men de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Stockholm och Uppsala alltid måste komma att delvis sträcka sin verksamhet till Stockholms län, syntes det ordföranden lämpligast, att förmedlingen i nämnda län bedreves av dessa anstalter. Avdelningskontor kunde inrättas på flera håll, t. ex. i Norrtälje, varvid varje avdelningskontor skulle sortera under någondera av de båda självständiga anstalterna; kostnaderna för avdelningskontoren skulle naturligtvis ersättas uteslutande från Stockholms län. Bleve en sådan organisation planlagd, kunde Uppsalaanstalten antaga ett nytt namn, t. ex. Upplands arbetsförmedling, och den korporation i Stockholms län, som lämnade bidrag, borde berättigas att deltaga i val av styrelse och revisorer.

Denna framställning kom dock aldrig att leda till något positivt resultat. En växelverkan mellan länen är emellertid nödvändig, och en förutsättning för densamma är, att varje län ordnar arbetsförmedlingen inom sitt område. Särskilt mellan ett blivande avdelningskontor i norra delen av Stockholms län och huvudkontoret i Uppsala torde även i framtiden en intim samverkan vara nödvändig. Härom har för övrigt föreståndaren för Uppsalaanstalten i en skrivelse yttrat, att det vore skäl i att vederbörande

— under förutsättning, att arbetsförmedling komme att upprättas i Stockholms län — redan från början ginge i författning om inrättande av avdelningskontor i norra delen av länet, då dettas egendomliga geografiska sträckning gör sådant nödvändigt. Att någon växelverkan komme att allt framgent äga rum mellan ett eventuellt avdelningskontor i norra delen av Stockholms län och Uppsala läns arbetsförmedling vore ju klart. Lika klart vore även, att Stockholms län ej kunde göra anspråk på att bliva betjänat av andra samhällens institutioner för arbetsförmedling, även om dessa senare åtnjöte statsanslag.

Beträffande denna arbetsförmedling till Stockholms län genom Uppsalaanstalten må följande anföras rörande de båda sistförflutna årens förmedling. Vid Uppsala läns arbetsförmedling antecknade sig år 1912 645 arbetssökande från Stockholms län och anmäldes från samma län 405 lediga platser, av vilka 243, eller 60 %, tillsattes. Motsvarande siffror för år 1911 voro 356 arbetssökande personer, 397 lediga och 235 (59·2 %) tillsatta platser.

Men Stockholms län har dragit nytta ej endast av Uppsalaanstalten utan även — och detta naturligtvis i än högre grad — av Stockholms stads arbetsförmedling. Stockholm är ju på grund av sitt läge och övriga förutsättningar ett lämpligt centrum för arbetsförmedlingen inom länet. Statistiken visar ock, att ett icke obetydligt antal arbetare genom Stockholms stads anstalt fått plats vid jordbruk inom Stockholms län. I detta sammanhang må anföras några statistiska uppgifter, som lämnats av sistnämnda anstalts föreståndare, och vilka utvisa resultatet av Stockholms stads arbetsförmedlings verksamhet inom gruppen jordbruk och skogshushållning m. m. år 1912.

	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
Förvaltnings- och befälspersonal	63	16	9
Tjänare på stat	212	263	135
Tjänare i husbondens kost	672	663	395
Tillfälliga arbetare	98	559	414
Trädgårdspersonal	430	461	321
Skogspersonal	10	128	108
Andra	9	38	15
Summa för år 1912	**1 494**	**2 128**	**1 397**
» » » 1911	1 246	1 474	1 002
» » » 1910	910	1 760	1 044
» » » 1909	742	1 285	737
» » » 1908	816	1 533	797
» » » 1907	525	1 382	553
» » » 1906	440	842	525
Summa för åren 1906—1912	**6 173**	**10 404**	**6 055**

Antalet utom staden tillsatta platser har för vart och av ett åren 1906—1912 utgjort resp. 1 222, 1 091, 1 545, 1 394, 1 728, 2 075 och 2 362 eller tillsammans 11 417. Vad som av ovanstående tal ej faller inom jordbruksgruppen är att hänföra till de industriella yrkena eller gruppen »husligt arbete». Större delen av dessa anställningar gällde Stockholms län; sålunda voro av de år 1910 utom huvudstadens område tillsatta 1 728 platserna icke mindre än 1 573 tillsatta å orter inom Stockholms län, och av dem kommo 948 samma läns jordbruk tillgodo, d. v. s. 90·8 % av samtliga inom jordbruksgruppen tillsatta platser.

Med nyssnämnda uppgifter följde även en del upplysningar, som något åskådliggöra den arbetsmetod, som tillämpas. Det heter därom, att Stockholms läns arbetsförmedling, utan att erhålla någon som helst ersättning från länets sida, allt sedan anstaltens öppnande i september 1905 stått länets inbyggare till tjänst och, icke minst vad jordbruket beträffar, städse sökt fylla sin uppgift som opartisk förmedlare.

Ett samarbete mellan länet och huvudstaden skulle naturligtvis i hög grad bidragit till att utjämna växlingarna på arbetsmarknaden och minska antalet arbetslösa i Stockholm. Å andra sidan skulle landsbygden lättare få sitt behov av arbetskraft fyllt och en del jordbruksarbetare, som icke vinna sysselsättning i staden, återbördas till landsbygden. Stockholmsanstalten har dock sökt göra vad den kunnat även för att tillgodose landsbygdens behov, bl. a. genom planmässig annonsering vår och höst, genom anbringande av reklamskyltar å järnvägsstationer och andra platser utanför staden samt genom att varje lördag under vår- och höstsäsongen låta arbetssökande och arbetsgivare inom jordbruksgruppen fritt disponera ett av anstaltens större väntrum. Vidare tillhandahållas å anstaltens kontor kostnadsfritt blanketter till statlistor och städjebevis, och hjälp med dessa blanketters ifyllande och underskrifternas bevittnande lämnas.

Som förut nämnts har frågan om inrättande av offentlig arbetsförmedling i Stockholms län länge stått på dagordningen. Första initiativet i denna fråga togs redan år 1907 av landshövdingen i länet M. Sahlin, närmast med anledning av en utav chefen för civildepartementet till samtliga länsstyrelser i riket utsänd cirkulärskrivelse. På framställning av landshövdingen utsåg Stockholms läns landsting hösten 1907 särskilda delegerade att jämte delegerade från hushållningssällskapet sammanträda inför landshövdingen för utredning av frågan om inrättande av offentlig arbetsförmedling inom länet. I skrivelse till styrelsen för Stockholms stads arbetsförmedling den 24 december 1908 anförde delegerade, att, då i Stockholms stad, vilken utgör centralpunkten för länet, redan funnes en genom stadsfullmäktiges försorg upprättad anstalt för arbetsförmedling, det syntes delegerade önskvärt, att, därest offentlig arbetsförmedling jämväl för länet ansåges böra komma till stånd, ett samarbete mellan staden och länet härvidlag kunde åvägabringas, samt hemställde, att styrelsen ville utse representanter att med delegerade underhandla i frågan. På grund av delegerades hemställan utsåg arbetsförmedlingens styrelse fyra personer, däribland styrelsens ordförande

och anstaltens föreståndare, till representanter att underhandla i berörda avseende.

För att erhålla kännedom om den allmänna meningen inom länet utsände härpå kommitterade till samtliga kommunalnämnder cirkulär med anmodan till dessa myndigheter att yttra sig i frågan. Svar inkommo från sammanlagt 66 kommuner, av vilka ingen yttrat sig direkt avstyrkande. En del kommuner anförde emellertid, att för deras vidkommande något behov av offentlig arbetsförmedling ej förelåg, och några angåvo särskilda önskemål, vilka borde iakttagas, därest offentlig arbetsförmedling komme till stånd. Länets och styrelsens representanter enades därpå om vissa grunder för ett samarbete, vilket ansågs för båda parterna gagneligt. Enligt ifrågavarande grunder skulle, närmast för en tid av tre år, räknat från ingången av år 1910, överenskommelse träffas om anordnande av en för Stockholms stad och län gemensam arbetsförmedling med den redan existerande offentliga arbetsförmedlingsanstalten i Stockholm såsom huvudkontor och med avdelningskontor och ortsombud å landsbygden, allt under benämningen Stockholms stads och läns arbetsförmedling. Såsom lämpliga platser för avdelningskontoren tänkte man sig Södertälje och Norrtälje. Uti anstaltens styrelse skulle landstinget och hushållningssällskapet äga insätta vartdera en representant för arbetsgivarna och en för arbetarna jämte lika antal suppleanter. Likaledes skulle av länet utses en revisor och en revisorssuppleant att deltaga i granskningen av anstaltens räkenskaper och förvaltning. — Samtliga kostnader för avdelningskontor och ortsombud skulle bestridas av länet, som dessutom hade att till Stockholms stad erlägga ett visst belopp, motsvarande den ökning i driftkostnaderna vid huvudkontoret, som bleve en följd av sammanslagningen, och som beräknades uppgå till 3 000 kr. om året. Nödiga lokaler för avdelningskontoren borde upplåtas av vederbörande kommuner, vilka jämväl ansågos böra åtaga sig att till viss del, exempelvis hälften, deltaga i kostnaderna för föreståndarnas avlönande. Då emellertid dessa kontor ej annat än i undantagsfall behövde hållas öppna någon längre tid av dagen, syntes denna avlöning ej behöva sättas högre än till 1 000 kr. i Södertälje och 750 kr. i Norrtälje. Med denna beräkning, och då övriga driftkostnader kunde betäckas av statsbidraget, skulle länets utgifter för avdelningskontoren komma att inskränka sig till 875 kr. om året.

Delegerades utredning och förslag överlämnades av landshövdingeämbetet till landstinget med hemställan om dess godkännande. Landstinget avslog emellertid förslaget under uttalande såsom sin åsikt, att frågan om inrättande av offentlig arbetsförmedling för länet vore en hushållningssällskapets angelägenhet och att således kostnaderna härför borde bestridas av hushållningssällskapet.

Ehuru genom landstingets avvisande hållning förutsättningen för hushållningssällskapets ingripande i frågan delvis bortfallit, beslöt dock hushållningssällskapets förvaltningsutskott ägna den en ingående behandling, enär man ansåg, att hushållningssällskapet ej borde ställa sig helt avvisande mot förslaget. Vidare ville man bereda förvaltningsutskottets medlemmar

tillfälle att närmare sätta sig in i frågan. Såsom en förberedande åtgärd utsågs en kommitté, bestående av 4 personer, däribland hushållningssällskapets sekreterare, för att taga frågan i övervägande.

Kommitterade avgåvo sitt utlåtande den 28 december 1910. De voro ense därom, att en väl ordnad arbetsförmedling är ägnad att främja såväl arbetsgivarnas som arbetarnas intressen. Vidare framhölls, hurusom åtskilliga brister vidlåda den privata platsförmedlingsverksamheten. Sådana förmedlingsanstalter, där det enskilda intresset icke övar inflytande på anstaltens skötsel, där såvitt möjligt noggrann kännedom inhämtas såväl om arbetsgivare som om arbetssökande, där den principen får göra sig gällande att söka placera rätta mannen på rätta platsen, och där anstalternas strävan icke går ut på att åstadkomma så stor omsättning som möjligt, vore för visso av stort gagn och väl ägnade att i någon mån minska svårigheterna i den viktiga arbetarfrågan.

Detta oaktat motsatte sig kommittén inrättandet av offentlig arbetsförmedling, därvid frambärande såsom motiv, att en dylik anstalt huvudsakligen skulle bliva till gagn för det större jordbruket, framför allt den del därav, som var belägen i huvudstadens omedelbara grannskap. Till denna uppfattning synes kommittén åtminstone delvis hava kommit på grund av en bland arbetsgivare inom länet anställd enquête. Kommittén hade nämligen till ett stort antal lantbrukare och andra arbetsgivare inom länet utsänt ett cirkulär med anmodan om svar på en del där framställda frågor, nämligen huruvida ett allmänt behov av arbetsförmedling förefunnes på respektive orter, huruvida man ansåg samarbete böra etableras mellan en eventuell arbetsförmedling för länet och den kommunala arbetsförmedlingen i Stockholm samt slutligen, huruvida man hade den uppfattningen, att hushållningssällskapet ensamt borde bekosta en eventuell arbetsförmedling. En betydande majoritet av de sålunda tillfrågade svarade nej på samtliga frågor, och särskilt var denna majoritet stor beträffande frågan om hushållningssällskapets skyldighet att ensamt bära kostnaderna. Åtskilliga arbetsgivare ansågo sig ej kunna svara vare sig ja eller nej, utan föredrogo att yttra sig mera obestämt. I det hela syntes det framgå av svaren, att något allmänt behov av arbetsförmedling inom länet ej förelåg, men att en sådan förmedling, riktigt organiserad, kunde vara till stor nytta för de större gårdarna och särskilt för de i närheten av huvudstaden belägna kommunerna. — Som synes gav denna enquête ett alldeles motsatt resultat mot den, som anställdes av de förut omnämnda delegerade. Denna åsikt, att den offentliga arbetsförmedlingen skulle vara av föga betydelse för det mindre jordbruket, strider också mot de erfarenheter, som gjorts inom huvudstadens arbetsförmedling, där bland arbetsgivarna just småbönderna räknas som anstaltens flitigaste kunder. — Vidare påpekade kommitterade, att hushållningssällskapet icke i något av rikets län ensamt åtagit sig kostnaderna för dylik förmedling. Endast inom ett par län hade hushållningssällskapet tagit initiativet till upprättande av offentlig arbetsförmedling. Vid början av år 1911 hade hushållningssällskapen icke i något av rikets övriga län åtagit sig kostnaden för dylik arbetsför-

medling, medan däremot i 12 landstingsområden av 19 arbetsförmedlingen upprätthölls ensamt av landstinget med bidrag av städer och andra kommuner och i 7 av landsting och hushållningssällskap med bidrag av vederbörande kommuner. Dock kunde man häremot genmäla, att den ifrågasatta åtgärden framför allt hade till ändamål att gagna länets jordbruk. Landshövdingen i länet ansåg ock, att frågan, efter den boskillnad, som 1909 gjordes mellan landstinget och hushållningssällskapet, onekligen enbart rörde det senare. På hushållningssällskapets konto hade då kommit alla spörsmål rörande jordbruket och därmed sammanhängande frågor.

Ännu ett skäl att motsätta sig inrättandet av offentlig arbetsförmedling ansågo sig kommitterade hava däri, »att enskilda kommissionskontor fortfarande äga bestånd och anlitas av arbetarna, och att arbetsgivaren givetvis måste söka arbetare, där sådana stå att finna».

Förvaltningsutskottet delade kommitténs mening, att förslaget icke borde till någon hushållningssällskapets åtgärd föranleda. Som ännu ett skäl mot förslagets realiserande framhölls, att kostnaden vore för tung att bära för sällskapet ensamt.

Emellertid visade sig vid hushållningssällskapets årsmöte i januari 1911 ett så livligt och allmänt intresse för arbetsförmedlingsfrågans lösning, att densamma remitterades till förvaltningsutskottet för förnyad utredning. Förvaltningsutskottet gav en ny kommitté i uppdrag att utreda frågan.

Denna kommitté uttalade sitt fulla gillande av vissa vid föregående arbetsförmedlingskonferenser gjorda uttalanden beträffande landsbygdens arbetsförmedlingsfråga. Under hänvisning därtill att den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet ej vore begränsad till endast vissa näringsgrenar, utan avsåge arbete av alla slag, ansåg kommittén det naturligt, att, därest en offentlig arbetsförmedlingsanstalt inom Stockholms län skulle komma till stånd, densamma borde anordnas såsom en för hushållningssällskapet och landstinget gemensam institution samt underhållas av dessa korporationer till hälften var. Då det vidare icke kunde ifrågasättas annat, än att anstaltens huvudkontor förlades till huvudstaden, ansåg kommittén en förening mellan detta huvudkontor och Stockholms stads arbetsförmedling självfallen. Kommitterade hade icke heller något väsentligt att invända mot att länets arbetsförmedling även eljest ordnades i överensstämmelse med det förslag, som förelåg vid 1909 års landsting. Man uppställde endast det villkoret, att en särskild avdelning för arbetsförmedling till jordbruket skulle inrättas vid Stockholmsanstalten, och att en särskild tjänsteman finge detta verksamhetsområde till sin speciella uppgift. Endast därigenom, att samma person oavbrutet och så odelat som möjligt stode i förbindelse med arbetsgivare och arbetare inom jordbruket, skulle denne komma i den personliga ställning till båda parterna och få den ingående kännedom om deras särskilda behov och synpunkter, som erfordrades för att han på bästa sätt skulle kunna fylla sin uppgift. Även denna kommitté hade emellertid den uppfattningen, att det mindre jordbruket skulle hava föga gagn av den ifrågasatta arbetsförmedlingen. Den väntade nyttan av anstalten ansågs ej heller

motsvara de årliga kostnaderna för densamma, vilka kommittén hade beräknat till ett så högt belopp som 10 000 kr.

Resultatet av utredningen blev därför även denna gång ett avstyrkande av förslaget om inrättande av offentlig arbetsförmedling. Kommittébetänkandet var åtföljt av en reservation, undertecknad av trenne ledamöter, vilka höllo före, att, oavsett kostnadsfrågan, den nu ifrågasatta anordningen icke borde av hushållningssällskapet understödjas. Då utredningen alltså givit det resultat, att kommitterade ansett sig böra avstyrka förslaget om upprättande av offentlig arbetsförmedling, hemställde förvaltningsutskottet, att frågan icke måtte till någon sällskapets åtgärd föranleda. Hushållningssällskapet lät i enlighet härmed förslaget falla vid sitt sammanträde i januari 1912.

För att visa sin beredvillighet till samarbete hade styrelsen för Stockholms stads arbetsförmedling redan i september 1911, vid ett då hållet sammanträde, uttalat, att styrelsen för sin del fortfarande vore villig till samarbete med en eventuell arbetsförmedling för Stockholms län på de grunder, som funnes angivna i det förslag till samarbete i nu nämnda hänseende, vilket av styrelsens representanter och delegerade för Stockholms läns landsting och hushållningssällskap på sin tid (1909) uppgjordes.

Trots alla svårigheter gav dock landshövdingeämbetet icke saken förlorad. Vid förfrågan hos styrelsen för huvudstadens arbetsförmedling hade denna förklarat sig fortfarande hålla före, att utgifterna för länet ej skulle behöva överstiga de förut gjorda beräkningarna. Vidare gjorde länsstyrelsen sig underrättad om stadsfullmäktiges i Södertälje och Norrtälje ställning till frågan om upprättande av avdelningskontor i nämnda städer. Stadsfullmäktige i Södertälje framhöllo i sitt svar, att det icke torde kunna förnekas, att å ifrågavarande område funnes viktiga uppgifter att fylla, vilka väl motiverade inrättandet av en för länet i dess helhet gemensam och för vederbörande arbetssökande kostnadsfri arbetsförmedling. Innan den föreslagna anstalten arbetat någon tid, kunde man dock icke avge något omdöme om vilken nytta speciellt Södertälje kunde hava av densamma. Då det likväl vore otvivelaktigt, att staden genom avdelningskontoret skulle hava gagn av anstalten ifråga, ansåg man, att staden icke borde ställa sig helt avvisande mot den gjorda framställningen. Dock funno stadsfullmäktige sig icke kunna godkänna densamma i dess helhet utan ansågo, att staden borde tillmötesgå framställningen endast genom att erbjuda antingen fri lokal eller ett kontant belopp men ej bådadera. Dylik lokal, som ej borde representera ett högre hyresvärde än motsvarande en hyra av 500 kr. om året, kunde lämpligen erhållas i någon av stadens fastigheter. Ifall föreståndaren hellre själv ville förhyra bostad, skulle staden lämna honom ett hyresbidrag av 500 kr.

Drätselkammaren i Norrtälje, till vilken frågan av stadsfullmäktige i nämnda stad blivit remitterad, fann visserligen icke en dylik anstalt, åtminstone för närvarande, behövlig för staden. Då likväl upprättandet av ett avdelningskontor, som till verksamhetsfält skulle få hela norra delen av länet, kunde tänkas meföra den del mera indirekta fördelar för staden, beslöt drätselkam-

maren tillstyrka, att stadsfullmäktige måtte för en tid av tre år, räknat från den 1 april 1913, dels till lokal för arbetsförmedlingskontoret avgiftsfritt upplåta ett rum i brandstationen, dels ock med halva beloppet, dock högst 375 kr., bidraga till avlöning av en föreståndare för kontoret. Stadsfullmäktige beslöto därefter i enlighet med vad drätselkammaren tillstyrkt.

Efter att sålunda hava gjort förfrågningar hos Stockholmsanstaltens styrelse och hos stadsfullmäktige i Södertälje och Norrtälje, överlämnade landshövdingämbetet till 1912 års landsting ånyo en framställning om inrättande av en för Stockholms stad och län gemensam arbetsförmedling. Häri lämnas först en kort historik över frågans utveckling inom länet. »Av den nu lämnade kortfattade redogörelsen för denna frågas behandling inom Stockholms län», fortsätter därpå Kon. befallningshavande, »synes framgå, att tillkomsten av en offentlig arbetsförmedlingsanstalt inom länet väsentligen hindrats därigenom, att man icke enats därom, huruvida landstinget eller hushållningssällskapet eller bådadera i förening skulle taga denna fråga om hand och föra densamma till en lycklig utgång.» Frågan vore dock av allt för stor vikt och betydelse för att på detta sätt stranda.

Kon. befallningshavande lämnar därpå en översikt över den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet i Sverige under år 1911 och framhåller bl. a., att 38·3 % av alla med män besatta platser tillhört jordbruket samt att antalet inom jordbruket med binäringar tillsatta platser under åren 1908—1911 ökats från 6 426 under förstnämnda till 20 749 under sistnämnda år. Vidare påpekas, hurusom utom Stockholms län numera endast två län sakna offentlig arbetsförmedling. Då arbetsförmedlingen annorstädes lämnat gott resultat, kunde det å andra sidan svårligen göras troligt, att icke även Stockholms län skulle hava betydande nytta av en sådan inrättning. Såsom tillfredsställande kunde icke gärna den nuvarande ordningen betecknas, att arbetsförmedlingsanstalterna i Stockholm och Uppsala i rätt stor utsträckning anlitas av Stockholms läns invånare, utan att från detta län något bidrag lämnas till anstalternas upprätthållande. Beträffande kostnadernas fördelning mellan landstinget och hushållningssällskapet, syntes det Kon. befallningshavande fullt naturligt, att dessa båda korporationer till hälften vardera deltoge i de kostnader, som icke täcktes av stat och kommuner. Vad angick hushållningssällskapets deltagande i dessa kostnader, borde det ihågkommas, att nära $^2/_5$ av de genom Sveriges offentliga arbetsförmedling tillsatta manliga platserna tillhöra jordbruket.

Den ifrågasatta arbetsförmedlingen borde enligt Kon. befallningshavandes åsikt anslutas till den redan befintliga anstalten i Stockholm med denna anstalt såsom huvudkontor. Vidare framhölls, hurusom det, på grund av styrelsens för Stockholms stads arbetsförmedling uttalande den 14 september 1911, fanns lika goda utsikter nu som år 1909 att få till stånd en överenskommelse med Stockholms stad. Några ökade fordringar från stadens sida hade icke ställts i utsikt. För att en dylik för Stockholms län och stad gemensam anstalt skulle bliva till full nytta fordrades nog, att man redan från början inrätade avdelningskontor i Södertälje och Norrtälje eller åtminstone i endera

staden. Kon. befallningshavande hänvisar härvid till de yttranden, som avgivits av stadsfullmäktige i de båda nämnda städerna. Erfarenheten hade visat, att utgifterna för sådana avdelningskontor ej vore synnerligen avsevärda.

Denna gång biföll landstinget förslaget. Enligt detta förslag skulle Stockholms stads anstalt bliva huvudkontor även för länet och därjämte avdelningskontor upprättas i Södertälje och Norrtälje. Kostnaderna härför skulle uppgå till följande belopp: år 1913 6 500 kr., år 1914 4 500 kr. och år 1915 5 000 kr., lika fördelade på hushållningssällskapet och landstinget, vartill komme beräknade bidrag från städerna Södertälje och Norrtälje. Representanter för hushållningssällskapet och landstinget skulle ingå i Stockholmsanstaltens styrelse och denna anstalts namn förändras till »Stockholms stads och läns arbetsförmedling».

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott hade således nu att avgiva yttrande över förslaget. Förvaltningsutskottet uttalade sig emellertid avböjande gentemot Kon. befallningshavandes förslag. Såsom skäl till avstyrkandet framhöll utskottet särskilt kostnaderna. Frågan hade visserligen så tillvida kommit i ett annat läge mot förr som landstinget nu beslutat deltaga i utgifterna. Oavsett denna skiljaktighet kvarstode, enligt utskottets förmenande, fortfarande samma skäl för ett avböjande av förslaget, då kostnaden i alla fall vore avsevärd och utskottet trodde, att denna ej skulle kunna begränsas till de avsedda beloppen. Efter Brännkyrkas och eventuellt även andra kommuners inkorporering med huvudstaden kunde man vänta en inkomstminskning. Utskottet ifrågasatte därför, huruvida anordnandet av offentlig arbetsförmedling vore av den betydelse för länet, att den borde föranleda inskränkning i hushållningssällskapets övriga åtgärder till lanthushållningens främjande. Stockholms län intoge ock en undantagsställning till följd av sin närbelägenhet till huvudstaden, varest genom enskild företagsamhet anordnats platsförmedlingsanstalter, vilka i långt större utsträckning anlitades av såväl arbetsgivare som arbetare från länet, än vad förhållandet var med Stockholms stads arbetsförmedling. »Dessutom», fortsatte utskottet, »lär kunna förväntas, att det behov av offentlig arbetsförmedling för länet, som tilläventyrs här och var förefinnes, skall minskas i samma mån inkorporering med huvudstaden av de därintill närmast belägna folkrika kommunerna sker.» Förvaltningsutskottet trodde sig även hava funnit, att om ock intresse bland länets jordbrukare och jordbruksarbetare förefunnits för understöds beviljande till offentlig arbetsförmedling, då frågan först uppkom, detta intresse under de senare åren minskats. En såvitt möjligt allsidig utredning borde likväl verkställas. Dock kunde det ifrågasättas, om en sådan anstalt borde anordnas på det nu föreslagna och av landstinget godkända sättet. Länets intressen sammanfölle förvisso icke med stadens, och även om länet uti förmedlingsanstaltens styrelse, som nu bestod av 12 ledamöter, finge insätta 4 ledamöter, kunde likväl tänkas, att därmed icke full säkerhet vunnes för att verksamheten leddes så, att länets intressen på bästa sätt tillgodosåges. Visserligen hade det ställts i utsikt, att, i den händelse den ifrågasatta före-

ningen med Stockholms stad komme till stånd, vid huvudkontoret skulle inrättas en särskild avdelning med egen föreståndare för arbetsförmedlingen till jordbruket med binäringar, men genom en sådan anordning, som givetvis vore till fördel för länet, ökades icke länets inflytande på anstaltens ledning. Det lede icke tvivel därom, att därest offentlig arbetsförmedling för länet skulle upprättas, en sådan, ordnad av länet ensamt och ställd under dess omedelbara ledning och kontroll, skulle vara ägnad att på bättre sätt göras gagnelig för länet än den nu ifrågasatta anordningen tillsammans med Stockholms stad.

Frågan förelåg dock icke i det utredda skick, att förvaltningsutskottet ansåg sig kunna förorda anslag till dess ordnande på ifrågavarande sätt. Utskottet hemställde därför, att hushållningssällskapet måtte avslå Kon. befallningshavandes framställning och i stället uppdraga åt utskottet att låta verkställa en allsidig utredning i ärendet, särskilt med hänsyn till upprättandet av självständig förmedlingsanstalt för länet.

Förvaltningsutskottets yrkande bifölls av hushållningssällskapet vid dess sammanträde i januari 1913 med 62 röster mot 35. Kommitterade med uppdrag att allsidigt utreda frågan valdes alltså ånyo. Efter några månaders arbete var utredningen färdig och förslag uppgjort. Detta avsåg att anförtro länets arbetsförmedling åt ett privat kommissionskontor, som skulle erhålla några tusen kronor om året såsom ersättning härför. Förvaltningsutskottet tog dock avstånd från detta förslag, som det sade sig icke finna fullt tillfredsställande. I stället beslöt utskottet på sammanträde den 4 augusti 1913, efter en livlig diskussion, »att hos hushållningssällskapet hemställa, att detsamma måtte till upprättande av en för länet fristående offentlig arbetsförmedling med huvudkontor i Stockholm och minst två filialkontor i länet, därav ett i Södertälje och ett i Norrtälje, anvisa och ställa till landstingets förfogande dels ett anslag å 5 000 kr. för vartdera av tre år att utgå från tiden för anstaltens trädande i verksamhet, vilket borde ske under förra hälften av år 1914, dels därjämte ett anslag för en gång av 1 000 kr. såsom bidrag till förmedlingens organisation, att likaledes ställas till landstingets förfogande». Samtidigt avläts skrivelse till landshövdingämbetet. Vidare beslöts, för att ärendet skulle bliva behandlat vid innevarande års landsting, att hushållningssällskapet skulle kallas till extra sammanträde för behandling av förestående ärende den 11 september 1913.

Hushållningssällskapet godkände förslaget.

Landstinget beslöt därefter att antaga det av hushållningssällskapets förvaltningsutskott uppgjorda förslaget. Till bestridande av driftkostnaderna för den beslutade anstalten beviljades ett anslag av 5 625 kr. för vart och ett av åren 1914—16 samt 1 000 kr. en gång för alla. Såsom ersättning åt Uppsala läns arbetsförmedling beviljades ett förslagsanslag av högst 600 kr.

Vissa delar av Stockholms län torde på grund av länets egendomliga geografiska utsträckning allt framgent komma att begagna sig av arbetsförlingen i Uppsala. Härom har därvarande arbetsförmedlingsföreståndare i

en skrivelse gjort följande uttalande: »Då ett stort område av Stockholms läns norra del i kommersiellt hänseende har sin huvudsakliga trafik på Uppsala, är ju naturligt, att detta även gäller i fråga om arbetsförmedling, vilket emellertid bäst torde framgå vid förfrågan å resp. ort. Även om Stockholms län upprättar arbetsförmedling i Stockholm, eventuellt med avdelningskontor i Södertälje, Norrtälje och Östhammar, torde Uppsala bliva mötesplatsen för arbetsgivare och arbetstagare från de härader, som ligga närmast Uppsala.» Genom sitt nyssnämnda beslut har även Stockholms läns landsting visat sig uppskatta detta Uppsalaanstaltens arbete.

Stockholms stadsfullmäktiges livsmedelskommittés utredningar och förslag.

I december månad 1906 framlades hos stadsfullmäktige i Stockholm en motion, som avsåg utredning av livsmedelsfrågan. Med anledning av denna motion tillsatte stadsfullmäktige en kommitté på tre personer med uppdrag att utreda, »huruvida Stockholms kommun kunde göra något för att nedbringa livsmedelsprisen i huvudstaden och framlägga för stadsfullmäktige de eventuella förslag, i vilka en sådan utredning kunde resultera». Denna kommitté, som arbetat under benämning »Stockholms stadsfullmäktiges livsmedelskommitté», har nyligen slutfört sitt arbete, bestående i ett antal verkställda utredningar jämte förslag till åtgärder i anledning av dessa. Utredningarna beröra produktionsförhållandena, livsmedlens transporterande, livsmedelshandelns organisation etc., varjämte kommittén upptagit till behandling några med livsmedelsfrågan nära sammanhängande frågor, såsom bränslefrågan, konsumtionskooperationen m. m. Kommittén har ävenledes låtit Stockholms stads statistiska kontor utföra en undersökning angående de mindre bemedlades i Stockholm levnadskostnader.

Vad först livsmedelstillförseln till Stockholm angår, framgår av kommitténs utredning, att större mängder av följande varor infördes från utlandet år 1911, nämligen salt fisk från Norge och Danmark (3 183 000 och 4 647 000 kg. resp.), ägg från Ryssland (2 029 000 kg.[1]) samt potatis från Danmark (1 326 000 kg.), Ryssland (9 418 000 kg.) och Tyskland (3 206 000 kg.). — Beträffande den inrikes tillförseln har kommittén verkställt en utredning angående tillförseln per järnväg i september månad 1912 av olika slag av livsmedel, fördelade efter länsvis grupperade avsändningsorter, ur vilken utredning här några fakta meddelas. Tillförseln av fisk, särskilt salt, är till huvudsaklig del utländsk. Av levande djur infördes något mer än 4 500

[1] Av dessa är det dock en avsevärd mängd, som preserveras och från Stockholm utföres till skilda delar av landet.

kreatur till övervägande del från stadens omedelbara närhet. Tillförseln av slaktade djur uppgick till 1·2 mill. kg., varav 0·5 mill. kg. fläsk, från huvudsakligen Östergötlands, Hallands (särskilt fläsk) och Skaraborgs län. Fjäderfätillförseln uppgick till 9 000 levande djur, huvudsakligen höns, och 7 000 kg. slaktade, de förra till över 1/3 från Skaraborgs län, de senare till 2/5 från Jönköpings län. Järnvägstillförseln av mjölk utgjorde 6·5 mill. kg., varav en väsentlig del infördes från produktionsorter i Stockholms närhet, nämligen från Stockholms län 53·7 % samt från Södermanlands, Uppsala och Västmanlands län 19·2, 12·1 och 9·9 % resp.; från Östergötlands län kommo 4·2 % och dessutom infördes några mindre kvantiteter från Örebro och Kopparbergs län. Tillförseln sjö- och landsvägsledes av mjölk under samma månad beräknas till cirka 1·5 mill. kg., till övervägande del från Stockholms län, till mindre del från övriga närbelägna län. Smörtillförseln uppgick till 360 000 kg. och kom liksom mjölken från ett tämligen koncentrerat leveransområde. Ost infördes till en kvantitet av 110 000 kg., varav 1/3 från Skaraborgs län, ägg till en kvantitet av 150 000 kg., huvudsakligen från Skaraborgs och Skånelänen. Brödet, som förtäres i Stockholm, produceras nästan uteslutande inom staden; införseln av bröd och käx uppgick till ej fullt 40 000 kg. Tillförseln av rotfrukter och grönsaker uppgick till 620 000 kg., varav närmare hälften från Stockholms län. — Av betydelse för huvudstadens proviantering sjöledes torde utom närtrafiken endast förbindelsen med Gottland och de småländska kustdistrikten vara. Från Småland införes huvudsakligast slaktdjur, smör, ost, ägg och vegetabilier (från Gamleby, Västervik, Valdemarsvik, Fågelvik och Gryt) samt bröd och mjöl (från Kalmar och Oskarshamn). Beträffande den gottländska exporten till inrikes orter framgår av nedanstående tablå angående förhållandena åren 1900, 1904 och 1906, att den i stort sett är i så gott som oavbruten stegring. I vissa fall uppgår denna under 5-årsperioden 1900—1904 till 100 %, och där en minskning av någon vara är att anteckna, synes den uppvägas genom ökad export av samma vara i annan form, såsom fallet torde vara med levande kreatur, slaktat kött och fläsk. Av exporten beräknas smöret till 50 %, frukterna och grönsakerna till 80 % samt övriga produkter i sin helhet finna avsättning i Stockholm.

Inrikes utförseln från Gottland:

Varuslag.	Kvantitet. År 1900.	År 1904.	År 1906.
Bröd	20 770 kg.	58 105 kg.	[1]
Fisk, salt o. färsk	9 343 kg.	13 801 kg.	[1]
Frukter och grönsaker	113 463 kg.	134 801 kg.	[1]
Konserver	68 750 kg.	63 705 kg.	57 918 kg.
Nötkreatur	791 st.	547 st.	1 124 st.
Får	949 st.	1 141 st.	1 112 st.
Fjäderfän	7 144 st.	12 647 st.	[1]

[1] Uppgift saknas.

Varuslag.	Kvantitet.		
	År 1900.	År 1904.	År 1906.
Kött och fläsk	238 871 kg.	383 394 kg.	481 787 kg.
Rotfrukter	3 382 hl.	4 337 hl.	5 788 hl.
Smör	142 592 kg.	289 742 kg.	334 977 kg.
Ägg	254 843 tjog.	353 041 tjog.	538 514 tjog.

Beträffande livsmedelspriser och levnadskostnader må här anföras de resultat, till vilka kommittén kommit:

1) livsmedelspriser och levnadskostnader i allmänhet äro i Stockholm väsentligt högre än i landets övriga stadssamhällen; de hava ännu under den senaste tiden stegrats hastigare i Stockholm än annorstädes;

2) livsmedelsprisen hava i Stockholm ökats mycket hastigare vid minutän vid engrosförsäljning;

3) de viktigaste utgiftsposterna i ett normalhushåll utgöras av — förutom bostadshyran — kostnaden för mjölk, smör, bröd, mjöl och gryn, ägg, kött, fisk samt grönsaker;

4) av dessa poster hava utgifterna för bostad, för bröd samt för lantmannaprodukterna mjölk, smör, ägg och kött visat synnerligen stark prisökning, starkare i Stockholm än i våra andra stadssamhällen, starkare vid minutförsäljningen än i engroshandeln;

5) då prisstegringen varit starkare i Stockholm än annorstädes, även beträffande hyrespriserna, då stegringen mest framträtt för minuthandelsprisen, och då lokalhyror äro en viktig prisfördyrande faktor, torde hyresprisens ökning hava varit en av huvudorsakerna till livsmedlens fördyrande;

6) prisstegringen har mest träffat sådana lantmannaprodukter, som icke hava en systematiskt ordnad engroshandel och distribution.

I det följande lämnas kortfattade redogörelser för de utredningar, livsmedelskommittén verkställt på olika områden av livsmedelsfrågan.

Beträffande livsmedelsproduktionen framhålles, att den icke ökats i förhållande till det genom den ökade konsumtionsförmågan föreliggande behovet av livsmedel. Vårt land erbjuder emellertid betydande möjligheter för en utveckling av vår modernäring jämte binäringar. För att kunna utnyttja dessa möjligheter kräves företagsamhet, arbetskrafter, kapital och kommunikationer. Efter hand som dessa förutsättningar ökas, växer jordbrukets produktionsförmåga till nytta för landet, enär nämligen de svårigheter för att driva jordbruk, som en alltmera utvecklad industri medför, kunna övervinnas inom den gräns, som landets resurser över huvud medgiva. Av stor betydelse är även, att den ensidighet, som under decennier vidlått och ännu vidlåder vårt jordbruk, lämnar rum för en kraftig utveckling på jordbrukets alla områden. — Att bidraga till höjandet av produktionen av livsmedel såväl kvalitativt som kvantitativt har bildandet av föreningar för ekonomisk verksamhet, som på senare tiden alltmera börjat utbreda sig bland jordbrukets och dess binäringars utövare, visat sig äga en utomordentlig förmåga. Genom upplysningsarbete och på annat sätt verka de nämligen spor-

rande på sina medlemmars företagsamhet och därigenom efter hand på producenter i allt större utsträckning. Ur konsumenternas (d. v. s. städernas och industrisamhällenas invånare) synpunkt har jordbrukskooperationen även en avigsida, i det den huvudsakligen avser ekonomiska intressen och sålunda kan bidraga att egga vinstbegäret. I mån som försäljningsföreningsväsendet vinner tillslutning och stadga, etableras även för detta reglerande centralpunkter, som slutligen skulle kunna hava i sin makt att nära nog dekretera priser på livsmedlen. Kommunalförvaltningarna, som hava att bevaka konsumenternas intressen, böra därför i tid söka vidtaga åtgärder, genom vilka de å sin sida kunna öva inflytande på prisbildningen.

Kommittén framhåller vidare, att med hänsyn till livsmedelsanskaffningen i huvudstaden de egna hemmen på Stockholms lantområden kunna spela en betydande roll så till vida, att om tillfälle bereddes dessa tusentals hem med sina många tusen konsumenter att själva producera den huvudsakliga kvantiteten mjölk, kött och vegetabilisk föda, som de behöva, så skulle uppenbarligen en dylik produktion vara av stort inflytande vid huvudstadens livsmedelsanskaffningsfråga. De husdjur, som kunna komma i fråga, äro höns, getter och kaniner, vilka äro lätta att uppföda och att sköta. Till befordrande av en dylik husdjurssköts el bör staden vidtaga lämpliga anordningar vid egnahemmen. Även staten bör medverka genom ett upplysningsarbete, utfört av kompetenta personer. Likaledes är det av vikt, att trädgårdsarealen vid egnahemmen utnyttjas på ett fullt rationellt sätt, och härvidlag bör en fullt sakkunnig person stå till förfogande med uppgift att kostnadsfritt lämna råd och upplysningar åt brukare, som i regel sakna insikt på detta område. Alltså tarvas även härvidlag statens omsorg.

En förutsättning för att produktionen skall på ett rationellt sätt komma i förbindelse med konsumtionen äro bekväma kommunikationer, detta ej blott med hänsyn till nyodlingsmöjligheternas utnyttjande, utan även till sådana redan nu livsmedelsproducerande distrikt, som sakna dylika kommunikationer. Beträffande förhållandena vid transporten av livsmedel till Stockholm har kommittén verkställt en utredning ävensom framlagt förslag angående vissa förändringar för transportens underlättande. I en skrivelse till kungl. järnvägstaxekommittén framhållas en del önskemål rörande transportsättet och fraktavgifterna för en större del angivna varuslag, varjämte lämnas upplysningar om utländska förhållanden på området. En ytterst viktig faktor med hänsyn till frågan om möjligast låga fraktavgifter finner man uti transportmaterialets utnyttjande med avseende på lastförmågan, och av handlingarna framgår, att exempelvis franska banförvaltningar för att vinna detta mål låta kompetenta personer besöka producenterna för att hos dessa inarbeta rationella system för enhetlig förpackning av varuslag inom en och samma grupp. En ytterligare faktor, som jämväl är av nationalekonomisk betydelse, är varornas hygieniska behandling under transporten, och härvidlag erbjuder den moderna kyltekniken en hjälp, som är värd allra största beaktande. De båda faktorerna — snabb och hygienisk transport — torde beträffande livsmedel böra ställas i främsta rummet och sålunda framför spörsmålet om fraktavgifterna. Dettas betydelse

får dock ingalunda ställas i skuggan, enär efter varuvärdet väl avvägda och efter andra tilläventyrs föreliggande omständigheter nöjaktigt avpassade fraktavgifter utöva inflytande på livsmedelsprisen och därigenom på livsmedelshandeln. Även på detta område har alltså staten viktiga intressen att tillgodose.

Som ovan visats, sker en stor del av livsmedelstillförseln till huvudstaden sjöledes, men transportförhållandena kunna ej anses tillfredsställande, särskilt vad närtrafiken angår. Den vanliga sammankopplingen av passagerar- och godstrafik medför sålunda för den senare åtskilliga olägenheter (särskilda anordningar för livsförnödenheternas förvarande under transporten utöver användandet av presenningar och suntält företagas sällan; avgångs- och ankomsttiderna lämpas huvudsakligen med hänsyn till passagerardriften), vartill kommer, att varornas emballering mestadels är synnerligen primitiv och föga omsorgsfull samt oftast ej erbjuder något skydd mot sol, föroreningar, damm eller insekter. Kommunen bör medverka till undanröjandet av dessa missförhållanden samt i övrigt söka underlätta och främja tillförseln.

I utlandet, särskilt i Tyskland, användes postverket i stor utsträckning som förmedlare av livsmedelsförsändelser, medan detta i Sverige knappast alls är fallet på grund av de höga postbefordringsavgifterna. I Tyskland kan man per post skicka ett paket livsmedel om 5 kg. för 5 pf. per kg. inom 74 km:s väglängd och för 10 pf. per kg. hur lång väg som helst. En hänvändelse till kungl. generalpoststyrelsen med förfrågan om utsikterna till nedsättning i befordringsavgifterna för postpaket resulterade endast i styrelsens uttalande, att den ej nu kunde tillstyrka en sådan.

En given förutsättning för uppkomsten av ordnade och tillfredsställande förhållanden vid partihandeln med livsmedel finner kommittén i anordnandet av magasinshus, särskilt avsedda och inrättade för hygienisk förvaring av större mängder livsmedel av allehanda slag. Städernas förseende med livsmedel på sätt, som nu tillämpas i Stockholm, sker enligt en farlig och dyrbar princip. Skulle tilläventyrs livsmedelstillförseln av en eller annan anledning avstängas, skall enligt uppgift från auktoritativt håll huvudstadens befolkning vid ungefär den tredje veckans slut hava förbrukat allt, med nu gällande proviantering-system, tillgängligt matförråd, nämligen: färska varor inom 5:e dagen, saltvaror inom 16:e dagen, konserver, hundar och kattor inom ytterligare 5 à 6 dagar. Proviantering för dagen ställer sig uppenbarligen för befolkningen dyrare, än om genom lämpliga magasin, försedda med matvaror för längre tid, en reguljär och livlig partihandel med livsmedel möjliggöres. Genom dylik anordning komme livsmedelsprisen att mindre fluktuera, emedan de äro oberoende av tillfälliga faktorers inverkan, och den rikligare tillgången verkar enligt erfarenhet i riktning av lägre priser. Magasinshusen böra vidare av flera skäl vara kommunala inrättningar. Ty dels är det mer än tvivelaktigt, att de många partihandlarna var för sig skola kunna eller vilja riskera det kapital, som en i alla avseenden lämplig enskild magasinsbyggnad fordrar, dels kunna hyresprisen (resp. förräntningen av anläggningskapitalet) ställa sig väsentligt billigare i ett för många handlande avsett och med billigare kommunalt kapital byggt magasinshus än i enskilt byggda,

och dels är tillgång på dylika lokaler ägnad att medföra en känsla av trygghet för kommunen, som vid tillfällen, då behovet det nödvändigt påfordrar, själv kan fylla magasinen och därigenom tillförsäkra sina medlemmar livsmedel för någon längre tid.

Livsmedelshandelns vidare ordnande anser kommittén lämpligast ske genom införande av ett kommunalt saluhallsväsende. Utan att på något sätt hindra den enskildes rätt att utöva handel eller annan näring avser ju detta bl. a. att sätta samhällets handlande i livsmedelsbranschen i tillfälle att göra inköp av varor möjligast direkt från producenten. För sådant ändamål anställer kommunen en eller flera stadskommissionärer, som oavlönade driva sina affärer som varje enskild kommissionär. Men han arbetar under kommunal kontroll och mot provisioner, som fastställas av kommunen, vilken med sådant ordnande jämväl avser att fylla ett bland producenter länge känt behov. Vidare avses med det kommunala saluhallsväsendet, att det uti lokalhallar, en eller flera efter behovet, tillhandahåller ur hygienisk och andra synpunkter tillfredsställande lokaler för utövande av minuthandel med livsmedel. Dylika lokaler medföra mindre kostnader än vanliga butikslokaler, så att de kunna gagneligt inverka på prisen, vilka jämväl genom en sålunda koncentrerad handel röna inflytande.

Av vikt är emellertid, att magasinshusen förläggas i närheten av centralsaluhallen, varigenom underlättas möjligheten att kunna till en plats samla partihandeln med livsmedel, vilket medför en för konsumenterna oskattbar fördel. Vad en sådan centralisation innebär, belyses genom några siffror av den 31 december 1906 från Halles centrales i Paris. I dessa, som omfatta ett komplex av 10 paviljonger och ligga koncentrerade, upptager partihandeln en yta av 16 300 kvm. År 1906 inkom till denna centralhärd för partihandeln med livsmedel i Paris den oerhörda kvantiteten av 479 162 000 kg. livsmedel av alla slag, motsvarande en daglig tillförsel av i medeltal 1 331 000 kg. Det är ju uppenbart, att en dylik tillförsel erbjuder ett det rikaste urval och, förd till en central punkt, även konsekvent medför möjligast låga pris. I Berlin ha de två, huvudsakligen för partihandel avsedda, saluhallarna icke kunnat fylla behovet av utrymme, vadan f. n. på ett nyförvärvat område av betydande ytinnehåll saluhallar, avsedda för olika varuslag, och magasin m. m. uppföras. Hela anläggningen beräknas kosta omkring 25 mill. M.

Vad angår frågan om lokalsaluhallar, avsedda uteslutande för minuthandeln, anser kommittén, att densamma bör behandlas med stor försiktighet. Man har i flera utländska städer, särskilt Berlin, ledsamma erfarenheter av sådana. I Berlin uppfördes på 1880-talet ett 10-tal minuthallar, men verksamheten inom flera av dem har redan upphört eller torde inom kort komma att upphöra, enär trafiken varit alltför obetydlig. Orsakerna till misslyckandet torde vara att söka framför allt däri, att hallarna förlades till platser, där matvaruhandel icke förut ägt rum. Om lokalsaluhallarna däremot förläggas till platser invid salutorg, varest livsmedelshandel redan länge bedrivits, böra de kunna ekonomiskt bära sig, och då de ur sanitär synpunkt

innebära ett stort framsteg från den ohygieniska handeln å torgen, måste uppförandet av dylika anses fullt berättigat.

Förutom det allmänna ordnandet av livsmedelshandeln behandlar kommittén även särskilt handeln med vissa varuslag, fisk, mjölk och bröd.

Beträffande tillförseln av färsk fisk och handeln med sådan verkställde kommittén en utredning, av vilken framgick, dels att Stockholm, ehuru sjöstad och beläget i närheten av fiskrika vatten, med avseende på konsumtion av färsk fisk stod långt efter andra städer såväl på kontinenten som i England, dels att prisen icke stodo i rimligt förhållande till dem på produktionsorterna. Belysande för detta sistnämnda faktum är efterföljande tablå, utvisande prisen i Göteborg och Stockholm första veckan i oktober 1907.

	Göteborg.	Stockholm.
	Pris per kg. i kr.	
Piggvar	1·10 à 1·30	2·50
Rödspotta	c:a 0·40	1·10
Kolja	0·13 à 0·19	0·85
Torsk	c:a 0·25	1·10

Fraktavgifterna och transportsättet äro icke de väsentligaste orsakerna till omnämnda förhållande, ehuruväl desamma givetvis kunna anses vara bidragande. Fraktavgifterna från produktionsorten till Stockholm torde uppgå till 3, högst 5 öre per kg. Beträffande transportsättet märkes, att fisken till Stockholm nästan uteslutande transporteras levande, varav följden blir, att den ofta mer eller mindre självdöd kommer konsumenten tillhanda, medan i Belgien, Tyskland, England m. fl. länder ävensom i Göteborg, förutom levande fisk även tillhandahålles slaktad, ispackad sådan. Den tyngst vägande orsaken till den låga fiskkonsumtionen och det höga priset på detta födoämne fann kommittén i saknaden av tidsenliga anordningar i Stockholm för bedrivandet av partihandeln och föreslog därför, att kommunen skulle med snaraste låta anordna en för dylik handel avsedd provisorisk fiskhall, försedd med kylhus, samt att vid densamma en kommissionär skulle anställas, med vilken producenterna kunde träda i direkt förbindelse. Stadsfullmäktige beslöto i överensstämmelse med förslaget, och den provisoriska fiskhallen öppnades för trafik den 15 augusti 1910. — En fullständig lösning av fiskhandelsfrågan är emellertid beroende av statsmakternas medverkan. För att ernå billigare fiskpris och en större konsumtion är nämligen en stark tillförsel från Norge och västkusten nödvändig. Sådan tillförsel åter förutsätter mycket snabb transport under hygieniska förhållanden och till så ringa fraktpriser som möjligt.

Beträffande ordnandet av handeln med mjölk föreslår kommittén inrättande av ett kommunalt mejeri, en institution motsvarande slakthusen på köthandelns område. Den nuvarande ordningen finner kommittén i mångt och mycket otillfredsställande, i det mjölkpriset är högt samt mjölken ofta av mindre god beskaffenhet. Orsakerna till dessa brister äro flera. Mjölktillförseln är ej beräknad efter behovet å konsumtionsorten, utan är den stor

om sommaren, då efterfrågan är minst, samt mindre under hösten, då efterfrågan är större, så att under sommarmånaderna stora mängder bli över och antingen utslås eller i bästa fall tillgodogöras på ett mindre ekonomiskt sätt, medan under höstmånaderna mjölktillgången i regel ej är tillräcklig att fylla behovet. Den alltför stora tillförseln under sommaren torde vara huvudorsaken till att en ej obetydlig mjölkmängd, beräknad till mer än 1 000 000 liter årligen, surnar, men härtill bidraga ock dålig skötsel av mjölken, slarvig diskning av kärlen såväl å produktions- som konsumtionsorten samt ogynnsamma transportförhållanden. Mjölkhandlarna i Stockholm måste vid sina kalkyler räkna med denna oregelmässiga tillförsel, på grund av vilken avsevärda mjölkmängder årligen gå helt eller delvis förlorade; de måste därför sätta försäljningspriset oproportionerligt högt i förhållande till leveranspriset, och det blir sålunda konsumenterna, som få betala förlusten på det oekonomiska tillförselsystemet. Mjölkpriset höjes ock genom månghandssystemet, i det mjölken på väg från producenten till konsumenten får passera ej endast mejeriet, utan även en eller flera återförsäljare. Ett begrepp om antalet av dessa mellanhänder kan man bilda sig vid tanken på alla de mjölkbutiker, varmed Stockholm är överhopat, år 1910 ej mindre än 1 119 eller omkring 1 mjölkbutik på var 300 invånare. Langning av mjölken mellan återförsäljarna anses även vara en viktig orsak till, att mjölken ofta är osnygg, stundom hälsovådlig, då den äntligen når konsumenten.

De viktigaste fördelarna med ett kommunalt mejeri äro följande:

1) att kommunen kan fordra, att all den mjölk, som där behandlas, underkastas en fullständig kontroll ända från dess produktion tills den kommer konsumenten tillhanda;

2) att kommunen, genom att själv verka reglerande på kostnaden för mejeribehandlingen och distribueringen av mjölken, kan i någon mån nedbringa detaljprisen dels direkt, dels indirekt genom kvalitetens höjande;

3) att kommunen genom ett dylikt centralmejeri kan åstadkomma större centralisering i mjölktillförseln samt hos vederbörande järnvägsförvaltningar utverka, att lämpliga tåg och vagnar i största möjliga utsträckning anvisas för mjölktransporter, vilket i sin tur skulle medföra en utvidgning av mjölkleveransområdet och därmed ett gynnsamt inflytande på mjölkprisen;

4) att kommunen kan söka åstadkomma ett bättre förhållande mellan tillgång och efterfrågan på mjölk; samt

5) att månghands- och kreditsystemet i mjölkhandeln kan inskränkas.

Verksamheten vid det kommunala mejeriet bör enligt kommitténs mening upplåtas åt en registrerad förening för ekonomisk verksamhet, utan personlig ansvarighet, då medlemskap i en sålunda bildad förening kan vinnas av en var, som kan ikläda sig sådana förbindelser, som föreningen iklätt sig inför staden.

Kommunala mejeriinstitutioner äro i utlandets storstäder vanliga. Wiens stora centralmejeri (Wiener Molkerei), som grundades 1880, kan anses vara banbrytare för denna form av mjölkhandelscentralisering. Det är bildat och drives av producenter. År 1907 tillhörde 90 producenter sammanslutningen

med tillsammans 503 andelar; varje sådan, för vilken skall inbetalas 2 000 Kronen (ung. 1 500 sv. kronor) kontant och förbindelse på 1 000 Kronen (750 sv. kronor) till reservfonden, berättigar till en daglig leverans av 100 till 150 liter mjölk. Under driftsåret 1881—1882 tillfördes Wien genom detta mejeri 1 935 911 liter mjölk samt 1906—1907 23 559 128 liter.

Såsom synnerligen olämpligt måste det sätt betecknas, på vilket betydande mängder livsmedel f. n. erbjudas till försäljning, i det nämligen det begärda priset icke hänför sig till viss viktenhet utan blott gäller styckетal. Det är ju uppenbart, att ett på så svävande grund fotat pris i fråga om livsmedel är fullkomligt godtyckligt och okontrollerbart. Att den inköpta varumängden alltid står i exakt förhållande till köpesumman är nämligen allt annat än säkert, då man köper exempelvis ett stycke bröd, ett tjog ägg, en knippa grönsaker, en höna, en val strömming och mera dylikt. Enahanda är förhållandet vid köp efter rymdmått av rotfrukter och frukt. En reform på detta område i riktning av bestämmelser genom lag om livsmedels försäljning efter vikt är enligt kommitténs åsikt av stor praktisk och ekonomisk betydelse för såväl producenter som konsumenter. — Av största betydelse är frågan om bröds försäljning efter vikt. Under en följd av år, eller alltsedan år 1894, har hälsovårdsnämndens laboratorium i Stockholm genom verkställda undersökningar konstaterat mycket stora differenser hos vikten på bröd, som betinga ett och samma pris och till kvaliteten äro jämförliga. Kommittén upptog även detta ärende till utredning och fann därvid, att exempelvis 3-öres franska bröd från en bagare kunde väga 76 gram, men från en annan endast 42 gram, att 25-öres-limpor variera i pris per kg. mellan 39 och 68 öre, att skrädda kakor likaledes variera mellan 25 och 52 öre per kg. o. s. v., ett förhållande, som ju närmast är att hänföra till oegentlighet. Den omfattande utredning, som föreligger, blottar ett mindre tillfredsställande tillstånd på brödhandelns område, som skall tillgodose befolkningen med dess viktigaste födoämne. Kommittén anser, att enda möjliga sättet att råda bot på ifrågavarande olägenheter är, att Sverige följer de flesta europeiska staternas exempel att genom lagstiftning ingripa i handeln med bröd. På grund därav har kommittén hemställt till stadsfullmäktige att vidtaga åtgärder för tillkomsten av en lag, som bemyndigar Kon. befallningshavande att på framställning av vederbörande utfärda förordningar rörande brödhandeln. Vinner denna hemställan stadsfullmäktiges bifall, torde ärendet bliva föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Nämnas bör, att staten för egen del fastslagit principen om bröds försäljning efter vikt, i det nämligen i en förordning av den 2 november 1911 bestämmes, att vid leveranser för statens behov »priset å bröd skall hänföra sig till viktenhet».

I utlandet är en sådan reglering av brödhandeln synnerligen vanlig. Kommittén har låtit undersöka förhållandena i Belgien, England, Frankrike, Ryssland, Schweiz, Tyskland, Österrike-Ungern, Danmark, Norge och Holland samt funnit, att i de 7 förstnämnda (mjukt) bröd på grund av lag säljes efter vikt, samt att i Danmark, ehuru utan för hela riket gällande fastställelse genom lag, sådan försäljning är bruklig. Vidare framgår av kommit-

téns undersökning, att lagbestämmelsen verkat tillfredsställande, ett omdöme som är byggt på rik erfarenhet, enär bestämmelserna i fråga i regel varit gällande under en följd av år, i somliga fall i årtionden.

De olika former, under vilka regleringen i utlandet sker, kunna angivas på följande sätt:

1) antingen ålägges säljare att angiva kilopriset på det bröd, han håller till salu, samt att sälja efter vikt, då köparen så fordrar;

2) eller att saluhålla bröd i storlekar av viss föreskriven minimivikt och att angiva prisen per styck (fasta vikter och fluktuerande pris);

3) eller att angiva vikten på det bröd, han saluhåller till ett visst fastställt styckepris (fasta pris och fluktuerande vikter).

Vid samtliga alternativ åligger säljaren att genom tydligt och för köpare lätt synbart anslag i försäljningslokalen angiva vikter resp. pris, som vid försäljning skola följas vid äventyr av straffpåföljd, säljare dock obetaget att lämna högre vikter resp. sälja till lägre pris.

Av de trenne nyssnämnda alternativen är det andra det vanligaste. Bland annat av hänsyn till allmänhetens traditionella sätt att köpa bröd styckevis har kommittén även föreslagit detta alternativ beträffande mjukt bröd, men däremot i fråga om hårt bröd hållit sig till det förstnämnda alternativet. Kommitténs förslag har inom bagarkretsar väckt starkt motstånd.

Hos producenter på trädgårdsodlingens område förefinnes däremot en strävan att komma ifrån det nuvarande försäljningssättet. Så heter det t. ex. i en skrivelse till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott från Stockholms frukthandlareförening bl. a: »Det har i många år visat sig vara en stor olägenhet inom frukthandelsbranschen, att vid försäljning av samma vara såväl litermåttet som viktsystemet är tillåtet. Litermåttet blir ofta använt i illojalt konkurrenssyfte genom att den uppfattningen gör sig gällande, att en liter innehåller samma kvantum som ett kg., och dock är priset per liter mycket lägre än per kg. I verkligheten varierar tyngden på varan ganska mycket, beroende på sort och beskaffenhet. T. ex. äpplen bliva närmare två liter på kg., en del varor ännu mera, och är det vid en jämförelse mellan dessa båda system av stor betydelse, huru litermått fylles. Litermåttet kan även skada köparen genom en uppgillrad mätning, så att det fulla kvantum ej erhålles, och det är ganska vanligt med en del varor, att av tjugu liter, vid ordentlig vägning, endast bliva tolv liter. — — — Vi anse, att vikt är för säljaren den bestämdaste form för den vara, som säljes, samt för köparen den effektivaste kontroll för erhållande av det kvantum, han skall hava, och i synnerhet då varans beskaffenhet är sådan, att den ej kan på ett samvetsgrant sätt mätas — — —.»

Kommittén vill vidare införa viktprincipen vid försäljning av ägg — ett tjog ägg varierar i vikt mellan 750 och 1 600 gram — mindre slag av fjäderfä, såsom höns och kycklingar — de större, t. ex. gäss och kalkoner, säljas redan nu allmänt efter vikt —, allt slags färsk och rökt fisk, där priset redan nu i regel beräknas efter vikt, dock säljes strömming oftast per val, rökt sill per styck.

Stadgandena i en blivande lag angående livsmedels försäljande efter vikt böra gå ut på, att den kommunala representationen eller, där sådan ej finnes, de röstägande direkt kunna besluta om viktförsäljnings införande. Ett sådant beslut bör av staten understödjas, så att säljare kan tvingas vid viss påföljd att på köparens begäran tillhandahålla sina salubjudna livsförnödenheter efter vikt. (Kooperativ förening, som säljer livsmedel blott till egna medlemmar, torde icke böra träffas av tvånget.)

Näst efter livsmedels- och bostadsproblemen torde frågan om värmet vara av mest vital betydelse för stadssamhällen. Ved är ju sedan gammalt det i Sverige vanligast använda bränslet för uppvärmning inomhus, och detta har funnit en naturlig grund i vedens prisbillighet. Men denna är, åtminstone för de flesta stadssamhällens vidkommande, numera icke längre tillfinnandes. Prisen på bränsleved av alla slag ha i synnerhet under de senaste två årtiondena stigit högst väsentligt och, särskilt vad Stockholm beträffar, nått en sådan höjd, att många mindre bemedlade familjer av den grund måste nöja sig med en ur hälsosynpunkt alldeles otillräcklig grad av värme i sina hem. Visserligen har man sökt ersätta kakelugnseldning med kamineldning medelst användande av koks eller kol, men även dessa bränsleslag ha numera stigit i pris, så att de med fäst avseende vid det teoretiska värmevärdet ställa sig ungefär lika dyra som vedbränslet. Livsmedelskommittén ansåg sig böra upptaga även detta ärende till utredning, ehuru detsamma strängt taget kunde anses ligga utom ramen för kommitténs uppgift.

Genom utredningen ådagalades, att vedtillförseln sjöledes avtar märkbart år efter år, i synnerhet den från Finland, och man torde snart nog stå inför nödvändigheten att med järnväg tillföra såväl Stockholm som andra städer deras huvudsakliga behov av ved. Men med hänsyn till järnvägstransporter av ved spela fraktavgifterna en avgörande roll, och, såsom dessa f. n. äro fastställda, är tanken på en dylik transport i stort sett utesluten. Man har exempelvis framhållit för kommittén, att även om fall- och annan lämplig bränsleved, som i större mängder förekommer å vissa statens domäner, lämnades så gott som gratis på produktionsorten, skulle dock fraktavgifterna till järnvägarna omöjliggöra tillgodogörandet av dylika bränslemängder för längre bort liggande städers behov. Här torde uppenbarligen föreligga en fråga, som ur olika synpunkter tarvar statsmyndigheternas särskilda uppmärksamhet. Kommittén ingick emellertid till stadsfullmäktige med förslag till en del kommunala anordningar, som vore ägnade att underlätta handeln med ved, såsom upplåtande till uthyrning på lång tid av tomtområden lämpliga för upplag av ved och annat bränsle, avsedda dels för större vinterupplag av ved och torv, dels för den dagliga minuthandeln med bränsle av olika slag, ävensom etablerande av kommunala vedgårdar, vid vilka en under stadens kontroll arbetande kommissionär vore fäst. Jämte dessa förslag till åtgärder, som mera gå ut på undanröjande av befintliga brister i bränslehandeln, framlägger emellertid kommittén förslag till vidtagande av positiva åtgärder, nämligen inrättande av kommunala värmecentraler för att inom staden distribuera värme — medelst ånga eller hellre varmvatten — från

vissa centralpunkter till byggnader kring dessa, på analogt sätt som staden distribuerar dricksvatten, gas och elektrisk energi. Fördelarna med dylika värmecentraler äro, att genom bränslets rationella utnyttjande en betydligt mindre bränslemängd behöver användas än för ernående av lika resultat vid småeldstäder, varigenom alltså en betydlig reduktion i uppvärmningskostnaderna vinnes för den enskilde abonnenten. Då metoden tillika är den behagligaste och bekvämaste av alla f. n. kända uppvärmningsmetoder för bostäder, är sannolikheten att vinna abonnenter i tillräcklig mängd för att företaget skall bära sig synnerligen stor.

Värmecentraler av antydd art finnas i Amerika (i New York och Boston) sedan 20 år tillbaka, där värme medelst varmvatten distribueras till vanliga bostadshus, och på allra sista tiden ha även såväl i England som Tyskland vid större byggnadskomplexer dylika centraler för varmvatten börjat användas. I Tyskland finnas också anläggningar, där värmet i form av ånga ledes betydande avstånd, så t. ex. leder Dresdener Fernheizwerk ånga från en central ångpanneanläggning till ett flertal större offentliga byggnader.

Yrkesinspektionens verksamhet
under *januari—juni* år 1913.

I samband med den nya lagen om arbetarskydd, som trädde i kraft med innevarande års början, blev yrkesinspektionen ställd under ledning av Socialstyrelsen såsom dess chefsmyndighet samt underkastad en högst betydande ökning. Dess egentliga personal består numera av 9 yrkesinspektörer, 1 yrkesinspektris, 1 sprängämnesinspektör, 11 assistenter samt 18 underinspektörer. Vidare äro bergsstatens tjänstemän, 6 bergmästare och 6 gruvingenjörer att räkna som befattningshavare inom yrkesinspektionen. Slutligen hava hälsovårds- och kommunalnämnderna sig uppdraget att fungera såsom kommunala tillsynsorgan.

Landet är indelat i 9 yrkesinspektionsdistrikt. Av dessa omfattar det *1:a* Stockholms stad och Gottlands län, det *2:a* Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län, det *3:e* Östergötlands och Skaraborgs län, det *4:e* Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län, det *5:e* Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län, det *6:e* Hallands, Göteborgs och Bohus län samt den del av Älvsborgs län, som hör till Västergötland, det *7:e* den del av Älvsborgs län, som utgör Dalsland, samt Värmlands och Örebro län, det *8:e* Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län samt det *9:e* Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län,

Bergmästardistrikten, 6 till antalet, omfatta *Norra distriktet:* Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län; *Gävle—Dala distrikt:* Gävleborgs och Kopparbergs län; *Östra distriktet:* Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län; *Mellersta distriktet:* Örebro och Skaraborgs län; *Västra distriktet:* Värmlands, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län

samt *Södra distriktet:* Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län.

Inom varje yrkesinspektionsdistrikt utövar en yrkesinspektör tillsyn å de större arbetsställena, d. v. s. å sådana, där det i regel användes minst 10 arbetare eller drivkraft om minst 5 eff. hästkrafter eller minst 5 arbetare jämte drivkraft om 3 eff. hästkrafter. Från yrkesinspektionens tillsyn äro dock undantagna bergverksarbete, som helt eller delvis bedrives under jord, samt jordbruk och handel. Yrkesinspektören har därjämte att leda underinspektörernas och öva inseende över de kommunala tillsynsorganens verksamhet.

Yrkesinspektrisens verksamhet omfattar hela landet. Henne tillkommer att med väsentligen samma befogenheter som yrkesinspektör öva tillsyn beträffande kvinnliga arbetare. Dessutom bör hon verka för förbättring av dessa arbetares levnadsförhållanden samt deras höjande i sedligt och intellektuellt avseende.

Sprängämnesinspektören har i huvudsak att fullgöra en yrkesinspektörs åligganden med hänsyn till sådana arbetsställen inom landet, där explosiva varor tillverkas.

Av assistenterna tjänstgör en hos varje yrkesinspektör med undantag för 2:a och 5:e distrikten, där två assistenter äro anställda. Assistenterna hava huvudsakligen att biträda yrkesinspektörerna i deras byråarbete men kunna även under vissa förutsättningar av yrkesinspektörerna anlitas för inspektionsgöromål.

Bergmästare och gruvingenjörer, en av vardera kategorien för varje bergmästardistrikt, öva tillsyn å bergverksarbete, som helt eller delvis bedrives under jord, jämte vissa därmed sammanhängande arbetsställen.

Underinspektörerna äro fördelade på yrkesinspektionsdistrikten på sådant sätt, att i vartdera av 1:a och 9:de distrikten tjänstgör en, i 2:a, 3:e, 6:e, 7:e och 8:de två samt i 4:e och 5:e tre underinspektörer. Deras tillsyn avser maskinella hjälpmedel, ångpannor o. d., som användas å sådana arbetsställen, som ej tillhöra yrkesinspektörs eller bergmästares tillsyn, d. v. s. förnämligast inom jordbruk och hantverk.

De kommunala tillsynsorganen hava att öva tillsyn å sådana arbetsställen och i sådana avseenden, som det ej tillkommer något av de förut angivna slagen av inspektionsorgan att övervaka, d. v. s. förnämligast arbetets sundhet och minderårigas användande inom hantverk, handel och byggnadsverksamhet.

I närstående tabeller meddelas uppgifter över yrkesinspektionens verksamhet i en del avseenden, som ansetts vara av något allmännare intresse. Det omfattande organisationsarbete, som det under årets första månader var nödvändigt att utföra och den obekantskap med förhållandena, som då på åtskilliga händer måste göra sig gällande, hava naturligen i avsevärd mån verkat nedsättande och förryckande på arbetsresultaten. Med hänsyn härtill

har Socialstyrelsen, som eljest har för avsikt att offentliggöra redogörelser för yrkesinspektionens verksamhet per kvartal, funnit den första redogörelsen lämpligen böra utsträckas till att omfatta ett halvt år.

Såsom i viss mån inverkande på inspektionsfrekvensen bör måhända, förutom nyss berörda omständigheter, bland annat omnämnas, att yrkesinspektörerna under 8 och bergmästarna under 3 dagar deltagit i överläggningar inför Socialstyrelsen, att yrkesinspektörerna i 7:e och 9:e distrikten, den förra under 18 och den senare under 10 dagar, deltagit i den av Socialstyrelsen föranstaltade undersökningen inom cellulosaindustrien, samt att yr-

Sammandrag av yrkesinspektörernas rapporter för januari—juni 1913.

Antal	Yrkesinspektören i distrikt									Sprängämnesinspektören.	Yrkesinspektrisen.	Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.			
inspekterade arbetsställen	113	126	130	35	132	103	229	126	27	10	74	**1 105**
med sammanlagt antal arbetare	7 473	5 466	7 372	3 879	8 029	9 858	11 119	9 639	2 718	335	6 669	**72 557**
med sammanlagt kraftbelopp (eff. hkr.) . .	3 519	11 930	15 196	12 742	13 505	29 223	39 303	54 639	53 112	632	—	**233 801**
inspektions- och resedagar: för yrkesinspektören .	62	44	53	37	69	77	72	55	37	35	51	**592**
» assistent	—	7	—	—	12	6	1	—	4	—	—	**30**
arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion)	63	106	83	25	85	85	43	103	26	10	10	**639**
inkomna protokoll över besiktning av ångpannor: större besiktning . . .	53	113	98	43	113	90	50	95	58	—	—	**713**
mindre » . . .	134	138	105	34	166	201	71	175	181	—	—	**1 205**
inkomna protokoll över besiktning av kokare eller andra kärl under tryck: större besiktning . . .	—	5	2	4	2	3	3	1	2	—	—	**22**
mindre » . . .	—	—	—	—	1	10	1	5	6	—	—	**23**
inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar .	82	7	25	25	204	29	6	3	1	—	—	**382**
inkomna anmälningar om olycksfall i arbete . .	682	1 052	340	548	1 736	1 402	957	1 559	1 174	16	—	**9 466**
därav med dödlig utgång	14	8	9	11	15	13	13	10	16	1	—	**110**
framställningar till Kungl. Maj:ts befallningshavande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd . . .	1	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	**4**
anmälningar till åtal . .	1	—	2	12	—	41	64	—	—	—	—	**120**
lämnade eftergifter . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**

kesinspektören i 5:e distriktet och yrkesinspektrisen med statsbidrag företagit utländska studieresor, den förre under 7 dagar och den senare under 4 veckor.

Beträffande uppgifterna rörande underinspektörernas arbetsställen inom jordbruket bör kanske anmärkas, att underinspektörerna, då deras tillsyn inom jordbruket endast avser maskinella anordningar och dylikt, äro fritagna från att meddela uppgifter om arbetarantalet å sådana arbetsställen.

Den kommunala tillsynen har, som var att vänta, i åtskilliga fall erbjudit avsevärda svårigheter att få till stånd och rätt inriktad. Den har även under årets två första kvartal visat sådan begränsning och ojämnhet, att det ansetts lämpligast att låta anstå med en redogörelse för densamma, till dess denna tillsyn vunnit en något effektivare utövning och tillbörlig stadga.

Sammandrag av underinspektörernas rapporter för januari—juni 1913.

	Yrkesinspektionsdistrikt									Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
Jordbruk:										
Inspekterade arbetsställen . .	49	185	159	530	1 129	201	283	375	—	**2 911**
Sysselsatta arbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Använda eff. hästkrafter . .	734	2 975	2 664	10 135	8 014	3 022	2 374	2 866	—	**32 784**
Hantverk:										
Inspekterade arbetsställen . .	136	169	87	390	287	439	198	402	122	**2 230**
Sysselsatta arbetare	477	665	281	1 100	645	1 386	445	924	325	**6 248**
Använda eff. hästkrafter . .	453	606	266	928	670	782	881	1 497	545	**6 628**
Övrig verksamhet:										
Inspekterade arbetsställen . .	62	137	493	252	252	284	21	171	30	**1 702**
Sysselsatta arbetare	185	306	1 105	842	553	1 912	37	876	75	**5 891**
Använda eff. hästkrafter . .	252	516	5 993	2 636	3 827	501	238	2 190	140	**16 293**
Hela antalet:										
Inspekterade arbetsställen . .	**247**	**491**	**739**	**1 172**	**1 668**	**924**	**502**	**948**	**152**	**6 843**
Sysselsatta arbetare	**662**	**971**	**1 386**	**1 942**	**1 198**	**3 298**	**482**	**1 800**	**400**	**12 139**
Använda eff. hästkrafter . .	**1 439**	**4 097**	**8 923**	**13 699**	**12 511**	**4 305**	**3 493**	**6 553**	**685**	**55 705**
Rese- och förrättningsdagar . .	92	116	140	262	274	169	103	145	59	**1 360**
Lämnade skriftliga meddelanden	51	64	251	295	206	153	87	203	36	**1 346**
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor:										
Större besiktning	8	13	81	43	23	4	—	19	6	**197**
Mindre »	—	6	65	22	2	—	—	—	9	**104**

Sammandrag av bergmästarnas rapporter för januari—juni 1913.

Antal	Bergmästaren i						Summa.
	norra	Gävle—Dala	östra	mellersta	västra	södra	
	distriktet.						
inspekterade arbetsställen	5	36	22	11	—	8	82
med sammanlagt antal arbetare	[1]—	2 550	640	914	—	1 882	[1]—
» » kraftbelopp (eff. hkr.)	[1]—	8 423	2 499	3 154	—	3 314	[1]—
inspektions- och resedagar: för bergmästaren	9	26	—	21	—	18	74
» gruvingenjören	—	8	13	5	—	—	26
arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden med anledning av inspektion	—	7	3	—	—	—	10
inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar och kranar	—	—	—	—	—	—	—
inkomna anmälningar om olycksfall	213	359	67	81	14	190	924
därav med dödlig utgång	2	6	1	—	—	1	10
framställningar till Kungl. Maj:ts befallningshavande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd	—	—	—	—	—	—	—
anmälningar till åtal	—	—	—	—	—	—	—
lämnade eftergifter	—	—	—	—	—	—	—

[1] Bergmästaren i norra distriktet har förklarat sig ej kunna meddela uppgifter i förevarande avseenden, enär bergmästarämbetets handlingar ej innehölle upplysning därom.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

40. I en trämassefabrik blev en arbetare, då han skulle stänga en massakran i silavdelningen, indragen mellan remmen och remskivan i en transmission och omedelbart dödad. Ingen var närvarande, när olyckan skedde, varför närmare detaljer om förloppet saknas. Då det emellertid vid polisundersökningen framgick, att ratthjulet till kranen återfanns på andra sidan om remmen från kranen räknat (avståndet mellan remmen och kranen utgjorde c:a 1·5 m.), torde olyckan tillgått så, att ratten vid kringvridandet lossnat, varvid den förolyckade fallit över remmen och indragits mot remskivan. Remmen och remskivan hava efter olyckshändelsen omgivits med ett skyddsräck.

41. En arbetare i en stenkolsgruva var sysselsatt med utforsling av tvänne lastade vagnar till lindragningens inre ändpunkt. Orten hade betydlig lutning, vadan vagnarna fingo ganska stark fart, och inträffade därvid, att arbetaren slog huvudet i en bjälke i

orttaket, svimmade och föll framstupa i en c:a 5 cm. djup vattensamling samt kvävdes. Som orsak till olyckan måste betecknas den hastiga minskningen av ortens fria höjd vid olycksplatsen (från c:a 2 m. till obetydligt över 1 m.), beroende på ett därstädes anbragt bjälklag för uppbärande av spännskivan till draglinan. Efter olycksfallet har, för minskande av den hastiga variationen i ortens fria höjd, ett lutande brädtak uppsatts från den förut nämnda bjälken upp till bergtaket. Olycksplatsen hålles numera under arbetstiden upplyst med en fast lampa.

42. Vid ett spinneri skulle fabriken utvidgas och för ändamålet utökades den gamla tvåvåningsbyggnaden med ytterligare två våningar. Mellan varje våning uppfördes valv av beton på järnbalkar. En spinneriarbetare, som ej hade något att uträtta i fabrikstillbyggnaden, beträdde det ännu ej hårdnade golvet i vindsvåningen, varvid valvet rasade och arbetaren föll igenom detta och underliggande valv samt återfanns utan medvetande å tredje våningens golv. Han avled tre dagar senare utan att hava återfått sansen. Olyckan får tillskrivas den skadades egen oförsiktighet, då han ej hade något på platsen att göra.

43. Tvänne vid en järnvägsbyggnad anställda arbetare blevo under lossning av grusvagnsunderreden från en järnvägsvagn skadade så svårt att de avledo, den ena samma dag och den andra dagen efter. Vid lossningen användes ett i en över järnvägsvagnen uppförd träställning fastsatt block. När ett vagnsunderrede skulle upphissas, brusto de tre på kant ställda plankor, vilka uppburo blocket, så att underredet föll mot kanten av den därunder stående järnvägsvagnen och vidare med ena långsidan mot marken, där det välte omkull, varvid ovannämnda två arbetare kommo under detsamma. Som närmaste orsak till olyckan kan betecknas det använda blocket, som var mycket slitet, så att kettingen ofta »lekte av» kettinghjulet. Den häftiga sättning av lasten, som vid sådana tillfällen uppstår, torde nu orsakat plankornas bristning. Ställningen hade ansetts fullt säker för lyftande av ett underrede, då man förut lyft ända till sex sådana samtidigt, utan att någon svaghet i ställningen förmärkts.

44. En arbetare i ett kalkbrott råkade från en brygga nedstörta i brottet, under det han var sysselsatt med forsling av jord i en skottkärra. Olyckan tillgick så att skottkärrans hjul stötte mot en sten, som låg å bryggan, varvid kärran hastigt välte åt sidan och den förolyckade nedstörtade till kalkbrottets botten, belägen å c:a 5·5 m. djup från bryggan räknat. Han fick därvid ryggen avbruten och avled följande dag. Bryggan saknade skyddsräcken vid olyckstillfället, men hava sådana numera ditsatts. Dylika räcken hade förut funnits vid bryggorna, men av obekant anledning 2 år tidigare borttagits. Närvaron av starka räcken hade enligt vittnens utsago säkert förhindrat olyckan.

45. Vid en lervarufabrik dödades en arbetare av elektrisk ström, när han skulle flytta en glödlampa. Han var jämte en kamrat sysselsatt med rivning av en gammal gasgenerator och kom antagligen, när han tog i lampan, i kontakt med den ur lamphållaren framstickande metallfattningen. Som generatorns botten var mycket fuktig, uppstod god ledning till jorden, vilket förklarar, att arbetaren, trots den relativt låga spänningen (200 volt), så gott som omedelbart dödades.

46. En i ett bageri anställd arbetare blev under manövrering av en handhiss träffad av dennas vev så hårt, att han avled efter två dagar. Som ingen var närvarande kan ej bestämt uppgivas huru olyckan tillgått, men har troligen arbetaren under sänkningen av hissen, som var av gammalmodig typ, tappat veven, vilken då till följd av hisskorgens tyngd svängt runt med fart och träffat honom i huvudet, varvid ett svårt krossår uppstått. Emedan passagen mellan hissen och ett bredvid denna stående arbetsbord var mycket trång, hade veven måst givas en särskild konstruktion för att

kunna nedfällas, när hissen ej användes. I denna konstruktion ingick en vingmutter, som orsakade, att krossåret i föreliggande fall blev synnerligen svårartat. Hissen är nu utbytt mot en sådan av modern typ med veven stillastående när hisskorgen sänkes.

47. En arbetare i en cementfabrik, som för tillfället var sysselsatt i ett upplagsmagasin, träffades av ett cementras och blev därvid dödad. Arbetet brukar bedrivas så att cementen, som införes genom öppningar i taket och lagras till en höjd av c:a 5 m., vid behov uttages genom i golvet anbragta kanaler med snäckor, varvid är så anordnat, att cementen nedrinner genom i kanaltaket befintliga lucköppningar. I cementlagret ovan dessa öppningar bildas ofta kägelformiga hål, där cementen, när den rinner ned, alltid ligger lös, under det den mellan öppningarna ligger så fast, att man kan gå på densamma. Arbetarna måste tidtals bringa den fastare delen av cementmassan att rasa, och när den förolyckade för ändamålet gick ned i det kägelformiga hålet, inträffade raset, varvid han blev fullständigt kvävd. Yrkesinspektören föreslog, att hädanefter minst två arbetare skulle finnas vid samma arbetsplats, att bälte med rep skulle användas vid nedstigning i ovannämnda hål, att luckor i taket skulle hållas öppna för bortledande av cementdammet och att i magasinet borde anordnas silos.

48. Vid lastning av en ångare råkade en arbetare falla genom lastrumsöppningen ned till fartygets botten, varvid han spräckte huvudskålen och fem dagar senare avled utan att dessförinnan hava återfått medvetandet. Lastningen skedde medelst fartygets vinschar och den förolyckades uppgift var att varsko vinschmannen, när han skulle hissa upp det i vinschlinan hängande godset från kajen och svänga in det mot lastrumsöppningen. När godset, en knippa sockersäckar, kommit mitt för lastrumsöppningen, hade den förolyckade av okänd anledning ropat »stopp», under det han tittade ned i lastrummet. Vinschen fortfor dock att svänga inåt med den påföljd att säckknippan träffade arbetaren så att han förlorade balansen och störtade ned i lastrummet.

49. En 60 år gammal arbetare vid ett gruvfält blev, då han skulle krypa under ett par järnvägsvagnar, överkörd när dessa straxt därefter igångsattes. Den förolyckade, som var något tanke- och minnesslö, sysselsattes på grund av sin höga ålder med ofarligt arbete och hade intet att skaffa med det tåg, som körde över honom. Det synes som om han i ett obevakat ögonblick, krypande mellan vagnarna, begivit sig från sin arbetsplats över till andra sidan av spåret, just som tåget sattes i gång. Han hann dock icke igenom på grund av att en stenhop på andra sidan spåret låg hindrande i vägen. Tåget stoppades så gott som omedelbart efter det signal därom givits, och den förolyckade låg då fastklämd mellan hjulet och rälsen med högra lårbenet krossat. Döden inträffade efter två dagar.

50. En gruvarbetare, som var på väg till sin arbetsplats i gruvan, nedstörtade därvid genom en nyupptagen stigortsöppning och ljöt en ögonblicklig död. Åsyna vittne till olyckan fanns ej. Den förolyckade, som under gång till och från sin arbetsplats hade att passera förbi nämnda öppning, var underkunnig om dess tillvaro. Avståndet mellan bergväggarna och öppningen utgjorde å båda sidor c:a 1 m. I närheten av öppningen var uppställd en c:a 2 m. lång stege ledande till arbetsrummet. En ej osannolik gissning är, att arbetaren vid gående uppför stegen förlorat jämvikten och störtat ned i stigortsöppningen. Denna var före olycksfallet omgärdad med ett stängsel, men har vid polisundersökningen icke kunnat utrönas, huruvida detta stängsel fanns kvar, straxt innan olyckan inträffade. Bergmästaren har nu föreskrivit, att samtliga sänkningar och stigortsöppningar skola omgärdas med betryggande stängsel av tillräcklig höjd eller ock överbyggas med starka broar.

51. En arbetare i en snickerifabrik blev under rempåläggning så svårt skadad, att han avled efter två dagar. Drivkraften till fabriken erhålles från en i närheten lig-

gande ångsåg, som har samma ägare som snickerifabriken, och kan den senare ej stannas utan att sågens maskinist varskos. Arbetarna bruka därför vid rempåläggningen använda träspakar medelst vilka remmarna föras upp på remskivorna. Den förolyckade var just sysselsatt med att med en kort spak föra upp en rem, då spaken slirade och kom in i remskivan, varvid en av dennas ekrar träffade spaken, vilken med stor kraft slungades mot arbetaren och träffade honom i sidan med ovannämnda påföljd. Yrkesinspektören har ålagt arbetsgivaren att anordna särskild avkoppling för snickerifabriken och att tillse, att arbetarna vid rempåläggning använda så långa spakar, att de under användandet icke kunna stödjas mot kroppen.

52. En arbetare vid ett stenhuggeri råkade skrubba ett finger mot en sten med påföljd att blodförgiftning uppkom och döden inträdde några dagar senare. Av polisundersökningen framgick, att förbandslåda icke fanns närmare än å arbetskontoret, vilket låg mellan 3 och 4 km. från den längst bort belägna arbetsplatsen. Yrkesinspektören har, med anledning av det inträffade, anmanat arbetsgivaren att tillse, att i lag föreskrivna anordningar till lämnande av första hjälpen vid olycksfall finnas vid varje särskilt arbetsställe.

53. En signalvakt vid en järnväg blev klämd mellan buffertarna på ett par järnvägsvagnar, under det han biträdde vid vagnsväxling. Den stationskarl, som skötte växlingen, hade givit signal till föraren att backa, och under det han hade blicken fäst på lokomotivet för att se om ordern uppfattats, hade den förolyckade, som var alldeles ovan vid växlingsarbete, gått in mellan de vagnar, som skulle kopplas, och blivit klämd mellan buffertarna. Han avled dagen därpå. Enligt stationskarlens mening torde olyckan kunnat undvikas, om brukligt vore att förarna i dylika fall efter erhållen signal gåve svarssignal med ångvisslan, emedan vagnsväxlaren då ej behövde observera lokomotivet för att se om signalen uppfattats, utan kunde hava sin uppmärksamhet riktad på själva kopplingen.

Registrering enligt den nya sjukkasselagen.

Tredje kvartalet 1913.[1]

Under innevarande års tredje kvartal registrerades sammanlagt 36 kassor enligt den nya sjukkasselagen med tillsammans c:a 6 000 medlemmar. På grund av verkställda kassasammanslutningar motsvara emellertid ovannämnda 36 kassor 45 äldre kassor.

Inalles äro numera 762[2] kassor registrerade enligt den nya lagen, motsvarande 1 047 äldre kassor och med ett medlemsantal av c:a 426 000.

De under tredje kvartalet registrerade sjukkassorna äro:

719. Tapetserarnes sjuk- och begravningskassa (Stockholm).
720. Östanå och Västanå sjuk- och begravningskassa.
721. S:t Anna sjuk- och begravningskassa.

---

[1] Under första och andra halvåren 1911 samt första halvåret, tredje och fjärde kvartalen 1912 samt första och andra kvartalen 1913 registrerade kassor redovisades i »Medd.» 1911, sid. 567, i »Medd.» 1912, sid. 863, 954 och 1 027 samt i »Medd.» 1913, sid. 499, 502 och 636 ff.

[2] Häri inberäknade åtta fortsättningskassor, som icke ingå i den vanliga nummerföljden.

722. Vist sjuk- och begravningshjälps-kassa.
723. Böta sjuk- och begravningskassa.
724. Bodafors sjuk- och begravningskassa.
725. Fjälkestads sockens sjuk- och begravningskassa.
726. Slaka sockens sjuk- och begravningshjälps-kassa.
727. Sjuk- och begravningskassan »Hantverkarne» (Göteborg).
728. »Värn», sjukkassa för lärarinnor vid Göteborgs stads folkskolor.
729. Trälleborgs kvinnliga sjuk- och begravningskassa.
730. Sjuk- och begravningskassan Enighet i Alingsås.
731. Malmö handelskårs sjuk- och begravningskassa.
732. Oppeby sjuk- och begravningskassa.
733. Vikingstads sjuk- och begravningshjälps-kassa.
734. Ödeshögs sjuk- och begravningshjälps-kassa.
735. Tryserums sjuk- och begravningshjälps-kassa.
736. Sösdala ortens sjuk- och begravningskassa n:r 2.
737. Kvinnoföreningen »Ideal», sjuk- och begravningskassa (Malmö).
738. Vemmenhögs med flera häraders sjuk- och begravningskassa.
739. Bageri- och konditoriarbetarnes sjuk- och begravningskassa (Göteborg).
740. Sjuk- och begravningskassan »Fram» (Göteborg).
741. Säffle arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.
742. Bälgvikens sjuk- och begravningskassa.
743. Husby-Rekarne sockens sjuk- och begravningskassa.
744. Strömsbergs arbetares sjuk- och begravningskassa.
745. Söderfors hundramannaförenings sjuk- och begravningshjälps-kassa.
746. Vikbolandsbanans personals sjuk- och begravningshjälps-kassa.
747. Solberga sjukkassa.
748. Äsphults sjuk- och begravningshjälps-kassa.
749. Eslövs sjukkassa för kvinnor.
750. Sjuk- och begravningskassan »Rekord» (Göteborg).
751. Vänersborgs allmänna sjuk- och begravningskassa.
752. Horndals nya sjuk- och begravningskassa.
753. 125-mannaföreningens sjuk- och begravningskassa i Härnösand.
754. Kyrkås allmänna sjuk- och begravningskassa.

Av ovannämnda kassor utgör:

sjuk- och begravningskassan Enighet i Alingsås en sammanslutning av:
Alingsås hundramannaför:s sbk., Alingsås sbk., Alingsås tvåhundramannaför. och arbetareför. Enigheten;

bageri- och konditoriarbetarnes sjuk- och begravningskassa en sammanslutning av:
bagarnes sbk. och bageri- och konditoriarb. sbk.;

sjuk- och begravningskassan »Rekord» en sammanslutning av:
cigarrarbetareför:s sbk.; tobaksarbetareför. och tobaksarb. gemensamma sbk.; samt

Vänersborgs allmänna sjuk- och begravningskassa en sammanslutning av:
blåbandsför:s i Vänersborg sbk., Independent Order of Goodtemplars sbk., nationalgodtemplarlogen Nyblommans sbk. och nykterhetsvännernas sbk. Enigheten.

Livsmedelskostnader och hyrespriser åren 1909 och 1912 å vissa orter i Sverige.

De i efterföljande tabeller sammanställda uppgifterna äro hämtade *dels* ur en förut publicerad redogörelse för livsmedels- och bostadspriser i Sverige 1908—1909 (Arbetsstatistik D: 2), *dels* ur en under arbete varande redogörelse i ämnet för åren 1910—1912. Det bör emellertid framhållas, att uppgifterna för år 1912, vad hyrespriserna beträffar, blott äro preliminära.

Med avseende på *livsmedelskostnaderna* må först påpekas, att de häröver verkställda beräkningarna endast omfatta de viktigaste slagen av livsmedel samt grunda sig på de i dessa »Meddelanden» kvartalsvis publicerade priserna å sådana livsmedel. Ehuruväl för några varuslag ifrågavarande från skilda delar av riket meddelade priser ej torde vara fullt jämförbara med varandra på grund av svårigheter att fixera en bestämd, för hela landet gällande kvalitet, böra de dock kunna giva en i det stora hela riktig föreställning om det allmänna prisläget å varje ort, särskilt om vid deras användande hänsyn tages till den vikt och betydelse, som i hushållsstatistiskt avseende bör tillmätas det ena varuslaget i jämförelse med det andra. En ungefärlig uppgift på de kvantiteter, varmed de olika slagen av livsmedel kunna anses ingå i årsbudgeten för ett »normalhushåll», har också för ändamålet stått att erhålla från den av Stockholms stads statistiska kontor verkställda undersökningen angående levnadskostnaderna i Stockholm. De vid denna undersökning framkomna kvantitetstalen, avseende ett genomsnittshushåll på 4 personer (man, hustru och två barn) med en årlig utgiftsstat av c:a 2000 kr., hava i föreliggande fall multiplicerats med de för varje ort beräknade årsmedelpriserna å resp. livsmedel, varigenom alltså storleken av ett dylikt hushålls utgifter per år kunnat beräknas för varje ort. Det kan visserligen mot ifrågavarande metod invändas, att de för Stockholm gällande kvantitetstalen icke äro fullt tillämpliga för andra delar av riket, men i det stora hela torde dock dessa tal giva ett något så när korrekt uttryck för de olika varuslagens *allmänna* betydelse i konsumtionen och hava därför, då särskilda budgetsundersökningar för olika delar av landet ännu icke föreligga, fått gälla för samtliga här undersökta orter.

Av tabellen å sid. 855 framgår, att *under år 1912* de dyraste orterna, vad beträffar viktigare slag av livsmedel, voro Kiruna och Stockholm, å vilka orter de enligt ovanstående grunder beräknade utgiftssummorna för livsmedel utgjorde resp. 829 och 827 kr. I tredje rummet kommo Malmberget och Gällivare med 810 kr. Över riksmedeltalet, 759 kr., kommo vidare Uppsala, Malmö, Karlstad, Örebro, Gävle och Sundsvall. Den i förevarande hänseende billigaste orten var Vänersborg med en utgiftssumma av 709 kr., men

även Kalmar och Kristianstad samt, bland norrländska orter, Söderhamn utmärkte sig för prisbillighet härutinnan.

En jämförelse mellan årsutgifterna för de viktigaste slagen av livsmedel under 1909 och 1912 utvisar, att å samtliga redovisade orter under nämnda tid prisstegring inträtt, uppgående i genomsnitt till 6·2 %. Den största höj-

Beräknade utgifter för de viktigaste slagen av livsmedel på vissa orter i riket åren 1909 och 1912.

(Avseende ett genomsnittshushåll av man, hustru och två barn med en årlig inkomst av ca 2 000 kr.)

Ort.	Utgifter för de viktigaste slagen av livsmedel.		
	År 1909.	År 1912.	Ökning från 1909 till 1912.
	Kr.	Kr.	%
Stockholm	764	827	8·2
Uppsala	718	762	6·1
Eskilstuna	713	759	6·5
Norrköping	682	742	8·8
Jönköping	689	734	6·5
Kalmar	671	730	8·8
Karlskrona	683	744	8·9
Kristianstad	671	730	8·8
Malmö	724	776	7·2
Lund	708	751	6·1
Hälsingborg	677	734	8·4
Halmstad	694	738	6·3
Göteborg	713	743	4·2
Vänersborg	663	709	6·9
Borås	689	733	6·4
Karlstad	719	776	7·9
Örebro	712	778	9·3
Västerås	696	745	7·0
Falun	704	740	5·1
Gävle	706	760	7·6
Söderhamn	706	735	4·1
Sundsvall	745	797	7·0
Luleå	743	759	2·2
Boden	731	749	2·5
Malmberget	789	810	2·7
Gällivare	789	810	2·7
Kiruna	804	829	3·1
Samtliga orter	**715**	**759**	**6·2**

ningen faller på Örebro, varest livsmedelskostnaderna ökats med 9·3 % från 1909 till 1912. Med undantag för de 5 nordligaste orterna, där prisläget i det stora hela varit ganska stabilt, synes prisstegringen hava i ungefär lika hög grad drabbat de olika landsdelarna. Särskilt anmärkningsvärd är den till 8·2 % uppgående ökningen å livsmedel för Stockholm, varest dock under 1909 priserna voro de högsta i riket, om de lappländska orterna undantagas. I övrigt synes den största relativa prishöjningen som vanligt hava drabbat de orter, där priserna vid ifrågavarande periods början voro jämförelsevis låga.

I efterföljande sammanställning, som grundar sig på de från Socialstyrelsens ortsombud inhämtade uppgifterna å årshyra för bostadskategorierna ett rum och kök, två rum och kök samt tre rum och kök, meddelas de beräknade hyresbeloppen per rum (utan kök) å vissa orter under åren 1909 och 1912 för ovannämnda bostadskategorier (varvid kök räknats = ½ rum).

Beräknad hyra *per rum* (utan kök) å vissa orter i riket åren 1909—1912 (1911)

(enligt till Socialstyrelsen inkomna hyresuppgifter för 1 rum och kök, 2 rum och kök samt 3 rum och kök, varvid kök räknats lika med ½ rum).

Preliminära uppgifter.

Ort.	År			Ökning (+) eller minskning (—) från 1909 till 1912 (1911).
	1909.	1911.	1912.	
Stockholm	209	—	217	+ 3·8
Uppsala	121	135	—	+ 11·6
Eskilstuna	144	—	135	— 6·3
Norrköping	133	—	143	+ 7·5
Jönköping	103	—	107	+ 3·9
Karlskrona	114	—	116	+ 1·8
Kristianstad	94	—	100	+ 6·4
Malmö	139	—	141	+ 1·4
Lund	96	—	110	+ 14·6
Hälsingborg	105	—	117	+ 11·4
Halmstad	102	—	109	+ 6·9
Göteborg	139	—	142	+ 2·2
Borås	115	—	117	+ 1·7
Örebro	136	—	155	+ 14·0
Västerås	126	138	—	+ 9·5
Falun	94	98	—	+ 4·3
Gävle	140	—	147	+ 5·0
Sundsvall	143	—	139	— 2·8
Luleå	140	—	144	+ 2·9
Malmberget	191	—	190	— 0·5
Kiruna	202	—	210	+ 4·0

Vad beträffar hyrespriserna *under 1912*, kommer Stockholm i främsta rummet med en årshyra per rum av 217 kr., varefter närmast följa Kiruna och Malmberget med resp. 210 kr. och 190 kr. Jämförelsevis billiga hyror uppvisa å andra sidan Kristianstad med jämnt 100 kr., Jönköping 107 kr., Halmstad 109 kr. och Lund 110 kr. För sistnämnda ort är ändock den största relativa hyresstegringen under här ifrågavarande period att anteckna, nämligen 14·6 %. Särskilt stark höjning av hyrespriserna synes jämväl hava förekommit i Örebro (14·0 %), Uppsala (11·6 % till 1911) och Hälsingborg (11·4 %). Minskning i hyrespriserna skulle däremot, att döma av de till Socialstyrelsen inkomna uppgifterna, hava ägt rum i Eskilstuna med 6·3 % och även i någon mån (2·8 %) i Sundsvall.

Kortare meddelanden.

— Kollektivavtal m. m. —

Engelska industrirådets utlåtande angående kollektivavtal. Under intryck av de oroliga arbetsförhållandena år 1911 tillsatte engelska regeringen i oktober s. å. ett industriråd (Industrial Council), bestående av 13 arbetsgivare och 13 arbetare samt med departementschefen George Asquith som ordförande. Rådets uppgift är att fungera som förlikningsinstitution och att i övrigt företaga undersökningar samt framlägga förslag till åtgärder i syfte att främja arbetsfreden.

I juni 1912 gav regeringen industrirådet i uppdrag att undersöka, dels vilken som vore den bästa metoden att betrygga det riktiga uppfyllandet av industriella överenskommelser, samt dels i vilken omfattning och på vad sätt avtal, ingångna mellan representativa korporationer av arbetsgivare och arbetare, skulle kunna tvångsvis utsträckas att gälla en hel industri eller ett visst industridistrikt. Industrirådets med anledning därav avgivna utlåtande är ett intressant och betydande dokument, tillkommet som det är såsom resultat av överläggningar mellan arbetsgivare och arbetare, vilka kunna väntas av egen erfarenhet ha en ingående kännedom om de spörsmål, som skulle utredas.

Industrirådet fastslår till att börja med, att ingångna avtal i de flesta fall blivit noggrant efterföljda. Ett stort antal uppgivna avtalsbrott ha under utredningen blivit undersökta, och i det övervägande flertalet av dessa fall har det ådagalagts, att avtalens bestämmelser vederbörligen iakttagits av båda parterna. Där avtalsbrott konstaterats, hava de varit att tillskriva jämförelsevis få personer, eller hava de berott på undantagsförhållanden eller meningsskiljaktigheter och missförstånd i fråga om tolkning av avtal, och de hava i regel icke vunnit resp. organisationers gillande. Det har vidare befunnits, att de avtal, som brutits, varit sådana, som blivit ingångna vid en tidpunkt, då det med hänsyn till rådande säregna omständigheter skulle varit förenat med stora svårigheter att komma till en rättvis uppgörelse. I betraktande därav att en tolkningsfråga ofta sammanhänger med det uppgivna avtalsbrottet uttrycker rådet som sin mening, att dylika tvister borde hänskjutas till en opartisk ordförande eller till en skiljedomare eller skiljedomstol.

Rådet uttalar sig till förmån för upprätthållande av den frivilliga medlings- och skiljedomsinstitutionen samt mot införande av tvång eller »varje metod baserad på andra principer än ömsesidig överenskommelse». På samma gång framhålles, att det frivilliga medlingsförfarandet vid arbetstvister skulle stärkas därigenom att det bereddes möjlighet att hänskjuta desamma till en oberoende korporation.

I fråga om betryggandet av avtalens noggranna efterlevnad betonas starkt vikten av en genomförd organisation bland arbetsgivare och arbetare och framhålles betydelsen av »moralisk förpliktelse». Å andra sidan betraktas böter och ekonomiska garantier såsom olämpliga, ehuru det betonas, att då ett avtalsbrott blivit begånget, intet understöd, finansiellt eller på annat sätt, bör lämnas dem, som brutit avtalet, av andra medlemmar utav de organisationer, som äro bundna av ifrågavarande avtal.

Det andra spörsmålet, som industrirådet förehaft till utredning, angående en utsträckning av befintliga avtals giltighet, har föranlett rådet att framlägga ett förslag av synnerligen vittgående karaktär. Där den fackliga organisationen är stark, äro arbetarna ofta i stånd att utöva tillräckligt tryck på sina icke-organiserade kamrater, så att dessa förmås iakttaga de avtal, som fackföreningarna ingått med arbetsgivarnas organisationer. Är däremot organisationen svag, äventyras avtalens upprätthållande därigenom, att det finnes en del arbetare, som icke äro på något sätt

bundna av avtalen. Det föreslås därför, att Board of Trade skulle erhålla befogenhet att efter närmare undersökning av opartisk myndighet utsträcka giltigheten av avtal, som blivit ingångna mellan fackföreningarna och arbetsgivarnas organisationer, till att omfatta hela den industri eller det industriområde, som berördes, under förutsättning att ifrågavarande organisationer, representerade av dem, som undertecknat avtalet, utgjorde en väsentlig del av arbetsgivarna och arbetarna inom resp. industri eller industriområde och att avtalet vore av sådan beskaffenhet, att det ansåges lämpligt att utsträcka dess giltighet. Ehuru avtalen omfatta en mängd frågor, äro av dessa de, som angå arbetslönen, otvivelaktigt mest framträdande. Förslaget går därför ut på fastställandet av minimilöner inom olika industrigrenar under medverkan av frivilligt upprättade nämnder (trade boards), vilkas beslut skulle erhålla officiell stadfästelse.

(The Economic Journal).

Kollektivavtal i Danmark. Mot slutet av förra året anordnade det danska landssekretariatet en undersökning över de kollektivavtal, som avslutits med arbetsgivarna, samt deras uppsägningstider.

Av de ingångna svaren visade det sig, att mellan arbetar- och arbetsgivarorganisationer finnas 936 kollektivavtal. Dessa gälla på arbetarsidan för 88 027 medlemmar. Medlemsantalet i de till landsorganisationen anslutna organisationerna utgör 107 900; uppgifter saknas alltså för c:a 19 000 medlemmar.

Endast några få avtal gälla för 1 000 eller flera medlemmar. Många avtal gälla endast för ett fåtal medlemmar. Kollektivavtal, som gälla 1 000 eller flera medlemmar, äro landsortens murare (c:a 3 000), jord- och betongarbetarna (3 000), cementarbetarna och sockerbruksarbetarna (1 000) järnindustriens grovarbetare (3 000), skräddarna (3 700), skofabriksarbetarna (2 100), järnindustriens smeder och maskinarbetare (8 000), byggnadssnickarna i Köpenhamn (1 000), landsortens snickarmästarförenings snickeriarbetare (1 800), textilfabrikantföreningens textilarbetare (2 800), tobaksarbetarna (5 000), typograferna i Köpenhamn (2 300), typograferna i landsorten (1 300).

— Socialförsäkring. —

Revision av den engelska socialförsäkringslagen. Den engelska socialförsäkringslagen, som endast ett halft år varit i kraft, skall, enligt ett av finansministern Lloyd-George i underhuset framlagt förslag, i vissa hänseenden undergå en omarbetning, som avsevärt torde öka dess effektivitet. De föreslagna förändringarna avse följande punkter i lagen.

Arbetare, som endast hava tillfällig sysselsättning en eller annan dag i veckan, hava hittills varit skyldiga att erlägga hel försäkringsavgift, för så vida deras veckoförtjänst uppgår till 2½ sh. Enligt det nya förslaget skall däremot avgiften beräknas i förhållande till den tid, varunder arbetaren haft sysselsättning.

En annan förändring avser sjukunderstödet till äldre arbetare. Detta understöd, som i regel utgår med 10 sh. per vecka, reduceras för arbetare över 50 år till 7 sh.; har arbetaren överskridit 65 års ålder, indrages statsbidraget helt och hållet, så att understödet endast motsvarar de av arbetaren och hans arbetsgivare erlagda avgifterna. Därest ändringsförslaget bifalles, kommer understödet åter att utgå oavkortat intill 70 års ålder, varefter rätt till ålderdomspension inträder.

För de arbetare, som på grund av medlemskap i enskilda understödsföreningar äro befriade från i försäkringslagen föreskrivna avgifter, har nämnda lags genomförande medfört den olägenheten, att kostnaderna för läkarbehandling blivit höjda. Som ersättning härför föreslås nu, att dessa personer till bestridande av berörda utgifter skola erhålla ett statsbidrag av 2½ sh. per år.

Befrielse från avgiftsplikt äger, förutom i ovan nämnda fall, bl. a. rum för sådana arbetare, för vilka lönarbetet endast är en bifortjänst. Däremot har man, för undvikande av missbruk, ej ansett lämpligt att medgiva motsvarande befrielse åt arbetsgivare, som sysselsätter dylika arbetare. De av arbetsgivaren sålunda erlagda avgifterna hava emellertid ej hittills i någon form, kommit arbetaren till godo. Enligt det nya förslaget inträder åter i detta fall rätt till kostnadsfri läkarbehandling och sanatorievård.

Den förbättning, som synes varit mest av behovet påkallad, avser avgiftsplikten under arbetslöshet. Medan sjukdom medför fullständig befrielse från alla avgifter, kommer den arbetslöse endast under högst fyra veckor per år i åtnjutande av samma lättnad. Överskrider arbetslösheten denna tid, måste han, för att få behålla sin rätt till understöd oavkortad, betala ej allenast sina egna avgifter utan även vad som eljest skulle erläggas av arbetsgivaren. Sistnämnda bidrag skola däremot hädanefter täckas av statsmedel.

Läkarnas önskemål hava vidare tillgodosetts i så måtto, att skyldighet att lämna behandling enligt fastställd taxa ej skall föreligga i fråga om personer, som inträtt i den frivilliga försäkringen, därest deras årsinkomst överstiger 160 pund st. — Slutligen föreslås införande av straffbestämmelser mot arbetsgivare, som till betäckande av försäkringskostnaderna göra större avdrag å arbetarnas intjänta löner, än lagen medgiver.

De ökade kostnader, som bliva en följd av dessa reformer, beräknas till c:a ½ million pund st. årligen. Härav skall något över 200 000 pund omedelbart utgå ur statskassan, medan återstoden täckes därigenom, att amorteringstiden för den fond, som bildats för bestridande av kostnaderna för lagens första genomförande, ökas från 18½ till 20 år.

(Arbeiterschutz.)

Olycksfalls- och sjukförsäkringen i Schweiz. Enligt en sedan den 12 mars 1912 gällande bestämmelse i den schweiziska förbundslagen angående olycksfalls- och sjukförsäkring skola sjukkassorna under vissa förutsättningar äga rätt till statsbidrag. Närmare bestämmelser om villkoren för dessa bidrag hava fastställts i en av förbundsrådet den 7 juli innevarande år utfärdad förordning.

Sjukkassor, som enligt berörda förordning skola kunna bliva tillerkända statsbidrag, böra antingen vara upprättade av en kanton eller kommun, eller ock vara organiserade i anslutning till en offentlig anstalt eller korporation eller eljest i överensstämmelse med gällande bestämmelser för föreningar och stiftelser. Ansökan om statsbidrag inlämnas till förbundsbyrån för socialförsäkring, som har att pröva kassornas behörighet. Därest en kassa icke vill godkänna av försäkringsbyrån föreslagna stadgeändringar o. d., kan frågan hänskjutas till handels-, industri- och lantbruksdepartementet eller i sista hand till förbundsrådet.

Sjukkassor, som blivit tillerkända statsbidrag, äga uppbära detsamma, så länge deras organisation eller stadgar ej undergår någon förändring. Vid räkenskapernas förande äro kassorna skyldiga att följa ett i förordningen föreskrivet formulär samt i övrigt ställa sig till efterrättelse av försäkringsbyrån meddelade föreskrifter angående den tidpunkt, då bokslut skall företagas.

Förbundslagens bestämmelser om sjukförsäkring skola enligt förordningen av den 7 juli 1913 tillämpas från och med 1914 års ingång. Bestämmelserna om olycksfallsförsäkring hava åter enligt förbundsrådets beslut redan den 19 augusti detta år trätt i kraft. Tidpunkten, då den beslutade olycksfallsförsäkringsanstalten skall börja sin verksamhet, är emellertid ännu ej bestämd.

(Soziale Rundschau.)

Fördrag mellan Italien och Förenta Staterna angående olycksfallsersättning. Enligt den mellan Italien och Nordamerikas Förenta Stater sedan år 1871 gällande handels- och sjöfartskonventionen, art. 3, hava de kontraherande makterna ömsesidigt tillförsäkrat varandras undersåtar skydd till liv och egendom. En person från en av dessa stater, som under vistelse inom den andra statens område utan egen förskyllan drabbas av olycksfall under arbete, äger på grund härav rätt till ersättning enligt inom ifrågavarande stat gällande bestämmelser. Däremot hava hans arvingar hittills ej kunnat göra någon dylik rätt gällande i de fall, då olycksfallet fått dödlig utgång.

Genom en den 25 februari 1913 av delegerade för nämnda makter antagen tilläggsklausul har emellertid i berörda hänseende den ändringen vidtagits, att den skadade arbetarens anförvanter skola kunna göra anspråk på ersättning under samma betingelser, som äro gällande för statens egna undersåtar.

Den nya bestämmelsen träder i kraft, så snart ratifikationsakterna utväxlats.

(Soziale Praxis.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Statsbidrag till arbetslöshetskassor i Frankrike åren 1911 och 1912. Antalet arbetslöshetskassor, som under åren 1911 och 1912 begärt och erhållit statsbidrag, framgår av följande sammanställning.

	Första halvåret 1911.	Andra halvåret 1911.	Första halvåret 1912.	Andra halvåret 1912.
Antal ansökningar om statsbidrag	130	135	134	137
Antal kassor, som ej kommit i åtnjutande av statsbidrag:				
på grund av ofullständiga ansökningshandlingar . .	13	14	14	20
» » » *verksamhetens upphörande*	3	2	1	4
» » » för låg arbetslöshetsfrekvens	10	13	16	13
» » » andra orsaker	5	4	4	1
Antal kassor, som erhållit statsbidrag	99	102	99	99

Antalet kassor, som under båda halvåren uppburo statsbidrag, utgjordo under år 1911 87 och under år 1912 84. Härav voro under förra året 4, under senare året 5 centralkassor, samtliga anslutna till arbetarorganisationer inom metall-, maskin- och grafiska industrierna. Dessa kassor uppburo sammanlagt under redogörelseåren mer än hälften av hela statsbidraget.

De statsunderstödda kassornas sammanlagda medlemsantal utgjorde år 1911 48 089 och år 1912 49 595 personer.

I följande tabell lämnas en översikt över antalet kassor, som erhållit statsbidrag, antalet arbetslösa o. s. v. alltsedan år 1905, då statsbidrag först utbetalades för detta ändamål.

År.	Antal kassor.	Antal arbetslösa.	Antal understödsdagar.	Av arbetslöshetskassorna utbetalat understöd.[1] Kr.	Statsbidrag. Kr.
1905	47	6 645	90 700	97 536	19 915
1906	64	10 322	107 667	141 332	30 596
1907	68	7 041	82 011	111 802	23 213
1908	89	8 211	119 210	139 896	34 433
1909	94	7 343	94 610	121 140	30 254
1910	106	8 493	104 040	127 656	30 866
1911	114	8 609	116 378	148 858	36 523
1912	114	8 429	102 795	139 376	34 230

(Bulletin du Ministère du Travail.)

Arbetsmarknaden i England under september 1913. Ehuru fortfarande i det hela god visade arbetstillgången under september nedgång inom följande industrier, nämligen: tackjärns-, järn- och stål-, skeppsbyggnads-, maskin-, sko-, byggnads-, tegel- och glasindustrierna. Å andra sidan förmärktes förbättring inom bleck- och plåt-, tryckeri- samt lergodsindustrierna. Textilindustrien och kolgruvedriften visade föga förändring.

Av arbetsförmedlingsanstalterna i vissa distrikt rapporterades fortfarande efterfrågan på arbetskraft för skeppsbyggnads-, maskin- och byggnadsindustrierna. Brist på kvinnlig arbetskraft anmäldes inom bomulls-, linne-, jute-, ylle- och klädesindustrierna samt för tvättinrättningar.

Den uppåtgående tendensen i avseende å lönerna fortfor.

[1] Endast sådant understöd, som kommer i betraktande vid statsbidragets beräknande.

I jämförelse med förhållandena vid samma tid föregående år var arbetstillgången detta år icke fullt så god inom maskin-, skeppsbyggnads- samt skoindustrierna, och avgjord nedgång förspordes inom tackjärns-, järn- och stål-, bleck- och plåt-, ylle- samt glasindustrierna. Boktryckeri-, trävaru- och lergodsindustrierna visade någon förbättring.

Enligt rapporter från ett antal fackföreningar med tillhopa 942 559 medlemmar voro vid slutet av september 1913 av dessa 21 801 (2·3 %) arbetslösa. Motsvarande siffra vid slutet av augusti 1913 var 2·0 % och vid slutet av september 1912 2·1 %.

Under veckan före den 28 september 1913 hade, enligt svar från arbetsgivare med tillhopa 417 818 arbetare, konstaterats en minskning av 0·4 % i antalet sysselsatta arbetare och av 0·8 % i den utbetalda lönesumman jämfört med förhållandena en månad tidigare. I jämförelse med motsvarande tid under föregående år hade antalet sysselsatta arbetare minskats med 1·1 % och det utbetalade lönebeloppet med 0·2 %.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Frankrike under september 1913. Vinodlingsarbetarna hava under månaden erhållit sysselsättning med druvskörden, vadan arbetstillgången avsevärt ökats. Däremot har arbetslösheten tilltagit bland skogsarbetarna, som endast delvis funnit arbete vid den pågående tröskningen. Bland trädgårdsarbetarna i Paris omnejd är arbetstillgången fortfarande riklig.

Den under föregående månad bebådade förbättringen inom textilindustrien har fortgått. Detsamma gäller malmförädlingsindustrien, där arbetslöshetsprocenten varit den lägsta, som på flera år iakttagits. Inom grafiska industrien är arbetstillgången fortfarande tillfredsställande, ehuru någon avmattning gjort sig gällande i landsorten. Byggnadsverksamheten har varit anmärkningsvärt livlig, varför arbetslösheten inom hithörande fack varit avsevärt mindre än vid samma tidpunkt under de närmast föregående åren. Inom läderindustrien har förbättringen blivit allt mera framträdande. Handelsresandekåren lider däremot fortfarande av arbetslöshet.

Bland 881 arbetarorganisationer, som besvarat de månatliga förfrågningarna angående arbetsmarknadens läge och arbetslösheten under september 1913, hava 687 med 226 825 medlemmar uppgivit antalet arbetslösa till 8 432 eller 3·7 %, inberäknat gruvarbetarna i Pas-de-Calais, och 4·2 % utan inberäknande av dessa arbetare. Motsvarande tal för närmast föregående månad var 4·9 % och för september 1912 4·5 %.

Arbetstillgången under september 1913 har i jämförelse med augusti månad samma år angivits såsom rikligare av 25 % av de redovisade fackorganisationerna, omfattande 50 % av de organiserade arbetarna, såsom oförändrad av resp. 57 och 42 % samt såsom mindre riklig av resp. 18 och 8 %.

På frågan: »Anser ni läget på arbetsmarknaden vara tillfredsställande för årstiden?» hava 563 arbetarorganisationer med 184 864 medlemmar svarat jakande och 177 med 49 884 medlemmar nekande.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1913. Arbetstillgången på arbetsmarknaden har under september varit tämligen tillfredsställande, ehuru ej så riklig som föregående år. Sedan förra månaden hava inom en del näringsgrenar visat sig tecken till någon förbättring, vilken dock ingalunda motsvaras av den sedan motsvarande tid 1912 inträdda nedgången.

Enligt de från industriella organisationer och enskilda firmor ingångna rapporterna hava konjunkturerna vid stenkolsgruvorna i Ruhrdistriktet ytterligare försämrats. I Schlesien och vid brunkolsgruvorna har läget däremot varit tillfredsställande. Det samma gäller om järngruvorna samt malmförädlings- och kaliindustrierna. Vid stålverken och mekaniska verkstäderna förefanns i huvudsak tillräcklig arbetstillgång. Inom de elektriska och kemisk-tekniska industrierna fortforo i allmänhet de goda konjunkturerna; likaså kunde för textilindustriens vidkommande konstateras tillfredsställande och delvis god arbetstillgång. Inom trävaruindustrien och byggnadsverksamheten gjorde sig däremot en svår depression gällande.

Enligt uppgifter från sjukkassorna ökades de försäkringspliktiga manliga medlemmarna under månaden med 0·48 %, de kvinnliga åter med 1·38 %. En dylik ökning inträffar emellertid regel-

bundet vid denna tid på året. För september 1912 voro motsvarande procenttal resp. 0·51 och 2·06 %. Sättes sjukkassemedlemmarnas antal den 1 januari 1905 lika med 100, så blir talet för de manliga medlemmarna den 1 oktober 1913 126 mot 128 vid samma tidpunkt 1912; för de kvinnliga medlemmarna har siffran åter stigit till 144 mot 142 den 1 oktober 1912.

Angående arbetslösheten under september föreligga uppgifter från 50 fackförbund med 1 994 261 medlemmar. Av dessa voro vid månadens slut 2·7 % arbetslösa mot 2·8 % vid månadens början och 1·5 % vid slutet av september 1912.

Enligt arbetsförmedlingens uppgifter kommo under september 1913 på 100 lediga platser för män 160 arbetssökande mot 178 under närmast föregående månad och 141 under september 1912. För kvinnor voro motsvarande siffror 99, 101 och 92. Ehuru tillströmningen av arbetssökande under månaden minskats mera än eljest vid motsvarande årstid är vanligt, har arbetstillgången, såsom av ovanstående siffror framgår, särskilt vad männen angår, varit avsevärt sämre än 1912.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetsförmedling. —

Arbetsförmedling för immigranter i Kanada. Regeringen i Kanada har med stöd av gällande immigrationslag under innevarande år utfärdat en förordning med föreskrifter till skydd för de invandrare, som söka sysselsättning genom enskilda arbetsförmedlingsbyråer. Varje person, firma eller bolag, som önskar driva dylik verksamhet, måste härtill förskaffa sig ett tillståndsbevis av invandringsinspektören i Ottawa. Bevisen, som, därest den sökande i övrigt besitter föreskrivna kvalifikationer, utlämnas kostnadsfritt, gälla endast för löpande kalenderår och kunna av inspektören omedelbart indragas, därest anledning därtill förefinnes. Varje innehavare av dylikt tillståndsbevis är skyldig att hava detsamma anbragt på synligt ställe i sin lokal.

Person eller firma, som driver arbetsförmedlingsverksamhet, må ej genom annonser, brev, affischer eller på annat sätt, muntligen eller skriftligen, lämna arbetssökande invandrare oriktiga uppgifter angående arbetstillfällen och arbetsförhållanden i Kanada.

Innehavare av tillståndsbevis är skyldig att i sina böcker införa noggranna uppgifter om samtliga invandrare, med vilka han kommit i förbindelse; uppgifterna skola avse:

Invandrarens namn och adress.

Ankomstdag till Kanada; landstigningsplats.

Fartyg eller järnvägslinje, som invandraren begagnat sig av.

Namn och adress å närmaste anförvanter.

» » » » anvisad arbetsgivare.

Det anvisade arbetets art; lön och andra arbetsvillkor.

Böckerna skola ständigt hållas tillgängliga för inspektörens ombud.

Förmedlingsavgiften får ej överstiga en dollar; avgiften måste återlämnas, därest den arbetssökande vid sin ankomst till den anvisade arbetsplatsen ej kunnat på utlovade villkor erhålla den sysselsättning, som ställts i utsikt. Utöver den fastställda avgiften må den arbetssökande ej avfordras något slags provision e. d. med undantag av ersättning för resan till den nya arbetsplatsen, därest biljett dit anskaffats av arbetsförmedlaren.

Intet arbete får anvisas en invandrare, utan att förmedlingsbyrån kan förete en skriftlig order från vederbörande arbetsgivare med uppgift å det behövliga antalet arbetare samt de löner och övriga arbetsvillkor, som erbjudas. Ordern får ej vara mer än två månader gammal. Alla ingångna order skola införas i en särskild, för inspektören tillgänglig förteckning.

Tillståndsbeviset förlorar sin giltighet, därest innehavaren blir dömd för något brott. Förseelse mot förordningens föreskrifter straffas med böter intill 100 dollar eller, därest tillgång till böternas gäldande ej finnes, med fängelse intill 3 månader.

(Labour Gazette, Kanada.)

Distriktskonferensen i Malmö den 31 augusti 1913. På inbjudan av centralföreningen för länsförmedlingen i Malmöhus län och styrelsen för Malmö stads arbetsförmedling hölls den 31 augusti innevarande år distriktskonferens i Malmö, till vilken representanter för samtliga arbets-

förmedlingsanstalter inom Skåne och Blekinge hade inbjudits. Vidare hade inbjudan antagits av Socialstyrelsens chef, d:r H. Elmquist, och arbetsförmedlingsinspektören, d:r G. Huss, varjämte åtskilliga arbetsförmedlingsföreståndare infunnit sig.

Sedan mötet öppnats, överlämnades ordet åt d:r G. Huss, som i ett anförande redogjorde för arbetsförmedlingens organisation och utveckling.

Därefter behandlades frågan om arbetsförmedlingens förhållande till stad och landsbygd samt om orsaken till den inom jordbruket rådande arbetsbristen. Härvid framhölls från lantarbetsgivarhåll, huruvida lantbrukarnas fruktan, att den offentliga förmedlingen skulle draga den bästa arbetskraften från landet till städerna, visat sig alldeles ogrundad; tvärtom hade det nu blivit lättare att erhålla arbetare till jordbruket. Vidare betonades, att lantbrukarna vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna erhölle utförligare uppgifter angående de sökandes kvalifikationer än från privata förmedlingskontor, och att det på grund härav vore möjligt för jordbrukarna att placera arbetskraften på det lämpligaste sättet.

I allmänhet förordades den fasta arbetskraften såsom mera gagnande för jordbruket än säsongarbetet. I sammanhang härmed framhölls, att sockerbetsodlingen vore en av de mest påtagliga orsakerna till säsongarbetarnas vandringar från mindre lyckligt lottade provinser. Efter en sommar med god arbetsförtjänst slå sig arbetarna för vintern ofta till ro, och därför hade det nästan ständigt varit brist på arbetare till jordbruket i den trakt, där dessa arbetare höra hemma.

Vid behandlingen av frågan om kvinnornas ställning på arbetsmarknaden påvisades, att arbetsbristen ofta vore betydligt kännbar även inom vissa kvinnliga yrken, inom vilka konkurrensen var stor. Kontant betalning uppskattades av kvinnor i allmänhet vida högre än naturaförmåner. Efterfrågan på platser till fabriker och hotell är synnerligen stor, under det att brist på arbetskraft råder t. ex. inom det husliga området. Vidare påpekades svårigheten att förmå tjänarinnor till att städja sig för längre tid, ett förhållande, som gör, att få dylika bli kunniga i husliga göromål. Därför borde hushållsskolor inrättas och kommissionsverksamheten, som uppmuntrar till omplacering av arbetskraft, borde ombildas.

Sedan därefter frågan angående arbetsförmedling för speciella yrkesgrenar behandlats och några meddelanden lämnats om arbetsförmedlingsförbundets verksamhet samt om sättet för statsbidrag till arbetssökandes resor och om arbetsförmedlingarnas fribrevsrätt, var södra distriktets konferens avslutad.

— Bostadsförhållanden. —

Bostadsräkningen i Paris 1911. Vid en den 5 mars 1911 företagen bostadsräkning i Paris befanns hela antalet till bostäder använda hus utgöra 80 639 med sammanlagt 1 124 849 lägenheter, varav 128 252 avsedda att uthyras möblerade (hotell, pensionat). Av de omöblerade lägenheterna bestodo c:a 33 % av endast ett rum, 26 % av två rum, 20 % av tre rum och 21 % av fyra eller flera rum. Av befolkningen bodde ej fullt 19 % i enrumslägenheter, medan motsvarande tal för lägenheter om två, tre och flera rum voro resp. 26, 24 och 31 %. Till jämförelse kan erinras, att i Stockholm vid 1910 års slut 30 % av samtliga bostadslägenheter bestodo av fyra rum och därutöver, och att dessa lägenheter inneslöto 35 % av befolkningen. Lägenheterna i Stockholm synas alltså genomsnittligen varit något rymligare än i Paris, något som dock motverkas därav, att hushållens storlek i Paris i regel är mindre än i Stockholm; antalet personer per hushåll var nämligen resp. 2·3 och 4·0.

Överbefolkning av bostäderna förekommer också i Paris i mindre utsträckning än i Stockholm. Medan 100 enrumslägenheter i Paris i medeltal inrymde 142 personer, var för Stockholm motsvarande siffra 220. I tvårumslägenheterna utgjorde antalet boende per 100 rum (= 50 lägenheter) resp. 126 och 185, i trerumslägenheterna resp. 100 och 152 o. s. v. I någon mån torde emellertid denna olikhet sannolikt uppvägas därav, att rummen i Stockholm äro större än i Paris.

Med hänsyn till antalet personer per rum hava lägenheterna fördelats i fem grupper, vilkas omfattning framgår av efterföljande sammanställning:

Lägenheter med	% av hela antalet. Paris.	Stockholm.	% av hela befolkningen. Paris.	Stockholm.
mindre än 1/2 rum per person	4·6	18·3	8·3	27·7
mellan 1/2 och 1 » » »	25·1	37·7	34·3	40·8
1 » » »	42·0	20·5	29·7	13·5
mellan 1 och 2 » » »	13·4	13·9	16·5	13·2
minst 2 » » »	14·2	9·6	10·5	4·8
obekant antal » » »	0·7	—	0·7	—
	100·0	**100·0**	**100·0**	**100·0**

En jämförelse i detta hänseende utfaller, såsom av tabellen framgår, obetingat till den svenska huvudstadens nackdel.

De överbefolkade lägenheterna (mer än 2 personer per rum) utgjordes, såsom kunnat väntas, till övervägande delen (57·0 %) av enrumslägenheter; 33·6 % voro tvårumslägenheter; 8·1 % trerumslägenheter. Av hela antalet enrumslägenheter äro 7·8 % enligt ovan nämnda definition att beteckna som överbefolkade, medan för två- och trerumslägenheterna motsvarande tal äro resp. 5·9 och 1·8 %. I fråga om större lägenheter är överbefolkning givetvis än mera sällsynt.

Enligt vad en jämförelse med en år 1901 företagen liknande undersökning giver vid handen, har under de senaste tio åren en ej oväsentlig förbättring i fråga om bostadsförhållandena inträtt. Den del av befolkningen, som lever i överbefolkade bostäder, har sålunda minskats från 14·3 till 8·3 %, en förskjutning som dock ej så mycket beror på en ökning av lägenheternas genomsnittliga storlek som fastmer därpå, att hushållen blivit mindre.

(Recueil de Statistique municipale de la ville de Paris. Stockholms stads statistik, VI.)

Centralbyrå för bostadsstatistik i Tyskland. Tyska riksdagen har i en resolution av den 27 juni 1913, vilken berör åtskilliga bostadsförhållanden, uttalat sig för inrättandet av en byrå för bostadsstatistik inom Statistiska centralverket i Berlin. Minst en gång om året skulle denna byrå meddela resultaten av bostadskontrollen samt lämna en översikt över tomt-, byggnads- och bostadsmarknadens läge. Vissa av dessa uppgifter utföras redan nu av den arbetsstatistiska avdelningen inom Statistiska centralverket. En utvidgning av undersökningarna på detta område synes erbjuda stora möjligheter, trots de svårigheter som uppstå därigenom, att en lag om bostadsinspektion fattas icke blott för hela riket utan även för de flesta förbundsstaterna, varjämte ofullständighet och olikhet råder i fråga om de statistiska uppgifterna angående tomt-, byggnads- och bostadsmarknaden.

— Arbets- och löneförhållanden m. m. —

Vinstandelssystemets tillämpning i England.[1] Enligt till Board of Trade ingångna uppgifter hade t. o. m. juni 1913 i Storbritannien införts vinstandelssystem vid 141 företag gentemot 136 för samma tid år 1912 och 76 år 1911. Arbetarantalet är känt beträffande 139 av de 141 företagen, och utgjorde antalet vid desamma ständigt sysselsatta arbetare 106 097, medan högsta antalet under redogörelseåret 1912—1913 tillfälligt sysselsatta uppgick till 5 435. Vinstandelens belopp, uttryckt i procent av lönen, som endast är känd för 104 firmor, framgår av följande sammanställning:

[1] Jfr »Medd.» 1911, s. 1052.

Vinstbelopp i % av lönen.	Antal företag.	Hela antalet arbetare.	Därav vinstberättigade arbetare.
0 %	16	5 370	3 925
Mindre än 1 %	1	350	280
1—2 »	4	904	858
2—3 »	6	18 476	3 079
3—4 »	13	3 127	1 731
4—5 »	10	13 245	10 908
5—6 »	17	25 202	21 695
6—8 »	21	6 295	4 387
8—10 »	4	7 832	7 153
10—12 »	5	1 189	507
12—16 »	5	5 040	4 076
16—20 »	—	—	—
Över 20 »	2	155	67

För var och en arbetare vid de 104 företag, för vilka uppgifter föreligga, utgjorde vinstbeloppet i medeltal 5·8 % av lönen. Frånräknas de firmor, som under året ej utdelade någon vinst, stiger procentsiffran till 6·2.

93 firmor hava lämnat uppgift på de utbetalta vinstbeloppens absoluta storlek. Dessa uppgingo till 302 488 p. st., vilka fördelades bland 56 677 arbetare. I medeltal erhöll sålunda varje arbetare 5 p. 7 sh. såsom andel i vinsten under året.

(Labour Gazette.)

Vinstandelssystem och arbetares delägarskap i företag. Frågan om vinstandelssystem och arbetares delägarskap i företag har gjorts till föremål för en officiell utredning i England, och resultatet därav föreligger i ett i fjol avgivet utlåtande (Report on Profit-Sharing and Labour Co-partnership in the United Kingdom).

I utlåtandet behandlas vinstandelssystem och arbetares delägarskap dels i kooperativa, dels i icke-kooperativa företag. Antalet hithörande företag av sistnämnda slag utgör 133, av vilka 73 infört vinstandelssystem eller delägarskap under de senaste tio åren. De äldsta vinstandelssystemen datera sig från 40 år tillbaka. Dessutom ha under åren 1829—1910 existerat 163 dylika system, vilka numera upphört.

I utlåtandet lämnas till att börja med en utredning av begreppen »vinstandelssystem» (profit-sharing) och »delägarskap» (labour co-partnership). Det förra innebär, att enligt överenskommelse mellan arbetsgivaren och hans arbetare en del av avlöningen för dessas arbete — utöver den vanliga lönen — skall utgå i form av en på förhand bestämd andel av den vinst, som uppkommer vid det företag, till vilket vinstandelssystemet hänför sig.

I sin enklaste form angives »labour co-partnership» innefatta icke endast det villkoret, »att arbetaren erhåller jämte lönen en andel i företagets slutliga vinst» utan även att han genom att insätta denna vinstandel, helt eller delvis, i företaget »får en aktieägares rättigheter och skyldigheter».

Ehuru sålunda delägarskapet skiljer sig från vinstandelssystemet, växa de upp från samma rot — det förra är endast en ytterligare utveckling av det principiella strävandet att göra förbindelsen intimare mellan kapital, kontroll och arbete.

Det nära sambandet mellan delägarskap och vinstandelssystem belyses av ämnets behandling i andra avdelningen av utlåtandet, vilken innehåller en allmän sammanställning av de inkomna uppgifterna, och där man icke gör ett försök att skilja de olika slagen av system åt utan vid angivandet av deras antal och varaktighet, orsakerna till deras upphörande samt berörda yrkesgrenar för dem tillsammans.

Men ehuru två tydliga klasser av företag kunna urskiljas och ehuru av en undersökning klart framgår, huruvida ett vinstandelssystem är åtföljt av något slags delägarskap, förete de olika systemen inbördes stora skiljaktigheter, vilket illustreras av den ingående analys av nu gällande system, som meddelas i utlåtandet.

Det framhålles i en sammanfattning av utlåtandet, att i de fall, då arbetarna placerat sina vinstandelar i företagen, detta visat sig mycket framgångsrikt, men det betonas också, att stor försiktighet bör iakttagas vid dragandet av slutsatser av allmän karaktär utav dessa resultat, med hänsyn därtill att de experiment, som gjorts, äro av så jämförelsevis färskt datum samt företagna till stor del inom en enda industri (gasverk) och det under mycket gynnsamma omständigheter.

(The Economic Journal.)

— Emigration. —

Utvandringen från Sverige. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar har under innevarande års tredje kvartal varit något större än under motsvarande tid förlidet år.

Enligt de till Socialstyrelsen från vederbörande myndigheter nu inkomna uppgifterna hava under månaderna juli—september från hamnar i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg emigrerat till främmande världsdelar 3 946 i Sverige hemmahörande personer, varjämte 4 045 från annat land utvandrat härifrån. Läggas härtill motsvarande siffror för första och andra kvartalen, befinnes antalet i Sverige hemmahörande personer, som under de gångna tre kvartalen utvandrat över någon av nyssnämnda hamnar, hava varit 11 250, vartill komma 7 252 från annat land (troligen till största delen återvändande svensk-amerikaner). Dessutom hava över Kristiania och Trondhjem emigrerat under årets tredje kvartal 788 och under de tre första kvartalen sammanlagt 2 356 svenskar. Av de 13 606 svenska emigranter, som under årets första nio månader utvandrat över ovannämnda svenska och norska hamnar, voro 8 505 män och 5 101 kvinnor.

Emigrationen från Sverige under de tre första kvartalen av åren 1912 och 1913 fördelar sig i den mån den gått över ovannämnda svenska och norska hamnar, på olika delar av landet på följande sätt:

Län.	Över svenska hamnar år	Över norska hamnar år	Över svenska och norska hamnar år	
	1913.	1913.	1913.	1912.
Stockholms stad	655	9	664	493
Stockholms län	162	10	172	171
Uppsala »	72	2	74	57
Södermanlands »	69	1	70	93
Östergötlands »	452	1	453	341
Jönköpings »	568	1	569	527
Kronobergs »	517	—	517	439
Kalmar »	928	2	930	738
Gottlands »	95	—	95	86
Blekinge »	435	—	435	309
Kristianstads »	425	—	425	398
Malmöhus »	628	—	628	590
Hallands »	703	5	708	520
Göteborgs och Bohus »	680	36	716	689
Älvsborgs »	938	84	1 022	811
Skaraborgs »	473	21	494	390
Värmlands »	859	497	1 356	974
Örebro »	262	31	293	257
Västmanlands »	96	7	103	98
Kopparbergs »	449	84	533	423

Län.	Över svenska hamnar år	Över norska hamnar år	Över svenska och norska hamnar år	
	1913.	1913.	1913.	1912.
Gävleborgs län	496	118	614	410
Västernorrlands »	457	523	980	563
Jämtlands »	125	429	554	469
Västerbottens »	277	256	533	457
Norrbottens »	429	239	668	379
Hela riket	**11 250**	**2 356**	**13 606**	**10 682**
Från annat land	7 252			
Summa	**18502**			

De i Sverige hemmahörande emigranterna hava under detta års nio första månader befordrats från de olika hamnarna i följande antal:

	Jan.—mars.	April—juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Summa. Jan.—sept.
Stockholm	97	188	44	48	126	503
Malmö	545	835	117	205	262	1 964
Hälsingborg	141	249	64	76	108	638
Göteborg	1 662	3 587	712	1 056	1 128	8 145
Kristiania	220	302	80	113	117	832
Trondhjem	406	640	174	169	135	1 524
Summa	**3 071**	**5 801**	**1 191**	**1 667**	**1 876**	**13 606**

I samtliga ovanstående uppgifter ingå icke de, som utvandrat över annan hamn än de nämnda, samt icke heller de, som utflyttat till europeiska länder.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

September månad år 1913.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under september månad.

Översikt av verksamheten under *september* månad år 1913.

September:	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans.*		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
Stockholm	2 087	2 090	1 449	2 051	3 052	1 376	**4 138**	**5 142**	**2 825**
Uppsala län	409	433	313	327	360	239	**736**	**793**	**552**
Södermanlands län	317	354	228	223	246	116	**540**	**600**	**344**
Östergötlands län	1 124	1 100	693	933	1 093	559	**2 057**	**2 193**	**1 252**
Norrköping	601	584	406	372	533	252	**973**	**1 117**	**658**
Jönköpings län	172	132	73	241	267	156	**413**	**399**	**229**
Kronobergs län	44	32	15	73	85	59	**117**	**117**	**74**
Norra Kalmar län	86	59	33	73	95	38	**159**	**154**	**71**
Södra Kalmar län	79	89	63	124	78	48	**203**	**167**	**111**
Blekinge län	212	151	103	294	256	175	**506**	**407**	**278**
Kristianstads län	424	446	328	283	398	206	**707**	**844**	**534**
Malmöhus län. Malmö	857	730	536	1 001	967	666	**1 858**	**1 697**	**1 202**
Malmöhus län. Lund	263	215	152	171	174	92	**434**	**389**	**244**
Malmöhus län. Landskrona	137	105	82	84	100	54	**221**	**205**	**136**
Malmöhus län. Hälsingborg	398	299	198	285	354	182	**683**	**653**	**380**
Malmöhus län. Ystad	86	55	35	102	97	57	**188**	**152**	**92**
Malmöhus län. Trelleborg	120	175	111	49	66	38	**169**	**241**	**149**
Malmöhus län. Eslöv	178	156	131	54	68	45	**232**	**224**	**176**
Malmöhus län. Skurup	58	60	53	30	68	29	**88**	**128**	**82**
Hallands län	202	209	116	174	190	128	**376**	**399**	**244**
Göteb. o. Bohus län	121	130	83	149	216	74	**270**	**346**	**157**
Göteborg	1 248	1 358	1 209	966	1 546	790	**2 214**	**2 904**	**1 999**
Skaraborgs län	107	154	65	87	165	56	**194**	**319**	**121**
Värmlands län	85	87	66	84	176	71	**169**	**263**	**137**
Örebro län	276	294	187	310	395	206	**586**	**689**	**393**
Västmanlands län	357	409	229	301	465	235	**658**	**874**	**464**
Kopparbergs län	173	162	119	259	290	196	**432**	**452**	**315**
Gävle stad och län	224	176	143	144	165	85	**368**	**341**	**228**
Västernorrlands län	94	144	72	152	150	72	**246**	**294**	**144**
Jämtlands län	86	84	56	145	152	86	**231**	**236**	**142**
Västerbottens län	50	40	23	145	172	86	**195**	**212**	**109**
Norrbottens län	59	74	47	87	119	69	**146**	**193**	**116**
Tillsammans sept. 1913	**10 734**	**10 586**	**7 417**	**9 773**	**12 558**	**6 541**	**20 507**	**23 144**	**13 958**
» » 1912	9 940	9 655	6 618	9 249	10 584	5 667	19 189	20 239	12 285
» aug. 1913	11 944	10 902	7 828	7 511	9 387	4 522	19 455	20 289	12 350

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:dje sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—september.			
	Sept. 1912.	Aug. 1913.	Sept. 1913.	Sept. 1912—sept. 1913.		Aug. 1913—sept. 1913.		Hela antalet.		Ökning (+) eller minskning (—) 1912/1913.	
				Antal.	%.	Antal.	%.	1912.	1913.	Antal.	%.
Stockholm	2 543	2 139	*2 825*	+ 282	+ 11	+ 686	+ 32	17 148	18 158	+ 1 010	+ 6
Uppsala län	540	673	*552*	+ 12	+ 2	— 121	— 18	3 000	3 037	+ 37	+ 1
Södermanlands län	286	582	*344*	+ 58	+ 20	— 238	— 41	1 873	2 165	+ 292	+ 16
Östergötlands län	1 237	1 218	*1 253*	+ 15	+ 2	+ 34	+ 3	5 868	5 995	+ 127	+ 2
Norrköping	606	626	*658*	+ 52	+ 9	+ 32	+ 5	3 559	3 865	+ 306	+ 9
Jönköpings län	262	197	*229*	— 33	— 13	+ 32	+ 16	1 298	1 493	+ 195	+ 15
Kronobergs län[1]	32	65	*74*	+ 42	+ 131	+ 9	+ 14	73	393	+ 320	—
Norra Kalmar län	52	80	*71*	+ 19	+ 37	— 9	— 11	475	452	— 23	— 5
Södra Kalmar län	118	94	*111*	— 7	— 6	+ 17	+ 18	782	859	+ 77	+ 10
Blekinge län	326	260	*278*	— 48	— 15	+ 18	+ 7	1 888	1 989	+ 101	+ 5
Kristianstads län	296	424	*534*	+ 238	+ 80	+ 110	+ 26	1 804	2 839	+ 1 035	+ 57
Malmöhus län. Malmö	1 158	913	*1 202*	+ 44	+ 4	+ 289	+ 32	6 770	7 429	+ 659	+ 10
Malmöhus län. Lund	245	243	*244*	— 1	—	+ 1	—	1 431	1 421	— 10	— 1
Malmöhus län. Landskrona	108	109	*136*	+ 28	+ 26	+ 27	+ 25	817	887	+ 70	+ 9
Malmöhus län. Hälsingborg	412	276	*380*	— 32	— 8	+ 104	+ 38	2 868	2 839	— 29	— 1
Malmöhus län. Ystad	86	92	*92*	+ 6	+ 7	± 0	± 0	519	644	+ 125	+ 24
Malmöhus län. Trelleborg	157	108	*149*	— 8	— 5	+ 41	+ 38	950	789	— 161	— 17
Malmöhus län. Eslöv	165	151	*176*	+ 11	+ 7	+ 25	+ 17	1 047	1 147	+ 100	+ 10
Malmöhus län. Skurup	71	83	*82*	+ 11	+ 15	— 1	— 1	430	520	+ 90	+ 21
Hallands län	229	204	*244*	+ 15	+ 7	+ 40	+ 20	1 533	1 599	+ 66	+ 4
Göteb. o. Bohus län	121	121	*157*	+ 36	+ 30	+ 36	+ 30	1 005	1 155	+ 150	+ 15
Göteborg	1 497	1 516	*1 999*	+ 502	+ 34	+ 483	+ 32	10 078	12 485	+ 2 407	+ 24
Skaraborgs län	75	149	*121*	+ 46	+ 61	— 28	— 19	533	706	+ 173	+ 32
Värmlands län	110	100	*137*	+ 27	+ 25	+ 37	+ 37	698	873	+ 175	+ 25
Örebro län	306	336	*393*	+ 87	+ 28	+ 57	+ 17	1 857	2 423	+ 566	+ 30
Västmanlands län	386	785	*464*	+ 78	+ 20	— 321	— 41	2 627	2 968	+ 341	+ 13
Kopparbergs län	288	161	*315*	+ 27	+ 9	+ 154	+ 96	1 716	1 994	+ 278	+ 16
Gävle stad och län	206	179	*228*	+ 22	+ 11	+ 49	+ 27	1 288	1 528	+ 240	+ 19
Västernorrlands län	78	121	*144*	+ 66	+ 85	+ 23	+ 19	905	1 288	+ 383	+ 42
Jämtlands län	91	117	*142*	+ 51	+ 56	+ 25	+ 21	728	981	+ 253	+ 35
Västerbottens län[1]	95	117	*109*	+ 14	+ 15	— 8	— 7	441	752	+ 311	+ 71
Norrbottens län	103	111	*116*	+ 13	+ 13	+ 5	+ 5	754	932	+ 178	+ 24
Tillsammans	**12 285**	**12 350**	**13 958**	**+ 1 673**	**+ 14**	**+ 1 608**	**+ 13**	**76 763**	**86 605**	**+ 9 842**	**+ 13**
Därav jordbruk, skogshushållning m. m.	3 161	4 603	*3 578*	+ 417	+ 13	— 1 025	— 22	18 376	20 484	+ 2 108	+ 11
» övriga näringsgrenar	9 124	7 747	*10 380*	+ 1 256	+ 14	+ 2 633	+ 34	58 387	66 121	+ 7 734	+ 13

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 20 507 ansökningar om arbete, varav 10 734 av män och 9 773 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 23 144 lediga platser, nämligen 10 586 för män och 12 558 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 13 958, av vilka 7 417 besattes med män och 6 541 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 89 ansökningar om arbete, gentemot 96 ansökningar under näst föregående månad och 95 under september 1912. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under månaden 60, gentemot 61 under såväl näst föregående månad som under september 1912.

[1] Anstalten började sin verksamhet under år 1912.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Arbetsmarknadens allmänna läge har under september månad fortfarande varit synnerligen gott. Inom jordbruket var arbetstillgången ganska riklig, särskilt för tillfälliga arbetare till skördearbetet liksom även för årsarbetare till höstflyttningen.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man en stark framåtgång i jämförelse med såväl motsvarande tidpunkt under föregående år som med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med september 1912 till 1 673 eller 14 % (därav för jordbruket m. m. 417 eller 13 % och för övriga näringsgrenar 1 256 eller 14 %); i förhållande till resultaten under nästföregående månad utgjorde ökningen 1 608 eller 13 % (för jordbruket m. m. dock en minskning av 1 025 eller 22 %, men för övriga näringsgrenar en ökning av 2 633 eller 34 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Det torde vara nog att här ytterligare betona, hurusom alltjämt en synnerligen skarp skillnad framträder mellan å ena sidan jordbruket och skogshushållningen, där i allmänhet rik arbetstillgång yppas, samt å den andra sidan de industriella yrkena m. fl., vilka visa överflöd på arbetskraft.

Den grundväsentliga skillnaden mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.			*Tillsatta platser.*		
Jordbruket m. m.	Sept. 1912.	Aug. 1913.	Sept. 1913.	Sept. 1912.	Aug. 1913.	Sept. 1913.
Män	80	95	*81*	62	68	*63*
Kvinnor	53	55	*54*	36	38	*38*
Tillsammans	**74**	**87**	*75*	**56**	**62**	*57*
Övriga näringsgrenar.						
Män	122	127	*118*	73	77	*76*
Kvinnor	92	85	*81*	56	57	*54*
Tillsammans	**103**	**101**	*94*	**62**	**60**	*61*
Samtliga yrkesgrenar.						
Män	103	110	*101*	69	72	*70*
Kvinnor	87	80	*78*	54	48	*52*
Tillsammans	**95**	**96**	*89*	**61**	**61**	*60*

Sveriges offentliga arbetsförmedling *september* 1913.

Sammandrag för *samtliga anstalter*.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100[1] lediga platser kommo:	
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	ansökningar om arbete.	tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	3 872	4 781	3 016	805	1 483	562	**4 677**	**6 264**	**3 578**	75	57
II. Gruvdrift och malmförädling	39	61	37	—	—	—	**39**	**61**	**37**	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
A Jord-, sten- och glasindustri	103	72	49	1	—	—	**104**	**72**	**49**	144	68
B Metall- o. maskinindustri	616	468	308	30	24	11	**646**	**492**	**319**	131	65
C Trävaruindustri	218	218	116	5	—	—	**223**	**218**	**116**	102	53
D Byggnadsverksamhet	1 063	1 236	938	1	3	3	**1 064**	**1 239**	**941**	86	76
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	41	30	18	7	14	11	**48**	**44**	**29**	—	—
F Textilindustri	77	17	13	99	46	13	**176**	**63**	**26**	279	41
G Beklädnadsindustri	56	36	25	180	124	63	**236**	**160**	**88**	148	55
H Närings- och njutningsämnesindustri	194	115	72	186	166	74	**380**	**281**	**146**	135	52
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	24	18	16	9	9	7	**33**	**27**	**23**	—	—
J Trämasse- och pappersindustri	23	26	17	21	20	6	**44**	**46**	**23**	—	—
K Grafisk industri	25	11	4	7	7	—	**32**	**18**	**4**	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	259	105	82	37	25	17	**296**	**130**	**99**	228	76
IV. Handel och samfärdsel:											
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	86	36	27	73	34	21	**159**	**70**	**48**	227	69
B Butiks- och magasinspersonal	373	428	309	308	128	68	**681**	**556**	**377**	122	68
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	98	63	46	746	982	449	**844**	**1 045**	**495**	81	47
D Landtransport	879	938	590	144	152	72	**1 023**	**1 090**	**662**	94	61
E Vattentransport	208	100	82	2	2	—	**210**	**102**	**82**	206	80
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	7	12	7	4	7	6	**11**	**19**	**13**	—	—
V. Husligt arbete	11	6	1	6 852	9 287	5 130	**6 863**	**9 293**	**5 131**	74	55
VI. Allmän och litterär verksamhe	24	35	28	67	36	20	**91**	**71**	**48**	128	68
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	2 438	1 774	1 616	189	9	8	**2 627**	**1 783**	**1 624**	147	91
Summa för sep. 1913	**10 734**	**10 586**	**7 417**	**9 773**	**12 558**	**6 541**	**20 507**	**23 144**	**13 958**	**89**	**60**
» » » 1912	9 940	9 655	6 618	9 249	10 584	5 667	19 189	20 239	12 285	95	61

[1] Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till förestående tabell. I nedanstående översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.		
	Sept. 1912.	Aug. 1913.	Sept. 1913.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	74	87	*75*
Metall- och maskinindustri	141	156	*131*
Trävaruindustri	190	106	*102*
Byggnadsverksamhet	108	86	*86*
Textilindustri	292	210	*279*
Beklädnadsindustri	263	125	*148*
Närings- och njutningsämnesindustri	150	149	*135*
Kontors- o. d. personal	321	252	*227*
Butiks- o. d. personal	143	165	*122*
Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	98	61	*81*
Landtransport	91	120	*94*
Husligt arbete	84	80	*74*
Grovarbete	135	162	*147*

Flera av ovanstående näringsgrupper utvisa ganska riklig tillgång på arbetskraft. Emellertid inträdde under månaden förbättring inom grupperna metall- och maskinindustri, trävaruindustri, närings- och njutningsämnesindustri, för kontors-, butiks- o. d. personal samt inom grupperna landtransport och grovarbete.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 112 platser för hushållerskor, 515 för hus- och barnjungfrur, 388 för kokerskor och köksor, 1 608 för ensamjungfrur samt 2 310 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurantrörelse anställdes 92 servitriser, 58 städerskor, 39 kokerskor, 213 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 78, i jordbruks- o. d. arbete 562. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 24, smeder och hovslagare 51, filare och bänkarbetare 35, maskinarbetare 51, sågverks- och trädgårdsarbetare 78, möbel- och finsnickare 16, jord-, beton- o. d. arbetare 391, murare 72, murarbetsmän och tegelbärare 159, byggnadssnickare och timmermän 232, måleriarbetare 23, handels- och lagerarbetare 193, springpojkar 314, kuskar och åkeriarbetare 117, stuveriarbetare 45, grovarbetare 1 601 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 43, tjänare på stat 608, tjänare i husbondes kost 1 024, tillfälliga arbetare 1 219, trädgårdspersonal 77, skogspersonal 35 samt diverse andra arbetare 10.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 2 140 platser, varav 1 701 manliga och 439 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 1 785, 1 410 och 375 samt under nästlidna månad resp. 2 197, 1 858

och 339. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga länsanstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *september* månad tillsatts utom resp. orter.

	September 1913. Manliga.	Kvinnliga.	Tillsammans.	Sept. 1912.	Aug. 1913.
Stockholm	207	34	**241**	189	313
Uppsala län	42	21	**63**	56	94
Södermanlands län	9	6	**15**	9	35
Östergötlands län	16	20	**36**	21	13
Norrköping	257	53	**310**	275	385
Jönköpings län	18	20	**38**	34	38
Kronobergs län	1	8	**9**	1	6
Norra Kalmar län	1	7	**8**	1	6
Södra Kalmar län	2	—	**2**	5	7
Blekinge län	7	20	**27**	65	20
Kristianstads län	77	47	**124**	56	134
Malmöhus län. Malmö	218	31	**249**	260	224
Lund	126	8	**134**	106	123
Landskrona	45	7	**52**	47	52
Hälsingborg	110	8	**118**	165	136
Ystad	29	21	**50**	40	46
Trelleborg	69	9	**78**	59	65
Eslöv	114	22	**136**	122	116
Skurup	48	28	**76**	59	70
Hallands län	7	6	**13**	17	2
Göteb. o. Bohus län	14	2	**16**	4	20
Göteborg	210	15	**225**	119	201
Skaraborgs län	2	3	**5**	1	5
Värmlands län	—	4	**4**	1	6
Örebro län	24	4	**28**	17	27
Västmanlands län	14	10	**24**	5	15
Kopparbergs län	18	10	**28**	17	5
Gävle stad och län	13	1	**14**	17	15
Västernorrlands län	1	5	**6**	14	14
Jämtlands län	—	3	**3**	2	—
Västerbottens län	2	6	**8**	1	4
Norrbottens län	—	—	—	—	—
Tillsammans sept. 1913	**1 701**	**439**	**2 140**	**1 785**	**2 197**
» » 1912	1 410	375	1 785	—	—
» aug. 1913	1 858	339	2 197	—	—

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

Arbetsmarknaden synes under september fortvarande varit mycket tillfredsställande. Endast i ett par landsorter — Västmanlands och Västerbottens län — uppgives mot slutet av månaden någon nedgång hava inträtt. I Örebro angives arbetstillgången som ringa inom nästan alla branscher, med undantag dock för stadens viktigaste näringsgren, skoindustrien. Åtskilliga arbetare, som under de senare åren flyttat in till staden, hava därför, i brist på lämpligt arbete, återgått till jordbruket. I Norrköping har, liksom under före-

gående månad, på grund av den mindre livliga byggnadsverksamheten förekommit någon arbetslöshet bland grovarbetarna. Samma synes förhållandet hava varit i Kalmar, medan i Ystad arbetsmarknaden betecknas som dålig för byggnadsarbetare inom samtliga fack. Å andra sidan har byggnadsverksamheten varit synnerligen livlig bland annat i Stockholm och Malmö samt Blekinge, Hallands och Kopparbergs län.

Bland yrkesarbetare till industrien nämnas särskilt järn- och metallarbetare hava varit föremål för livlig efterfrågan i Stockholm och Malmö, Östergötland, Halland och Västmanland. I Jönköpings län hava, liksom förut under året, arbetstillfällen erbjudits för dikningsarbetare vid mossarna, och i Kopparbergs län har tillgången på gruvarbetare visat sig otillräcklig. Inom transportarbetarfacket synes arbetstillgången varit synnerligen riklig i Hälsingborg och Trälleborg; i den förstnämnda hamnstaden anmärkes såsom en följd härav, att ett flertal yngre kraftiga arbetare från landsbygden passat på tillfället att få sysselsättning och därmed möjlighet att kvarstanna i staden under längre eller kortare tid.

Inom jordbruket har liksom förut under sommaren tillfällig sysselsättning flerstädes kunnat beredas vid skördearbetet, varjämte årsarbetare till höstflyttningen efterfrågats. Såsom i förra månadsredogörelsen framhölls, visa arbetarna i allmänhet mindre benägenhet att i god tid bestämma sig för nya platser. Från Skaraborgs län har emellertid även framhållits önskvärdheten av, att arbetsgivarna ej uppsköte med att anlita arbetsförmedlingen, intill dess andra utvägar visat sig omöjliga. I fråga om tillgången på jordbruksarbetare kan man, som förut påpekats, konstatera en viss motsättning mellan Skåne och de mellansvenska landskapen. I Malmö har det t. ex. varit överflöd på sökande till statartjänster, medan ogifta arbetare varit svåra att anskaffa. I Södermanland samt Öster- och Västergötland är åter bristen på gifta arbetare mest kännbar.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Uppsala län.			Södermanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	**153**	**351**	**162**	**361**	**435**	**321**	**232**	**352**	**194**
Därav kvinnor	14	40	1	83	108	72	56	100	41
II. Gruvdrift och malmförädling	**1**	—	—	—	—	—	—	**8**	**2**
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	**6**	**7**	**2**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	—	—						
B Metall- och maskinindustri	**214**	**137**	**71**	**13**	**11**	**8**	**26**	**16**	**15**
Därav kvinnor	19	21	8						
C Trävaruindustri	**33**	**33**	**15**	**1**	**3**	**1**	—	**1**	**1**
Därav kvinnor	1	—	—						
D Byggnadsverksamhet	**437**	**410**	**336**	**18**	**36**	**28**	**6**	**10**	**5**
Därav kvinnor	—	3	3						
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	**5**	**10**	**1**	**1**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	2	—						
F Textilindustri	**1**	**3**	**1**	—	—	—	—	**3**	—
Därav kvinnor	1	—	—				—	3	—
G Beklädnadsindustri	**54**	**43**	**15**	**1**	**1**	—	—	—	—
Därav kvinnor	47	39	13	1	—	—			
H Närings- och njutningsämnesindustri	**73**	**33**	**18**	**3**	**3**	**2**	**3**	**6**	**4**
Därav kvinnor	43	23	12	—	1	1	3	5	3
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	**2**	**7**	**4**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	2	1						
J Trämasse- och pappersindustri	**11**	**12**	**3**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	6	9	1						
K Grafisk industri	**9**	**9**	**1**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	4	—						
L Industri och hantverk ej särskilt specif.	**45**	**30**	**23**	**8**	**3**	**3**	**19**	**5**	**4**
Därav kvinnor	6	5	3				4	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	**97**	**36**	**21**	**1**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	57	22	11						
B Butiks- o. magasinspersonal.	**228**	**239**	**128**	**11**	**5**	**4**	**11**	**5**	**4**
Därav kvinnor	74	36	8	4	2	1	7	3	3
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	**200**	**280**	**79**	**15**	**13**	**9**	**14**	**11**	**7**
Därav kvinnor	170	266	71	14	12	9	14	10	7
D Landtransport	**241**	**457**	**238**	**21**	**29**	**12**	**19**	**12**	**10**
Därav kvinnor	15	29	1	2	2	2	5	1	—
E Vattentransport	**47**	**14**	**12**	**1**	—	—	**3**	**4**	**2**
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	**10**	**15**	**10**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	7	6						
V. Husligt arbete	**1 561**	**2 534**	**1 231**	**221**	**284**	**154**	**131**	**123**	**61**
Därav kvinnor	1 561	2 534	1 231	221	284	154	131	123	61
VI. Allmän och litterär verksamhet	**39**	**14**	**8**	**1**	**1**	—	**3**	**1**	**1**
Därav kvinnor	24	3	—	1	1	—	3	1	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**671**	**468**	**446**	**59**	**19**	**10**	**73**	**43**	**34**
Därav kvinnor	2	7	6	1	—	—			
Summa för september månad år 1913	**4 138**	**5 142**	**2 825**	**786**	**793**	**552**	**540**	**600**	**344**
Därav kvinnor	2 051	3 052	1 876	327	360	239	223	246	116
» » » månad år 1912	4 015	4 679	2 543	712	759	540	452	479	286
Därav kvinnor	2 159	2 765	1 866	322	347	235	176	198	91

Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			Blekinge län.			
Norrköping.			Övriga anstalter.															
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
239	424	243	1 041	1 202	723	124	118	49	28	17	10	105	106	66	104	102	49	I.
19	58	18	187	277	133	16	53	9	4	5	3	18	26	13	31	34	17	
1	—	—	3	3	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
5	—	—	11	—	—	4	22	9	1	—	—	6	1	1	5	—	—	*A*
32	18	13	21	22	5	19	19	10	3	2	2	6	1	—	8	3	3	*B*
13	4	2	13	4	2	10	8	3	1	1	—	5	1	1	2	—	—	*C*
59	26	21	28	28	10	1	1	1	3	—	—	10	39	22	12	12	12	*D*
1	1	1	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*E*
85	17	6	12	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	*F*
32	14	4	12	1	—	2	—	—							2	—	—	
12	3	3	14	10	5	6	1	—	1	—	—	2	1	1	2	2	1	*G*
11	2	2	9	8	3	6	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	
31	18	10	26	28	14	6	8	4	—	3	1	12	10	5	7	15	13	*H*
13	13	7	15	20	9	3	6	2	—	3	1	7	5	1	1	4	2	
1	—	—	1	1	1	2	1	1	—	1	1	11	10	10	—	—	—	*I*
			—	1	1	2	1	1				2	2	2				
6	9	2	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	*J*
1	1	1				1	—	—										
9	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
2	3	—																
11	4	3	17	5	4	3	—	—	—	—	—	9	3	2	10	6	3	*L*
															—	1	1	
																		IV.
3	—	—	7	8	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	*A*
			2	4	2													
14	13	11	19	6	3	1	1	1	2	1	1	13	2	—	10	7	5	*B*
6	6	5	17	3	2	1	1	1	—	1	1	7	1	—	8	4	2	
32	64	40	35	49	31	18	16	13	6	12	9	14	16	8	18	15	12	*C*
24	59	36	32	46	28	16	14	12	5	10	7	13	16	7	16	14	11	
41	44	31	65	32	21	7	3	2	—	1	—	12	7	3	23	15	12	*D*
6	8	4	31	5	3	—	1	1				—	1	—				
23	1	—	3	9	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	—	—	*E*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	*F*
80	364	172	614	726	378	193	188	128	61	65	46	143	117	60	235	199	142	V.
80	364	172	614	726	378	193	188	128	61	65	46	143	117	60	235	199	142	
4	5	3	3	12	10	1	2	2	2	1	1	6	5	3	—	—	—	VI.
3	3	1	3	2	—	1	2	2	2	1	1	6	5	3				
271	97	96	122	47	32	12	9	6	8	13	3	5	1	—	59	27	22	VII.
175	2	2	11	—	—													
973	1 117	658	2 057	2 193	1 252	413	399	229	117	117	74	362	321	182	506	407	278	
372	533	252	933	1 093	559	241	267	156	73	85	59	197	173	86	294	256	175	
957	1 108	606	1 939	2 160	1 237	447	398	262	60	44	32	328	244	170	616	449	326	
397	507	258	869	1 065	544	259	262	167	42	36	25	174	137	94	326	261	181	

Yrkesgrupper.	Kristianstads län.			Malmöhus					
				Malmö.			Hälsingborg.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	424	498	345	228	331	222	124	188	85
Därav kvinnor	64	110	47	16	47	17	20	29	2
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	11	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	6	6	3	4	—	1	4	4	4
B Metall- och maskinindustri	2	2	—	52	32	15	28	18	14
Därav kvinnor				11	1	1			
C Trävaruindustri	2	6	—	12	17	5	7	2	—
Därav kvinnor				1	—	—	1	—	—
D Byggnadsverksamhet	24	17	13	92	135	93	52	42	37
Därav kvinnor				1	—	—			
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	1	—	—	1	15	14	13	1	—
Därav kvinnor				—	11	11	3	—	—
F Textilindustri	—	—	—	7	—	—	5	—	—
Därav kvinnor				7	—	—	5	—	—
G Beklädnadsindustri	1	1	—	42	31	25	18	4	4
Därav kvinnor				37	28	23	14	4	4
H Närings- och njutningsämnesindustri	2	6	2	41	20	9	42	16	6
Därav kvinnor	—	2	1	25	11	8	24	12	5
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	2	—	—	1	—	—
Därav kvinnor				1	—	—			
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	9	—	—	4	2	1
Därav kvinnor				7	—	—	3	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	3	—	—	1	—	—
Därav kvinnor				1	—	—			
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	91	24	22	16	6	5
Därav kvinnor				21	12	11			
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	30	9	9	—	—	—
Därav kvinnor				11	7	7			
B Butiks- och magasinspersonal	4	2	2	128	41	31	13	5	3
Därav kvinnor				88	21	15	11	3	1
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	55	69	41	77	61	38	39	46	27
Därav kvinnor	53	66	39	68	60	38	29	44	26
D Landtransport	9	11	4	185	134	73	76	21	13
Därav kvinnor	1	2	1	42	68	34	17	5	2
E Vattentransport	1	—	—	23	6	6	14	1	—
Därav kvinnor							1	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	165	218	118	660	699	499	156	257	142
Därav kvinnor	165	218	118	659	699	499	156	257	142
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	5	5	5	2	—	—
Därav kvinnor				5	2	2	1	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	11	8	6	166	137	135	57	40	39
Summa för september månad år 1913	707	844	534	1 858	1 697	1 202	683	653	380
Därav kvinnor	283	398	206	1 001	967	666	285	354	182
» » » månad år 1912	437	508	296	1 887	1 481	1 158	741	649	412
Därav kvinnor	231	282	146	968	762	563	281	314	156

l å n.			Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.						Skaraborgs län.			
Övriga anstalter.						Göteborg.			Övriga anstalter.						
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
471	689	424	122	131	75	117	133	78	74	96	46	77	151	48	I.
53	154	44	24	14	12	11	28	3	32	35	8	4	30	3	
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
															III.
14	4	3	6	3	1	12	18	18	1	—	—	—	—	—	*A*
37	20	14	2	13	2	109	115	106	2	4	2	1	1	1	*B*
						—	1	1							
6	5	1	7	—	—	38	37	32	7	—	—	—	—	—	*C*
						2	—	—							
66	59	38	16	54	34	120	180	163	8	11	11	—	—	—	*D*
10	5	5	1	—	—	8	9	7	—	—	—	—	—	—	*E*
2	—	—				—	1	—							
9	1	1	13	—	—	35	32	15	1	3	1	—	—	—	*F*
7	1	1	4	—	—	26	24	7	—	2	—				
10	1	1	3	2	2	25	28	4	2	1	1	21	21	21	*G*
8	1	1	2	1	1	14	22	3	2	1	1	8	8	8	
28	15	11	5	12	4	34	35	16	5	5	1	12	14	5	*H*
7	9	5	2	5	—	12	19	4	1	5	1	6	11	3	
—	—	—	—	—	—	5	6	5	7	—	—	—	—	—	*I*
						—	3	2	2	—	—				
1	—	—	—	—	—	4	17	11	—	—	—	—	—	—	*J*
1	—	—				1	10	4							
—	—	—	2	—	—	7	3	1	—	—	—	—	—	—	*K*
						2	—	—							
19	16	14	—	—	—	6	5	1	2	1	1	—	—	—	*L*
						1	3	—							
															IV.
—	—	—	—	—	—	16	15	11	—	—	—	1	1	1	*A*
						1	—	—							
20	20	15	6	1	1	140	170	145	9	5	2	3	2	2	*B*
9	6	6	2	1	1	50	24	14	1	1	1	2	1	1	
23	27	19	9	20	18	76	116	21	9	16	9	2	6	—	*C*
21	26	18	5	17	15	71	107	14	9	13	6	2	5	—	
61	42	33	33	13	10	127	187	144	6	5	3	1	2	—	*D*
7	4	2	4	4	4	10	17	14	1	—	—				
7	—	—	2	—	—	51	42	39	3	6	3	—	—	—	*E*
—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	*F*
384	372	238	127	147	94	757	1 290	724	101	158	56	65	110	41	V.
374	372	238	127	147	94	757	1 284	723	101	158	56	65	110	41	
1	3	3	4	1	1	15	9	3	—	1	1	—	—	—	VI.
1	—	—	4	1	1	8	3	1	—	1	1				
163	60	59	18	2	2	512	455	453	33	34	20	11	11	2	VII.
1 332	1 339	879	376	399	244	2 214	2 904	1 999	270	346	157	194	319	121	
490	573	315	174	190	128	966	1 546	790	149	216	74	87	165	56	
1 257	1 321	832	358	371	229	1 752	2 191	1 497	253	276	121	128	188	75	
423	493	270	185	204	127	717	976	485	144	163	58	53	93	34	

Yrkesgrupper.	Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	51	78	43	173	237	92	248	401	184
Därav kvinnor	3	25	2	43	97	27	62	126	61
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	4	10	4	4	19	17
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	2	2	2	8	2	2	2	1	1
B Metall- och maskinindustri	—	1	1	10	7	5	22	17	8
Därav kvinnor							—	1	1
C Trävaruindustri	3	1	—	7	3	—	3	2	—
D Byggnadsverksamhet	4	11	4	14	18	11	33	34	29
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	1	—	—	1	—	—
F Textilindustri	—	—	—	1	—	—	—	2	1
Därav kvinnor							—	1	1
G Beklädnadsindustri	—	—	—	4	2	2	3	3	1
Därav kvinnor				3	2	2	3	3	1
H Närings- och njutningsämnesindustri	2	—	—	11	3	3	9	8	4
Därav kvinnor				7	3	3	1	3	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor									
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	10	2	2	8	3	—
Därav kvinnor				1	—	—	1	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	—	—	—	1	1	1
Därav kvinnor							1	1	1
B Butiks- o. magasinspersonal	3	1	—	13	6	6	3	5	1
Därav kvinnor	—	1	—	7	1	1	—	3	—
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	9	15	6	20	9	8	11	19	9
Därav kvinnor	8	14	5	17	8	7	8	18	8
D Landtransport	1	1	—	10	11	9	7	9	8
Därav kvinnor				1	2	2	—	3	2
E Vattentransport	—	—	—	—	—	—	—	10	10
Därav kvinnor									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	1	1	1
V. Husligt arbete	73	135	64	229	281	163	225	305	159
Därav kvinnor	73	135	64	229	281	163	225	305	159
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	1	—	2	1	1	—	1	—
Därav kvinnor	—	1	—	2	1	1	—	1	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	20	17	17	69	97	85	77	33	30
Summa för september månad år 1913	169	263	137	586	689	393	658	874	464
Därav kvinnor	84	176	71	310	395	206	301	465	235
» » » månad år 1912	164	204	110	583	432	306	558	643	386
Därav kvinnor	81	127	61	260	221	130	254	326	175

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.			
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
64	70	40	36	20	14	18	25	12	43	70	42	15	30	6	5	9	5	I.
17	23	12	5	2	—	2	15	5	10	19	6	9	24	4	2	4	2	
8	13	9	2	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	II.
																		III.
2	2	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*A*
11	8	8	18	13	8	2	1	1	—	—	—	—	—	—	8	11	7	*B*
4	3	1	21	40	35	9	24	5	4	7	—	13	12	10	2	4	2	*C*
13	28	18	27	37	27	1	18	7	3	11	9	2	1	1	15	21	11	*D*
—	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*E*
—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
			1	—	—													
3	—	—	9	1	1	1	2	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	*G*
3	—	—	7	—	—	—	2	—	—	1	1	2	1	—				
10	9	6	12	6	6	1	4	1	4	1	1	1	3	—	—	—	—	*H*
8	4	4	4	—	—	1	2	1	3	—	—							
1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*I*
1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	*J*
			1	—	—													
—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
—	—	—	14	11	8	5	3	2	1	—	—	1	1	1	1	2	1	*L*
			3	4	2													
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	IV.
						1	—	—										*A*
6	5	4	8	1	—	2	7	4	5	1	—	5	2	2	4	3	2	*B*
4	3	2	1	1	—				4	1	—	3	2	2	2	2	1	
25	32	23	16	18	6	24	18	12	51	47	23	15	13	7	31	37	20	*C*
24	29	20	16	18	6	23	18	12	47	45	22	13	12	6	28	35	19	
15	5	4	28	23	20	9	11	5	8	2	1	16	10	4	2	3	2	*D*
			2	—	—													
—	—	—	18	2	1	2	6	4	1	—	—	1	1	—	—	—	—	*E*
						1	2	—										
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
201	227	154	104	139	76	124	110	54	81	85	57	117	132	73	55	78	47	V.
201	227	154	104	139	76	124	110	54	81	85	57	117	132	73	55	78	47	
2	4	4	—	1	1	—	1	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	VI.
2	4	4	—	1	1	—	1	—	—	1	—	1	1	1				
66	45	41	44	26	22	45	58	37	30	10	8	4	3	2	21	23	17	VII.
432	452	315	368	341	228	246	294	144	231	236	142	195	212	109	146	193	116	
259	290	196	144	165	85	152	150	72	145	152	86	145	172	86	87	119	69	
422	432	288	345	288	206	175	177	78	280	323	91	161	233	95	162	202	103	
242	262	156	125	116	66	149	154	63	191	236	69	92	120	61	131	157	86	

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Obs! Siffrorna för åren 1904—1909 angiva medelpris för

	Varuslag.	Kvantitet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjölk: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	»	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	»	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	»	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, »	»	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, »	»	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	»	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta »	»	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	»	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog.	129	133	142	150	148	151	149	149
13	» konserverade	»							134	128
14	Potatis: gammal	5 lit.	—	29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	»							76	48
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor	»	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg- » » »	»	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, » » »	»	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 31	[1] 31	[1] 31	[1] 32	[1] 33	[1] 33	34	32
22	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	—	[2] 57	[2] 58	[2] 59	[2] 59	[2] 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, söt	»	35	34	35	35	39	39	39	37
25	» » sur	»	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, bakat med vatten	»	—	42	44	46	51	53	45	44
28	» » » mjölk	»							61	60
29	Nötkött, färskt: stek	»	91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött	»	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalvkött, stek: gödkalv	»	102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv	»	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Fårkött: färskt, stek	»	103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt »	»	115	117	132	131	121	127	138	129
38	» amerikanskt	»	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda	»	—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill	»	31	33	34	34	28	28	31	31
42	strömming	»	42	40	40	43	37	37	36	36
43	torsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)	»	70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	»	[3] 36	[3] 38	[3] 40	[3] 41	[3] 38	[3] 37	39	39
46	strömming	»	24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	51	54	56	59	60	61	54	51
48	» » » rundskuren	»							—	—
49	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 110	[4] 115	[4] 117	[4] 116	[4] 116	[4] 115	125	155
50	Socker, bit-	»	61	69	62	62	66	67	71	69
51	Svagdricka	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
52	Fotogen: Water White	»	[5] 18	[5] 16	[5] 16	[5] 16	[5] 18	[5] 18	17	15
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn.	2180	2170	2220	2360	2680	2520	2280	2280
54	barr- 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
55	Bränntorv	100 kg.	—	[6] 70	[6] 70	[6] 73	[6] 80	[6] 74	187	185
56	Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	322	318	355	388	376	373	373
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	112	106	126	139	134	130	132
59	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	159	156

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Upp-
[6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [7]) Uppgifterna avse för april 1913 nio,
å vilka höga äggpris gällde. — [8]) Preliminära siffror.

(sept. 1912—sept. 1913) för samtliga orter.

28 orter, för åren 1910—1912 för 39 orter och för 1913 för 44 orter.

1912.	Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	[8]) Juli 1913.	[8]) Aug. 1913.	[8]) Sept. 1913.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	1
8	8	8	8	8	7	7	7	7	8	7	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	242	242	241	240	238	236	238	234	230	229	230	231	237	4
214	221	220	221	219	214	210	211	212	210	208	207	212	216	5
156	157	158	160	161	162	162	163	164	163	165	165	165	165	6
115	116	117	118	118	121	120	120	121	121	122	122	122	124	7
51	52	54	55	54	55	56	56	59	60	59	58	57	60	8
157	157	158	158	158	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	123	124	125	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
132	132	132	132	132	132	132	131	133	134	134	135	137	138	11
161	153	174	199	206	187	172	142	120	119	126	137	143	154	12
139	137	142	148	148	147	145	133	[7]) 122	[7]) 112	[7]) 124	[7]) 129	[7]) 140	[7]) 141	13
32	31	29	29	29	30	29	30	29	29	30	29	29	27	14
49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	31	—	15
30	30	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	16
53	53	52	51	51	50	50	49	48	48	47	47	46	47	17
31	32	32	32	32	32	32	31	31	31	31	31	31	31	18
22	23	23	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	19
27	28	28	28	28	27	27	27	27	27	27	27	27	27	20
36	37	36	37	37	37	36	36	36	36	36	36	36	36	21
40	41	41	41	41	42	42	42	42	41	41	41	41	41	22
41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	23
38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	24
29	29	29	29	29	29	29	30	30	30	30	30	30	30	25
76	76	76	76	76	76	76	77	77	76	76	76	76	75	26
45	45	45	45	45	43	43	43	43	43	43	43	43	43	27
61	61	61	61	61	59	59	59	60	60	61	60	60	60	28
111	124	121	119	117	117	118	119	120	121	123	124	125	125	29
91	102	100	99	97	97	97	98	98	100	101	101	102	104	30
123	131	128	129	127	130	129	130	130	130	132	133	133	133	31
65	72	70	70	70	70	71	71	70	70	70	71	72	74	32
124	128	124	124	125	130	132	135	136	136	138	138	137	134	33
105	109	109	109	107	108	109	111	111	114	115	117	118	119	34
—	—	—	—	—	114	119	122	122	138	—	—	100	121	35
123	132	131	130	129	130	131	131	131	131	132	134	136	138	36
129	136	138	137	136	137	137	137	137	137	138	140	142	144	37
136	140	141	144	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	—	—	—	—	79	81	78	69	66	70	72	74	75	39
—	—	—	—	—	115	116	112	96	94	104	111	112	110	40
32	37	35	35	30	30	30	30	30	29	32	37	38	38	41
36	37	41	39	37	37	37	36	35	37	38	36	37	40	42
—	—	—	—	—	55	56	57	53	53	53	52	54	55	43
77	78	76	79	79	77	77	79	75	75	78	79	80	80	44
41	42	43	44	45	45	45	45	45	44	45	44	45	45	45
25	25	26	26	25	27	28	29	31	30	30	30	30	31	46
52	52	54	55	55	56	55	57	57	56	55	54	54	54	47
—	—	—	—	—	75	75	77	77	76	76	76	76	76	48
176	177	179	179	180	180	180	179	176	173	171	168	164	161	49
72	73	71	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	50
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	51
17	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	21	21	21	52
2360	2380	2420	2420	2480	2540	2540	2540	2510	2560	2560	2550	2540	2570	53
1880	1900	1920	1950	1960	2000	2010	2020	2010	2020	2030	2030	2060	2060	54
187	184	184	186	189	193	193	196	196	194	194	197	200	197	55
397	399	403	403	405	404	404	404	403	402	401	401	400	401	56
—	—	—	—	—	236	238	239	235	235	233	235	235	232	57
155	163	163	163	168	168	168	169	169	170	169	170	165	162	58
177	182	185	185	184	188	191	191	191	191	191	189	189	187	59

gifterna avse »salt sill». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [5]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — för maj 1913 två, för juni 1913 fem, för juli 1913 fyra, för augusti 1913 två och för sept. 1913 nio orter,

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Kreatursslag.	[1])1904.	[1])1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912
Kor:	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Extra prima[2])	—	—	53	54	54	46	47	50	57
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	40	40	46	48	46	40	41	42	49
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga .	34	37	43	45	43	36	37	36	43
» 3. Mindre feta[3])	28	29	36	38	35	27	28	25	34
Kvigor (och stutar):									
Extra prima[4])	—	—	58	60	59	52	55	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54
» 2. Mindre feta	37	37	44	48	44	36	36	36	44
Tjurar:									
Extra prima	—	—	55	57	56	46	49	55	62
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52
» 3. Mindre köttiga[3])	33	36	40	38	39	32	33	33	43
Oxar:									
Extra prima[5])	—	—	—	—	58	—	47	50	58
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52
» 2. Mindre feta	—	—	42	46	43	34	36	38	44
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[6]) .	57	59	64	68	63	60	61	60	68
» (70—90 »)[6]) .	51	53	54	61	56	55	55	52	60
Skummjölkskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48
Får:									
Yngre, feta[7])	—	—	53	54	52	50	51	51	53
Äldre, » [8])	—	—	44	49	46	45	45	42	48
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	78	66	56	69	77	64	73
Rena, större svin (100—170 kg.) .	47	59	76	65	55	68	73	62	71
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60

[1]) Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. sept. 1912—sept. 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för nov. 1912—sept. 1913 sept. 1913 Stockholm och Malmö. — [6]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna endast Malmö och Göteborg. Stockholm och Göteborg. — [8]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg och sept. 1912—

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—sept. 1913.

(sept. 1912—sept. 1913) för alla tre orterna.

Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.	Aug. 1913.	Sept. 1913.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
63	64	62	60	60	59	59	61	61	60	61	62	62
55	56	55	53	54	53	54	55	55	55	56	56	57
48	47	46	46	47	47	48	50	51	51	51	51	52
40	39	37	37	38	38	40	43	43	44	44	43	45
67	68	67	64	64	62	63	67	66	65	66	68	70
60	61	61	59	58	58	58	60	61	60	61	62	62
49	49	49	48	48	47	48	50	51	50	52	52	53
68	69	67	65	65	64	64	65	64	63	65	65	67
61	63	62	60	61	61	60	62	61	61	61	62	64
58	60	58	57	58	57	58	58	58	57	58	59	61
47	50	49	48	50	49	49	52	51	50	51	50	53
65	65	62	61	60	59	61	65	65	63	63	65	66
57	58	56	55	54	54	55	58	58	57	58	59	59
48	49	46	44	44	45	47	49	49	49	50	51	51
71	70	70	72	74	75	77	75	73	73	69	69	73
64	65	65	66	68	69	71	68	65	66	64	64	66
52	52	53	56	57	57	59	59	57	56	54	55	57
54	51	53	55	57	57	60	60	65	63	61	59	59
50	45	47	50	53	54	58	58	57	55	53	50	49
80	79	79	81	82	80	81	80	81	83	86	85	86
79	79	79	80	81	79	79	78	79	81	84	84	85
68	68	67	68	69	69	69	66	66	67	70	71	73

— [3]) Uppgifterna för sept. 1912—sept. 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna för avse endast Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna för 1911 avse endast Malmö och för sept. 1912— — [7]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg, för sept. 1912 samt maj—sept. 1913 sept. 1913 Stockholm och Göteborg.

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm *sept.* 1912—*sept.* 1913.

(Enligt veckonoteringar för år 1912 från Stockholms stads provisoriska fiskhall samt för år 1913 från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag.	Kvantitet.	Sept. 1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.	Aug. 1913.	Sept. 1913.
		Medelpris (öre).												
Fisk och *fiskvaror*:[1]														
Abborre, stor	kg.	63	69	70	65	80	83	87	73	46	58	71	68	66
små	»					55	61	—	44	27	37	54	30	53
Braxen	»	36	39	39	49	60	52	—	48	45	34	51	—	56
Gråsej	»	30	41	42	41	41	42	48	30	35	27	28	28	25
Gädda, levande	»	—	—	—	—	103	109	—	—	86	75	—	—	—
slaktad	»	79	88	79	71	94	99	108	63	66	—	125	97	89
Gös	»	78	131	129	140	153	138	125	125	130	147	140	110	—
Hälleflundra, stor	»	82	95	81	99	120	105	95	95	103	104	92	85	93
små	»	—	67	—	55	—	—	110	—	—	—	85	70	—
Id	»	—	44	49	54	—	—	50	50	46	55	49	43	—
Kolja, svensk	»	38	40	38	58	68	64	64	53	50	45	46	47	44
norsk	»	—	—	—	—	36	35	44	45	—	—	—	—	37
Kummel	»	40	41	—	—	—	—	—	—	—	54	44	42	67
Kungsflundra	»	51	45	53	58	67	59	69	45	53	50	—	—	—
Lake, stor	»	47	57	59	74	66	77	—	44	37	32	55	—	—
insjö-[2]) små	»					—	—	—	—	—	25	—	—	—
Lax, färsk	»	175	204	196	140	—	275	275	235	290	263	238	270	235
Långa	»	35	—	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Makrill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	»	70	80	—	—	208	213	125	—	150	—	—	—	—
Röding	»	—	130	—	143	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rödspotta, stor	»	58	55	60	67	68	64	69	50	53	55	65	64	67
små	»					—	45	50	34	—	25	47	61	—
Rödtunga	»	52	52	61	38	145	140	113	78	—	60	61	63	77
Sik, stor	»	95	84	71	80	85	—	—	88	83	100	90	100	—
små	»					—	—	—	75	—	—	60	70	70
Siklöja	»	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk	låda	1850	1817	1813	1412	1449	1950	1200	—	800	800	—	—	—
» »	kg.	31	35	30	13	—	—	25	—	—	—	—	40	33
» rökt	låda	—	—	167	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Simpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	55	—	—	96	100	98	—	85	—	—	—	—	—
Stenbit	»	—	—	46	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—
Strömming	låda	818	710	738	850	938	1188	550	300	—	—	—	—	—
»	kg.	30	—	27	32	31	46	—	—	—	25	—	34	—
Torsk, m. huvud	»	37	47	46	49	43	42	45	—	25	30	—	—	—
svensk huvudlös	»					48	51	54	43	43	44	42	42	51
Torsk, norsk	»	—	—	—	—	36	33	40	—	—	—	—	—	—
Uer, färsk	»	—	—	35	29	33	39	40	22	—	—	—	—	—
Vitling, stor	»	24	28	30	32	34	36	43	37	—	27	29	34	37
små	»					25	26	34	23	33	23	—	22	26
Ål, levande, stor	»	100	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—	—
små	»	88	—	—	—	—	—	—	—	130	—	—	—	—
Skaldjur:														
Hummer	tjog	2182	2800	3175	3100	3250	3400	—	—	3000	2450	2800	—	2400
Krabbor	»	—	565	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kräftor, stora	»	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126	110
små	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	78
Räkor, stora	kg.	100	104	95	135	126	86	93	45	—	80	55	—	95
kokta små	»	—	69	49	72	70	20	29	10	48	—	—	—	80

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

28/8—3/9 :	tillgång god,	efterfrågan medelmåttig,	tendens fast.
4/9—10/9 :	» knapp,	» »	» »
11/9—17/9 :	» »	» »	» »
18/9—24/9 :	» god,	» »	» »
25/9—1/10 :	» »	» »	» »

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat angives. — [2]) Priserna för 1912 avse »lake».

Arbetsmarknaden under tredje kvartalet 1913

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Den efterföljande redogörelsen för arbetsmarknadens läge grundar sig, liksom de förut lämnade översikterna, till huvudsaklig del på de uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären hava fortfarande till största delen infordrats av K. Socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 40, varav 18 äro föreståndare för arbetsförmedlingsanstalter tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Direkt av Socialstyrelsen hava emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm samt i den närmaste trakten däromkring ävensom från sådana större arbetsgivare i landsorten, vilka i regel sysselsätta minst 200 arbetare. Antalet av Socialstyrelsen direkt tillfrågade arbetsgivare uppgår numera till omkring 650. Såsom material för bedömande av arbetstillgången i riket föreligga även rapporter från Socialstyrelsens ombud, vilka innehålla dels en kort allmän karaktäristik av ställningen på arbetsmarknaden inom ombudens orter med särskild hänsyn tagen till de större näringar, som där äro representerade, dels uppgifter om arbets- och arbetartillgången inom jordbruket, skogsbruket, byggnadsverksamheten samt transportarbetet i orten, i den mån ombuden genom förfrågningar hos vederbörande arbetsgivare, deras samt arbetarnas organisationer eller på annat sätt kunnat bilda sig en säker uppfattning därom.

För nu ifrågavarande kvartal hava besvarade formulär återkommit från 2 639 arbetsgivare med 289 263 arbetare, varav *2 295* arbetsgivare med *273 375* arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. Samtliga arbetsgivare — med ett par undantag — vilka sysselsätta minst 200 arbetare, hava insänt besvarade formulär, varför ifrågavarande uppgifter torde få anses som i hög grad värdefulla och representativa för åtminstone hela den svenska storindustrien.

Efter bearbetning av de inkomna svaren kan för bedömande av *arbetstillgången under tredje kvartalet 1913 inom industri och hantverk* i jämförelse med närmast föregående kvartal följande sammanställning anföras:

	Antal redovisade arbetare.	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod.	medelgod.	mindre än medelgod.
1913.				
3:dje kv.	*273 375*	*76*	*19*	*5*
2:dra »	266 560	77	20	3
1:sta »	250 336	71	23	6
1912.				
4:de kv.	200 918	73	21	6
3:dje »	203 578	73	22	5
2:dra »	202 407	70	25	5
1:sta »	184 711	62	26	12
1911.				
4:de kv.	186 685	58	31	11
3:dje »	186 259	57	28	15
2:dra »	178 446	58	29	13
1:sta »	163 200	51	36	13

Det visade sig även, att arbetstillgången under ifrågavarande kvartal ansågs, *i jämförelse med samma kvartal föregående år*, såsom *bättre* av 502 arbetsgivare med 58 949 arbetare (22 %); såsom *oförändrad* av 1 582 arbetsgivare med 188 437 arbetare (69 %) samt såsom *sämre* av 211 arbetsgivare med 25 989 arbetare (9 %).

Med ledning av tabellen å sid. 892—893, som utgör en sammanfattning av arbetsgivarnas inom industrien och hantverket uppgifter, har utarbetats följande *allmänna översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper* under första kvartalet 1913.

Inom *gruvindustrien* fortforo de gynnsamma konjunkturerna och flerstädes rådde brist på arbetskraft. Stenkolsgruvorna i Skåne rapporterade fortfarande god arbetstillgång. Vid Grängesberg och Koskullskulle var arbetstillgången god i likhet med motsvarande tid föregående år med i förra fallet brist på arbetskraft. Av de uppgiftslämnande arbetsgivarna rapporterade 47 med 13 997 arbetare (94 %) mer än medelgod, 9 med 610 arbetare (4 %) medelgod samt 4 med 311 arbetare (2 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *närings- och njutningsämnesindustrien* kunde arbetstillgången fortfarande betecknas som i det närmaste god. Inom kvarnindustrien är läget relativt gott och har undergått en avgjord förbättring sedan förra kvartalet; detsamma gäller delvis bageriyrket. Arbetsmarknaden tedde sig fortfarande gynnsam inom choklad- och tobaksindustrierna. Rapporterna från bryggerierna och mineralvattenfabrikerna låta däremot mindre gynnsamma; på grund av den våta och kyliga väderleken har nämligen konsumtionen varit ringa. Vid sockerbruken avslutades i allmänhet raffinaderikampanjen på försommaren, varefter personalen under den stilla säsongen användes till reparationer och förarbeten till kampanjen på hösten. Inalles rapporterade inom närings- och njutningsämnesindustrien 134 arbetsgivare med 9 441 arbetare (55 %) mer än medelgod, 71 arbetsgivare med 6 357 arbetare (37 %) medelgod samt 21 med 1 368 arbetare (8 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Vad *textilindustrien* vidkommer, var arbetstillgången inom bomullsindustrien fortfarande god, men hade inom ylleindustrien ytterligare försämrats. Fortfarande rådde inom bomullsindustrien brist på kvinnlig, särskilt mera kvalificerad, arbetskraft. Inom jute- och linneindustrien var arbetstillgången god, t. o. m. bättre än föregående kvartal, med brist på arbetskraft. Vid flera fabriker, särskilt inom ylleindustrien, har emellertid arbetsstyrka och arbetstid måst reduceras. Av arbetsgivarna rapporterade 76 med 12 702 arbetare (58 %) mer än medelgod, 35 med 6 580 arbetare (30 %) medelgod samt 12 med 2 670 arbetare (12 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *beklädnadsindustrierna* voro konjunkturerna fortfarande goda med avsevärd förbättring i jämförelse med föregående år såväl inom skrädderibranschen som trikåfabrikationen och skoindustrien. Ehuru den egentliga säsongen på grund av det vackra vädret mångenstädes ännu icke tagit sin början, rådde särskilt inom skrädderibranschen brist på arbetskraft, i synnerhet kvalificerad sådan. Av samtliga arbetsgivare inom beklädnadsindustrien rapporterade 149 med 15 384 arbetare (90 %) mer än medelgod, 33 med 1 607 arbetare (9 %) medelgod samt 6 med 166 arbetare (1 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *trävaruindustrien* var arbetstillgången för sågverkens vidkommande fortfarande god, om än något sämre än föregående kvartal. En del sågverk klagade fortfarande över att under vintern rådande ogynnsamma drivningsförhållanden förorsakat timmerbrist, vilket haft till följd driftens avstannande i förtid eller reducering av arbetsstyrkan. Även vid snickerifabrikerna var läget gott, på sina ställen mycket gott. Flerstädes förekom övertidsarbete på grund av den ökade exporten och oktoberflyttningarna. Av arbetsgivarna inom trävaruindustrien rapporterade 297 med 27 488 arbetare (74 %) mer än medelgod, 84 med 7 958 arbetare (21 %) medelgod samt 23 med 1 968 arbetare (5 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Vid *trämassefabrikerna* och *pappersbruken* voro konjunkturerna fortfarande goda, ehuru läget var något sämre än såväl närmast föregående kvartal som motsvarande tid föregående år. På vissa håll hade arbetsstyrka och arbetstid måst reduceras till följd av vattenbrist. Av arbetsgivarna inom dessa branscher rapporterade 112 med 16 622 arbetare (76 %) mer än medelgod, 35 med 4 611 arbetare (21 %) medelgod och 9 med 726 arbetare (3 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *grafiska industrien* var arbetstillgången fortfarande jämförelsevis god och ungefär lika med samma kvartal föregående år. Tillsammans 67 arbetsgivare med 4 119 arbetare (64 %) rapporterade mera än medelgod, 33 med 1 567 arbetare (25 %) medelgod samt 6 med 710 arbetare (11 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *malmförädlingsindustrien* var arbetsmarknaden visserligen god, men visade vid en jämförelse så väl med föregående kvartal som föregående år en avgjord försämring. Enligt Järnverksföreningens kvartalsrapport har ännu icke någon bestämd tillbakagång i prisen kunnat konstateras, men de stora köparnas markerade återhållsamhet tyder på, att de åtminstone för ögon-

blicket förlorat förtroendet för marknadens stabilitet. Denna olust för nya affärer berör enligt nämnda kvartalsrapport icke endast järn och stål utan de flesta större artiklar och anses därför av många såsom ett bevis för, att vi stå inför en vändpunkt i de under sista åren rådande goda konjunkturerna. Av arbetsgivarna rapporterade 61 med 17 573 arbetare (80 %) mera än medelgod, 15 med 2 567 arbetare (12 %) medelgod samt 2 med 1 660 arbetare (8 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *metall-* samt *maskin- och skeppsbyggnadsindustrierna* rådde fortfarande livlig verksamhet. Såväl vid de mekaniska verkstäderna som skeppsvarven och inom den elektromekaniska industrien var läget på det hela taget bättre än under tredje kvartalet föregående år. Tämligen allmänt inom nyssnämnda industrier klagades över brist på arbetskraft; särskilt gäller detta skeppsbyggnadsindustrien, varest av 20 uppgiftslämnande skeppsvarv med inalles 3 516 arbetare 8 varv med 2 343 arbetare rapporterade brist på arbetskraft. Av arbetsgivarna inom metallindustrien rapporterade 126 med 17 868 arbetare (83 %) mera än medelgod, 37 med 2 895 arbetare (13 %) medelgod och 7 med 826 arbetare (4 %) mindre än medelgod samt inom maskin- och skeppsbyggnadsindustrien 177 arbetsgivare med 27 060 arbetare (84 %) mera än medelgod, 43 med 48 610 arbetare (15 %) medelgod och 7 med 425 arbetare (1 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *jord- och stenindustrierna* voro konjunkturerna fortfarande relativt goda vid glasindustrien och tegelbruken; vid de sistnämnda höll kampanjen på att avslutas. Läget inom kakelindustrien har sedan föregående kvartal undergått en avgjord förbättring, varemot stenindustrien företer en lika avgjord försämring. Inom jord- och stenindustrien rapporterade sammanlagt 155 arbetsgivare med 17 551 arbetare (65 %) mera än medelgod, 65 arbetsgivare med 8 265 arbetare (31 %) medelgod samt 42 arbetsgivare med 1 214 arbetare (4 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Inom *kemisk-tekniska industrien* rapporterade tändsticksfabrikerna god eller mycket god arbetstillgång och genomgående en avsevärd förbättring i jämförelse med samma tid förra året. Tillsammans 51 arbetsgivare med 10 088 arbetare (90 %) rapporterade mer än medelgod, 14 med 1 010 arbetare (9 %) medelgod samt 3 med 161 arbetare (1 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

Arbetstillgången inom *byggnadsindustrien* var i allmänhet god och hade förbättrats sedan föregående år. Särskilt gäller detta om måleriyrket, där mångenstädes arbetades på övertid Inom nämnda yrke så väl som värmelednings- och rörläggningsbranschen är denna tid den brådaste under året. Enligt ombudens rapporter rådde livlig byggnadsverksamhet i Malmö, Landskrona, Eslöv, Hälsingborg, Motala, Linköping, Nyköping, Södertälje, Halmstad, Göteborg, Lysekil, Vänersborg, Falun, Söderhamn, Gävle, Östersund, Umeå och Luleå m. fl. städer, medan arbetstillgången i bland annat Lund, Ystad, Visby och Norrköping av ombuden betecknas såsom mindre god eller dålig.

Som vanligt vid denna tid på året var arbetstillgången inom *transportarbetet* mycket god, särskilt inom stuverifacket, med i allmänhet normal tillgång på arbetskraft.

Jordbrukets brådaste arbetsperiod infaller under tredje kvartalet. På grund därav har arbetstillgången överallt varit synnerligen god, vilket på sina håll gjort den vanliga bristen på arbetskraft ännu mera kännbar. Fortfarande rådde överallt brist på kvinnlig arbetskraft särskilt mjölkerskor. På sina ställen klagas även över brist på yngre drängar och på statdrängar, vilkas hustrur äro villiga att mjölka.

Inom *skogsbruket*, som under denna tid har sin döda säsong, var arbetstillgången betydligt mindre än under föregående kvartal och utgjordes huvudsakligen av timmerflottning. I Sundsvallsdistriktet rådde inom flottningsarbetet mycket god arbetstillgång och brist på arbetskraft.

Enär arbetsmarknadens läge givetvis måste i mycket hög grad inverka på den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet och läget i viss mån återspeglas i denna verksamhet, meddelas här nedan ur de månatliga redogörelserna för Sveriges offentliga arbetsförmedling till ytterligare jämförelse följande resultat angående tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande *ansökningar om arbete:*

3:dje kvartalet 1913.	Inom jordbruket m. m.	Inom övriga näringsgrenar.	Inom samtliga näringsgrenar.
September	75	94	89
Augusti	87	101	96
Juli	77	116	107
2:dra kvartalet 1913.			
Juni	71	122	112
Maj	72	106	99
April	66	108	97
3:dje kvartalet 1912.			
September	74	103	95
Augusti	85	107	99
Juli	74	116	105

Arbetsmarknadens läge kan fortfarande betecknas såsom synnerligen tillfredsställande med bättre arbetstillgång än under samma kvartal föregående år, vilket även framgår av arbetsförmedlingsstatistikens siffror.

Den goda ställningen framträder med särskild tydlighet i den statistiska sammanställningen å sid. 888, enligt vilken av de av rapporteringen berörda 273 375 arbetarna icke mindre än 76 % voro anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mera än medelgod, under det att endast 5 % tillhörde företag med mindre än medelgod arbetstillgång. För tredje kvartalet 1912 uppgingo motsvarande procenttal till resp. 73 och 5.

Läget på arbetsmarknaden är sålunda något bättre än under motsvarande tid föregående år, men denna förbättring är dock mindre än den, som kunde iakttagas under andra kvartalet. Särskilt anmärkningsvärd är ock den försämring, som ägt rum inom malmförädlingsindustrien.

Näringsgrenar.	Hela antalet.		Tillgång å arbete.							
			Mycket god.		God.		Medelgod.		Mindre god.	
	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
Gruvdrift	60	14 918	7	1 390	40	12 607	9	610	3	304
Annan brytn.- o. upptagn.-industri	23	726	3	71	12	516	7	127	1	12
Närings- o. njutningsämnesindustri:										
Kvarnindustri	25	1 216	1	71	14	970	10	175	—	—
Bageriyrket	37	1 476	2	57	22	987	12	400	1	32
Choklad- och karamelltillverkning	15	1 723	5	521	7	960	3	242	—	—
Sockerindustri	26	3 108	—	—	9	991	10	1 158	5	836
Bryggeriindustri	63	3 198	2	49	29	1 678	26	1 266	3	95
Tobaksindustri	19	4 499	3	420	13	1 141	2	2 913	1	25
Annan närings- o. njutn.-ämn.-ind.	41	1 946	3	156	24	1 440	8	203	5	136
Textilindustri:										
Bomullsindustri	36	10 817	8	1 108	21	6 743	7	2 966	—	—
Ylleindustri	53	7 124	5	543	19	1 616	18	2 322	11	2 643
Jute- och linneindustri	8	2 388	2	629	4	967	2	792	—	—
Annan textilindustri	26	1 623	6	426	11	670	8	500	1	27
Beklädnadsindustri:										
Skrädderi- och sömnadsyrket	60	6 089	18	3 425	23	2 311	18	339	1	14
Trikåfabrikation	23	2 677	4	238	16	2 166	3	273	—	—
Skoindustri	57	5 898	9	1 128	38	3 919	7	765	3	86
Annan beklädnadsindustri	48	2 493	13	463	28	1 734	5	230	1	36
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	40	3 660	6	637	23	2 391	6	483	5	149
Trävaruindustri:										
Sågverk och brädgårdar	241	29 471	26	5 135	144	16 531	58	6 406	9	1 123
Snickerier och annan träförädling	160	7 691	48	2 340	77	3 284	25	1 498	9	534
Korkfabrikation	3	252	—	—	2	198	1	54	—	—
Trämasse- och pappersindustri:										
Trämassefabriker	83	10 814	8	1 892	51	6 377	18	2 172	5	323
Pappersbruk	39	8 966	3	302	24	6 802	10	1 551	1	161
Bokbinderiyrket	30	2 024	3	142	20	1 020	6	820	1	42
Tapetfabrikation	4	155	2	52	1	35	1	68	—	—
Grafisk industri	106	6 396	15	593	52	3 526	33	1 567	6	710
Malmförädlingsindustri	78	21 800	14	5 891	47	11 682	15	2 567	2	1 660
Metallindustri:										
Järn- och stålvarufabr. samt gjuterier	105	13 998	17	3 907	56	6 917	27	2 388	5	786
Bleck- och plåtslageriyrket	22	2 221	6	935	12	988	3	279	1	19
Annan metallindustri	43	5 370	9	1 720	26	3 401	7	228	1	21
Maskin- o. skeppsbyggnadsindustri:										
Mekanisk verkstadsindustri	179	22 618	30	6 319	109	11 537	36	4 451	4	311
Skeppsvarv	20	3 516	6	1 348	10	1 925	2	170	2	73
Elektromekanisk industri	15	5 733	8	2 632	7	3 101	—	—	—	—
Annan maskinindustri	13	479	2	72	5	126	5	240	1	41
Jord- och stenindustri:										
Stenhuggeribranschen	59	12 481	12	1 610	31	5 900	11	4 829	2	77
Kakel- och lerkärlsindustri	19	2 094	—	—	8	1 470	3	377	7	224
Tegelindustri	106	3 355	5	208	50	1 872	31	828	10	256
Glasindustri	34	3 853	5	807	20	2 161	6	727	3	158
Annan jord- och stenindustri	44	5 247	4	374	20	3 149	14	1 504	5	208
Kemisk-teknisk industri:										
Ljus-, tvål- och parfymfabriker	18	1 209	2	81	10	839	5	188	1	101
Tändsticksindustri	17	6 659	3	831	12	5 360	2	468	—	—
Annan kemisk-teknisk industri	33	3 391	2	89	22	2 888	7	354	1	26
Byggnadsindustri:										
Husbyggnadsindustri	38	3 894	3	281	17	2 270	13	1 243	3	90
Målning och glasmästerirörelse	9	407	5	151	1	130	3	126	—	—
Annan byggnadsindustri	20	1 255	8	554	9	591	3	110	—	—
Transportarbete	27	3 812	3	932	17	1 504	3	650	4	726
Handel och varulager	31	1 030	2	226	20	579	8	204	1	21
Kommunala arbeten	25	4 699	4	1 459	18	2 943	2	262	1	35
Statens arbeten	14	2 906	5	1 753	8	906	—	—	1	247
Summa 3:dje kv. 1913	**2 295**	**278 875**	**357**	**53 968**	**1 259**	**153 819**	**519**	**52 093**	**127**	**12 368**
» 2:dra » »	2 167	266 560	345	55 082	1 163	150 056	538	52 363	99	7 961
» 1:sta » »	2 113	250 336	273	50 212	996	128 715	612	56 353	176	11 977
» 4:de » 1912	1 272	200 918	169	39 008	637	108 804	338	41 671	98	9 840
» 3:dje » »	1 305	203 578	224	43 620	656	104 327	344	45 195	65	8 934
» 2:dra » »	1 282	202 407	179	35 840	658	105 687	357	51 560	71	7 018
» 1:sta » »	1 262	184 711	116	23 268	556	90 902	374	48 681	152	14 611

Dålig.		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år.						Tillgång på arbetskraft.					
		Bättre.		Oförändrad.		Sämre.		Brist.		Normal tillgång.		Överflöd.	
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
1	7	17	2 292	43	12 626	—	—	18	7 745	42	7 173	—	—
—	—	5	160	18	566	—	—	2	51	19	465	2	210
—	—	3	196	22	1 020	—	—	—	—	23	1 030	2	186
—	—	15	669	19	724	3	83	5	167	30	1 214	2	95
—	—	5	553	8	1 012	2	158	2	152	12	1 565	1	6
2	123	2	321	20	2 208	4	579	—	—	19	2 378	7	730
3	110	6	178	53	2 808	4	212	3	97	54	2 741	6	360
—	—	5	499	13	3 975	1	25	3	210	15	3 979	1	310
1	11	4	184	32	1 626	5	136	3	124	35	1 714	3	108
—	—	4	486	27	9 411	5	920	17	5 218	19	5 599	—	—
—	—	9	1 042	30	2 755	14	3 327	9	1 538	39	4 113	5	1 473
—	—	2	629	6	1 759	—	—	5	1 675	2	492	1	221
—	—	6	293	16	1 132	4	198	7	493	17	1 047	2	83
—	—	9	1 180	49	4 876	2	33	15	2 387	44	3 453	1	249
—	—	6	573	15	1 901	2	203	7	403	16	2 274	—	—
—	—	15	2 051	40	3 785	2	62	6	1 046	49	4 376	2	476
1	30	9	555	34	1 599	5	339	12	428	34	1 960	2	105
—	—	9	963	26	2 496	5	201	5	658	32	2 732	3	270
4	276	46	4 634	174	21 846	21	2 991	21	3 844	205	23 827	15	1 800
1	35	49	2 631	100	4 480	11	580	17	970	135	6 073	8	648
—	—	—	—	3	252	—	—	—	—	2	128	1	124
1	50	7	1 565	69	8 564	7	685	4	929	77	9 606	2	279
1	150	6	609	26	7 677	7	680	4	1 240	31	6 201	4	1 525
—	—	7	349	22	1 633	1	42	1	10	29	2 014	—	—
—	—	—	—	4	155	—	—	—	—	4	155	—	—
—	—	21	976	74	4 496	11	924	3	292	93	5 662	10	442
—	—	9	3 669	63	15 306	6	2 825	4	1 316	72	20 373	2	111
—	—	21	1 955	76	11 091	8	952	6	286	96	13 275	3	437
—	—	6	935	14	1 043	2	243	3	63	18	2 122	1	36
—	—	11	2 770	31	2 330	1	270	3	170	38	4 423	2	777
—	—	62	7 576	102	12 366	15	2 676	23	4 856	155	17 681	1	81
—	—	6	988	12	2 489	2	39	8	2 343	12	1 173	—	—
—	—	7	2 893	8	2 840	—	—	5	725	10	5 008	—	—
—	—	5	153	7	300	1	26	1	12	12	467	—	—
3	65	13	1 607	38	8 266	8	2 608	8	868	45	11 330	6	283
1	23	3	111	11	1 854	5	129	—	—	13	1 887	6	207
10	191	17	574	72	2 405	17	376	16	597	88	2 734	2	24
—	—	4	690	25	2 923	5	240	1	19	33	3 834	—	—
1	12	6	363	33	4 747	5	137	3	214	40	5 021	1	12
—	—	3	122	15	1 087	—	—	—	—	16	1 157	2	52
—	—	9	5 096	8	1 563	—	—	2	395	14	5 825	1	439
1	34	5	878	26	2 224	2	289	3	908	26	2 041	4	442
2	10	11	1 475	19	1 894	8	525	4	321	30	3 500	4	73
—	—	7	298	1	39	1	70	6	271	3	136	—	—
—	—	12	725	7	509	1	21	6	393	14	862	—	—
—	—	6	540	19	2 847	2	425	3	370	22	3 002	2	440
—	—	5	287	23	649	3	94	1	39	28	986	2	55
—	—	4	361	19	2 919	2	1 419	2	1 415	21	2 893	2	391
—	—	3	1 295	10	1 364	1	247	—	—	14	2 906	—	—
33	**1 127**	**502**	**58 949**	**1 582**	**188 437**	**211**	**25 989**	**277**	**45 258**	**1 897**	**214 557**	**121**	**13 560**
22	1 098	479	71 782	1 534	179 596	154	15 182	211	34 181	1 817	219 415	139	12 964
56	3 079	417	66 531	1 503	167 721	193	16 084	120	21 097	1 742	202 349	251	26 890
30	1 595	332	68 615	827	122 688	113	9 615	62	14 792	1 029	162 520	181	23 606
16	1 502	409	76 831	793	116 107	103	10 640	136	28 029	1 055	157 434	114	18 115
17	2 302	361	65 888	819	123 803	102	12 716	86	21 097	1 042	158 549	154	22 761
64	7 249	304	50 071	806	114 547	152	20 093	38	7 071	937	142 578	287	35 062

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 juli, 1 augusti och 1 september 1913.

I slutet av månaderna juni, juli och augusti utsändes, i likhet med vad under föregående månader varit fallet, frågeformulär direkt till samtliga fackföreningar inom 31 fackförbund. Svenska järn- och metallarbetareförbundet, vilket redan tidigare, i samband med sin understödskassa för arbetslösa medlemmar, upprättat regelbunden månadsrapportering över arbetslösheten från sina avdelningar, överlämnar fortfarande beredvilligt dessa uppgifter till Socialstyrelsen för vidare bearbetning, varför formulär icke tillställas avdelningar, tillhörande detta förbund. De fackförbund, som icke deltaga i denna rapportering, äro *dels* Svenska järnvägs-, Svenska lokomotivmanna- och Svenska postmannaförbunden samt Telegraf- och rikstelefonarbetareförbundet på grund därav, att förevarande undersökning avser att utröna arbetslösheten bland huvudsakligen industriens och hantverkets arbetare, *dels* Svenska arbetareförbundet, Svenska skrädderitillskärareförbundet, Sjömans- och eldareförbundet, Frisörbiträdesförbundet samt Byggnadsträarbetareförbundet, vilka förbunds samtliga avdelningar av olika skäl icke besvara Styrelsens formulär.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom fackföreningarna vid ovanstående tidpunkter föreligga i här meddelade tabeller, som utgöra en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter. Vidstående tabell å sid. 895 är ett sammandrag av huvudtabellerna.

Antalet medlemmar i de rapporterande fackföreningarna den 1 juli, 1 augusti och 1 september 1913 utgjorde resp. 52 380, 53 906 och 53 954. Av medlemmarna voro vid samma tidpunkter *arbetslösa* resp. 1 439, 1 342 och 1 230 eller resp. 2·7, 2·5 och 2·3 % av samtliga redovisade. Arbetslöshetsfrekvensen var vid de tre närmast föregående månadsskiftena resp. 5·7, 4·0 och 2·6 %. I jämförelse med föregående år, då arbetslöshetsfrekvensen den 1 juli, 1 augusti och 1 september utgjorde resp. 3·3, 2·8 och 2·7 %, har arbetslösheten inom fackföreningarna sålunda varit något mindre under motsvarande månader i år.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 juli, 1 augusti och 1 september 1913.

Fackförbund.	Juli.			Augusti.			September.		
	Antal redovisade medlemmar.[1]	Därav arbetslösa.		Antal redovisade medlemmar.[1]	Därav arbetslösa		Antal redovisade medlemmar.[1]	Därav arbetslösa.	
		Antal.	%.		Antal.	%.		Antal.	%.
Sv. bageri- och konditoriarbetareförbundet	508	19	3·7	723	32	4·4	687	36	5·2
» bleck- och plåtslagare »	1 359	52	3·8	1 363	34	2·5	1 337	15	1·1
» bokbindare »	395	11	2·8	382	18	4·7	391	28	7·2
» bryggeriarbetare »	1 472	2	0·1	1 426	28	2·0	1 390	2	0·1
De förenade förbunden	867	10	1·2	737	10	1·4	818	2	0·2
Sv. gjutare förbundet	1 825	12	0·7	1 859	13	0·7	1 818	21	1·2
» grov- och fabriksarbetare »	5 223	462	8·8	5 820	466	8·0	5 538	473	8·5
» gruvarbetare »	504	—	—	473	—	—	473	—	—
» hattarbetare »	173	4	2·3	176	1	0·6	175	1	0·6
» järn- och metallarbetare »	19 045	428	2·2	18 926	395	2·1	19 313	355	1·8
Därav:									
Järnbruksarbetare	3 580	17	0·5	3 666	19	0·5	3 753	7	0·2
Mek. verkstadsarbetare	15 465	411	2·7	15 260	376	2·5	15 560	348	2·2
Sv. kakelugnsmakare förbundet	138	—	—	139	—	—	137	—	—
» kommunalarbetare »	251	1	0·4	163	1	0.6	207	2	1·0
Intern. litografiska »	213	3	1·4	239	5	2·1	221	4	1·8
Sv. murare »	969	18	1·9	1 106	21	1·9	1 063	55	5·2
» måleriarbetare »	2 364	31	1·3	2 421	12	0·5	2 636	4	0·2
Skand. sadelmakare- o. tapetserare »	626	63	10·1	631	56	8·9	616	23	3·7
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	1 099	2	0·2	1 308	3	0·2	1 274	12	0·9
» skrädderiarbetare »	582	6	1·0	641	13	2·0	620	13	2·1
» stenindustriarbetare »	2 680	97	3·6	2 719	40	1·5	2 892	22	0·8
» sågverksindustriarbetare »	2 910	30	1·0	2 997	22	0·7	2 553	53	2·1
» textilarbetare »	675	9	1·3	607	12	2·0	763	8	1·0
Intern. tobaksarbetare »	1 902	9	0·5	1 995	6	0·3	2 240	4	0·2
Sv. transportarbetare »	637	21	3·3	639	25	3·9	651	30	4·6
» träarbetare »	4 020	118	2·9	4 167	103	2·5	4 057	42	1·0
» tunnbindare »	31	1	3·2	56	—	—	56	3	5·4
» varuutkörare- o. handelsarbetare »	528	—	—	665	—	—	663	—	—
» typograf »	961	17	1·8	857	14	1·6	918	16	1·7
» lantarbetare »	132	1	0·8	225	1	0·4	225	1	0·4
» elektriska arbetare »	195	5	2 6	153	—	—	157	—	—
» slakteri- o. charkuteriarbetare »	20	1	5·0	234	5	2·1	32	1	3·1
» stuckatör »	76	6	7·9	69	6	8·7	33	4	12·1
Summa	**52 380**	**1 439**	**2·7**	**53 906**	**1 342**	**2·5**	**53 954**	**1 230**	**2·3**

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan här icke meddelas, i vad mån dessa siffror avse hela antalet medlemmar inom ett fackförbund. På grundval av ovanstående siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redovisade avdelningar.[1]	Antal redovisade medlemmar.			
		Män.		Kvinnor.	Tillsammans.
		Helt betalande.	Halvt betalande.		
Sv. bageri- o. konditoriarbetareförbundet	9	491	5	12	508
» bleck- o. plåtslagare »	42	1 119	240	—	1 359
» bokbindare »	4	211	28	156	395
» bryggeriarbetare »	24	1 029	24	419	1 472
De förenade förbunden	22	783	65	19	867
Sv. gjutare förbundet	66	1 627	191	7	1 825
» grov- o. fabriksarbetare »	88	4 696	232	295	5 223
» gruvarbetare »	10	504	—	—	504
» hattarbetare »	5	139	9	25	173
» järn- o. metallarbetare »	56	—	—	—	19 045
Därav: Järnbruksarbetare	17	—	—	—	3 580
Mek. verkstadsarbetare	39	—	—	—	15 465
» kakelugnsmakare förbundet	6	125	13	—	138
» kommunalarbetare »	6	244	7	—	251
Intern. litografiska »	10	191	22	—	213
Sv. murare »	25	952	17	—	969
» måleriarbetare »	10	2 299	64	1	2 364
Skand. sadelmakare- o. tapetserare »	25	511	64	51	626
Sv. sko- och läderindustriarb. »	13	765	102	232	1 099
» skrädderiarbetare »	14	468	27	87	582
» stenindustriarbetare »	59	2 345	335	—	2 680
» sågverksindustriarbetare »	41	2 709	164	37	2 910
» textilarbetare »	12	470	20	185	675
Intern. tobaksarbetare »	14	519	16	1 367	1 902
Sv. transportarbetare »	8	586	51	—	637
» träarbetare »	76	3 846	164	10	4 020
» tunnbindare »	3	30	1	—	31
» varuutkörare- o. handelsarbetare »	20	375	34	119	528
» typograf »	22	626	302	33	961
» lantarbetare »	7	121	11	—	132
» elektriska arbetare »	6	183	12	—	195
» slakteri- o. charkuteriarbetare »	2	16	4	—	20
» stuckatör »	2	74	2	—	76
Summa	707	[2] —	[2] —	[2] —	52 380

[1] Jfr noten å sid. 895.

[2] På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 juli 1913.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under juni 1913.			
Män.		Kvinnor.	Tillsammans.		arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.
Helt betalande.	Halvt betalande.		Antal.	%.								avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.	
19	—	—	19	3·7	19	—	3	3	17	—	23	3	264	16	409
51	1	—	52	3·8	52	—	43	—	53	—	96	14	1 036	48	940
9	—	2	11	2·8	11	—	15	—	5	2	22	2	38	3	70
2	—	—	2	0·1	2	—	32	—	2	17	51	—	—	—	—
10	—	—	10	1·2	10	—	20	—	14	1	35	5	144	10	150
12	—	—	12	0·7	11	1	76	—	48	15	139	3	64	3	74
363	27	72	462	8·8	336	126	92	—	65	33	190	19	1 332	407	6 945
—	—	—	—	—	—	—	24	29	17	—	70	—	—	—	—
4	—	—	4	2·3	3	1	—	—	4	55	59	2	67	51	36
—	—	—	428	2·2	428	—	—	—	—	—	—	11	1 151	27	504
—	—	—	17	0·5	17	—	—	—	—	—	—	1	84	10	133
—	—	—	411	2·7	411	—	—	—	—	—	—	10	1 067	17	371
—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	6	—	—	—	—
1	—	—	1	0·4	1	—	4	—	1	—	5	1	95	1	30
3	—	—	3	1·4	3	—	6	—	6	—	12	1	95	3	90
18	—	—	18	1·9	18	—	16	—	22	—	38	1	10	2	42
31	—	—	31	1·3	31	—	18	—	19	2	39	1	597	7	201
61	2	—	63	10·1	29	34	16	—	19	—	35	12	410	63	622
1	1	—	2	0·2	2	—	32	—	27	—	59	—	—	—	—
—	—	6	6	1·0	6	—	15	—	2	—	17	1	25	1	18
97	—	—	97	3·6	43	54	124	—	44	45	213	6	405	66	665
4	—	26	30	1·0	30	—	74	85	68	3	230	2	291	30	900
6	—	3	9	1·3	8	1	24	—	14	—	38	2	34	7	210
5	—	4	9	0·5	9	—	45	—	3	836	884	—	—	—	—
19	2	—	21	3·3	21	—	21	—	4	10	35	1	54	19	570
116	2	—	118	2·9	108	10	130	100	55	76	361	13	648	60	1 065
1	—	—	1	3·2	1	—	1	—	3	—	4	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—
10	6	1	17	1·8	17	—	17	—	30	6	53	7	551	14	289
1	—	—	1	0·8	1	—	3	3	5	—	11	1	18	1	30
5	—	—	5	2·6	5	—	1	—	2	—	3	2	36	5	120
1	—	—	1	5·0	1	—	—	—	—	—	—	1	9	1	31
6	—	—	6	7·9	6	—	1	—	1	—	2	1	39	2	14
[1]—	[1]—	[1]—	1 439	2·7	[1]—	[1]—	[1]—	[1]—	[1]—	[1]—	[1]—	112	7 413	847	14 025

[1] slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redovisade avdelningar.[1]	Antal redovisade medlemmar.			
		Män.		Kvinnor.	Tillsammans.
		Helt betalande.	Halvt betalande.		
Sv. bageri- och konditoriarbetareförbundet	10	697	9	17	723
» bleck- och plåtslagare »	42	1 123	240	—	1 363
» bokbindare »	4	203	29	150	382
» bryggeriarbetare »	24	960	23	443	1 426
De förenade förbunden	19	687	34	16	737
Sv. gjutare förbundet	64	1 667	186	6	1 859
» grov- och fabriksarbetare »	102	5 324	269	227	5 820
» gruvarbetare »	9	473	—	—	473
» hattarbetare »	5	146	8	22	176
» järn- o. metallarbetare »	55	—	—	—	18 926
Därav: Järnbruksarbetare	18	—	—	—	3 666
Mek. verkstadsarbetare	37	—	—	—	15 260
» kakelugnsmakare förbundet	6	127	12	—	139
» kommunalarbetare »	4	157	—	6	163
Intern. litografiska »	10	218	21	—	239
Sv. murare »	26	1 088	18	—	1 106
» måleriarbetare »	8	2 362	58	1	2 421
Skand. sadelmakare- o. tapetserare »	24	517	78	36	631
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	15	972	92	244	1 308
» skrädderiarbetare »	16	516	19	106	641
» stenindustriarbetare »	59	2 376	343	—	2 719
» sågverksindustriarbetare »	39	2 810	152	35	2 997
» textilarbetare »	12	420	13	174	607
Intern. tobaksarbetare »	13	537	27	1 431	1 995
Sv. transportarbetare »	9	589	50	—	639
» träarbetare »	76	3 976	181	10	4 167
» tunnbindare »	4	55	1	—	56
» varuutkörare- o. handelsarbetare »	20	498	12	145	655
» typograf »	18	589	242	26	857
» lantarbetare »	10	199	26	—	225
» elektriska arbetare »	4	139	14	—	153
» slakteri- o. charkuteriarbetare »	5	174	45	15	234
» stuckatör »	2	67	2	—	69
Summa	714	[2] —	[2] —	[2] —	53 906

[1] Jfr noten å sid. 895.

[2] På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 augusti 1913.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under juli 1913.			
Män.		Kvinnor.	Tillsammans.		arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.
Helt betalande.	Halvt betalande.		Antal.	%.								avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.	
32	—	—	32	4·4	32	—	8	—	29	—	37	4	501	32	737
32	2	—	34	2·5	34	—	47	—	62	—	109	8	284	26	390
7	—	11	18	4·7	18	—	6	—	4	2	12	1	6	2	56
27	—	1	28	2·0	28	—	59	—	1	2	62	1	71	26	182
10	—	—	10	1·4	7	3	14	—	12	1	27	3	53	6	79
13	—	—	13	0·7	11	2	92	2	49	—	143	1	42	4	24
370	26	70	466	8·0	287	179	128	7	75	5	215	27	1 781	353	6 703
—	—	—	—	—	—	—	21	29	16	—	66	—	—	—	—
1	—	—	1	0·6	1	—	2	—	4	5	11	1	13	1	31
—	—	—	395	2·1	395	—	—	—	—	—	—	18	3 606	70	1 350
—	—	—	19	0·5	19	—	—	—	—	—	—	3	637	4	121
—	—	—	376	2·5	376	—	—	—	—	—	—	15	2 969	66	1 229
—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	4	—	—	—	—
1	—	—	1	0·6	1	—	—	—	1	—	1	1	84	1	31
4	1	—	5	2·1	5	—	6	—	7	—	13	2	121	5	155
21	—	—	21	1·9	21	—	14	—	29	—	43	1	34	2	62
12	—	—	12	0·5	12	—	15	—	23	—	38	1	1 563	12	84
44	2	10	56	8·9	36	20	—	—	12	—	12	9	361	50	615
1	2	—	3	0·2	3	—	38	—	28	—	66	1	109	1	7
5	—	8	13	2·0	13	—	12	—	3	—	15	—	—	—	—
40	—	—	40	1·5	40	—	107	35	45	25	212	2	30	11	95
22	—	—	22	0·7	5	17	92	70	69	23	254	2	299	20	603
6	—	6	12	2·0	8	4	16	—	8	—	24	3	74	11	325
2	—	4	6	0·3	6	—	63	—	96	3	162	1	106	6	126
20	5	—	25	3·9	25	—	21	—	4	7	32	2	72	25	686
102	1	—	103	2·5	98	5	129	—	48	2	179	5	1 230	84	1 005
—	—	—	—	—	—	—	4	—	3	1	8	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	12	—	—	—	—
10	4	—	14	1·6	14	—	14	—	26	2	42	4	258	8	221
1	—	—	1	0·4	1	—	6	3	5	—	14	1	18	1	27
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
5	—	—	5	2·1	5	—	1	—	5	—	6	2	186	5	75
6	—	—	6	8·7	6	—	—	1	—	—	1	1	34	6	42
[1] —	[1] —	[1] —	1 342	2·5	[1] —	[1] —	[1] —	[1] —	[1] —	[1] —	[1] —	102	10 936	768	13 711

[1] slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetar.

Fackförbund.	Antal redovisade avdelningar.[1]	Antal redovisade medlemmar.			
		Män.		Kvinnor.	Tillsammans.
		Helt betalande.	Halvt betalande.		
Sv. bageri- och konditoriarbetareförbundet	9	664	7	16	687
» bleck- och plåtslagare »	42	1 092	245	—	1 337
» bokbindare »	4	212	29	150	391
» bryggeriarbetare »	24	924	24	442	1 390
De förenade förbunden	21	739	63	16	818
Sv. gjutare förbundet	63	1 632	180	6	1 818
» grov- och fabriksarbetare »	98	5 068	284	186	5 538
» gruvarbetare »	9	473	—	—	473
» hattarbetare »	5	149	8	18	175
» järn- o. metallarbetare »	52	—	—	—	19 313
Därav: Järnbruksarbetare	17	—	—	—	3 753
Mek. verkstadsarbetare	35	—	—	—	15 560
» kakelugnsmakare förbundet	6	125	12	—	137
» kommunalarbetare »	5	200	7	—	207
Intern. litografiska »	10	199	22	—	221
Sv. murare »	23	1 047	16	—	1 063
» måleriarbetare »	10	2 571	64	1	2 636
Skand. sadelmakare- o. tapetserare »	23	505	61	50	616
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	14	934	92	248	1 274
» skrädderiarbetare »	16	500	26	94	620
» stenindustriarbetare »	60	2 512	380	—	2 892
» sågverksindustriarbetare »	36	2 380	139	34	2 553
» textilarbetare »	13	533	22	208	763
Intern. tobaksarbetare »	15	553	39	1 648	2 240
Sv. transportarbetare »	9	602	49	—	651
» träarbetare »	68	3 882	165	10	4 057
» tunnbindare »	4	55	1	—	56
» varuutkörare- o. handelsarbetare »	20	510	16	137	663
» typograf »	19	628	264	26	918
» lantarbetare »	10	200	25	—	225
» elektriska arbetare »	4	139	18	—	157
» slakteri- o. charkuteriarbetare »	2	26	6	—	32
» stuckatör »	1	30	3	—	33
Summa	695	[2] —	[2] —	[2] —	53 954

[1] Jfr noten å sid. 895.
[2] På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 september 1913.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under augusti 1913.			
Män.		Kvinnor.	Tillsammans.		arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.
Helt betalande.	Halvt betalande.		Antal.	%								avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.	
36	—	—	**36**	**5·2**	36	—	5	—	32	—	**37**	3	319	20	**438**
15	—	—	**15**	**1·1**	15	—	56	—	56	—	**112**	6	196	10	**61**
11	—	17	**28**	**7·2**	28	—	34	—	4	2	**40**	1	6	1	**31**
2	—	—	**2**	**0·1**	2	—	63	—	3	—	**66**	—	—	—	—
2	—	—	**2**	**0·2**	2	—	21	—	14	1	**36**	2	21	3	**69**
21	—	—	**21**	**1·2**	18	3	87	—	49	4	**140**	3	88	12	**98**
362	44	67	**473**	**8·5**	187	286	29	7	78	3	**117**	19	1 074	366	**7 587**
—	—	—	—	—	—	—	20	30	15	—	**65**	—	—	—	—
1	—	—	**1**	**0·6**	1	—	4	—	6	—	**10**	1	13	1	**31**
—	—	—	**355**	**1·8**	355	—	—	—	—	—	—	14	3 893	54	**1 546**
—	—	—	**7**	**0·2**	7	—	—	—	—	—	—	3	645	5	**153**
—	—	—	**348**	**2·2**	348	—	—	—	—	—	—	11	3 248	49	**1 393**
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	**3**	—	—	—	—
2	—	—	**2**	**1·0**	2	—	5	—	2	—	**7**	1	91	2	**38**
4	—	—	**4**	**1·8**	4	—	5	—	10	—	**15**	2	96	4	**124**
55	—	—	**55**	**5·2**	36	19	17	—	28	1	**46**	3	216	32	**150**
4	—	—	**4**	**0.2**	4	—	12	—	21	—	**33**	—	—	—	—
23	—	—	**23**	**3·7**	23	—	4	—	17	15	**36**	9	496	23	**386**
5	3	4	**12**	**0.9**	2	10	16	—	29	—	**45**	1	18	1	**16**
6	1	6	**13**	**2·1**	11	2	10	4	3	—	**17**	3	89	6	**150**
22	—	—	**22**	**0·8**	14	8	113	26	51	45	**235**	2	265	14	**338**
46	3	4	**53**	**2·1**	6	47	75	76	71	1	**223**	3	345	53	**391**
5	—	3	**8**	**1·0**	5	3	29	—	11	—	**40**	2	24	3	**83**
1	—	3	**4**	**0·2**	4	—	39	—	2	—	**41**	1	111	4	**92**
30	—	—	**30**	**4·6**	30	—	21	—	4	—	**25**	2	79	30	**816**
39	3	—	**42**	**1·0**	35	7	133	26	47	1	**207**	12	666	41	**812**
3	—	—	**3**	**5·4**	3	—	—	—	2	—	**2**	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	**12**	—	—	—	—
10	6	—	**16**	**1·7**	16	—	24	—	24	3	**51**	6	513	12	**373**
1	—	—	**1**	**0·4**	1	—	11	3	5	—	**19**	1	17	1	**26**
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**1**	—	—	—	—
1	—	—	**1**	**3·1**	1	—	—	—	—	—	—	1	11	1	**31**
4	—	—	**4**	**12·1**	4	—	—	—	—	—	—	1	30	4	**28**
[1]—	[2]—	[2]—	**1 230**	**2·3**	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	**99**	**8 677**	**698**	**13 715**

[1] Slutsummor icke nedräknats.

Utländsk lagstiftning angående arbetsförhållandena vid restauranter, rakstugor och badanstalter.

I anledning av den av Kungl. Maj:t anbefallda, förestående undersökningen rörande kvällsarbetet å rakstugor, frisérsalonger och badinrättningar samt arbetstid och övriga arbetsförhållanden vid hotell-, restaurant- och kaférörelse, har inom Socialstyrelsen verkställts en utredning rörande den utländska europeiska lagstiftningen på hithörande områden. De tre näringsgrenar, som ingå i undersökningen, erbjuda inbördes beröringspunkter väsentligen därutinnan, att arbetstiden med hänsyn till den publik, som skall betjänas, måste utsträckas utöver de gränser, som eljest äro av lag eller sedvänja föreskrivna för industri och handel.

De i det följande sammanställda uppgifterna om lagstiftningen i de särskilda länderna äro till största delen hämtade ur Bulletin des internationalen Arbeitsamtes samt den av arbetsministeriet i Belgien utgivna Annuaire de la législation du travail. Den förra av dessa publikationer började utkomma år 1902, den senare sträcker sig tillbaka till år 1897. För tiden dessförinnan föreligger ingen allmän samling av författningar på detta område, varför framställningen i detta hänseende för en eller annan stat måhända ej kan göra anspråk på att vara fullt uttömmande. Dessutom är att märka, att i de särskilda länderna gällande allmänna arbetarskyddslagar anförts endast i de fall, då av själva lagtexten eller eljest tillgängliga uppgifter otvetydigt framgått, att lagen äger tillämpning å här ifrågavarande arbetsområden. Då däremot, såsom någon gång förekommer, en lag endast angives vara avsedd för »försäljningslokaler» eller »industriella arbetslokaler», är det tydligen ej möjligt att, utan kännedom om givna prejudikat o. d., avgöra, om t. ex. rakstugor äro att räkna inom lagens område.

I. Restauranter m. m.

Föreskrifter om arbetstidens begränsning vid hotell, restauranter, kaféer samt andra serverings- och utskänkningsställen återfinnas i flertalet länder i de gällande lagarna om *söndagsvila*. Av hänsyn till de speciella förhållandena inom restaurantrörelsen har lagstiftningen i allmänhet måst inskränka sig till att fastslå personalens rätt till viss fritid per vecka eller månad, utan att denna tid åtminstone helt och hållet behöver förläggas till söndag. I vissa stater har man emellertid — sannolikt främst av religiösa eller nykterhetspolitiska skäl — jämväl förbjudit restaurantrörelsen under större eller mindre delar av söndagen. Längst går i detta hänseende Spanien, där utskänkningslokalerna (»tavernorna») måste vara stängda hela söndagen.

Restauranter, där vin endast serveras i samband med lagad mat, få däremot hållas öppna. S. k. gudstjänststängning förekommer förutom i vårt land bl. a. i Grekland och vissa kantoner av Schweiz. I sistnämnda land pågår för närvarande en rörelse att få enhetlig förbundslagstiftning angående söndagsvilan, något som hittills saknats.

Bestämmelser om söndagsvila eller motsvarande fritid för personalen på annan veckodag finnas för övrigt i följande stater:

Tyska riket. Enligt en av förbundsrådet den 23 januari 1902 utfärdad förordning äger restaurantpersonalen rätt till 24 timmars sammanhängande fritid varannan vecka i städer med minst 20 000 invånare och var tredje vecka å övriga orter; under mellanliggande veckor åtnjutes en oavbruten ledighetsperiod av 6 timmar, förlagd mellan kl. 8 f. m. och 10 e. m.

Österrike. Enligt lagen om söndagsvila av den 16 januari 1895 och den på grund därav utfärdade ministerialförordningen av den 24 april samma år med ändringar av den 12 september 1912 äger restaurantpersonal, vars arbete under en söndag tagits i anspråk mer än 3 timmar, som ersättning erhålla antingen 24 timmars vila nästa söndag eller annan veckodag eller ock 6 timmars ledighet under vardera av två veckodagar.

Ungern. Enligt förordningen om söndagsvila av den 13 juni 1903 äger personalen inom restaurantrörelsen och andra näringsgrenar, där söndagsarbete är medgivet, erhålla ledigt en söndag varje månad eller en halv söndag varannan vecka.

I *Schweiz* finnes, som nämnt, ännu ingen enhetlig lagstiftning på detta område. Flertalet kantoner hava emellertid mer eller mindre vittgående lagstadganden om söndagsvila, som exempel varpå må anföras följande:

I *Basel-Stadt* föreskriver lagen om värdshusrörelse av den 19 december 1887 6 timmars oavbruten ledighet varje vecka samt ett helt fridygn varje månad. I kantonen *Basel-Land* gälla liknande bestämmelser på grund av en lag av den 18 mars 1889.

Bern har likaledes en lag om värdshusrörelse av den 10 augusti 1894, i enlighet varmed personalen är tillförsäkrad en halv fridag i veckan; minst två av de i varje månad infallande fridagarna skola förläggas till söndag.

Aargau och *Thurgau* hava i sina åren 1903 resp. 1906 utfärdade lagar rörande detta ämne fastslagit samma fritid, dock med den modifikationen, att endast en av månadens fridagar behöver infalla på söndag.

I *Luzern* äger personalen enligt lagen om värdshusrörelse av den 10 februari 1910 åtnjuta 2 timmars ledighet varje söndag före middagen samt dessutom under veckan erhålla ledigt antingen 6 timmar en dag eller 4 timmar vardera av 2 dagar eller 3 timmar vardera av 3 dagar. Slutligen tillkommer varje månad en hel fridag, med rätt för parterna att träffa överenskommelse om, att sex dylika fridagar må sammanslås till en veckas semester.

Frankrike. Enligt en den 13 juli 1906 utfärdad lag får ingen i allmän eller enskild tjänst anställd person sysselsättas med arbete mer än 6 dagar i veckan. Vilodagen skall utgöra 24 timmar i följd och i regel förläggas

till söndag. Inom restaurantyrket och andra fack, där omständigheterna så kräva, kan vilodagen antingen helt förläggas till en annan veckodag eller ock anordnas så, att personalen erhåller ledigt halva söndagen jämte en hel dag varannan vecka.

Belgien. Lagen om söndagsvila av den 17 juli 1905 medgiver, att vilotiden för restaurantpersonal inskränkes till en dag varannan vecka eller en halv dag varje vecka; i senare fallet får arbetstiden den dag, då ledigheten infaller, ej överstiga 5 timmar.

I *Storbritannien* har restaurantpersonalens arbetstid först under innevarande år blivit i lag reglerad. Genom en den 7 mars 1913 utfärdad lag kompletterades nämligen 1912 års butikslag (Shops Act) med speciella bestämmelser för detta fack.[1] Enligt berörda lag äger personalen årligen erhålla 58 fridagar, varav 26 skola infalla på söndag. Av 3 på varandra följande söndagar skall åtminstone en lämnas fri. Av de 32 fridagar, som förläggas till vardagar, böra minst 2 infalla i varje månad; de överskjutande anordnas så, att varje person erhåller en semester av minst 6 dagar i följd. I genomsnitt kommer sålunda på varje vecka en fridag. Två halva fridagar gälla lika med en hel.

För *Irland* finnes i 1912 års lag en speciell klausul, enligt vilken personalen å utskänkningslokaler varje vecka erhåller en s. k. halv helgdag (minst 7 timmars sammanhängande ledighet). Härtill kommer årligen 14 dagars semester med full lön.

Spanien och *Portugal* hava även lagar om söndagsvila (av den 1 mars 1904 resp. 9 januari 1911), enligt vilka personalen vid restauranter och andra företag, där söndagsarbete är medgivet, tillgodoses med söndagsvilan motsvarande ledighet annan veckodag.

Italien. Restaurantpersonalen äger enligt lagen om söndagsvila av den 7 juli 1907 rätt till 24 timmars sammanhängande fritid varje vecka. Denna ledighet, som så ofta som möjligt bör förläggas till söndag, kan emellertid under vissa villkor nedsättas till en halv dag, därest det visar sig omöjligt att eljest hålla arbetet i gång. Hotellpersonal äger, förutom lagstadgad nattvila, erhålla 10 timmars oavbruten ledighet varje vecka, med rätt att uppehålla sig utom hotellet.

I Danmark, Norge, Nederländerna, Ryssland och Balkanstaterna kunna ej påvisas några bestämmelser i berörda hänseende, åtminstone ej av nyare datum.

Restriktioner i fråga om den *dagliga arbetstiden* förekomma mera sparsamt. Från följande stater föreligga emellertid föreskrifter även härutinnan:

Tyska riket: Förordningen av den 23 januari 1902 innehåller, förutom de förenämnda bestämmelserna om fridagar, även föreskrifter om nattvilan. Den vuxna personalen skall i enlighet härmed under varje vecka beredas 7

[1] 1913 års lag har endast fakultativ tillämpning. Innehavare av serverings- och utskänkningsställen, som är villig att underkasta sig densamma, är skyldig genom i lokalen anbragt anslag tillkännagiva, att lagen hos honom äger tillämpning. I annat fall träda motsvarande bestämmelser i 1912 års butikslag i kraft.

viloperioder om 8 timmar. Vid badorter o. d. platser, där arbetet under någon del av året är synnerligen brådskande, kan vilotiden, efter medgivande från de lokala myndigheterna, under högst 3 månader årligen inskränkas till 7 timmar per dygn, varförutom dock under arbetets gång bör beredas raster om sammanlagt 2 timmar. För personal under 16 år får nattvilan ej understiga 9 timmar.

Storbritannien: Genom 1913 års lag har även arbetstidens längd begränsats. Den effektiva veckoarbetstiden får sålunda ej överstiga 65 timmar. Måltidsrasterna, som häruti ej inräknas, skola sammanlagt omfatta 2 timmar per hel arbetsdag och $^3/_4$ timme per halv dag; mer än 6 timmars arbete får ej uttagas i en följd, utan att tillfälle beredes till åtminstone $^1/_2$ timmes rast.

För *Irland* gälla också i detta hänseende särskilda bestämmelser. Maximalarbetstiden är fastställd till 72 timmar per vecka, frånsett måltidsrasterna, som skola hava en längd av 2 timmar per dag.

Schweiz. De i det föregående omnämnda kantonala lagarna om värdshusrörelse innehålla i flera fall bestämmelser om viss vilotid per dygn. Åtminstone en kanton, *Basel-Stadt*, föreskriver en fritid av minst 9 timmar för all personal, oavsett ålder och kön. I *Luzern* är vilotiden fastställd till 8 timmar för vuxna och 9 för minderåriga; lagen medgiver emellertid i vissa undantagsfall en nedsättning till resp. 7 och 8 timmar. I *Thurgau* m. fl. kantoner är 8 timmars nattvila föreskriven för såväl äldre som minderåriga. För den kvinnliga personalen finnas i vissa kantoner särskilda skyddslagar, som bl. a. innehålla bestämmelser i denna punkt. Så har t. ex. *Neuchâtel* en lag av den 26 april 1901, enligt vilken nattvilan skall utgöra minst 9 timmar, med början senast vid midnatt.

Italien: Hotellpersonal är, enligt den förut omnämnda lagen av år 1907, tillförsäkrad 8 timmars oavbruten vila varje arbetsdygn, med skyldighet att tillbringa denna tid inom hotellet.

Ryssland: Lokaler, där matvaror och drycker försäljas till förtäring på stället, få, enligt en år 1906 utfärdad förordning om normalvila för handels-, lager- och kontorsbiträden, hållas öppna högst 15 timmar per dygn. Personalen äger härunder rätt till sammanlagt 2 timmars rast; överstiger den dagliga arbetstiden ej 8 timmar, får fritiden emellertid minskas till $^1/_2$ timme.

Järnvägs- och ångbåtsrestauranter samt hotell och pensionat äro undantagna från lagens tillämpningsområde. Hotellens restaurationslokaler få emellertid ej hållas öppna för allmänheten mer än 15 timmar dagligen.

I fråga om *minderåriga* finnas, utöver vad i det föregående omförmälts, i vissa länder särskilda skyddsbestämmelser, varibland kunna anföras följande:

Danmark: Barn i skolåldern få enligt lagen om värdshus- och gästgiverirörelse av den 10 maj 1912 ej användas till betjäning i lokaler, där alkoholhaltiga drycker serveras.

Tyska riket: Barnaskyddslagen av den 30 mars 1903 fastställer en minimiålder av 12 år för i restaurantrörelse sysselsatta gossar. För flickor gäller

förbud mot dylikt arbete, så länge de äro i skolåldern, d. v. s. intill minst 13 år. Till nattarbete (kl. 10 e. m.—6 f. m.) få ej användas flickor under 18 år, utom för så vitt det gäller medlemmar av arbetsgivarens familj; i detta fall nedsättes minimiåldern, liksom i fråga om manliga minderåriga, till 16 år. Skolpliktiga barn, som tillhöra arbetsgivarens familj, få ej börja arbetet förr än tidigast en timme efter undervisningens slut, ej heller fortsätta därmed längre än till kl. 8 e. m.

I *Schweiz* har den minderåriga restaurantpersonalens arbetsförhållanden likaledes flerstädes varit föremål för den kantonala lagstiftningen. *Basel-Stadt* har sålunda förbud mot användning av barn i skolåldern eller i övrigt minderåriga, som ej tillhöra arbetsgivarens familj, intill fyllda 16 år för gossar och 18 år för flickor. Manliga servitör- och kökslärlingar få enligt en särskild förordning av den 15 december 1906 användas till arbete intill kl. 11 e. m. under högst 2 dagar per vecka; övriga dagar skall arbetet sluta senast kl. 10 e. m.

För de övriga kantonerna har Basel här liksom i åtskilliga förut berörda hänseenden fått tjäna som förebild; särskilt synes förbudet mot användande av serveringsflickor under 18 år flerstädes hava vunnit efterföljd.

Ryssland. Minderåriga under 17 år skola enligt den i det föregående anförda förordningen av år 1906 beredas ledighet för skolbesök 3 timmar dagligen. Närmare bestämmelser om den tid, då ledigheten bör utgå, meddelas av de kommunala myndigheterna eller, där dylika saknas, av guvernören.

Grekland. Barn under 12 år få, enligt lagen om kvinno- och barnarbete av den 24 januari 1912, ej användas till arbete i restauranter, kaféer, vinstugor, konditorier och hotell. Fem år efter lagens ikraftträdande skall åldersgränsen höjas till 14 år för de barn, som ej vid tidigare ålder fullgjort sin skolplikt. Barn i åldern 12—14 år äro tillförsäkrade 11 timmars oavbruten nattvila, med början senast kl. 10 e. m. Kvinnor och minderåriga under 16 år få under sön- och helgdagar ej användas inom restaurantyrket.

II. Rak- och frisérsalonger.

Inom barberaryrket har man, lika litet som inom restaurantrörelsen, i allmänhet ansett sig kunna genom lag helt förbjuda *söndagsarbetet.* En del stater finnas dock, där man i detta hänseende tagit steget fullt ut. I främsta rummet är härvidlag att nämna *Norge;* enligt en lag av år 1897 skola rakstugorna där hållas stängda från kl. 12 natten före söndag intill kl. 7 måndag morgon. Följa två eller flera helgdagar i följd, äga barberarna hålla öppet den andra dagen intill kl. 10 f. m. Av Schweiz' kantoner har åtminstone en, *Basel-Stadt,* fullständigt genomfört söndagsstängning av rak- och frisérsalonger, enligt lagen om offentliga vilodagar av den 25 mars 1909. Kantonen *Basel-Land* har en motsvarande lag av den 20 mars 1905, som ger de särskilda kommunerna befogenhet att besluta i denna fråga. Av övriga

kantoner hava, för att nämna ett par exempel, *Bern* fastställt stängningstiden till kl. 12, *Zürich* till kl. 11 f. m. I båda dessa fall hava dock de enskilda kommunerna rätt att besluta om ytterligare restriktioner. I staden Zürich är sålunda allt söndagsarbete i rakstugorna förbjudet.

I *Tyska riket* äro rakstugorna underkastade de allmänna bestämmelserna angående söndagsvila (Reichsgewerbeordnung § 105). Undantag från det generella förbudet mot söndagsarbete kan emellertid inom särskilda landsdelar och orter medgivas för sådana yrken, där arbetets inställande skulle vålla synnerliga olägenheter. Bland dessa är givetvis barberaryrket särskilt ägnat att komma i fråga. Så hava, för att nämna ett par exempel av senare datum, förordningar om söndagsarbetet i rak- och frisérsalonger utfärdats för riksstaden Bremen den 1 april 1908 och för konungariket Sachsen den 2 augusti 1909.

I *Österrike* gälla liknande bestämmeler. I den i det föregående nämnda förordningen angående tillämpningen av 1895 års lag om söndagsvila uppräknas barberare och frisörer särskilt bland de yrkesutövare, som av de lokala myndigheterna kunna erhålla rätt att bedriva sitt yrke även på söndagar. Som exempel på tillämpningen härav kan anföras en av ståthållarämbetet i kronlandet Nedre Österrike den 22 oktober 1905 utfärdad kungörelse. Söndagsarbete inom frisöryrket är i enlighet härmed medgivet i Wiener-Neustadt intill kl. 12 middagen, i övriga kommuner intill kl. 1 em. under tiden maj—september samt intill kl. 2 övriga månader. Personalen skall dock erhålla 24 timmars oavbruten ledighet varannan söndag, eller, om så ej ske kan, någon annan veckodag; eventuellt kan som ersättning för en dylik fridag lämnas 6 timmars ledighet under vardera av två dagar.

I *Ungern* skola rakstugorna, enligt förordningen om söndagsvila, stängas kl. 12, barberare dock obetaget att efter denna tid betjäna kund i dennes hem.

I *Frankrike* skall varje frisérsalong hållas stängd en dag i veckan, söndag eller vardag; det är sålunda ej inom detta yrke, såsom inom restaurantrörelsen, medgivet att lämna personalen var sin fridag i tur och ordning.

I *Belgien* äga rakstugorna liksom övriga detaljaffärer hålla öppet på söndagar kl. 8—12 f. m. Undantag från denna bestämmelse kunna dock på administrativ väg medgivas, antingen så, att söndagsarbetet på någon ort helt förbjudes, eller ock så, att arbetstiden under viss del av året — högst 6 veckor — utsträckes till en längre del av dagen. Barberarna i Bruxelles, Liège, Namur och Louvain hava sålunda genom förordningar av den 7 februari och 2 mars 1907 medgivits rätt att hålla öppet 10 timmar vissa söndagar, mot att personalen i gengäld erhåller en halv dags ledighet under veckan.

I *Danmark* skola rakstugorna, enligt lagen om söndagsvila av den 22 april 1904, stängas kl. 12 middagen.

I *Spanien* är söndagsarbete i rakstugorna förbjudet efter kl. 12 middagen. En petition från frisörmästarföreningen om stängningstidens framflyttande till kl. 2 blev genom en kungörelse av den 22 augusti 1907 avslagen.

I *Italien* inträder söndagsvilan likaledes kl. 12, varjämte är föreskrivet, att arbetstiden på söndagsmorgnarna ej får överstiga 5 timmar. Kommunal-

nämnderna äga, efter ansökan från vederbörande intressenter, medgiva, att vilotiden förlägges till annan veckodag; dock skall i så fall en hel dag lämnas fri. Affärer, som endast sysselsätta ett yrkeskunnigt biträde, kunna emellertid, om så befinnes oundgängligen nödvändigt, erhålla tillstånd att avkorta fritiden till en halv dag.

I *Grekland* få rakstugor enligt lagen om söndagsvila med däri den 11 mars 1910 gjorda ändringar hållas öppna kl. 9 f. m.—1 e. m.

Vad övriga stater angår, må nämnas, att i Ryssland och Portugal rakstugor — i motsats mot restauranter och badanstalter — ej äro uppräknade bland de etablissement, som få hållas öppna på söndagar. Något direkt förbud mot barberaryrkets utövande dessa dagar förekommer emellertid ej heller.

Även *arbetstiden på kvällarna* har i en del stater begränsats genom rakstugornas inordnande under de gällande butikstängningslagarna. I *Tyskland* tillämpas sålunda de hithörande bestämmelserna i Reichsgewerbeordnung § 39 jämväl å barberaryrket. I *Danmark* är, enligt butikstängningslagen av den 19 juni 1908, utövande av barberaryrket — liksom handel i allmänhet — förbjudet från kl. 8 (lördagar kl. 11) e. m. till kl. 4 f. m.

I *Storbritannien* gälla likaledes de allmänna bestämmelserna i Shops Act. Denna lag ger de kommunala myndigheterna rätt att fastställa viss stängningstid, dock ej före kl. 7 e. m., antingen för alla affärslokaler inom ett visst distrikt eller endast för affärer inom särskilt angivna branscher. Under en av veckans arbetsdagar stänges redan kl. 1, så att personalen från kl. $^1/_2$2 kan komma i åtnjutande av sin »halva helgdag». Dessutom skola samtliga biträden beredas tillfälle till 1 timmes lunchrast mellan kl. $^1/_2$12 f. m. och $^1/_2$3 e. m. samt $^1/_2$ timmes terast mellan kl. 4 och 7 e. m.; äro anordningar träffade, så att lunch kan intagas inom arbetslokalen, må tiden för denna måltid dock inskränkas till $^3/_4$ timme. För minderåriga är arbetstiden begränsad till högst 74 timmar per vecka, inklusive raster.

Den kommunerna i enlighet med ovanstående medgivna rätten att utfärda bestämmelser om stängningstid synes särskilt flitigt kommit till användning gent emot rakstugorna. Av 271 »closing orders», som under åren 1904—1910 i enlighet med den då gällande Shop Hours Act blivit utfärdade inom England och Wales, avsågo 179 rakstugor, enbart eller — i några få fall — i förening med en eller flera andra branscher. För Skottland voro motsvarande siffror 44 och 26. I Irland voro åter gällande 21 dylika förordningar, omfattande inalles 1 916 affärslokaler, varav 320 rakstugor.

Anmärkas må att, enligt en särskild klausul i Shops Act, ingen barberare eller frisör med stöd av gällande stängningsförordning kan förbjudas betjäna en kund i dennes bostad.

I *Basel-Stadt* är för lärlingar fastställd en maximalarbetstid av 10 timmar måndagar och tisdagar, 11 timmar onsdagar, torsdagar och fredagar samt 12 timmar lördagar.

III. Badanstalter.

I *Tyska riket* äro badanstalter såsom förvärvsföretag underkastade samma bestämmelser i fråga om söndagsvila m. m. som övriga industriella företag, enligt av Högsta domstolen den 8 april 1905 fastställt prejudikat. Förbudet mot kvinnors användande i industriellt arbete efter kl. 5 dagen före sön- eller helgdag äger dock, enligt en lag av den 28 december 1908, ej tillämpning å kvinnlig badbetjäning. Badanstalter, som stå i samband med sjukhus e. d. inrättningar, äro ej heller underkastade några restriktioner.

I övriga stater har man i allmänhet i fråga om söndagsarbete och fridagar jämnställt badanstalter med restauranter. Så är fallet i *Österrike*, *Ungern*, *Italien*, *Portugal*, *Frankrike* och *Belgien*. I *Spanien* och *Grekland* äro badanstalterna likaledes undantagna såväl från det generella förbudet mot söndagsarbete som från de inskränkningar, vissa slag av restauranter äro underkastade. I *Ryssland* få badanstalter liksom restauranter hållas öppna 15 timmar per dygn, varunder en var av personalen skall komma i åtnjutande av minst 2 timmars rast. Beträffande den kantonala lagstiftningen i *Schweiz* må nämnas, att badanstalterna i *Basel-Stadt* höra till de näringsgrenar, för vilka regeringsrådet på grund av lagen om offentliga vilodagar äger utfärda speciella föreskrifter. I *Zürich* kan söndagsarbetet likaledes regleras genom kommunala beslut.

Arbetstiden inom industrien i Norge.

Av den år 1909 företagna fabriksräkningen i Norge hava resultaten tidigare offentliggjorts i vad angår dels antalet arbetsföretag, därvid sysselsatta arbetare och antalet arbetsgivare samt dels arbetslöner inom industrien, varjämte i serien produktionsstatistik hittills lämnats utredningar angående kvarnindustrien, trämasse- och pappersfabriker, tapetfabriker, bokbinderier och annan pappersvaruindustri, grafisk industri samt tobaksindustri. Det senaste resultatet av fabriksräkningen föreligger i en nyligen utgiven undersökning om arbetstiden i industrien, varur nedanstående uppgifter äro hämtade.

Räkningen omfattade 92 139 arbetare. Beträffande detta arbetarantal är emellertid att märka, att man utgick från det beräknade genomsnittliga antalet arbetare under driftstiden, då man av hänsyn till säsongarbetet icke ansåg lämpligt att välja antalet arbetare den 31 december.

Uppgifterna om arbetstiden avse normala arbetsförhållanden i fråga om såväl dagarbete som skiftarbete och hänföra sig sålunda icke till de tillfällen, då företagen voro särskilt starkt eller i ovanligt ringa grad sysselsatta.

Av hela antalet företag, vilket utgjorde 3 821, voro 15·1 % i drift högst 1/4 av året, 9·6 % hade en driftstid av mellan 75 och 150 dagar, 8·0 % mellan 151 och 225 dagar samt återstoden, 67·3 %, 225 dagar och därutöver. Särskilt kortvarig driftstid hade en del med jordbruket sammanhängande industriföretag, mindre sågverk och kvarnar, och likaledes en del företag inom jord- och stenindustrien. Relativt lång driftstid förekom inom den grafiska industrien, i det 98·1 % av företagen sysselsattes minst 225 dagar; även järn- och metallindustrien, beklädnadsindustrien, trämasse- och pappersindustrien samt textilindustrien utvisa en jämförelsevis lång driftstid under året.

Utav de 92 139 arbetare, som räkningen omfattade, sysselsattes 78 845, eller 85·6 %, med dagarbete, 11 438, eller 12·4 %, hade arbete på två skift, och 1 856, eller 2·0 %, voro tre-skiftsarbetare. Inalles skulle sålunda 13 294 arbetare, eller 14·4 % av hela antalet, vara skiftarbetare. Otvivelaktigt är emellertid detta antal för lågt, väsentligen beroende därpå att för en del företag uppgift lämnats angående antalet skiftarbetare den 31 december, medan det övriga arbetarantalet avser de genomsnittliga förhållandena under driftsåret.

För 77 520 arbetare, som sysselsattes med vanligt dagarbete, föreligga uppgifter om det sammanlagda antalet arbetstimmar per vecka. Detta fördelar sig sålunda:

	Mindre än 48 timmar.	48—50 timmar.	51—54 timmar.	55—57 timmar.	58—60 timmar.	Över 60 timmar.
Antal arbetare	621	2 896	17 621	20 837	33 617	1 928
Procent	*0·8*	*3·7*	*22·7*	*27·0*	*43·5*	*2·5*

Beträffande 1 325 arbetare saknas upplysning i förevarande avseende.

Huvudparten av här ifrågavarande arbetare hade således en arbetstid av 58—60 timmar per vecka; 27 % arbetade 55—57 timmar och 22·7 % 51—54 timmar per vecka.

Av de olika industrigrupperna förete särskilt textilindustrien, trämasse- och pappersindustrien samt trävaruindustrien en längre arbetstid än den genomsnittliga. Inom var och en av de två förstnämnda grupperna hade 80·8 % och inom trävaruindustrien 67·5 % av däri sysselsatta arbetare en veckoarbetstid på 58—60 timmar. För gruvdrift samt jord- och stenindustri voro motsvarande procentsiffror resp. 45·0 samt 44·3.

Kortare arbetstid än den genomsnittliga utvisa de grafiska och kemisk-tekniska industrierna, järn- och metallindustrien, beklädnadsindustrien samt närings- och njutningsämnesindustrien. Medan sålunda av industriarbetarna i genomsnitt 45·8 % arbetade minst 58 timmar per vecka, var detta beträffande de i ovannämnda industrier sysselsatta arbetarna fallet med resp. 7·9, 17·1, 17·2, 22·7 och 35·3 %. Inom den grafiska industrien hade flertalet arbetare (78·1 %) en veckoarbetstid på mellan 51 och 54 timmar.

Tiden för det dagliga arbetets början framgår av följande översikt:

	Arbetet börjar			
	före kl. 6.	kl. 6—7.	kl. 7—8.	kl. 8 o. senare.
Antal arbetare	313	52 809	21 587	2 754
Procent	*0·4*	*68·1*	*27·9*	*3·6*

Något över $^2/_3$ av arbetarna börja alltså arbetet mellan kl. 6 och 7 på morgonen, och ungefär $^1/_4$ mellan kl. 7 och 8. Tidigare än kl. 6 börjar ett fåtal, till väsentlig del arbetare vid mejerier och elektricitetsverk.

Uppgifterna om när det dagliga arbetet slutar avse dels de fem första arbetsdagarna i veckan och dels lördagarna. I förstnämnda hänseende ställa sig förhållandena sålunda:

	Arbetet slutar				
	före kl. 5.	kl. 5—6.	kl. 6—7.	kl. 7—8.	kl. 8 o. senare.
Antal arbetare	869	3 033	58 712	13 682	1 154
Procent	*1·1*	*3·9*	*75·8*	*17·7*	*1.5*

Före kl. 5 slutar arbetet för en del vid mejerier anställda, vidare för en del glasbruksarbetare, arbetare vid elektricitetsverk samt inom den grafiska industrien.

Den övervägande delen, $^3/_4$ av hela antalet arbetare, slutar mellan kl. 6 och 7.

Arbetet på lördagar är i regel för de flesta industrigrenars vidkommande kortare än under de övriga veckodagarna. Skillnaden i arbetstidens längd lördagar och övriga dagar utgör i genomsnitt c:a 3 timmar. För endast 14·4 % av arbetarna inträder ingen förändring i arbetstiden på lördagen. 5·9 % slutade 2 timmar tidigare, 3·4 % 3 timmar, 36·1 4 timmar, 13·9 % 5 timmar samt 4·4 % 6 timmar tidigare på lördagar än övriga veckodagar.

I åtskilliga industrigrenar är infört skiftarbete. Vad beträffar arbetet på två skift har detta någon större omfattning endast inom bergshanteringen, där 51·9 % av arbetarna voro sysselsatta med sådant arbete, vidare inom cellulosa- och pappersindustrien med 40·8 % samt inom trävaruindustrien med 14·4 %.

De flesta två-skiftsarbetarna börja sitt dagskift kl. 6 på morgonen. På aftonen sker ombytet för samtliga dessa arbetare tidigare än kl. 9 och för de flestas vidkommande kl. 6. På söndagsaftonen börjar skiftarbetet i regel kl. 10. Första nattskiftet, som sålunda börjar söndag afton, fortgår till måndag morgon kl. 6, då det avlöses av första dagskiftet. Arbetet avstannar lördag eftermiddag. Dagskiftet har på så sätt kortare arbetstid per vecka än nattskiftet. Ordningen med tre skift förekommer blott inom några få industrigrupper, av vilka må nämnas glasbruk, där omkring 12·5 % av arbetarna arbetade på tre skift, kemisk industri, särskilt karbidfabriker, där 55 % äro tre-skiftsarbetare, samt cellulosafabriker, varest 6 % arbetade på tre skift.

För dagarbetets vidkommande är det i regel avbrott i arbetet 3 gånger dagligen, nämligen för en frukostrast på 1/2 timme (vanligen kl. 9—1/2 10), en middagsrast på 1 timme och en eftermiddagsrast på 1/2 timme. Ofta indrages sistnämnda rast, och middagsrasten förlänges då med motsvarande tid.

De vanliga dagarbetarna kunna i regel lämna arbetslokalerna under sina raster, i det arbetet då helt ligger nere.

I avseende på skiftarbetet äro rasterna ordnade högst olika. För en del företag med två skift gäller det, att maskinerna icke kunna lämnas; vid dessa företag kan det således icke förekomma någon bestämd vilotid, som omfattar hela fabriken. Arbetarna träffa sins emellan överenskommelse om raster efter omständigheterna. För tre-skiftsarbetarna förekommer icke någon rast annat än i rena undantagsfall; dessa arbetare äro sålunda i regel sysselsatta utan avbrott i 8 timmar.

Vid fabriksräkningen inhämtades slutligen upplysningar angående övertidsarbetet. För industrien i det hela utgör antalet timmar, varunder arbete utföres på övertid, 1·7 % av den sammanlagda arbetstiden. Övertidsarbetet spelar största rollen inom järn- och metall- samt värme- och belysningsindustrierna med vardera 2·7 %. För pappersindustrien samt närings- och njutningsämnesindustrien utgör motsvarande procentsiffra 2·0 och för den grafiska industrien 1·8. Minst framträdande är övertidsarbetet inom textilindustrien och beklädnadsindustrien, där det uppgår till 0·6 % av den totala arbetstiden.

Det genomsnittliga antalet övertidstimmar utgjorde i förhållande till det sammanlagda antalet arbetare 31·4 timmar och i förhållande till de arbetare, som hade sådant övertidsarbete, 107·5 timmar.

Löner och arbetstider vid järn- och stålverk i Förenta staterna.

Innan ännu den år 1907 påbörjade omfattande undersökningen om kvinnors och minderårigas arbete i Förenta staterna hunnit avslutas, har handels- och socialministeriets avdelning för sociala frågor gripit sig an med en ny, stor uppgift, nämligen en undersökning av arbetsförhållandena inom järn- och stålindustrien i landet. Redan ett år efter det förarbetena påbegyntes, offentliggjordes första delen av verket, som beräknats komma att omfatta fyra band. Den hittills utkomna delen innehåller en utförlig framställning av löneförhållanden och arbetstidens längd. (Report on Conditions of Employment in the Iron and Steel Industry in the United States. Volume I: Wages and Hours of Labor. Prepared under the direction of Chas. P. Neill, Commissioner of Labor. Washington 1911. 538 s.)

Uppgifterna omfatta 199 689 arbetare, vilket motsvarar nära 82 % av alla vid tiden för undersökningen inom järn- och stålindustrien sysselsatta arbetare. Transport- och verkstadsarbete samt andra sysselsättningar, som icke uteslutande förekomma inom järn- och stålindustrien, behandlas såsom s. k. improduktivt arbete utan sammanhang med övrigt arbete. De av undersökningen berörda arbetarna äro fördelade inom 29 stater på 416 arbetsföretag, av vilka 338 masugnar, stål- och valsverk samt 78 gjutstålsverk. Kortfattade upplysningar beträffande de mångfaldigt olika slag av arbete, som omfattas av järn- och stålindustrien, lämnas vid behandlingen av de särskilda grupperna av företag. En totalbild av arbetsvillkoren och därmed också ett omdöme om desamma kan naturligen lämnas, först då de andra delarna föreligga. Synnerligast skulle det vara av vikt och intresse att få noggranna uppgifter för varje särskilt område om arbetsstyrkans härstamning samt att få veta, i vilken omfattning förekomsten av raser med lägre levnadsstandard influerat på löner och arbetstider. Hittills har man endast fått svaga hållpunkter i detta hänseende. Det kan nämligen från början sägas, att resultatet av undersökningen är överraskande ogynnsamt: 29 % av alla tillfrågade arbetare voro regelbundet sysselsatta under veckans alla sju dagar, och 20 % hade en arbetstid per vecka av 84 timmar och däröver. Växlingen mellan dag- och nattskift medförde för alla dessa arbetare ett oavbrutet arbete av minst 18, i många fall 24 timmar. Blott omkring en fjärdedel av dem var sysselsatt vid masugnar; för det övervägande flertalet bland arbetsföretagen förelåg alltså intet som helst tvingande tekniskt skäl till kontinuerlig drift. Orsaken till arbetets oavbrutna fortgång visar sig tvärtom i de flesta fall hava varit den livliga efterfrågan efter stål, vilken tillfredsställes, samtidigt som arbetarnas hälsa sättes på spel.

Den fullständiga förändring i levnadssättet, som förorsakas av skiftombytet och som äger rum med korta mellantider, vanligen var fjortonde dag, kan ej annat än inverka menligt på hälsan. Den långa arbetstiden måste kännas så mycket svårare, som för övriga industrigrenar inom Förenta staterna sedan åratal tio timmars arbetsdag gäller som det normala och man nyligen i många fall erhållit en ytterligare minskning med en à två timmar om dagen och ledighet på lördagseftermiddagarna. Utom vid masugnarna äro arbetstiderna ogynnsamma vid friskhärdarna och till och med i de så utomordentligt produktionskraftiga bessemerverken, under det att vid puddelverk och smältugnar samt vid valsverk en större procent av arbetarna har sysselsättning endast 60 timmar och därunder i veckan. Delvis sammanfalla de lägsta arbetslönerna med de längsta arbetstiderna; så t. ex. utgör vid masugnarna timlönen mindre än 16 cents (= c:a 60 öre) för en tredjedel av arbetsstyrkan. Emellertid lärer vid dessa företag flertalet arbetare utgöras av grovarbetare, delvis utlänningar av slaviskt ursprung, som ej äro mäktiga engelska språket. Av de 172 706 arbetare, beträffande vilka sammanställningar om lönerna gjorts (gjutstålsverken äro här icke inräknade), förtjäna 3·11 % under 12 cents (= c:a 45 öre) i timmen, 49·69 % under 18 cents (= c:a 68 öre), 23 % uppnå 25 cents (= c:a 94 öre) och blott 4·07 % 70 cents (= c:a 2 kr. 63 öre). Någon uppdelning av lönerna i tids- och ackords- (ton-) löner har ej genomförts. Skillnaden är ju också i föreliggande fall mindre framträdande än mellan tids- och styckelöner i allmänhet, då en avlöning, beräknad efter ton färdig vara, är beroende av ett stort antal — ofta upp till 200 — personers arbete.

De gynnsammaste löneförhållandena äro att finna vid puddelverken i det hänseendet, att därstädes blott något mer än en fjärdedel av arbetsstyrkan ej uppnår en timlön av 18 cents (= c:a 68 öre) och mer än hälften förtjänar 25 cents (= c:a 94 öre) och däröver i timmen. I avseende å genomsnittslönen, 27·4 cents (= c:a 1 kr. 3 öre), överträffas puddelverken av stångjärnsverken (garret rod mills) med 30·2 cents (= c:a 1 kr. 13 öre) medeltimlön; dock stannar drygt en tredjedel av arbetarna vid dessa verk under 18 cents (= c:a 68 öre). Vid nu ifrågavarande, väl gynnade arbetsställen hava vidare 44·49 % av alla arbetare vid puddelverk en arbetstid av mindre än 56 timmar i veckan och blott 1·09 % 72 timmar eller däröver. Vid stångjärnsverken arbeta visserligen blott 11·38 % mindre än 56 timmar i veckan men samtidigt 6·11 % under 48 timmar. Här har alltså gjorts en ganska beaktansvärd början till uppdelning av arbetsdagen på tre skift à 8 timmar.

Även för hjälparbetare är inom dessa båda grupper av företag arbetstiden kort, och till och med för reparationsarbeten tages söndagen sällan i anspråk. Lönerna för dessa arbetarkategorier visa inom de olika delarna av landet mycket stora avvikelser från de meddelade genomsnitten. Endast vid gjutstålsverken råda likartade förhållanden i alla stater. Detta torde vara dels orsak till, dels följd av arbetarstyrkans livliga omflyttning mellan de olika arbetsföretagen. Nära 96 % av arbetarna i gjutstålsverken deltaga omedelbart i gjutstålstillverkningen men utföra dessutom även andra arbeten. Vid dessa mestadels mindre företag är nämligen arbetsfördelningen icke på långt när

så genomförd som inom övriga grenar av järn- och stålindustrien. Detta förklarar, att lönerna icke nå den höjd, man eljest kunde vänta i fråga om så högt kvalificerat arbete.

Ej ens 0·5 % av arbetarna når 50 cents (= c:a 1 kr. 88 öre) i timmen, mer än en tredjedel stannar under 18 och mer än två tredjedelar under 25 cents (= resp. c:a 68 och 94 öre). Arbetstidens längd är i allmänhet gynnsam vid gjutstålsverken: 93·95 % av arbetarna hava 6 dag- eller nattskift i veckan, för 82·3 % överstiger längden av arbetsskift icke tio timmar, knappa 3 % hava 7 skift i veckan och 1·2 % blott 5 skift. Dessa arbetare äro dock ständigt sysselsatta nattetid.

Offentliggörandet av de nu rådande förhållandena torde helt visst komma att föranleda de socialpolitiskt intresserade kretsarna att inrikta sina strävanden på att avlägsna allt nattarbete, som ej av driftstekniska skäl är oundgängligen nödvändigt, liksom ock att inskränka söndagsarbetet. Vilka resultat i detta hänseende, som redan vid undersökningens början vunnits genom de av American Iron and Steel Institute anställda försöken, kommer att visas i den tredje delen av föreliggande arbete.

Sammanträde med sociala rådets sektion för sjukkasseväsen.[1]

Den 14, 15 och 16 nästlidne november sammanträdde i Socialstyrelsen under byråchefen Anderssons ordförandeskap det sociala rådets sektion för sjukkasseväsen för överläggning rörande flera för sjukkasserörelsen i vårt land viktiga frågor. Ifrågavarande sektion har som bekant övertagit sjukkassenämndens funktioner. Sektionens sammansättning vid det nu avhållna sammanträdet var ock densamma som sjukkassenämndens vid dess tvänne föregående sammanträden. Sammanträdet utgjorde därför på samma gång det första sedan Socialstyrelsens och det sociala rådets upprättande och det tredje i ordningen inom den gamla sjukkassenämnden. Då med innevarande år den treårsperiod utgår, för vilken de nu sittande ledamöterna blivit utsedda, har den gamla nämnden således nu sammanträtt för sista gången. Då sektionen härnäst på nytt sammanträder, kommer ledamöternas antal, som f. n. är 10, att utgöra endast 7 för att sedermera fr. o. m. år 1916 ytterligare inskränkas, nämligen till allenast 5.

En redogörelse för de olika frågor, som på grund av Socialstyrelsens beslut vid sammanträdet förehafts till behandling inom sektionen, och för resultatet av de förda överläggningarna rörande resp. frågor lämnas i det följande.

[1] Jfr »Meddel.» 1912, s. 778 ff.

1. Bokföring för sjukkassor.

Redan vid sjukkassenämndens föregående sammanträde förelåg till behandling ett inom Kommerskollegii sjukkassebyrå utarbetat fullständigt förslag till bokföringssystem för sjukkassor. I anledning av meningsskiljaktigheter inom nämnden rörande förslagets lämplighet i vissa hänseenden hänskjöts frågan då emellertid för vidare behandling till sjukkassebyrån i förening med tvänne av nämndens i Stockholm bosatta ledamöter. Detta har lett till upprättandet av ett delvis förändrat förslag, vilket nu framlagts och legat till grund för sektionens behandling av bokföringsfrågan denna gång.

I huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag har sektionen efter långvariga och ingående överläggningar nu enat sig om, att inom sjukkassorna böra föras följande böcker och räkenskaper:

1. Medlemsmatrikel och sjukliggare.
2. Uppbördsbok.
3. Sjukjournal.
4. Inkomstbok.
5. Utgiftsbok.
6. Kassasammandrag.
7. Balansräkning.

Ifrågavarande bokföringssystem, som är avsett att bringa behövlig ordning och noggrannhet i sjukkassornas bokföring och räkenskaper och att för kassorna underlätta avgivandet av föreskrivna uppgifter till tillsynsmyndigheten, torde inom den närmaste framtiden komma att underställas Socialstyrelsens prövning för att av densamma definitivt fastställas.

2. Åtgärder för ett allmännare införande inom sjukkassorna av moderskapsförsäkring.

Med avseende å denna fråga meddelades, att hittills inemot 100 sjukkassor med c:a 50 000 kvinnliga medlemmar i sina stadgar intagit nöjaktiga bestämmelser om moderskapsförsäkring. Ifrågavarande kassor voro emellertid huvudsakligen sådana, som vunnit registrering enligt den nya sjukkasselagen efter utfärdandet av Kungl. kungörelsen den 6 december 1912 angående statsbidrag till sjukkassor, som meddela moderskapshjälp. Med hänsyn till moderskapsförsäkringens sociala betydelse och jämväl till den väsentliga underlättnad av denna försäkrings genomförande, som beretts sjukkassorna genom det avsevärda statsanslag, vilket blivit för ändamålet beviljat, hade man inom Socialstyrelsen funnit det i hög grad önskvärt, att försäkringen med snaraste infördes även inom de tidigare registrerade sjukkassorna. Huru detta skulle kunna åvägabringas, därom hade emellertid rått ovissbet.

Sektionen, som i allo delade Socialstyrelsens åsikt beträffande önskvärdheten av åtgärders vidtagande i antytt syfte, höll före, att det avsedda ändamålet bäst befordrades därigenom, att centralförsamlingarna toge sig an frågan samt att förnyade cirkulär i ämnet tillställdes sjukkassorna från tillsynsmyndigheten.

3. Åtgärder för åstadkommande av lokal koncentration inom sjukkassorna.

Enligt vid sammanträdet anförda uppgifter hava under den tid av knappa tre år, som förflutit, sedan den nya sjukkasselagen trädde i kraft, omkring 400 förutvarande sjukkassor — därav 300 i städerna — genom sammanslagning blivit ersatta med ett 100-tal nya större kassor. En allmännare och ännu mera genomförd lokal koncentration av sjukkasseverksamheten hade emellertid visat sig önskvärd eller behövlig ur flera synpunkter, och hade detta gett Socialstyrelsen anledning att nu inhämta sektionens mening rörande vilka åtgärder, som kunde anses vara bäst ägnade att befordra berörda önskemål.

Härutinnan var man inom nämnden av den mening, att åstadkommandet av sammanslagningar mellan sjukkassor å samma ort i första rummet ankomme på, att centralförsamlingar funnes å resp. orter och att lämpliga åtgöranden från deras sida vidtoges. Den närmaste utvägen i sistnämnda hänseende syntes sektionen vara, att lokala kommittéer tillsattes med uppdrag att undersöka möjligheterna för sammanslagning av de befintliga sjukkassorna å resp. orter och att på grundvalen av denna undersökning framlägga bestämda förslag i ämnet. Sedan man väl kommit så långt, vore ett ingripande från tillsynsmyndighetens sida av stor betydelse. En väg till åvägabringande av sammanslagning av sjukkassor syntes även vara att söka intressera resp. kommuner för saken.

4. Underdånig framställning av Sveriges allmänna sjukkasseförbund angående viss ändring i lagen om sjukkassor den 4 juli 1910.

Förevarande framställning, som — i likhet med den andra av de tvänne till sektionen hänskjutna underdåniga framställningar — föranletts av vissa önskemål, vilka uttalats å sjukkasseförbundets kongress i Malmö förliden sommar och den i samband därmed anordnade allmänna sjukkassekonferensen, avsåg en ändring av sjukkasselagen därhän, att det bekanta uttrycket »väsentlig nedsättning av arbetsförmågan» i lagens 15 § måtte komma att ersättas med uttrycket »oförmåga till arbete».

Alldenstund det icke syntes sektionen till fullo styrkt, att den nuvarande avfattningen av ifrågavarande lagbestämmelse vore ägnad att medföra avsevärdare olägenheter för sjukkassorna och då svårigheter dessutom ansågos möta att under nuvarande förhållanden få en tillfredsställande ändring av sjukkasselagen i åsyftad riktning till stånd, fann sig sektionen icke kunna tillstyrka framställningen.

5. Underdånig framställning av Sveriges allmänna sjukkasseförbund angående ändring i nådiga kungörelsen angående statsbidrag åt sjukkassor den 4 juli 1910.

Denna framställning åsyftade den ändring i gällande förordning rörande statsbidrag åt sjukkassor, att bidraget, i vad detsamma utgår i förhållande till antal sjukdagar, måtte få beräknas även för söndagar.

Sektionen uttalade sig i detta fall enhälligt till förmån för den gjorda framställningen.

6. Sjukkassorna och pensionsförsäkringslagstiftningen.

Socialstyrelsen hade beslutat förelägga sektionen detta ämne till diskussion i avsikt att få utrett, i vad mån den under innevarande år genomförda ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen kan komma att bliva av särskild betydelse för sjukkasseverksamheten. I diskussionen deltogo jämväl den nya pensionsstyrelsens chef, generaldirektör af Jochnick och ledamoten i pensionsstyrelsen C. A. Broberg, vilka på Socialstyrelsens inbjudan voro tillstädes.

Intresset knöt sig i främsta rummet till frågan om pensionsförsäkringens betydelse för fortsättningskassornas verksamhet. Den allmänna meningen härutinnan syntes vara, att dessa kassor allt fortfarande hade viktiga uppgifter att fylla.

7. Likformighet ifråga om avgörande av tvister i sjukkasseangelägenheter.

Såsom anledning till upptagandet av denna fråga angavs vid sammanträdet, att tvister visat sig förekomma i mycket stort antal inom sjukkassorna. För deras lösande hade man under senare tid i allt större utsträckning hänvänt sig till Socialstyrelsen.

Denna saknade dock ofta nödiga förutsättningar för att kunna lösa tvisten på ett tillfredsställande sätt, framför allt med hänsyn till omöjligheten av att på ort och ställe verkställa en mången gång nödvändig, närmare undersökning av förhållandena. På grund härav hade bl. a. framkastats tanken på upprättandet av en permament skiljedomsinstitution för sjukkassorna, eventuellt för varje län.

Denna tanke mötte stora sympatier bland sektionens ledamöter, ehuru någon tveksamhet gjorde sig gällande beträffande möjligheten av dess genomförande under nuvarande förhållanden.

Ordnandet av det mindre jordbrukets driftkredit.

I Sociala Meddelanden har förut redogjorts för de förslag, som intill innevarande års vår på statens initiativ utarbetats i syfte att bereda bättre driftkredit åt det mindre jordbruket.[1] Vikten lades därvid särskilt på en redogörelse för det då senast framkomna, inom Kungl. jordbruksdepartementet detta år utarbetade förslaget. Sedermera har detta förslag varit remitterat för yttrande av lantbruksstyrelsen, statskontoret, socialstyrelsen samt fullmäktige i Sveriges riksbank. De härvid framställda anmärkningarna föranledde tillkallandet av särskilda sakkunnige inom jordbruksdepartementet, åt vilka uppdrogs att granska och avgiva yttrande över det inom departementet utarbetade förslaget. De sakkunnige avlämnade sitt betänkande den 31 sistlidne oktober.

De sakkunnige ansluta sig till grundprinciperna i det inom jordbruksdepartementet utarbetade förslaget. De anse sålunda, att kreditförmedlingen bör överlämnas åt föreningar med begränsad personlig ansvarighet, som vunnit godkännande från det allmännas sida. Föreningarna skola i största möjliga utsträckning själva eller genom av dem bildade centralföreningar anskaffa sitt behövliga driftkapital och erhålla lån av statsmedel endast i den mån det på andra vägar erhållna kapitalet visar sig otillräckligt.

De sakkunnige anse emellertid, att de i föreliggande förslag anvisade vägarna för medelanskaffning, nämligen idkande av sparkasserörelse bland föreningarnas egna medlemmar och växeldiskontering i penninginrättning, företrädesvis riksbanken, ej skulle jämte den föreslagna statslånefonden å 2 millioner kronor räcka för tillfredsställande av medlemmarnas lånebehov. De föreslå därför förutom dessa även andra utvägar för uppbringande av behövligt kapital. I första hand har då ifrågasatts en utvidgning av rätten för föreningarna att idka sparkasserörelse. De sakkunnige framhålla, att kreditföreningar för att vinna godkännande enligt det föreliggande förslaget måste erbjuda så starka garantier i fråga om soliditet, att det ej synts dem

[1] »Meddel.» 1913, sid. 322 ff.

böra vara förenat med någon nämnvärd risk att medgiva dem rätt att mottaga insättningar på sparkasseräkning även från allmänheten. De förmena dock lämplighetsskäl tala för att jordbrukskreditföreningar eller, såsom de föreslå, att dessa skola benämnas, *jordbrukskassor*, först någon tid fått vara i verksamhet, innan någon sådan utvidgad rätt till penningrörelse tillerkännes dem. Centralföreningarna däremot, som enligt förslaget skulle ställas under kontroll av ett offentligt ombud och vilkas ledning ovillkorligen måste anförtros åt personer med sakkunskap och affärsvana, har det ansetts ej böra möta några betänkligheter att medgiva rätt till inlåning från allmänheten. De sakkunnige hava därför ansett, att denna väg bör anlitas för erhållande av rörelsekapital och erinra i sammanhang härmed om att, om tillstånd till sådan rörelse lämnas (varför ändring är erforderlig i gällande banklag), det för en centralförening ej möter något hinder att anlita sina underföreningar som organ för insamling av sparkassemedel, varigenom deras inlåningsverksamhet så småningom skulle kunna komma att utsträckas över hela deras område.

Det framhålles emellertid, att, även om en sparkasserörelse av ovan berörda slag kan komma att lämna ett betydande rörelsekapital för utlåningsverksamheten, dock otvivelaktigt en avsevärd tid kommer att förflyta, innan föreningarna hunnit samla detta kapital. Ytterligare utvägar för erhållande av driftkapital måste därför utfinnas, och de sakkunnige hava då hänvisat på sparbankerna och övriga penninginrättningar. Vad särskilt sparbankerna beträffar, påvisas det, att dessa i åtskilliga fall för att få det uppsamlade kapitalet räntebärande, nödgats deponera detsamma i affärsbanker. Sådana för sparbankernas egen utlåningsrörelse obehövliga belopp skulle med större fördel kunna överlämnas som rörelsekapital till jordbrukskassor och deras centraler, och det anses även tänkbart, att sparbanker skulle kunna finna det lämpligare att hos centralföreningarna insätta större belopp än att själva förvalta en mängd smålån av olika slag och säkerhet. I stället för konkurrens skulle på detta sätt kunna tänkas uppkomma ett för bägge parterna fördelaktigt samarbete. En nödvändig förutsättning för att detta skall uppnå sin fulla betydelse är emellertid, att det medgives fristående jordbrukskassor och centralföreningar att träda i förbindelse med mera än en penninginrättning. En inskränkning härutinnan, sådan som innehålles i det inom jordbruksdepartementet utarbetade förslaget, skulle nämligen enligt de sakkunniges åsikt dels försvåra för föreningarna att erhålla så billiga penningar som möjligt, dels vad centralföreningarna beträffar, förhindra direkta förbindelser mellan dessa och smärre penninginrättningar; erhålla centralföreningarnas rörelse den önskade omfattningen, torde det i de flesta fall bliva för dem nödvändigt att vända sig till flera långivande anstalter, om de vilja hava trygghet för att alltid hava det behövliga kapitalet att tillgå. För jordbrukskassor, som äro anslutna till centralföreningar, anses det däremot olämpligt att medgiva förbindelse med annan penninginrättning. Det är nämligen av stor vikt, såväl att den egna centralen tillföres största möjliga låneförmedling som att den, därigenom att under-

föreningen blir för sitt penningbehov uteslutande hänvisad till densamma, sättes i stånd att utöva en ingående uppsikt över underföreningens skötsel.

Med avseende på föreningarnas organisation och arbetssätt i övrigt hava de sakkunnige föreslagit vissa förändringar i det föregående förslaget.

Medlemmarnas lånerätt hade av 1910 års sakkunnige föreslagits till 50 kronor för varje hektar åker, varför inträde vunnits. Denna gräns var bibehållen även i det inom jordbruksdepartementet utarbetade förslaget. 1913 års sakkunnige hava emellertid funnit det vara av vikt, att föreningarna i större utsträckning sattes i stånd att tillgodose sina medlemmars lånebehov och syntes det dem på grund av vissa beräkningar angående särskilt mindre jordbrukares behov av lantbruksförnödenheter vara påtagligt, att beloppet för dessas del måste höjas. I fråga om innehavare av något större brukningsdelar (10 har åker och däröver) ansågo de däremot 50 kronors lånerätt, om ej i alla fall tillräcklig, så dock alltid innebärande en mycket avsevärd hjälp. Fråga har då uppstått, om ej någon annan grund för lånerätten än antalet hektar åker, varför inträde vunnits, borde föreslås. De sakkunnige funno det emellertid av flera skäl vara att föredraga, att ovannämnda grund bibehölles, men att beloppet per hektar höjdes till 75 kronor. Härmed syntes åtminstone de mest trängande lånebehoven för alla storleksklasser av jordbruk kunna fyllas; bleve i något fall lånerätten större än som vore oundgängligen nödvändigt, ankomme det ju på föreningarna att pröva varje inkommen låneansökan, och ansågs den häruti liggande garantien tillräcklig för förekommande av onödiga lån. Med den sålunda föreslagna ökade lånerätten följer ökad personlig ansvarighet för medlemmarna, enär proportionen mellan lånerätt och ansvarighet har ansetts böra bibehållas oförändrad.

De föregående förslagen hade utgått från att förening för att vinna godkännande borde bestå av minst 30 medlemmar. De sakkunnige hålla före, att på många orter i vårt glest befolkade land svårigheter skulle komma att yppa sig att från början erhålla så stort medlemsantal, och hänvisa bland annat på de numera mycket spridda inköpsföreningarna, av vilka en stor del hava färre medlemmar än 30. Även påpekas, att erfarenheten från t. ex. Tyskland och Finland givit vid handen, att kreditföreningar med vida mindre medlemsantal lämnat goda resultat. Det föreslås därför, att det minsta antal medlemmar, som skall erfordras för godkännande, bestämmes till 15. En följd av detta förslag är, att fordran på ett inbetalt insatskapital inom varje godkänd jordbrukskassa av minst 1 000 kronor har måst frånfallas. Då emellertid enligt det av sakkunnige inom finansdepartementet år 1912 utarbetade förslaget till lag om sparkasseidkande ekonomiska föreningar[1] minst detta insatskapital skulle krävas för att förening skulle medgivas rätt att driva sparkasserörelse, komme enligt de sakkunniges förslag föreningar att kunna vinna godkännande utan att äga rätt till sådan rörelse. De sakkunnige föreslå också ett omarbetande i enlighet härmed av villkoren för godkännande.

[1] »Meddel.» 1912, sid. 421.

Vad beträffar centralföreningarna betonas starkt vikten av att sådana med det snaraste komma till stånd för åvägabringande av sammanhållning och enhetlighet inom rörelsen. Genom sina förslag i fråga om medelanskaffningen hava de sakkunnige även önskat stärka dessa föreningars ställning såväl utåt som inåt. Med avseende på underföreningarnas ställning till centralföreningen föreslås några ändringar. Enligt det föregående förslaget borde varje underförening till centralföreningen inbetala *en* insats å 400 kronor. De sakkunnige finna beloppet lämpligt, men anse att insatserna i centralförening böra sättas till 10 kronor stycket, varigenom ytterligare inbetalningar utöver den obligatoriska skulle avsevärt underlättas. En annan ändring föreslås i fråga om underföreningarnas ansvarighet för centralföreningens förbindelser. Det har nämligen synts nödvändigt att med centralföreningarnas enligt förslaget så starkt utvidgade rörelse följde, att de för alla fall bleve tillförsäkrade starkare ekonomiska garantier från underföreningarna än som innehöllos i det inom jordbruksdepartementet utarbetade förslaget. Då det ej kunde förutsättas, att underföreningarna skulle göra större kontanta insatser, måste det åläggas dem övertagande av större ansvarighet. Det föreslås därför, att underförening vid inträdet i centralförening skall åtaga sig en ansvarighet för dennas förbindelser, motsvarande två tredjedelar av den ansvarighet som underföreningens medlemmar åtagit sig för dennas förbindelser. I det inom jordbruksdepartementet utarbetade förslaget var underförenings lånerätt gjord avhängig av det av densamma åtagna ansvaret, vars storlek i detta förslag i sin tur berodde på antalet inbetalade insatser. Då nu insatsbelopp och ansvarighet gjorts oberoende av varandra, har det även varit nödvändigt att föreslå nya grunder för underförenings lånerätt. De sakkunnige anse, att ansluten förening i och med åtagandet av den stadgade ansvarigheten för centralföreningens förbindelser bör äga lånerätt hos centralföreningen för ett belopp motsvarande högst två tredjedelar av ansvarighetssumman. För varje inbetald insats bör lånerätten höjas med tjugu gånger dennas belopp. Ett exempel torde tydliggöra, huru dessa bestämmelser skulle komma att verka. En jordbrukskassa, i vilken inträde vunnits för 1 000 hektar åker, har stadgat en högsta lånerätt av 75 kronor per hektar, en personlig ansvarighet av en och en halv gånger detta belopp samt en insats av 10 kronor för varje påbörjat tiotal hektar åker. Den sammanlagda lånerätten uppgår sålunda till 75 000 kronor, ansvarigheten till 112 500 kronor och insatskapitalet till minst 1 000 kronor. Vid inträde i centralföreningen åtager sig föreningen att ansvara för dennas förbindelser med intill två tredjedelar av sina medlemmars sammanlagda ansvarighet eller 75 000 kronor. Härför erhåller den en lånerätt å 50 000 kronor. Använder den vidare hela sitt insatskapital för att lösa insatser i centralföreningen, uppnår den en ytterligare lånerätt av minst 20 000 kronor. För att föreningen skall uppnå den högsta lånerätt från centralföreningen, varav den kan hava behov eller 75 000 kronor, måste insatserna i densamma ökas med högst 250 kronor. Det synes sålunda ej böra erbjuda synnerligen stora svårigheter för en underförening att ernå denna högsta lånerätt. De motprestationer,

som av underförening skall fullgöras för dennas erhållande, torde emellertid bereda centralföreningen en synnerligen hög grad av soliditet. Även om samtliga underföreningar utnyttja hela sin lånerätt, kommer den sammanlagda ansvarighetssumman ej att understiga det från centralföreningen utlånade beloppet. Därtill komma de av underföreningarna gjorda kontanta insatserna, som visserligen ej behöva uppgå till någon synnerligen stor summa. Vad beträffar värdet av den åtagna ansvarigheten bör erinras dels om, att de av underföreningarnas medlemmar, som kunna utnyttja sin lånerätt, bliva uteslutande ägare eller brukare av jord, varför desamma torde få tillmätas en ganska hög grad av kreditvärdighet, helst som det ju förutsättes att mindre dugliga och solida personer ej skola vinna inträde i jordbrukskassorna, dels därom att en underförening, som fyllt hela sitt lånebehov från centralföreningen, ej har någon anledning att upptaga lån på annat håll och att som säkerhet för de till medlemmarna utlämnade lånen alltid enligt sakkunniges förslag reserveras en tredjedel av ansvarigheten. Tages slutligen även hänsyn till den kontroll, som centralföreningen är skyldig utöva över sina underföreningar, samt att den förstnämnda är ställd under offentlig uppsikt, synes risken för tredje man (t. ex. insättare i centralförenings sparkassa) att göra förluster vara synnerligen liten.

Beslut angående arbetarskyddslagstiftningens tillämpning.[1]

Undantag från bestämmelserna om minderårigas nattarbete.

I 13 § d) lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 stadgas, att minderårig icke må användas till arbete å tid mellan kl. 7 e. m. och 6 f. m.; minderårig av mankön, som fyllt 16 år, får dock användas till arbete å nämnda tid, om hans arbetstid är begränsad till högst åtta timmar av dygnet och arbetet icke oftare än var tredje vecka infaller å tid mellan kl. 11 e. m. och kl. 5 f. m. Enligt 16 § av samma lag äger emellertid Konungen att beträffande sådant arbete, som angives i lagens 15 §, d. v. s. industriellt arbete, vilket bedrives i viss, större omfattning, och som av tekniska skäl måste oavbrutet fortgå såväl dag som natt eller tidvis måste forceras, meddela ytterligare eftergift för sådan minderårig, som nyss nämnts.

1. Den första ansökningen om eftergift av nyss angivna slag inkom från *Trävarubolaget Svartvik*, som under tiden från och med den 1 maj till och med den 31 oktober önskade använda minderåriga, som fyllt 16 år, till nattarbete varannan vecka under en arbetstid av 10 timmar av dygnet. Ansökningen remitterades till Socialstyrelsen, som tillstyrkte bifall till densamma. I sin motivering anförde Styrelsen, sedan den konstaterat, att intet lagahinder mötte för den sökta eftergiftens beviljande, såsom skäl

[1] Under denna rubrik skola i tidskriften införas redogörelser för sådana beslut i ärenden rörande arbetarskyddslagstiftningens tillämpning, som meddelats av Kungl. Maj:t eller eljest kunna tillmätas någon mer allmängiltig betydelse.

för bifall till ansökningen dels önskvärdheten att bereda de till arbetarfamiljerna på platsen hörande minderåriga tillfälle till arbetsförtjänst i närheten av hemmet, vilket givetvis för dem vore av stor betydelse, dels ock att de minderåriga genom eftergiften skulle få samma skiftindelning som de vuxna, vilket vore till fördel för arbetarfamiljernas hushållning och familjeliv samt beredde större möjlighet för äldre anförvanter att ägna de minderåriga nödig handledning och tillsyn. Därjämte påpekades ansökningen avse endast den ljusare årstiden, under vilken i Norrland skillnaden mellan dag- och nattarbete i väsentlig mån bortfaller.

Genom beslut den 25 april 1913 fann K. Maj:t skäligt på det sätt bifalla ansökningen, att den sökta eftergiften beviljades för månaderna maj, juni, juli, augusti, september och oktober år 1913 med skyldighet likväl för bolaget att för tillgodonjutande av eftergiften ställa sig till efterrättelse de begränsningar, villkor och övriga bestämmelser, Socialstyrelsen kunde finna erforderligt att i sådant avseende meddela.

I skrivelse till bolaget fastslog Socialstyrelsen därefter följande villkor för eftergiftens åtnjutande:

1) De minderåriga få endast sysselsättas såsom timmerbetslare, kättingdragare, filpojkar, spånpojkar, ribbundantagare, splittvedtilläggare eller brädtilläggare.

2) Endast sådana minderåriga få användas, vilka hava sina hem vid eller i närheten av arbetsstället och beträffande vilka läkarbetyget i intygsboken utvisar, att de ej förete sjuklighet, svaghet eller bristande kroppsutveckling; skolande sådant läkarbetyg vara meddelat tidigast två veckor förr än minderårig börjar användas.

3) Alla skyddsåtgärder, som vederbörande yrkesinspektör kan finna av behovet påkallade med hänsyn till de minderårigas användande, skola vara vidtagna inom därför av yrkesinspektören utsatt tid.

4) De minderåriga skola vid den tid, då de upphöra att användas på här ifrågavarande sätt och senast inom två veckor därefter, underkastas läkarundersökning eller -besiktning enligt Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 31 december 1912 angående läkarundersökning och läkarbesiktning av minderåriga arbetare, och skola de minderårigas intygsböcker därefter ofördröjligen insändas till yrkesinspektören.

2. Från *Torsviks Sågverk, Minck & Eriksson* inkom till Kungl. Maj:t ansökan att få använda minderårige Valfrid Rosenholm till arbete med snarning av sparrar och sparrarnas uppspelning på timmerbanan under nattskift i likhet med vad för äldre arbetare var tillåtet. Socialstyrelsen, vars yttrande inhämtades, tillstyrkte bifall till ansökningen under framhållande, att bolaget hade behov av yngre rörliga arbetare, att det vore önskvärt att bereda Rosenholm arbete i närheten av hemmet, att Rosenholm, för vilken endast ett halvt år av minderårighetstiden återstode, enligt läkarintyg företedde kraftig kroppsutveckling, att den avsedda sysselsättningen icke gåve anledning till anmärkningar ur hygienisk synpunkt samt att eftergiften avsåge endast en kortare tid under den ljusare delen av året. Genom beslut den 20 juni 1913 medgav Kungl. Maj:t, att Rosenholm finge med en arbetstid av tio timmar av dygnet användas varannan vecka till arbete å tid mellan kl. 7 e. m. och kl. 6 f. m., dock med skyldighet för bolaget att ställa sig till efterrättelse de begränsningar, villkor och övriga bestämmelser, Socialstyrelsen kunde finna erforderligt att i sådant avseende meddela.[1]

3. Förre soldaten *Lars Berg* anhöll i en till Konungen ställd ansökan om viss eftergift för sin minderårige son Oskar Berg från det lagstadgade förbudet mot nattarbete. Arbetet skulle i detta fall utgöras av flottningsarbete vid Mora-Norets timmerskiljningsställe. Socialstyrelsen förklarade i infordrat utlåtande, att, då flottningsarbete icke kunde hänföras till sådant industriellt arbete i den mera inskränkta bemärkelse, på vilket 13 § lagen om arbetarskydd ägde tillämpning, och några särskilda föreskrifter icke blivit i enlighet med bestämmelserna i lagens 17 § av Konungen meddelade för flottningsarbete, någon eftergift från Kungl. Maj:ts sida för användande av minderårige

[1] Några dylika bestämmelser hava icke meddelats.

Oskar Berg till sådant arbete icke erfordrades. I enlighet med denna hemställan förklarade Kungl. Maj:t i beslut den 4 juli 1913 den gjorda ansökningen icke till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

4. Hos Konungen gjorde *Holmsvedens Stolfabriks Aktiebolag* underdånig framställning om tillstånd att få använda två minderåriga ynglingar, O. V. Olsson och P. J. Brolin, vilka båda fyllt 16 år, till nattarbete varannan vecka under cirka 4 månaders tid. Socialstyrelsen hemställde om bifall till ansökningen och åberopade såsom stöd härför, dels att det arbete, varmed Olsson och Brolin skulle sysselsättas, nämligen hjälpsågning och timmerspelning, otvivelaktigt vore av den natur, att 16 § i lagen om arbetarskydd vore på detsamma tillämplig, dels att de båda minderåriga enligt intyg från läkare icke kunde anses komma att lida men av det ifrågasatta arbetet, dels att den av bolaget föreslagna skiftindelningen icke kunde anses vara så ansträngande, som den enligt lagens övergångsbestämmelser tillåtna, dels ock slutligen, att vederbörande yrkesinspektör icke framställt några anmärkningar mot de av bolaget vidtagna skyddsanordningar. Genom beslut den 1 augusti 1913 fann K. Maj:t gott meddela bolaget den sökta eftergiften att gälla under fyra månader innevarande år med skyldighet för bolaget att för tillgodonjutande härav ställa sig till efterrättelse de bestämmelser, Socialstyrelsen kunde finna erforderligt att i sådant avseende meddela.[1]

[1] Ej heller i detta fall har Socialstyrelsen meddelat några bestämmelser.

Yrkesinspektionens verksamhet

under *juli—september* år 1913.

Såsom inverkande på inspektionsfrekvensen kan anmärkas, att flertalet befattningshavare inom yrkesinspektionen under ifrågavarande kvartal i

Sammandrag av yrkesinspektörernas rapporter för juli—september 1913.

Antal	Yrkesinspektören i distrikt									Sprängämnesinspektören.	Yrkesinspektrisen.	Samma.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.			
inspekterade arbetsställen	102	149	121	189	156	81	344	75	45	14	67	**1 343**
med sammanlagt antal arbetare	8 729	6 407	3 998	6 884	8 771	4 740	8 122	2 954	7 061	570	5 659	**63 895**
med sammanlagt kraftbelopp (eff. hkr.) . .	7 765	13 307	19 532	16 734	16 648	11 649	59 375	16 029	24 571	1 102	—	**186 712**
inspektions- och resedagar: för yrkesinspektören .	54	46	33	28	62	43	34	22	47	30	30	**429**
» assistent	6	4	1	17	12	8	17	—	3	—	—	**68**
arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion)	79	100	58	103	81	78	63	57	40	7	31	**697**
inkomna protokoll över besiktning av ångpannor: större besiktning . . .	46	80	46	35	35	77	26	82	34	—	—	**461**
mindre » . . .	69	51	25	48	34	167	30	83	95	—	—	**602**
inkomna protokoll över besiktning av kokare eller andra kärl under tryck: större besiktning . . .	—	2	—	12	—	4	1	—	3	—	—	**22**
mindre » . . .	—	—	1	—	—	2	4	—	1	—	—	**8**
inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar .	32	28	1	12	62	197	9	—	—	—	—	**341**
inkomna anmälningar om olycksfall i arbete . .	379	564	202	307	885	748	586	796	688	6	—	**5 111**
därav med dödlig utgång	6	6	2	2	12	7	5	8	7	—	—	**55**
framställningar till Kungl. Maj:ts befallningshavande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd . . .	1	—	—	—	2	9	—	—	1	—	—	**13**
anmälningar till åtal . .	—	1	1	—	10	1	23	2	—	—	—	**38**
lämnade eftergifter . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Sammandrag av underinspektörernas rapporter för juli—september 1913.

	Yrkesinspektionsdistrikt									Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
Jordbruk:										
Inspekterade arbetsställen . .	122	425	111	590	619	277	336	150	—	**2 630**
Sysselsatta arbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Använda eff. hästkrafter . .	1 964	5 906	1 934	9 388	6 007	5 788	2 255	1 754	—	**34 996**
Hantverk:										
Inspekterade arbetsställen . .	50	34	10	66	117	237	59	46	87	**706**
Sysselsatta arbetare	178	64	23	149	244	416	60	101	182	**1 417**
Använda eff. hästkrafter . .	210	181	33	300	381	505	159	155	503	**2 427**
Övrig verksamhet:										
Inspekterade arbetsställen . .	9	46	187	104	150	179	48	33	11	**767**
Sysselsatta arbetare	23	78	288	282	310	507	71	183	40	**1 782**
Använda eff. hästkrafter . .	39	308	2 933	1 252	2 490	919	471	502	29	**8 943**
Hela antalet:										
Inspekterade arbetsställen . .	**181**	**505**	**308**	**760**	**886**	**693**	**443**	**229**	**98**	**4 103**
Sysselsatta arbetare	**201**	**142**	**311**	**431**	**554**	**923**	**131**	**284**	**222**	**3 199**
Använda eff. hästkrafter . .	**2 213**	**6 395**	**4 900**	**10 940**	**8 878**	**7 212**	**2 885**	**2 411**	**532**	**46 366**
Rese- och förrättningsdagar . .	59	109	78	143	169	104	81	55	45	**843**
Lämnade skriftliga meddelanden	57	121	103	206	117	116	40	77	20	**857**
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor:										
Större besiktning	25	52	82	30	169	79	—	26	6	**469**
Mindre »	1	13	18	7	5	4	—	12	5	**65**

större eller mindre utsträckning begagnat sig av den dem tillkommande ledigheten av 14 dagar om året. Därjämte må nämnas, att yrkesinspektören i 7:de distriktet använt 6 dagar till sammanträde i K. Socialstyrelsen och under två veckor till följd av ådragen fotskada varit förhindrad företaga inspektionsresor, att yrkesinspektrisen åtnjutit tjänstledighet för offentligt uppdrag under 22 dagar samt att den ene av underinspektörerna i 3:dje distriktet under en månad på grund av sjukdom varit oförmögen till inspektionsverksamhet.

Sammandrag av bergmästarnas rapporter för juli—september 1913.

Antal	Bergmästaren i norra distriktet.	Bergmästaren i Gävle—Dala distriktet.	Bergmästaren i östra distriktet.	Bergmästaren i mellersta distriktet.	Bergmästaren i västra distriktet.	Bergmästaren i södra distriktet.	Summa.
inspekterade arbetsställen	3	6	—	10	2	10	**31**
med sammanlagt antal arbetare	[1] —	2 452	—	514	280	1 421	[1] —
» » kraftbelopp (eff. hkr.)	[1] —	3 486	—	863	688	4 318	[1] —
inspektions- och resedagar: för bergmästaren	5	10	—	12	2	13	**42**
» gruvingenjören	—	—	—	2	—	—	**2**
arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden med anledning av inspektion	—	3	—	1	—	1	**5**
inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar och kranar	—	—	—	—	—	—	—
inkomna anmälningar om olycksfall	88	110	23	77	3	77	**378**
därav med dödlig utgång	1	4	—	2	—	1	8
framställningar till Kungl. Maj:ts befallningshavande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd	—	—	—	—	—	—	—
anmälningar till åtal	—	—	—	—	—	—	—
lämnade eftergifter	—	—	—	—	—	—	—

[1] Bergmästaren i norra distriktet har ej inhämtat uppgifter rörande arbetarantal eller kraftbelopp.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

54. Under arbete vid en hamnbyggnad dödades en arbetare vid lastning av sten medelst en vanlig pontonkran. På grund av lokala förhållanden måste lasten hissas högt upp, innan kranbommen kunde svängas. Lasten vilade då enbart på bromsen, som bestod av bromsskiva med band, vilket spändes medelst en hävarm, som vid bromsning fasthakades i plåtgolvet. Hakningen syntes hava varit ofullständig, ty gripskopan jämte en under denna hängande 300 kg. tung sten störtade plötsligt ned under svängningen och träffade den förolyckade, vilken avled av skadorna samma dag. Kranen skall nu ändras så, att bromsens verkningssätt blir det motsatta, d. v. s. kranskötaren frigör under pågående hissning bromsen genom att stå på en trampa.

55. Vid arbete med stensättning av en hamnkaj blev en arbetare överkörd av ett växeltåg. Därvid tillgick så, att några järnvägsvagnar, som efter att hava fått en »knuff» av lokomotivet, gingo med sakta fart, närmade sig den förolyckades arbetsplats, och då han skulle rycka undan sin skottkärra, som stod för nära spåret, erhöll han en stöt av den främsta vagnen, varvid han ramlade omkull över rälsen med den påföljd, att två vagnar gingo över hans kropp. Han avled så gott som omedelbart.

56. I en mekanisk verkstad voro tvänne snickeriarbetare sysselsatta med byggande av tak över en travers. Vid arbetet användes en s. k. hängställning, 13 m. lång, vars nedre del plötsligt nedstörtade på grund av att spikarna, som sammanhöllo bräderna, drogos ur. De båda arbetarna neddrogos i fallet och skadades svårt, den ena så att han avled två dagar senare. Orsaken till olyckan torde kunna sökas hos ställningen, som var något för svag, och dessutom synes plankorna hava varit våta, när ställningen hopspikades. Dagarna före olycksfallet hade det icke arbetats på ställningen på grund av starkt regnande. Därvid hade plankorna blivit fullständigt genomvåta, vilket torde underlättat utdragandet av de i ställningen använda spikarna.

57. En arbetare, som var sysselsatt vid ett mindre kantverk med valsmatning, vilket begagnades dels för kantning av lådbräder, dels för kantning av stockar, träffades därvid i hjärttrakten av en från klingorna tillbakakastad bräda och dog ögonblickligen. Emedan stockarna vid kantning icke gingo in under övervalsarna måste dessa borttagas. Den förolyckade hade uraktlåtit att, sedan han kantat stockar, återinsätta valsarna på sina platser; hade detta iakttagits, torde olyckan aldrig hava inträffat. Yrkesinspektören föreslog, att stockarna skulle kantas i en särskild klyvsåg, och att, i händelse kantverket fortfarande användes även för detta ändamål, ett tydligt anslag skulle uppsättas, innehållande strängt förbud mot kantning av lådbräder utan att övervalsarna funnos på sina platser.

58. Vid ett valsverk inträffade ett olycksfall, varvid en arbetare träffades i huvudet av en kopplingsmuff så våldsamt, att han genast avled. Valsverket består av 2 valspar, vid vilka höjning och sänkning av valsarna regleras av en direkt motordriven axel, 70 mm. i diameter, vars till 1:a paret hörande del är sammanbunden med den till 2:a paret hörande delen medelst en muffkoppling. På grund av valsombyte i 2:a paret voro regleringsaxelns delar frånkopplade varandra, så att när 1:a paret igångsattes medelst pådragning av motorn, roterade dess fria axelända och muffhalva, som låg på ett av-

stånd av c:a 1·5 m. från närmaste lager. Strömmen påsläpptes troligen för häftigt, ty under axelns rotation inträffade, att axeln på grund av centrifugalkraften krökte sig vid lagret, varvid muffen svängde i en cirkel med c:a 800 mm. radie. Den förolyckade, som stod i närheten av axeln, träffades därvid av muffen i huvudet med ovannämnda påföljd.

59. Under arbete med ställningsbygge å vindsvåningen i en nybyggnad nedstörtade en arbetare genom en hissöppning och skadade sig i fallet så svårt, att han avled senare på dagen. Vid olyckstillfället var han sysselsatt med att, gående å en stege, upptransportera en del sparrar till vinden. Därvid torde sparrarna hava stött emot väggen och den förolyckade därigenom förlorat fotfästet samt störtat från stegen genom hissöppningen ned till bottenvåningens golv. Olyckan får till stor del tillskrivas den skadades oförsiktighet att placera stegen så nära hissöppningen utan att övertäcka denna med bräder.

60. En banvakt, som under inspektion av sin bandel avlägsnat sig från sin trehjuling för att samtala med en kamrat, glömde därvid bort, att ett tåg inom kort var att förvänta. Då han varseblev det annalkande tåget skyndade han tillbaka för att rädda sitt fordon, men hann ej undan i tid, utan kullkastades och överkördes av lokomotivet. Döden följde ögonblickligen.

61. Under lastning av slagg i pråm medelst på räls gående tippvagn blev en arbetare dödad genom att vagnen föll ned i pråmen, varvid han kom under densamma. Lastningen försiggick å ett decauvillespår, vilket var utlagt på c:a 6 m. långa slanor, som på ena sidan stödde mot kajskoningen och på den andra mot relingen av en pråm, belägen på andra sidan om den för lastning avsedda pråmen och något högre än denna. När vagnen befann sig mitt på slanorna, brusto ett par av dessa, och vagnen störtade ned i pråmen. En av slanorna visade i brottytan såväl kärnröta som ytröta. Som bidragande orsak till olyckan torde kunna nämnas den starka blåst med därav förorsakad sjögång, vilken låg på utifrån.

62. En nära 75 år gammal grindvakterska blev dödad av ett järnvägståg, då hon skulle stänga en grind vid en vägövergång. Olyckan inträffade då hon, efter att hava stängt den ena grinden, passerade över spåret med ryggen till hälften vänd mot det håll, från vilket tåget väntades, för att stänga den andra. Det annalkande tågets lokomotivförare, som observerade hennes tilltag för sent, hann icke stoppa tåget på den korta sträckan fram till vägövergången, utan fick den förolyckade av lokomotivet en så kraftig stöt, att hon kastades c:a 4 m. bort. Döden inträdde antagligen genast.

63. Tvänne arbetare, som voro sysselsatta i ett stenbrott, nedstörtade därvid till stenbrottets botten och skadade sig svårt, den ena så att han avled 11 dagar senare. Arbetarne hade kort förut företagit sprängning i det c:a 25 m. höga berget och därefter, sedan bergväggen undersökts, börjat nedspetta lösa stenar från en avsats på c:a 7 m. höjd från brottets botten. Därunder lossnade plötsligt några stenar av 20—25 kg. vikt 3 m. ovanför och träffade de båda arbetarna så att de störtade ned. Då arbetet utfördes på ackord torde kunna antagas, att arbetarna för att förtjäna så mycket som möjligt icke alltid iakttogo nödig försiktighet. Yrkesinspektören uppmanade arbetsgivaren att tillse, att sand, jord och dyl. ovanför stenbrottet bortfördes samt att lösa stenar å brottets väggar nedspettades, varvid arbetarna borde vara försedda med säkerhetslinor. Brytningen borde dessutom i så stor utsträckning som möjligt ske i avsatser.

Kortare meddelanden.

Social lagstiftning i Brasilien. »Bollettino dell' Ufficio del lavoro» meddelar, att republiken Brasilien för kort tid sedan inrättat en social myndighet med uppgift att undersöka arbetsförhållandena inom industri och handel, skapa institutioner för sociala ändamål, lösa tvister mellan arbetsgivare och arbetare angående avtal, befordra studiet av den utländska lagstiftningen på dessa områden, utarbeta förslag till lagar angående arbetarskydd etc. Denna institution skall vidare hava uppsikt över tillämpningen av arbetarskyddslagarna, över fackföreningarnas och andra föreningars samt försäkringsbolagens verksamhet ävensom befrämja organiserandet av understödsföreningar, ålderdomsförsäkringskassor och andra dylika inrättningar. Vid sidan av ovannämnda sociala ämbetsverk finnes ett av parlamentsmedlemmar, högskolelärare samt representanter för arbetsgivare och fackföreningar sammansatt s. k. arbetsråd, som skall tjäna såsom rådgivande organ vid alla frågor rörande arbetsförhållanden. En förordning av senare datum har i stora drag fastställt arbetsgivarnas förpliktelser med hänsyn till driftsäkerhet och sundhetsförhållanden inom industriella företag. Lagöverträdelser bestraffas med böter, som tillfalla en kassa för social verksamhet.

Industri- och yrkesräkningen i Italien 1911. På grund av en år 1910 antagen lag företogs den 10 juni 1911 den första industri- och yrkesräkningen i Italien. Undersökningen avsåg antalet industriella och andra företag, den därvid sysselsatta personalen och den använda drivkraften.

Enligt den vid undersökningen tillämpade yrkesindelningen särskildes 10 huvudgrupper, av vilka sju avsågo industrien samt de tre övriga åkerbruk, handel och fria yrken.

Till industrien hänfördes alla företag, som sysselsatte minst två personer — företags- eller arbetsledaren inbegripen — och voro i verksamhet den 10 juni 1911, eller om ej i drift vid detta tillfälle, likväl hade varit det under de tolv föregående månaderna. Bland sysselsatta personer inbegrepos utom arbetare även medlemmarna av företags- eller arbetsledarens familj med eller utan avlöning, styrelse-, kontroll- och förvaltningspersonal samt den tekniska personalen.

Till industriell drivkraft räknades den energi, som alstras genom vatten, ånga, gas, sprit, petroleum, bensin, vind etc., oavsett om den vid räkningen var i verksamhet eller ej, eller eventuellt överförd i elektrisk energi, som här ej behandlats.

Vid industri- och yrkesräkningen den 10 juni 1911 medtogos 243 985 industriella företag med 2 305 698 därvid sysselsatta personer och en sammanlagd energistyrka av 1 573 774 hästkrafter. Det största antalet industriella företag finnas i följande provinser:

	Antal företag.	Antal arbetare.
Lombardiet	41 030	657 868
Piemonte	26 336	342 397
Toscana	22 558	148 857
Venetien	20 905	198 757
Emilien	20 321	146 340
Campanien	19 282	158 119
Sicilien	19 557	120 840
Apulien	14 766	82 724
Latium	10 131	72 414

Av de sex övriga provinserna räknade ingen mer än 10 000 företag eller 50 000 arbetare.

Antalet industriella företag inom olika näringsgrenar samt den därvid använda personalen och drivkraften framgår av följande sammanställning:

	Företag.		Arbetare.		Hästkrafter.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
Extraktiva industrier (gruvdrift o. d.) .	4 476	1·84	97 295	4·29	23 026	1·48
Närings- och njutningsämnesindustri .	136 530	55·96	663 490	28·78	306 983	19·50
Metallindustri	41 405	16·97	395 411	17·15	179 833	11·43
Byggnads- och stenindustri	17 786	7·29	306 639	13·30	54 917	3·49
Textilindustri	32 619	13·36	657 190	28·50	175 203	11·13
Kemisk-teknisk industri	5 727	2·35	103 831	4·50	101 528	6·44
Allmänna arbeten	5 442	2·23	81 842	3·55	732 284	46·53
Summa	**243 985**	**100·00**	**2 305 698**	**100·00**	**1 573 774**	**100·00**

Inom de extraktiva industrierna sysselsattes i Toscana 21 288 och på Sicilien 26 120 personer. Närings- och njutningsämnesindustrien sysselsatte i Piemonte 73 670, i Lombardiet 303 463 och i Campanien 29 632 personer. Åt textilindustri ägnade sig 131 487 personer i Piemonte, 303 463 i Lombardiet och 29 632 i Campanien. Byggnads- och stenindustrien sysselsatte i Lombardiet 72 678 personer och i Piemonte 45 418. Vid svavelgruvorna voro anställda 19 293 personer samt vid bly- och zinkgruvorna 14 318. Stenbrotten sysselsatte 70 767 personer, masugnarna 99 354 och statens tobaksfabriker 15 995 personer.

I de åtta största industricentra: Milano, Turin, Neapel, Genua, Rom, Bologna, Florens och Venedig, funnos den 10 juni 1911 inom industrien i dess helhet 33 941 företag med 473 036 arbetare, därav inom metallindustrien 7 302 företag och 137 252 arbetare, inom närings- och njutningsämnesindustrien 14 079 företag och 113 952 arbetare samt inom textilindustrien 6 893 företag och 85 384 arbetare.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

— Kollektivavtal m. m. —

Kollektivavtal inom textilindustrien i Mexiko. Genom regeringens förmedling hava fabriksägare och c:a 32 000 arbetare inom den mexikanska textilindustrien träffat överenskommelse angående ett avtal samt fastställt en minimilönetariff. Genom denna minimilönetariff hava arbetslönerna höjts med 20 à 100 %.

Vidare har det mexikanska parlamentet i december 1912 beslutat, att de fabrikanter, som tillämpade minimilönctariffen, skulle få textilfabrikatsskatten nedsatt till halva beloppet.

Nämnda avtal rörande arbetsförhållandena i spinnerier och väverier förbjuder bl. a. sysselsättandet av barn under 14 år, och uppräknas däri vissa högtidsdagar, som jämte söndagar skola anses såsom vilodagar.

Den dagliga arbetstiden har blivit begränsad till 10 timmar, nattskiften få däremot uppgå till endast 9 timmar.

(Soziale Rundschau.)

— Strejker, lockouter m. m. —

Svenska arbetsgivareföreningens strejk- och lockoutstatistik. Svenska arbetsgivareföreningens statistiska byrå har, på grundval av hos föreningen befintligt material, utarbetat en statistisk redogörelse över hos föreningens medlemmar under åren 1908—1912 inträffade arbetsinställelser.

Primärmaterialet för statistiken utgöres av arbetsgivareföreningens s. k. skadeersättningsblanketter. Redogörelsen har följaktligen endast kunnat omfatta sådana arbetsinställelser,

för vilka enligt Svenska arbetsgivareföreningens stadgar ersättning utgår till föreningens delägare. Sålunda hava ej kommit i betraktande strejker, som utbrutit under de första tre månaderna efter arbetsgivarnas anslutning till föreningen. Möjligen har också utelämnats en eller annan lockout, för vilken någon ersättning ej kunnat ifrågakomma. Emellertid torde samtliga dessa arbetsinställelser varit fåtaliga och obetydliga vid jämförelse med mängden av de övriga i statistiken upptagna.

I redogörelsen framhålles vidare, att den ifrågavarande statistiken ej avser att vara en undersökning över samtliga med arbetsinställelserna sammanhängande förhållanden, särskilt icke över konflikternas orsaker, utgång och verkningar, utan allenast en siffermässig utredning angående antalet strejker och lockouter, antalet berörda arbetare och förlorade arbetsdagar samt storleken av utbetald skadeersättning.

Slutsiffrorna för de särskilda åren framgår av nedanstående sammandrag:

Strejker.	Antal arbetsgivare.	berörda arbetare.	Förlorade arbetsdagar.	Utbetalad ersättning. Kr.
1908	30	5 325	278 948	264 939: —
1909	885	66 012	2 329 822	2 543 444: —
1910	32	1 571	22 442	19 754: —
1911	10	1 410	22 586	18 588: —
1912	19	3 362	67 794	64 980: —
Summa	**976**	**77 680**	**2 721 592**	**2 911 705**: —
Lockouter.				
1908	66	2 752	166 342	183 046: 50
1909	423	79 025	4 313 861	4 430 805: —
1910 [1]	—	—	50 266	50 044: —
1911	32	4 716	106 014	102 493: —
1912	1	57	2 682	2 663: —
Summa	**522**	**86 550**	**4 639 165**	**4 769 051**: 50
Hela antalet arbetsinställelser:				
1908	96	8 077	445 290	447 985: 50
1909	1 308	145 037	6 643 683	6 974 249: —
1910	32	1 571	72 708	69 798: —
1911	42	6 126	128 600	121 081: —
1912	20	3 419	70 476	67 643: —
Summa	**1 498**	**164 230**	**7 360 757**	**7 680 756**: 50

De i Svenska arbetsgivareföreningen representerade industrierna hava vid undersökningen sammanförts i 27 grupper väsentligen motsvarande föreningens yrkesförbund. I vad mån de olika industrierna berörts av strejker eller lockouter framgår av följande översikt, som angiver antalet berörda arbetare och förlorade arbetsdagar i genomsnitt per år i procent av hela antalet arbetare resp. arbetsdagar, samt genomsnittliga ersättningsbeloppet per år, i procent av hela delaktighetsbeloppet:

	Arbetare, berörda av		Arbetsdagar, förlorade genom		Ersättning, utbetalad vid	
	strejk.	lockout.	strejk.	lockout.	strejk.	lockout.
	%.	%.	%.	%.	%.	%.
Kvarnindustrien	16·7	—	1·4	—	5·2	—
Sockerindustrien	8·5	—	1·9	—	5·8	—

[1] De lockouter, för vilka ersättning under året utbetalats, äro redovisade såsom påbörjade under föregående år.

	Arbetare, berörda av		Arbetsdagar, förlorade genom		Ersättning, utbetalad vid	
	strejk.	lockout.	strejk.	lockout.	strejk.	lockout.
	%	%	%	%	%	%
Bryggeriindustrien	11·8	1·9	1·3	0·1	4·3	0·3
Tobaksindustrien	18·6	—	2·4	—	7·6	—
Textilindustrien	1·3	19·2	0·03	2·5	0·1	8·0
Herrkonfektionsindustrien:						
grossisterna	—	18·7	—	7·6	—	25·4
detaljisterna	—	22·8	—	7·1	—	22·2
Garveriindustrien	13·1	—	1·5	—	4·2	—
Skoindustrien	18·7	25·1	2·1	1·8	7·2	5·8
Sågverksindustrien	2·0	21·5	0·1	3·4	0·2	10·2
Gruvvirkesindustrien	31·6	28·1	1·8	5·5	4·5	13·0
Träindustrien	18·9	—	2·2	—	6·5	—
Pappersmasseindustrien	2·4	17·1	0·1	3·7	0·1	12·0
Pappersindustrien	16·6	—	1·9	—	6·0	—
Stenindustrien	18·5	—	2·7	—	8·5	—
Kakel- och byggnadsämnesindustrien	18·2	14·2	2·7	1·1	7·8	3·2
Stenkols- och lerindustrien	16·9	—	3·5	—	10·6	—
Glasindustrien	15·4	—	2·5	—	7·5	—
Tändsticksindustrien	20·2	—	2·1	—	6·6	—
Konstgödningsindustrien	18·5	1·9	1·7	0·2	5·1	0·5
Exportjärnfälten	20·5	—	3·5	—	10·0	—
Malmförädlingsindustrien	0·2	15·9	0·04	3·6	0·1	11·2
Metallindustrien	21·6	—	3·5	—	10·2	—
Bokbinderiindustrien	20·2	12·4	2·3	4·3	7·6	14·9
Väg- och vattenbyggnadsindustrien	17·9	19·8	0·6	7·1	1·0	18·2
Stuverirörelsen	25·8	—	2·7	—	5·7	—
Diverse industrier	20·3	0·8	1·3	0·1	6·1	0·4
Medeltal	9·6	10·7	1·1	1·9	3·5	5·8

På grund av det överväldigande inflytande, som på samtliga nu berörda siffror utövas av de stora arbetskonflikterna under och i sammanhang med storstrejken och lockouterna år 1909, har en särskild översikt utarbetats över antalet berörda arbetsgivare och arbetare, antalet förlorade arbetsdagar samt utbetalad ersättning vid dessa konflikter. Antalet arbetsgivare uppgick för Svenska arbetsgivareföreningens vidkommande till 1 228 med sammanlagt 140 203 berörda arbetare. Antalet förlorade arbetsdagar har beräknats till 6 542 975, varav 2 292 714 i samband med strejker och 4 250 261 på grund av lockouter. Som skadeersättning utbetalades inalles 6 882 511 kronor, varav 2 508 563 kronor till av strejker berörda arbetsgivare och 4 373 948 till i lockouterna deltagande firmor. (Meddelanden från Svenska Arbetsgivareföreningens Statistiska Byrå).

Förlikningsnämnder och skiljedomstolar för trafikpersonalen i Nordamerikas förenta stater. En den 1 juni 1898 antagen förbundslag innehåller bestämmelser angående förfaringssättet i händelse av konflikt mellan ett järnvägsbolag och dess personal.

Denna lag har den 15 juli 1913 blivit ersatt med en ny sådan, vilken har att uppvisa åtskilliga ändringar. Enligt den nya lagen kan vid konflikt mellan arbetsgivare, som bedriva mellanstatlig eller utrikes trafik å järnväg eller fartyg, och deras personal, därest konflikten hotar att avbryta

nämnda trafik till allvarlig skada för det allmänna, endera parten eller båda i förening vända sig till Förenta staternas ständiga förmedlings- och skiljenämnd (United States Board of Mediation and Conciliation) i och för tvistens biläggande.

Ifrågavarande nämnd består av en utav unionens president jämte senaten på 7 år utnämnd fast avlönad ordförande (Commissioner of Mediation and Arbitration) och dennes ställföreträdare samt högst 2 på samma sätt utsedda förbundsämbetsmän såsom bisittare. Då medling begäres, har nämnden att snarast möjligt träda i förbindelse med båda parterna och söka få till stånd en överenskommelse. Vid hotande trafikrubbningar, som skulle svårt skada det allmänna intresset, har nämnden befogenhet att själv erbjuda sina tjänster.

Bliva förlikningssträvandena utan resultat, så kan konflikten, på grund av en utav representanter för de båda tvistande parterna undertecknad skriftlig överenskommelse, föreläggas en för tillfället bildad skiljedomstol (Board of Arbitration), vilken med vanlig majoritet kan fälla slutgiltig och för parterna bindande skiljedom. Tvister rörande skiljedomens tolkning kan även avgöras av samma skiljedomstol eller ett utskott av densamma. (Soziale Rundschau.)

Strejkstatistik för Ryssland. Kejserliga tekniska föreningen har publicerat en av Michailoff utarbetad statistisk redogörelse angående strejkrörelser i Ryssland. Under år 1912 förekommo ungefär 5 000 strejker med 1 463 000 deltagare. De under fabriksinspektionen stående företagen berördes under detta år av ungefär 3 000 strejker med 1 248 000 deltagare. Antalet strejkande under 1912 översteg de sex föregående åren med 1 164 000 och står blott tillbaka för år 1905. De politiska strejkerna omfattade 1905 1 202 000 strejkande, 1906 5 114 000, 1907 526 000, 1908 91 000, 1909 8 000, 1910 4 000, 1911 40 000, 1912 950 000 strejkande. Före revolutionsåret 1905 kände man knappast till dylika arbetsinställelser, frånsett några få strejker den 1 maj. De ekonomiska strejkerna sammanhängde fullständigt med konjunkturväxlingarna. Under 1905 voro 1 023 000, 1906 449 000, 1907 172 000, 1908 81 000, 1909 56 000, 1910 43 000, 1911 97 000, 1912 298 000 arbetare berörda av strejker utav detta slag. Under 1912 hava strejkerna inom metallindustrien tilltagit, under det att arbetsinställelserna inom textilindustrien gått tillbaka i antal.

(Bulletin du Ministère du Travail).

Arbetsinställelser i England under år 1912. Den industriella oro, som gjorde sig så märkbar under sommaren år 1911, nådde ånyo sin kulmen under den första hälften av år 1912. Under hela mars och början av april låg praktiskt sett hela kolgruveindustrien nere på grund av gruvarbetarstrejken, som berörde omkring 1 million arbetare vid kolgruvorna. Man har beräknat, att genom denna strejk inalles 30·8 millioner arbetsdagar gått förlorade. Under år 1911 förekom som bekant en rad av stora strejker inom transportarbetarfacket, år 1912 blott en mycket stor och samtidigt relativt långvarig strejk av hamnarbetare i London och vid Medway. Strejken började i maj och fortsatte till slutet av juli samt berörde omkring 80 000 arbetare, varjämte omkring 20 000 arbetare i andra hamnar anordnade sympatistrejk under några dagar i juni. 40 konflikter, berörande 168 940 arbetare, fortforo sedan föregående år, däribland lockouten inom bomullsindustrien, som fortsatte in i januari 1912 och omfattade 160 000 arbetare med 2 500 000 förlorade arbetsdagar.

Följande tabell angiver antalet av arbetsinställelser berörda arbetare samt antalet genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagar under 1910, 1911 och 1912.

	Antal arbetare.			Förlorade arbetsdagar.		
	1910.	1911.	1912.	1910.	1911.	1912.
Byggnadsindustri	880	2 789	5 634	35 475	74 962	106 638
Gruvdrift och stenindustri	296 573	140 808	1 106 736	5 524 160	4 101 276	31 593 845
Metall- och maskinindustri samt skeppsbyggnad	55 436	93 783	82 885	3 147 157	1 321 915	1 369 328
Textilindustri	132 276	221 433	56 208	917 558	1 434 068	3 698 376
Beklädnadsindustri	4 462	9 810	31 069	58 866	94 447	601 438
Transportarbete	20 321	448 618	155 300	70 833	2 729 633	2 985 165
Andra	5 217	44 739	25 449	140 782	563 290	559 885
Summa	**515 165**	**961 980**	**1 463 281**	**9 894 831**	**10 319 591**	**40 914 675**

Antalet arbetskonflikter uppgick under året till 857 och var sålunda något mindre än föregående år (903), men detta antal har endast överskridits 4 gånger under de 19 år, för vilka jämförbar statistik finnes, medan såväl antalet berörda arbetare som förlorade arbetsdagar vida överstiga motsvarande tal för något föregående år.

Med avseende på antalet berörda arbetare komma i främsta rummet konflikter rörande lönetvister (86 %), vilka visade en stark tillväxt vid jämförelse med föregående år, beroende till stor del därpå att gruvarbetarnas strejk för principen om minimilöner i statistiken hänförts till förutnämnda konfliktorsak. Tvister angående organisationsspörsmål berörde 10 % av arbetarna.

På grund därav att kolgruvearbetarna lyckades få sig tillförsäkrade minimilöner, uppgick proportionen av de arbetare, som i huvudsak kunde genomdriva sina fordringar, till ett så högt procenttal som 75; för 14 % av de i arbetsstriderna inblandade arbetarna löstes tvisten till arbetsgivarnas fördel och för 11 % genom kompromiss.

Den stora majoriteten konflikter (74 %) avgjordes genom direkta underhandlingar mellan de stridande parterna eller deras representanter. Under år 1912 bilades 76 konflikter med 223 606 direkt berörda arbetare, det hittills högsta uppnådda antal, genom förlikning samt 23 konflikter med 18 908 arbetare genom skiljedom. Av dessa 99 konflikter blevo 22, direkt berörande 192 641 arbetare, bilagda enligt 1896 års lag om förlikning.

De permanenta förliknings- och skiljenämnder, vilkas viktigaste uppgift det är att förekomma arbetsinställelser genom förhandling, togos för detta ändamål i anspråk vid 3 083 tvistefrågor, av vilka 1 905 blevo bragta till lösning i nämnderna och 233 avgjordes genom av nämnderna utsedda skiljedomare eller opartiska medlare.

(Labour Gazette.)

— Arbetarskyddslagstiftning m. m. —

Sakkunnige vid utarbetande av skyddsföreskrifter beträffande byggnadsarbete. Socialstyrelsen har beslutat att tillkalla byggnadsingenjören E. Blom och muraren, riksdagsmannen G. W. Källman att såsom sakkunnige biträda vid utarbetandet inom styrelsen av förslag till skyddsföreskrifter beträffande byggnadsarbete.

Arbetarskydd i kantonen Tessin. De hittills blott för kvinnor och minderåriga gällande arbetarskyddsbestämmelserna hava genom lagarna av den 15 januari och 20 november 1912 utsträckts till män. Bestämmelserna gälla icke blott för industriföretag, utan även för affärer och kontor.

Gossar och flickor få först efter fyllda fjorton år och efter avslutad skolgång sysselsättas inom ovannämnda arbetsområden. Den dagliga arbetstiden får ej överskrida 11 timmar, på lördagar 10 timmar. Nattarbete är förbjudet mellan kl. 9 e. m. och 6 f. m. Vilodagen bör företrädesvis förläggas till söndagen, dock kan efter överenskommelse med de sysselsatta personerna även en annan veckodag fastställas såsom vilodag. Övertidsarbete får ej krävas av minderåriga och havande kvinnor. Dessa senare kunna alltid utan uppsägning nedlägga arbetet. Barnaföderskor åtnjuta 6 veckors ledighet.

(Soziale Praxis).

Yrkesinspektionen i Österrike år 1912. I de österrikiska yrkesinspektörernas berättelse för år 1912 redogöres särskilt för yrkesfara, uppkommen genom användande av bensin, för ventilation, dammuppsugning, arbetarbostäder, olagligt användande av minderåriga och kvinnliga arbetare samt för lärlingsväsendet.

Enligt nämnda berättelse gjordes ånyo ogynnsamma iakttagelser beträffande användningen av bensin vid förarbetning av celluloid. De flesta inspektörer omnämna en oändamålsenlig, ofta även straffvärd, förvaring av bensin och liknande eldfarliga vätskor. Likaså skänka arbetsgivarna alltför liten uppmärksamhet åt förvaringen av de tomma bensinfaten. Denna såväl som annan uraktlåtenhet med hänsyn till bensinens förvarande och användande har lett till åtskilliga olycks-

händelser. — Särskild uppmärksamhet måste naturligtvis ägnas åt användningen i fria luften av bensin, bensol och liknande vätskor på grund av deras giftighet och eldfarlighet. Ett par fabriker hade ock vidtagit mycket goda säkerhetsanordningar, vilka närmare beskrivas i ovannämnda berättelse.

Den ofta beklagade omständigheten, att de av arbetsgivarna vidtagna åtgärderna till förbättring av luftens beskaffenhet i arbetsrummen ej sällan möter ett avgjort motstånd från arbetarnas sida, omnämnes ånyo av några inspektörer. Sålunda var luften av påfallande dålig beskaffenhet i ett modernt inrättat bomullsspinneri, enär samtliga ventilationsinrättningar redan sedan lång tid tillbaka blivit av arbetarna tilltäppta. En ämbetsman anser även, att arbetsgivarnas motvilja mot inrättande av mera kostsamma ventilationsanordningar beror därpå, att arbetarna icke sätta värde på sådana eller benyttja desamma. Många klagomål hava även anförts över luftens dåliga beskaffenhet inom mindre fabriker och verkstäder på grund av bristande eller otillräcklig ventilation.

Om än enstaka fabriker med betydande utveckling av damm alldeles saknade anordningar för detsammas avlägsnande, kunde dock å andra sidan på flera ställen konstateras ansenliga framsteg på detta ur hygienisk synpunkt så viktiga område. Tyvärr kunde man ånyo konstatera, att arbetarna underskatta värdet av sådana sanitära inrättningar.

Yrkesinspektörerna klaga ofta över dåliga bostadsförhållanden vid tegelbruken. Dessa klagomål gälla huvudsakligen anbringandet av sovplatserna i olämpliga, fuktiga, eldfarliga, oeldade, trånga och ej ventilerbara rum, överbefolkning av sovrummen, användning av dubbel- och etagesängar, sovplatsernas bristfälliga beskaffenhet och iståndhållande samt deras placerande i arbetsrummen. Vidare klagas däröver, att personer av olika kön sammanföras i gemensamt sovrum. Beträffande beskaffenheten av värdshuspersonalens sovplatser gjordes även åtskilliga ogynnsamma iakttagelser.

Slutligen nämnes, hurusom under berättelseåret antalet av i hälsofarliga arbeten sysselsatta minderåriga och kvinnliga arbetare varit väsentligt högre än föregående år. Nu liksom förut var det isynnerhet användandet av lagligt skyddade personer vid farliga träförädlingsmaskiner som föranledde anmärkning. Förbudet mot användning av kvinnor och minderåriga till arbete vid tegelprässar överträddes upprepade gånger, däremot berättas endast i enstaka fall, att lärlingar blivit satta att fullgöra för dem olämpliga arbeten. Det kvinnliga nattarbetet föranledde ofta anmärkningar. Av de 922 arbeterskor, som sysselsattes med olagligt nattarbete, voro 5 minderåriga anställda i icke fabriksmässiga företag, 94 vuxna kvinnor sysselsattes i fabriksmässiga samt 174 kvinnor i åldern under 18 år och 649 i åldern över 18 år i företag med över 10 arbetare. Dylika överträdelser förekomma särskilt å tegelbruken, men iakttagas även vid glasbruken, socker- och pappersfabriker samt inom textilindustrien. En väsentlig andel av antalet dylika arbeterskor (186) kom därjämte på en glödlampfabrik.

Den i föregående års inspektionsberättelse framhållna svårigheten för hantverket att rekrytera lärlingskåren betonas ånyo av flera inspektörer. Inom klensmidet och den mindre mekaniska industrien fanns däremot god tillgång på yngre arbetare, enär storindustrien inom dessa yrken utbildar jämförelsevis få lärlingar, utan hellre övertager utlärda arbetare från de mindre verkstäderna. Även järnvägarna lämna klensmeder och mekaniker företräde. Den starka tillströmningen av lärlingar till damkonfektionen giver även anledning till en relativt god lärlingsrekrytering.

(Concordia.)

— Socialförsäkring. —

Sjukförsäkringen i England. Rapporten om den engelska sjukförsäkringen under dess första verksamhetsår efter den nya försäkringslagens ikraftträdande (1 juli 1912—30 juni 1913) innehåller en redogörelse för bildandet av en försäkringsfond av nära 20 millioner pund sterling, organiserandet av 236 försäkringsnämnder samt utfärdandet av en mängd administrativa bestämmelser. Dessutom lämnas en redogörelse för de erkända sjukkassornas verksamhet under året.

Under de sista månaderna före lagens ikraftträdande höllos en mängd möten och föreläsningskurser samt utsändes cirkulär, vilket allt avsåg att sprida kännedom om lagens innehåll och verkningar bland de försäkringspliktiga och särskilt bland de olika organisationernas funktionärer. Man lyckades i samband med registreringen förmå en mängd smärre sjukkassor att sammansluta sig till större. Vid slutet av mars 1913 hade tillsammans 2 592 kassor, därav flera med talrika lokalavdelningar, registrerats enligt den nya lagen. Sjukkassornas sammanlagda medlemsantal uppgick i oktober 1912 till c:a 13 000 000, varav nära 4 000 000 kvinnor. Vid samma tidpunkt uppgick antalet utanför sjukkassorna stående försäkringspliktiga (deposit contributors) till endast c:a 400 000. Endast ett fåtal av dessa voro sådana, som av hälsoskäl skulle avvisats från sjukkassorna. Flertalet var dels sådana, som antingen på grund av sin starka hälsa eller av ekonomiska skäl ansågo sig aldrig behöva något sjukunderstöd, dels sådana, som på grund av likgiltighet eller social undermålighet hålla sig utanför varje slag av organisation.

Undantagna från försäkringen äro personer, anställda i statens eller annan allmän tjänst, hos järnvägsbolagen eller övriga registrerade bolag på sådana villkor, att de äro tillförsäkrade minst lika stora förmåner i händelse av sjukdom eller invaliditet som dem försäkringslagen garanterar. Vidare undantagas personer, som arbeta utan bestämd lön, löntagare sysselsatta med annat arbete än kroppsarbete och åtnjutande en lön av minst 160 pund sterling per år, tillfälligt anställda och slutligen sådana, för vilka arbetet ifråga kan betraktas som bisysselsättning. Antalet av nämnda grunder undantagna uppgå till något över 300 000, exakta siffror föreligga icke.

Övriga lönarbetare kunna befrias från försäkringsplikten, om de äro tillförsäkrade pension eller inkomst, icke beroende av deras arbetsförmåga, till ett årligt värde av minst 26 pund sterling, eller om de för sitt livsuppehälle äro i allmänhet och huvudsakligen beroende av andra personer. Av nämnda möjlighet till befrielse hade den 31 mars 1913 drygt 100 000 personer begagnat sig.

Ordnandet av hemarbetarnas försäkring har vållat vissa svårigheter. Särskilt har det varit föremål för diskussion, dels huruvida någon eller några kategorier av hemarbetare skulle uteslutas från försäkringens verksamhetsområde, dels efter vilka grunder hemarbetare, som ju ofta hava mer eller mindre tillfälligt arbete, skulle erlägga sina avgifter. I enlighet med det utlåtande, som avgivits av en för ändamålet tillsatt kommitté, har beslutats, att alla hemarbetare, även gifta kvinnor, skola vara försäkringspliktiga, och att avgifterna i stället för att erläggas med visst belopp per vecka, skulle erläggas med visst belopp för varje intjänad »inkomstenhet», ungefär motsvarande lönen för en veckas sammanhängande arbete. Storleken av dessa enheter skall tid efter annan fastställas av försäkringskommissionerna.

(Labour Gazette.)

Lag angående olycksfallsersättning i Portugal. Genom en ny lag av den 24 sistlidne juli fastställdes särskilda bestämmelser angående ersättning för genom olycksfall i arbete uppkommen skada åt arbetare och tjänstemän, resp. vid dödsfall åt deras efterlevande. Ersättningen utgår enligt följande grunder.

Då olycksfallet medför fullständig invaliditet, erhåller den skadade en pension motsvarande $^2/_3$ av årslönen; vid partiell invaliditet beräknas pensionsbeloppet till hälften av den för den skadade genom olycksfallet uppkomna löneminskningen. Vid fullständig, men temporär arbetsoförmåga utbetalas skadeersättning per arbetsdag, motsvarande $^2/_3$ av daglönen, och vid partiell arbetsoförmåga, som är övergående, utgår till den skadade ett ersättningsbelopp per dag, motsvarande hälften av den genom olycksfallet uppkomna minskningen i dagsförtjänsten. Vid dödsfall, uppkommet på grund av olycksfallet, är arbetsgivaren skyldig utbetala begravningskostnadsersättning med belopp, motsvarande den avlidnes sammanlagda arbetsförtjänst under minst 15 dagar. Till de efterlevande utgå därjämte understöd, vilka sammanlagt ej få understiga 40 % av den avlidnes årsinkomst.

Den nya lagen trädde i kraft den 16 november innevarande år.

(Labour Gazette.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under oktober 1913. Det rådde fortfarande nedgång inom tackjärnsindustrien, men inom järn- och stålindustrien hade arbetstillgången något förbättrats sedan föregående månad. Även inom skeppsbyggnadsindustrien hade konjunkturerna förbättrats, särskilt gäller detta beträffande reparationsarbeten, under det att maskinindustrien visade föga förändring. Byggnadsindustrien, trä- och tegelindustrierna karakteriserades av den för säsongen vanliga nedgången, den grafiska industrien däremot av förbättring. Verksamheten i kolgruvorna var fortfarande livlig, och textilindustrien visade föga förändring.

Arbetsförmedlingsanstalterna rapportera alltjämt efterfrågan på arbete inom skeppsbyggnadsindustrien, och inom byggnadsindustrien fanns fortfarande brist på arbetskraft inom vissa specialiteter i några distrikt. Brist på kvinnlig arbetskraft förekom inom bomulls-, linne- och klädesindustrierna samt vid tvättinrättningarna.

I jämförelse med samma tid föregående år, visade sig i allmänhet någon nedgång från de dåvarande goda konjunkturerna. Denna tillbakagång var särskilt anmärkningsvärd beträffande tackjärns-, järn- och stål- samt bleck- och plåtindustrierna.

Lönerna vid gruvorna och inom metallindustrien rönte inverkan av prisfallet.

Antalet arbetslösa inom de yrken, som inbegripas under den nya arbetslöshetsförsäkringslagen, var 5·6 % i slutet av oktober mot 3·4 % motsvarande tid föregående år.

Fackorganisationer med 948 601 medlemmar (bortsett från i strejker och lockouter invecklade samt sjuka och överåriga) rapporterade 20 857 eller 2·2 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av oktober 1913 mot 2·3 % vid slutet av september samma år och 2·0 % vid utgången av oktober 1912.

Under veckan före den 25 oktober 1913 hade, enligt inkomna svar från arbetsgivare med tillhopa 422 508 arbetare, konstaterats ökning av 0·1 % av antalet sysselsatta arbetare och av 0·5 % av den utbetalda lönesumman jämfört med förhållandena en månad tidigare. I jämförelse med motsvarande tid under föregående år hade antalet sysselsatta arbetare minskats med 1·2 % och det utbetalade lönebeloppet med 0·3 %.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Frankrike under oktober 1913. Under loppet av månaden har vinbergningens och druvpressningens avslutande förorsakat den bland vinodlingsarbetarna i södern vid denna årstid ständigt återkommande arbetslösheten. Detsamma är till följd av skördens och tröskningens upphörande fallet med skogsarbetarna; skogsavverkningen tager i allmänhet ej sin början förr än i november. Bland trädgårdsarbetarna i Paris' omnejd är läget fortfarande tillfredsställande.

Den under föregående månad rapporterade förbättringen inom textilindustrien har fortgått, och arbetslösheten var endast hälften så stor som under motsvarande tid föregående år. Inom malmförädlingsindustrien har ett visst avbrott gjort sig gällande, under det att arbetstillgången inom den grafiska industrien fortfarande var god, framför allt i landsorten. Arbetslösheten är alltjämt ringa inom byggnadsindustrien, betydligt mindre än vid samma tid föregående år. Vad däremot läderindustrien beträffar, har den under föregående månad inträdda förbättringen ej fortfarit, dock har arbetslösheten ej uppnått samma höjd som under oktober 1911.

Bland 963 arbetarorganisationer, som besvarat de månatliga förfrågningarna angående arbetsmarknadens läge och arbetslösheten under oktober 1913, hava 732 med 225 618 medlemmar uppgivit antalet arbetslösa till 7 961 eller 3·5 %, inberäknat gruvarbetarna i Pas-de-Calais, och 3·9 % utan inberäknande av dessa arbetare Motsvarande tal för närmast föregående månad var 4·2 % och för oktober 1912 5·2 %.

Arbetstillgången under oktober 1913 har i jämförelse med september månad samma år angivits såsom rikligare av 25 % av de redovisade fackorganisationerna, omfattande 36 % av de organiserade arbetarna, såsom oförändrad av resp. 52 och 56 % samt såsom mindre riklig av resp. 23 och 8 %.

Frågan: »Anser ni läget på arbetsmarknaden vara tillfredsställande för årstiden?» hava 600 arbetarorganisationer med 169 537 medlemmar besvarat jakande och 218 med 46 921 medlemmar nekande.

Arbetsmarknaden i Tyskland under oktober 1913. Konjunkturerna på arbetsmarknaden hava under oktober varit något sämre än under såväl föregående månad som motsvarande tid föregående år.

Vid stenkolsgruvorna i Ruhrdistriktet hava konjunkturerna ytterligare försämrats, under det att vid de schlesiska gruvorna samt brunkolsgruvorna i mellersta Tyskland och vid Rhen normala arbetsförhållanden voro rådande. Däremot märktes tillbakagång i driften inom brunkolsindustrien i Niederlausitz. Vid järngruvorna samt malmförädlings- och kaliindustrierna har arbetstillgången varit god; inom malmförädlingsindustrien var denna tillgång t. o. m. bättre än under föregående månad och oktober 1912.

Vid stålverken och de mekaniska verkstäderna var arbetstillgången mindre än under oktober föregående år. Inom de elektriska och kemiska industrierna rådde goda konjunkturer. Däremot förspordes klagomål från bomullsspinnerier och väverier i hela Tyskland till följd av den inom dessa industrier rådande depressionen, under det att läget inom linne- och sidenindustrierna i allmänhet var tillfredsställande. På grund av stagnation inom byggnadsbranschen var läget inom trävaruindustrien synnerligen dåligt.

Enligt uppgifter från sjukkassorna förminskades antalet försäkringspliktiga manliga medlemmar under månaden med 0·63 %, antalet kvinnliga åter ökades med 2·11 %. De förras antal plägar under oktober vara detsamma som föregående månad, under det att de kvinnligas antal ökas. De båda sista åren visa en tillbakagång för de försäkringspliktiga männen. Tillväxten för kvinnorna var under oktober 1912 2·18 %.

Sjunkandet av medlemssiffran för de försäkrade männen motsvaras av en stegring av arbetslösheten. Av 47 fackförbund med 1 996 878 medlemmar under oktober voro 2·8 % arbetslösa mot 2·7 % under föregående månad och 1·7 % under oktober 1912.

Enligt arbetsförmedlingens uppgifter kommo under oktober 1913 på 100 lediga platser för män 178 arbetssökande mot 160 under föregående månad och 148 under oktober 1912. För kvinnorna voro motsvarande siffror resp. 122, 99 och 106.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetslösheten och staden Berlin. Arbetslösheten i Berlin antager ett stort omfång; tusentals arbetare inom byggnads-, trävaru- och textilindustrierna gå utan arbete, och det är att befara, att deras antal under den kommande vintern betydligt kommer att ökas. Statsmakterna hava hittills stått och stå alltjämt overksamma gent emot detta förhållande. Kommunerna, som omedelbart drabbas av flera medlemmars arbetslöshet, kunna ej lita på ett ingripande från statens sida utan måste med allvar befatta sig med frågan och för sin del träffa åtgärder för att mildra arbetslösheten. För att få statsmyndigheterna att ingripa framlade den socialdemokratiska partigruppen av Berlins stadsfullmäktige vid sammanträdet i september ett förslag av följande lydelse:

»För att i möjligaste mån genom skapande av arbetsmöjligheter mildra den i allt större omfång framträdande arbetslösheten och det av denna beroende nödläget borde stadsfullmäktige hos magistraten anhålla, att redan beslutade arbeten av varje slag snarast måtte igångsättas och den av arbetsgivare och arbetare sammansatta deputationen genast inkallas för att avhandla frågan om försäkring mot arbetslöshet.»

Förslaget behandlades vid stadsfullmäktiges sammanträde den 4 september 1913. Ehuru officiella siffror över arbetslöshetens omfång ännu icke förelågo, så bestreds från intet håll det faktum, att arbetslösheten nu var större än eljest. Vad de organiserade arbetarna angår, visar fackorganisationernas statistik detta förhållande; även nedgången i sjukkassornas medlemsantal talar härför. För magistraten yttrade sig överborgmästare Wermuth och förklarade, att vederbörande förvaltningsmyndigheter redan den 16 maj 1913 fått i uppdrag att forcera utförandet av stadsarbetena, och att snarast en större mängd kommunala arbeten komma att utföras, samt att ytterligare anstalter träffats för att i görligaste mån även under vintern kunna fortsätta med dylika arbeten. Då tillfälle yppades, skulle i första hand arbete beredas åt sådana arbetare, som äro bosatta i Berlin och hava familj att försörja. Nya projekt skulle påskyndas, och vad frågan om arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring beträffar, skulle den kommitté, som sedan ett år tillbaka haft dessa frågor om hand, omedelbart sammanträda. Dessförinnan skulle emellertid en konferens

av representanter för Berlins kommunalförvaltnings olika grenar ta saken om hand. För byggnadsarbeten skulle ett omfattande program framläggas, vars utförande skulle komma att väcka nytt liv på byggnadsmarknaden.

(Kommunale Praxis.)

— Arbetsförmedling. —

Arbetsförmedlingen i Danmark. Enligt den danska arbetsförmedlingslagen den 29 april 1913 skall en av staten erkänd arbetsförmedlingsanstalt fortsätta sin verksamhet oberoende av inträdande arbetsinställelse, men då från en fackorganisation till kontoret inkommit fullständig upplysning om att en konflikt inträffat, skola de arbetssökande vid anstalten underrättas genom anslag eller på sätt, inrikesministern förordnar.[1] Vid utarbetandet av förslag till stadgar för centralkontoret i Köpenhamn har man emellertid funnit önskligt att träffa mera detaljerade bestämmelser angående anstaltens verksamhet vid arbetsinställelse. Inom centralkontorets styrelse ha olika meningar gjort sig gällande vid tolkningen av denna lag, särskilt vad beträffar uttrycken »arbetsinställelse», »fackorganisation» och »fullständig upplysning». Till följd härav har arbetsförmedlingsdirektören i en skrivelse den 14 oktober detta år föreslagit styrelsen för arbetsgivarföreningen att inleda underhandlingar med styrelsen för »De samvirkende Fagforbund» för att därigenom söka få till stånd en samstämmande tolkning av lagen. En liknande skrivelse har jämväl blivit tillsänd sistnämnda föreningsstyrelse.

(Arbejdsgiveren.)

Av kommuner och föreningar bedriven platsförmedling för affärsanställda. I många städer i Väst- och Sydtyskland dryftas för närvarande ivrigt tanken att utsträcka arbetsförmedlingsverksamheten även till affärsanställda. Såsom skäl härför åberopar man i första rummet den nu förefintliga splittringen mellan föreningarnas platsförmedlingar samt den omständigheten, att dessa förmedla arbete blott åt föreningsmedlemmar. Motstånd mot denna tanke har tidigare rests från handelsbiträdesföreningarna, vilka sedan gammalt bedrivit en omfattande förmedlingsverksamhet. Emellertid har framhållits, att vissa föreningar under senare tid börjat lämna sin medverkan vid förmedling av platser åt alla handelsbiträden. Av icke-föreningsmedlemmar utkrävas blott de kontanta utlägg, som förmedlingen förorsakat. Ehuru denna åtgärd givetvis måste hälsas med gillande, är dock även i detta fall en fullt oavhängig arbetsförmedling att föredraga. Denna åsikt har också på senaste tid försports till och med från handelsbiträdeskretsar. Det har också visat sig, att de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna även i detta hänseende nått goda resultat. Så t. ex. har vid den i Köln upprättade arbetsförmedlingsanstalten för affärsanställda under arbetsåret 1912—1913 av 100 anmälda lediga platser 72 tillsatts, under det att köpmannaföreningarna tillsatt ej fullt 40 av 100.

Vidare har man betonat, att köpmannaföreningarnas platsförmedlingar kunna fullt motsvara sin uppgift, allenast om de få formen av paritetiska anstalter på offentligt-rättslig grundval. Härur bör sedermera kunna växa upp en av lagstiftningen reglerad riksförmedlingsanstalt.

I allmänhet torde utvecklingen av arbetsförmedlingen för affärsanställda — liksom för arbetare — leda över till en omfattande verksamhet på kommunal grund. Detta innebär emellertid ingalunda, att handelsbiträdeskårernas platsförmedlingsverksamhet förlamas, då tvärtom en kraftig konkurrens från föreningarnas sida bidrager att genom den uppstående tävlan främja förmedlingsverksamhetens tekniska och organisatoriska utveckling.

(Soziale Praxis.)

— Föreningsväsende. —

De tyska arbetsgivarföreningarna. Enligt den tyska officiella statistiken angående arbetsgivarföreningarna i Tyskland den 1 januari 1913 hade antalet yrkesriksförbund under loppet av år 1912 ökats från 101 till 109, antalet distriktsförbund från 443 till 494 och ortsförbund från 2 403 till 2 692, alltså funnos tillsammans 348 flera arbetsgivarföreningar än ett år tidigare.

[1] Se »Medd.» årg. 1913, s. 421.

Medlemsantalet var inom de föreningar (2/3 av samtliga), som därom hade lämnat uppgift, omkring 140 000 mot 123 962 vid början av år 1912, och antalet sysselsatta arbetare hade inom de 1 712 föreningar, som besvarat frågan, under loppet av år 1912 ökats från 3 286 300 till 3 550 000.

Vid början av år 1913 funnos dessutom s. k. blandade, d. v. s. icke till ett yrke eller industri begränsade, arbetsgivarföreningar, nämligen: 2 riksförbund, 17 distriktförbund och 117 ortsförbund. För 5/6 av dessa föreningar föreligga medlemssiffror (15 745 mot 8 823 år 1912) och för 4/5 arbetarsiffror (1 129 000 mot 1 092 000 år 1912). Härvid har dock för undvikande av dubbelräkningar endast medräknats de direkt anslutna firmorna.

Under antagande att samtliga de större arbetsgivarföreningarna lämnat utförliga statistiska uppgifter, så att man beträffande den återstående tredjedelen föreningar, som ej lämnat några uppgifter, endast får beräkna ett relativt ringa antal medlemmar och arbetare, skulle dock finnas nära 200 000 organiserade firmor med minst 5½ mill. arbetare.

De tyska arbetarfackföreningarna räknade samtidigt, vid slutet av år 1912, 3 034 000 medlemmar i de tre huvudgrupperna och 815 000 i de s. k. »oavhängiga föreningarna». De s. k. gula föreningarna med sina 223 717 medlemmar anses vid denna beräkning av den mot arbetsgivarna organiserade motvikten å arbetarsidan ej kunna komma i betraktande, och detsamma gäller även delvis de 757 418 medlemmarna i de konfessionella arbetarföreningarna, så mycket mera som deras medlemmar ofta även räknas som medlemmar i fackföreningarna. Tager man endast hänsyn till de tre fackliga huvudgrupperna, så ha dessas medlemsantal under år 1912 ökats med blott 156 000, varemot antalet arbetare i de till arbetsgivarföreningarna anslutna företagen i början av år 1913 var 300 000 flera än ett år dessförinnan.

(Soziale Praxis).

— Arbets- och löneförhållanden m. m. —

Kommissioner för fastställande av minimilöner m. m. för kvinnor och minderåriga i Förenta staterna. I tre av Nordamerikas förenta stater — Massachusetts, Oregon och Washington — hava under senaste året upprättats offentliga kommissioner med uppgift att övervaka arbets- och löneförhållandena för kvinnor och minderåriga arbetare samt i mån av behov utfärda sådana föreskrifter rörande dessa förhållanden, som av socialhygieniska hänsyn befinnas vara påkallade.

I *Massachusetts* inrättades genom en den 1 juli detta år ikraftträdande lag en s. k. minimilönekommission, med uppgift att undersöka löneförhållandena för kvinnliga arbetare inom de yrken, där skäl kunde anses föreligga att antaga, det lönenivån vore alltför låg för att någorlunda motsvara de nödvändiga levnadskostnaderna.

Därest undersökningen ger vid handen, att missförhållanden i berörda hänseende föreligga, äger kommissionen tillsätta en lönenämnd, bestående av minst sex arbetsgivare och lika många arbeterskor från ifrågavarande yrke jämte tre utomstående personer.

Nämnden skall, efter att noggrant hava undersökt såväl levnadskostnaderna på ifrågakommande orter som den berörda industriens ekonomiska läge, söka fastställa lämpliga minimilönesatser (ackords- och tidlöner) för arbeterskor med normal yrkesskicklighet ävensom för lärlingar och minderåriga. Därest minst 2/3 av nämndens ledamöter enats om en dylik lönesats, delgives denna minimilönekommissionen, som äger avgöra, huruvida nämnda lönesats skall fastslås som minimilön för ifrågavarande arbete. Anser sig kommissionen böra godkänna den föreslagna minimilönen, skall meddelande därom tillställas alla arbetsgivare, som veterligen betala lägre löner, så att de få tillfälle yttra sig i frågan. Har en minimilönesats omsider blivit definitivt fastställd, bör kommissionen i minst fyra tidningar i varje grevskap införa kungörelse härom ävensom förteckning över de arbetsgivare, som reserverat sig mot den föreslagna minimilönen, samt uppgift å de lönesatser, som av nämnda arbetsgivare betalas.

Befinnes en fastställd minimilön mindre väl avvägd, äger kommissionen tillsätta en ny lönenämnd, vars eventuella ändringsförslag behandlas på samma sätt, som ovan är angivet.

I *Oregon* har minimilönekommissionen sin motsvarighet i en s. k. industriell välfärdskommission, vars befogenhet jämväl sträcker sig till fastställande av normalarbetstid och andra skyddsbestämmelser för kvinnor och minderåriga arbetare. Kommissionen äger kontrollera arbe-

terskornas och de minderårigas löneböcker och avlöningslistor, avfordra arbetsgivarna uppgifter över utbetalta löner, arbetstid och arbetsvillkor samt anställa vittnesförhör för erhållande av upplysningar, som äro nödvändiga för dess verksamhet.

Finner sig kommissionen hava konstaterat, att de kvinnliga arbetarna inom något fack arbeta under ogynnsamma betingelser i fråga om arbetstid, arbetslön e. d., kan kommissionen sammankalla en konferens, bestående av 3 representanter för arbetsgivarna och lika många för arbeterskorna. Konferensen skall taga del av kommissionens upplysningar och höra vittnen samt har att inkomma till kommissionen med betänkande och förslag angående reglering av arbetsförhållandena för ifrågavarande arbetargrupp. Ett dylikt förslag bör, om hänsyn därtill skall tagas, biträdas av $^2/_3$ av konferensens medlemmar.

Finner kommissionen de framställda förslagen värda beaktande, har den att utlysa ett offentligt möte, vid vilket allmänheten beredes tillfälle yttra sig i frågan. Framkomma härvid inga upplysningar, som befinnas inverka på ärendets avgörande, skola de föreslagna bestämmelserna av kommissionen fastställas och delgivas samtliga berörda arbetsgivare, vilka äro skyldiga att inom 2 månader ställa sig de nya föreskrifterna till efterrättelse. Underlåtenhet härutinnan bestraffas med böter eller fängelse.

I fråga om minderåriga arbetare äger kommissionen likaledes fastställa bestämmelser angående arbetstid, arbetslön m. m., dock utan att någon konferens härför behöver inkallas.

I *Washington* gälla i huvudsak liknande bestämmelser som i Oregon. Även här kunna arbetsgivarna lagligen åläggas att tillämpa de af kommissionen utfärdade föreskrifterna. Båda de sist nämnda staterna gå sålunda härutinnan längre än Massachusetts, där, såsom av den föregående redogörelsen framgår, påtryckningen inskränkes till ett offentliggörande av de tredskandes namn.

(Soziale Rundschau.)

Arbetstiden inom bageriyrket i Grekland. Genom en förordning av den 27 september 1912 har arbetstiden reglerats inom bageriyrket i Grekland. Förordningen är närmast avsedd att tillämpas för Athén och Pireus, men kan även utsträckas till andra städer.

För egentliga bageriarbetare, butikspersonal och utbärare skall arbetstiden i allmänhet utgöra, i ångbagerier 10 timmar, i övriga bagerier den 1 maj—31 oktober 11 timmar och under den återstående delen av året 12 timmar. Genom en särskild författning av den 6 februari 1912 är däremot arbetstiden för kvinnor och minderåriga under 18 år begränsad till högst 10 timmar (dag före sön- och vissa helgdagar 8 timmar). Raster inräknas i arbetstiden.

Nattarbete, vartill räknas arbete, som utföres mellan kl. 9 e. m. och kl. 4 f. m., är förbjudet, undantagandes natten mellan fredag och lördag, då arbete får försiggå till kl. 1 f. m. Den till nattarbete uttagne arbetaren får i detta fall ej börja sitt arbete före kl. 7 på lördagsmorgonen och får ej fortsätta detsamma längre än till kl. 6 e. m. nämnda dag.

På söndagar får arbetet börja kl. 6 e. m. sommartiden och kl. 5 e. m. vintertiden samt fortgå till kl. 11 e. m. Bestämmelserna om arbetstidens begränsning gälla ej för de 5 sista dagarna före jul och påsk samt de 4 sista dagarna före nyår. De under dessa dagar utöver normal tid sysselsatta arbetarna skola som ersättning erhålla en vilotid på minst 30 timmar.

Med polismyndigheternas medgivande kan vid trängande behov övertidsarbete få försiggå under högst 10 dagar av året, varjämte arbetstiden 12 gånger under årets lopp kan utsträckas med 2 timmar utöver den vanliga.

Vid synnerligen stark efterfrågan av bröd tillåtes extra personal att förrätta nattarbete.

Varje bageriarbetare skall innehava en s. k. tjänste- och sundhetsbok, som utställes av en kommission, bestående av en polistjänsteman, två läkare, en representant för arbetsgivarna och en för arbetarna.

Å varje arbetsplats skall finnas ett anslag med uppgift om tiden för arbetets samt rasternas början och slut, vilka uppgifter jämväl skola insändas till polismyndigheterna.

(Soziale Praxis.)

Förslag angående 8 timmars arbetsdag i Uruguay. För någon tid sedan antog representanternas hus i republiken Uruguay med vissa smärre ändringar ett av regeringen framlagt lagförslag, varigenom, under förutsättning att det vinner senatens bifall, införes en arbetstid av 8

timmar inom vissa yrken, nämligen för arbetare i fabriker, verkstäder, skeppsvarv, stenbrott, vid jordarbeten och vattenbyggnader, för personalen inom industri- och handelsföretag, för betjänte vid järnvägar och spårvägar, för prämdragare samt alla, som syssla med liknande tungt arbete.

I vissa fall kan enligt förslaget den dagliga arbetstiden utsträckas till 10 timmar, men arbetstiden per vecka får dock under inga omständigheter överstiga 48 timmar. Arbetare, som redan sysselsatts under hela den tillåtna maximalarbetstiden, får ej samma dag arbeta i ett annat företag.

(Soziale Rundschau.)

Minimilöner inom engelska industrien.[1] I enlighet med 1909 års engelska lag om lönenämnder ha på grund av ett av regeringen i underhuset i juni 1913 framlagt lagförslag, vissa minimilöner blivit fastställda för arbete inom kettingtillverkningen, spetsindustrien, lådfabrikationen och beklädnadsindustrien. Särskilda minimitidlöner hava fastställts för nybörjare, varierande efter deras användbarhet och ålder, varjämte allmänna minimiackordlöner bestämts för olika arbetsprocesser.

Antalet av de i ovannämnda industrier sysselsatta arbetarna uppskattas till över 200 000, därav över 70 % kvinnor och barn.

(Soziale Rundschau.)

— Levnadskostnader. —

Levnadskostnader i olika länder åren 1900—1912. Till fullständigande av en undersökning rörande arbetarklassens levnadskostnader och löner i England 1912 samt desammas förändringar sedan 1905 har Board of Trade sökt statistiskt belysa den allmänna prisnivåns höjning från 1900 till 1912 i kolonierna (Kanada, Australien och Nya Zeeland) samt i 11 andra länder.

Av tillgängligt material användes alla prisstatistiska sammanställningar, officiella eller ej, som kunde anses tillförlitliga och som omfattade ett representativt urval av de i varje land vanligaste livsmedlen samt sträckte sig över åtminstone ett 10-tal år. För att åskådliggöra prisrörelsens förlopp uträknades en serie av indextal för varje särskilt land, varvid för att möjliggöra jämförelser mellan olika länder år 1900 (för Norge och Australien år 1901) valdes till referensår med indextalet 100. Dessa serier av indextal äro sammanställda i efterföljande tabell.

Ehuru de för de olika länderna uträknade indextalen helt naturligt icke äro med varandra fullt jämförbara på grund av olikheter med avseende å primärmaterial och beräkningsmetoder, överensstämma de dock i det stora hela beträffande prisrörelsens allmänna förlopp sedan början av innevarande århundrade. Den sedan mitten av 1890-talet oavbrutet pågående höjningen av levnadskostnaderna synes hava varit relativt långsam under första hälften av förra årtiondet, men sedermera och särskilt under 1912 avsevärt tilltagit. Mera ingående statistiska undersökningar av denna internationella företeelse föreligga emellertid hittills endast för England och dess kolonier samt för Frankrike och Förenta staterna, varjämte under de sista åren dylika undersökningar påbörjats i Danmark, Österrike, Italien och Japan.

Ehuru statistiskt material förelåg även för andra slag av levnadskostnader, t. ex. hyror, ansågs detsamma vara för litet omfattande och alltför olikartat för att tillåta jämförelser mellan olika länder. Beträffande hyresprisernas stegring sedan början av århundradet må emellertid nämnas, att de i Kristiania ökats med 5 % från 1901 till 1912, i Paris med 10 % från 1900 till 1910, varemot de i London gått ned med omkring 4 % från 1905 till 1912.

[1] Jfr »Medd.» årg. 1910, sid. 1005, årg. 1912, sid. 500 och årg. 1913, sid. 517.

Indextal för livsmedelskostnader i olika länder åren 1900 (1901)—1912.

(Indextalen för år 1900 (1901) = 100).

Land.	Statistiskt objekt.	Indextal år												
		1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912
		Minutpriser.												
Norge	26 varuslag i Kristiania [1] . . .	—	100	99	99	97	100	103	108	109	106	108	111	119
Tyskland . . .	13 » i Preussen, Bayern, Baden och Würtemberg [1] . .	100	103	106	105	105	114	118	116	116	124	127	128	136 [3]
Nederländerna	23 varuslag i 6 städer [2] . . .	100	100	100	102	103	102	103	105	107	109	115	117	123
Belgien . . .	11 » » 16 » [1] . . .	100	101	102	113	109	110	112	115	116	120	122	128	132
Storbritannien	23 » » London [1]	100	100	101	103	102	103	102	105	108	108	109	109	115
Frankrike . .	24 » » Paris [1]	100	100	95	98	99	97	95	100	102	100	104	117	115
Österrike . .	14 » » Wien [2]	100	100	99	101	105	108	113	113	118	120	126	128	135
Ungern . . .	48 » » 22 städer [2] . . .	100	101	102	103	111	122	118	122	128	131	129	137	—
Australien . .	41 » » 6 » [1] . . .	—	100	109	105	95	101	101	98	106	104	103	103	116
Förenta staterna	15 » » 39 » [1] . . .	100	105	111	111	113	113	117	122	126	133	140	139	—
		Engrospriser.												
Ryssland . . .	30 varuslag (torgpriser)	100	104	107	102	104	112	116	130	130	127	116	121	—
Italien	13 » (kontrakterade priser)	100	100	99	99	97	99	99	101	105	112	114	118	120
Japan	10 » i 19 à 25 städer .	100	97	100	108	120	132	127	134	136	132	132	138	—
Nya Zeeland .	17 » (torgpriser)	100	101	109	109	102	107	107	112	117	108	110	116	—
Kanada . . .	78 » » [1] . . .	100	104	109	106	109	111	115	128	129	133	135	136	151

(Bulletin du Ministère du Travail.)

[1] »Vägda» indextal.
[2] Enkla indextal.
[3] Avser endast Baden.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Oktober månad år 1913.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under oktober månad.

Översikt av verksamheten under *oktober* månad år 1913.

Oktober:	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans.*		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
Stockholm	2 259	1 744	1 358	2 555	2 991	1 714	**4 814**	**4 735**	**3 072**
Uppsala län	552	572	415	351	350	289	**903**	**922**	**704**
Södermanlands län	280	270	199	177	184	111	**457**	**454**	**310**
Östergötlands län	1 011	899	636	649	689	419	**1 660**	**1 588**	**1 055**
Norrköping	619	472	360	434	432	303	**1 053**	**904**	**663**
Jönköpings län	181	191	119	189	186	133	**370**	**377**	**252**
Kronobergs län	17	23	11	56	55	43	**73**	**78**	**54**
Norra Kalmar län	110	56	37	81	77	47	**191**	**133**	**84**
Södra Kalmar län	132	102	81	125	106	65	**257**	**208**	**146**
Blekinge län	300	215	173	192	190	135	**492**	**405**	**308**
Kristianstads län	525	702	459	232	476	189	**757**	**1 178**	**648**
Malmöhus län. Malmö	998	766	603	1 080	1 202	732	**2 078**	**1 968**	**1 335**
Malmöhus län. Lund	340	266	230	145	115	89	**485**	**381**	**319**
Malmöhus län. Landskrona	170	137	105	60	88	39	**230**	**225**	**144**
Malmöhus län. Hälsingborg	568	344	274	291	317	201	**859**	**661**	**475**
Malmöhus län. Ystad	140	91	76	77	76	39	**217**	**167**	**115**
Malmöhus län. Trälleborg	142	199	128	34	63	30	**176**	**262**	**158**
Malmöhus län. Eslöv	381	342	311	77	97	64	**458**	**439**	**375**
Malmöhus län. Skurup	106	96	85	25	55	25	**131**	**151**	**110**
Hallands län	268	332	178	158	248	110	**426**	**580**	**288**
Göteb. o. Bohus län	158	133	101	187	223	108	**345**	**356**	**209**
Göteborg	1 324	1 374	1 207	1 160	1 724	939	**2 484**	**3 098**	**2 146**
Skaraborgs län	117	133	69	80	119	56	**197**	**252**	**125**
Värmlands län	87	119	72	104	194	80	**191**	**313**	**152**
Örebro län	335	248	177	281	321	182	**616**	**569**	**359**
Västmanlands län	422	473	279	260	389	235	**682**	**862**	**514**
Kopparbergs län	235	156	134	262	241	166	**497**	**397**	**300**
Gävle stad och län	248	179	162	136	160	69	**384**	**339**	**231**
Västernorrlands län	101	85	63	182	176	107	**283**	**261**	**170**
Jämtlands län	103	68	58	188	145	100	**291**	**213**	**158**
Västerbottens län	61	26	18	98	95	71	**159**	**121**	**89**
Norrbottens län	79	88	48	80	111	55	**159**	**199**	**103**
Tillsammans okt. 1913	**12 369**	**10 901**	**8 226**	**10 006**	**11 895**	**6 945**	**22 375**	**22 796**	**15 171**
» » 1912	12 236	10 582	7 847	9 737	10 564	6 118	21 973	21 146	13 965
» sept. 1913	10 734	10 586	7 417	9 773	12 558	6 541	20 507	23 144	13 958

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:dje sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—oktober.			
	Okt. 1912.	Sept. 1913.	Okt. 1913.	Okt. 1912—okt. 1913.		Sept. 1913—okt. 1913.		Hela antalet.		Ökning (+) eller minskning (—) 1912/1913.	
				Antal.	%	Antal.	%	1912.	1913.	Antal.	%
Stockholm	3 037	2 825	*3 072*	+ 35	+ 1	+ 247	+ 9	20 185	21 230	+ 1 045	+ 5
Uppsala län	661	552	*704*	+ 43	+ 7	+ 152	+ 28	3 661	3 741	+ 80	+ 2
Södermanlands län	295	344	*310*	+ 15	+ 5	— 34	— 10	2 168	2 475	+ 307	+ 14
Östergötlands län	1 004	1 252	*1 055*	+ 51	+ 5	— 197	— 16	6 872	7 050	+ 178	+ 3
Norrköping	764	658	*663*	— 101	— 13	+ 5	+ 1	4 323	4 528	+ 205	+ 5
Jönköpings län	203	229	*252*	+ 49	+ 24	+ 23	+ 10	1 501	1 745	+ 244	+ 16
Kronobergs län[1]	25	74	*54*	+ 29	+ 116	— 20	— 27	98	447	+ 349	+ 356
Norra Kalmar län	68	71	*84*	+ 16	+ 24	+ 13	+ 18	543	536	— 7	— 1
Södra Kalmar län	137	111	*146*	+ 9	+ 7	+ 35	+ 32	919	1 005	+ 86	+ 9
Blekinge län	293	278	*308*	+ 15	+ 5	+ 30	+ 11	2 181	2 297	+ 116	+ 5
Kristianstads län	469	534	*648*	+ 179	+ 38	+ 114	+ 21	2 273	3 487	+ 1 214	+ 53
Malmöhus län. Malmö	1 217	1 202	*1 335*	+ 118	+ 10	+ 133	+ 11	7 987	8 764	+ 777	+ 10
Malmöhus län. Lund	298	244	*319*	+ 21	+ 7	+ 75	+ 31	1 729	1 740	+ 11	+ 1
Malmöhus län. Landskrona	131	136	*144*	+ 13	+ 10	+ 8	+ 6	948	1 031	+ 83	+ 9
Malmöhus län. Hälsingborg	488	380	*475*	— 13	— 3	+ 95	+ 25	3 356	3 314	— 42	— 1
Malmöhus län. Ystad	91	92	*115*	+ 24	+ 26	+ 23	+ 25	610	759	+ 149	+ 24
Malmöhus län. Trälleborg	206	149	*158*	— 48	— 23	+ 9	+ 6	1 156	947	— 209	— 18
Malmöhus län. Eslöv	330	176	*375*	+ 45	+ 14	+ 199	+ 113	1 377	1 522	+ 145	+ 11
Malmöhus län. Skurup	106	82	*110*	+ 4	+ 4	+ 28	+ 34	536	630	+ 94	+ 18
Hallands län	319	244	*288*	— 31	— 10	+ 44	+ 18	1 852	1 887	+ 35	+ 2
Göteb. o. Bohus län	164	157	*209*	+ 45	+ 27	+ 52	+ 33	1 169	1 364	+ 195	+ 17
Göteborg	1 636	1 999	*2 146*	+ 510	+ 31	+ 147	+ 7	11 714	14 631	+ 2 917	+ 25
Skaraborgs län	80	121	*125*	+ 45	+ 56	+ 4	+ 3	613	831	+ 218	+ 36
Värmlands län	107	137	*152*	+ 45	+ 42	+ 15	+ 11	805	1 025	+ 220	+ 27
Örebro län	400	393	*359*	— 41	— 10	— 34	— 9	2 257	2 782	+ 525	+ 23
Västmanlands län	419	464	*514*	+ 95	+ 23	+ 50	+ 11	3 046	3 482	+ 436	+ 14
Kopparbergs län	266	315	*300*	+ 34	+ 13	— 15	— 5	1 982	2 294	+ 312	+ 16
Gävle stad och län	237	228	*231*	— 6	— 3	+ 3	+ 1	1 525	1 759	+ 234	+ 15
Västernorrlands län	153	144	*170*	+ 17	+ 11	+ 26	+ 18	1 058	1 458	+ 400	+ 38
Jämtlands län	139	142	*158*	+ 19	+ 14	+ 16	+ 11	867	1 139	+ 272	+ 31
Västerbottens län[1]	77	109	*89*	+ 12	+ 16	— 20	— 18	518	841	+ 323	+ 62
Norrbottens län	145	116	*103*	— 42	— 29	— 13	— 11	899	1 035	+ 136	+ 15
Tillsammans	**13 965**	**13 958**	**15 171**	**+ 1 206**	**+ 9**	**+ 1 213**	**+ 9**	**90 728**	**101 776**	**+ 11 048**	**+ 12**
Därav jordbruk, skogshushållning m. m.	4 47	3 578	*4 641*	+ 163	+ 4	+ 1 063	+ 30	22 854	25 125	+ 2 271	+ 10
» övriga näringsgrenar	9 48	10 380	*10 530*	+ 1 043	+ 11	+ 150	+ 1	67 874	76 651	+ 8 777	+ 13

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 22 375 ansökningar om arbete, varav 12 369 av män och 10 006 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 22 796 lediga platser, nämligen 10 901 för män och 11 895 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 15 171, av vilka 8 226 besattes med män och 6 945 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 98 ansökningar om arbete, gentemot 89 ansökningar under näst föregående månad och 104 under oktober 1912. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under månaden 67, gentemot 60 under näst föregående månad och 66 under oktober 1912.

[1] Anstalten började sin verksamhet under år 1912.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Arbetsmarknadens allmänna läge har, såsom med hänsyn till årstiden kunnat förutses, i jämförelse med föregående månad här och var visat tecken till försämring, men torde i förhållande till andra år kunna betecknas som ganska tillfredsställande. Särskilt hava arbetsförmedlingsanstalterna flitigt tagits i anspråk för förmedling av jordbruksplatser.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man en stark framåtgång i jämförelse med såväl motsvarande tidpunkt under föregående år som med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med oktober 1912 till 1 206 eller 9 % (därav för jordbruket m. m. 163 eller 4 % och för övriga näringsgrenar 1 043 eller 11 %); i förhållande till resultaten under nästföregående månad utgjorde ökningen 1 213 eller 9 % (därav för jordbruket m. m. 1 063 eller 30 % och för övriga näringsgrenar 150 eller 1 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Det torde vara nog att här ytterligare betona, hurusom alltjämt en synnerligen skarp skillnad framträder mellan å ena sidan jordbruket och skogshushållningen, där i allmänhet rik arbetstillgång yppas, samt å den andra sidan de industriella yrkena m. fl., vilka visa överflöd på arbetskraft.

Den grundväsentliga skillnaden mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.			*Tillsatta platser.*		
Jordbruket m. m.	Okt. 1912.	Sept. 1913.	Okt. 1913.	Okt. 1912.	Sept. 1913.	Okt. 1913.
Män	82	81	*86*	70	63	*70*
Kvinnor	45	54	*46*	37	38	*40*
Tillsammans	**74**	**75**	*77*	**63**	**57**	*63*
Övriga näringsgrenar.						
Män	154	118	*143*	79	76	*82*
Kvinnor	100	81	*90*	61	54	*61*
Tillsammans	**119**	**94**	*108*	**68**	**61**	*68*
Samtliga yrkesgrenar.						
Män	116	101	*113*	74	70	*75*
Kvinnor	92	78	*84*	58	52	*58*
Tillsammans	**104**	**89**	*98*	**66**	**60**	*67*

Sveriges offentliga arbetsförmedling *oktober* 1913.

Sammandrag för *samtliga anstalter*.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100[1] lediga platser kommo:	
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	ansökningar om arbete.	tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	4 938	5 716	3 993	753	1 631	648	**5 691**	**7 347**	**4 641**	77	63
II. Gruvdrift och malmförädling	30	24	19	—	—	—	**30**	**24**	**19**	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
A Jord-, sten- och glasindustri	138	105	78	5	—	—	**143**	**105**	**78**	136	74
B Metall- o. maskinindustri	693	384	267	42	15	12	**735**	**399**	**279**	184	70
C Trävaruindustri	208	147	94	1	1	—	**209**	**148**	**94**	141	—
D Byggnadsverksamhet	1 193	1 060	872	1	4	1	**1 194**	**1 064**	**873**	112	64
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	34	35	16	6	11	8	**40**	**46**	**24**	—	—
F Textilindustri	83	14	9	77	19	11	**160**	**33**	**20**	485	61
G Beklädnadsindustri	39	31	12	202	139	72	**241**	**170**	**84**	142	49
H Närings- och njutningsämnesindustri	273	122	89	183	167	79	**456**	**289**	**168**	158	58
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	23	15	8	8	13	12	**31**	**28**	**20**	—	—
J Trämasse- och pappersindustri	15	30	30	22	29	7	**37**	**59**	**37**	—	—
K Grafisk industri	46	8	7	8	9	3	**54**	**17**	**10**	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	274	113	96	36	34	28	**310**	**147**	**124**	211	84
IV. Handel och samfärdsel:											
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	106	42	24	38	14	8	**144**	**56**	**32**	257	57
B Butiks- och magasinspersonal	474	318	257	296	118	52	**770**	**436**	**309**	177	71
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	114	55	39	829	888	463	**943**	**943**	**502**	100	53
D Landtransport	853	745	489	107	180	68	**960**	**925**	**557**	104	60
E Vattentransport	208	156	139	1	2	2	**209**	**158**	**141**	132	89
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	11	20	10	6	17	7	**17**	**37**	**17**	—	—
V. Husligt arbete	14	7	4	7 120	8 551	5 430	**7 134**	**8 558**	**5 434**	83	63
VI. Allmän och litterär verksamhet	34	52	44	73	49	30	**107**	**101**	**74**	106	73
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	2 568	1 702	1 630	192	4	4	**2 760**	**1 706**	**1 634**	162	96
Summa för okt. 1913	**12 369**	**10 901**	**8 226**	**10 006**	**11 895**	**6 945**	**22 375**	**22 796**	**15 171**	**98**	**67**
» » » 1912	12 236	10 582	7 847	9 737	10 564	6 118	21 973	21 146	13 965	104	66

[1] Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till förestående tabell. I nedanstående översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.		
	Okt. 1912.	Sept. 1913.	Okt. 1913.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	74	75	*77*
Metall- och maskinindustri	226	131	*184*
Trävaruindustri	168	102	*141*
Byggnadsverksamhet	145	86	*112*
Textilindustri	236	279	*485*
Beklädnadsindustri	234	148	*142*
Närings- och njutningsämnesindustri	177	135	*158*
Kontors- o. d. personal	363	227	*257*
Butiks- o. d. personal	174	122	*177*
Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	107	81	*100*
Landtransport	94	94	*104*
Husligt arbete	93	74	*83*
Grovarbete	167	147	*162*

Flera av ovanstående näringsgrupper utvisa ganska riklig tillgång på arbetskraft. Försämring inträdde under månaden inom samtliga grupper utom inom gruppen beklädnadsindustri.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 122 platser för hushållerskor, 501 för hus- och barnjungfrur, 385 för kokerskor och köksor, 1 787 för ensamjungfrur samt 2 388 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurantrörelse anställdes 79 servitriser, 39 städerskor, 32 kokerskor, 277 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 59, i jordbruks- o. d. arbete 648. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 21, smeder och hovslagare 58, filare och bänkarbetare 32, maskinarbetare 45, sågverks- och brädgårdsarbetare 54, möbel- och finsnickare 25, jord-, beton- o. d. arbetare 315, murare 32, murarbetsmän och tegelbärare 167, byggnadssnickare och timmermän 257, måleriarbetare 35, handels- och lagerarbetare 158, springpojkar 269, kuskar och åkeriarbetare 100, stuveriarbetare 94, grovarbetare 1 616 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 20, tjänare på stat 383, tjänare i husbondes kost 1 880, tillfälliga arbetare 1 504, trädgårdspersonal 105, skogspersonal 82 samt diverse andra arbetare 19.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 2 801 platser, varav 2 250 manliga och 551 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 2 796, 2 301 och 495 samt under nästlidna månad resp. 2 140, 1 701 och 439. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga läns-

anstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *oktober* månad tillsatts utom resp. orter.

	Oktober 1913.				
	Manliga.	Kvinnliga.	Tillsammans.	Okt. 1912.	Sept. 1913.
Stockholm	196	82	**278**	333	241
Uppsala län	78	34	**112**	81	63
Södermanlands län	10	4	**14**	12	15
Östergötlands län	19	11	**30**	33	36
Norrköping	234	59	**293**	428	310
Jönköpings län	39	18	**57**	23	38
Kronobergs län	3	6	**9**	5	9
Norra Kalmar län	2	4	**6**	1	8
Södra Kalmar län	7	1	**8**	2	2
Blekinge län	46	22	**68**	35	27
Kristianstads län	112	43	**155**	69	124
Malmöhus län. Malmö	249	71	**320**	406	249
Malmöhus län. Lund	192	27	**219**	196	134
Malmöhus län. Landskrona	67	6	**73**	232	52
Malmöhus län. Hälsingborg	170	20	**190**	60	118
Malmöhus län. Ystad	64	14	**78**	64	50
Malmöhus län. Trälleborg	112	7	**119**	115	78
Malmöhus län. Eslöv	296	30	**326**	287	136
Malmöhus län. Skurup	82	23	**105**	97	76
Hallands län	5	6	**11**	13	13
Göteb. o. Bohus län	17	6	**23**	6	16
Göteborg	169	21	**190**	163	225
Skaraborgs län	5	6	**11**	2	5
Värmlands län	—	2	**2**	1	4
Örebro län	27	2	**29**	24	28
Västmanlands län	11	10	**21**	1	24
Kopparbergs län	19	5	**24**	6	28
Gävle stad och län	16	4	**20**	18	14
Västernorrlands län	—	—	—	69	6
Jämtlands län	1	3	**4**	7	3
Västerbottens län	2	4	**6**	6	8
Norrbottens län	—	—	—	1	—
Tillsammans okt. 1913	**2 250**	**551**	**2 801**	**2 796**	**2 140**
» » 1912	2 301	495	2 796	—	—
» sept. 1913	1 701	439	2 140	—	—

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

Såsom med hänsyn till årstiden kunnat förutses, har arbetsmarknadens läge under oktober på åtskilliga orter varit mindre gynnsamt än under föregående månad. Vid arbetsförmedlingsanstalterna i Norrköping, Östersund och Umeå uppgives ställningen även hava varit sämre än år 1912. Å andra sidan betecknas arbetsmarknaden i Växjö, Västervik, Halmstad, Karlstad och Gävle fortfarande såsom bättre än vid samma tid föregående år. Såsom synnerligen gott angives det allmänna läget särskilt i Uppsala, Jönköping, Kristianstad, Göteborg och Karlstad.

Förmedlingen av arbetskraft till jordbruket har under månaden av givna skäl i synnerligen hög grad tagit anstalterna i anspråk. Särskilt uppgivas

de skånska kontoren under den s. k. friveckan varit överhopade med platssökande lantarbetare. Likväl synes tillgången på arbetskraft efter vanligheten ej alltid motsvarat efterfrågan. Man anser sig dock vid en del anstalter kunna vänta en utjämning härutinnan under november, då åtskilliga jordbruksarbetare, som i det längsta sökt sysselsättning inom andra yrken, antagligen få se sig föranlåtna att åter söka sig ut till landet. Såsom bl. a. från Eskilstuna framhålles, kunna fabrikerna vid denna årstid i allmänhet ej mottaga större arbetsstyrka, än de redan hava inne. Efterfrågan av tillfälliga daglönsarbetare har i mellersta Sverige, på grund av den ihållande gynnsamma väderleken, varit ej fullt så stor som vanligt. I Skåne däremot har betskörden, åtminstone under månadens förra del, tagit alla tillgängliga krafter i anspråk. Å andra sidan synes här, såsom redan föregående månad påvisades, tillgången på statarplatser varit tämligen knapp. Även vuxna, ogifta drängar, som efter fullgjord värnpliktstjänstgöring sökt årstjänst, hava, enligt vad särskilt från Lund omförmäles, haft svårt att få platser. Ett motsatt förhållande synes förekommit i Göteborgstrakten, där ett flertal jordbruksplatser blivit obesatta på grund av arbetsgivarnas fordran på helårskontrakt.

Inom industrien har omsättningen under månaden varit mindre livlig. I Stockholm rådde under månadens förra hälft i stort sett samma livaktighet som under september, varemot arbetstillgången mot månadens slut var mindre god. I Göteborg synes sommarens högkonjunktur fortfarande hålla i sig, för grovarbetare lika väl som för yrkesarbetare. I Malmö förefanns särskilt livlig efterfrågan av dugliga yrkesmän till metall- och maskinindustrierna, smeder, gjutare och svarvare. I Norrköping, där arbetsmarknaden under hela sommaren varit ganska dålig, har arbetslösheten ytterligare ökats, bl. a. genom en del avskedanden vid sockerfabriken. I Kopparbergs och Jämtlands län hava åtskilliga sågverksarbetare under månaden blivit arbetslösa, varjämte tegelindustrien inom förstnämnda län alldeles upphört för säsongen. Större delen av den vid anstalten i Falun anmälda arbetskraften har dock kunnat placeras på annat håll.

Inom byggnadsverksamheten torde den minskade arbetstillgången starkast gjort sig gällande. På en del orter, bl. a. i Göteborg, Linköping, och Jönköping, synes dock även inom hithörande fack fortfarande finnas användning för tillgänglig arbetskraft.

Vad de merkantila yrkena beträffar, har arbetsmarknaden i Stockholm ytterligare försämrats. Även i Göteborg och Malmö finnes överflöd på platssökande inom denna bransch.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Uppsala län.			Södermanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	**176**	**288**	**167**	**463**	**592**	**443**	**198**	**264**	**176**
Därav kvinnor	14	38	11	81	116	85	42	57	30
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	**10**	**1**	**1**	**3**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	5	—	—						
B Metall- och maskinindustri	**269**	**89**	**52**	**14**	**14**	**5**	**24**	**14**	**11**
Därav kvinnor	28	4	3						
C Trävaruindustri	**27**	**27**	**20**	**6**	**4**	**3**	—	—	—
D Byggnadsverksamhet	**458**	**352**	**282**	**17**	**7**	**7**	**5**	**12**	**10**
Därav kvinnor	—	4	1						
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	**10**	**8**	**5**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	2	1						
F Textilindustri	**15**	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	15	—	—						
G Beklädnadsindustri	**70**	**40**	**22**	**2**	**9**	**3**	—	—	—
Därav kvinnor	67	37	21	1	3	3			
H Närings- och njutningsämnesindustri	**75**	**39**	**20**	**12**	**4**	**4**	**4**	**5**	**2**
Därav kvinnor	45	22	6	3	1	1	1	5	2
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	**3**	**9**	**7**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	8	7						
J Trämasse- och pappersindustri	**10**	**14**	**5**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	6	12	3						
K Grafisk industri	**25**	**5**	**2**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	5	2						
L Industri och hantverk ej särskilt specif.	**48**	**33**	**25**	**12**	**6**	**3**	**22**	**15**	**13**
Därav kvinnor	5	6	3				3	2	2
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	**76**	**22**	**13**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	24	9	5						
B Butiks- o. magasinspersonal.	**309**	**186**	**117**	**15**	**8**	**6**	**11**	**1**	**1**
Därav kvinnor	87	47	15	3	1	1	6	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	**285**	**241**	**114**	**22**	**13**	**12**	**11**	**8**	**5**
Därav kvinnor	249	224	101	18	13	12	11	8	5
D Landtransport	**276**	**269**	**155**	**26**	**22**	**7**	**14**	**5**	**5**
Därav kvinnor	9	25	2	4	2	2	5	1	1
E Vattentransport	**55**	**42**	**38**	—	—	—	—	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	**12**	**23**	**9**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	5	16	6						
V. Husligt arbete	**1 943**	**2 518**	**1 520**	**239**	**213**	**184**	**109**	**110**	**70**
Därav kvinnor	1 943	2 518	1 520	239	213	184	109	110	70
VI. Allmän och litterär verksamhet	**52**	**27**	**19**	—	**2**	**2**	—	—	—
Därav kvinnor	38	12	5						
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**610**	**502**	**479**	**72**	**28**	**25**	**59**	**20**	**17**
Därav kvinnor	10	2	2	2	1	1			
Summa för oktober månad år 1913	**4 814**	**4 735**	**3 072**	**903**	**922**	**704**	**457**	**454**	**310**
Därav kvinnor	2 555	2 991	1 714	351	350	289	177	184	111
» » » månad år 1912	**5 169**	**4 693**	**3 037**	**914**	**871**	**661**	**456**	**451**	**295**
Därav kvinnor	2 809	2 820	1 612	346	363	268	156	177	88

Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			Blekinge län.			
Norrköping.			Övriga anstalter.															
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
243	326	242	813	940	612	129	136	96	12	20	8	150	154	110	132	141	100	I.
27	37	24	94	190	80	18	30	15	3	8	3	26	38	16	33	41	26	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
7	1	1	12	—	—	2	18	8	—	—	—	8	—	—	6	2	2	*A*
35	13	7	20	17	9	11	11	4	—	—	—	12	4	2	12	7	6	*B*
16	1	1	14	7	1	6	9	4	—	—	—	5	1	—	2	2	1	*C*
53	22	18	33	26	21	3	14	3	1	5	—	12	5	3	11	4	1	*D*
—	4	2	2	1	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1	*E*
75	12	8	7	—	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	*F*
17	7	5	7	—	—													
7	6	2	19	9	7	3	1	1	—	—	—	2	—	—	3	2	1	*G*
6	5	2	19	8	6	3	1	1							2	1	1	
72	14	11	21	19	11	8	8	4	4	3	3	8	4	3	11	12	10	*H*
9	11	9	11	12	7	2	3	1	1	1	1	3	2	2	2	—	—	
1	1	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—	8	10	5	1	—	—	*I*
			—	1	1	1	—	—				2	2	2				
2	8	8	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	*J*
						1	—	—										
7	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
3	2	1	1	—	—													
14	3	3	9	1	1	3	—	—	—	—	—	12	6	6	9	6	6	*L*
																		IV.
1	—	—	8	5	1	2	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	*A*
			2	3	1										1	—	—	
19	9	7	17	7	—	5	2	2	1	1	1	12	—	—	11	5	4	*B*
9	3	3	10	4	—	3	1	1				5	—	—	8	2	1	
41	34	24	24	28	18	9	14	6	8	7	6	18	20	9	11	20	14	*C*
28	33	23	20	26	16	8	13	5	7	5	4	15	16	8	10	18	14	
36	42	23	43	20	10	5	1	1	—	—	—	15	6	4	18	18	8	*D*
1	4	2	20	2	2													
19	4	3	2	6	6	1	—	—	—	—	—	2	2	1	6	—	—	*E*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	*F*
154	327	233	456	439	302	151	134	106	44	41	35	153	121	81	135	127	92	V.
154	327	233	456	439	302	151	134	106	44	41	35	153	121	81	135	127	92	
3	2	—	9	15	13	2	11	7	1	—	—	2	4	3	1	1	1	VI.
3	2	—	6	4	4	2	4	4	1	—	—	2	4	3	1	1	1	
248	73	69	150	46	41	24	9	9	2	1	1	26	4	3	119	57	56	VII.
177	1	1	3	—	—													
1 053	904	663	1 660	1 588	1 055	370	377	252	73	78	54	448	341	230	492	405	308	
434	432	303	649	689	419	189	186	133	56	55	43	206	183	112	192	190	135	
1 111	984	764	1 560	1 723	1 004	369	287	203	48	32	25	391	297	205	527	430	293	
434	420	277	546	677	337	194	168	119	27	27	23	182	175	121	259	231	148	

Yrkesgrupper.	Kristianstads län.			Malmöhus					
				Malmö.			Hälsingborg.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	553	894	512	309	395	249	232	250	176
Därav kvinnor	94	241	89	25	75	26	22	42	29
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	14	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	11	12	12	3	—	—	11	3	2
B Metall- och maskinindustri	6	3	2	70	29	25	34	14	9
Därav kvinnor				12	8	8			
C Trävaruindustri	1	7	6	16	13	6	4	—	—
Därav kvinnor				—	1	—			
D Byggnadsverksamhet	11	4	2	140	128	106	90	64	61
Därav kvinnor				1	—	—			
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	3	—	4	10	8	6	—	—
Därav kvinnor				2	8	7	2	—	—
F Textilindustri	—	—	—	11	3	2	4	3	2
Därav kvinnor				10	3	2	4	3	2
G Beklädnadsindustri	—	—	—	49	38	25	16	5	2
Därav kvinnor				42	36	23	11	5	2
H Närings- och njutningsämnesindustri	3	2	—	56	30	16	35	8	4
Därav kvinnor	—	1	—	29	28	14	15	6	4
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	1	1	1	4	—	—
Därav kvinnor				1	1	1			
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	9	5	2	2	—	—
Därav kvinnor				9	5	2	1	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	3	3	—	—	—	—
Därav kvinnor				1	2	—			
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	1	—	—	101	53	49	12	—	—
Därav kvinnor				20	22	21			
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	28	4	4	3	2	1
Därav kvinnor				6	1	1			
B Butiks- och magasinspersonal	1	4	2	122	44	29	10	5	3
Därav kvinnor	—	1	—	76	25	11	9	5	3
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	20	42	16	85	80	41	41	52	33
Därav kvinnor	19	40	15	80	79	40	30	51	32
D Landtransport	11	7	6	133	151	61	60	31	20
Därav kvinnor	1	—	—	32	89	24	14	8	2
E Vattentransport	—	—	—	22	10	8	20	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	1	—	—	2	1	1
Därav kvinnor							1	1	1
V. Husligt arbete	118	193	85	730	817	551	181	196	135
Därav kvinnor	118	193	85	729	817	551	181	196	135
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	6	2	1	3	3	3
Därav kvinnor				5	2	1	1	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	21	7	5	179	152	151	75	24	23
Summa för oktober månad år 1913	757	1 178	648	2 078	1 968	1 335	859	661	475
Därav kvinnor	232	476	189	1 080	1 202	732	291	317	201
» » » månad år 1912	666	931	469	2 108	1 627	1 217	836	650	488
Därav kvinnor	187	317	109	988	903	616	287	284	182

l ä n.			Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.						Skaraborgs län.			
Övriga anstalter.						Göteborg.			Övriga anstalter.						
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
926	1 133	862	200	327	135	172	164	96	114	121	56	86	142	56	I.
77	196	87	30	87	20	15	39	2	32	47	10	6	28	4	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	11	—	—	—	II.
															III.
12	5	5	4	1	1	8	28	24	4	4	4	—	—	—	*A*
41	27	22	17	17	13	90	87	75	3	5	2	—	1	—	*B*
						2	3	1							
10	6	5	4	4	1	35	25	22	—	—	—	—	—	—	*C*
						1	—	—							
53	19	19	13	31	20	159	242	225	7	2	2	1	1	1	*D*
4	6	2	—	2	—	10	8	6	—	—	—	—	—	—	*E*
						—	1	—							
2	—	—	2	—	—	37	14	7	3	—	—	—	—	—	*F*
2	—	—	1	—	—	21	6	2							
10	6	3	6	2	1	25	38	12	7	3	2	—	—	—	*G*
10	3	2	5	2	1	18	26	6	5	3	2				
16	19	15	2	6	4	44	50	24	4	9	4	15	17	9	*H*
5	8	5	—	1	—	24	24	6	1	8	3	9	15	7	
—	—	—	1	—	—	4	5	5	5	1	1	—	—	—	*I*
						1	1	1	1	—	—				
—	—	—	1	1	1	5	20	10	—	—	—	—	—	—	*J*
						4	12	2							
—	—	—	—	—	—	17	6	6	—	—	—	—	—	—	*K*
						2	—	—							
17	7	6	—	—	—	3	7	4	4	—	—	1	—	—	*L*
						—	2	—							
															IV.
—	—	—	—	—	—	14	16	11	—	—	—	3	1	1	*A*
												1	—	—	
18	11	9	4	1	1	152	126	105	6	3	2	2	2	1	*B*
6	1	1	1	1	1	46	13	5	1	2	1	1	1	—	
20	16	11	8	17	9	126	113	37	14	24	18	3	3	2	*C*
19	16	11	6	15	8	116	110	36	14	22	17	2	2	1	
42	36	19	29	23	17	125	211	152	11	11	11	2	1	1	*D*
5	2	1	4	7	4	6	34	23	2	—	—				
3	—	—	2	—	—	60	71	65	2	—	—	—	—	—	*E*
—	2	2	—	5	1	—	5	3	1	1	1	—	—	—	*F*
303	267	179	111	135	76	898	1 454	858	129	140	74	61	73	44	V.
290	267	179	111	135	76	898	1 447	854	129	140	74	61	73	44	
20	5	4	—	5	5	18	11	5	2	1	1	—	—	—	VI.
1	1	—				6	6	1	2	1	1				
210	59	57	22	3	3	482	397	394	29	20	20	23	11	10	VII.
1 737	1 624	1 220	426	580	288	2 484	3 098	2 146	345	356	209	197	252	125	
415	494	286	158	248	110	1 160	1 724	939	187	223	108	80	119	56	
1 659	1 599	1 162	481	589	319	2 152	2 569	1 636	281	243	164	132	170	80	
389	430	244	177	239	127	995	1 448	714	139	116	77	52	81	32	

Yrkesgrupper.	Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	**57**	**96**	**36**	**175**	**226**	**94**	**331**	**519**	**284**
Därav kvinnor	11	39	4	23	77	14	44	122	57
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	**4**	**4**	**4**	**1**	**5**	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	**1**	**9**	—	**20**	**12**	**12**	**2**	—	—
B Metall- och maskinindustri	—	**2**	**2**	**9**	**4**	**4**	**18**	**9**	**6**
C Trävaruindustri	**1**	**2**	**1**	—	—	—	**2**	**1**	—
D Byggnadsverksamhet	**1**	**7**	**1**	**25**	**5**	**5**	**21**	**26**	**19**
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Textilindustri	—	—	—	**1**	—	—	**1**	—	—
G Beklädnadsindustri	—	**1**	—	**8**	**1**	—	—	**1**	**1**
Därav kvinnor	—	1	—	1	1	—	—	1	1
H Närings- och njutningsämnesindustri	**1**	**1**	**1**	**14**	**8**	**4**	**16**	**14**	**8**
Därav kvinnor				4	3	2	6	8	4
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	**1**	—	—	**1**	**1**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor									
K Grafisk industri	—	**1**	**1**	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	**12**	—	—	**5**	**2**	**1**
Därav kvinnor				3	—	—	1	1	1
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	**5**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				3	—	—			
B Butiks- o. magasinspersonal	—	—	—	**10**	**5**	**5**	**7**	**2**	**2**
Därav kvinnor				2	—	—	6	2	2
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	**6**	**11**	**2**	**22**	**25**	**19**	**13**	**28**	**17**
Därav kvinnor	5	11	2	20	24	18	9	27	16
D Landtransport	**5**	**4**	**3**	**10**	**6**	**6**	**11**	**11**	**6**
Därav kvinnor				1	2	2	—	1	—
E Vattentransport	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—
Därav kvinnor									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	**88**	**142**	**74**	**224**	**214**	**146**	**194**	**226**	**153**
Därav kvinnor	88	142	74	224	214	146	194	226	153
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	**1**	—	—	—	—	—	**1**	**1**
Därav kvinnor	—	1	—				—	1	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**30**	**36**	**31**	**76**	**58**	**59**	**59**	**17**	**16**
Summa för oktober månad år 1913	**191**	**313**	**152**	**616**	**569**	**359**	**682**	**862**	**514**
Därav kvinnor	104	194	80	281	321	182	260	389	235
» » » månad år 1912	153	263	107	646	478	400	613	731	419
Därav kvinnor	79	187	61	319	259	208	232	282	169

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.			
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete	Le diga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
69	68	44	61	36	20	11	16	6	62	77	50	12	14	7	5	8	4	I.
13	21	9	4	9	1	4	15	5	11	26	6	2	7	2	2	5	2	
5	3	3	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	II.
																		III.
11	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	7	4	*A*
15	7	7	14	10	7	4	1	1	—	—	1	7	2	1	10	12	6	*B*
12	3	1	29	19	18	6	8	—	3	—	—	4	1	—	6	8	4	*C*
25	34	32	32	18	16	3	7	3	2	5	5	1	1	1	17	23	10	*D*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*E*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
3	1	1	6	2	—	—	2	—	1	—	—	3	2	1	1	1	—	*G*
2	—	—	5	2	—	—	2	—	1	—	—	3	1	1	1	1	—	
8	4	4	11	4	2	2	1	1	4	4	2	3	2	1	—	1	—	*H*
5	2	2	2	1	—	—	1	1	3	3	2				—	1	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*I*
3	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	*J*
			1	—	—													
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
2	—	—	16	4	4	3	2	2	—	—	—	2	1	1	2	1	—	*L*
			4	1	1													
																		IV.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	—	—	—	*A*
												1	1	1				
10	6	6	7	—	—	7	3	3	9	1	1	3	3	2	2	1	—	*B*
4	2	2				4	2	2	7	1	1	1	2	1	1	1	—	
36	30	21	14	17	6	18	22	15	51	37	23	10	11	8	27	30	16	*C*
35	29	20	12	13	2	16	21	14	47	34	21	9	11	8	24	27	14	
22	15	11	26	20	18	12	6	4	10	3	2	13	6	4	5	5	3	*D*
			3	2	2				—	1	1							
—	—	—	6	12	12	3	7	6	1	—	—	1	—	—	3	4	2	*E*
						1	2	2										
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
201	183	129	105	128	59	157	133	83	119	80	69	79	71	57	52	76	39	V.
201	183	129	105	128	59	157	133	83	119	80	69	79	71	57	52	76	39	
2	4	4	—	4	4	—	—	—	—	—	—	3	2	1	—	—	—	VI.
2	4	4	—	4	4							3	2	1				
73	34	32	52	65	65	56	53	46	27	6	5	16	3	3	20	21	14	VII.
497	397	300	384	339	231	283	261	170	291	213	158	159	121	89	159	199	103	
262	241	166	136	160	69	182	176	107	188	145	100	98	95	71	80	111	55	
492	379	266	373	325	237	236	229	153	262	237	139	138	118	77	200	240	145	
264	246	164	124	161	81	157	144	92	183	166	90	67	77	52	145	171	107	

Livsmedelspriser under tredje kvartalet 1913.

I efterföljande tabeller (sid. 964—972) meddelas en översikt för tredje kvartalet innevarande år av livsmedelspriser å de orter (till antalet 44), varifrån dylika upppgifter regelbundet insändas till Socialstyrelsen.

Betraktar man först sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 962—963), visar det sig, att medelpriset för alla orterna tillsammantagna (»riksmedelpriset») för flertalet varuslag icke undergått någon större förändring. För 21 av de i tabellen upptagna varuslagen hava priserna hållit sig oförändrade under alla tre månaderna. Bland dessa varuslag må särskilt framhållas mjölk, mjöl och gryn, rågbröd, gödkalvstek, socker och fotogen. För flera av de övriga varuslagen, såsom ost, bruna bönor, färsk fisk samt ved har priset under kvartalet undergått endast obetydliga växlingar i ena eller andra riktningen, utan att därmed någon bestämd förändring i prisnivån kan sägas hava inträtt. Den största prisstegringen faller som vanligt under denna årstid på färska ägg, som gått upp från 1 kr. 26 öre per tjog i juni till 1 kr. 54 öre i september, medan priset å konserverade ägg under samma tidrymd höjts från 1 kr. 24 öre till 1 kr. 41 öre per tjog. Även smörpriserna hava gått upp, nämligen med 8 öre från juni till september för både bords- och matsmör. Med undantag av gödkalvstek och färskt fårkött hava samtliga köttsorter fördyrats under kvartalet, dock, utom vad beträffar renkött, med endast 1—4 öre per kg. Bland varuslag, som under kvartalet fallit i pris, märkas färskt fårkött, kaffe, för vilket den sedan februari 1913 pågående prissänkningen fortfor, samt slutligen kol och koks (1 à 6 öre per hl.).

Vid en jämförelse med livsmedelspriserna under närmast föregående kvartal kan en om än obetydlig höjning av prisnivån konstateras. En mera betydande stegring utvisa endast några säsongvaror, t. ex. ägg, vissa slag av färsk fisk samt fläsk, som från andra till tredje kvartalet fördyrats med 5 öre per kg. En grupp av varuslag med i regeln samma genomsnittspriser under andra och tredje kvartalen bilda de vegetabiliska födoämnena. I fråga om bränsle kan en ringa höjning av vedpriserna konstateras, under det koks och antracitkol blivit något billigare och priset å engelska hushållskol hållit sig oförändrat.

Jämföras de för tredje kvartalet 1913 gällande medelpriserna med dem under motsvarande kvartal år 1912, visar det sig, att av de 50 varuslag, som äro gemensamma för dessa 2 års livsmedelsuppgifter, 9 under mellantiden fått sina priser sänkta och att för 12 priserna ställde sig lika, under det mer än hälften, eller 29 varuslag, undergått prishöjning. Bland varuslag, som träffats av prisfall, märkas smör, potatis, bruna bönor, kaffe samt socker, vilket gått ned från 73 till 67 öre per kg. Ingen eller obetydlig pris-

förändring visa mjölk, ärter, gryn, mjöl och bröd, varemot ost, ägg, kött och fisk genomgående fördyrats. Beträffande kött framträder dock prisstegringen från 1912 till 1913 vida mindre än vid en jämförelse mellan priserna under de tidigare kvartalen av de bägge åren.[1] Relativt starkast är prishöjningen för salt fårkött och för fläsk, av vilka varuslag det förra fördyrats med c:a 9 % och det senare med 6 à 7 %. För nötkött och kalvkött utgör stegringen däremot endast 2 à 3 % samt för färskt fårkött 4·5 %. Även samtliga slag av bränsle hava stigit i pris. För björkved utgör prisstegringen per famn 2 kr. 10 öre och för barrved 1 kr. 80 öre eller i relativa tal resp. 9·0 och 9·6 %.

Vad de skilda orterna beträffar, hava prisförhållandena under kvartalet ej visat några mera anmärkningsvärda fluktuationer. En ort, som på grund av sina extrema tillförsel- och prisförhållanden alltid erbjuder ett särskilt intresse, är *Kiruna*, som är känt som en av de dyraste orter i Sverige. Det har därför befunnits lämpligt att här införa en särskild redogörelse för livsmedelstillförseln å denna plats.

Ehuru trakten omkring Kiruna ej alldeles saknar odlingsmöjligheter, kunna de livsförnödenheter, som från densamma tillföras gruvsamhället, på grund av den nästan fullständiga bristen på landsvägskommunikationer spela endast en mycket underordnad roll. Befolkningen, som numera uppgår till c:a 10 000 personer, är sålunda väsentligen hänvisad till vad som järnvägsledes transporteras upp, och de närmast belägna orter, som man härvid har att räkna med, äro vad jordbruksprodukter beträffar Norrbottens kusttrakter, närmare bestämt Lule älvs nedre dalgång upp till trakten av Boden samt omgivningarna av järnvägslinjen mellan Pite och Torne älvar. Från detta område transporteras t. ex. nästan all den i Kiruna konsumerade *mjölken*, en sträcka av 250 à 350 km. Med hänsyn härtill synes det gällande priset på oskummad s. k. »tågmjölk», 17 à 18 öre per liter, ej synnerligen högt,[2] helst som sommartiden svårigheterna att undvika surning under den långa transporten givetvis äro mycket stora. En avsevärd del av denna mjölk distribueras genom en kooperativ förening. Inom samhället underhålles i allmänhet enligt uppgift endast ett 30-tal kor; den från dessa erhållna mjölken betingar ett pris av 20 öre per liter. Skummad mjölk saluföres ej. Med svårigheten att erhålla färsk mjölk i tillräckliga kvantiteter sammanhänger delvis förbrukningen av olika *bröd*sorter. Bröd bakat med mjölk saluföres nämligen endast i ringa mängd och sommartiden nästan icke alls. Av rågbröd användes förutom spisbröd, som till största delen införes från mellersta Sverige (huvudsakligen från Härnösand, Säter, Stockholm och Filipstad), väsentligen s. k. halvskrätt bröd, tillverkat på platsen. Denna brödsort, som är den mest brukliga inom alla de norrbottniska samhällena, beredes av en blandning av sammalet rågmjöl och rågsikt, stundom med tillsats av vetemjöl. Att priset på detta bröd (i Kiruna i allmänhet c:a 50 öre per kg.) ställer sig avsevärt högre än å de grövre brödsorter, som prisuppgifterna från landets övriga delar vanligen avse, är självfallet. Vetebröd bakas, såsom förut är antytt, nästan uteslutande med vatten. Det användes till allra största delen till kaffebröd, ej till smörgåsbröd. Även prisuppgifterna å dessa brödsorter avse sålunda vida högre kvaliteter än de som redovisas från landets sydligare delar (t. ex. för Stockholm »franska bröd»). *Kött* erhålles dels från det norrländska kustlandet, dels i stora kvantiteter från Österbotten via Vasa—Umeå samt i obetydligare mängd från Norge via Narvik. Vintertiden erhålles kött även från den kringliggande trakten, huvudsakligen renkött, som av naturliga skäl är jämförelsevis billigt och användes i tämligen stor utsträckning. God och relativt billig *sötvattensfisk* erhålles från de lappländska vattnen. *Havsfisk* importeras väsentligen från Narvik. *Potatis* införes med de från Stettin till Luleå gående tomma malmångarna. De från Kiruna ävensom från övriga norrbottniska orter meddelade potatispriserna torde därför i allmänhet avse tysk potatis. Även övrig införsel av livsmedel går till övervägande del över Luleå. Det är under sådana omständigheter av intresse att jämföra priserna i Malmberget och Gällivare å ena sidan och i Kiruna å den andra. Trots den

[1] Jfr »Meddel.» 1913, sid. 438 och 691.

[2] I Luleå och Boden har priset å oskummad mjölk under senaste året varit 15 öre per liter.

100 km. längre järnvägstransporten äro de beräknade medelpriserna på t. ex. smör, ägg, margarin, mjöl och gryn m. m. under de flesta månader något lägre i Kiruna än i de bägge andra orterna. Anledningen härtill uppgives vara, att Kiruna Arbetares Handelsaktiebolag, som under de senaste åren lär hava förmedlat ungefär halva omsättningen inom samhället av kött och fisk samt specerier och viktualier, i allmänhet hållit jämförelsevis låga priser och härigenom framtvingat lägre noteringar även hos övriga affärsmän.

Vad slutligen *bränsle*priserna beträffar äro dessa helt naturligt synnerligen höga, i vanliga fall avsevärt överstigande dem, som uppgivas från de övriga norrbottniska orterna. Nedanstående sammanställning av de erhållna prisuppgifterna för sistlidna mars, juni och september månader lämnar härom närmare upplysningar.

Varuslag.	Mars.				Juni.				September.			
	Luleå.	Boden.	Malmberget och Gällivare.	Kiruna.	Luleå.	Boden.	Malmberget och Gällivare.	Kiruna.	Luleå.	Boden.	Malmberget och Gällivare.	Kiruna.
Ved: björk- } osågad,	1 900	1 730	2 240	2 390	1 930	1 700	2 140	—	1 960	1 730	2 140	2 460
barr- } hemkörd	1 670	1 470	1 680	2 050	1 640	1 370	1 640	2 020	1 610	1 460	1 670	2 080
Kol, antracit- (»valnöt»)	400	413	469	475	400	413	450	475	413	413	450	475
Koks, engelsk kamin-, krossad	225	225	—	250	225	225	—	250	200	200	225	250

Med avseende å dessa siffror bör påpekas, att den koks, som saluföres i Kiruna, förut redovisats som gasverkskoks. En närmare undersökning har emellertid givit vid handen, att fråga här är om engelsk kaminkoks. Kol- och kokspriserna höjas väsentligt därigenom att affärsmännen ej hava egna kolupplag på orten, varför den för utminutering avsedda varan transporteras i säckar från Luleå. När något större partier (över 5 hl.) tagas, hållas också avsevärt lägre priser, t. ex under årets förflutna tre kvartal 4.20 kr. per hl. för antracit och 1.85 kr. för koks av här redovisade kvaliteter mot för partier om 1 hl. resp. 4.75 kr. och 2.50 kr. De i Loussavara-Kiirunavaara aktiebolags tjänst anställda (c:a 2 000 man) kunna emellertid genom detta bolag erhålla kol och koks för ännu lägre pris (för närvarande resp. 3.30 kr. och 2.15 kr. per hl.). Bolaget tillhandahåller även ved, men uppgår priset å densamma till ungefär samma belopp som de här ovan redovisade.

Vad beträffar kreaturspriserna, innehåller sammandragstabellen sid. 974—975 uppgifter å medelpriset för olika slag av kreatur för Stockholm, Malmö och Göteborg tillsammantagna, under det att i tabellen sid. 973 sammanställts månadsmedelpriser under tredje kvartalet för var och en av dessa tre städer.

Enligt förstnämnda tabell visa priserna å samtliga slag av nötkreatur samt å svin tendens till stegring, under det att fårpriserna under kvartalet gått ned med 2 à 4 öre per kg. Vid en jämförelse enligt tabellen å sid. 973 mellan Stockholm, Malmö och Göteborg beträffande prisväxlingarna synes sistnämnda stads kreatursmarknad vara den mest stabila, då priserna å samtliga slag av kreatur hållit sig helt eller nästan oförändrade. I Stockholm visa priserna å de billigare slagen av kalvar och svin en stegring med 5 à 6 öre per kg. och fårpriserna en sänkning med 3 à 5 öre per kg. från juli till september. För Malmö kan konstateras en kraftig nedgång i priset på lamm,

nämligen från 90 öre per kg. i juni till 62 öre i september. Enligt uppgift från Socialstyrelsens ombud på platsen är detta prisfall beroende på en mycket riklig tillförsel av vårlamm.

En jämförelse mellan medelpriserna under andra och tredje kvartalen 1913 utvisar ingen eller obetydlig höjning (1 à 2 öre per kg.) för samtliga slag av nötkreatur med undantag av kalvar, på vilka priset under kvartalet gått ned med 1 à 4 öre per kg. Prisfallet å kalvar uppgives bero på att kött- och kreatursexporten till Tyskland för närvarande synes vara stationär eller i avtagande efter det kraftiga uppsvinget tidigare under året och har inskränkts till fullvuxna djur. Även fårpriserna visa som vanligt under denna årstid prisnedgång, varemot priset å svin för samtliga redovisade kvaliteter under kvartalet höjts med 5 öre per kg.

Jämföras åter medelpriserna för tredje kvartalen under åren 1912 och 1913, kan prishöjning för samtliga slag av kreatur konstateras. Vad nötkreatur beträffar, är stegringen såväl absolut som relativt taget störst för de billigare kvaliteterna, men i sin helhet liksom för motsvarande köttsorter vida mindre utpräglad än tidigare under året. Däremot är prisstegringen på svin mera betydande och uppgår till 10 à 13 %

Om prisnivån beträffande livsmedel under tredje kvartalet 1913 torde som allmänt omdöme kunna sägas, att en tydlig höjning sedan samma tid 1912 kan konstateras, men att, såsom en jämförelse med de två föregående kvartalen utvisar, stegringen är betydligt mindre utpräglad än tidigare under året.

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Obs! Siffrorna för åren 1904—1909 angiva medelpris fö

	Varuslag.	Kvantitet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjölk: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	»	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	»	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	»	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, »	»	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, »	»	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	»	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta »	»	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	»	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog.	129	133	142	150	148	151	149	149
13	» konserverade	»							134	128
14	Potatis: gammal	5 lit.	—	29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	»							76	48
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor	»	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, » »	»	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, » »	»	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 31	[1] 31	[1] 31	[1] 32	[1] 33	[1] 33	34	32
22	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	—	[2] 57	[2] 58	[2] 59	[2] 59	[2] 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, söt	»	35	34	35	35	39	39	39	37
25	» » sur	»	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, bakat med vatten	»	—	42	44	46	51	53	45	44
28	» » » mjölk	»							61	60
29	Nötkött, färskt: stek	»	91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött	»	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalvkött, stek: gödkalv	»	102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv	»	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Fårkött: färskt, stek	»	103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt »	»	115	117	132	131	121	127	138	129
38	» amerikanskt	»	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda	»	—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill	»	31	33	34	34	28	28	31	31
42	strömming	»	42	40	40	43	37	37	36	36
43	torsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)	»	70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	»	[3] 36	[3] 38	[3] 40	[3] 41	[3] 38	[3] 37	39	39
46	strömming	»	24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	51	54	56	59	60	61	54	51
48	» » » rundskuren	»							—	—
49	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 110	[4] 115	[4] 117	[4] 116	[4] 116	[4] 115	125	155
50	Socker, bit-	»	61	69	62	62	66	67	71	69
51	Svagdricka	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
52	Fotogen: Water White	»	[5] 18	[5] 16	[5] 16	[5] 16	[5] 18	[5] 18	17	15
53	Ved: björk- (osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn.	2180	2170	2220	2360	2680	2520	2280	2280
54	barr- (2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
55	Bränntorv	100 kg.	—	[6] 70	[6] 70	[6] 78	[6] 80	[6] 74	187	185
56	Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	322	318	355	388	376	373	373
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	112	106	126	139	134	130	132
59	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	159	156

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Upp-
[6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [7]) Uppgifterna avse för maj 1913 två,
[8]) Uppgifterna avse för augusti 1913 en, för september och oktober 1913 två orter. — [9]) Preliminära siffror.

(okt. 1912—okt. 1913) för samtliga orter.

28 orter, för åren 1910—1912 för 39 orter och för 1913 för 44 orter.

1912.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913	Aug. 1913.	Sept. 1913	[9])Okt. 1913.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	1
8	8	8	8	7	7	7	7	8	7	8	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	242	241	240	238	236	238	234	230	229	230	231	237	241	4
214	220	221	219	214	210	211	212	210	208	207	212	216	219	5
156	158	160	161	162	162	163	164	163	165	165	165	165	165	6
115	117	118	118	121	120	120	121	121	122	122	122	123	120	7
51	54	55	54	55	56	56	59	60	59	58	57	59	59	8
157	158	158	158	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	124	125	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
132	132	132	132	132	132	131	133	134	134	135	137	138	138	11
161	174	199	206	187	172	142	120	119	126	137	143	154	180	12
139	142	148	148	147	145	133	122	[7]) 112	[7]) 124	[7]) 129	[7]) 138	141	146	13
32	29	29	29	30	29	30	29	29	30	29	29	27	27	14
49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	31	—	—	15
30	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	16
53	52	51	51	50	50	49	48	48	47	47	46	47	47	17
31	32	32	32	32	32	31	31	31	31	31	31	31	31	18
22	23	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	21	19
27	28	28	28	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	20
36	36	37	37	37	36	36	36	36	36	36	36	36	36	21
40	41	41	41	42	42	42	42	41	41	41	41	41	41	22
41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	23
38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	24
29	29	29	29	29	29	30	30	30	30	30	30	30	30	25
76	76	76	76	76	76	77	77	76	76	76	76	75	75	26
45	45	45	45	43	43	43	43	43	43	43	42	43	43	27
61	61	61	61	59	59	59	60	60	61	60	60	60	60	28
111	121	119	117	117	118	119	120	121	123	124	125	126	125	29
91	100	99	97	97	97	98	98	100	101	101	102	104	103	30
123	128	129	127	130	129	130	130	130	132	133	133	133	132	31
65	70	70	70	70	71	71	70	70	70	71	72	74	74	32
124	124	124	125	130	132	135	136	136	138	138	137	134	129	33
105	109	109	107	108	109	111	111	114	115	117	118	119	118	34
—	—	—	—	114	119	122	122	138	—	—	[8]) 100	[8]) 121	[8]) 119	35
123	131	130	129	130	131	131	131	131	132	134	136	138	137	36
129	138	137	136	137	137	137	137	137	138	140	143	144	144	37
136	141	144	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	—	—	—	79	81	78	69	66	70	72	74	75	76	39
—	—	—	—	115	116	112	96	94	104	112	112	110	110	40
32	35	35	30	30	30	30	30	29	32	39	38	39	37	41
36	41	39	37	37	37	36	35	37	38	36	37	39	42	42
—	—	—	—	55	56	57	53	53	53	52	54	55	55	43
77	76	79	79	77	77	79	75	75	78	79	80	80	80	44
41	43	44	45	45	45	45	45	44	45	44	45	45	45	45
25	26	26	25	27	28	29	31	30	30	30	30	31	32	46
52	54	55	55	56	55	57	57	56	55	54	54	54	55	47
—	—	—	—	75	75	77	77	76	76	76	76	76	76	48
176	179	179	180	180	180	179	176	173	171	168	164	161	162	49
72	71	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	50
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	51
17	19	19	19	19	19	19	20	20	20	21	21	21	21	52
2360	2420	2420	2480	2540	2540	2540	2510	2560	2560	2550	2540	2560	2570	53
1880	1920	1950	1960	2000	2010	2020	2010	2020	2030	2050	2060	2050	2060	54
187	184	186	189	193	193	196	196	194	194	197	197	197	196	55
397	403	403	405	404	404	404	403	402	401	401	400	400	399	56
—	—	—	—	236	238	239	235	235	233	235	235	233	233	57
155	163	163	168	168	168	169	169	170	169	166	162	160	158	58
177	185	185	184	188	191	191	191	191	191	191	191	188	188	59

gifterna avse »salt sill». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [5]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — för juni 1913 fem, för juli 1913 fyra och för augusti 1913 två orter, å vilka höga äggpris gällde. —

1.	Varuslag.	2. Kvantitet.	3. Stockholm. Juli.	4. Stockholm. Aug.	5. Stockholm. Sept.	6. Södertälje. Juli.	7. Södertälje. Aug.	8. Södertälje. Sept.	9. Uppsala. Juli.	10. Uppsala. Aug.	11. Uppsala. Sept.	12. Nyköping. Juli.	13. Nyköping. Aug.	14. Nyköping. Sept.	
			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	Mjölk: oskummad	lit.	16	16	16	16	16	16	15	15	15	14	14	14	1
2	handskummad	»	7	7	7	—	—	—	7	7	7	6	6	6	2
3	separerad	»	7	7	7	7	7	7	6	6	6	5	5	5	3
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	230	232	251	247	240	255	234	233	236	220	220	230	4
5	mat- (lands-)	»	215	220	229	220	220	223	201	204	196	209	209	213	5
6	Ost: helfet, okryddad	»	172	172	173	168	170	169	176	174	175	158	160	160	6
7	halvfet, »	»	146	141	142	143	145	142	129	127	126	120	120	120	7
8	skummjölks-, »	»	100	95	100	65	—	—	65	62	68	48	50	48	8
9	Margarin: växt-	»	136	139	141	131	132	130	139	139	141	138	138	138	9
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	145	155	170	142	151	169	132	137	169	138	135	156	10
11	» konserverade	»	—	—	—	125	—	—	130	135	135	—	—	—	11
12	Potatis: gammal	5 lit.	29	—	32	25	—	25	28	29	28	28	—	27	12
13	färsk	»	74	35	—	73	27	—	32	30	—	59	27	—	13
14	Ärter, gula	kg.	27	26	26	27	28	27	25	25	24	28	28	28	14
15	Bruna bönor	»	48	48	48	48	46	48	49	49	49	40	40	42	15
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	33	33	33	32	31	32	31	31	31	29	30	29	16
17	råg-, » » »	»	24	24	24	22	22	22	20	20	20	23	23	23	17
18	rågsikt-, » » »	»	29	29	29	27	27	26	27	27	26	24	24	24	18
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	35	35	35	35	35	35	33	33	35	37	37	38	19
20	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	42	43	42	44	43	42	41	41	41	40	40	40	20
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	38	38	38	38	37	38	36	36	36	41	39	39	21
22	mjukt, limpa, söt	»	43	44	44	43	40	43	46	44	44	30	30	30	22
23	» » sur	»	40	40	40	—	—	—	37	36	36	30	30	30	23
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	84	84	84	85	85	94	83	83	85	76	75	75	24
25	mjukt, bakat med vatten	»	56	56	57	45	43	48	52	51	51	30	30	48	25
26	» » » mjölk	»	80	81	82	78	70	73	63	63	62	60	60	67	26
27	Nötkött, färskt: stek	»	129	134	136	116	120	120	126	124	123	113	124	116	27
28	soppkött	»	105	107	112	93	88	90	105	107	109	97	95	95	28
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	144	143	150	133	130	130	129	129	133	139	136	143	29
30	spädkalv	»	81	89	117	70	70	70	60	60	78	59	67	69	30
31	Fårkött: färskt, stek	»	163	151	149	150	147	150	154	143	128	153	139	145	31
32	salt, svenskt	»	—	—	—	103	—	—	122	122	127	140	147	145	32
33	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	156	157	166	150	150	150	148	150	146	140	150	149	34
35	salt, svenskt »	»	168	168	172	150	150	150	148	147	147	140	150	150	35
36	Fisk, färsk: abborre	»	82	90	84	85	84	76	80	78	76	55	55	52	36
37	gädda	»	133	130	127	123	126	104	109	118	120	98	104	100	37
38	sill	»	—	45	47	—	42	45	50	—	46	50	46	48	38
39	strömming	»	64	70	79	37	39	30	30	28	40	61	56	47	39
40	torsk	»	79	69	73	78	76	81	65	83	65	—	—	—	40
41	rödspotta (»spätta»)	»	80	80	81	82	93	90	80	75	85	65	76	73	41
42	salt: sill, fetsill (»KKK»)	»	58	54	53	—	—	—	44	44	45	45	43	43	42
43	strömming	»	—	—	—	—	—	—	28	30	33	34	—	—	43
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	61	59	59	58	55	60	59	58	59	50	50	52	44
45	» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	79	78	78	60	60	60	45
46	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	165	162	170	170	159	166	167	162	156	157	152	46
47	Socker, bit-	»	67	67	67	66	66	66	66	66	66	66	66	66	47
48	Svagdricka	lit.	8	8	8	8	8	8	6	6	6	7	7	7	48
49	Fotogen: Water White	»	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	49
50	Ved: björk- osågad, hemkörd: *) 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.	famn.	3000	2900	3000	3100	3030	3070	3000	3000	3000	2800	2780	2800	50
51	barr-	»	2600	2500	2500	2100	2030	2170	2050	2050	2050	1900	1900	1900	51
52	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
53	Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	450	450	425	425	413	425	418	418	418	410	410	410	53
54	» eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	250	250	240	238	238	225	225	225	200	250	—	—	54
55	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	150	145	145	163	165	165	185	185	140	210	160	160	55
56	eng. kamin- » hemkörd	»	185	185	175	173	168	180	—	—	—	—	—	—	56

*) Per »storfamn».

	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	
	Eskilstuna.			Linköping.			Norrköping.			Motala.			Jönköping.			Växjö.			Kalmar.			
	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	14	14	14	13	13	13	13	13	13	12	12	12	14	14	14	13	13	13	14	14	14	1
2	6	6	6	8	8	8	7	7	7	6	6	6	7	7	7	9	9	9	7	7	7	2
3	5	5	5	5	5	5	6	6	6	5	5	5	5	5	5	6	6	6	4	4	4	3
4	220	220	220	230	230	237	235	234	241	223	225	226	228	226	225	225	230	228	224	225	238	4
5	207	214	199	200	207	219	209	214	223	212	205	214	198	206	207	183	199	204	189	209	215	5
6	167	169	169	158	159	159	174	174	174	140	140	140	146	145	144	156	156	154	177	179	180	6
7	130	131	131	114	114	123	134	134	136	90	90	90	125	123	123	115	115	115	140	147	147	7
8	60	60	60	68	69	65	50	50	50	—	—	—	78	78	78	—	—	—	—	—	—	8
9	135	140	140	131	139	139	140	140	143	129	132	131	139	140	140	138	138	139	137	140	140	9
10	136	145	151	120	125	150	136	143	151	129	123	139	138	131	135	114	116	132	119	126	133	10
11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
12	—	—	27	35	—	28	30	—	26	25	—	20	37	—	25	36	—	24	30	25	27	12
13	66	28	—	67	32	—	62	29	—	52	22	—	—	25	—	48	26	—	48	25	—	13
14	30	25	25	28	27	27	29	30	29	29	29	28	30	29	28	28	28	30	34	33	32	14
15	40	40	40	43	44	44	50	50	50	40	40	40	45	45	45	40	40	40	47	46	46	15
16	29	29	29	29	29	29	30	31	31	30	29	29	31	29	30	31	31	31	31	31	31	16
17	20	20	20	22	22	22	24	24	24	22	22	21	25	25	24	22	22	22	22	22	22	17
18	26	26	26	25	25	25	27	27	27	24	24	24	28	28	29	27	27	27	27	27	27	18
19	35	35	35	35	35	35	35	35	35	32	33	31	35	35	35	35	35	35	37	38	38	19
20	45	45	45	41	39	39	44	45	45	38	38	38	45	45	45	40	40	40	42	42	41	20
21	36	37	37	38	38	39	36	36	36	37	39	37	43	43	43	43	43	42	50	48	48	21
22	39	40	40	33	35	35	41	42	42	38	38	35	41	41	41	29	29	29	35	35	36	22
23	—	—	—	37	37	37	33	32	32	31	31	32	21	21	21	23	23	23	25	25	25	23
24	70	70	70	68	65	65	74	74	74	69	66	64	100	100	100	71	71	69	76	77	78	24
25	54	54	54	32	32	31	41	41	41	44	44	45	31	35	35	36	36	36	48	47	47	25
26	63	64	63	49	47	48	58	58	58	64	64	63	62	66	66	45	45	45	65	66	66	26
27	125	127	130	117	121	121	120	120	120	127	131	139	125	126	126	117	125	120	117	118	115	27
28	105	107	108	102	109	110	104	104	106	97	96	102	106	110	108	99	97	101	93	93	93	28
29	130	130	134	125	129	132	136	135	139	116	123	126	125	119	125	123	122	124	116	117	116	29
30	72	75	75	64	70	77	75	75	75	46	56	60	66	69	69	68	71	75	68	69	69	30
31	160	155	151	130	133	127	146	142	139	131	127	127	131	125	126	128	127	115	122	119	116	31
32	—	—	—	127	125	127	100	100	100	100	100	100	101	104	106	112	115	103	110	110	110	32
33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34	150	150	150	125	130	130	140	141	143	124	130	131	128	128	129	118	119	127	138	147	150	34
35	150	150	150	132	137	139	143	146	150	127	130	130	129	130	130	128	130	128	138	150	150	35
36	78	80	80	70	74	74	60	62	60	71	76	69	68	77	72	71	76	79	72	74	73	36
37	104	105	113	120	118	119	124	122	120	104	113	119	113	105	103	104	113	119	124	123	106	37
38	—	49	45	50	40	39	—	37	36	—	50	46	33	—	33	—	—	—	—	—	—	38
39	45	50	60	29	38	41	33	42	46	42	42	45	35	33	33	22	26	30	36	45	42	39
40	—	60	70	60	60	60	60	60	60	65	57	55	47	56	54	57	55	58	58	53	53	40
41	80	80	80	71	70	70	80	80	80	80	74	78	71	77	79	73	76	77	77	80	85	41
42	60	50	50	41	40	—	40	—	48	36	35	36	40	40	40	50	45	45	56	53	52	42
43	—	—	—	25	25	25	—	—	—	—	25	35	33	33	33	—	—	—	—	—	—	43
44	60	60	60	50	50	50	60	60	57	47	49	50	56	58	58	—	—	—	57	60	60	44
45	75	75	75	60	60	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	80	80	—	—	—	45
46	160	150	150	150	149	150	167	164	157	144	143	143	164	150	150	153	150	145	161	153	153	46
47	66	66	65	64	64	64	66	66	66	65	65	65	67	67	67	68	68	68	68	68	68	47
48	7	7	7	7	7	7	5	5	5	6	6	6	5	5	5	6	6	6	6	6	6	48
49	21	21	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	18	20	20	22	22	22	20	21	21	49
50	2840	2900	2900	2480	2480	2480	2900	2900	2900	2580	2560	2560	2750	2730	2730	1950	1970	2000	1940	1950	1950	50
51	2080	2210	2210	2080	2080	2080	2500	2500	2500	2000	1960	1970	1950	1930	1930	1450	1470	1490	1640	1640	1640	51
52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	160	160	—	—	—	52
53	438	438	438	389	389	389	400	400	400	336	336	336	400	400	400	400	400	400	375	375	375	53
54	250	250	250	250	250	250	210	210	210	210	210	210	225	225	225	—	—	—	—	—	—	54
55	145	145	145	196	196	196	160	160	160	175	163	163	150	150	150	—	—	—	150	140	140	55
56	205	205	205	182	182	182	160	160	160	170	170	170	200	200	200	195	195	195	150	150	150	56

1.	2.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	
Varuslag.	Kvantitet.	Västervik.			Visby.			Karlskrona.			Kristianstad.			
		Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	
		Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1 Mjölk: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	1
2 handskummad	»	5	5	5	8	8	8	10	10	10	7	7	7	2
3 separerad	»	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	3
4 Smör: bords- (mejeri-)	kg.	228	233	235	230	233	237	228	230	238	215	223	234	4
5 mat- (lands-)	»	210	213	211	213	215	220	193	200	200	204	214	224	5
6 Ost: helfet, okryddad	»	174	173	172	180	181	183	182	182	184	172	172	172	6
7 halvfet »	»	137	141	143	140	160	160	146	146	146	135	135	135	7
8 skummjölks- »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
9 Margarin: växt-	»	136	139	140	139	142	144	125	128	130	135	140	140	9
10 Ägg: svenska, färska	tjog.	132	134	139	123	128	139	123	123	140	125	128	140	10
11 » konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	11
12 Potatis: gammal	5 lit.	30	—	26	—	—	25	25	—	28	28	—	30	12
13 färsk	»	38	32	—	99	26	—	60	30	—	50	34	—	13
14 Ärter, gula	kg.	30	28	28	30	30	30	32	32	33	33	35	35	14
15 Bruna bönor	»	45	44	44	50	50	49	50	50	50	47	42	42	15
16 Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	31	31	30	30	30	33	33	33	29	29	29	16
17 råg-, » » »	»	22	22	22	19	19	19	22	22	22	17	18	18	17
18 rågsikt-, » » »	»	27	26	26	28	28	28	30	30	30	27	26	26	18
19 Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	35	35	35	40	40	40	35	35	35	38	35	37	19
20 ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	39	39	40	41	40	40	41	41	41	42	45	45	20
21 Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	47	47	46	35	35	35	47	47	47	47	47	46	21
22 mjukt, limpa, söt	»	37	37	37	30	30	30	31	31	31	27	27	27	22
23 » » sur	»	30	30	30	23	23	23	23	23	23	18	18	18	23
24 Vetebröd: skorpor, runda ordinära	»	83	83	83	65	65	65	84	84	84	67	68	67	24
25 mjukt, bakat med vatten	»	48	48	48	33	33	33	—	—	—	53	53	52	25
26 » » » mjölk	»	73	73	73	38	38	38	51	51	51	58	58	58	26
27 Nötkött, färskt: stek	»	140	140	140	107	106	106	122	122	121	111	107	109	27
28 soppkött	»	90	90	90	96	96	96	104	104	105	99	92	97	28
29 Kalvkött, stek: gödkalv	»	110	115	118	111	120	106	136	136	138	129	125	129	29
30 spädkalv	»	55	63	60	—	—	—	85	83	85	68	74	72	30
31 Fårkött: färskt, stek	»	120	120	115	125	121	106	134	123	124	129	135	134	31
32 salt, svenskt	»	115	100	100	118	121	116	115	115	115	129	128	128	32
33 Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34 Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	120	120	131	140	142	150	134	132	138	124	124	128	34
35 salt, svenskt »	»	125	140	138	141	144	152	134	134	138	128	129	131	35
36 Fisk, färsk: abborre	»	45	42	47	112	113	107	60	62	59	60	61	57	36
37 gädda	»	85	90	90	140	144	130	100	100	98	95	111	98	37
38 sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
39 strömming	»	27	28	24	26	19	22	18	19	21	22	20	18	39
40 torsk	»	40	50	45	—	70	61	40	40	41	44	51	47	40
41 rödspotta (»spätta»)	»	—	—	—	103	100	102	90	90	86	65	71	72	41
42 salt: sill, fetsill (»KKK»)	»	40	43	40	48	50	—	40	40	40	39	39	39	42
43 strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
44 Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	60	60	50	55	54	54	52	52	52	—	—	—	44
45 » » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	75	75	75	—	—	—	45
46 Kaffe (obränt), prima Santos	»	163	158	153	181	179	178	175	162	160	160	152	150	46
47 Socker, bit-	»	68	68	68	69	69	69	70	70	70	67	67	67	47
48 Svagdricka	lit.	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	48
49 Fotogen: Water White	»	22	22	22	22	22	22	21	21	21	20	20	20	49
50 Ved: björk- osågad, hemkörd: *) 2·5 × 1·6 × 0·89 m. =	famn.	2350	2350	2350	[1])3060	[1])3010	[1])3060	2050	2050	2050	2270	2270	2270	50
51 barr- = 3·56 kbm.	»	1700	1700	1700	2520	2470	2500	—	—	—	1760	1760	1760	51
52 Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	205	205	205	52
53 Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	400	400	400	414	411	407	400	400	400	363	363	363	53
54 » eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	200	200	200	233	233	231	200	200	200	200	200	200	54
55 Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	175	175	155	—	—	—	145	145	145	148	148	148	55
56 eng. kamin- » hemkörd	»	175	175	155	180	183	175	175	175	175	—	—	—	56

*) Per »storfamn». — [1]) För grenved har betalats under juli och augusti 12·60 kr., för alved under juli 27·00
) Uppgifterna avse slofetsill.

	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.	64.	65.	66.	67.	68.	
	Malmö.			Lund.			Landskrona.			Hälsingborg.			Ystad.			Halmstad.			Göteborg.			
	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			
1	15	15	15	13	13	13	12	12	12	13	13	13	13	13	13	14	14	14	15	14	15	1
2	6	6	6	—	—	—	5	5	5	6	6	6	7	7	7	8	8	8	7	7	8	2
3	5	5	5	5	5	5	3	3	3	4	4	4	5	5	5	6	6	6	7	7	7	3
4	220	224	241	221	221	241	230	230	240	230	230	245	223	224	235	238	238	251	220	220	238	4
5	203	203	223	210	210	226	205	200	223	213	213	217	—	—	—	216	217	223	198	206	213	5
6	185	187	185	188	189	184	171	175	174	173	172	174	170	170	170	163	161	166	163	163	161	6
7	150	149	150	124	124	125	129	133	133	132	132	132	143	143	143	—	—	—	—	—	—	7
8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
9	131	135	135	125	130	130	136	136	137	131	136	136	135	140	140	140	145	145	130	135	135	9
10	135	135	151	118	133	147	128	136	148	127	138	146	125	131	149	127	130	141	129	137	146	10
11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
12	—	—	29	—	—	25	—	—	30	30	—	25	35	—	23	—	—	25	—	—	29	12
13	57	31	—	44	25	—	34	30	—	43	25	—	56	33	—	38	25	—	40	30	—	13
14	35	35	35	31	31	30	34	34	34	34	33	33	36	36	36	35	35	35	30	30	30	14
15	48	47	48	43	43	42	42	43	44	49	48	49	55	55	55	50	50	50	43	43	43	15
16	33	32	33	32	32	32	33	33	33	31	31	31	32	32	32	31	31	31	30	30	30	16
17	26	26	25	22	22	22	24	25	25	22	22	22	25	25	25	20	20	20	20	20	20	17
18	29	29	29	26	26	26	28	28	28	27	27	27	31	31	31	27	27	27	25	25	25	18
19	39	39	39	35	35	35	39	40	40	38	37	37	43	43	43	37	37	37	35	35	35	19
20	45	45	46	40	40	41	39	39	39	45	45	44	44	45	45	40	40	40	37	37	36	20
21	48	48	48	48	47	48	49	49	47	51	52	50	58	58	58	50	50	50	37	37	37	21
22	24	24	24	27	28	29	30	30	30	31	31	31	31	31	31	30	29	29	36	36	36	22
23	18	18	18	19	20	20	20	20	20	21	21	21	22	22	22	24	25	25	24	24	24	23
24	78	78	78	—	—	—	78	78	78	72	72	72	72	72	72	65	67	65	72	72	72	24
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	37	37	25
26	57	57	57	57	56	58	45	45	45	45	45	45	56	56	56	57	56	57	42	42	42	26
27	130	130	130	132	132	133	125	124	125	127	124	125	112	111	111	120	122	121	128	130	130	27
28	120	120	120	118	118	119	116	116	121	114	113	115	93	90	95	103	103	104	115	115	115	28
29	136	136	136	136	136	136	148	139	136	134	135	135	120	117	117	136	136	134	135	135	135	29
30	95	95	95	89	88	91	89	95	94	77	77	77	63	63	63	80	83	84	75	75	79	30
31	—	—	—	142	141	142	156	148	153	150	153	146	113	113	113	136	135	137	150	148	146	31
32	—	—	—	—	—	—	—	128	—	151	152	138	—	—	—	128	127	129	—	—	—	32
33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34	130	140	140	130	130	130	135	133	133	130	130	130	119	120	120	130	137	132	140	140	140	34
35	150	160	165	140	140	140	144	143	142	140	140	140	150	150	150	146	153	150	140	140	140	35
36	75	73	80	79	85	81	75	75	75	76	76	78	90	101	113	88	91	90	100	96	100	36
37	131	131	120	128	125	117	125	125	125	121	125	125	125	113	113	125	120	121	150	150	144	37
38	31	41	37	—	—	—	33	27	25	28	34	35	—	—	—	48	36	39	—	—	33	38
39	—	25	—	—	—	—	—	—	—	34	35	38	24	25	25	50	50	—	47	45	50	39
40	50	50	54	52	55	57	37	40	40	38	40	48	35	40	41	27	29	51	34	29	41	40
41	73	70	70	84	82	83	73	70	78	86	85	84	90	95	95	73	70	71	78	78	85	41
42	60	62	70	53	52	54	41	41	43	52	53	—	58	58	58	—	53	54	[2]43	[2]45	[2]38	42
43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
44	50	50	50	—	—	—	50	—	—	53	53	54	45	45	45	60	60	65	50	48	49	44
45	85	85	80	—	—	—	75	75	75	84	81	81	83	83	83	79	83	83	—	—	—	45
46	178	177	168	175	165	164	173	158	158	164	166	158	183	183	183	160	160	160	157	157	145	46
47	68	68	68	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	69	69	69	67	67	67	47
48	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	8	8	8	48
49	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	19	19	19	49
50	2730	2730	2730	2930	2930	2930	3060	3060	3060	2560	2560	2560	—	—	—	2460	2510	2440	3580	3580	3580	50
51	2590	2590	2590	2790	2790	2790	2930	2930	2930	2340	2340	2340	1960	2090	2090	2010	2050	2040	3130	3130	3130	51
52	180	180	180	225	225	225	250	250	250	185	185	185	192	192	192	180	180	180	—	—	—	52
53	390	390	390	430	415	415	405	405	405	400	400	400	360	351	349	400	400	400	400	400	400	53
54	195	195	195	239	234	234	200	200	200	207	205	205	180	178	177	210	210	210	225	225	210	54
55	140	140	140	162	162	152	150	150	150	155	145	145	140	140	140	—	—	—	130	130	130	55
56	170	170	170	190	190	190	170	170	170	165	150	150	—	—	—	180	180	180	185	185	170	56

kr., under aug. 25·80 kr. och under sept. 26·40 kr. per famn och för floved under juli—sept. 13·90 kr. per famn. —

1. Varuslag.	2. Kvantitet.	69. Lysekil. Juli.	70. Lysekil. Aug.	71. Lysekil. Sept.	72. Vänersborg. Juli.	73. Vänersborg. Aug.	74. Vänersborg. Sept.	75. Borås. Juli.	76. Borås. Aug.	77. Borås. Sept.	78. Tidaholm. Juli.	79. Tidaholm. Aug.	80. Tidaholm. Sept.
		Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).		
1 Mjölk: oskummad	lit.	15	15	15	14	14	14	14	14	14	12	12	12
2 handskummad	»	8	8	8	8	8	8	8	8	8	6	6	6
3 separerad	»	—	—	—	6	6	6	5	5	5	4	4	4
4 Smör: bords- (mejeri-)	kg.	233	240	245	220	228	235	224	224	226	235	235	235
5 mat- (lands-)	»	206	219	221	179	206	212	177	184	197	213	214	206
6 Ost: helfet, okryddad	»	160	155	160	149	149	149	148	148	148	154	148	148
7 halvfet, »	»	115	117	117	87	88	87	89	89	89	96	95	95
8 skummjölks-, »	»	60	55	55	45	45	45	46	46	46	40	39	39
9 Margarin: växt-	»	134	138	140	130	130	130	140	140	150	139	140	145
10 Ägg, svenska, färska	tjog.	123	130	143	125	135	147	127	140	148	118	126	135
11 » konserverade	»			—	110	110	110	—	—	130	—	—	—
12 Potatis: gammal	5 lit.	—	—	26	30	30	28	25	—	25	—	—	28
13 färsk	»	56	26	—	64	32	—	66	36	—	87	34	—
14 Ärter, gula	kg.	33	35	33	31	31	31	34	34	34	37	36	30
15 Bruna bönor	»	47	47	48	44	45	44	45	45	45	50	52	53
16 Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	29	30	29	31	31	31	28	28	28	30	30	30
17 råg-, » » »	»	20	21	20	21	21	21	20	20	20	24	24	24
18 rågsikt-, » » »	»	25	25	25	25	25	25	27	27	27	29	29	29
19 Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	35	35	35	34	34	34	35	35	35	35	35	35
20 ris-, bästa sort, svenska (»R. T».)	»	38	39	42	37	37	37	45	45	45	43	45	45
21 Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	43	43	45	48	48	49	44	44	44	41	45	42
22 mjukt, limpa, söt	»	37	37	38	39	39	40	39	39	39	35	35	37
23 » » sur	»	25	23	28	31	30	31	28	28	28	—	—	—
24 Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	59	54	59	57	57	57	64	64	64	69	69	69
25 mjukt, bakat med vatten	»	42	38	43	36	36	36	48	48	48	—	—	—
26 » » » mjölk	»	53	50	54	49	48	51	55	55	55	50	50	50
27 Nötkött, färskt: stek	»	120	120	120	120	120	120	145	144	140	128	129	124
28 soppkött	»	109	110	110	84	84	84	119	115	117	109	104	104
29 Kalvkött, stek: gödkalv	»	130	140	130	128	124	124	129	135	127	125	125	125
30 spädkalv	»	69	72	68	54	54	54	66	69	65	56	55	56
31 Fårkött: färskt, stek	»	132	140	135	150	154	154	140	135	124	127	125	125
32 salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	114	113	112	113	106	115
33 Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34 Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	136	130	140	140	140	140	135	136	126	126	125	124
35 salt, svenskt »	»	143	150	150	147	147	147	145	143	138	128	126	127
36 Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	60	60	73	77	80	76	78	72	90
37 gädda	»	—	—	—	90	82	84	108	110	113	100	108	100
38 sill	»	—	—	—	35	35	35	30	28	26	40	40	40
39 strömming	»	—	—	—	50	50	50	—	—	—	—	—	—
40 torsk	»	35	35	35	50	50	50	45	40	43	60	60	58
41 rödspotta (»spätta»)	»	60	60	60	75	75	76	78	81	79	90	90	80
42 salt: sill, fetsill (»KKK»)	»	35	34	30	37	37	37	[1])40	[1])39	[1])39	40	40	40
43 strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44 Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	40	40	40	42	42	42	51	47	45	60	60	60
45 » » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46 Kaffe (obränt), prima Santos	»	160	160	160	170	173	173	170	170	150	166	164	160
47 Socker, bit-	»	65	66	66	66	66	66	67	67	67	66	66	66
48 Svagdricka	lit.	7	7	7	8	8	8	7	7	7	6	6	6
49 Fotogen: Water White	»	20	20	19	20	20	20	20	20	20	22	22	22
50 Ved: björk- osågad, hemkörd: *) 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.	famn.	3370	3450	3570	2670	2840	3200	2690	2740	2750	2020	1970	1940
51 barr-	»	2580	2700	2870	1990	2140	2000	1980	1990	2030	1390	1340	1300
52 Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53 Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	369	375	363	365	365	365	400	400	400	400	400	400
54 » eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	200	200	218	210	210	210	225	225	225	250	250	—
55 Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	170	165	180	155	155	155	—	—	—	—	—	—
56 » eng. kamin- »	»	—	—	—	175	175	175	198	198	198	200	200	200

*) Per »storfamn». — [1]) Avser slofetsill, märket S. W. — [2]) Avser märket KKKK.

	81.	82.	83.	84.	85.	86.	87.	88.	89.	90.	91.	92.	93.	94.	95.	96.	97.	98.	99.	100.	101.	
	Karlstad.			Örebro.			Kopparberg.			Västerås.			Falun.			Domnarvet.			Ludvika.			
	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	15	15	15	15	15	15	13	13	13	15	15	15	15	15	15	12	12	12	14	14	14	1
2	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	6	6	6	7	7	7	2
3	7	7	7	5	5	5	6	6	6	6	6	6	7	7	7	—	—	—	—	—	—	3
4	234	235	235	210	210	215	240	240	245	228	228	238	230	232	230	230	230	229	235	240	243	4
5	195	215	205	198	201	200	209	210	217	210	220	218	219	221	219	216	219	218	211	213	215	5
6	170	165	170	160	157	168	150	150	150	160	156	158	170	174	169	167	173	165	152	150	152	6
7	130	130	130	130	125	138	—	—	—	123	121	116	104	110	115	115	110	110	97	100	97	7
8	—	—	—	50	50	50	60	60	63	53	52	60	50	48	50	50	50	50	38	38	38	8
9	142	143	140	135	138	139	135	136	138	128	128	136	141	144	146	139	140	140	134	135	135	9
10	138	140	146	131	134	147	130	142	151	141	143	156	159	169	172	150	153	158	141	148	152	10
11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—	—	—	—	—	11
12	25	25	25	—	—	21	—	—	30	25	25	26	26	25	25	25	25	25	22	—	22	12
13	78	28	—	41	23	—	85	29	—	46	28	—	72	37	—	79	36	—	—	28	—	13
14	38	38	38	28	30	27	30	30	30	29	27	29	31	30	29	30	28	30	29	28	28	14
15	50	50	50	40	40	41	50	50	50	46	46	44	47	44	46	44	45	45	47	47	47	15
16	32	32	32	33	34	33	32	32	31	30	30	30	31	31	31	30	30	30	31	31	31	16
17	22	22	22	22	22	21	20	20	20	21	21	20	21	21	20	19	18	20	20	20	20	17
18	28	28	28	26	25	25	27	27	27	27	26	26	27	26	26	26	26	27	27	27	27	18
19	33	33	33	35	35	35	32	33	33	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	19
20	—	—	40	43	43	43	37	38	38	40	40	40	45	41	42	40	40	43	39	41	42	20
21	40	40	40	36	40	37	32	32	32	35	35	35	36	35	35	34	32	34	34	34	34	21
22	48	48	48	37	37	39	41	41	42	39	39	39	46	45	45	43	41	41	49	48	47	22
23	35	35	35	35	35	35	—	—	—	—	—	—	47	47	47	—	—	—	47	46	46	23
24	80	80	80	80	80	80	74	73	72	75	76	76	90	88	88	71	71	72	78	79	77	24
25	40	40	40	43	42	43	39	39	38	40	40	40	45	45	45	40	40	42	40	40	40	25
26	53	53	53	61	59	58	59	59	58	55	55	53	76	75	76	63	65	61	—	—	—	26
27	125	125	125	115	118	126	127	127	131	111	113	119	134	131	130	136	132	134	134	134	133	27
28	95	106	100	84	87	94	91	100	98	89	93	101	109	96	103	104	106	106	101	102	102	28
29	130	130	137	129	121	119	129	129	129	124	132	135	138	129	130	134	132	128	141	143	145	29
30	70	70	70	65	68	75	70	65	63	65	68	75	75	73	74	70	63	63	76	65	65	30
31	130	138	140	150	145	146	129	129	127	155	155	153	138	129	134	130	134	134	145	148	150	31
32	130	130	130	130	130	130	130	140	140	100	100	—	138	135	122	133	137	133	123	123	123	32
33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34	130	130	134	135	143	145	125	127	129	141	147	151	137	134	131	130	133	130	130	134	135	34
35	130	130	130	130	130	140	139	140	148	142	147	151	142	141	146	133	143	143	140	140	149	35
36	85	81	84	59	66	70	74	80	85	66	72	69	86	82	90	85	90	84	85	85	85	36
37	115	125	125	112	114	120	125	127	118	138	126	126	127	125	123	123	115	120	123	125	123	37
38	—	40	50	—	41	40	—	—	35	—	50	41	30	36	35	—	35	36	43	40	36	38
39	45	49	50	38	41	41	47	44	45	45	40	44	38	36	37	40	38	38	35	35	44	39
40	—	60	60	60	56	56	—	58	55	66	63	66	50	60	60	—	60	—	62	63	63	40
41	80	80	80	65	78	78	78	74	80	76	75	76	86	87	90	85	88	82	91	92	90	41
42	[2]53	[2]48	[2]50	46	47	40	40	45	43	41	41	38	48	44	46	40	40	45	40	43	41	42
43	—	—	—	50	50	50	—	—	—	25	25	25	29	29	28	28	28	30	—	—	—	43
44	63	63	60	55	58	59	54	58	57	51	54	53	50	60	55	63	60	55	52	49	54	44
45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	75	74	72	77	83	78	—	—	—	45
46	170	160	165	166	159	155	174	168	166	154	154	162	172	161	163	166	165	168	177	173	178	46
47	68	68	68	67	67	67	66	66	66	65	65	65	65	65	65	64	64	64	66	66	66	47
48	7	7	7	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	8	6	7	7	7	7	7	48
49	22	22	22	21	21	21	20	20	20	20	20	20	22	22	22	22	22	22	20	21	21	49
50	2550	2550	2550	3270	3120	3120	2140	2140	2140	2980	2810	2730	2500	2420	2380	2270	2270	2270	2020	2080	2080	50
51	1900	1900	1900	2560	2410	2110	1580	1610	1550	2090	2030	1980	1900	1910	1860	1700	1700	1660	—	1700	1640	51
52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
53	400	400	400	375	375	375	400	400	400	375	375	375	340	340	400	375	375	367	400	400	400	53
54	250	250	250	250	250	250	275	275	275	—	—	—	300	300	300	275	275	275	250	250	250	54
55	180	180	180	155	155	155	215	215	215	175	151	151	—	—	—	—	—	—	200	200	200	55
56	200	200	200	200	200	200	—	—	—				225	225	225	200	200	175	200	200	200	56

1.	2.	102.	103.	104	105.	106.	107.	108.	109.	110.	111.	112.	113.	
Varuslag.	Kvantitet.	Gävle.			Soderhamn.			Sundsvall: staden.			Sundsvall: sågverksdistriktet.			
		Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	
		Medelpris (öre)			Medelpris (öre).			Medelpris (öre)			Medelpris (öre).			
1 Mjölk: oskummad	lit.	16	16	16	15	15	15	16	16	16	15	15	15	1
2 handskummad	»	9	9	9	8	8	8	10	10	10	10	10	10	2
3 separerad	»	7	7	7	7	7	7	8	8	8	7	6	6	3
4 Smör: bords- (mejeri-)	kg.	238	235	246	237	235	237	242	241	246	235	239	248	4
5 mat- (lands-)	»	208	212	224	220	220	221	219	224	228	222	226	232	5
6 Ost: helfet, okryddad	»	169	168	168	156	154	156	161	162	163	165	165	163	6
7 halvfet, »	»	140	140	140	107	110	117	107	113	110	108	108	108	7
8 skummjölks-, »	»	—	—	—	63	50	—	57	60	60	58	60	60	8
9 Margarin, växt-	»	137	136	138	135	140	140	138	139	140	140	140	142	9
10 Ägg: svenska, färska	tjog.	141	158	167	148	157	160	157	168	180	162	167	180	10
11 » konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	140	—	—	—	11
12 Potatis: gammal	5 lit.	25	—	25	26	24	25	28	—	28	29	—	26	12
13 färsk	»	—	26	—	57	26	—	62	37	—	57	37	—	13
14 Ärter, gula	kg.	30	30	30	29	29	29	29	29	28	32	32	31	14
15 Bruna bönor	»	47	46	46	48	49	48	49	48	49	45	46	47	15
16 Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	30	30	30	30	30	30	33	33	33	32	32	32	16
17 råg-, » » »	»	21	21	21	20	20	20	21	21	21	21	21	21	17
18 rågsikt-, » » »	»	26	26	26	27	27	27	27	26	26	27	27	27	18
19 Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	19
20 ris-, bästa sort, svenska (»R. T».)	»	40	40	40	40	40	40	41	40	42	41	40	41	20
21 Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	35	35	35	35	35	35	39	39	39	37	37	37	21
22 mjukt, limpa, söt	»	37	38	38	40	40	40	48	48	46	45	44	43	22
23 » » sur	»	35	35	34	30	30	30	36	35	37	40	40	40	23
24 Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	74	74	74	65	66	64	90	91	91	87	88	82	24
25 mjukt, bakat med vatten	»	37	37	37	39	38	39	45	43	44	—	—	—	25
26 » » » mjölk	»	53	53	53	65	64	65	80	81	80	70	70	74	26
27 Nötkött, färskt: stek	»	118	118	118	124	124	124	141	145	148	133	140	140	27
28 soppkött	»	100	100	100	107	106	108	112	115	118	97	105	111	28
29 Kalvkött, stek: gödkalv	»	147	147	147	138	134	135	160	160	160	145	138	145	29
30 spädkalv	»	73	73	73	67	69	68	75	75	75	80	80	75	30
31 Fårkött: färskt, stek	»	140	136	127	134	136	132	155	160	160	150	—	149	31
32 salt, svenskt	»	105	102	105	100	—	110	115	120	123	98	98	120	32
33 Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34 Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	136	138	140	130	131	139	147	150	148	137	143	140	34
35 salt, svenskt »	»	140	140	140	139	141	143	145	150	148	140	146	151	35
36 Fisk, färsk: abborre	»	62	75	79	73	75	75	78	75	80	—	—	—	36
37 gädda	»	125	123	122	89	91	91	125	114	125	110	110	120	37
38 sill	»	—	—	—	—	25	35	—	—	—	—	—	—	38
39 strömming	»	34	23	33	24	18	25	18	25	33	19	23	35	39
40 torsk	»	—	—	64	50	51	50	—	—	—	—	—	—	40
41 rödspotta (»spätta»)	»	100	94	98	75	75	76	75	75	75	—	—	—	41
42 salt: sill, fetsill (»KKK»)	»	43	43	43	43	46	46	40	48	48	43	44	46	42
43 strömming	»	—	—	—	—	—	—	28	30	30	26	28	29	43
44 Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	—	—	—	52	50	—	65	65	65	50	50	60	44
45 » » » rundskuren	»	74	73	74	72	68	75	75	75	75	77	77	73	45
46 Kaffe (obränt), prima Santos	»	168	168	168	167	164	161	180	175	177	184	181	174	46
47 Socker, bit-	»	65	65	65	67	67	67	66	66	66	67	67	67	47
48 Svagdricka	lit.	6	6	6	6	6	6	7	7	7	5	5	5	48
49 Fotogen: Water White	»	20	20	20	20	22	22	19	20	20	19	19	20	49
50 Ved: björk- { osågad, hemkörd: *) 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm. }	famn.	2750	2830	2800	[1]1950	[1]1930	[1]1950	2650	2840	2960	1700	1830	1810	50
51 barr- { }	»	2120	2150	2120	1580	1550	1510	2140	2240	2240	1300	1390	1390	51
52 Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
53 Kol, antracit- (»valnöt») { hemkörd }	hl.	400	400	400	375	375	380	400	400	400	—	—	—	53
54 » eng. hushålls- (fyrkol) { hemkörd }	»	225	225	225	250	250	250	300	300	300	—	—	—	54
55 Koks: gasverks- (okrossad) { hemkörd }	»	160	160	160	—	—	—	165	165	165	—	—	—	55
56 eng. kamin- » { hemkörd }	»	170	170	170	190	190	190	200	195	195	—	—	—	56

*) Per »storfamn». — [1]) För avfallsved (s. k. »knubb»-ved) har under juli betalats i Söderhamn 10·00 kr. juli—sept. 2·50 kr. per kbm. (8·90 kr. per famn). [2]) Prisuppgifterna avse krossad koks.

	114.	115	116.	117.	118.	119.	120.	121.	122.	123.	124.	125.	126.	127.	128.	129.	130.	131	132.	133.	134.	
	Nyland.			Östersund.			Umeå.			Luleå.			Boden.			Malmberget o. Gällivare.			Kiruna.			
	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	14	14	14	16	17	17	14	14	14	15	15	15	15	15	15	16	17	17	18	18	18	1
2	10	10	10	10	11	11	9	9	9	8	8	8	8	8	8	—	—	—	—	—	—	2
3	8	8	8	—	—	—	7	7	7	5	5	5	5	5	5	10	10	10	—	—	—	3
4	240	241	248	240	240	240	223	226	230	230	229	234	229	231	234	240	239	240	235	233	235	4
5	230	230	238	215	220	220	207	207	210	208	212	214	207	209	216	215	218	222	213	214	218	5
6	180	180	180	157	154	154	171	171	171	162	158	163	158	160	160	161	161	159	159	159	157	6
7	130	130	130	103	100	101	120	130	130	117	113	117	112	113	113	125	110	100	120	120	120	7
8	—	—	—	48	50	50	77	90	90	58	58	60	55	55	57	—	—	75	—	—	—	8
9	140	150	147	133	136	139	138	136	135	130	130	130	130	130	130	139	142	143	130	132	132	9
10	160	178	187	150	160	167	137	150	162	154	162	167	156	162	167	163	170	173	155	162	164	10
11	150	170	180	—	—	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
12	25	25	30	22	—	30	41	—	27	30	—	34	29	—	31	33	34	38	35	50	35	12
13	81	43	—	—	45	—	75	37	—	70	37	—	68	38	—	71	36	—	67	52	—	13
14	33	33	30	34	34	34	33	32	32	30	30	30	29	30	30	34	35	34	34	34	35	14
15	45	45	45	55	53	53	47	46	46	47	43	48	46	42	48	49	50	49	47	47	47	15
16	32	32	32	32	32	32	31	31	31	32	32	32	31	30	30	34	34	34	33	34	33	16
17	21	21	21	24	24	24	21	21	21	22	20	20	20	20	20	23	23	23	23	23	22	17
18	27	26	26	30	30	30	26	26	26	28	25	26	25	25	25	28	28	28	28	28	27	18
19	35	35	35	33	33	35	36	36	36	39	39	39	38	38	36	38	38	38	35	35	35	19
20	40	40	40	42	41	41	40	40	40	40	40	41	39	39	39	40	39	40	40	40	38	20
21	38	38	38	40	40	40	38	38	38	36	36	36	35	35	35	44	43	44	44	44	44	21
22	40	40	42	37	37	37	47	48	48	39	41	38	38	41	39	49	50	50	49	49	51	22
23	—	—	—	35	35	35	—	—	—	31	30	30	31	30	31	28	28	29	—	55	60	23
24	94	83	80	65	65	65	76	77	76	71	71	71	74	71	72	100	96	96	86	82	83	24
25	48	45	40	40	40	40	36	36	37	44	44	43	44	43	44	44	42	42	68	69	68	25
26	75	75	76	58	58	58	66	67	67	65	64	64	68	62	67	66	68	70	85	83	83	26
27	120	127	140	120	125	130	122	129	128	114	114	114	115	115	114	119	123	119	130	132	131	27
28	100	104	118	97	102	105	97	99	99	89	89	87	88	89	87	99	101	98	106	108	108	28
29	150	—	—	129	135	140	128	135	136	163	163	163	—	150	—	153	150	139	139	140	130	29
30	69	74	73	65	68	73	98	100	100	67	63	66	66	64	66	76	77	76	78	82	76	30
31	140	135	140	130	133	129	130	150	121	122	122	122	123	124	122	134	133	124	134	133	125	31
32	113	125	120	—	130	130	105	100	—	112	114	114	108	110	104	110	101	113	113	118	122	32
33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	123	—	100	118	33
34	137	137	145	120	125	130	128	138	137	130	132	138	130	130	134	133	133	133	136	137	139	34
35	145	145	145	140	140	145	136	143	140	140	140	139	140	141	140	142	143	146	141	143	147	35
36	80	80	80	70	70	75	67	71	62	48	50	50	48	48	50	43	55	60	55	55	70	36
37	95	100	100	97	90	100	105	102	89	75	75	75	73	73	75	77	80	79	85	74	80	37
38	—	—	—	—	40	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	40	—	38
39	28	31	38	50	50	50	43	50	50	25	30	30	28	28	33	34	40	—	50	50	50	39
40	—	—	—	50	50	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40
41	—	—	—	70	70	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41
42	45	45	45	50	57	54	44	45	48	40	42	41	38	40	39	44	42	46	37	38	40	42
43	25	28	30	—	—	—	33	30	30	30	30	30	30	30	30	26	29	32	32	26	29	43
44	—	—	—	50	50	50	—	—	—	55	57	55	55	58	57	—	—	—	—	—	—	44
45	90	90	90	65	65	65	75	76	76	78	77	77	78	78	77	79	84	85	—	—	—	45
46	183	183	183	162	160	159	176	167	166	168	160	154	157	155	156	178	175	175	177	174	172	46
47	68	68	68	66	66	66	69	66	65	70	70	70	70	70	70	70	70	70	68	68	68	47
48	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	—	—	—	48
49	22	22	21	22	23	24	20	20	20	23	20	20	25	23	22	20	20	20	22	23	24	49
50	2000	2000	2000	2770	2770	2770	2270	2270	2270	2000	2020	1960	1730	1760	1730	2150	2080	2080	2140	2390	2460	50
51	[1]) —	[1]) —	[1]) —	2080	2140	2080	1710	1850	1850	1610	1670	1610	1490	1520	1460	1640	1590	1700	2020	2020	2080	51
52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
53	475	475	475	400	400	400	425	425	425	425	413	413	413	408	413	450	450	450	475	475	475	53
54	—	—	—	260	260	260	325	325	325	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54
55	—	—	—	—	—	—	200	200	200	[2])185	[2])185	[2])200	[2])185	[2])200	[2])200	—	—	—	—	—	—	55
56	225	225	225	200	200	200	200	200	200	213	213	200	200	200	200	225	225	225	250	250	250	56

under aug. 9·60 kr. och under sept. 10·20 kr. per famn. För sekunda ved, s. k. klant, har i Nyland betalats under

Livsmedelspriser å olika orter i riket under *tredje* kvartalet år 1913.

(Forts.)

	1. Varuslag.	2. Kvantitet.	135. Samtliga orter. Juli. Medelpris (öre).	136. Aug.	137. Sept.
1	Mjölk: oskummad	lit.	14	14	14
2	handskummad	»	8	8	8
3	separerad	»	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	230	231	237
5	mat- (lands-)	»	207	212	216
6	Ost: helfet, okryddad	»	165	165	165
7	halvfet, »	»	122	122	123
8	skummjölks-, »	»	58	57	59
9	Margarin: växt-	»	135	137	138
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	137	143	154
11	» konserverade	»	129	138	141
12	Potatis: gammal	5 lit.	29	29	27
13	färsk	»	61	31	—
14	Ärter, gula	kg.	31	31	31
15	Bruna bönor	»	47	46	47
16	Mjöl: vete, svenskt, bästa sort	»	31	31	31
17	råg-, » » »	»	22	22	22
18	rågsikt, » » »	»	27	27	27
19	Gryn: havre (ångpreparerade)	»	36	36	36
20	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	41	41	41
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	41	41	41
22	mjukt, limpa, söt	»	38	38	38
23	» » sur	»	30	30	30
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	76	76	75
25	mjukt, bakat med vatten	»	43	42	43
26	» » » mjölk	»	60	60	60
27	Nötkött, färskt: stek	»	124	125	126
28	soppkött	»	101	102	104
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	133	133	133
30	spädkalv	»	71	72	74
31	Fårkött: färskt, stek	»	138	137	134
32	salt, svenskt	»	117	118	119
33	Renkött: färskt, stek	»	—	100	121
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	134	136	138
35	salt, svenskt »	»	140	143	144
36	Fisk, färsk: abborre	»	72	74	75
37	gädda	»	112	112	110
38	sill	»	39	38	39
39	strömming	»	36	37	39
40	torsk	»	52	54	55
41	rödspotta (»spätta»)	»	79	80	80
42	salt: sill, fetsill (»KKK»)	»	44	45	45
43	strömming	»	30	30	31
44	Kabeljo av långa med fenor och stjärt	»	54	54	54
45	» » » rundskuren	»	76	76	76
46	Kaffe (obränt), prima Santos	»	168	164	161
47	Socker, bit-	»	67	67	67
48	Svagdricka	lit.	6	6	6
49	Fotogen: Water White	»	21	21	21
50	Ved: björk, osågad, hemkörd (pr »storfamn»: 2·5 × 1·6	famn.	2550	2540	2560
51	barr × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	2050	2060	2050
52	Bränntorv	100 kg	197	197	197
53	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	400	400
54	eng. hushålls- (fyrkol)	»	235	235	233
55	Koks: gasverks- (okrossad)	»	166	162	160
56	eng. kamin- »	»	191	191	188

(53–56: hemkörd)

Kreatursprisen

(per kg. levande vikt)

i Stockholm, Malmö och Göteborg.

Medelpris under *tredje* kvartalet 1913.

Kreatursslag.	Stockholm.			Malmö.			Göteborg.		
	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.	Juli.	Aug.	Sept.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Kor:									
Extra prima	60	60	61	62	64	63	—	—	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	56	56	57	59	60	60	53	53	53
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	50	50	51	55	54	57	48	49	49
» 3. Mindre feta	39	39	40	49	47	50	—	—	—
» 4. Magra, simpla [1]	93	95	96	143	126	113	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	65	66	67	67	70	73	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	62	63	64	64	65	66	57	57	57
» 2. Mindre feta	50	51	52	58	58	60	48	48	48
» 3. Magra, simpla [1]	118	119	121	—	115	125	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	62	62	66	67	69	71	65	65	65
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	60	60	64	62	64	67	61	62	62
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	57	57	61	60	61	63	58	58	58
» 3. Mindre köttiga	47	47	51	54	52	54	—	—	—
» 4. Magra, simpla [1]	138	140	150	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	64	65	66	62	64	66	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	61	62	63	60	60	60	53	54	54
» 2. Mindre feta	49	50	51	55	55	55	46	47	47
» 3. Magra, simpla [1]	178	179	183	—	—	—	—	—	—
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	76	77	79	68	70	77	70	68	68
» (70—90 »)				62	64	68	65	64	64
Skummjölkskalvar	56	58	62	55	56	58	51	51	51
Får:									
Yngre, feta	61	57	58	—	—	—	61	60	59
Äldre, »	57	52	52	—	—	—	48	47	46
Lamm	—	—	—	76	64	62	—	—	—
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	89	88	91	84	83	84	85	85	84
Rena, större svin (100—170 kg.)	85	84	87	83	83	83	85	86	85
Suggor	69	69	74	65	68	70	75	76	75

[1]) Medelpris *kr. per styck.*

Anm. *Tillförseln* har under kvartalet (juli—sept.) varit i

	Nötkreatur.	Kalvar.	Får och lamm.	Svin.
Stockholm	2 798	274	303	1 070
Malmö	7 365	3 453	988	1 433
Göteborg	2 091	1 114	237	373

Köttkonsumtionen i Stockholm har under kvartalet (juli—sept.) varit:

Nötkreatur-kroppar.	Gödkalv-kroppar.	Spädkalv-kroppar.	Får-kroppar.	Svin-kroppar.	Spädgris-kroppar.
10 715	19 201	9 342	24 288	21 598	165

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Kreatursslag.	[1])1904.	[1])1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Kor:									
Extra prima[2])	—	—	53	54	54	46	47	50	57
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	40	40	46	48	46	40	41	42	49
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga .	34	37	43	45	43	36	37	36	43
» 3. Mindre feta[3])	28	29	36	38	35	27	28	25	34
Kvigor (och stutar):									
Extra prima[4])	—	—	58	60	59	52	55	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54
» 2. Mindre feta	37	37	44	48	44	36	36	36	44
Tjurar:									
Extra prima	—	—	55	57	56	46	49	55	62
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52
» 3. Mindre köttiga[5])	33	36	40	38	39	32	33	33	43
Oxar:									
Extra prima[5])	—	—	—	—	58	—	47	50	58
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52
» 2. Mindre feta	—	—	42	46	43	34	36	38	44
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[6]) .	57	59	64	68	63	60	61	60	68
» (70—90 »)[6]) .	51	53	54	61	56	55	55	52	60
Skummjölkskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48
Får:									
Yngre, feta[7])	—	—	53	54	52	50	51	51	53
Äldre, » [8])	—	—	44	49	46	45	45	42	48
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	78	66	56	69	77	64	73
Rena, större svin (100—170 kg.) .	47	59	76	65	55	68	73	62	71
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	58	60

[1]) Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. okt. 1912—okt. 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för nov. 1912—okt. 1913 okt. 1913 Stockholm och Malmö. — [6]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna endast Malmö och Göteborg. Göteborg. — [8]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg och okt. 1912—okt. 1913 Stock-

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—okt. 1913.

(okt. 1912—okt. 1913) för alla tre orterna.

Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.	Aug. 1913.	Sept. 1913.	Okt. 1913.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
64	62	60	60	59	59	61	61	60	61	62	62	60
56	55	53	54	53	54	55	55	55	56	56	57	54
47	46	46	47	47	48	50	51	51	51	51	52	50
39	37	37	38	38	40	43	43	44	44	43	45	41
68	67	64	64	62	63	67	66	65	66	68	70	66
61	61	59	58	58	58	60	61	60	61	62	62	60
49	49	48	48	47	48	50	51	50	52	52	53	51
69	67	65	65	64	64	65	64	63	65	65	67	66
63	62	60	61	61	60	62	61	61	61	62	64	62
60	58	57	58	57	58	58	58	57	58	59	61	59
50	49	48	50	49	49	52	51	50	51	50	53	49
65	62	61	60	59	61	65	65	63	63	65	66	62
58	56	55	54	54	55	58	58	57	58	59	59	56
49	46	44	44	45	47	49	49	49	50	51	51	48
70	70	72	74	75	77	75	73	73	69	69	73	72
65	65	66	68	69	71	68	65	66	64	64	66	65
52	53	56	57	57	59	59	57	56	54	55	57	55
51	53	55	57	57	60	60	65	63	61	59	59	50
45	47	50	53	54	58	58	57	55	53	50	49	46
79	79	81	82	80	81	80	81	83	86	85	86	82
79	79	80	81	79	79	78	79	81	84	84	85	81
68	67	68	69	69	69	66	66	67	70	71	73	69

— [2]) Uppgifterna för okt. 1912—okt. 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna för avse endast Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna för 1911 avse endast Malmö och för okt. 1912— — [7]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg, för maj—okt. 1913 Stockholm och holm och Göteborg.

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm *okt.* 1912—*okt.* 1913.

(Enligt veckonoteringar för år 1912 från Stockholms stads provisoriska fiskhall samt för år 1913 från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag.	Kvantitet.	Okt. 1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.	Aug. 1913.	Sept. 1913.	Okt. 1913.
		Medelpris (öre).												
Fisk och *fiskvaror*:[1]														
Abborre, stor	kg.	69	70	65	80	83	87	73	46	58	71	68	66	61
små	»				55	61	—	44	27	37	54	30	53	56
Braxen	»	39	39	49	60	52	—	48	45	34	51	—	56	47
Gräsej	»	41	42	41	41	42	48	30	35	27	28	28	25	29
Gädda, levande	»	—	—	—	103	109	—	—	86	75	—	—	—	—
slaktad	»	88	79	71	94	99	108	63	66	—	125	97	89	93
Gös	»	131	129	140	153	138	125	125	130	147	140	110	—	—
Hälleflundra, stor	»	95	81	99	120	105	95	95	103	104	92	85	93	96
små	»	67	—	55	—	—	110	—	—	—	85	70	—	60
Id	»	44	49	54	—	—	50	50	46	55	49	43	—	55
Kolja, svensk	»	40	38	58	68	64	64	53	50	45	46	47	44	54
norsk	»	—	—	—	36	35	44	45	—	—	—	—	37	40
Kummel	»	41	—	—	—	—	—	—	—	54	44	42	67	63
Kungsflundra	»	45	53	58	67	59	69	45	53	50	—	—	—	58
Lake, stor	»	57	59	74	66	77	—	44	37	32	55	—	—	75
insjö-[2] små	»				—	—	—	—	—	25	—	—	—	—
Lax, färsk	»	204	196	140	—	275	275	235	290	263	238	270	235	293
Långa	»	—	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Makrill	låda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1375
Piggvar	kg.	80	—	—	208	213	125	—	150	—	—	—	—	141
Röding	»	130	—	143	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140
Rödspotta, stor	»	55	60	67	68	64	69	50	53	55	65	64	67	65
små	»				—	45	50	34	—	25	47	61	—	50
Rödtunga	»	52	61	38	145	140	113	78	—	60	61	63	77	68
Sik, stor	»	84	71	80	85	—	—	88	83	100	90	100	—	87
små	»				—	—	—	75	—	—	60	70	70	—
Siklöja	»	—	—	—	—	34	—	—	—	—	—	—	—	40
Sill, färsk	låda	1817	1813	1412	1449	1950	1200	—	800	800	—	—	—	1683
» »	kg.	35	30	13	—	—	25	—	—	—	—	40	33	27
» rökt	låda	—	167	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Simpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	—	—	96	100	98	—	85	—	—	—	—	—	74
Stenbit	»	—	46	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—	—
Strömming	låda	710	738	850	938	1188	550	300	—	—	—	—	—	—
»	kg.	—	27	32	31	46	—	—	—	25	—	34	—	61
Torsk, stor huvud	»	47	46	49	43	42	45	—	25	30	—	—	—	39
svensk huvudlös	»				48	51	54	43	43	44	42	42	51	57
Torsk, norsk	»	—	—	—	36	33	40	—	—	—	—	—	—	—
Uer, färsk	»	—	35	29	33	39	40	22	—	—	—	—	—	—
Vitling, stor	»	28	30	32	34	36	43	37	—	27	29	34	37	31
små	»				25	26	34	23	33	23	—	22	26	22
Ål, levande, stor	»	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—	—	150
små	»	—	—	—	—	—	—	—	130	—	—	—	—	—
Skaldjur:														
Hummer	tjog	2800	3175	3100	3250	3400	—	—	3000	2450	2800	—	2400	2513
Krabbor	»	565	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kräftor, stora	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126	110	—
små	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	78	—
Räkor, stora	kg.	104	95	135	126	86	93	45	—	80	55	—	95	92
kokta små	»	69	49	72	70	20	29	10	48	—	—	—	80	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

$^{2}/_{10}$—$^{8}/_{10}$:	tillgång god,	efterfrågan medelmåttig,	tendens svävande.
$^{9}/_{10}$—$^{15}/_{10}$:	» knapp,	» livlig,	» stigande.
$^{16}/_{10}$—$^{22}/_{10}$:	» »	» »	» »
$^{23}/_{10}$—$^{29}/_{10}$:	» »	» medelmåttig,	» fast.

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat angives. — [2]) Priserna för 1912 avse »lake».

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1912.[1]

Den av Socialstyrelsen verkställda undersökningen angående arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1912 har utförts efter samma plan som föregående år och på grundval av ett likartat primärmaterial. Detta material utgöres av tämligen utförliga frågeformulär, vilka besvarats av kommunalstämmornas ordförande i 2 228 landskommuner, motsvarande 94·4 % av de tillskrivna primärkommunerna på rikets landsbygd.

Tillgång på lantarbetare. Det för undersökningen använda frågeformuläret upptog såsom första punkt spörsmålet angående tillgång på lantarbetare inom resp. landsbygdskommuner. Svaret skulle innefatta ett allmänt omdöme om, huruvida de å orten bosatta eller dit regelbundet återkommande lantarbetarna kunde anses utgöra tillräcklig arbetskraft för de vid jordbruket förekommande arbetena, betraktade som ett helt, samt avgivas med användande av något av orden: god, tillräcklig eller otillräcklig. Det inkomna materialet utvisar, att av de uppgiftslämnande kommunerna 120 eller 5·4 % hade god arbetartillgång, 1 389 eller 62·3 % tillräcklig och 710 eller 31·9 % otillräcklig, medan 9 socknar eller 0·4 % av hela antalet ej ansett sig kunna lämna bestämt svar på frågan. År 1911 angavs arbetskraften såsom otillräcklig i 32·5 % av landskommunerna, och synes sålunda arbetartillgången i genomsnitt hava något förbättrats.

Den större eller mindre tillgången på lantarbetare inom de olika länen framträder skarpt, därest den obetydliga gruppen obestämda svar lämnas å sido samt övriga kommuner fördelas i allenast två grupper, nämligen socknar med så stor arbetartillgång, att förhandenvarande behov fyllas eller t. o. m. överflöd uppkommer, samt kommuner, i vilka en större eller mindre brist på jordbruksarbetare gör sig gällande. Ordnas länen från denna synpunkt i en serie, börjande med det län, där jordbruket lättast synes kunna tillgodose sitt behov av arbetskraft, erhålles följande tablå:

---

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet av den i dagarna av Socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen *Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1912.*

Län.	Lantarbetartillgång: tillräcklig (och god) i % av hela antalet kommuner.	otillräcklig	Län.	Lantarbetartillgång: tillräcklig (och god) i % av hela antalet kommuner.	otillräcklig
Malmöhus	88·6	10·9	Värmlands	66·7	30·9
Örebro	85·7	14·3	Jönköpings	66·7	33·3
Västerbottens	82·6	17·4	Jämtlands	65·5	34·5
Kopparbergs	79·1	20·9	Blekinge	62·1	37·9
Kristianstads	79·0	21·0	Skaraborgs	61·3	38·3
Östergötlands	78·9	21·1	Norrbottens	61·1	38·9
Stockholms	78·8	20·2	Västernorrlands	60·6	37·8
Västmanlands	76·6	23·4	Kalmar	56·8	43·2
Gävleborgs	74·0	26·0	Kronobergs	56·4	42·3
Uppsala	72·0	28·0	Älvsborgs	54·8	44·7
Södermanlands	71·3	28·7	Gottlands	48·9	51·1
Hallands	67·5	32·5	Göteborgs och Bohus	20·8	77·8

Medan sålunda i tvänne län, nämligen Gottlands samt Göteborgs och Bohus, över hälften av uppgiftslämnande landskommuner uppgivit sig sakna för jordbrukets rationella bedrivande erforderlig arbetskraft, rapporteras beträffande Malmöhus län brist på lantarbetare från endast c:a 10 % av uppgiftslämnande landskommuner.

Det är dock icke berättigat att av dessa och andra länsmedeltal draga bestämda slutsatser rörande det större eller mindre antalet arbetare inom resp. län i förhållande till arealen av odlad jord.

I dessa proportionstal återspeglas nämligen även i väsentlig mån jordbrukets mer eller mindre höga ståndpunkt i organisatoriskt hänseende inom de olika länen samt särskilt lantarbetsgivarnas större eller mindre förmåga att genom arbetsbesparande maskiner och transportanordningar samt ekonomisk drift i allmänhet till fullo utnyttja och därigenom reda sig med förhandenvarande arbetskraft.

Åtskilliga omständigheter tala också för, att ställningen på jordbrukets arbetsmarknad icke behövde te sig så mörk för lantmännen, som de här ovan anförda siffrorna givit vid handen, om planläggningen av jordbrukets drift i högre grad, än vad nu är fallet, rättades efter resp. orters arbetsförhållanden, samt därest genom en välorganiserad arbetsförmedling arbetskraften på lämpligaste sätt distribuerades över hela arbetsmarknaden.

Arbetstid. De uppgifter, som i föreliggande framställning meddelas om arbetstidens längd och fördelning, avse endast arbetsdagen inom det egentliga jordbruksarbetet, d. v. s. arbetet ute på fälten samt i lador, logar etc., men icke kreatursskötarnas avsevärt längre, ehuru till väsentlig del med passningsarbete utfyllda arbetstid i stall och ladugårdar.

För de egentliga jordbruksarbetarna meddelas vidare blott sifferuppgifter rörande arbetstidens längd under sommaren. Denna har å formuläret satts lika med jordbrukets högsäsong eller de tre månader av sommarhalvåret, då

arbetet i allmänhet börjar tidigast och slutar senast. I den mån dagsljuset avtager, förkortas inom jordbruket arbetsdagens längd, så att denna under vintern blir flera timmar kortare än under sommaren.

I medeltal för hela riket utgör per sommararbetsdag bruttoarbetstiden eller arbetstiden med inräknande av raster 12·7 timmar, rasternas längd 2·3 timmar samt arbetstiden med frånräknande av raster eller nettoarbetstiden sålunda 10·4 timmar.

Någon ändring sedan 1911 kan knappast spåras i dessa med arbetets hela organisation sammanhängande och därför ganska konstanta förhållanden.

Arbetstidens längd och fördelning inom olika landsdelar framgår av följande tablå, där de särskilda länen ordnats efter tilltagande genomsnittlig bruttoarbetstid:

Län.	Arbetstid i timmar per dag: brutto.	raster.	netto.	Län.	Arbetstid i timmar per dag: brutto.	raster.	netto.
Kristianstads	11·8	1·8	10·0	Värmlands	12·8	2·5	10·3
Malmöhus	11·9	1·7	10·2	Västernorrlands	12·9	2·4	10·5
Södermanlands	12·0	1·9	10·1	Kronobergs	13·0	2·2	10·8
Örebro	12·0	2·0	10·0	Göteborgs och Bohus	13·0	2·5	10·5
Västmanlands	12·0	1·9	10·1	Gottlands	13·1	2·4	10·7
Stockholms	12·1	1·9	10·2	Skaraborgs	13·1	2·4	10·7
Uppsala	12·1	1·9	10·2	Jönköpings	13·2	2·4	10·8
Gävleborgs	12·3	2·2	10·1	Hallands	13·2	2·5	10·7
Blekinge	12·5	2·1	10·4	Jämtlands	13·2	2·8	10·4
Östergötlands	12·6	2·2	10·4	Västerbottens	13·2	2·2	11·0
Kopparbergs	12·6	2·4	10·2	Älvsborgs	13·3	2·5	10·8
Kalmar	12·8	2·1	10·7	Norrbottens	13·9	2·5	11·4

Fästes uppmärksamheten företrädesvis på nettoarbetstiden, förefinnas sålunda i Sverige två områden med relativt kort arbetstid inom jordbruket, nämligen å ena sidan ett sammanhängande område i mellersta delen av Sverige fr. o. m. Jämtlands t. o. m. Östergötlands län, å andra sidan Sydsverige, d. v. s. de båda skånska länen och Blekinge län. Övriga delar av riket utmärka sig för jämförelsevis lång arbetstid.

Arbetslön. Då förevarande framställning blott avser att giva en överblick för riket i dess helhet över de växlande företeelserna på jordbrukets arbetsmarknad, har i densamma huvudvikten lagts på det för hela vårt jordbruks arbetsförhållanden lika och gemensamma och icke på de avvikelser, som de särskilda bygderna uppvisa i fråga om lantarbetarnas arbetsvillkor. Härav har blivit en följd, att till behandling upptagits allenast löneförhållandena för ett mindre antal mera betydande lantarbetargrupper, vilka förekomma över hela eller åtminstone större delen av riket. Enär därjämte undersökningen vilar allenast på summariska genomsnittsuppgifter och icke på individualuppgifter, har densamma endast ansetts kunna giva en trogen bild av lönenivån för de lägst kvalificerade och lägst avlönade yrkesspecialiteterna inom dessa grupper, för vilka avlöningen i huvudsak regleras genom resp.

Lantarbetares löneförmåner

Anm. Med medievalstil satta länsmedeltal angiva, att ifrågavarande arbetar-

	Län.	Drängar.			Pigor.			Statare.					
								Körkarlar (el. andra jordbruksarb.)			Kreatursskötare.		
		Kontant årslön, kr.	Kost och logi, värde per år, kr.	Summa per år, kr.	Kontant årslön, kr.	Kost och logi, värde per år, kr.	Summa per år, kr.	Kontant årslön, kr.	Naturaförmåner, värde per år, kr.	Summa per år, kr.	Kontant årslön, kr.	Naturaförmåner, värde per år, kr.	Summa per år, kr.
1	Stockholms	298	368	666	214	298	512	287	436	723	339	443	782
2	Uppsala	305	340	645	240	289	529	286	403	689	345	410	755
3	Södermanlands	288	366	654	196	307	503	274	423	697	341	426	767
4	Östergötlands	302	362	664	211	296	507	290	419	709	347	424	771
5	Jönköpings	322	358	680	198	288	486	332	369	701	361	387	748
6	Kronobergs	329	336	665	201	271	472	328	368	696	358	371	729
7	Kalmar	297	336	633	192	270	462	298	363	661	331	378	709
8	Gottlands	305	358	663	192	290	482	307	379	686	330	377	707
9	Blekinge	305	342	647	192	278	470	302	387	689	356	395	751
10	Kristianstads	357	329	686	228	271	499	311	417	728	345	418	763
11	Malmöhus	364	346	710	237	279	516	298	453	751	340	453	793
12	Hallands	310	359	669	183	289	472	300	383	683	306	383	689
13	Göteborgs och Bohus	288	337	625	167	279	446	339	376	715	383	377	760
14	Älvsborgs	295	345	640	182	275	457	329	376	705	365	379	744
15	Skaraborgs	311	345	656	197	277	474	300	376	676	346	378	724
16	Värmlands	320	352	672	183	282	465	430	298	728	559	292	851
17	Örebro	307	347	654	198	280	478	307	395	702	368	404	772
18	Västmanlands	310	360	670	221	296	517	328	390	718	395	399	794
19	Kopparbergs	389	339	728	176	253	429	530	288	818	637	245	882
20	Gävleborgs	329	346	675	150	278	428	456	289	745	524	302	826
21	Västernorrlands	351	353	704	157	289	446	549	330	879	580	354	934
22	Jämtlands	377	386	763	164	295	459	—	—	—	750	256	1006
23	Västerbottens	285	318	603	125	247	372	—	—	—	—	—	—
24	Norrbottens	313	330	643	143	240	383	—	—	—	700	191	891
25	*Hela riket*	**318**	**349**	**667**	**190**	**280**	**470**	**320**	**390**	**710**	**376**	**391**	**767**

i Sverige år 1912.

grupp är sparsamt företrädd och av ringa betydelse för länets jordbruk.

Daglönare.																
Fasta manliga.				Fasta kvinnliga.				Tillfälliga manliga.				Tillfälliga kvinnliga.				
I egen kost.		I arbetsgivares kost.		I egen kost.		I arbetsgivares kost.		I egen kost.		I arbetsgivares kost.		I egen kost.		I arbetsgivares kost.		
Sommardaglön kr.	Vinterdaglön kr.	Sommardaglön kr.	Vinterdaglön kr.	Sommardaglön kr.	Vinterdaglön kr.	Sommardaglön kr.	Vinterdaglön kr.	Sommardaglön kr.	Vinterdaglön kr.	Sommardaglön kr.	Vinterdaglön kr.	Sommardaglön kr.	Vinterdaglön kr.	Sommardaglön kr.	Vinterdaglön kr.	
2·41	1·71	1·59	1·02	1·42	1·07	0·98	0·72	2·90	2·02	1·98	1·30	1·60	1·23	1·11	0·83	1
2·25	1·58	1·61	1·03	1·42	1·06	0·99	0·75	2·74	1·89	1·94	1·25	1·62	1·22	1·13	0·87	2
2·47	1·67	1·72	1·08	1·42	1·01	1·00	0·75	2·96	1·94	2·03	1·25	1·54	1·11	1·13	0·84	3
2·39	1·68	1·70	1·08	1·55	1·12	1·08	0·81	2·84	1·96	1·96	1·27	1·68	1·23	1·17	0·87	4
2·50	1·86	1·70	1·18	1·50	1·10	1·02	0·74	2·77	2·08	1·90	1·29	1·67	1·20	1·12	0·79	5
2·47	1·84	1·65	1·14	1·47	1·07	0·94	0·67	2·77	2·04	1·87	1·31	1·60	1·19	1·05	0·76	6
2·29	1·77	1·50	1·06	1·43	1·08	0·96	0·69	2·57	1·88	1·73	1·21	1·57	1·21	1·08	0·77	7
2·51	1·75	1·56	1·05	1·52	1·05	0·90	0·62	2·72	1·89	1·67	1·08	1·56	1·09	0·98	0·66	8
2·31	1·74	1·48	1·10	1·35	1·09	0·90	0·64	2·56	1·87	1·66	1·18	1·53	1·16	0·96	0·72	9
2·53	1·95	1·75	1·24	1·66	1·23	1·13	0·83	2·78	2·10	2·01	1·43	1·80	1·36	1·29	0·95	10
2·46	1·93	1·68	1·17	1·66	1·30	1·15	0·85	2·68	2·05	1·88	1·34	1·76	1·38	1·25	0·94	11
2·37	1·72	1·56	1·11	1·59	1·17	1·09	0·81	2·67	1·90	1·73	1·21	1·72	1·29	1·12	0·83	12
2·16	1·63	1·36	0·94	1·54	1·14	0·92	0·66	2·56	1·86	1·60	1·11	1·69	1·32	1·08	0·77	13
2·31	1·68	1·48	1·02	1·61	1·15	0·99	0·70	2·62	1·89	1·75	1·17	1·77	1·28	1·16	0·80	14
2·26	1·52	1·60	1·00	1·58	1·08	1·09	0·74	2·70	1·75	1·83	1·14	1·76	1·20	1·21	0·81	15
2·26	1·76	1·56	1·11	1·57	1·16	1·01	0·75	2·73	2·03	1·81	1·32	1·68	1·25	1·10	0·81	16
2·26	1·64	1·64	1·06	1·46	1·07	1·00	0·72	2·71	1·92	2·01	1·27	1·64	1·16	1·18	0·86	17
2·43	1·75	1·79	1·26	1·48	1·12	1·06	0·80	2·94	2·00	2·05	1·45	1·62	1·22	1·18	0·89	18
2·77	2·41	1·83	1·53	1·51	1·24	1·08	0·83	3·05	2·69	2·21	1·85	1·74	1·42	1·21	0·97	19
2·63	2·15	1·84	1·37	1·68	1·41	1·06	0·87	3·08	2·46	2·13	1·57	1·71	1·37	1·13	0·94	20
3·05	2·47	2·17	1·65	1·78	1·43	1·17	0·91	3·26	2·62	2·31	1·74	1·95	1·61	1·26	0·98	21
3·30	2·70	2·10	1·52	1·94	1·56	1·07	0·72	3·43	2·80	2·31	1·66	2·09	1·68	1·22	0·92	22
2·75	2·04	2·25	1·50	1·63	1·21	1·13	0·88	3·18	2·33	2·30	1·51	1·78	1·35	1·20	0·80	23
3·19	2·44	2·22	1·60	2·04	1·79	1·21	0·88	3·73	2·68	2·67	1·62	2·11	1·51	1·38	0·89	24
2·47	**1·85**	**1·64**	**1·16**	**1·56**	**1·18**	**1·04**	**0·76**	**2·87**	**2·11**	**1·98**	**1·36**	**1·72**	**1·30**	**1·17**	**0·86**	25

orters sedvänja, men icke av löneförhållandena för de yrkes- eller förtroendemän, vilkas lön till väsentlig del avmätes i förhållande till vederbörande arbetares personliga duglighet.

De arbetspris, som för de så avgränsade arbetargrupperna och arbetarspecialiteterna i allmänhet äro gällande inom de särskilda länen samt inom riket i dess helhet, utvisar tabellen å sid 980—981.

Som härav framgår, betalas det mindre jordbrukets viktigaste arbetskraft, det ogifta tjänstefolket, med kontant årslön jämte fri kost och logi. Löneförmånerna äro av mycket olika storlek i olika trakter, men i genomsnitt för riket utgör för dräng årslönen 318 kr., kostens uppskattade årsvärde 349 kr. (0·96 kr. per dag) och årsinkomsten sålunda 667 kr., medan för piga motsvarande riksmedeltal äro 190 kr., 280 kr. (0·77 per dag) och 470 kr. Särskilt i Norrland givas utöver dessa löneförmåner klädespersedlar o. d. till stundom ganska högt värde.

För de i regeln gifta tjänare, vilka under namn av statare förekomma på större egendomar i de egentliga jordbruksbygderna, och som, förutom kontant årslön av i genomsnitt 320 kr., uppbära s. k. stat av mjölk, spannmål, potatis m. m. samt innehava för familj avsedd bostad, utgör arbetsinkomsten per år enligt uppgiftslämnarnas värdering i genomsnitt 710 kr. Häri ingår hyresvärdet av fri bostad, vilken i Sydsverige vanligen består av två rum och kök men i den övriga delen av riket i regeln av en enrumslägenhet, med 63 kr. samt det uppskattade värdet av fritt bränsle med 42 kr. i genomsnitt. Dessa lönesiffror avse dock allenast vanliga körkarlar, medan de statavlönade arbetare, som äro kreatursskötare, hava högre kontant årslön och stundom därjämte rikligare stat, varigenom deras beräknade medelårsinkomst uppgår till 767 kr.

Vid sidan av statarna förekomma fast anställda daglönare, vilkas lön icke alls eller blott till obetydlig del utgår in natura och i huvudsak i form av en i olika trakter mycket växlande dagspenning. I genomsnitt uppgår denna daglön till 2·47 kr. under sommaren och 1·85 kr. under vintern, men den är i medeltal resp. 0·83 och 0·69 kr. lägre, om arbetsgivaren tillhandahåller arbetaren fri kost.

Jämte dessa daglönare, vilka vanligen förbundit sig att under ett år eller åtminstone ett sommarhalvår arbeta hos en bestämd arbetsgivare, finnas lantarbetare, vilka taga arbete än hos den ene än hos den andre jordbrukaren, som behöver ökad arbetshjälp. Sommardagsverkspriset för dylika tillfälliga daglönare är i genomsnitt 2·87 kr. och vinterdagsverkspriset 2·11 kr., allt för arbetare i egen kost. Daglönen vid arbete i arbetsgivarens kost utgör i medeltal 1·98 kr. sommartid och 1·36 kr. vintertid.

Bland daglönarna finnas jämväl ett större antal kvinnor, vilka lejas som hjälp vid rotfruktsskötsel, hö- och sädesbärgning m. m. mot i genomsnitt 1·56 kr. per sommardag (eller c:a 1·04 kr., om fri kost erhålles), om de anses tillhöra gårdens fasta arbetsstyrka. Vid tillfällig arbetshjälp är arbeterskornas sommardagspenning något högre, nämligen i medeltal för hela riket 1·72 kr. utan och 1·17 kr. med fri kost. Under vintermånaderna nedsättes dagsverks-

priset avsevärt för de kvinnliga daglönarna, liksom förhållandet är med deras manliga motsvarigheter.

Vid jämförelse med år 1911 visa arbetslönerna i allmänhet en viss tendens till stegring. I fråga om de arbetare, vilka erhålla en avsevärd del av sin avlöning in natura, är dock löneökningen till väsentlig del endast skenbar, i det den återspeglar den betydande prisförhöjning å lantmannaprodukter, som ägt rum under mellantiden.

För en riktig uppfattning av daglönarnas arbetsvillkor inom de särskilda länen är emellertid ej blott sommar- och vinterdaglönens höjd av betydelse, utan jämväl storleken av differensen dem emellan. Är skillnaden mindre inom ett län än inom ett annat, torde det kunna antagas, att man inom det förra området bättre än inom det senare kommit till rätta med det svåra, men för lösningen av jordbrukets arbetarfråga synnerligen betydelsefulla problemet att genom beredande av god arbetstillgång jämväl under vintern förskaffa lantarbetarna möjligast jämna sysselsättning året om. Denna slutsats synes hava sitt berättigande därigenom, att prisbildningen på jordbrukets arbetsmarknad till övervägande del betingas av den lokala tillgången och efterfrågan på arbetskraft, varemot arbetsgivar- och arbetarorganisationernas lönepolitik är av vida mindre betydelse för löneförhållandenas gestaltning inom lantbruket än inom industrien.

Huru lantarbetarförhållandena gestalta sig inom de särskilda länen, åskådliggöres i framställningen även med tillhjälp av sex kartogram. Härigenom framträder klart, hurusom vårt land är uppdelat i större områden och zoner med relativt god och med relativt dålig lantarbetartillgång, med jämförelsevis kort och med jämförelsevis lång arbetstid inom jordbruket samt med förhållandevis hög och med förhållandevis låg avlöning för olika kategorier av jordbruksarbetare. En jämförelse mellan de olika kartogrammen bidrager i hög grad att ställa i relation till varandra lantarbetarfrågans olika sidor och uppvisa det inbördes sammanhanget mellan arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom olika landsdelar och för olika lantarbetargrupper.

Den danska arbets- och fabrikstillsynens verksamhet under finansåret 1/4—31/3 1912—13.

I den senast avgivna årsberättelsen över den danska arbets- och fabrikstillsynens verksamhet meddelas bl. a. följande uppgifter. Verksamheten har varit fördelad på två grenar. Den ena avsåg tillämpningen av »fabrikslagen» och »maskinskyddslagen» — vilka bägge lagar för övrigt numera ersatts av den nya, i år antagna fabrikslagen — samt »bagerilagen», under det den andra utgjordes av kontrollen över lantångpannor. Dessutom har från tillsynens sida lämnats biträde vid tillämpningen av »polackslagen».[1] Anmärkas må, att förstnämnda tre lagar äro kompletterade genom en mångfald specialförfattningar, bl. a. nio »regulativer» för olika slag av industrier.

Vid slutet av år 1912 voro under tillsynen inbegripna sammanlagt 23 330 fasta arbetsställen samt 2 623 tröskverk och andra ambulerande företag. Av berörda arbetsställen voro 12 945 att hänföra till industrien, under det att 9 031 voro att räkna till mejerier och lantbruk samt handelsföretag. Totala antalet under tillsynen hörande företag visar för året en ökning av 3 465. Det stora flertalet av de till industrien hänförda arbetsställena voro underkastade tillsyn enligt såväl fabrikslagen som maskinskyddslagen. De industriella arbetsställen, som inspekterades allenast med hänsyn till den förra lagen, uppgingo sålunda blott till 671 och utvisa för övrigt en stadigt fortgående minskning, vilket i främsta rummet är att tillskriva den ständigt ökade användningen av maskiner.

Det sammanlagda antalet inspektioner på fasta arbetsställen uppgick till 27 233. Ehuru detta antal är större än för något tidigare år, har dock till följd av den ännu starkare tillväxten av arbetsställen — vilken tillväxt emellertid förnämligast hänför sig till sådana arbetsställen, som allenast äro underkastade maskinskyddslagen — inspektionsfrekvensen nedgått. Under det antalet inspektioner per 100 arbetsställen år 1903 utgjorde 187, belöpte sig alltså motsvarande antal för här ifrågavarande år endast till 117.

Tillsynen har under året granskat 37 insända planer till industriella anläggningar.

Överträdelser av fabrikslagen hade i 60 fall givit anledning till åtal. På grund av maskinskyddslagen hade väckts 52 åtal och på grund av bagerilagen 145.

Under arbets- och fabrikstillsynens kontroll stodo vid utgången av år 1912 4 515 stationära och 2 385 flyttbara eller sammanlagt 6 900 i användning varande ångpannor samt 310 kokare. Dessutom funnos 197 ångpannor, 22 kokare och 2 förvärmare, som för tillfället ej brukades, samt 850 ångpannor,

[1] Reglerar viss användning av utländska arbetare och tillsynen därå.

28 kokare och 2 förvärmare, som icke alls begagnades. Antalet i bruk varande ångpannor hade under året minskats med 21 stationära och ökats med 43 flyttbara.

Under årets lopp hade utförts 2 806 besiktningar med tryckprov och 7 267 årsbesiktningar, alltså i genomsnitt 146 besiktningsförrättningar per 100 under offentlig kontroll stående pannor. I avseende å 28 pannor hade meddelats förbud mot fortsatt användande, intill dess anmärkta fel blivit avhjälpta. Av egentliga ångpannor hade ej någon explosion inträffat, men däremot av två ångkokare. 87 personer hade efter prövning blivit godkända såsom pannskötare. För överträdelser av ångpannelagstiftningen hade anställts 79 åtal.

Obligatorisk sjukförsäkring i Holland.

Genom trenne olika lagar, samtliga daterade den 5 juni innevarande år, har i Holland införts dels obligatorisk sjukförsäkring, dels obligatorisk invaliditets- och ålderdomsförsäkring, dels upprättats arbetsråd och försäkringsnämnder, genom vilka de båda nyssnämnda slagen av försäkringar skola administreras. Här nedan skall i korthet redogöras för lagarna om obligatorisk sjukförsäkring och om inrättande av arbetsråd och försäkringsnämnder.

Den obligatoriska sjukförsäkringen omfattar alla för lön eller underhåll arbetande personer, med följande undantag: 1:o) tillfälliga arbetare (d. v. s. sådana, som anställts för kortare tid än 4 dagars sammanhängande arbete), 2:o) tjänstefolk, 3:o) lärlingar, som ej åtnjuta kontant betalning, 4:o) personer, vilkas dagsinkomst överstiger visst belopp, efter olika orter växlande mellan 3 kr. 75 öre och 7 kr. 50 öre, 5:o) de, som erlägga förmögenhetsskatt, 6:o) de, som skatta för en inkomst, överstigande ett för olika orter växlande belopp, 7:o) sjömän i utrikes fart, 8:o) i allmän tjänst anställda personer ävensom till sjukhjälp berättigade järnvägstjänstemän, 9:o) personer i militärtjänst samt 10:o) hos utländska firmor anställda handelsarbetare.

Befrielse från försäkringsplikt kan på ansökan beviljas personer, som äro oförmögna till arbete eller förtjäna mindre än 60 öre per dag.

De sjukförsäkrade indelas efter olika inkomst i sju olika klasser. Sjukhjälp utgår vid arbetsoförmåga, orsakad av sjukdom vilken som helst — dock ej av olycksfall i arbete, då ersättning utgår efter en tidigare lag — med 70 % av medellönen i vederbörande klass. Även barnsbörd räknas som sjukdom. Ersättning utbetalas fr. o. m. tredje sjukdomsdagen och i högst sex månader per sjukdomsfall. Vid barnsbörd lämnas dock understöd fr. o. m. den dag, arbetsoförmågan inträder.

Kostnaderna för läkarvård och läkemedel bestridas ej av den obligatoriska försäkringen, utan hänvisas de försäkrade härutinnan till den privata sjuk-

kasseverksamheten. Att hava sökt läkarvård är emellertid uppsatt som villkor för erhållande av sjukhjälp.

Premierna för sjukförsäkringen inbetalas av vederbörande arbetsgivare, vilken emellertid äger att avdraga halva premiebeloppet på arbetarens lön. De fastställas genom kunglig förordning för vart och ett av de försäkringsdistrikt, vari riket skall indelas.

Den obligatoriska sjukförsäkringens — såväl som invaliditets- och ålderdomsförsäkringens — administration handhaves av arbetsråd och försäkringsnämnder.

I varje försäkringsdistrikt (vart och ett med minst 25 000 invånare) upprättas ett *arbetsråd*, bestående av en ordförande och ett jämnt antal ledamöter — minst åtta — av vilka ena hälften väljes av distriktets arbetsgivare, den andra hälften av arbetarna. Arbetsrådet äger i sin tjänst anställa avlönade tjänstemän. Det är ansvarigt för försäkringslagens verkställighet i distriktet, skall föra register över försäkringspliktiga personer och indela dem i inkomstklasser. Arbetsrådet uppbär premier och utbetalar sjukhjälp, för vilket sistnämnda ändamål det kan upprätta lokala agenturer.

Enskilda sjukkassor, som uppfylla vissa i lagen angivna villkor, kunna av arbetsråden erkännas som organ för den obligatoriska sjukförsäkringen. Arbetsrådet utbetalar till dessa kassor premierna för deras försäkringspliktiga medlemmar, endast med ett visst avdrag för inkassokostnader.

Överinseendet över arbetsråden utövas av *försäkringsnämnder*, vilkas verksamhetsområde vart och ett omfattar ett antal arbetsrådsdistrikt. Varje försäkringsnämnd utgöres av fyra oavlönade och tre avlönade ledamöter. De avlönade utnämnas av regeringen och få icke vara arbetsgivare eller lönarbetare. Av de fyra oavlönade utses två av de arbetsgivare och två av de arbetare, som äro medlemmar av de nämnden underlydande arbetsråden.

Utom det att staten garanterar sjukhjälpens utbetalning, bestrides av densamma löner och arvoden till ledamöter och tjänstemän i arbetsråd och försäkringsnämnder.

Lagen träder i kraft vid tidpunkt, som framdeles kommer att tillkännagivas.

1912—1913 års allmänna bostadsräkning.

III. Björkvik.[1]

Såsom förut omnämnts,[2] anordnades i samband med mantalsskrivningen för år 1913 en allmän bostadsräkning, omfattande samtliga fastigheter inom ett antal stadssamhällen och landskommuner, avsedda att representera olika socialekonomiska huvudtyper av orter.

På grundval av det vid ifrågavarande bostadsräkning insamlade materialet har Socialstyrelsen förut offentliggjort redogörelser för byggnads- och bostadsförhållandena i en svensk landsortsstad (Vänersborg) samt i ett av Stockholms förstadssamhällen (Sundbyberg).[3] En helt annan bild av dessa företeelser möter i den lokalmonografi, som i dagarna publicerats över en typisk jordbrukssocken i en storbruksbygd, nämligen Björkviks landskommun i Södermanlands län.

I en jordbruksbygd sammanhänga bostadsvillkoren, liksom de sociala förhållandena i övrigt, på det närmaste med sättet för *jordegendomens fördelning*.

Av ifrågavarande sockens befolkning, vilken enligt vid bostadsräkningen inhämtade uppgifter uppgick till 3 426 personer, bodde endast 5·2 % å sådana fastigheter, vilkas huvudsakliga värde utgjordes av åbyggnaden, men däremot 94·8 % på verkliga jordbruksfastigheter. Fördelas sistnämnda folknumerär på socknens 99 jordägare, kommer på vars och ens ägor en befolkning av c:a 33 personer. Denna siffra är dock blott ett abstrakt genomsnitt, såsom framgår av nedanstående tablå, där egendomarna grupperats i storleksklasser efter den på dem bosatta befolkningen.

Folkmängd per egendom:		1—4.	5—9.	10—19.	20—29.	30—49.	50—99.	100 och däröver.	Summa.
Antal egendomar	absoluta tal .	18	38	26	3	1	6	7	**99**
	relativa tal .	*18·2 %*	*38·4 %*	*26·2 %*	*3·0 %*	*1·0 %*	*6·1 %*	*7·1 %*	*100·0 %*

På ägorna till de 7 storgodsen med över 100 invånare hava sitt hemvist resp. 110, 113, 130, 147, 231, 637 och 706 personer, sålunda tillsammans 2 074 personer eller 63·8 % av jordbruksfastigheternas hela befolkning.

Medan för stadsarbetaren ordet lägenhet i de flesta fall betecknar sammanfattningen av de rum i ett större hus, över vilka hans hushåll förfogar, förstår landsbygdens småfolk med detta ord merendels en stuga med till-

---

[1] Utgör en sammanfattning utav huvudinnehållet av den i dagarna av Socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen *1912—1913 års allmänna bostadsräkning. III. Björkvik.*

[2] Jfr »Medd.» 1912, sid. 56 ff., 824 ff.

[3] » »Medd.» 1913, sid. 477 ff., 624 ff.

hörande jordbit. Denna karaktäristiska åtskillnad mellan byggnads- och bostadsförhållandena i stad och på landet medför, att man vid en skildring av de senare på ett helt annat sätt än beträffande de förra måste utgå från *huset* som bostadssocial enhet.

Enär å bostadsräkningsformulären icke upptagits jordbruksfastigheternas för lantbruksdriften erforderliga ekonomihus, såsom stall, ladugårdar, logar, lador m. fl., kunna uppgifter icke lämnas om hela antalet färdiga hus, men väl angående till bostad använda eller avsedda byggnader. Dessa voro till antalet 683, varav 94·6 % belägna på fri och 5·4 % på ofri grund.

Av boningshusen stodo 33 obebodda. I denna siffra hava visserligen icke inräknats tomma stugor, som å primäruppgifterna angivits som obeboeliga eller förfallna, men det oaktat torde i summan ingå åtskilliga hus, vilka först efter grundlig reparation kunna användas till människobostad. Med hänsyn härtill torde jämförelser mellan landsbygdens obebodda hus och städernas lediga och för hyresmarknaden tillgängliga lägenheter blott böra göras med mycken försiktighet. Mest jämförliga med dessa sistnämnda torde vara de 7 bostäder om sammanlagt 10 rum och kök, vilka uppgivits stå obesatta i eljes bebodda flerfamiljshus.

Riktas uppmärksamheten på de 650 bebodda husen, befinnas bland dessa ingå 27 uthus och 12 övriga byggnader. I vilken utsträckning husen användas för bostadsändamål, framgår av följande tablå, vilken innebär en uppdelning av de bebodda byggnaderna efter antalet i dem befintliga rum (boningsrum och kök):

Antal rum per hus:		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8 o. fl.	Summa.
Antal bebodda hus	abs. tal	84	259	132	67	29	22	13	44	**650**
	rel. tal	*12·9 %*	*39·8 %*	*20·3 %*	*10·3 %*	*4·5 %*	*3·4 %*	*2·0 %*	*6·8 %*	*100·0 %*

Husen bestå sålunda till 12·9 % av stugor med blott ett enda rum, till 60·1 % av två- och trerumsstugor, till 20·2 % av byggnader med 4—7 rum samt till 6·8 % av ännu större byggnader. I sistnämnda grupp ingå ett antal statarkaserner, ävensom herrgårdarnas corps-de-logier, vilkas huvudbyggningar kunna innehålla upp till 20 à 30 rum.

Vill man jämföra bostadsförhållandena på landet och i stad, måste i båda fallen till grund läggas samma bostadssociala enhet, nämligen det antal rum, över vilka varje hushåll förfogar. I staden ligga dessa boningsrum vanligen i samma våning av ett större hus och äro i regeln förenade till en lägenhet. På den rena landsbygden äro bostäder av denna typ icke så vanliga, enär ofta varje hushåll helt förfogar över ett, i vissa fall t. o. m. över flera bostadshus. Dessa förhållanden få dock icke fördunkla den inre enhet, som den gemensamma användningen och besittningen ger åt dessa byggnadstekniskt ofta skilda lokaler, vilka i det följande sammanfattas under beteckningen *bostad* (bostadslägenhet).

I en bostadsstatistik, som till enhet tager hushållet, måste man givetvis bortse från invånarna i fattigvårds-, sjukvårds- och liknande anstalter, vilka ej kunna räknas till vanliga hushåll. Inom Björkviks socken utgjorde

ifrågavarande anstaltsbefolkning 43 personer, vadan den egentliga bostadsbefolkningen uppgår till 3 383 personer.

En fullständig uppdelning av bostäderna i sådana, som uteslutande tjäna bostadsändamål, och i sådana, vilka avse att ej blott tillgodose innehavarens egentliga bostadsbehov utan jämväl att bereda honom för hans yrkesutövning nödiga lokaler m. m., påfordra eller ens möjliggöra däremot icke landsbygdens särskilda förhållanden. Erinras må därom, att i en jordbruksbygd boningsrummen ju i de flesta fall stå i mer eller mindre omedelbart sammanhang med för lantbruksdriften erforderliga lokaler och utrymmen.

Det antal bostäder, över vilka hushållen förfoga, ävensom bostädernas fördelning efter besittningsform, framgår av följande tabell:

Hus- och bostadskategorier.	Antal bostäder.	Därav			
		i eget hus:		i andras hus:	
		på egen grund.	på annans mark.	upplåtna mot avgäld.	fritt upplåtna.
Enfamiljshus	501	83	20	256	142
Flerfamiljshus	271	14	2	30	225
Summa bostäder (abs. tal)	772	97	22	286	367
Summa bostäder (rel. tal (%))	100·0	12·6	2·8	37·1	47·5

Tabellen utvisar sålunda, att av Björkviks 772 hushåll endast 15·4 % bebodde egna hus, medan 84·6 % voro inhysta i byggnader i andras ägo.

Skärskådas närmare hushållens bostadsbesittning, befinnas blott 12·6 % av dem hava fullt tryggad ställning med avseende på bostaden. Dessa utgöras av de 97 godsägare- och bondehushåll, som bebo eget hus — i regeln enfamiljshus — på fri och egen grund.

I ett mera osäkert läge befinna sig de 22 torpar- och lägenhetsinnehavarfamiljer, vilka uppfört sina stugor på andras ägor.

Ofördelaktigare ställda ur bostadsbesittningens — ehuru icke alltid ur bostadsutrymmets synpunkt — äro de 653 hushall, som bebo andras hus.

För nyttjanderätten erlägga 286 av dessa särskild avgäld, vilken kan betecknas som arrende, när avtalet i första rummet avser upplåtelse av jord och mera som en bisak rätten att begagna därå uppförda hus, men som hyra i de visserligen få fall, då byggnadens begagnande är det huvudsakliga.

Under det de hemmansarrendators- och torparfamiljer, som betala avgäld för sin bostad, i regeln bebo enfamiljshus, är förhållandet annorlunda med de hushåll av lantarbetare, gratialister m. fl., vilka hyresfritt innehava sina bostäder antingen såsom del av arbetslön eller i understöd. Här rönes inflytande av herrgårdarnas statlängor, i det av ifrågavarande hushåll endast 38·7 % bebo ensamma stugor, medan 61·3 % äro inhysta i byggnader avsedda för mer än en familj.

Tagas socknens samtliga 772 hushåll under ett, befinnas av dem 64·9 % bebo enfamiljshus och 35·1 % flerfamiljshus. Inom båda huskategorierna består familjebostaden i regeln av »stuga» samt en eller två kammare, vilket åskådliggöres därigenom, att av samtliga bostäder 84·1 % bestå av högst två rum och kök samt att bland dessa cirka två tredjedelar utgöras av bostadslägenheter om ett rum och kök. Sammanlagt förefunnos i bostadslägenheterna 1 329 boningsrum och 768 kök.

Sedan sålunda bostädernas antal, storlek o. s. v. blivit belyst, synes uppmärksamheten lämpligen böra riktas på det sätt, på vilket ifrågavarande utrymmen av socknens befolkning användas och utfyllas.

Huru denna, som anstaltsbefolkningen undantagen uppgår till 3 383 personer, fördelar sig på de olika bostadskategorierna, framgår av följande tabell:

Hus- och bostadskategorier.	Antal boende i samtliga bostäder:	Därav i följande slag av bostäder:			
		eget hus		andras hus	
		på egen grund.	på annans mark.	upplåtna mot avgäld.	fritt upplåtna.
Enfamiljshus	2 355	448	68	1 325	514
Flerfamiljshus	1 028	44	11	133	840
Summa boende (abs. tal)	3 383	492	79	1 458	1 354
Summa boende (per 100 rum)	161	106	136	180	177

Tabellen ger även genom talen för antalet boende per 100 rum en åskådlig bild av, huru starkt befolkade vissa bostadslägenheter äro, och frågan framställer sig, huru många av dessa äro att ur bostadshygienisk synpunkt anse som överbefolkade. Antages, såsom vid bostadsräkningar i vårt land i regeln plägat ske, överbefolkning inträda, när medelfolkmängden per rum uppgår till över 2 personer, skulle överbefolkning föreligga, då det bor 3 eller flera personer i ett rum, 5 eller flera i 1 rum och kök, 7 eller flera i 2 rum och kök samt 9 personer och däröver i 3 rum och kök. Efter dessa grundsatser är följande tabell uppställd:

Antal rum.	Antal bostadslägenheter med följande antal invånare:										Antal överbefolkade bostäder:		Antal i dessa boende personer:	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10 o. fl.	absolut.	%.	absolut.	%.
1	43	34	14	2	3	1	2	—	—	—	22	*22·2*	85	*43·4*
2	26	75	76	70	68	47	24	16	8	5	168	*40·5*	1 043	*60·4*
3	8	14	19	23	20	22	11	6	4	8	29	*21·5*	247	*37·2*
4	1	5	5	6	10	5	12	7	1	4	5	*8·9*	52	*16·4*
	78	128	114	101	101	75	49	29	13	17	224	*37·8*	1 427	*49·1*

Härav framgår, att det företrädesvis är i de smärre bostadslägenheterna, som överbefolkning förekommer, samt att sådan i dessa äger rum i den omfattning, att 31·8 % av bostäderna t. o. m. 3 rum och kök äro överbefolkade och 49·1 % av deras befolkning i hög grad trångbodda. Ifrågavarande familjer utmärka sig för stor barnrikedom, varemot hushållen i denna bygd äro så gott som fullständigt fria från främmande element.

Vid bedömande av det relativa bostadsutrymmet måste dock hänsyn tagas till, att rummen på landsbygden i allmänhet torde vara större än de i städerna befintliga. Framhållas må även, att andra och mindre stränga fordringar synas ur socialhygienisk synpunkt böra uppställas på luftrymden per person, när det gäller en bonde- och lantarbetarbefolkning, som större delen av dagen har arbete ute i fria luften, än då det är fråga om städernas mindre bemedlade, vilka i regeln förrätta sina sysslor inomhus, på fabriker, i butiker eller på kontor. Även den minsta stuga på landsbygden har sol och luft från alla håll, vilket blott undantagsvis gäller om städernas arbetarbostäder, och lantbornas barn äga i vida högre grad än stadsbornas tillfälle att vistas ute och njuta frisk luft.

Otvivelaktigt skulle det vara av stort intresse för förevarande undersökning, därest bostadsstandarden kunde belysas särskilt för den del av hyreslägenheternas invånare, som utgöres av mindre bemedlade. Tyvärr reser dock materialets beskaffenhet svårigheter mot en noggrannare socialekonomisk analys av befolkningen i detta syfte. Till mindre bemedlade kunna visserligen med tämlig säkerhet hänföras de 327 hushåll, där hushållsföreståndarens inkomst är känd och understiger 1 500 kr. Men kvar står ett stort antal familjer och ensamma personer med obekant inkomst, vilka i regeln kunna antagas tillhöra de mindre, ofta till och med de minst bemedlades krets. Då det emellertid, särskilt på grund av de år 1910 införda nya formerna för fastighetsägares inkomsttaxering, icke är uteslutet, att hushåll av tillfälliga anledningar kunna komma att ett visst år tillföras en helt annan och lägre inkomstgrupp än som motsvarar deras sociala ställning, har det visat sig nödigt att uppåt avgränsa kategorien av smärre inkomsttagare. Med hänsyn härtill hava ur denna i regeln uteslutits ägare och brukare av jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde av 25 000 kr. och däröver ävensom innehavare av annan fastighet, för vilken den verkliga eller beräknade hyran uppgår till 250 kr. och däröver.

För den så bildade gruppen av mindre bemedlade, vilken omfattar 739 bostadsinnehavare eller 95·7 % av socknens samtliga hushåll, belyses bostadsstandarden närmare genom följande tabell:

Hushållsföreståndarens yrke (samhällsställning).	Antal av hushallen innehavda bostads-lägen-heter.	Av 100 lägenheter voro					Antal boende per 100 rum i					
		1 rum med l. utan spis.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 o. fl. rum och kök.	rum i en-familjs-hus.	samt-liga lägen-heter.	1 rum med l. utan spis.	1 rum och kök.	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök.	en-familjs-hus.
Absoluta tal.												
Arbetare	**339**	12·7	69·3	13·9	4·1	44·2	**196**	226	216	155	110	191
därav jordbruksarbetare .	**249**	13·3	70·7	13·2	2·8	39·0	**194**	194	212	154	104	187
industri- och hant-verksarbetare . .	**59**	5·1	71·2	16·9	6·8	50·8	**199**	233	227	173	106	185
övriga	**31**	22·6	54·8	12·9	9·7	74·2	**209**	371	235	117	133	216
Jordtorpare	**89**	1·1	71·9	24·7	2·3	93·3	**214**	300	230	189	163	213
Självständiga närings-idkare	**191**	4·2	30·4	28·8	36·6	88·0	**162**	225	225	180	133	161
därav hemmansägare m. fl.	**50**	6·0	26·0	24·0	44·0	88·0	**135**	200	173	158	119	136
hemmansarrendatorer	**113**	0·9	33·6	30·1	35·4	88·5	**180**	700	251	197	143	179
näringsidkare utom jordbruket . . .	**28**	14·3	25·0	32·1	28·6	85·7	**138**	125	179	144	119	136
Lägre tjänstemän . .	**26**	—	57·7	26·9	15·4	53·8	**120**	—	190	67	67	166
Pensionärer, under-stödstagare m. fl. . .	**94**	50·0	45·7	3·2	1·1	60·6	**126**	166	114	67	50	131
Samtliga	**739**	**13·4**	**56·2**	**18·1**	**12·3**	**63·9**	**177**	**198**	**208**	**164**	**127**	**175**

Denna tabell utvisar först och främst, att bostadstypen ingalunda är densamma för samtliga mindre bemedlade, utan att den i hög grad växlar för olika grupper av sådana. Medan sålunda endast 18·0 % av arbetarhushållen och t. o. m. allenast 16·0 % av jordbruksarbetarhushållen bebo bostadslägenheter om 2 rum och kök och däröver, äro motsvarande procenttal för jordtorpare 27·0, för självständiga näringsidkare 65·4 samt för lägre tjänstemän 42·3 %. En särställning intager gruppen pensionärer, understödstagare m. fl., vilka så gott som undantagslöst innehava bostäder om allenast ett rum eller ett rum och kök.

Enär sistnämnda kategori huvudsakligen utgöres av småhushåll, är emellertid trångboddheten inom densamma jämförelsevis ringa, då här i genomsnitt endast 126 boende komma på 100 rum. I förevarande avseende överträffas denna hushållskategori endast av tjänstemannahushållen, som uppvisa relationstalet 120. Större är folktätheten inom de självständiga näringsidkarnas familjer med siffran 162 och framför allt inom arbetarhushållen, där de vanligen små bostadslägenheterna och stora barnskarorna bringa upp talet ända till 196, för de under »övriga arbetare» redovisade skogsarbetarna, tillfällighetsarbetarna m. fl. t. o. m. till 209.

Ännu sämre ställda än sistnämnda slag av arbetare äro torparfamiljerna, där per 100 rum i genomsnitt komma ej mindre än 214 personer.

Tager man hänsyn till att, såsom tabellen ävenledes utvisar, sistnämnda båda befolkningsgrupper i vida större utsträckning än den huvudsakligen av statare (jämte ett fåtal daglönare) bildade jordbruksarbetarklassen bebo enfamiljshus, synes förevarande undersökning giva vid handen, att de företräden, som från hygienisk och allmänt social ståndpunkt pläga tillskrivas enfamiljshuset som småfolksbostad framför flerfamiljshuset, i praktiken understundom kunna uppvägas genom med den mindre hustypens bristande utvidgningsmöjligheter förenade nackdelar, enkannerligen mindre bostadsutrymme per person och per bostadslägenhet.

IV. Luleå.[1]

Såsom förut omnämnts,[2] anordnades i samband med mantalsskrivningen för år 1913 en allmän bostadsräkning, omfattande samtliga fastigheter inom ett antal stadssamhällen och landskommuner, avsedda att representera olika socialekonomiska huvudtyper av orter.

På grundval av det vid ifrågavarande bostadsräkning insamlade materialet har Socialstyrelsen förut offentliggjort redogörelser för byggnads- och bostadsförhållandena i staden Vänersborg, köpingen Sundbyberg och landskommunen Björkvik (Södermanlands län).[3]

Ännu en ny bild av dessa företeelser möter i den lokalmonografi, som i dagarna publicerats över Luleå stad. Skildringen är av särskilt intresse därigenom, att den belyser, huru bostadsvillkoren gestalta sig under inverkan av de hårda klimatiska förhållanden, som råda i nordligaste delen av vårt land.

Vid tiden för bostadsräkningen förefunnos i staden inalles 652 bebyggda fastigheter, å vilka befunno sig sammanlagt 1 318 hus, varav 777 voro egentliga boningshus.

I dessa hus inrymdes, förutom ett större antal enbart till butiker, kontor, verkstäder, magasin o. d. använda lokaler, sammanlagt 2 071 lägenheter, vilka helt eller delvis voro avsedda till bostad. Av dessa sistnämnda tjänade 1 923 eller 92·9 % uteslutande bostadsändamål, medan 148 eller 7·1 % avsågo att ej blott tillgodose innehavarens egentliga bostadsbehov, utan jämväl att bl. a. bereda honom för hans näringsutövning nödiga kontors-, butiks-, verkstads- o. d. lokaler.

Bortses från dessa jämförelsevis fåtaliga och ur bostadssynpunkt mindre viktiga »blandade» lägenheter och riktas uppmärksamheten på de lägenheter, vilka endast inrymma rum och lokaler för bostadsändamål, uppgå dessas an-

[1] Utgör en sammanfattning utav huvudinnehållet av den i dagarna av Socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen *1912—1913 års allmänna bostadsräkning. IV. Luleå.*

[2] Jfr »Medd.» 1912, sid. 56 ff., 824 ff.

[3] » »Medd.» 1913, sid. 477 ff., 624 ff.

tal till sammanlagt 1 911. Av bostadslägenheternas innehavare bebo 18·4 % våningar i egna hus, medan 8·0 % innehava lägenheter, vilka avgiftsfritt ställts till förfogande av husägaren. Den övriga delen av stadens befolkning är hänvisad till förhyrda lägenheter.

Bostadslägenheternas fördelning på olika storleksklasser, ävensom antalet lediga lägenheter inom var och en av dessa kategorier, framgår av nedanstående uppställning:

Lägenhetskategori:	enkelkök.	enkelrum.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	Samtliga lägenheter.
Antal bostadslägenheter .	215	152	41	735	379	175	77	47	44	46	**1 911**
Därav outhyrda	5·6 %	5·3 %	4·9 %	0·8 %	0·8 %	1·7 %	1·3 %	4·3 %	2·3 %	4·4 %	**2·1 %**

Betraktas sista sifferraden, faller genast i ögonen, hurusom tillgången på smålägenheter, med undantag av enkelrum och enkelkök, vid tiden för bostadsräkningen var mycket obetydlig. Särskilt anmärkningsvärt är, att inom de båda mest efterfrågade bostadskategorierna, 1 och 2 rum och kök, de lediga bostädernas antal icke ens uppgick till 1 % av samtliga.

Sättes totalantalet outhyrda bostadslägenheter i förhållande till samtliga bostäder, befinnes den därigenom erhållna s. k. ledighetsprocenten utgöra 2·1 %, vilket tämligen noga överensstämmer med vad saldot av tillgång och efterfrågan på bostadsmarknaden normalt anses böra utgöra, nämligen 2 à 3 %.

I bostadslägenheterna förefunnos sammanlagt 3 441 boningsrum, 1 718 kök, 659 tamburer, 51 bad- och duschrum samt 3 övriga rum och lokaler.

Av dessa bostadslägenheternas huvudsakliga beståndsdelar befinnas smålägenheterna (t. o. m. 2 rum och kök), som tillsammans utgöra 79·6 % av hela antalet bostäder, sammanlagt upptaga 57·9 %.

Särskilt äro småfolkets lägenheter vanlottade i fråga om tamburer, som först fr. o. m. lägenhetskategorien 3 rum och kök förekomma i flertalet bostäder, samt beträffande bad- och duschrum, vilka ytterst sällan förefinnas i mindre lägenheter än 5 rum och kök.

Den brist på bekvämligheter, som sålunda karaktäriserar de mindre bemedlades bostäder, blir även i ögonen fallande, därest man sammanställer de visserligen i mycket ofullständiga upplysningar, som kunnat erhållas angående bostadslägenheternas utrustning med »fasta tillbehör» av olika slag, såsom matkällare, skafferi, centralvärme, vattenledning, avloppsledning, elektriskt ljus m. m.

Belysande är ock det förhållandet, att c:a 2/3 av smålägenheternas invånare äro hänvisade till för flera hushåll gemensamma avträden.

Sedan sålunda bostadslägenheternas sammansättning och beskaffenhet, i den mån materialet det medgiver, blivit belyst, må uppmärksamheten riktas på de pris dessa bostäder betinga, när de uthyras.

Av de uthyrda lägenheterna måste härvid de »blandade» lämnas åsido, enär i hyresbeloppen för desamma ingå icke blott de utgifter, som äro nö-

diga för det direkta bostadsbehovets tillfredsställande, utan, som ovan anmärkts, även vissa driftkostnader för bostadsinnehavarens yrkesutövning m. m.

Medelhyrorna för de egentliga bostadslägenheterna hava sammanställts i nedanstående tablå:

Lägenhetskategori:	enkelkök.	enkelrum.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	Samtliga lägenheter.
Antal hyreslägenheter . . .	171	128	29	552	236	108	57	32	28	26	**1 367**
Medelhyra, kr.	104	114	192	191	319	495	654	769	966	1 256	**288**

För att i ett tal få ett skarpt uttryck för hyresstandarden, beräknas lämpligen medelhyran per rum (boningsrum inkl. kök). Detta belopp uppgår för stadens samtliga bostadslägenheter i genomsnitt till 113 kr. Utföres motsvarande beräkning med avseende på de olika lägenhetskategorierna, erhålles följande resultat:

Lägenhetskategori:	enkelkök.	enkelrum.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.
Medelhyra per rum, kr.	104	114	93	96	106	124	131	128	138	150

Hyrespriset per rumsenhet är sålunda, om man bortser från den fåtaliga och olikformiga kategorien 2 o. fl. rum utan kök, lägst i lägenheterna om 1 rum och kök och stiger sedan på det hela taget med bostädernas ökade storlek och därmed i regeln följande bättre och bekvämare inredning. Anmärkningsvärt är dock, att enkelkök och enkelrum ofta uppnå och t. o. m. överskrida tvårumslägenheternas enhetspris per rum.

För bedömande av bostadsfrågans läge på en viss ort är det dock ej nog att hava kunskap om de absoluta hyresbeloppen, utan krävas därjämte uppgifter, vilka giva ett något så när riktigt mått på hyrornas förhållande till bostadsinnehavarnas inkomster.

För detta ändamål har hyran sammanställts med vederbörande bostadsinnehavares och dennes familjemedlemmars till inkomst- och förmögenhetsskatt, resp. till bevillning taxerade årsinkomst. Vid denna jämförelse hava endast medtagits sådana hushåll, för vilka hyresbeloppet anger, vad som utgivits för det direkta bostadsbehovets tillfredsställande, varemot uteslutits icke blott hyresgästerna i »blandade» lägenheter, vilkas hyra, som förut nämnts, jämväl innesluter vissa yrkesutövningens driftkostnader m. m., utan även de familjer, som mottaga inhyrande och inneboende, enär möjlighet icke finnes att beräkna den rumsuthyrande familjens nettohyra.

I nedanstående översikt äro upptagna övriga 771 hushåll, för vilka årsinkomsten till sitt belopp kunnat utrönas, fördelade efter relativ hyra, därvid med a) angives den hyresprocent, som erhålles, om hänsyn blott tages till lägenhetsinnehavarens inkomst, och med b) den, som framgår, om familjemedlemmarnas taxerade inkomster tilläggas.

Lägenhetsinnehavarens inkomst, kr.	under 700.	700 –799.	800 –899.	900 –999.	1000 –1199.	1200 –1399.	1400 –1599.	1600 –1799.	1800 –1999.	2000 –2999.	3000 –4999.	5000 o. däröver.	Samtliga inkomstgrupper.
Antal hushåll	28	57	58	39	117	134	88	47	23	82	54	44	**771**
Hyresproc. i genomsnitt a	26·3	23·8	26·8	19·1	18·6	15·3	16·4	17·4	15·9	17·6	17·1	11·8	**16·3**
Hyresproc. i genomsnitt b	*26·3*	*23·8*	*26·1*	*19·1*	*18·0*	*15·1*	*16·1*	*16·6*	*15·3*	*17·3*	*16·7*	*11·6*	*15·9*

Härur kan utläsas en viss regelmässighet i fråga om den inbördes relationen mellan hyra och inkomst, innebärande i stort sett, att ju mindre inkomsten är, desto större andel därav uppslukar hyran.

Ett närmare studium av dessa siffror ger dock vid handen vissa oregelbundenheter i fråga om de relativa hyresbeloppen, vilka synas häntyda på bestämda skiljaktigheter i fråga om olika samhällsklassers bostadsvanor. För att närmare belysa dessa förhållanden har uppgjorts följande tabell, där i första hand utskilts hushållen med mindre än 3 000 kr. inkomst, vilka med hänsyn till ortens förhållanden torde kunna anses som mindre bemedlade, varefter den så erhållna hushållskategorien efter hushållsföreståndarens sysselsättning fördelats på vissa yrkesgrupper. Bland arbetarhushållen hava som särskild undergrupp redovisats bl. a. de, vilka hava sin utkomst vid stadens största industriföretag, ett utom det planlagda området beläget järnverk.

Lägenhetsinnehavarens yrke (samhällsställning).	Arbetare:	järnverksarbetare.	egentl. grovarbetare.	övriga arbetare.	Lägre tjänstemän.	Självständiga näringsidkare:	handlande.	hantverkare.	övrigen.	Pensionärer, understödstagare m. fl.
Antal hushåll	335	57	104	174	268	53	8	36	9	17
Hyresproc. i genomsnitt a	15·7	8·4	17·2	17·5	18·1	28·1	34·0	25·4	31·7	28·6
Hyresproc. i genomsnitt b	*15·5*	*8·2*	*17·0*	*17·3*	*17·6*	*27·4*	*30·4*	*25·4*	*31·7*	*26·6*

Av de fyra stora hushållskategorierna uppvisa arbetarna den lägsta relativa hyran. Inom denna grupp faller genast i ögonen, att järnverksarbetarna i genomsnitt endast hava att uppvisa hälften så hög hyresprocent som andra arbetare. Detta beror delvis på, att förstnämnda arbetarkategori har högre medelförtjänst än grov- och övriga arbetare (1 188 kr. per år mot resp. 925 och 1 128 kr.), men sammanhänger huvudsakligen därmed, att de i en förstad sysselsatta järnverksarbetarna av arbetsgivaren tillhandahållas bostäder till pris, betydligt understigande de i den egentliga staden gällande.

Förhållandevis mera än arbetarna offra på sin bostad lägre stats-, kommunal- och privattjänstemän och affärsanställda samt självständiga mindre näringsidkare. Beträffande dessa småhandlare, hantverkare o. d.

skulle man visserligen vara böjd att tillskriva den höga relativa hyran förhyrandet utav affärshänsyn av en välbelägen, större lägenhet, men denna förklaringsgrund torde blott delvis vara riktig, då förevarande statistik endast avser egentliga bostadslägenheter, icke bostäder kombinerade med affärslokaler. Pensionärs- och understödstagargruppens ofta mycket höga hyresprocenter vittna om de umbäranden, som mången gång förorsakats av strävandena att jämväl i ålderns och den ekonomiska nedgångens dagar söka bibehålla en ståndsmässig bostad. Särskilt inom denna grupp torde dock i vissa fall den relativa hyrans anmärkningsvärda höjd förklaras genom förefintligheten av vissa, i taxeringslängderna ej redovisade inkomstkällor, såsom understöd av släktingar m. m.

En framställning som den förevarande bör icke allenast syssla med själva bostäderna, deras antal, storlek, hyrespris o. s. v., utan ställa som en huvuduppgift att belysa bostadsförhållandena för de människor, som bebo de undersökta lägenheterna.

Denna befolkning uppgick till sammanlagt 8 871 personer, varav 8 111 bodde i egentliga bostadslägenheter. Huru dessa voro fördelade på olika lägenhetskategorier, framgår av följande översikt:

Lägenhetskategori:		enkelkök.	enkelrum.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	Samtliga lägenheter.
Antal boende	absolut:	647	249	92	3 206	1 806	884	409	271	260	287	**8 111**
	per 100 rum:	319	173	92	220	160	128	108	100	86	74	**160**

Tabellen ger även en åskådlig bild av, huru starkt befolkade särskilt vissa småläghenheter äro, och frågan framställer sig, huru många av dessa äro ur bostadshygienisk synpunkt att anse som överbefolkade. Anser man, att överbefolkning inträder, när medelfolkmängden per rum (boningsrum och kök) uppgår till över 2 personer, skulle överbefolkning föreligga, då det bor 3 eller flera personer i ett rum, 5 eller flera i 2 rum o. s. v. Efter dessa grundsatser är följande tabell uppställd:

Antal rum.	Antal bostadslägenheter med följande antal invånare:										Antal överbefolkade lägenheter:		Antal i dessa boende personer:	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10 o. fl.	absolut.	%.	absolut.	%.
1	122	81	61	36	21	11	8	5	2	—	144	*41·5*	612	*68·3*
2	56	120	153	117	110	71	47	44	23	18	313	*41·2*	2 052	*62·7*
3	7	47	69	61	67	46	41	21	9	11	82	*21·6*	651	*35·9*
4	2	20	19	34	17	33	22	18	3	5	8	*4·6*	83	*9·2*
Summa	**187**	**268**	**302**	**248**	**215**	**161**	**118**	**88**	**37**	**34**	**547**	*33·0*	**3 398**	*49·4*

Härav framgår, att det företrädesvis är i de smärre lägenheterna, som överbefolkning förekommer, samt att det i dessa äger rum i den omfattning, att 33·0 % av lägenheterna t. o. m. 3 rum och kök äro överbefolkade och 49·4 % av deras befolkning i hög grad trångbodda.

Den starka befolkningsanhopning, som ovan konstaterats i smålägenheterna, beror icke på stark frekvens av främmande i lägenheterna, ty av invånarna utgöras endast 4·9 % av inhyrande och inneboende. Däremot är barnrikedomen tydligen huvudorsak till den stora trångboddheten inom bl. a. kategorien 1 rum och kök, vilket belyses därigenom, att här ej mindre än 45 barn under 15 år komma på 100 boende.

För att på ett mera direkt sätt, än genom föregående tabeller kunnat ske, belysa hyrans inverkan på boendeförhållandena, har i nedanstående tablå beräknats hyresbeloppet per person inom olika kategorier av uthyrda bostadslägenheter:

Lägenhetskategori:	enkelkök.	enkelrum.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	Samtliga lägenheter.
Medelhyra per person, kr.	33	66	95	44	65	100	121	126	168	199	**68**

Sammanställda med de förut meddelade genomsnittshyrorna per lägenhet och per rum giva dessa siffror en ganska klar föreställning om, i vilken grad de mindre bemedlade måste söka nedbringa hyran genom att packa sig samman i lägenheterna.

Otvivelaktigt skulle det vara av stort intresse för förevarande undersökning, därest bostadsstandarden kunde belysas särskilt för den del av hyreslägenheternas invånare, som utgöras av mindre bemedlade. Tyvärr reser dock materialets beskaffenhet svårigheter mot en noggrannare socialekonomisk analys av befolkningen i detta syfte. Till mindre bemedlade kunna visserligen med tämlig säkerhet hänföras de 747 hushåll, där hushållsföreståndarens inkomst understiger 3 000 kr. (Jfr ovan, där dock hushållen med andrahandshyrande uteslutits). Men kvar står ett stort antal familjer och ensamma personer med obekant inkomst, av vilka många kunna antagas tillhöra de mindre, ofta till och med de minst bemedlades krets. För att i avsaknad av exakta inkomstsiffror något så när riktigt kunna uppåt avgränsa denna kategori av smärre inkomsttagare hava tillgängliga uppgifter om hushållsföreståndarens yrke och årliga hyra kombinerats på så sätt, att som mindre bemedlade räknats sammanlagt 441 hushåll av arbetare, lägre tjänstemän, självständiga näringsidkare samt pensionärer, understödstagare o. d., vilkas årshyra understiger 400 kr.

För den så bildade gruppen av mindre bemedlade, vilken omfattar 1 188 hushåll eller 86·9 % av stadens samtliga i hyreslägenheter boende sådana, belyses bostadsstandarden närmare genom följande tabell:

Hushållsföreståndarens yrke (samhällsställning).	Antal av hushållen innehavda bostads-lägenheter.	Av 100 lägenheter voro					Antal boende per 100 rum i					
		enkelkök, enkelrum m. fl.	delkökslägenheter.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 o. fl. rum och kök.	samtliga lägenheter.	enkelkök, enkelrum m. fl.	delkökslägenheter.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 o. fl. rum och kök.
Arbetare	**578**	32·4	—	55·2	12·1	0·3	**237**	297	—	242	169	156
därav järnverksarbetare . .	**65**	50·8	—	49·2	—	—	**321**	361	—	300	—	—
egentliga grovarbetare	**185**	38·9	—	55·1	6·0	—	**260**	328	—	242	224	—
övriga	**328**	25·0	—	56·4	18·0	0·6	**213**	247	—	232	158	156
Lägre tjänstemnn . . .	**350**	13·7	—	35·4	31·7	19·2	**158**	110	—	204	158	127
Självständiga näringsidkare	**143**	30·1	—	39·8	21·7	8·4	**166**	177	—	160	177	153
därav handlande	**13**	7·7	—	—	61·5	30·8	**174**	300	—	—	200	138
hantverkare	**113**	34·5	—	45·1	14·2	6·2	**163**	158	—	159	175	168
övriga	**17**	17·6	—	35·3	41·2	5·9	**172**	400	—	167	157	129
Pensionärer, understödstagare m. fl. . .	**117**	36·8	—	43·6	12·8	6·8	**165**	213	—	182	144	84
Samtliga	**1 188**	**27·0**	—	**46·4**	**19·1**	**7·5**	**192**	**237**	—	**220**	**163**	**127**

Denna tabell utvisar först och främst, att bostadstypen ingalunda är densamma för samtliga mindre bemedlade, utan att den i hög grad växlar för olika grupper av sådana. Medan sålunda 50·9 % av tjänstemannahushållen bebo lägenheter om 2 rum och kök och däröver, äro motsvarande procenttal för självständiga mindre näringsidkare 30·1, för pensionärer, understödstagare o. d. 19·6 samt för arbetare endast 12·4 %. Ifrågavarande arbetare äro så gott som uteslutande att söka bland gruppen »övriga arbetare», ty av grovarbetarna innehava endast 6·0 % och av järnverksarbetarna inga så stora lägenheter. Bostäderna för sistnämnda arbetargrupp, vilka, som förut nämnts, tillhandahållas av arbetsgivaren, utgöras nämligen till hälften av lägenheter om 1 rum och kök och till hälften av enkelrum med spis.

Naturligt är, att när ofta barnrika arbetarfamiljer i sådan utsträckning hänvisas till det minimum av bostadsutrymme, som ett enda bostadsrum ger, trångboddheten inom dem skall bliva mycket stor. Inom järnverksarbetarhushållen komma också i genomsnitt icke mindre än 321 boende per 100 rum, medan motsvarande tal för grovarbetarna är 260 och för samtliga arbetare 237. Till stor del säkerligen på grund av ortens hårda klimatiska förhållanden är dock bostadstätheten relativt stor även inom övriga grupper av mindre bemedlade. Antalet boende per 100 rum utgör sålunda 166 inom de mindre näringsidkarnas familjer, 165 för pensionärs- och understödstagargruppen och 158 inom de lägre tjänstemännens hushåll.

Föreningsväsendet bland arbetsgivare och arbetstagare i Tyskland år 1911.

II. De i enskild och offentlig tjänst anställdas föreningsväsen.

Såsom i ett föregående häfte av denna tidskrift (sid. 745, årg. 1913) påpekats, företedde organisationssträvandena i Tyskland bland de i enskild och offentlig tjänst anställda, i motsats till förhållandet bland arbetsgivare och arbetare, ingen utpräglad periodicitet under årtiondet 1901—1910. Detsamma visar sig förhållandet vara beträffande såväl tjänstemän som arbetare, om jämförelsen utsträckes till närmast föregående decennium.

För de sistnämnda inträdde nämligen, om man begränsar sig till förhållandena inom de fria fackförbunden — de enda, för vilka erforderliga officiella siffror föreligga, under tidsperiodens början, 1892 och 1893 — en minskning i medlemsantalet med resp. 14·6 och 5·7 % av närmast föregående års medlemsantal, sannolikt en följd av då rådande lågkonjunktur. Från och med närmast följande år vidtog däremot en ökning i medlemsantalet, vilken nådde sitt absolut högsta belopp år 1900 med 99 954 nya medlemmar, men sitt relativt högsta belopp år 1896 med en ökning av 27 % av närmast föregående års medlemsantal, varefter ökningen under de följande fyra åren småningom avtog till 17·2 % år 1900.

Beträffande de anställda är man i och för en jämförelse hänvisad till antalet under olika år nybildade föreningar, då inga officiella siffror över medlemmarnas antal under ifrågavarande årtionde föreligga. Åren 1891, 1892 och 1894 nybildades sålunda tvänne förbund per år, åren 1893 och 1895 resp. 4 och 3, åren 1896, 1897 och 1900 ett förbund under vartdera året samt åren 1898 och 1899 intet förbund; alltså tämligen oregelbundna tillväxtförhållanden.

Anledningen till denna frånvaro av sammanhang i berörda avseende mellan arbetarnas och tjänstemännens organisationssträvanden är uppenbar och har förut framhållits. Dessa omständigheter utesluta emellertid icke, att ett samband mellan de tvänne strävandena verkligen förefinnes.

Detta har visat sig dels däruti, att fackföreningsväsendet genom sitt exempel säkerligen bidragit till att framföra organisationstanken även bland de inom industrien och annorstädes anställda, såsom i viss mån bestyrkes redan därav, att arbetarnas organisationssträvanden äro av äldre datum än tjänstemännens, dels däruti, att tjänstemannaförbunden vid sin uppkomst i stor utsträckning anslöto sig till fackförbundens, såväl de frias som de Hirsch-Dunckerskas, centralorganisationer. Denna sammankoppling av de tvänne organisationerna hava tjänstemännen emellertid icke funnit vara med deras fördel förenlig, varför organisationerna frigjort sig från detta sammanhang, dock utan att i likhet med arbetsgivare och arbetare upprätta en egen cen-

tralorganisation. Detta avskiljande i organisatoriskt hänseende av tjänstemännens föreningsväsen kan anses genomfört vid slutet av år 1911. Vid denna tidpunkt kvarstodo såsom anslutna till de fria fackförbundens centralorganisation endast följande trenne förbund: Zentralverband der Handlungsgehilfen und Gehilfinnen Deutschlands, Verband der Bureauangestellten Deutschlands samt Der Verband der Lagerhalter und Lagerhalterinnen Deutschlands. Därjämte har det inom Demokratischer kaufmännischer Verband nybildade Deutscher kaufmännischer Verband zu Berlin med 100 medlemmar anslutit sig till de Hirsch-Dunckerska fackförbunden. Samtliga dessa förbund omsluta ett medlemsantal av 24 944 gentemot c:a 800 000 från arbetarrörelsen i organisatoriskt hänseende fristående förbundsmedlemmar.

De i enskild och offentlig tjänst anställda kunna från yrkessynpunkt lämpligen indelas uti:

»köpmän», omfattande banktjänstemän, agenter, handelsresande, industriell handelspersonal etc;

»tekniker», omfattande ingenjörer, verkmästare, maskinister, fartygsbefäl, byggmästare, mönsterritare m. fl.;

»byråpersonal», omfattande jurister, sjukkasse- och försäkringstjänstemän, vissa bokhållare etc.;

»lantbruksanställda», omfattande förvaltare, mejerister, fiskeritjänstemän, bränneriföreståndare, lantbruksbokhållare etc., samt

»diverse anställda», såsom teaterpersonal, musici, tidningsmän, apotekare, tjänstemän vid köttkontrollen m. fl.

De tvänne förstnämnda grupperna omfatta vardera 20 förbund samt de tre sistnämnda vardera resp. 8, 5 och 9 förbund, enligt vad som kommit till den tyska officiella statistikens kännedom. Till dessa förbund äro emellertid anslutna ett stort antal underavdelningar och lokala eller på annat sätt avgränsade föreningar. Dylika omnämnas i den officiella statistiken till ett antal av 3 419 bland köpmännen, 2 700 bland teknikerna, 203 bland byråanställda, 300 bland lantbruksanställda samt c:a 1 200 bland diverse anställda eller tillsammans c:a 7 800, en statistik, som dock icke gör anspråk på att vara fullständig.

Sammanställer man de olika slagen av förbund efter stiftelseåren, erhålles omstående tablå, vilken giver en föreställning om organisationssträvandenas uppkomst inom ifrågavarande samhällsgrupper. Tidigast synas dessa strävanden hava lett till bildande av större förbund inom handelsvärlden, därefter bland tekniker, senare bland byråanställda och sist samt i minsta utsträckning bland lantbruksanställda. Denna utvecklingsgång motsvarar ungefär vad man kan hava anledning att vänta, i det att handelsbiträden av olika slag utgöra en tidigare avskild samhällsgrupp än vare sig tekniker eller byråanställda. Av de tvänne sistnämnda åter har den senare gruppen, till stor del bestående av försäkringstjänstemän av olika slag, uppstått senare än den förra, vartill även bidragit att denna genom speciell yrkesutbildning skarpare avskilts. Beträffande förbunden bland diverse anställda omfatta de äldsta, stiftade åren 1871 och 1884, teaterpersonal och det,

Antal årligen nybildade förbund.

År, då förbund bildats.	Antal förbund bildade bland					Summa.
	köpmän.	tekniker.	byråanställda.	lantbruksanställda.	div. anställda.	
1774	1	—	—	—	—	1
1858	1	—	—	—	—	1
1871	—	—	—	—	1	1
1872	1	—	—	—	—	1
1877	1	—	—	—	—	1
1881	1	—	—	—	1	2
1884	2	2	—	—	1	5
1885	—	1	—	—	—	1
1887	—	—	1	—	—	1
1889	1	—	—	—	—	1
1890	1	—	—	—	1	2
1891	—	1	—	1	—	2
1892	—	2	—	—	—	2
1893	1	2	1	—	—	4
1894	1	—	1	—	—	2
1895	2	1	—	—	—	3
1896	—	—	—	1	—	1
1897	1	—	—	—	—	1
1900	—	1	—	—	—	1
1901	2	—	—	—	—	2
1902	1	1	1	—	1	4
1903	—	—	—	1	1	2
1904	—	3	1	—	1	5
1905	—	1	—	—	—	1
1906	—	—	—	1	—	1
1907	—	1	—	1	—	2
1908	—	1	1	—	—	2
1910	—	—	1	—	1	2
1911	1	1	—	—	1	3
Obekant	2	2	1	—	—	5
Summa	**20**	**20**	**8**	**5**	**9**	**62**
Summa medlemmar år 1911	578 457	133 555	21 702	22 072	74 934	830 720
Därav privatanställda: män	438 438	125 797	21 464	19 045	63 608	739 141
Därav privatanställda: kvinnor	64 722	47	238	1	5 781	70 789

som stiftades 1890, tjänstemän med delvis tekniska uppgifter inom gruvindustri och fabriker. Den år 1881 stiftade ömsesidiga försäkringsföreningen Deutscher Privat-Beamtenverein är icke begränsad till något visst yrke och faller därför utanför den här anställda jämförelsen.

Ehuru tjänstemannaförbunden äro avsedda att tillvarataga på olika områden anställda personers gemensamma intressen och därför också rekryteras ur dessa kretsar, saknas dock icke alldeles självständiga yrkesutövare och arbetsgivare bland medlemmarna. Vid slutet av år 1911 funnos sålunda bland 830 720 förbundsmedlemmar 91 579, eller 11 %, icke i annans tjänst anställda personer. De förbund, som räknade dylika medlemmar, förekommo huvudsakligen inom lantbruk och handel, där medlemmarna ifråga utgjorde resp. 13·7 % och 13·0 % av samtliga. Bland diverse anställda och tekniker förekomma däremot dylika medlemmar endast till resp. 7·4 och 5·8 %, under det att de alldeles saknas bland de byråanställda. Anledningarna till olikheten förbunden emellan i detta avseende, vilken olikhet blir vida större, om man jämför de enskilda förbunden med varandra, äro av flera slag. Såsom en sådan anledning är att räkna den grad av avgränsning mellan arbetsgivare och anställda, som förefinnes bland de personer eller inom det yrke, där förbundet på grund av sina uppgifter söker förvärva sig medlemmar. Sålunda förekomma bland köpmannaförbunden trenne, nämligen Deutscher Verband kaufmännischer Vereine, Verband der kaufmännischen Vereine Württembergs samt Verband reisender Kaufleute Deutschlands, för vilka de icke anställdas antal uppgår till mellan 32 och 50 % av resp. medlemsantal. Av sannolikt liknande anledning finnas inom de tvänne tekniska förbunden, brygg- och mälterimästareförbundet samt tyska polerareförbundet, resp. 21·3 och 54·5 % icke tjänstemän. Ett par förbund äro bildade för tillvaratagande av både arbetsgivares och anställdas intressen och hava naturligtvis på denna grund ett relativt stort antal arbetsgivare bland sina medlemmar. Så är fallet med mejeriägarnas, arrendatorernas och mejeritjänstemännens förbund med 27·6 % arbetsgivare samt Deutscher volkswirtschaftlicher Verband (för arbetsförmedling) med ända till 51·3 % arbetsgivare bland 1 192 medlemmar.

En annan orsak till olikheten förbunden emellan i berörda avseende är säkerligen att söka uti beskaffenheten av den allmänna socialpolitiska åskådning, som varit rådande vid förbundens bildande eller eljest tager sig uttryck uti deras verksamhet. Belysande härför är, att å ena sidan de fyra här ovan (sid. 1001) omnämnda förbunden, vilka äro organisatoriskt anslutna till fackföreningsväsendet, icke bland sina medlemmar räkna några arbetsgivare eller över huvud några självständiga yrkesutövare samt å andra sidan de tvänne under katolska auspicier bildade förbunden, nämligen Verband katholischer kaufmännischer Vereinigungen Deutschlands och Verband katholischer kaufmännischer Gehilfinnen und Beamtinnen Deutschlands, räkna resp. 37·0 och 36·7 % arbetsgivare och självständiga yrkesutövare bland sina medlemmar. Huruvida liknande eller andra orsaker medfört, att föreningen av Mecklenburgs lantbrukstjänstemän bland sina 919 medlemmar räknar 61·7 % samt Deutscher Privatbeamtenverein bland sina 72 medlemmar 23·6 % arbetsgivare och självständiga yrkesutövare, må lämnas därhän.

De här ovan omnämnda 15 förbunden räkna tillsammans 166 806 medlemmar; av de återstående 47 förbunden med 667 965 medlemmar bestå 27 förbund med 189 549 medlemmar uteslutande av i enskild och offentlig tjänst

anställda, under det att uppgifter saknas från 3 förbund samt de övriga 17 med 478 416 medlemmar räkna mindre än 16 % icke i tjänst anställda bland sina medlemmar.

Beträffande dessa förhållanden förtjänar det för övrigt anmärkas, att icke så få äldre förbund under senare tid ändrat sina stadgar därhän, att icke-tjänstemän ej längre kunna bliva medlemmar av förbunden i fråga. Dessa och andra omständigheter hava medfört, att ökningen i förbundens medlemsantal under senare år helt och hållet kommer på tjänstemännen, under det antalet arbetsgivare eller självständiga yrkesutövare inom de olika förbunden förblivit stationärt eller gått tillbaka.

Med avseende på utvecklingen av tjänstemännens föreningsväsen föreligga endast mycket ofullständiga officiella siffror, vilka dessutom ej sträcka sig längre tillbaka än till år 1905. Uppgifter föreligga för 32 förbund med ett medlemsantal år 1911 av 756 465, men saknas för 30 förbund med 74 255 medlemmar nämnda år, d. v. s. uppgifter saknas i allmänhet för de mindre förbunden. Efterföljande tabell visar utvecklingen av de större förbunden från år 1905 efter den uppdelning i grupper, vilken här följts.

	Uppgifterna avse:		De rapporterande förbundens medlemsantal år:						
	% av samtliga förbund år 1911.	% av samtliga medlemmar år 1911.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
Köpmän	70·0	94·2	395 203	412 874	452 352	478 710	492 201	521 569	548 732
Tekniker	35·0	82·4	69 389	78 337	86 802	92 984	97 831	104 207	110 104
Byråanställda . .	50·0	86·1	5 826	7 632	8 554	10 129	14 845	16 407	18 685
Lantbruksanställda	40·0	91·9	7 490	7 695	8 806	16 210	17 882	19 119	20 278
Div. anställda . .	55·5	78·3	41 404	45 524	[1]58 329	[1]59 981	55 459	57 238	58 666
Samtliga	**51·6**	**91·1**	**519 312**	**552 062**	**614 843**	**658 014**	**678 218**	**718 540**	**756 465**

Om man ur tabellen beräknar ökningen i medlemsantal inom de olika grupperna åren 1905—1911 uti procent av antalet år 1905, erhållas följande procentsiffror: byråanställda 220·7 %, lantbruksanställda 170·7 %, tekniker 58·6 %, diverse anställda 41·7 % samt köpmän 38·8 %. Anledningarna till den stora olikheten i detta avseende inom de olika grupperna kunna naturligtvis vara mångahanda allt efter förhållandena inom de olika samhällsgrupper, vilka här äro i fråga. En av dessa orsaker torde emellertid framträda redan vid en blick på förestående tablå. Uppenbart synes att ju äldre föreningsväsendet inom en viss yrkesgrupp är, desto mera tenderar den årliga ökningen i medlemsantal att minskas, för så vida icke några särskilda omständigheter tillkomma. Då nu köpmännens föreningsväsen redan före den här ifrågavarande sjuårsperioden, åtminstone för det dåvarande, nått en viss

[1] Dessa tvänne summor ej fullt jämförbara med de övriga.

grad av avslutning, i det endast ett förbund under denna tid nybildats,[1] kunde ju förmodas, att medlemsökningen under perioden ifråga skulle visa sig minst för denna yrkesgrupp, vilket ju också är förhållandet. Ordningsföljden de olika grupperna emellan är ju även för övrigt i det stora hela sådan, som man på grund av nyssnämnda förhållande kunde hava anledning att vänta sig.

Här sist omhandlade fråga sammanhänger för övrigt med frågan om förbundsmedlemmarnas antal i förhållande till yrkesutövarnas inom resp. grupper. Anställer man en jämförelse härutinnan för år 1907 med användande av den tyska folkräkningens resultat detta år, visar det sig, att av 505 909 inom handel och kommunikationer anställda voro 90·7 % organiserade, av 686 007 inom industrien anställda 14·2 % samt inom skogs- och lantbruk av 98 812 anställda endast 7·8 %. Emellertid äro dessa siffror i hög grad approximativa, beroende på att folkräkningsstatistikens och föreningsstatistikens grupperingar ej sammanfalla. Särskilt är procentsiffran för köpmännen för hög, till en del beroende på att personer, anställda inom industriens handelsavdelningar, i folkräkningen hänförts till industrien, under det deras organisationer i föreningsstatistiken förts till köpmannaföreningarna.

Beträffande den utsträckning, i vilken kvinnorna anslutit sig till föreningsväsendet, beror denna givetvis främst på deras antal inom de olika organiserade yrkena. Relativt talrikast äro de kvinnliga medlemmarna inom köpmannaförbunden med 64 722 eller 11·1 % kvinnliga medlemmar. Bland dessa förbund finnas trenne med tillsammans 52 267 medlemmar, vilka uteslutande äro avsedda för kvinnliga handelsbiträden. Närmast i ordningen i detta hänseende komma de diverse anställdas förbund med 5 781, eller 7·7 % kvinnliga medlemmar, nästan uteslutande bestående av sceniska och musikaliska artister av olika slag. Bland de övriga slagen av förbund är de kvinnliga medlemmarnas antal ytterst ringa. Bland de byråanställdas förbund förefinnas sålunda 238 eller 1·1 % kvinnor, bland teknikerna 47 av 133 555 och bland lantbruksanställda endast 1 kvinna bland 22 073 förbundsmedlemmar.

Däremot tyda de föreliggande siffrorna på en betydligt hastigare tillväxt av antalet kvinnliga än antalet manliga förbundsmedlemmar. Om man frånräknar de trenne stora kvinnoförbunden, återstår likväl bland köpmannaföreningarna ett rätt avsevärt antal kvinnliga medlemmar, t. ex. 12 240 bland 516 555 år 1911. Tillväxtprocenten för de sålunda återstående kvinnliga medlemmarna från år 1905 till 1911 var 37·6 %, från år 1907 till 1911 23·3 % samt från 1910 till 1911 4·9 %. För det största kvinnoförbundet var motsvarande ökning från 1905 till 1911 icke mindre än 63 %, för de tvänne största förbunden från 1907 till 1911 52·1 % samt för alla tre förbunden från

[1] Detta förbund, som bildades i juli 1911, har icke kunnat upptagas i den sista tabellen, emedan uppgift om medlemsantalet saknas.

1910 till 1911 11·7 %. Motsvarande genomsnittliga procentsiffror för köpmannaförbunden med frånräknande av kvinnoförbunden voro resp. 30·8, 17·2 samt 4·5, således genomgående lägre.

De uppgifter, för vilka de olika förbunden verka, äro av mångahanda slag, men kunna uppdelas i följande grupper:

agitation och utgivande av förbundsorgan,
rättsskydd för medlemmarna,
platsförmedling,
strejk- och konfliktunderstöd,
arbetslöshetsunderstöd,
understöd vid sjukdom,
» » invaliditet,
» » dödsfall, begravningshjälp m. m.,
» till efterlevande änkor och barn,
tillfälligt understöd,
bildningssträvanden, bibliotek, föreläsningar m. m.,
förbundens förvaltning o. d. samt
övriga uppgifter.

Då i en efterföljande tabell (sid. 1008) angivas de kostnader, verksamheten förorsakat förbunden under år 1911, bör erinras, att bokföringen inom de olika förbunden är mycket olikartad, varför det i en del fall förekommer, att tvänne utgiftsposter för olika ändamål inom ett förbund särskiljas, men inom ett annat förbund sammanslås. Närmast gäller detta utgifter för besläktade ändamål, t. ex. för olika former av understöd. I tabellen angives sålunda, att tvänne förbund bland byråpersonalen upptagit biblioteksverksamheten bland sina uppgifter, utan att några härmed förenade kostnader redovisas, ett förhållande, som beror därpå, att dessa kostnader inräknats bland förvaltningskostnaderna, varifrån de icke kunnat skiljas. Slutligen förekommer även i några fall, att understödsverksamheten handhaves av en särskild till förbundet i fråga ansluten förening med självständig bokföring, vars poster icke ingå i huvudförbundets utgifter eller inkomster. I dylika fall har förbundet och dess medlemmar medtagits bland dem, som bereda understöd av ifrågavarande slag, oaktat de därmed förbundna kostnaderna icke kunnat upptagas. Då nu nämnda omständigheter icke för varje fall kunnat påpekas, böra slutsatser endast med en viss försiktighet dragas av de anförda siffrorna.

Det bör då först anmärkas, att icke alla förbund, som kommit till den officiella statistikens kännedom, redogjort för sina utgifters fördelning. Huru härmed förhåller sig, framgår av efterföljande sammanställning, utvisande för varje yrkesgrupp hela antalet förbund och deras medlemsantal, antalet rapporterande förbund samt deras medlemsantal och medlemsprocent, d. v. s. de rapporterande förbundens medlemsantal i procent av samtliga förbunds medlemsantal.

	Yrkesgrupper.					
	Köpmän.	Tekniker.	Byråpersonal.	Lantbruksanställda.	Div. anställda.	Samtliga.
Antal förbund	20	20	8	5	9	**62**
Deras medlemsantal	582 508	133 555	21 702	22 072	74 934	**834 771**
Antal rapporterande förbund . .	16	17	6	4	6	**49**
Deras medlemsantal	547 061	130 997	20 862	22 000	65 467	**786 387**
Deras medlemsprocent	*93·9*	*98·1*	*96·1*	*99·7*	*87·4*	*94·2*

Tabellen å sid. 1011—1012 utvisar för var och en av de nyss förut omnämnda uppgifterna och för varje yrkesgrupp:

dels antalet förbund jämte deras medlemsantal, uttryckt i procent av antalet medlemmar i samtliga rapporterande förbund, tillhörande yrket i fråga; samt

dels utgifterna absolut taget och per medlem inom de förbund, där motsvarande utgifter under året förekommit, samt slutligen i procent av förbundsgruppens samtliga utgifter.

Under förutsättning att varje förbund, som upptagit någon viss verksamhet på sitt program, också under året haft någon, om än aldrig så obetydlig, särskilt bokförd utgift därför, meddelas sålunda, huru stor del av de organiserade tjänstemännen av olika slag, som genom sina förbund utöva viss angiven verksamhet. Granskar man utgiftsändamålen samt tager i betraktande, att de flesta förbunden omfatta flera tusen medlemmar, torde med visshet kunna påstås, att varje förbund, som upptagit viss verksamhetsgren, också under året haft utgift därför. Några undantag härifrån givas dock, såsom beträffande strejkunderstöd och rättsskydd samt möjligen även till en viss grad dödsfallsersättning. Det är därför antagligt, att en större procent, än vad tabellen utvisar, av de organiserade tjänstemännen genom sina förbund kunna erhålla understöd av nyss anförda slag. Vid beräkning av utgiftsbeloppens storlek per medlem äro dessa belopp fördelade bland samtliga *medlemmar inom de förbund, som under året haft utgifter av ifrågavarande slag*, och sålunda ej endast bland de medlemmar, som verkligen uppburit någon del av beloppen i fråga, t. ex. såsom sjukhjälp.

Såsom av tabellen framgår, äro de olika utgiftsposterna mycket olika fördelade inom olika slag av förbund.

Så t. ex. drager rättsskyddet största kostnaden bland teknikernas förbund, beroende därpå att dessa även ombesörja patentskydd för sina medlemmars uppfinningar o. dyl.

Platsförmedlingsverksamheten är, såsom synes, föga utvecklad bland tjänstemännens förbund i jämförelse med inom arbetsgivarförbunden; bland de förra är det huvudsakligen endast köpmannaförbunden, som ägna sig däråt.

På analogt sätt förhåller det sig också med strejk- och konfliktunderstöd, vartill teknikerna lämnat det största bidraget, beroende på en strejk under året bland järnkonstruktörerna i Berlin.

Arbetslöshetsunderstöd synes huvudsakligen vara av behovet påkallat bland köpmän, tekniker och byråpersonal.

Övriga understödsformer tillsammantagna draga de drygaste kostnaderna för teknikerna, som därvid koncentrerat sig på dödsfalls-, invaliditets- och efterlevandeunderstöd.

Köpmännen och byråpersonalen ägna sig huvudsakligen åt sjukhjälp, inom lantbruket och diverse yrken anställda däremot åt invaliditets- och efterlevandeunderstöd, varjämte de sistnämnda meddela tillfälligt understöd i rätt stor utsträckning.

Bildningsändamålen draga bland samtliga förbund en jämförelsevis mycket ringa kostnad. Förvaltningskostnaderna äro mycket ojämnt fördelade, i det de variera mellan 17·5 % av samtliga utgifter bland teknikerna samt 41·9 % bland de byråanställda.

De sammanlagda utgifterna äro per medlem nära dubbelt så stora inom teknikerförbunden som inom övriga förbund, men beror detta till en del därpå, att de anslutna understödskassorna ingå med större utgiftsposter för denna grupp än för de övriga.

Av ett visst intresse är att jämföra de uppgifter, för vilka de anställdas föreningar verka, och därmed förenade kostnader med arbetarföreningarnas uppgifter. Därvid måste emellertid jämförelsen, vad arbetarföreningarna beträffar, inskränkas till de fria, de tyska samt de kristliga fackföreningarna, emedan endast dessa lämnat härför erforderliga uppgifter. Resultaten hava sammanställts i efterföljande tabell.

Verksamhetsgrenar.	De anställdas förbund.			Arbetarförbund.		
	Medlems-procent.	Utgifter i Mark per. medlem.	% av samtliga utgifter.	Medlems-procent.	Utgifter i Mark per. medlem.	% av samtliga utgifter.
Förbundsorgan och agitation	98·6	2·14	15·4	100·0	2·53	10·6
Rättsskydd	91·1	0·22	1·4	99·5	0·19	0·8
Platsförmedling	94·6	0·93	6·4	25·5	0·14	0·1
Strejk	16·7	0·70	0·9	97·8	7·10	29·2
Arbetslöshetsunderstöd	88·2	0·54	4·8	82·0	2·89	10·0
Reseunderstöd	—	—	—	84·6	0·44	1·6
Flyttningsunderstöd	—	—	—	63·8	0·21	0·6
Understöd vid sjukdom, invaliditet och dödsfall samt tillfälligt understöd	96·5	3·57	25·1	97·3	5·11	20·9
därav vid sjukdom	71·3	1·41	7·3	—	—	17·3
» » invaliditet	54·6	0·89	3·6	—	—	0·8
» » dödsfall	81·4	1·34	8·0	—	—	2·0
» till efterlevande	74·6	0·85	4·6	—	—	—
» tillfälligt	87·2	0·26	1·6	77·1	0·23	0·8
Utgifter för bildningsändamål	79·9	0·56	3·3	96·0	0·15	0·6
Förvaltning	99·2	4·31	31·2	100·0	5·11	21·5
Övriga uppgifter	75·8	2·08	11·5	89·7	0·98	4·1

Det, som därvid i främsta rummet framträder beträffande utgifternas fördelning, är de höga strejk- och konfliktunderstöden inom fackförbunden, uppgående till 29·2 % av samtliga utgifter och till 7·10 Mark per medlem i de förbund, vilka under året utbetalat dylikt understöd. Mot dessa siffror svara för tjänstemännen endast resp. 0·9 % och 0·70 Mark per medlem. Tabellen å sid. 1011—1012 belyser närmare denna stora skillnad, i det den visar, att blott 7 av de anställdas 49 förbund, med ett medlemsantal av 16·7 % av samtliga, under året utbetalat dylikt understöd; häremot svara 82 av arbetarnas 97 förbund, med en medlemsprocent av 97·8. Anmärkas må även, att det endast är de inom industrien anställdas förbund, vilka under året utbetalat strejkunderstöd till avsevärt belopp. Detta förhållande beror främst på den ovan omnämnda strejken bland järnkonstruktörerna i Berlin, tillhörande Bund der teknisch-industriellen Beamten, vilken strejk drog en kostnad av 77 719 Mark i strejkunderstöd samt 1 231 Mark i understöd åt till följd av strejken utestängda. Övriga utgifter av dessa slag härröra från verkmästarnas, teknikernas och de konstindustriella tecknarnas förbund, men uppgå dessa utgifter endast till obetydliga belopp.

Det visar sig sålunda, att det huvudsakligen är de i industriens tjänst anställda och därför industriarbetarna och deras lönepolitik på visst sätt närmast stående, vilkas förbund utbetalat strejkunderstöd. Att detta sammanhang icke är utan betydelse visas även därav, att de enda förbund bland köpmän och byråanställda, inom vilka understöd av detta slag utbetalats, nämligen Zentralverband der Handlungsgehilfen und Gehilfinnen Deutschlands samt Verband der Bureauangestellten Deutschlands, båda äro organisatoriskt anslutna till de fria fackförbunden. Från det andra likaledes till arbetarrörelsen anslutna köpmannaförbundet, Deutscher kaufmännischer Verband, föreligga inga uppgifter i detta hänseende, under det att det tredje förbundet, Verband der Lagerhalter und Lagerhalterinnen Deutschlands, icke under året haft dylika utgifter. Det enda förbund bland diverse anställda, inom vilket understöd av detta slag under året utgått, är det fristående Allgemeiner deutscher Chorensänger-Verband.

Såsom direkt påverkat av strejker och lockouter torde det relativt höga understödet för arbetslöshet och i samband därmed även rese- och flyttningsunderstödet inom arbetarförbunden böra anses. Dessa understöd uppgingo nämligen tillsammans till 12·1 % av samtliga utgifter mot endast 4·8 % inom de anställdas förbund. Per medlem inom de förbund, där detta understöd utgått under året, motsvarar detta resp. 3·54 samt 0·54 Mark.

En annan utgiftspost, som man kunde förmoda vara påverkad av arbetskonflikterna, är förvaltningskostnaderna. Det visar sig dock, att dessa kostnader äro procentvis högre för tjänstemännens förbund än för arbetarförbunden, men däremot per medlen högre för de senare än för de förra. De personliga förvaltningskostnaderna, d. v. s. löner och arvoden, äro likaledes högre bland tjänstemännen, 1·64 Mark per medlem, än bland arbetarna, 0·43 Mark per medlem, ett förhållande, som till en del torde förklaras därav, att förvaltningsarbetet vid arbetskonflikter till stor del är oavlönat.

Samtliga understödsformer, utom de redan omnämnda, draga för tjänstemännen en kostnad av 3·57 Mark per medlem inom de förbund, där dessa understöd i någon form förekomma, men för arbetarna 5·11 Mark. Såsom av tabellen å sid. 1008, sista kolumnen, framgår, hava de sistnämnda nästan uteslutande inriktat sig på sjukhjälpsverksamhet, under det pensioner till efterlevande icke alls förekomma samt övriga understödsformer endast i mycket ringa utsträckning. För de anställda däremot utgör dödsfallsersättning i form av begravningshjälp och livförsäkring den relativt största av dessa utgiftsposter, därnäst sjukhjälp och efterlevandepensioner etc.

Platsförmedling utgör en uppgift av långt större betydelse för tjänstemännen än för arbetarna, vilkas förbund endast i sällsynta undantagsfall ägna sig åt denna verksamhet. Detsamma gäller även i huvudsak beträffande bildningssträvandena, ehuru medlemsprocenten för de förbund, vilka ägna sig häråt, är högre bland arbetarna än bland de anställda.

Nedanstående sammanställning utvisar samtliga förbundens inkomster och utgifter under år 1911 samt deras förmögenhet vid detta års slut. Att de här upptagna utgifterna ej uppgå till samma belopp, som enligt tabellen å sid. 1012, är beroende därpå, att en del mera självständiga ehuru anslutna understödsföreningars ekonomiska förhållanden icke här kommit i betraktande.

	Yrkesgrupper.					
	Köpmän.	Tekniker.	Byrå-personal.	Lantbruks-anställda.	Div. anställda.	Samtliga.
Inkomster år 1911:						
Mark	6 540 750	2 391 423	230 111	289 516	848 516	**10 300 208**
Mark per medlem	*11·96*	*18·26*	*11·00*	*13·16*	*12·96*	**13·10**
Utgifter år 1911:						
Mark	5 997 751	2 395 991	229 365	248 552	755 094	**4 626 753**
Mark per medlem	*10·96*	*18·29*	*10·93*	*11·30*	*11·53*	**12·24**
Förmögenhet den 31 dec. 1911:						
tillhörande förbundskassorna: Mark	3 909 989	4 520 470	99 999	1 535 086	899 267	**10 964 811**
tillhörande förbundskassorna: Mark per medlem	7·15	34·51	4·79	69·78	13·74	**18·94**
tillhörande understödskassorna: Mark	8 789 324	20 191	—	11 225	3 211 307	**12 032 047**
tillhörande understödskassorna: Mark per medlem	16·06	0·15	—	0·51	49·05	**15·80**
Summa: Mark	**12 699 313**	**4 540 661**	**99 999**	**1 546 311**	**9 110 574**	**22 996 858**
Summa: Mark per medlem	**23·21**	**34·69**	**4·79**	**70·29**	**69·79**	**29·24**

Av tabellen framgår, att tjänstemännens förbund vid slutet av år 1911 ägde en förmögenhet av nära 23 millioner Mark eller 29·24 Mark per medlem. Av detta belopp kommo nära 11 millioner Mark på förbundskassorna och 12 millioner Mark på understödskassorna.

(Forts.).

Förbundens verksamhetsgrenar samt därav föranledda utgifter år 1911.
(1 Mark = c:a 89 öre.)

Utgiftsposter och yrkesgrupper.	Antal förbund.	Medlems-procent.	Utgifter. Mark.	Mark per medlem.	Procent av samtliga utgifter.
Förbundsorgan och agitation:					
Köpmän	15	99·6	778 679	1·43	11·8
Tekniker	14	93·6	595 579	4·86	20·1
Byråpersonal	6	100·0	52 962	2·54	23·1
Lantbruksanställda	4	100·0	78 398	3·56	31·5
Div. anställda	6	100·0	158 461	2·42	21·0
Samtliga	45	98·6	1 664 079	2·14	15·4
Rättsskydd:					
Köpmän	11	89·8	77 953	0·16	1·2
Tekniker	13	94·1	55 790	0·45	1·9
Byråpersonal	4	92 0	1 322	0·07	0·6
Lantbruksanställda	2	85·1	801	0·04	0·3
Div. anställda	5	98·2	20 012	0·31	2·7
Samtliga	44	91·1	155 878	0·22	1·4
Platsförmedling:					
Köpmän	14	98·5	637 965	1·19	9·7
Tekniker	11	92·4	38 927	0·32	1·8
Byråpersonal	3	86·9	1 552	0·09	0·7
Lantbruksanställda	4	100·0	4 969	0·23	2 0
Div. anställda	3	69·5	6 738	0·15	0·9
Samtliga	35	94·6	690 151	0·93	6·4
Strejk- och konfliktunderstöd:					
Köpmän	1	2·8	4 238	0·27	—
Tekniker	4	81·5	87 741	0·82	3·0
Byråpersonal	1	31·6	275	0·04	0·1
Lantbruksanställda	—	—	—	—	—
Div. anställda	1	46·0	45	0·01	—
Samtliga	7	16·7	92 299	0·70	0·9
Arbetslöshetsunderstöd:					
Köpmän	13	96·6	396 230	0·75	6·0
Tekniker	9	87·2	107 701	0·94	3·6
Byråpersonal	4	89 6	10 013	0·54	4·4
Lantbruksanställda	1	89·7	1 040	0 06	0 4
Div. anställda	2	67·7	5 195	0·36	0·7
Samtliga	29	88·2	520 179	0·54	4·8
Understöd vid sjukdom:					
Köpmän	8	82·0	748 371	1·67	11·3
Tekniker	2	45·9	23 042	0·38	0·8
Byråpersonal	5	94·7	16 427	0·83	7·2
Lantbruksanställda	1	89·7	300	0·02	0·1
Div. anställda	2	67·7	5 195	0·36	0·7
Samtliga	18	71·3	793 335	1·41	7·3
Understöd vid invaliditet:					
Köpmän	7	57·9	53 861	0·17	0·8
Tekniker	3	47·4	269 200	4·33	9·1
Byråpersonal	—	—	—	—	—
Lantbruksanställda	3	93·6	26 989	1·27	10·9
Div. anställda	1	45·4	34 375	1·16	4·6
Samtliga	14	54·6	384 425	0·89	3·6

(Forts.) **Förbundens verksamhetsgrenar samt därav föranledda utgifter år 1911.**
(1 Mark = c:a 89 öre.)

Utgiftsposter och yrkesgrupper.	Antal förbund.	Medlems-procent.	Utgifter. Mark.	Mark per medlem.	Procent av samtliga utgifter.
Understöd vid dödsfall:					
Köpmän	9	82·6	40 878	0·09	0·6
Tekniker	10	92·9	804 668	6·61	27·0
Byråpersonal	5	64·1	5 550	0·42	2·4
Lantbruksanställda	3	95·8	7 150	0·34	2·9
Div. anställda	2	50·0	150	—	—
Samtliga	29	81·4	858 396	1·34	8·0
Understöd till efterlevande änkor och barn:					
Köpmän	8	82·3	179 486	0·40	2·7
Tekniker	3	47·4	223 655	3·60	7·5
Byråpersonal	2	24·6	370	0·07	0·2
Lantbruksanställda	3	95·9	21 044	0·99	8·5
Div. anställda	3	74·0	74 530	1·54	9·9
Samtliga	19	74·6	499 085	0·85	4·6
Tillfälligt understöd:					
Köpmän	12	95·8	64 381	0·12	1·0
Tekniker	9	47·1	35 925	0·58	1·2
Byråpersonal	4	92·2	13 971	0·73	6·1
Lantbruksanställda	3	96·3	914	0·04	0·4
Div. anställda	5	98·2	59 984	0·93	7·9
Samtliga	33	87·2	175 175	0·26	1·6
Bildningsändamål, bibliotek etc.:					
Köpmän	9	88·0	320 035	0·66	4·9
Tekniker	8	88·1	19 928	0·17	0·7
Byråpersonal	2	55·3	—	—	—
Lantbruksanställda	2	92·2	15 109	0·75	6·1
Div. anställda	—	—	—	—	—
Samtliga	21	79·9	355 072	0·56	3·3
Förvaltningskostnader:					
Köpmän	16	100·0	2 414 309	4·41	36·6
Tekniker	16	95·7	519 899	4·15	17·5
Byråpersonal	6	100·0	96 155	4·61	41·9
Lantbruksanställda	4	100·0	60 485	2·75	24·8
Div. anställda	6	100·0	275 382	4·21	36·5
Samtliga	48	99·2	3 366 230	4·31	31·2
Andra ändamål:					
Köpmän	12	80·8	878 002	1·99	13·3
Tekniker	15	58·7	186 890	3·75	6·3
Byråpersonal	6	100·0	30 768	1·47	13·4
Lantbruksanställda	3	96·3	31 353	1·48	12·6
Div. anställda	5	95·4	115 027	1·84	15·2
Samtliga	41	75·8	1 242 040	2·08	11·5
Summa utgifter:					
Köpmän	20	93·9	**6 594 388**	**12·05**	—
Tekniker	20	98·1	**2 968 945**	**22·66**	—
Byråpersonal	8	96·1	**229 365**	**10·99**	—
Lantbruksanställda	5	99·1	**248 552**	**11·30**	—
Div. anställda	9	87·4	**755 094**	**11·53**	—
Summa summarum	**62**	**92·2**	**10 796 344**	**13·73**	—

Tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet.

Verksamheten under år 1912.

Tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet har nyligen till Kungl. Maj:t avgivit berättelse över sin verksamhet under år 1912. Av denna berättelse meddelas här nedan ett sammandrag.

Råd och upplysningar.

Hela antalet till tillsynsmyndigheten under år 1912 ingångna skrivelser med begäran om råd och upplysningar — inbegripet framställningar om granskning av förslag till stadgar — har utgjort 790. Denna siffra ger dock endast en mycket ofullständig föreställning om den utsträckning, vari allmänheten för här angivna ändamål anlitat tillsynsmyndigheten.

Till förevarande kategori av framställningar böra nämligen hänföras även så gott som samtliga till tillsynsmyndigheten under år 1912 ingångna ansökningar om registrering enligt 1910 års lag. Icke blott i sådana fall, då dylik ansökning ingivits direkt utan föregående skriftväxling, utan även i de fall, då sjukkassas stadgar blivit på förhand granskade av tillsynsmyndigheten, har prövningen av ansökningshandlingarna ofta givit till resultat, att hinder mött för registreringens beviljande. Med tillkännagivande härav har tillsynsmyndigheten haft att upplysningsvis meddela de sökande kassorna de ändringar eller tillägg till ansökningshandlingarna, som krävts för vinnande av registrering.

Muntliga råd och upplysningar hava i mycket stor utsträckning lämnats allmänheten såväl per telefon som vid personliga besök å sjukkassebyrån. Särskilt har naturligtvis denna utväg anlitats av personer i Stockholm och dess närmaste omgivningar. Men även sjukkassor på mera avlägsna orter hava ganska ofta antingen per telefon eller genom ombud direkt å sjukkassebyrån begärt och erhållit önskade råd och upplysningar.

Under de tjänsteresor till skilda delar av landet, som under året företagits av i främsta rummet sjukkasseinspektören, men även av övriga tjänstemän å sjukkassebyrån, hava vidare lämnats råd och upplysningar rörande sjukkasseförhållandena i stor omfattning såväl genom offentliga föredrag som under personliga förfrågningar av och överläggningar med sjukkasserörelsens målsmän. Det kan slutligen förtjäna framhållas, att Sveriges Allmänna Sjukkasseförbunds organ, Svensk Sjukkassetidning, beredvilligt lämnats öppen för meddelanden från tillsynsmyndigheten. Nämnda myndighet har ock vid åtskilliga tillfällen begagnat sig härav och på denna väg sökt bringa viktigare meddelanden till sjukkassornas kännedom.

Registrering enligt nya sjukkasselagen.

Hela antalet sjukkassor, som under år 1912 i registreringshänseende skriftligen vänt sig till tillsynsmyndigheten, har utgjort i runt tal 300. Lägges härtill antalet av de sjukkassor, som vidtagit enahanda åtgärder under år 1911, finner man, att under dessa båda första år efter nya sjukkasselagens trädande i kraft sammanlagt omkring 1 200 eller nära hälften av samtliga vid 1910 års utgång enligt den äldre lagen registrerade sjukkassor förehaft till behandling frågan om anpassning efter den nya lagstiftningen.

Under år 1912 hava sammanlagt 330 sjukkassor hos tillsynsmyndigheten gjort ansökan om registrering enligt nya sjukkasselagen, vartill komma 113 sjukkassor, som framställt begäran om granskning av förslag till stadgar. Hela antalet kassor, för vilka registrering beviljats under år 1912, utgjorde 363 sjukkassor och en fortsättningskassa.

På grund av den starka tendens till koncentration och konsolidering inom den svenska sjukkasserörelsen, som glädjande nog framträtt efter den nya sjukkasselagstiftningens genomförande, omsluter emellertid 1912 års registrering i verkligheten ett betydligt större antal sjukkassor, än vad nyssnämnda siffror utvisa. Räknar man i stället efter det antal kassor, som existerat under den äldre lagstiftningen, motsvarar 1912 års registrering sammanlagt 479 eller omkring $^1/_6$ av samtliga vid 1910 års slut enligt 1891 års lag registrerade sjukkassor.

Under år 1912 registrerades inalles 36 sjukkassor, som bildats genom sammanslutning av två eller flera förut bestående kassor och med ändamål att under de ändrade förhållandena fortsätta dessa senares understödsverksamhet.

Sammanlagda antalet sjukkassor, som under de båda åren 1911 och 1912 registrerats enligt 1910 års lag, utgör 611 eller med frånräknande av fortsättningskassan 610. Räknar man emellertid efter antalet sjukkassor enligt den gamla lagen, finner man, att registreringen under dessa båda år kan anses omsluta inalles 867 sjukkassor, d. v. s. 35·7 % av hela antalet vid 1910 års slut enligt den äldre lagen existerande sjukkassor.

Med hänsyn till den ort, där styrelsen hade sitt säte, fördelade sig de under åren 1911 och 1912 registrerade sjukkassorna på följande sätt:

	Antal sjukkassor. 1911.	1912.
Stockholms stad	35	33
Stockholms län	8	10
Uppsala län	5	14
Södermanlands län	9	16
Östergötlands län	14	38
Jönköpings län	4	17
Kronobergs län	—	9
Kalmar län	8	15
Gottlands län	—	2
Blekinge län	7	6
Kristianstads län	17	25
Malmöhus län	58	70
Hallands län	5	8
Göteborgs och Bohus län	18	21
Älvsborgs län[1]	9	7
Skaraborgs län	2	9
Värmlands län	3	7
Örebro län	8	14
Västmanlands län	10	6
Kopparbergs län	4	14
Gävleborgs län	16	15
Västernorrlands län	4	5
Jämtlands län	1	1
Västerbottens län	2	1
Summa	**247**	**363**

Såsom i årsberättelsen för 1911 framhållits, hade tillsynsmyndigheten nämnda år i ett fall vägrat sjukkassa registrering av den grund, att kassans äldre stadgar för stadgeändring fordrade godkännande av viss institution, men sådant godkännande icke kunnat erhållas. Över detta beslut anförde kassan besvär, men fann Kungl. Maj:t ej skäl göra ändring i beslutet.

Även i ett fall under år 1912 har registrering vägrats sjukkassa av den anledning, att kassans medlemsantal ej uppgick till etthundra och kassan ej anfört sådana särskilda omständigheter, vilka jämlikt 4 § i sjukkasselagen må påkalla registrering av sjukkassa med lägre medlemsantal. Med anledning härav anhöll kassan hos Kungl. Maj:t att av nåd bliva registrerad, oaktat dess medlemsantal icke uppginge till etthundra; denna ansökan blev dock icke bifallen.

Medlemsantalet i de under år 1912 registrerade sjukkassorna torde hava uppgått till omkring 125 000 och följaktligen utgjort omkring 1/5 av det sammanlagda antalet medlemmar i samtliga sjukkassor i riket. Tillsammans torde medlemsantalet i de under de båda åren 1911 och 1912 enligt nya sjukkasselagen registrerade sjukkassorna uppgå till omkring 375 000.

Anvisningar jämlikt 24 och 93 §§ i sjukkasselagen.

Från sju kassor, därav från en sjukkassa i två särskilda fall, har under år 1912 hos tillsynsmyndigheten gjorts anmälan, som avses i 24 § 1:sta stycket i sjukkasselagen. I tre fall har i anmälan tillkännagivits, att styrelsen fann det nödvändigt att för täckande av bristen verkställa uttaxering bland medlemmarna. Från en kassa slutligen har anmälts, att kassan på grund av den stegrade sjukdomsfrekvensen beslutat nedsätta sjukhjälpen till hälften av den i stadgarna föreskrivna.

Med anledning av sistnämnda anmälan beslöt tillsynsmyndigheten meddela kassan anvisning dels jämlikt 93 § i sjukkasselagen att upphäva beslutet och för framtiden utbetala full sjukhjälp i överensstämmelse med stadgarna, dels jämlikt 24 § att i den ordning stadgarna föreskriva å medlemmarna uttaxera de felande beloppen. Jämväl i övriga fall, då anmälan enligt 24 § i sjukkasselagen gjorts, har tillsynsmyndigheten anvisat vederbörande kassor att genom uttaxering i enlighet med stadgarnas bestämmelser anskaffa erforderliga medel.

I fyra fall utom det ovan anförda har tillsynsmyndigheten under år 1912 meddelat sjukkassa anvisning jämlikt 93 § i sjukkasselagen. I ett av dessa fall föranleddes anvisningen därav, att sjukkassa fattat beslut om uttaxering, oaktat stadgarna icke innehöllo någon bestämmelse härom. I ett fall hade sjukkassa beslutat nedsätta den i stadgarna utfästa sjukhjälpen och i ett annat, att sjukhjälp icke skulle utgå för de tre första sjukdagarna. I samtliga fall innefattade anvisningen, att ifrågavarande beslut, såsom stridande mot ej mindre kassornas egna stadgar än även sjukkasselagen, skulle upphävas.

På grund av anmälan från en lokalavdelning av viss sjukkassa, att kassan uraktlåtit att till avdelningen utbetala förfallen sjukhjälp, och sedan kassan vitsordat riktigheten av den gjorda anmälan, har tillsynsmyndigheten slutligen meddelat sagda kassa anvisning att inom viss, angiven tid till lokalavdelningen utbetala det fordrade beloppet.

I samtliga ovan angivna fall har i enlighet med anvisningens innehåll till tillsynsmyndigheten inkommit bevis, att vederbörande kassa ställt sig anvisningen till efterrättelse.

Medgivande jämlikt 25 § i sjukkasselagen.

I ett fall under år 1912 har tillsynsmyndigheten jämlikt 25 § i sjukkasselagen på ansökan av sjukkassas styrelse medgivit, att i lagen föreskriven avsättning till fond må tillsvidare upphöra.

Frågor rörande sjukkasselagens tolkning och stadgarnas tillämpning.

Under år 1912 hava i åtskilliga fall enskilda sjukkassemedlemmar skriftligen vänt sig till tillsynsmyndigheten med förmälan, att sjukkassa i visst fall förfarit i strid mot

sjukkasselagens eller stadgarnas föreskrifter och anhållit, att tillsynsmyndighen måtte förhjälpa dem till deras rätt eller eljest vidtaga de åtgärder, som kunde finnas skäliga. Då det jämlikt 93 § i sjukkasselagen tillkommer tillsynsmyndigheten att övervaka, att sjukkassas verksamhet står i överensstämmelse med sjukkasselagen och kassans stadgar, har tillsynsmyndigheten ansett sig böra till prövning upptaga sådana anmälningar. Vid prövningen har det emellertid som regel visat sig, att anmälan icke kunnat föranleda till någon åtgärd. Över detta tillsynsmyndighetens beslut har i ett fall under år 1912 anförts besvär, men lärer målet, som rör sig om rätt för viss sjukkassemedlem att vinna inträde i högre sjukhjälpsklass, ännu icke hava varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Endast i ett fall under år 1912 har anmälan, som här avses, föranlett till ingripande från tillsynsmyndighetens sida. Sedan en sjukkassemedlem anmält, att styrelsen för viss, angiven sjukkassa avslagit en av honom gjord framställning att uppbära sjukhjälp av kassan, och då de för kassan gällande stadgar innehöllo förbehåll, att tvister, i förekommande fall, skulle hänskjutas till avgörande av skiljemän, meddelade tillsynsmyndigheten kassan anvisning att i och för tvistens avgörande tillämpa stadgarnas bestämmelser om skiljedom.

I detta sammanhang må slutligen framhållas, att tillsynsmyndigheten på grund av bestämmelse i vederbörande sjukkassas stadgar, att, då enighet angående valet av skiljeman icke kan vinnas, denna skall utses av tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet i riket, i två fall under år 1912 haft att utse sådan skiljeman.

Statsbidrag åt sjukkassor.

Under år 1912 har statsbidrag enligt de grunder, som genom nådiga kungörelsen den 4 juli 1910 fastställts att gälla för sjukkassa, som registrerats enligt nya sjukkasselagen, av tillsynsmyndigheten utbetalts till 316 kassor, därav en fortsättningskassa, med ett sammanlagt belopp av kr. 520 072·18.

Fördelade efter statsbidragets storlek grupperade sig dessa kassor på följande sätt:

	Antal sjukkassor.	Belopp kr.
Intill 500 kr.	192	49 755·43
Från 500— 1 000 kr.	56	38 925·57
» 1 000— 2 000 »	35	48 575·05
» 2 000— 5 000 »	20	66 919·10
» 5 000— 10 000 »	5	32 416·04
» 10 000— 20 000 »	2	24 599·86
» 20 000— 50 000 »	5	182 704·38
» 75 000—100 000 »	1	76 177·25
Summa	**316**	**520 072·18**

I nio fall har tillsynsmyndigheten under år 1912 meddelat avslag å ansökan om statsbidrag av anledning, att vederbörande kassor tidigare under samma år och före registreringen enligt 1910 års lag uppburit statsbidrag enligt de grunder, vilka jämlikt nådiga kungörelsen den 4 juli 1910 skola tillämpas ifråga om sjukkassa, som är registrerad enligt lagen den 30 oktober 1891. I fyra andra fall kunde ansökan om statsbidrag icke beviljas på den grund, att beloppet av den kontanta sjukhjälp vederbörande sjukkassa meddelat under år 1911, varunder densamma varit registrerad enligt 1891 års lag, icke uppgått till 90 öre per dag. Slutligen grundade sig tillsynsmyndighetens avslag i ytterligare ett fall därpå, att vederbörande sjukkassa icke trots registreringen under någon del av år 1911 tillämpat sina nya stadgar.

En av de sjukkassor, som under år 1911 utbetalt sjukhjälp med lägre belopp än 90 öre per dag, ingick efter avslaget å ansökan om statsbidrag till Kungl. Maj:t med un-

derdånig ansökan, att Kungl. Maj:t måtte av nåd förklara kassan berättigad att uppbära statsbidrag. Genom beslut den 1 augusti 1913 har Kungl. Maj:t avslagit den gjorda framställningen.

Till sist må antecknas, att redogörelsen upptar en nominativ förteckning över de under år 1912 registrerade kassorna, med angivande av varje kassas registreringsnummer, firma, ort, där styrelsen har sitt säte, samt registreringsdag.

Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse

angående anställande av kommissionär hos socialstyrelsen;

given Stockholms slott den 14 november 1913.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med anledning av en utav Vår socialstyrelse gjord underdånig framställning, denna dag funnit gott stadga, att hos socialstyrelsen skall vara förordnad en kommissionär att under tjänstemannaansvar tillhandagå allmänheten med handlingars ingivande och uttagande med mera på sätt i 1 § av nådiga kungörelsen angående anställande av kommissionärer hos stadsdepartement och vissa ämbetsverk med flera myndigheter den 28 maj 1886 finnes föreskrivet; skolande jämväl i övrigt bestämmelserna i nämnda kungörelse i avseende å kommissionär hos socialstyrelsen lända till efterrättelse.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 14 november 1913.

GUSTAF.

(L. S.)

(Civildepartementet.) AXEL SCHOTTE.

Kungl. Maj:ts nådiga instruktion

för pensionsnämnderna;

given Stockholms slott den 21 november 1913.

§ 1.

Pensionsnämnd har, förutom att i allmänhet inom pensionsdistriktet övervaka efterlevnaden av lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913, att vid behandling av ärenden rörande pension förfara på sätt i 30 § av nämnda lag angives samt att i övrigt ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i sagda lag och de föreskrifter, som här nedan eller eljest varda av Konungen meddelade.

§ 2.

I avseende å övervakandet i allmänhet av pensionsförsäkringslagens efterlevnad åligger inom varje pensionsdistrikt pensionsnämnd, dess ordförande och ledamöter:

a) att bidraga till spridande av kännedom om pensionsförsäkringslagens bestämmelser, särskilt i vad de avse villkoren för erhållande av pension samt påföljden av att icke erlägga stadgade pensionsavgifter;

b) att hava sin uppmärksamhet riktad på, att personer, som äro berättigade till pension, må erhålla dylik till vederbörligt belopp, och att pensionstagare förhjälpas till ökning av pensionen, där omständigheterna därtill föranleda, ävensom att, för den händelse minskning eller indragning, av pension bör ifrågakomma, tillse, att i anledning därav erforderliga åtgärder vidtagas;

c) att beredvilligt tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar i frågor rörande pension och pensionsavgifter samt att kostnadsfritt och utan dröjsmål efter därom framställd begäran förhjälpa pensionssökande till erhållande av formulär för ansökning och biträda vid sådant formulärs ifyllande;

d) att, innan beslut av nämnden fattas i anledning av ansökning om pension, söka förskaffa sig så' noggrann kännedom som möjligt om de förhållanden, vilka äro av vikt för bedömande av sökandens rätt till pension; samt

e) att söka verka för åtgärders vidtagande ej mindre till förebyggande av nedsättning eller förlust av arbetsförmågan än även, vid redan inträdd dylik nedsättning eller förlust, till arbetsförmågans höjande eller återställande.

§ 3.

Det åligger pensionsnämnd att tillhandagå pensionsstyrelsen med de upplysningar, som styrelsen för bedömande av pensionsansökningar anser erforderliga.

§ 4.

Pensionsnämnds sammanträden böra såvitt möjligt utsättas till sådana tider, att vederbörande av pensionsstyrelsen jämlikt 27 § pensionsförsäkringslagen förordnade ombud må kunna närvara vid alla pensionsnämndssammanträden inom ombudets distrikt.

§ 5.

Förutom de av pensionsstyrelsen och landstinget jämlikt 27 § pensionsförsäkringslagen förordnade ombud äga styrelsens ledamöter samt de av Kungl. Maj:t förordnade sakkunniga hos styrelsen ävensom andra personer, som av styrelsen därtill bemyndigas, närvara vid pensionsnämnds sammanträden och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Därjämte är envar pensionssökande eller den hans talan förer berättigad att företräda inför nämnden för att meddela upplysningar rörande ansökning, och må nämnden icke utan åberopande av giltigt skäl förvägra dylik person företräde.

§ 6.

Om pensionsnämnds beslut i anledning av pensionsansökning åligger det nämndens ordförande att meddela pensionsstyrelsen underrättelse enligt härför avsett formulär.

§ 7.

Pensionsnämnds ordförande skall årligen före januari månads utgång, i enlighet med de närmare anvisningar pensionsstyrelsen meddelar, utse vissa personer, vilka var för sig äga befogenhet att avgiva sådant intyg om pensionstagares identitet, som må erfordras för utfående å postanstalt av till betalning förfallet pensionsbelopp. Förteckning över dessa personer skall årligen inom ovannämnda tid genom ordförandens försorg tillställas inom pensionsdistriktet belägna postanstalter.

§ 8.

De upplysningar, som det jämlikt 14 § andra stycket pensionsförsäkringslagen tillkommer pensionsnämnd att meddela vederbörande taxeringsnämnd, skola efter därom av taxeringsnämndens ordförande framställd begäran genom ordförandens i pensionsnämnden försorg i så god tid tillställas taxeringsnämnden, att dennas arbete härigenom icke fördröjes.

§ 9.

Kungörelse angående det eller de ställen, å vilka nämndens beslut komma att jämlikt 26 § pensionsförsäkringslagen anslås, skall uppläsas i kommunens kyrkor och därjämte anslås å de platser inom pensionsdistriktet, varest allmänna kungörelser pläga offentliggöras, samt jämväl såvitt möjligt införas i ortstidningar.

Å anslag, som i 26 § nämnda lag avses, skall alltid antecknas dagen, då anslaget gjordes.

§ 10.

Enskild sakägare, som jämlikt 28 § pensionsförsäkringslagen äger överklaga pensionsnämnds beslut, är berättigad att själv eller genom ställföreträdare få del samt taga avskrifter av pensionsnämndens protokoll och övriga handlingar, som angå beslutet, och att kostnadsfritt få avskrifternas riktighet av ordföranden bestyrkt.

Enahanda rätt tillkommer vederbörande kommun ävensom pensionsstyrelsens och landstingets *ombud beträffande samtliga pensionsnämndens handlingar.*

§ 11.

Då besvär över pensionsnämnds beslut inkommit till nämndens ordförande, är denne skyldig att häröver på klagandens begäran kostnadsfritt meddela bevis ävensom att å besvärshandlingen anteckna dag, månad och år, då besvären inkommit.

§ 12.

Ordförande i pensionsnämnd, som erhåller kännedom om att inom pensionsdistriktet bosatt pensionstagare avlidit, är skyldig att därom ofördröjligen underrätta pensionsstyrelsen och därvid angiva dagen för dödsfallet samt såvitt möjligt översända den avlidnes pensionsbrev eller i allt fall uppgiva dess nummer.

§ 13.

Då, jämlikt 16 § första stycket pensionsförsäkringslagen, till pensionsstyrelsen ställda besvär över taxeringsnämnds beslut inkommit till pensionsnämnd, skall pensionsnämnden över besvären avgiva yttrande, varefter handlingarna i ärendet av dess ordförande så snart ske kan insändas till pensionsstyrelsen.

§ 14.

Vad ovan i denna instruktion stadgats rörande pension gäller i tillämpliga delar jämväl beträffande understöd enligt pensionsförsäkringslagen samt ökning, minskning eller indragning av pension eller understöd.

§ 15.

Det åligger pensionsnämnd att, i enlighet med de angående försäkring för beredande av pension på grund av frivilliga avgifter meddelade bestämmelser, handlägga jämväl ärenden angående ansökning om dylik pension; och bör pensionsnämnd låta sig angeläget vara att sprida kännedom om villkoren för erhållande av sådan pension samt de fördelar, som äro med densamma förbundna.

Denna instruktion skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1914.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 21 november 1913.

GUSTAF.

(L. S.)

(Civildepartementet.) AXEL SCHOTTE.

Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse

angående försäkring för beredande av pension på grund av frivilliga avgifter jämlikt 34 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913;

given Stockholms slott den 28 november 1913.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, i anledning av vad i 34 § av lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 föreskrivits angående försäkring genom erläggande av frivilliga avgifter, funnit gott förordna som följer:

§ 1.

Den i 34 § av lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 omförmälda, på frivilliga avgifter grundade försäkring omhänderhaves av pensionsstyrelsen, dock att inkasseringen av avgifter ombesörjes av postsparbanken genom postanstalterna på sätt nedan sägs.

§ 2.

Mom. 1. För vinnande av delaktighet i försäkringen göres anmälan å någon av postanstalterna i riket enligt formulär, som tillhandahålles å postanstalten.

Mom. 2. Inbetalning av avgift kan äga rum vid varje postanstalt i riket. Vid första inbetalningen av avgift utlämnas genom vederbörande postanstalt en försäkringsbok utfärdad för den person, till förmån för vilken inbetalningen sker. I försäkringsboken antecknas och kvitteras varje inbetalning medelst anbringande av en eller flera tryckta kvittenskuponger till ett mot inbetalningen svarande belopp, därvid varje kupong förses med posttjänstemannens namnteckning och avtryck av postanstaltens datumstämpel.

För en och samma persons räkning må inbetalning ej verkställas å mer än en försäkringsbok.

Mom. 3. Försäkringsbok samt formulär och blanketter rörande försäkringen, vilka tillhandahållas genom postanstalt, utlämnas avgiftsfritt.

För biträde med blanketters ifyllande eller annat biträde rörande försäkringen, som av posttjänsteman lämnas, må ersättning ej uppbäras.

Mom. 4. En gång varje år före maj månads utgång bör försäkringsbok å postanstalt mot kvitto avlämnas för att genom postanstaltens försorg insändas till postsparbankens centralförvaltning, som ombesörjer försäkringsbokens granskning, varefter densamma genom vederbörande postanstalt i utbyte mot omförmälda kvitto till ägaren återställes. Varder försäkringsbok under den tid, som ovan sägs, ej inlämnad å postanstalt, och yppar sig sedermera skiljaktighet mellan försäkringsbok och postsparbankens räkenskaper, skola i fråga om ägarens tillgodohavande räkenskaperna äga vitsord, där ej någon omständighet förekommer, som förringar deras trovärdighet.

§ 3.

Har för någon under ett kalenderår inbetalts avgifter till sammanlagt högre belopp än som enligt lagen om allmän pensionsförsäkring är tillåtet, anses överskjutande beloppet, därest icke framställning om dess återfående göres före kalenderårets utgång eller eljest hinder möter, såsom inbetalning verkställd den 1 januari nästföljande år.

Befinnes avgift vara inbetald för någon, som, då inbetalningen gjordes, icke var berättigad erhålla försäkring genom erläggande av frivilliga avgifter, må sålunda erlagd avgift, dock utan ränta, efter därom hos pensionsstyrelsen gjord framställning, återbekommas av den, för vars räkning inbetalningen skett.

§ 4.

Går försäkringsbok förlorad, må anmälan därom ske å postanstalt med uppgift om möjligt å den förkomna försäkringsbokens nummer ävensom å den postanstalt, genom vilken ny försäkringsbok önskas utlämnad.

Har sådan anmälan skett, skall försäkringsboken på den försäkrades bekostnad tre gånger i allmänna tidningarna efterlysas.

Sedan trettio dagar efter sista efterlysningen förflutit, utlämnas ny försäkringsbok, under förutsättning att till postanstalten inbetalas efterlysningskostnaden.

§ 5.

Ansökning rörande pension göres hos pensionsnämnden i det pensionsdistrikt, där sökanden senast blivit mantalsskriven.

Vid ansökningen, som avfattas enligt fastställt formulär, skola fogas prästbevis angående sökandens ålder samt för sökanden utfärdad försäkringsbok.

§ 6.

I övrigt gälla i avseende å denna försäkring i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring.

§ 7.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad ovan stadgats, må erfordras med avseende å denna försäkring, beslutas av pensionsstyrelsen, eller där de skola lända till efterrättelse i fråga om försäkringsgöromålens handläggning å postanstalt, av pensionsstyrelsen och styrelsen för postsparbanken gemensamt.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1914.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 28 november 1913.

GUSTAF.

(L. S.)

(Civildepartementet.) AXEL SCHOTTE.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

64. Under arbete å ett varv inträffade vid en lyftkran ett olycksfall med dödlig utgång. Tvänne plåtar, en större, vägande 100 kg., och en mindre, vägande 40 kg., voro upphängda i kranen på så sätt, att kettingkroken fästs i öglan till en shackel, som medelst en skruv höll plåtarna fastklämda. Under firningen kommo plåtarna i svängning, varvid den mindre råkade med underkanten haka upp sig å en bräda, under det firningen fortsatte ett ögonblick. Emedan kranskötaren på grund av kranens konstruktion icke hade fri överblick över arbetsområdet, användes en särskild signalman, i detta fall en 16-årig pojke, som endast sysselsatts på denna post en veckas tid och således var relativt ovan. Ifrågavarande signalman varskodde, då han uppfattade faran, kranskötaren att stoppa firningen, när plåten hängde upp sig, men under den korta tid, som åtgick härtill, hann den större plåten bända upp shackeln och föll därefter ned på en i samma ögonblick passerande arbetare, som av plåten erhöll så svåra skador i huvudet, att han avled efter 6 dagar. Yrkesinspektören påpekade nödvändigheten av att till signalman använda endast yrkeskunniga arbetare.

65. En arbetare vid ett husbygge nedstörtade från takåsen, då han var sysselsatt med att jämte några kamrater nedfira en hisspira. Ett för firningen avsett block var fäst i nocken till en av bärstolarna och ett annat block satt å hisspirans övre ända, under det att spiran med sin nedre del vilade mot en å skenor flyttbar vagn. Bärstolarna voro belastade med c:a 20 sparrar, men icke sinsemellan förbundna med annat än en enkel strävning, bestående av en 2·5 × 7-tums planka, fäst med ett par spikar, vadan det motstånd, bärstolarna kunde erbjuda mot en påkänning i sidled, var relativt ringa. Den bärstol, i vilket blocket var fäst, fick nu genom spirans nedfirning en alltför stor sidopåkänning med den påföljd att strävningsplankan brast och takstolen jämte sparrar m. m. nedföll till marken, meddragande den förolyckade, som under nedfirningen stod å hanbjälken till ovannämnda bärstol. Döden inträdde ögonblickligen. Olycksfallet syntes tyda på att arbetarna icke gått tillräckligt försiktigt tillväga, något som alltför ofta inträffar när arbetet, såsom nu var fallet, är satt på ackord.

66. Under arbete med lastning av en ångare skadades en 63-årig arbetare så svårt, att döden följde samma dag. Mellan ångaren och kajen låg en pråm, vilken förorsakade att kajkranens arm ej räckte ut över däcksluckan å ångaren, utan måste godset nedläggas å däcket för att sedan medelst fartygets vinsch föras ned i lastrummet. I varje omgång togos tre balar, lagda vid sidan av varandra. Då balarna, som vid »landningen» å däcket glidit något isär, skulle lyftas av vinschen, vickade en av de yttre balarna till, varför vinschmannen tillsades att fira varligt. Bommen och längan kommo dock i svängning så att längan stötte mot luckkarmen, varvid balarna började glida ur. De i lastrummet sysselsatta arbetarna varskoddes genom tillrop och hunno därigenom undan med undantag av den förolyckade, som på grund av sin ålder troligen ej uppfattade varningen tillräckligt snabbt, varför han träffades av en av de nedstörtande balarna med ovannämnda påföljd.

67. En arbetare, som jämte två kamrater var sysselsatt med att i ett skjul iordningställa tändpatroner för elektrisk undervattenssprängning, dödades därvid genom explosion av en patron. Vid provning av patronerna, som bestodo av vanliga dynamitpatroner, uti vilka insatts tändhattar för elektrisk tändning, användes en galvanometer, och som tvekan rådde, huruvida densamma tjänstgjorde, kopplade en av arbetarna polerna av ett ficklampsbatteri till polerna av galvanometern, som då gav utslag. Utan att tänka på faran kopplade den förolyckade batteriet till en tändpatron, som då exploderade. Olyckan får helt och hållet tillskrivas den förolyckades egen oförsiktighet. Yrkesinspektören meddelade anvisning, att färdiga tändpatroner ej finge provas, annat än då skotten voro färdiga att avlossas.

68. En maskinist vid en mekanisk verkstad skadade sig under arbete vid en cirkelsåg så svårt, att döden inträdde efter sex dagar. Olyckan inträffade under det han var sysselsatt med att såga några stöttor, vilket arbete dock icke ålåg honom, enär särskild person fanns anställd såsom sågare. Den förolyckade skulle med vänstra handen taga fram en träbit, som låg bakom klingan, varvid armen kom emot denna och omedelbart avsågades. Sågen hade enligt uppgift alltid varit försedd med skyddsanordningar, bestående av dels skydd ovan klingan, dels en klyvkniv bakom densamma.

69. Vid en vattenkraftanläggning skadades en bergsprängare av ett sprängskott så svårt, att han genast avled. 3 à 4 minuter innan skottet lossades, hade varningssignal givits, och den förolyckade avlägsnade sig jämte en kamrat till ett avstånd av över 100 m. från skjutplatsen. När skottet gick, flögo stenar omkring i luften, beroende på att sprickor i berget kommit skottet att verka på icke beräknat sätt. En sten, i storlek av ungefär två knutna händer, träffade därvid den förolyckade i tinningen och dödade honom på stället. Enligt vittnens utsago hade den förolyckade ställt sig på en olämplig plats, enär han icke hade fri utsikt därifrån och därför icke i tid kunde hinna undan kringkastade stenar.

70. En arbetare vid en mekanisk verkstad, för tillfället sysselsatt med lossning av timmerstockar ur en pråm, skadade sig därvid så svårt, att han senare avled. Den förolyckade hade, jämte tre kamrater, på lutande plankor ur den till hälften lossade prämen rullat upp en stock nära kajkanten, då den förolyckade halkade på en av stockarna i prämen och föll, varvid han slog huvudet i en stock. Han reste sig dock och fortsatte arbetet, men segnade efter en stund sakta ned, dock utan att slå sig. Efter att hava transporterats till sjukhuset, avled han senare på dagen. Enligt läkarundersökningen var dödsorsaken hjärnblödning, och av vittnen uppgavs att den förolyckade redan två år tidigare haft ett lindrigt anfall av denna sjukdom med påföljd, att rörelseförmågan i ena armen och benet något inskränkts.

71. En arbetare, som under sysselsättning vid en järnhytta skulle sota rörledningen från en värmeapparat, blev därvid kvävd av utströmmande gaser. Gasledningen låg tämligen undangömd och svåråtkomlig bakom värmeapparaten och sotningen skulle av den förolyckade verkställas innan gasen släpptes på. Han hade dock icke därom varskott sin kamrat, som låg nere i hyttan och sov. När en av kamraterna på hyttkransen ringde för att få besked om han finge släppa på gasen, fick han först vid 3:e ringningen svar från den uppvaknande kamraten i hyttan att det ej mötte några hinder. Den senare erinrade sig icke genast den med sotning sysselsatte, men sprang sedan fram till värmeapparatens kant och fick då se denne liggande bredvid den öppna sotluckan, ur vilken en låga slog fram. Han var då redan kvävd och dessutom illa bränd. Yrkesinspektören fann det primitiva signalsystemet användbart under förutsättning att signalernas betydelse kungjordes genom anslag och bestämde dessutom om förbud för arbetarna att nedgå till gasledningen och sota utan följeslagare.

72. Vid ett sågverk skulle tvänne arbetare fästa en pressenning över en mellan maskinhuset och det c:a 2 m. därifrån liggande såghuset nyuppsatt axel. För detta ändamål skulle en av arbetarna spika upp en klots på väggen och betjänade sig därvid av en stege. Uppkommen på den tredje stegpinnen synes han antingen ha förlorat jämvikten och fallit eller ock med rocken fastnat i en kopplingsmuff, sittande på en roterande axel, som var belägen på 1·72 m. höjd och 1·63 m. avstånd från den vägg, mot vilken stegen var lutad. Rocken lindade upp sig på axeln, som roterade med en hastighet av 170 varv per minut, varvid kroppen följde med och slets itu genom slag mot en spåntrumma, som var framdragen på ett avstånd av 0·9 m. från den roterande axeln. Döden följde omedelbart. Yrkesinspektören har med anledning av det inträffade ålagt arbetsledningen att fullständigt inkläda de båda axlarna jämte kopplingsmuffar.

Arbetsinställelser (strejker och lockouter) i Sverige år 1913.

(Preliminär redogörelse.)

Andra och tredje kvartalen.

Av *under 1913 års andra och tredje kvartal påbörjade* arbetsinställelser redovisas här nedan 81, vilka, enligt nu tillgängliga uppgifter, direkt berörde inalles 131 arbetsgivare och 7 344 arbetare. Av konflikterna började 8 i april, 21 i maj, 15 i juni, 17 i juli, 10 i augusti och 10 i september.

I vad mån olika *näringsgrupper* berördes av de under kvartalet påbörjade arbetsinställelserna framgår av följande översikt:

Näringsgrupp.	Antal konflikter.	Antal berörda arbetsgivare.	Antal berörda arbetare.
Jordbruk	4	4	167
Gruvdrift	3	3	58
Annan brytnings- och upptagningsindustri	2	2	16
Närings- och njutningsämnesindustri	6	9	148
Beklädnadsindustri	2	2	29
Textilindustri	1	1	23
Trävaruindustri	19	24	3 295
Trämasse- och pappersindustri	6	6	943
Malmförädlingsindustri	2	2	90
Metallindustri	1	5	20
Maskin- o. skeppsbyggnadsindustri	3	3	264
Jord- och stenindustri	8	9	148
Kemisk-teknisk industri	1	1	26
Byggnadsverksamhet	18	55	1 066
Allmänna arbeten	1	1	530
Landtransport	4	4	521
Summa	**81**	**131**	**7 344**

Till sin *karaktär* voro samtliga arbetsinställelser med ett undantag strejker.

Antalet under andra och tredje kvartalen *förlorade arbetsdagar* till följd av konflikter, påbörjade under samma kvartal, utgjorde såvitt känt c:a 158 850. Härav beräknas nära en tredjedel, c:a 50 000 dagar, hava gått förlorade i samband med konflikten vid Untrans kraftstationsbyggnad. Vid 4 arbetsinställelser har någon beräkning av antalet förlorade dagar ej kunnat verkställas.

Arbetsgivarna voro i 46 fall *organiserade* och i 35 fall icke organiserade. Arbetarna tillhörde i 57 fall helt eller delvis facklig organisation; i 24 fall voro de däremot oorganiserade.

Arbetsinställelsernas *huvudorsaker* och *resultat* framgå av nedanstående sammanställning:

Huvudorsaker.	Resultat.				
	Arbetsgivarens villkor.	Arbetarnas fordringar.	Kompromiss.	Olösta konflikter.	Summa.
Löneförhöjning	14	13	22	3	**52**
Lönesänkning	—	2	—	1	**3**
Föreningsrätten	—	1	—	—	**1**
Kollektivt avtal	—	4	—	1	**5**
Andra organisationsspörsmål	—	—	1	—	**1**
Arbetstiden	1	2	—	—	**3**
Personliga förhållanden	—	2	1	—	**3**
Arbetares avskedande	1	1	—	—	**2**
Arbetets anordning	—	1	6	—	**7**
Åtgärder mot yrkesfara	—	1	—	—	**1**
Tolkning av avtal	1	—	—	—	**1**
Missförhållanden å marketenteri	—	—	2	—	**2**
Summa	**17**	**27**	**32**	**5**	**81**

Av de 5 konflikter, vilka betecknats som olösta, hava 4 slutat därmed, att de strejkande fått annan anställning och arbetsgivaren antagit nya arbetare; i det återstående fallet pågick arbetsinställelsen fortfarande i januari 1914.

Av samtliga arbetsinställelser hava, såsom av tablån framgår, $^2/_3$ framkallats av lönetvister. Härtill komma ytterligare en del arbetsinställelser, som i översikten redovisats under andra rubriker (kollektivt avtal, arbetstid, arbetets anordning, missförhållanden vid marketenteri), men där jämte den ursprungliga konfliktorsaken lönefrågan även spelat in. Arbetares avskedande har även i åtskilliga fall utöver de ovan angivna varit att anteckna som bidragande konfliktorsak.

Särskilt påfallande är det stora antalet arbetsinställelser, som avslutats i överensstämmelse med arbetarnas fordringar eller genom kompromiss, vilket, åtminstone då det gäller löneförhöjning, givetvis innebär en förändring av arbetsvillkoren till arbetarnas förmån. Förklaringen till detta för arbetarparten gynnsamma förhållande får tydligen sökas i den utpräglade högkonjunktur, som under våren och sommaren 1913 varit rådande inom nästan alla industrier, i följd varav arbetsgivarna ofta synas funnit med sin fördel mera förenligt att bifalla arbetarnas krav än att utsätta sig för en långvarig arbetsinställelse.

I 13 fall medverkade *statens förlikningsmän* vid konflikters biläggande.

Arbetsinställelserna, vilka samtliga hade *lokal karaktär*, fördelade sig på följande sätt å städer och landsbygd inom olika län:

	Städer.	Landsbygd.	Summa.		Städer.	Landsbygd.	Summa.
Stockholms stad . . .	3	—	3	Götcb. o. Bohus län . .	—	3	3
» län . .	1	3	4	Älvsborgs » . .	2	2	4
Uppsala » . .	—	6	6	Skaraborgs » . .	—	—	—
Södermanlands » . .	1	1	2	Värmlands » . .	1	2	3
Östergötlands » . .	4	2	6	Örebro » . .	—	2	2
Jönköpings » . .	1	—	1	Västmanlands » . .	—	3	3
Kronobergs » . .	1	1	2	Kopparbergs » . .	1	2	3
Kalmar » . .	—	3	3	Gävleborgs » . .	6	4	10
Gottlands » . .	1	—	1	Västernorrlands » . .	2	5	7
Blekinge » . .	1	—	1	Jämtlands » . .	1	1	2
Kristianstads » . .	—	2	2	Västerbottens » . .	—	—	—
Malmöhus » . .	6	3	9	Norrbottens » . .	—	2	2
Hallands » . .	2	—	2	Hela riket	34	47	81

För övrigt kan anmärkas, att, enligt de föreliggande uppgifterna, 36 arbetsinställelser föregingos av *förhandlingar* parterna emellan, under det att i 45 fall några dylika icke ägde rum.

Avtals- eller kontraktsbrott hava enligt endera eller båda parternas uppgift förekommit i ej mindre än 22 fall. Arbetsgivaren beskyller i 20 fall arbetarna för avtalsbrott, i regel bestående däruti, att arbetet nedlagts utan iakttagande av föreskriven förhandlingsordning eller personlig uppsägningstid. I ett fall angives avtalsbrottet hava bestått i, att arbetarna begärt nytt kollektivavtal, ehuru ett äldre avtal enligt arbetsgivarens förmenande fortfarande ägt gällande kraft. Arbetarna bestrida i detta fall liksom vid en annan konflikt, att de varit bundna av något avtal. I fyra fall uppgives den avtalsstridiga arbetsinställelsen hava igångsatts av oorganiserade arbetare, och i ett fall förklaras arbetsnedläggelsen vara en följd av en mot avtalet stridande åtgärd från arbetsgivarens sida. I ett av de två fall, där beskyllning för avtalsbrott endast föreligger från arbetarnas sida, erkänna dessa likaledes, att de genom sin arbetsinställelse själva gjort sig skyldiga till uraktlåtenhet att följa avtalet. Å andra sidan medger arbetsgivaren i ett fall, där uppgift från motparten saknas, att även hans egen representant missbrukat sin ställning gentemot arbetarna.

Vidkommande här redovisade, under 1913 års andra och tredje kvartal inträffade konflikter hava infordrade uppgifter inkommit från båda parterna i 52 fall, endast från arbetare i 10 fall samt endast från arbetsgivare i 17 fall. I 5 av sistnämnda fall föreligga emellertid därjämte uppgifter från magistrat eller kommunalnämndens ordförande och i 6 fall från Socialstyrelsens ombud. Rörande 2 konflikter är man uteslutande hänvisad till uppgifter från styrelsens ombud samt genom tidningspressen.

Arbetsinställelser (strejker och lockouter)

Andra

ag. = arbetsgivare. a = arbetare. omb. = K. Social-

Löpande årsnr.	1. Början.	2. Slut.	3. Varaktighet i dagar.	4. Karaktär.	5. Fack.	6. Ort.	7. Tvistepunkt.
18	1 april.	14 april.	14	Strejk.	Arbetare vid pianofabrik.	Stockholm.	Lönesänkning.
19	1 april.	27 maj.	57	Strejk.	Kakelfabriksarbetare.	Linköping.	Kollektivavtal.
20	1 april.	—	—	Strejk.	Arbetare vid grustag.	Tullinge (Stockh. l.).	Lönesänkning.
21	8 april.	31 juli.	115	Strejk.	Arbetare vid kraftstationsbyggnad.	Untra (Uppsala l.).	Mathållningens ordnande, löneförhöjning m. m.
22	23 april.	5 maj.	13	Strejk.	Arbetare vid vagnfabrik (minderåriga).	Falun.	Löneförhöjning.
23	24 april.	1 maj.	8	Strejk.	Sågverksarbetare.	Söderhamn.	Arbetares avskedande.
24	24 april.	—	—	Strejk.	Valsverksarbetare.	Kortfors (Örebro l.).	Löneförhöjning.
25	30 april.	10 jan. 1914.	256	Strejk.	Gruvarbetare.	Bispberg (Kopparb. l.)	Löneförhöjning.
26	1 maj.	12 maj.	12	Strejk.	Tunnbinderiarbetare.	Falkenberg m. fl. orter (Hall. län).	Löneförhöjning.
27	1 maj.	1 nov.	185	Lockout.	Glasbruksarbetare.	Östervik (Kronob. l.).	Löneförhöjning,
28	2 maj.	6 maj.	5	Strejk.	Jordbruksarbetare.	Gimo bruk (Uppsala l.).	Löneförhöjning.
29	4 maj.	17 maj.	14	Strejk.	Bleck- och plåtslagare.	Östersund.	Löneförhöjning.

i Sverige, påbörjade under år 1913.

kvartalet.

styrelsens ombud. k. ordf. = kommunalnämndens ordförande.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Löpande årsnr.
Känt högsta antal			Organiserade		Resultat.	Uppgifter föreligga från	Anmärkningar.	
direkt berörda arbetsgivare.	strejkande arbetare.	utestängda arbetare.	arbetsgivare.	arbetare.				
1	4	—	Ja.	Ja.	Förut gällande villkor.	a.		18
1	9	—	Nej.	Ja.	Ag. godkände gällande riksavtal.	a.		19
1	7	—	Nej.	Ja.	Nya arbetare antogos.	ag., a.	[20]) Arbetet återupptogs under juli månad.	20
1	383	—	Nej.	Delvis.	Kompromiss. Kollektivavtal upprättades.	ag., a.	[21]) Ag. var Stockholms stad. *Statens förlikningsman medlade.*	21
1	7	—	Ja.	Nej.	Ag:s villkor i huvudsak.	ag.	[22]) De vuxna arbetarna deltogo ej i arbetsinställelsen.	22
1	383	—	Ja.	Delvis.	De på grund av arbetsbrist avskedade a. återtogos tills vidare. Vid sammanträde mellan parternas organ. fastslogs, att brott mot föreningsrätten ej förelegat.	ag., a.	[23]) *Statens förlikningsman medlade.*	23
1	7	—	Nej.	Nej.	A. erhöllo anställning å annan ort.	ag., a.	[24]) Ag. anser, att konflikt ej förelegat. De nya a., som antogos i de strejkandes ställe, erhöllo enligt uppgift någon löneförhöjning	24
1	32	—	Ja.	Ja.	A. återgingo till arbetet, utan att avtal träffats.	a.	[25]) Ag. hade vid årsskiftet 1913—14 genomfört vissa löneförhöjningar, varigenom a:s krav delvis tillgodosetts.	25
6	14	—	Ja.	Ja.	Kompromiss i huvudsak enligt arbetarnas fordringar.	ag.		26
1	—	17	Nej.	Ja.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.		27
1	77	—	Nej.	Nej.	Ag:s villkor.	ag. k. ordf.	[29]) Arb. voro lagstadda.	28
5	20	—	Ja.	Ja.	Kompromiss.	ag., a. omb.	[30]) Enl. a:s uppfattning hade det inträffade avbrottet i arbetet ej karaktär av strejk.	29

Arbetsinställelser (strejker och lockouter)

Andra

ag. = arbetsgivare. a. = arbetare. omb. = K. Social-

Löpande årsnr.	1. Början.	2. Slut.	3. Varaktighet i dagar.	4. Karaktär.	5. Fack.	6. Ort.	7. Tvistepunkt.
30	5 maj.	19 maj.	15	Strejk.	Sågverksarbetare.	Skönvik (Västern. l.).	Arbetets ledning och fördelning.
31	6 maj.	24 maj.	19	Strejk.	Sågverksarbetare.	Sävenäs i (Göteb. l.).	Löneförhöjning.
32	13 maj.	27 maj.	15	Strejk.	Schaktningsarbetare.	Häverösund (Stockh. l.).	Löneförhöjning.
33	13 maj.	—	—	Strejk.	Tegelbruksarbetare.	Falkenberg.	Löneförhöjning.
34	15 maj.	26 maj.	12	Strejk.	Schaktningsarbetare.	Forsbacka (Gävleb. l.)	Löneförhöjning.
35	15 maj.	11 juni.	28	Strejk.	Bageriarbetare.	Visby.	Löneförhöjning.
36	16 maj.	19 maj.	4	Strejk.	Sågverksarbetare.	Söderhamn.	Arbetets anordning. Arbetares avskedande.
37	17 maj.	20 maj.	4	Strejk.	Tvålfabriksarbetare.	Krokslätt (Göteb. l.).	Löneförhöjning.
38	Circa 20 maj.	Circa 27 maj.	8	Strejk.	Gruvarbetare (minderåriga).	Rishöjdberg (Örebro l.).	Nedsättning av arbetstiden.
39	22 maj.	1 juni.	11	Strejk.	Arbetare vid sulfitfabrik.	Gävle.	Arbetets anordning. Löneförhöjning.
40	27 maj.	28 maj.	2	Strejk.	Hjälparbetare vid stenhuggeri.	Skäralid (Krist. l.).	Ny prislista; löneförhöjning.
41	27 maj.	28 maj.	2	Strejk.	Tegelbruksarbetare.	Bergsbrunna (Uppsala l.)	Löneförhöjning.
42	27 maj.	30 maj.	4	Strejk.	Schaktningsarbetare.	Nödinge (Älvsb. l.).	Löneförhöjning.

i Sverige, påbörjade under år 1913. (Forts.)

kvartalet.

styrelsens ombud. k. ordf. = kommunalnämndens ordförande.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Löpande årsnr.
Känt högsta antal			Organiserade		Resultat.	Uppgifter föreligga från	Anmärkningar.	
direkt berörda arbetsgivare.	strejkande arbetare.	utestängda arbetare.	arbetsgivare.	arbetare.				
1	554	—	Ja.	Delvis.	Kompromiss i huvudsak enligt ag:s villkor.	ag.	[30]) Tvisten gällde några arb:s vägran att utföra dem anvisat arbete, sedan förutv. *innehavare* av berörda platser på grund av avslagen löneförhöjning lämnat arbetet.	30
1	554	—	Ja.	Ja.	Kompromiss.	ag.	[31]) *Statens förlikningsman medlade.*	31
1	115	—	Ja.	Nej.	Kompromiss.	ag. k. ordf.	[32]) Ag. anser, att egentlig arbetsinställelse ej förelegat.	32
1	7	—	Nej.	Nej.	Nya arbetare antogs.	ag., magistrat.		33
1	7	—	Nej.	Nej.	Ag:s villkor.	ag., a.		34
2	5	—	Nej.	Ja.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.		35
1	190	—	Nej.	Delvis.	Tvistepunkterna hänskötos till förhandling inför statens förlikningsman, i överensstämmelse med gällande förhandlingsordning.	ag., a.	[33]) Tvisten gällde arb:s vägran att utföra dem ålagt övertidsarbete.	36
1	26	—	Nej.	Delvis.	Kompromiss.	ag., a.		37
1	6	—	Ja.	Nej.	Ag:s villkor.	k. ordf.		38
1	242	—	Ja.	Nej.	Kompromiss.	ag., a. omb.	[39]) Tvistefrågorna löstes genom förhandlingar efter arbetets upptagande.	39
2	44	—	Nej.	Ja.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.		40
1	20	—	Nej.	Nej.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.		41
1	32	—	Nej.	Nej.	Förhöjning av timlönen, oförändrade ackordspris.	ag., a.	[42]) Fackförening bildades under strejken.	42

Arbetsinställelser (strejker och lockouter)

Andra

ag. = arbetsgivare. a. = arbetare. omb. = K. Social-

Löpande årsnr.	1. Början.	2. Slut.	3. Varaktighet i dagar.	4. Karaktär.	5. Fack.	6. Ort.	7. Tvistepunkt.
43	28 maj.	31 maj.	4	Strejk.	Järnvägspersonal.	Borgholm-Böda.	Löneförhöjning.
44	29 maj.	9 juni.	11	Strejk.	Sågverksarbetare.	Seskarö (Norrb. l.).	Löneförhöjning.
45	31 maj.	2 juni.	3	Strejk.	Sågverksarbetare.	Bomhus, Gävle.	Löneförhöjning.
46	31 maj.	4 juni.	5	Strejk.	Sortererskor vid pappersbruk.	Trollhättan.	Löneförhöjning.
47	2 juni.	27 juli.	56	Strejk.	Sågverksarbetare.	Sparreholm (Söderm. l.).	Löneförhöjning.
48	3 juni.	4 juni.	1	Strejk.	Lastningsarbetare vid järnvägsstation.	Ockelbo (Gävleb. l.).	Löneförhöjning.
49	4 juni.	2 okt.	121	Strejk.	Sågverks- och tegelbruksarbetare.	Brännkyrka, Stockholm.	Löneförhöjning.
50	7 juni.	10 juni.	4	Strejk.	Tegelbruksarbetare.	Kiholm (Stockh. l.).	Löneförhöjning.
51	9 juni.	22 juli.	44	Strejk.	Byggnadsarbetare (grovarbetare).	Jönköping.	Kollektivavtal; löneförhöjning.
52	10 juni.	11 juni.	2	Strejk.	Kvinnliga arbetare vid textilfabrik.	Norrköping.	Löneförhöjning.
53	11 juni.	30 juni.	20	Strejk.	Pappersbruksarbetare.	Mölndal. (Göteb. l.).	Löneförhöjning.
54	14 juni.	21 juni.	8	Strejk.	Byggnadsarbetare (trä- och grovarb.)	Ludvika (Kopparb. l.).	Löneförhöjning.
55	16 juni.	18 juni.	3	Strejk.	Byggnadsarbetare.	Malmö.	Begäran om skriftligt avtal; arbetares avskedande.

i Sverige, påbörjade under år 1913. (Forts.)

kvartalet.

styrelsens ombud. k. ordf. = kommunalnämndens ordförande.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Löpande årsnr.
Känt högsta antal			Organiserade		Resultat.	Uppgifter föreligga från	Anmärkningar.	
direkt berörda arbetsgivare.	strejkande arbetare.	utestängda arbetare.	arbetsgivare.	arbetare.				
1	14	—	Nej.	Ja.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.		43
1	321	—	Nej.	Delvis.	Arbetarnas fordringar beviljades i huvudsak.	ag., a.	[44]) 25 a. indirekt berörda.	44
1	124	—	Ja.	Delvis.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.	[45]) Arbetsinställelsen omfattade ursprungligen 44 minderåriga a., varjämte enl. ag:s uppgift 80 stapelläggare gjorde sympatistrejk. 390 a. indirekt berörda.	45
1	9	—	Ja.	Nej.	Kompromiss.	ag., a.		46
1	131	—	Ja.	Ja.	Kompromiss.	ag., a.	[47]) *Statens förlikningsman medlade.*	47
1	10	—	Ja.	Nej.	Ag:s villkor i huvudsak.	ag. omb.	[48]) Ag. ställde i utsikt införande av premier.	48
1	140	—	Nej.	Delvis.	Kompromiss.	ag., a.	[49]) *Statens förlikningsman medlade.*	49
1	35	—	Nej.	Delvis.	Arbetarnas fordringar beviljades.	a.		50
4	67	—	Ja.	Ja.	Kompromiss. Tvistefrågorna hänskötos till skiljenämnd, som fastställde kollektivavtal.	ag., a.	[51]) *Statens förlikningsman medlade.* Arb. anslöto sig under konflikten till vederbörande fackförbund. 30 murare indirekt berörda.	51
1	23	—	Ja.	Nej.	Ag:s villkor.	ag., a.	[52]) Ag. hade redan före strejken erbjudit en förhöjning med 1 kr. per vecka (mot fordrade 2 kr.).	52
1	536	—	Ja.	Flertalet.	Kompromiss, i huvudsak enligt arbetarnas fordringar.	ag., a.	[53]) *Statens förlikningsman medlade.*	53
10	c:a 200	—	Nej.	Delvis.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.	[54]) En del murare och målare indirekt berörda.	54
1	—	—	Nej.	Nej.	Arbetarnas fordringar beviljades.	—	[55]) Uppgifter föreligga endast genom tidningspressen.	55

Arbetsinställelser (strejker och lockouter)

***Andra* och**

ag. = arbetsgivare. a. = arbetare. omb. = K. Social-

Löpande årsnr.	1. Början.	2. Slut.	3. Varaktighet i dagar.	4. Karaktär.	5. Fack.	6. Ort.	7. Tvistepunkt.
56	17 juni.	17 juni.	1	Strejk.	Timmerrullare vid sulfitfabrik,	Vivstavarv (Västern. l.).	Nedsättning av ackordspriset och förlängd arbetstid.
57	20 juni.	27 juni.	8	Strejk.	Brädgårdsarbetare (minderåriga).	Skutskär (Uppsala l.).	Löneförhöjning.
58	25 juni.	21 aug.	58	Strejk.	Arbetare vid stensliperi.	Karlshamn	Begäran om kollektivavtal.
59	28 juni.	3 juli.	6	Strejk.	Arbetare vid fanérfabrik.	Limhamn.	Begäran om kollektivavtal.
60	29 juni.	23 juli.	25	Strejk.	Arbetare vid träsliperi.	Torpshammar (Västern. l.).	Arbetets anordning (ag:s rätt att under vissa förhållanden reducera den normal arbetsstyrkan).
61	30 juni.	7 sept.	70	Strejk.	Arbetare vid träsliperi.	Rottneros (Värml. l.).	
62	1 juli.	16 aug.	47	Strejk.	Byggnadsträarbetare.	Stockholm.	Nytt kollektivavtal med löneförhöjning.
63	3 juli.	16 juli.	14	Strejk.	Tobaksarbetare.	Norrköping.	Arbetets anordning; arbetares avskedande.
64	7 juli.	10 juli.	4	Strejk.	Målare.	Örnsköldsvik.	Löneförhöjning.
65	8 juli.	12 juli.	5	Strejk.	Arbetare vid brobyggnad.	Åby (Österg. l.).	Löneförhöjning.

i Sverige, påbörjade under år 1913. (Forts.)

***tredje* kvartalen.**

styrelsens ombud. k. ordf. = kommunalnämndens ordförande.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Löpande årsnr.
Känt högsta antal			Organiserade		Resultat.	Uppgifter föreligga från	Anmärkningar.	
direkt berörda arbetsgivare.	strejkande arbetare.	utestängda arbetare.	arbetsgivare.	arbetare.				
1	72	—	Ja.	Ja.	Förutvarande arbets- och lönevillkor bibehöllos.	ag., a	[56]) 8 a. indirekt berörda.	56
1	28	—	Ja.	Nej.	Kompromiss.	ag.	[57]) 1 167 a. indirekt berörda.	57
1	7	—	Nej.	Ja.	Nytt avtal upprättades.	ag., a.	[58]) Ag. ansåg ett äldre avtal fortfarande gälla och avböjde därför förhandlingar om ett nytt, intill dess det förra blivit formligen uppsagt (3 mån.) eller frågan om dess giltighet avgjord av skiljenämnd.	58
1	7	—	Nej.	Ja.	Arbetarnas fordringar beviljades.	a.	[59]) Avtalet fastställdes genom förhandlingar efter arbetets återupptagande.	59
1	54	—	Ja.	Delvis.	Kompromiss.	ag., a.		60
1	30	—	Ja.	Ja.	Tvistepunkterna hänskötos till särskilda sakkunniga (enligt lagen om medling i arbetstvister).	ag., a.	[61]) *Statens förlikningsman medlade.* 14 a. indirekt berörda.	61
30	165	—	Ja.	Ja.	Arb. återgingo på förut gällande villkor.	ag., a.	[62]) De strejkande tillhörde en lokal organisation, som vägrat godkänna det mellan ag. och Sv. träarbetareförbundets gällande avtalet.	62
1	96	—	Ja.	Ja.	Arbetet återupptogs, sedan ett uppkommet missförstånd rättats.	ag., a.	[63]) 37 a. indirekt berörda.	63
2	14	—	Nej.	Nej.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.		64
1	40	—	Ja.	Delvis.	Förutvarande villkor.	ag., omb.		65

Arbetsinställelser (strejker och lockouter)

Tredje

ag. = arbetsgivare. a. = arbetare. omb. = K. Social-

Löpande årsnr.	1. Början.	2. Slut.	3. Varaktighet i dagar.	4. Karaktär.	5. Fack.	6. Ort.	7. Tvistepunkt.
66	8 juli	15 juli.	8	Strejk.	Arbetare vid hyvleri (minderåriga).	Skutskär (Uppsala l.).	Löneförhöjning.
67	9 juli.	11 juli.	3	Strejk.	Stuveriarbetare.	Gävle.	Tolkning av avtal (ackordsprislista).
68	9 juli.	14 juli.	6	Strejk.	Jordbruksarbetare.	St. Herrestad (Malmöh. l.).	Löneförhöjning.
69	9 juli.	14 juli.	6	Strejk.	Arbetare vid stenbrott.	Ånimskog (Älvsb. l.).	Löneförhöjning.
70	14 juli.	14 sept.	63	Strejk.	Beton- och träarbetare.	Dejefors (Värml. l.).	Löneförhöjning.
71	15 juli.	19 juli.	5	Strejk.	Sågverksarbetare.	Söråker (Västern. l.).	Löneförhöjning.
72	15 juli.	18 juli.	4	Strejk.	Lossningsarbetare.	Höganäs (Malmöh. l.).	Löneförhöjning.
73	16 juli.	28 aug.	44	Strejk.	Målare.	Sundsvall.	Löneförhöjning.
74	19 juli.	11 sept.	55	Strejk.	Arbetare vid makaronfabrik.	Åby (Österg. l.).	Anordning för kontroll av arbetstiden.
75	22 juli.	23 aug.	33	Strejk.	Kanalbyggnadsarbetare.	Trollhättan.	Löneförhöjning.
76	25 juli.	27 juli.	3	Strejk.	Jordbruksarbetare.	Åsby gård, Eskilstuna.	Begäran om förmannens avskedande.
77	25 juli.	29 juli.	5	Strejk.	Tegelbruksarbetare.	Skutskär (Uppsala l.).	Löneförhöjning.
78	25 juli.	1 aug.	8	Strejk.	Stapelläggare vid sågverk.	Gustavsberg (Västern. l.).	Löneförhöjning.

i Sverige, påbörjade under år 1913. (Forts.)

kvartalet.

styrelsens ombud. k. ordf. = kommunalnämndens ordförande.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Löpande årsnr.
Känt högsta antal			Organiserade		Resultat.	Uppgifter föreligga från	Anmärkningar.	
direkt berörda arbetsgivare.	strejkande arbetare.	utestängda arbetare.	arbetsgivare.	arbetare.				
1	44	—	Ja.	Nej.	Kompromiss.	ag., k. ordf.		66
1	445	—	Ja.	Ja.	Ag:s villkor.	ag., omb.	[67]) *Statens förlikningsman medlade.* Tvistefrågan löstes genom skiljenämnd.	67
1	10	—	Ja.	Delvis.	Ag:s villkor.	ag., a.	[68]) Ag. hade före konflikten utlovat en löneförhöjning med 25 öre mot av arb. fordrade 50 öre.	68
1	9	—	Nej.	Nej.	Kompromiss.	ag., k. ordf.		69
1	86	—	Ja.	Delvis.	Kompromiss.	ag.	[70]) *Statens förlikningsman medlade.* 10 a. indirekt berörda.	70
1	46	—	Nej.	Nej.	Kompromiss.	ag.		71
1	52	—	Ja.	Delvis.	Ag:s villkor.	ag., a.	[72]) Tvistefrågan löstes genom skiljenämnd.	72
15	80	—	Ja.	Delvis.	Kompromiss.	a.		73
1	20	—	Ja.	Nej.	Arbetet upptogs på villkor, att förhandlingar om kollektivavtal skulle inledas.	ag., a.	[74]) Arb. anslöto sig under konflikten till Bageriarb.-förb. Förutom den ursprungliga tvistepunkten hade framställts krav på löneförhöjning.	74
1	80	—	Ja.	Delvis.	Kompromiss i huvudsak enl. arb:s fordringar.	a.	[75]) *Statens förlikningsman medlade.*	75
1	20	—	Nej.	Nej.	Arb:s fordringar beviljades.	ag.		76
1	9	—	Ja.	Delvis.	Kompromiss i fråga om ackordspriset; oförändrad timlön.	ag.		77
1	19	—	Nej.	Nej.	Ag:s villkor.	ag., omb.	[78]) 130 a. indirekt berörda.	78

Arbetsinställelser (strejker och lockouter)

Tredje

ag. = arbetsgivare. a. = arbetare. omb. = K. Social.

Löpande årsnr.	1. Början.	2. Slut.	3. Varaktighet i dagar.	4. Karaktär.	5. Fack.	6. Ort.	7. Tvistepunkt.
79	2 aug.	13 sept.	43	Strejk.	Sågverksarbetare.	Munksund (Norrb. l.).	Löneförhöjning.
80	4 aug.	6 sept.	34	Strejk.	Arbetare vid kraftstationsbyggnad.	Filipstad.	Löneförhöjning,
81	4 aug.	—	—	Strejk.	Slakteriarbetare.	Norberg (Västm. l.).	Löneförhöjning.
82	6 aug.	17 aug.	12	Strejk.	Glasmästeriarbetare.	Malmö.	Löneförhöjning m. m.
83	8 aug.	—	—	Strejk.	Bageriarbetare.	Växjö.	Begäran om kollektivavtal.
84	11 aug.	31 aug.	21	Strejk.	Arbetare vid mekanisk verkstad.	Morgongåva (Västm. l.).	Förändring av tiden för arbetets början och slut.
85	19 aug.	8 sept.	21	Strejk.	Järnvägsbyggnadsarbetare.	Södertälje.	Begäran om förmans avskedande.
86	20 aug.	20 aug.	1	Strejk.	Sågverksarbetare.	Ytterån (Jämtl. l.).	Löneförhöjning.
87	21 aug.	22 aug.	2	Strejk.	Kvinnliga arbetare vid konfektfabrik.	Gävle.	Åtgärder till skydd mot olycksfall i arbetet.
88	25 aug.	—	—	Strejk.	Möbelsnickare.	Högsby (Kalmar l.).	Löneförhöjning; fri läkarvård.
89	1 sept.	15 sept.	15	Strejk.	Jordbruksarbetare.	Hybo m. fl. orter (Gävleb. l.).	Löneförhöjning.

i Sverige, påbörjade under år 1913. (Forts.)

kvartalet.

styrelsens ombud. k. ordf. = kommunalnämndens ordförande.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Löpande årsnr.
Känt högsta antal			Organiserade		Resultat.	Uppgifter föreligga från	Anmärkningar.	
direkt berörda arbetsgivare.	strejkande arbetare.	utestängda arbetare.	arbetsgivare.	arbetare.				
1	502	—	Ja.	Delvis.	Tvistepunkterna hänskötos till vederbörande huvudorganisationer.	ag., a.	[79]) *Statens förlikningsman medlade.*	79
1	46	—	Ja.	Ja.	Ag:s villkor.	ag., a.	[80]) Samma lönekrav som i Dejefors (se nr 70).	80
1	5	—	Nej.	Ja.	De strejkande erhöllo arbete å annan ort.	ag., a.		81
5	17	—	Nej.	Ja.	Arb:s fordringar beviljades, utom i fråga om semester och försäkring för olycksfall utom arbetet.	ag., a.		82
3	7	—	Nej.	Ja.	De strejkande erhöllo plats hos andra ag.	ag., a.		83
1	253	—	Ja.	Delvis.	Förutvarande tidsindelning bibehölls, intill dess annan överenskommelse träffats.	ag., a.	[84]) Ag. ville framskjuta tiden för arbetets början och slut med 1/2 timme.	84
1	51	—	Ja.	Ja.	Förmannen avlägsnades. Ag. tillerkändes rätt att innehålla en del av lönen som säkerhet mot strejker, varemot a. garanterades viss minimiförtjänst.	ag., a.		85
1	40	—	Nej.	Ja.	Kompromiss, i huvudsak enligt arbetarnas fordringar.	ag., a.	[86]) Enligt ag:s uppfattning har konflikt ej förelegat.	86
1	15	—	Nej.	Nej.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag. omb.	[87]) A. fordrade arbetshandskar till skydd mot brännskador.	87
1	15	—	Ja.	Ja.	—	a.	[88]) Konflikten är vid 1913 års slut fortfarande olöst.	88
1	60	—	Nej.	Ja.	Ag:s villkor.	ag., a.	[89]) Ag. utlovade nya förhandlingar, så snart bolagsstyrelsen haft sammanträde.	89

Arbetsinställelser (strejker och lockouter)

Tredje

ag. = arbetsgivare. a. = arbetare. omb. = K. Social-

Löpande årsnr.	1. Början.	2. Slut.	3. Varaktighet i dagar.	4. Karaktär.	5. Fack.	6. Ort.	7. Tvistepunkt.
90	4 sept.	6 sept.	3	Strejk.	Skrädderiarbetare.	Norrköping.	Tillämpningen av gällande prislista.
91	8 sept.	17 sept.	10	Strejk.	Sågverks- och kolugnsarbetare.	Kilafors (Gävleb. l).	Löneförhöjning.
92	10 sept.	12 sept.	3	Strejk.	Mureriarbetsmän.	Hälsingborg.	Begäran om tillämpning av en åren 1906—09 gällande prislista.
93	10 sept.	16 sept.	7	Strejk.	Mureriarbetsmän.	Landskrona.	Arbetares avskedande.
94	13 sept.	13 sept.	1	Strejk.	Dragare vid kolgruva.	Hyllinge. (Krist. l.).	Åtgärder för arbetets underlättande.
95	15 sept.	16 sept.	2	Strejk.	Järnbruksarbetare.	Surahammar (Västm. l.).	Missförhållanden vid matserveringsstället.
96	15 sept.	17 sept.	3	Strejk.	Mureriarbetsmän.	Hälsingborg.	Prislista (se ovan n:r 92).
97	15 sept.	1 nov.	48	Strejk.	Sågverks- och brädgårdsarbetare.	Blankaholm (Kalmar l.).	Föreningsrätten.
98	16 sept.	17 sept.	2	Strejk.	Nätlerskor vid skofabrik.	Ramlösa (Malmöh. l.).	Begäran om förmans avskedande.

i Sverige, påbörjade under år 1913. (Forts.).

kvartalet.

styrelsens ombud. k. ordf. = kommunalnämndens ordförande.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Löpande årsnr.
Känt högsta antal			Organiserade		Resultat.	Uppgifter föreligga från	Anmärkningar.	
direkt berörda arbetsgivare.	strejkande arbetare.	utestängda arbetare.	arbetsgivare.	arbetare.				
1	4	—	Ja.	Ja.	Tvistefrågan avgjordes genom av organisationerna tillsatta delegerade i överensstämmelse med arb.:s fordran.	a.		90
1	137	—	Ja.	Delvis.	Kompromiss.	ag., a.	[91]) *Statens förliknings-man medlade.*	91
1	25	—	Nej.	Ja.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a. omb.	[92]) Kollektivavtal har ej varit gällande sedan 1909, utan arbetet betalades efter i Malmö gällande prislista eller per timme. 27 murare indirekt berörda.	92
1	21	—	Ja.	Ja.	Ag:s villkor.	ag., a.	[93]) 15 murare indirekt berörda.	93
1	20	—	Ja.	Nej.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.	[94]) A. fordrade att få vagnarna smorda var-annan i stället för var tredje dag.	94
1	83	—	Ja.	Delvis.	Kompromiss.	ag., a.		95
1	20	—	Ja.	Ja.	Arbetarnas fordringar beviljades.	ag., a.	[96]) Konflikten förorsakades närmast av, att ag:s svar på a:s fordringar ej i rätt tid kommit a. tillhanda.	96
1	46	—	Nej.	Ja.	Ag. erkände arbetarnas föreningsrätt.	a.		97
1	25	—	Ja.	Delvis.	Förmannen erhöll varning för olämpligt uppträdande.	ag., a.		98

Kortare meddelanden.

Social lagstiftning i Argentina. Genom en lag av den 8 oktober 1912 har i Argentina i stället för den hittillsvarande generalstyrelsen för arbetarfrågor upprättats ett självständigt ämbetsverk för dylika ärenden, vilket blivit ställt under inrikesministeriet. Det nya ämbetsverkets huvuduppgift är förberedandet av social lagstiftning och övervakandet av dess tillämpning, vartill kommer reglerandet av arbetsförmedlingen samt medverkan vid biläggandet av arbetstvister. Ämbetsverket är med hänsyn till dessa uppgifter delat på tre avdelningar: för statistik, för lagstiftning och för yrkesinspektion.

För reglering av arbetsförmedlingen upprättades, i enlighet med en förordning av den 2 januari 1913, en statens arbetsförmedlingsanstalt, vid vilken föres förteckning över alla lediga platser och arbetssökande, varom sprides kännedom genom anslag.

Jämte den centrala arbetsförmedlingsanstalten ha, enligt en ny lag av den 25 september 1913, i de viktigaste argentinska städerna öppnats offentliga arbetsförmedlingsanstalter; vidare är i denna lag bestämt, att för arbetsförmedling, bedriven av fackliga organisationer eller baserad på allmännyttig grundval, kan erhållas statsunderstöd, om densamma uppfyller vissa bestämda föreskrifter och underkastar sig offentlig kontroll. För den privata platsförmedlingen gälla likaledes vissa bestämmelser; den får exempelvis icke vara förbunden med utskänknings- eller värdshusrörelse. Statens företag få blott anlita den offentliga arbetsförmedlingen för besättande av sina lediga platser.

Till komplettering av lagen av den 8 oktober 1912 har utfärdats en förordning angående tillsättande av arbetsråd för biläggande av arbetstvister,

Vid konflikter kunna parterna hänvända sig till det nyinrättade sociala verkets chef för att erhålla hans medling. Denne har sedan att bilda ett arbetsråd, som sammansättes av för varje gång tre personer, uttagna bland av arbetsgivarna, resp. arbetarna föreslagna representanter. Ämbetsverkets chef är på samma gång opartisk ordförande för arbetsrådet.

(Soziale Praxis.)

— Strejker, lockouter m. m. —

Tillämpningen av den kanadensiska lagen den 22 mars 1907 angående arbetskonflikter. (22 mars 1907—31 mars 1913.) Ifrågavarande lag är tillämplig i varje arbetskonflikt, som berör mer än 10 arbetare vid gruvor, kommunikationer och offentliga arbeten av alla slag, såsom järnvägar, telegraf, telefon, gas- och elektricitetsverk samt distribution av vatten och kraft. Enligt dess viktigaste bestämmelse äro arbetsgivare och arbetare pliktiga att minst en månad i förväg tillkännagiva sin avsikt att begära förändringar i arbetsvillkoren. Så snart en konflikt utbryter, och innan arbetet nedlägges, bör någon av parterna hos arbetsministeriet hemställa, att en undersöknings- och förlikningsnämnd utses, inför vilken vederbörande inbjudas till överläggning om sina tvistefrågor. Så länge undersökningen pågår, är det förbjudet att igångsätta strejk eller lockout. [1]

Från den 23 mars 1907, då lagen trädde i kraft, samt till den 31 mars 1913 har arbetsministeriet mottagit 145 ansökningar om anställande av en dylik undersökning, berörande tillsammans 186 650 arbetare eller i medeltal 1 287 per konflikt. I 127 fall hava meningsskiljaktigheterna

[1] Se vidare »Medd.», årg. 1909, sid. 677 ff.

blivit utjämnade genom ömsesidiga eftergifter. Av konflikterna föllo 145 inom gruvindustrien samt offentliga arbeten.

Under tiden mars 1912—mars 1913 har departementet mottagit 22 ansökningar om utseende av nämnd och har i 18 fall nämndens tillsättande medfört avsett resultat. Flertalet av dessa fall komma på gruvindustrien och kommunikationerna. I 4 fall har strejk icke kunnat undvikas eller bringas till slut genom lagens tillämpning.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

— Socialförsäkring. —

Förslag till ny dansk sjukkasselag. I Meddelanden för 1911, häfte 11, lämnades en utförlig redogörelse för ett då framlagt kommitteförslag till reformering av den danska sjukkasselagstiftningen. Ifrågavarande förslag förelades i nästan oförändrad form 1912—13 års riksdag, som likväl ej hann slutbehandla detsamma. På grund av den skarpa kritiken från vissa riksdagsgrupper samt de önskningar, som uttalats av en del sjukkassors representanter har förslaget, då det nu (nov. 1913) ånyo framlagts för folketinget, fått en väsentligt ändrad form. De viktigaste sakliga ändringarna äro följande.

Bestämmelsen, att endast obemedlade personer kunna upptagas som »nydende» medlemmar, har bibehållits, men åt uttrycket »obemedlade» har givits en väsentligt vidare tolkning. Några bestämda gränser för inkomst och förmögenhet innehåller lagförslaget ej; det stadgas endast, att sjukkassorna skola vara öppna för obemedlade personer ur arbetarklassen och med dem i ekonomiskt avseende jämställda personer, såsom mindre jordbrukare, hantverkare och lägre tjänstemän. — Vidare jämställas sjukkassemedlemmarnas fosterbarn med deras egna barn ifråga om rätten till sjukhusbehandling och läkarvård. Tanken att inrätta särskilda klasser för kroniskt sjuka har frångåtts, och i stället har man infört den bestämmelsen, att sådana personer må kunna under vissa omständigheter upptagas som medlemmar med s. k. begränsad medlemsrätt, d. v. s. de ha ej rätt till understöd för vid upptagandet i sjukkassan konstaterad svaghet eller sjukdom.

Varje sjukkassa skall enligt förslaget vara skyldig att meddela moderskapshjälp, som kan sättas till ett fixt belopp per barnsbörd, dock lägst 5 kronor.

Beräkningen av kassornas statsbidrag är omlagd, i det att detsamma är föreslaget att utgå med 2 kronor för varje obemedlad »nydende» medlem samt $^1/_4$ av utgifterna för sjukhusbehandling, läkarvård och kontant sjukhjälp, beräknade efter ett minimibelopp per dag av 40, 55 och 70 öre för resp. landsbygden, landsortsstäderna och Köpenhamn. Likaså lämnas statsbidrag till moderskapshjälpens minimibelopp, 5 kronor.

En märklig nyhet är slutligen bestämmelsen, att icke erkända sjukhjälpsföreningar kunna mot avgift komma under sjukkasseinspektörens överinseende, för såvitt de vila på medlemmarnas ömsesid ga ansvarighet och deras verksamhet blott består i att meddela sjukhjälp. Sådana föreningar ha rätt att kalla sig statskontrollerade. Om en statskontrollerad sjukhjälpsförening står i förbindelse med en erkänd sjukkassa eller en sammanslutning av sådana sjukkassor och utan avseende på ålder eller hälsotillstånd upptager personer, som på grund av förbättrade ekonomiska omständigheter ej längre kunna kvarstå som obemedlade »nydende» medlemmar i en statserkänd sjukkassa, så kunna förutvarande sjukkassemedlemmar, vilka ånyo bliva obemedlade, övergå från sjukhjälpsföreningen ifråga till erkänd sjukkassa utan avseende på ålder eller hälsotillstånd, förutsatt att de uppfylla övriga inträdesbestämmelser i sjukkassans stadgar.

För slitandet av tvister mellan läkare och sjukkassor är ett särskilt råd föreslaget att inrättas.

Ändringar i norska sjukförsäkringslagen. I nr 8 av Meddelanden för 1913, sid. 666, lämnades en redogörelse för en då framlagd proposition angående vissa ändringar i norska lagen om sjukförsäkring. Som vissa frågor särskilt beträffande moderskapsförsäkringen då ännu ej hunnit utredas ställdes en tilläggsproposition i utsikt. Denna bebådade proposition har den 14 okt. 1913 av regeringen framlagts för stortinget. Dess huvudsakliga innehåll är följande.

Alla sjukförsäkrade kvinnor samt sjukförsäkrade mäns hustrur tillförsäkras moderskapsunderstöd. De senare få ut understöd av 40 kr. för varje barnsäng; de direkt försäkrade kvinnornas understöd är större och utgår med minst 6 kr. per vecka under 8 veckors tid.

Vidare få alla försäkrade kvinnor och alla hustrur till försäkrade män fri barnmorskehjälp. I varje sjukkassedistrikt skall för detta ändamål anställas minst en fast barnmorska. Det nya förslaget avser även att öppna möjlighet för de kommuner, som så önska, att genom anställande av fast läkare bereda sina invånare fri läkarhjälp samt att därför erhålla visst bidrag av staten.

Årliga kostnaderna för moderskapsförsäkringen anslås till ca 1 300 000 kr. varav 20 % komma på staten, 10 % på kommunerna, lika mycket på arbetsgivarna och återstoden på de försäkrade.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under november 1913. Konjunkturerna voro under november månad i stort sett fortfarande goda.

Inom järn- och stålindustrien samt inom skeppsbyggnads- och glasindustrierna hade arbetsmarknaden ytterligare förbättrats och även inom bleck- och plåtindustrien rådde en stigande tendens. Å andra sidan förminskades fortfarande antalet i gång varande masugnar. Man kunde även notera nedgång inom flertalet textilindustrier, särskilt inom ylle- och linneindustrierna samt vid bomullsväverierna. Den för denna årstid vanliga nedgången inom byggnads- och tegelindustrierna fortfor, men samtidigt förbättrades de för årstiden karakteristiska goda konjunkturerna ytterligare inom den grafiska industrien. Vid kolgruvorna och inom maskinindustrien var verksamheten fortfarande livlig.

Arbetsförmedlingsanstalterna rapportera alltjämt efterfrågan på arbete inom skeppsbyggnadsindustrien. Inom byggnadsindustrien rådde fortfarande brist på arbetskraft i några distrikt inom vissa specialiteter.

Jämfört med de höga konjunkturerna vid samma tid föregående år, visade sig i allmänhet någon nedgång i arbetstillgången. Denna tillbakagång var särskilt anmärkningsvärd beträffande malmförädlings-, järn- och stål- samt bleck- och plåtindustrierna.

Lönerna inom malmförädlingsindustrien fortforo att sjunka till följd av nedgången i prisläget. Inom övriga industrier fortfor den uppåtgående rörelsen.

Antalet arbetslösa inom de yrken, som inbegripas under den nya arbetslöshetsförsäkringslagen, var 4·1 % i slutet av november mot 3·6 % i slutet av oktober.

Fackorganisationer med 967 361 medlemmar (bortsett från i strejker och lockouter invecklade samt sjuka och överåriga) rapporterade 19 668 eller 2·0 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av november 1913 mot 2·2 % vid slutet av oktober samma år och 1·8 % vid utgången av november 1912.

Under veckan före den 22 november 1913 hade, enligt inkomna svar från arbetsgivare med tillhopa 423 565 arbetare, konstaterats en minskning av 0·2 % av antalet sysselsatta arbetare och av 0·8 % av den utbetalda lönesumman jämfört med förhållandena en månad tidigare. I jämförelse med motsvarande tid under föregående år hade antalet sysselsatta arbetare minskats med 1·4 % och det utbetalade lönebeloppet med 0·6 %.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Frankrike under november 1913. För vinodlingsarbetarna har arbetstillgången under november varit sämre än under närmast föregående månad och jämväl mindre god än vid samma tid förra året. Bland skogsarbetarna har däremot arbetslösheten varit mindre än under november 1912. Bland trädgårdsarbetarna i Paris' omnejd är arbetstillgången fortfarande tillfredsställande.

Inom textilindustrien synes konjunkturerna ej hava undergått någon förändring sedan föregående månad och kunna således betecknas som tillfredsställande. Malmförädlingsindustrien uppvisade en obetydlig arbetslöshetsprocent, men inom grafiska industrien hade man ännu ej haft känning av den vid denna årstid sedvanliga högsäsongen. Bland byggnadsarbetarna var arbetslösheten mycket mindre än eljest brukar vara fallet på senhösten. Inom läderindustrien har man kunnat konstatera ett betydligt starkare uppsving än under de föregående månaderna.

Bland 930 arbetarorganisationer, som besvarat de månatliga förfrågningarna angående arbetsmarknadens läge och arbetslösheten under november 1913, hava 701 med 243 836 medlemmar upp-

givit antalet arbetslösa till 10 026 eller 4·1 %, inberäknat gruvarbetarna i Pas-de-Calais, och 4·3 % utan inberäknande av dessa arbetare. Motsvarande tal för närmast föregående månad var 3·9 % och för november 1912 6·0 %.

Arbetstillgången under november 1913 har i jämförelse med oktober månad samma år angivits såsom rikligare av 22 % av de redovisande fackorganisationerna, omfattande 20 % av de organiserade arbetarna, såsom oförändrad av resp. 54 och 64 % samt såsom mindre riklig av resp. 24 och 16 %.

Frågan: »Anser ni läget på arbetsmarknaden vara tillfredsställande för årstiden?» hava 371 arbetarorganisationer med 146 567 medlemmar besvarat jakande och 214 med 63 449 medlemmar nekande.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under november 1913. Konjunkturerna på arbetsmarknaden hava under november varit något sämre än under såväl föregående månad som motsvarande tid föregående år.

Vid stenkolsgruvorna i Ruhrdistriktet var arbetstillgången fortfarande ringa. I Schlesien och Niederlausitz var den normal, medan den vid de medeltyska brunkolsgruvorna blivit försämrad sedan föregående månad. Vid malmgruvorna, inom kaliindustrien, gjuterierna samt den elektriska och kemiska industrien var arbetstillgången god, däremot förspordes klagomål inom järn- och stålverken samt textilindustrien över läget på arbetsmarknaden, vilket försämrats sedan föregående månad. Inom maskinindustrien hade man i allmänhet tillräckligt med arbete, under det trävaruindustrien till följd av stagnation inom byggnadsfacket och på grund av ringa köplust låg nere.

Enligt uppgifter från sjukkassorna förminskades antalet manliga medlemmar under månaden med 0·70 %, medan antalet kvinnliga medlemmar steg med 0·33 %. I och för sig är denna växling i antalet sjukkassemedlemmar en varje år vid denna tid återkommande företeelse, dock att föregående år minskningen i antalet manliga medlemmar var 0·62 % mindre och ökningen av de kvinnligas antal var 0·57 % större än i år.

Sjunkandet av medlemssiffran för de försäkrade männen motsvaras utav en stegring av arbetslösheten. Av de 1 959 604 medlemmar, angående vilka uppgifter lämnades av 48 fackförbund, voro 3·1 % arbetslösa gent emot 2·8 % föregående månad och 2·7 % i september. I jämförelse med antalet arbetslösa under november och oktober år 1912, då det utgjorde resp. 1·8 och 1·7 %, utvisa arbetslöshetssiffrorna för de båda senaste månaderna, som synes, en avsevärd ökning.

Enligt arbetsförmedlingens uppgifter kommo under november 1913 på 100 lediga platser för män 219 arbetssökande gent emot 168 under föregående månad och 173 under november 1912. För kvinnorna voro motsvarande siffror resp. 143, 122 och 122. För båda kategorierna arbetssökande kan man av stegringen i antalet sluta sig till en försämring av arbetsmarknaden.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Emigration. —

Immigrationslagstiftningen i Sydafrika. Den 19 juni 1913 offentliggjordes en ny lag angående sammanslagning och förändring av inom Sydafrikanska Unionen hittills gällande invandringslagar, och jämlikt samma lag utfärdades den 11 nästlidne juli kungörelse angående upprättande av ett särskilt invandringsdepartement med därtill fogade, av generalguvernören fastställda bestämmelser för immigrationskontrollens utövande.

Lagen, som trädde i kraft den 1 augusti 1913, är av intresse särskilt med hänsyn till dess stränga prohibitiva bestämmelser och den »prohibited immigrants» medgivna besvärsrätten hos därför särskilt upprättade immigrationsnämnder. Vidare äro i lagen föreskrivna särskilda förpliktelser för rederier, befraktare av fartyg samt inom unionen bosatta rederiagenter. De prohibitiva bestämmelserna synas i synnerhet avse att förhindra invandring av mindervärdiga och okultiverade raser. Sålunda stadgas bl. a. invandringsförbud för personer, som äro ur stånd att läsa och skriva något europeiskt tungomål.

— Arbetsförmedling. —

Reglering av arbetsförmedlingen i Luxemburg. Den luxemburgska lagen den 2 maj 1913 sätter regeringen i stånd att reglera platsförmedlingsanstalternas verksamhet. Till följd härav hava den 21 augusti 1913 särskilda föreskrifter utfärdats rörande den yrkesmässiga platsförmedlingen, avsedda att träda i kraft den 1 oktober 1913.

Enligt dessa föreskrifter får ingen utöva platsförmedlingsverksamhet, som ej först efter ansökan erhållit skriftligt tillstånd därtill av regeringen. Detta gäller även dem, som redan utöva dylik förmedlingsverksamhet. Förmedlingen skall stå under innehavarens direkta ledning, och filialer må icke upprättas. Den platsförmedlare, som även önskar uthyra bostäder och sovplatser eller förmedla inackordering åt arbetssökande, måste härtill hava erhållit särskilt medgivande. Platsförmedlare får ej annonsera om plats, som han ej har tillstånd att förmedla. Vidare är det honom förbjudet att värva arbetssökande på järnvägsstationer, gator, offentliga platser och krogar. Förmedlaren får ej heller bedriva vissa yrken, t. ex. värdshusrörelse, handel med kläder och konsumtionsartiklar, eller träda i sådan affärsförbindelse med ifrågavarande yrkens utövande, att han ställer sig i ekonomiskt beroende av dem.

Förmedlaren får ej göra anspråk på annan gottgörelse än den, som bestämmes i tariffen, vilken skall anslås på i ögonen fallande plats i förmedlingslokalerna. Om så visar sig nödvändigt, kommer regeringen att fastställa en maximitariff. Vidare är det förmedlaren förbjudet att kvarhålla tjänste- och arbetsböcker, betyg och liknande dokument mot arbetssökandens vilja.

Platsförmedlaren skall föra förteckning över platsansökningar och lediga platser, med noggranna uppgifter angående de arbetssökande, resp. arbetsgivarna, såväl som den erbjudna platsens art och villkor samt storleken av den i utsikt ställda lönen.

(Soziale Rundschau.)

Sammanträde med sociala rådets sektion för arbetsförmedling. Den 13 nästlidna december sammanträdde sociala rådets sektion för arbetsförmedling i Socialstyrelsen under ordförandeskap av chefen för styrelsen d:r Elmquist samt i närvaro av arbetsförmedlingsinspektören, byråchefen Huss.

Bland de frågor, som förelades sektionen för behandling, var otvivelaktigt den om utlämning och redovisning av reseförskott till medellösa arbetssökande den viktigaste. Sedan Kungl. Maj:t och Riksdagen anvisat medel att ställas till förfogande av Sveriges offentliga arbetsförmedling till täckande av viss del av de utgifter, som arbetsförmedlingsanstalt måst vidkännas för förskottering av resekostnader för medellösa arbetssökande, hade Socialstyrelsen vänt sig till järnvägsstyrelsen för att erhålla dess medverkan för utlämning av tågbiljett till arbetssökande, som innehar arbetsförmedlingsanstalts rekvisition därå. Resultatet av denna hänvändelse har blivit, att såväl statens järnvägar som de enskilda järnvägar, som deltaga i samtrafiken, d. v. s. alla banor av någon betydenhet, godtaga rekvisition av arbetsförmedlingsanstalts föreståndare såsom betalningsmedel för tågbiljett. För införande av ett ändamålsenligt och enhetligt arbetssätt hos arbetsförmedlingsanstalterna i fråga om utlämning och redovisning av ifrågavarande reseförskott hade inom Socialstyrelsen utarbetats vissa formulär, vilka nu behandlades och i huvudsak godkändes av sektionen. Sålunda godkändes föreliggande förslag till formulär för kvitto å utlämnat reseförskott, erkännande å återbetalning av dylikt förskott samt rekvisition å tågbiljett. I samband härmed uttalade sektionen sin anslutning i huvudsak till ett preliminärt förslag till journal över utlämnade förskott att föras av vederbörande anstalter och avsedd att tillika användas för styrkande av vissa uppgifter vid sökande av statsbidrag jämlikt Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående bidrag av statsmedel till täckande av viss del av offentliga arbetsförmedlingsanstalters förluster å förskottering av resekostnader för meddellösa arbetssökande den 4 juni 1913.

Nämnden diskuterade vidare frågorna om arbetsförmedling för speciella yrkesgrenar och för mindervärdig arbetskraft samt uttalade lämpligheten av att annonser angående den offentliga arbetsförmedlingen i viss stående utstyrsel infördes i olika tidningar vid vissa tillfällen, för att därigenom uppmärksamheten allt mer och mer måtte fästas å densamma.

Slutligen meddelades sektionen en del vunna erfarenheter rörande militärförmedlingen ävensom några resultat av arbetsförmedlingens medverkan rörande anskaffande av anställning åt arbetarna vid de nedlagda sockerbruken.

— Arbets- och löneförhållanden m. m. —

Utländska säsongarbetare i Danmark år 1913.[1] Hela antalet utländska arbetare, som voro sysselsatta i Danmark sommaren 1913, utgjorde 12 672, varav 2 675 män, 9 957 kvinnor och 40 barn. 11 902 arbetare eller 94 % voro sysselsatta vid jordbruk, återstoden hade annat arbete, huvudsakligen vid tegelbruk.

År 1907 uppgick sammanlagda antalet utländska säsongarbetare i Danmark till 6 647, år 1910 funnos där 10 419, år 1911 10 320 samt år 1912 11 957.

Av ifrågavarande arbetare kommo år 1913 11 162 på öarna och 1 510 på Jylland. Av öarna är det särskilt Låland-Falster, som utvisar ett stort antal, i det där funnos 4 918 eller över $^2/_5$ av hela antalet främmande arbetare.

9 478 av dessa arbetare härstammade från Galizien, 2 869 från ryska Polen, 103 från tyska Polen, 241 från Sverige, 164 från Tyskland samt 10 från andra länder.

Antalet lantegendomar, som använde utländska arbetare, utgjorde 2 719. Från 1911 hava av dylika egendomar de smärre gårdarna till antalet ökats med 53 %, de medelstora med 43 % och herrgårdarna med 15 %.

Med hänsyn till ankomsttiden hade år 1913 3 731 arbetare anlänt före den 15 mars, gentemot 772 vid samma tid föregående år.

Av de i Danmark invandrade arbetarna stannade 1 253 kvar över vintern 1912—1913, av vilka 547 män, 615 kvinnor och 91 barn. Motsvarande antal övervintrande arbetare utgjorde föregående år 880.

— Levnadskostnader. —

En internationell kommission för bekämpande av livsmedelsprisstegringen. Allt sedan år 1896 hava livsmedelspriserna överallt varit i ständigt stigande, och denna stegring har börjat bliva en alltmera hotande fara, särskilt för de mindre bemedlade. För att rådslå om de åtgärder, som möjligen kunna påtänkas mot denna fara, har professorn vid Yaleuniversitetet, I. Fisher, nyligen föreslagit sammankallandet av en internationell konferens.

Det budskap, som presidenten Taft den 2 februari 1912 tillställde kongressen, var delvis ägnat prisstegringen. Han föreslår häri även sammankallandet av en internationell konferens för frågans lösning, enär de talrika officiella undersökningar, som företagits i olika länder, tydde på, att problemet vore av internationell räckvidd och därför krävde en internationell behandling, så mycket mera som nämnda undersökningar sällan vore fullt jämförbara.

Denna fråga blev dock aldrig behandlad av representanternas hus, men förslaget torde ånyo komma före vid nästa kongress. I Förenta Staterna hava ock hundratals framstående affärsmän såväl som åtskilliga kommersiella organisationer, däribland handelskamrarna i New York, Philadelphia, Boston m. fl. städer, understött rörelsen, varjämte vid senaste presidentvalet alla tre kandidaterna förklarat sig eniga i denna sak. Projektet har även blivit gillat av Verein für Sozialpolitik såväl som av flera mera kända nationalekonomer och statsmän.

---

[1] Jfr »Medd.» årg. 1908, s. 359.

Först och främst borde en internationell kommission rörande livsmedelspriserna kunna få till stånd statistiska undersökningar, lämpliga för internationella jämförelser. Kommissionens första uppgift bleve därför att fastställa den faktiska prisstegringen i de olika länderna.

En annan fördel av frågans internationella behandling skulle ligga i en noggrannare kännedom om orsakerna till prisstegringen. För närvarande betraktas inom varje land denna fråga för mycket från lokala synpunkter. Genom en konferens mellan deltagare från alla delar av världen skulle många olika synpunkter och erfarenheter sammanföras.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

November månad år 1913.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under november månad.

Översikt av verksamheten under *november* månad år 1913.

November:	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans.*		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
Stockholm	1 892	1 012	809	1 743	1 560	1 050	**3 635**	**2 572**	**1 859**
Uppsala län	232	204	161	170	154	122	**402**	**358**	**283**
Södermanlands län	237	177	135	99	88	45	**336**	**265**	**180**
Östergötlands län	555	370	263	407	306	183	**962**	**676**	**446**
Norrköping	498	169	141	307	263	177	**805**	**432**	**318**
Jönköpings län	108	65	41	99	106	68	**207**	**171**	**109**
Kronobergs län	30	17	13	22	30	15	**52**	**47**	**28**
Norra Kalmar län	103	44	30	58	45	27	**161**	**89**	**57**
Södra Kalmar län	104	66	53	78	63	41	**182**	**129**	**94**
Blekinge län	283	133	115	170	143	100	**453**	**276**	**215**
Kristianstads län	286	315	220	120	189	87	**406**	**504**	**307**
Malmöhus län. Malmö	794	459	378	877	670	439	**1 671**	**1 129**	**817**
Malmöhus län. Lund	235	108	102	116	58	49	**351**	**166**	**151**
Malmöhus län. Landskrona	129	61	49	49	41	26	**178**	**102**	**75**
Malmöhus län. Hälsingborg	480	200	176	239	184	125	**719**	**384**	**301**
Malmöhus län. Ystad	107	64	53	69	67	37	**176**	**131**	**90**
Malmöhus län. Trälleborg	104	103	85	45	50	38	**149**	**153**	**123**
Malmöhus län. Eslöv	142	112	92	45	55	31	**187**	**167**	**123**
Malmöhus län. Skurup	52	56	49	17	28	15	**69**	**84**	**64**
Hallands län	162	143	94	100	92	67	**262**	**235**	**161**
Göteb. o. Bohus län	117	125	91	112	87	50	**229**	**212**	**141**
Göteborg	947	906	826	888	1 071	660	**1 835**	**1 977**	**1 486**
Skaraborgs län	80	69	40	42	67	16	**122**	**136**	**56**
Värmlands län	70	73	42	65	99	58	**135**	**172**	**100**
Örebro län	288	160	145	208	202	126	**496**	**362**	**271**
Västmanlands län	348	313	181	178	226	134	**526**	**539**	**315**
Kopparbergs län	172	120	98	133	121	86	**305**	**241**	**184**
Gävle stad och län	183	106	95	80	69	46	**266**	**175**	**141**
Västernorrlands län	100	84	62	87	90	55	**187**	**174**	**117**
Jämtlands län	99	67	55	124	66	50	**223**	**133**	**105**
Västerbottens län	102	36	28	56	65	39	**158**	**101**	**67**
Norrbottens län	105	56	43	64	78	48	**169**	**134**	**91**
Tillsammans nov. 1913	**9 144**	**5 993**	**4 765**	**6 867**	**6 433**	**4 110**	**16 011**	**12 426**	**8 875**
» » 1912	9 208	5 746	4 618	6 959	6 128	3 806	16 167	11 874	8 424
» okt. 1913	12 369	10 901	8 226	10 006	11 895	6 945	22 375	22 796	15 171

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—november.			
				Nov. 1912—nov. 1913.		Okt. 1913—nov. 1913.		Hela antalet.		Ökning (+) eller minskning (—) 1912/1913.	
	Nov. 1912.	Okt. 1913.	Nov. 1913.	Antal.	%	Antal.	%	1912.	1913.	Antal.	%
Stockholm	1 981	3 072	*1 859*	— 122	— 6	—1 213	— 39	22 166	23 089	+ 923	+ 4
Uppsala län	265	704	*283*	+ 18	+ 7	— 421	— 60	3 926	4 024	+ 98	+ 2
Södermanlands län	181	310	*180*	— 1	— 1	— 130	— 42	2 349	2 655	+ 306	+ 13
Östergötlands län	455	1 055	*446*	— 9	— 2	— 609	— 58	7 327	7 496	+ 169	+ 2
Norrköping	353	663	*318*	— 35	— 10	— 345	— 52	4 676	4 846	+ 170	+ 4
Jönköpings län	125	252	*109*	— 16	— 13	— 143	— 57	1 626	1 854	+ 228	+ 14
Kronobergs län[1]	9	54	*28*	+ 19	+211	— 26	— 48	107	475	+ 368	+ 344
Norra Kalmar län	40	84	*57*	+ 17	+ 43	— 27	— 32	583	593	+ 10	+ 2
Södra Kalmar län	81	146	*94*	+ 13	+ 16	— 52	— 36	1 000	1 099	+ 99	+ 10
Blekinge län	184	308	*215*	+ 31	+ 17	— 93	— 30	2 365	2 512	+ 147	+ 6
Kristianstads län	226	648	*307*	+ 81	+ 36	— 341	— 53	2 499	3 794	+ 1 295	+ 52
Malmöhus län. Malmö	815	1 335	*817*	+ 2	—	— 518	— 39	8 802	9 581	+ 779	+ 9
Malmöhus län. Lund	151	319	*151*	± 0	± 0	— 168	— 53	1 880	1 891	+ 11	+ 1
Malmöhus län. Landskrona	78	144	*75*	— 3	— 4	— 69	— 48	1 026	1 106	+ 80	+ 8
Malmöhus län. Hälsingborg	296	475	*301*	+ 5	+ 2	— 174	— 37	3 652	3 615	— 37	— 1
Malmöhus län. Ystad	69	115	*90*	+ 21	+ 30	— 25	— 22	679	849	+ 170	+ 25
Malmöhus län. Trälleborg	144	158	*123*	— 21	— 15	— 35	— 22	1 300	1 070	— 230	— 18
Malmöhus län. Eslöv	162	375	*123*	— 39	— 24	— 252	— 67	1 539	1 645	+ 106	+ 7
Malmöhus län. Skurup	58	110	*64*	+ 6	+ 10	— 46	— 42	594	694	+ 100	+ 17
Hallands län	153	288	*161*	+ 8	+ 5	— 127	— 44	2 005	2 048	+ 43	+ 2
Göteb. o. Bohus län	131	209	*141*	+ 10	+ 8	— 68	— 33	1 300	1 505	+ 205	+ 16
Göteborg	1 245	2 146	*1 486*	+ 241	+ 19	— 660	— 31	12 959	16 117	+ 3 158	+ 24
Skaraborgs län	44	125	*56*	+ 12	+ 27	— 69	— 55	657	887	+ 230	+ 35
Värmlands län	71	152	*100*	+ 29	+ 41	— 52	— 34	876	1 125	+ 249	+ 28
Örebro län	209	359	*271*	+ 62	+ 30	— 88	— 25	2 466	3 053	+ 587	+ 24
Västmanlands län	276	514	*315*	+ 39	+ 14	— 199	— 39	3 322	3 797	+ 475	+ 14
Kopparbergs län	179	300	*184*	+ 5	+ 3	— 116	— 39	2 161	2 478	+ 317	+ 15
Gävle stad och län	128	231	*141*	+ 13	+ 10	— 90	— 39	1 653	1 900	+ 247	+ 15
Västernorrlands län	92	170	*117*	+ 25	+ 27	— 53	— 31	1 150	1 575	+ 425	+ 37
Jämtlands län	73	158	*105*	+ 32	+ 44	— 53	— 34	940	1 244	+ 304	+ 32
Västerbottens län[1]	68	89	*67*	— 1	— 1	— 22	— 25	586	908	+ 322	+ 55
Norrbottens län	82	103	*91*	+ 9	+ 11	— 12	— 12	981	1 126	+ 145	+ 15
Tillsammans	**8 424**	**15 171**	**8 875**	**+ 451**	**+ 5**	**—6 296**	**— 42**	**99 152**	**110 651**	**+ 11 499**	**+ 12**
Därav jordbruk, skogshushållning m. m.	2 169	4 641	*2 186*	+ 17	+ 1	—2 455	— 53	25 023	27 311	+ 2 288	+ 9
» övriga näringsgrenar	6 255	10 530	*6 689*	+ 434	+ 7	—3 841	— 36	74 129	83 340	+ 9 211	+ 12

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 16 011 ansökningar om arbete, varav 9 144 av män och 6 867 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 12 426 lediga platser, nämligen 5 993 för män och 6 433 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 8 875, av vilka 4 765 besattes med män och 4 110 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 129 ansökningar om arbete, gentemot 98 ansökningar under näst föregående månad och 136 under november 1912. Antalet tillsatta platser på 100 lediga utgjorde under månaden 71, gentemot 67 under näst föregående månad och 71 under november 1912.

[1] Anstalten började sin verksamhet under år 1912.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Arbetsmarknadens allmänna läge har, såsom med hänsyn till årstiden kunnat förutses, särskilt för icke yrkeslärda arbetare varit mindre gynnsamt än under de föregående månaderna men torde i förhållande till andra år kunna betecknas som ganska tillfredsställande. Härtill synes i viss mån hava bidragit den i allmänhet under månaden rådande blida väderleken.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olikå anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man framåtgång i jämförelse med motsvarande tidpunkt under föregående år, men däremot en stark tillbakagång i jämförelse med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med november 1912 till 451 eller 5 % (därav för jordbruket m. m. 17 eller 1 % och för övriga näringsgrenar 434 eller 7 %); i förhållande till resultaten under nästföregående månad utgjorde minskningen 6 296 eller 42 % (därav för jordbruket m. m. 2 455 eller 53 % och för övriga näringsgrenar 3 841 eller 36 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Det torde vara nog att här ytterligare betona, hurusom alltjämt en synnerligen skarp skillnad framträder mellan å ena sidan jordbruket och skogshushållningen, där i allmänhet rik arbetstillgång yppas, samt å den andra sidan de industriella yrkena m. fl., vilka visa överflöd på arbetskraft.

Den grundväsentliga skillnaden mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.			*Tillsatta platser.*		
Jordbruket m. m.	Nov. 1912.	Okt. 1913.	Nov. 1913.	Nov. 1912.	Okt. 1913.	Nov. 1913.
Män	101	86	*106*	74	70	*72*
Kvinnor	52	46	*62*	34	40	*40*
Tillsammans	**90**	**77**	***96***	**65**	**63**	***65***
Övriga näringsgrenar.						
Män	209	143	*189*	86	82	*85*
Kvinnor	122	90	*113*	66	61	*67*
Tillsammans	**154**	**108**	***141***	**78**	**68**	***74***
Samtliga yrkesgrenar.						
Män	160	113	*153*	80	75	*80*
Kvinnor	114	84	*107*	62	58	*64*
Tillsammans	**136**	**98**	***129***	**71**	**67**	***71***

Sveriges offentliga arbetsförmedling *november* 1913.

Sammandrag för *samtliga anstalter*.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100[1] lediga platser kommo:	
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	ansökningar om arbete.	tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	2 777	2 619	1 892	458	744	294	**3 235**	**3 363**	**2 186**	96	65
II. Gruvdrift och malmförädling	14	3	3	—	—	—	**14**	**3**	**3**	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
A Jord-, sten- och glasindustri	133	75	66	5	1	—	**138**	**76**	**66**	182	87
B Metall- o. maskinindustri	636	313	229	29	9	4	**665**	**322**	**233**	207	72
C Trävaruindustri	176	102	84	1	—	—	**177**	**102**	**84**	174	82
D Byggnadsverksamhet	1 114	629	564	1	—	—	**1 115**	**629**	**564**	177	90
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	34	31	25	2	2	1	**36**	**33**	**26**	—	—
F Textilindustri	54	9	9	45	29	10	**99**	**38**	**19**	261	50
G Beklädnadsindustri	55	22	13	213	100	66	**268**	**122**	**79**	138	65
H Närings- och njutningsämnesindustri	198	76	64	123	99	61	**321**	**175**	**125**	183	71
I Komisk-teknisk och belysningsindustri	25	25	19	12	21	9	**37**	**46**	**28**	—	—
J Trämasse- och pappersindustri	14	19	17	19	35	15	**33**	**54**	**32**	—	—
K Grafisk industri	35	11	8	7	15	8	**42**	**26**	**16**	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	224	67	54	19	25	22	**243**	**92**	**76**	264	83
IV. Handel och samfärdsel:											
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	95	44	28	46	14	8	**141**	**58**	**36**	243	62
B Butiks- och magasinspersonal	390	195	168	248	105	50	**638**	**300**	**218**	213	73
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	84	34	28	627	513	339	**711**	**547**	**367**	130	67
D Landtransport	764	560	405	94	140	59	**858**	**700**	**464**	123	66
E Vattentransport	143	64	56	2	2	2	**145**	**66**	**58**	220	88
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	9	30	24	1	12	6	**10**	**42**	**30**	—	—
V. Husligt arbete	9	—	—	4 701	4 530	3 126	**4 710**	**4 530**	**3 126**	104	69
VI. Allmän och litterär verksamhet	32	58	56	49	32	26	**81**	**90**	**82**	90	91
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	2 129	1 007	953	165	5	4	**2 294**	**1 012**	**957**	227	95
Summa för nov. 1913	**9 144**	**5 993**	**4 765**	**6 867**	**6 433**	**4 110**	**16 011**	**12 426**	**8 875**	**129**	**71**
» » » 1912	9 208	5 746	4 618	6 959	6 128	3 806	16 167	11 874	8 424	136	71

[1] Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till förestående tabell. I nedanstående översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete.		
	Nov. 1912.	Okt. 1913.	Nov. 1913.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	90	77	*96*
Metall- och maskinindustri	286	184	*207*
Trävaruindustri	205	141	*174*
Byggnadsverksamhet	297	112	*177*
Textilindustri	263	485	*261*
Beklädnadsindustri	263	142	*138*
Närings- och njutningsämnesindustri	178	158	*183*
Kontors- o. d. personal	187	257	*243*
Butiks- o. d. personal	206	177	*213*
Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	137	100	*130*
Landtransport	132	104	*123*
Husligt arbete	115	83	*104*
Grovarbete	187	162	*227*

Flera av ovanstående näringsgrupper utvisa ganska riklig tillgång på arbetskraft. Försämring inträdde under månaden inom samtliga grupper utom inom textilindustri, beklädnadsindustri samt för kontors- o. d. personal.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 90 platser för hushållerskor, 243 för hus- och barnjungfrur, 148 för kokerskor och köksor, 1 084 för ensamjungfrur samt 1 377 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurantrörelse anställdes 58 servitriser, 31 städerskor, 25 kokerskor, 201 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 54, i jordbruks- o. d. arbete 294. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 24, smeder och hovslagare 45, filare och bänkarbetare 27, maskinarbetare 43, sågverks- och brädgårdsarbetare 38, möbel- och finsnickare 25, jord-, beton- o. d. arbetare 248, murare 35, murarbetsmän och tegelbärare 84, byggnadssnickare och timmermän 143, måleriarbetare 19, handels- och lagerarbetare 105, springpojkar 271, kuskar och åkeriarbetare 53, stuveriarbetare 40, grovarbetare 928 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 8, tjänare på stat 98, tjänare i husbondes kost 1 028, tillfälliga arbetare 478, trädgårdspersonal 55, skogspersonal 215 samt diverse andra arbetare 10.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 574 platser, varav 1 271 manliga och 303 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 1 436, 1 108 och 328 samt under nästlidna månad resp. 2 801, 2 250 och 551. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga läns-

anstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *november* månad tillsatts utom resp. orter.

	November 1913. Manliga.	Kvinnliga.	Tillsammans.	Nov. 1912.	Okt. 1913.
Stockholm	142	65	**207**	182	278
Uppsala län	15	9	**24**	18	112
Södermanlands län	13	4	**17**	4	14
Östergötlands län	7	6	**13**	17	30
Norrköping	82	45	**127**	166	293
Jönköpings län	6	10	**16**	16	57
Kronobergs län	4	—	**4**	1	9
Norra Kalmar län	4	2	**6**	4	6
Södra Kalmar län	3	4	**7**	4	8
Blekinge län	14	12	**26**	10	68
Kristianstads län	76	16	**92**	40	155
Malmöhus län. Malmö	172	35	**207**	206	320
Malmöhus län. Lund	64	8	**72**	96	219
Malmöhus län. Landskrona	40	4	**44**	37	73
Malmöhus län. Hälsingborg	100	12	**112**	122	190
Malmöhus län. Ystad	46	11	**57**	30	78
Malmöhus län. Trälleborg	57	10	**67**	94	119
Malmöhus län. Eslöv	83	11	**94**	118	326
Malmöhus län. Skurup	47	9	**56**	54	105
Hallands län	7	3	**10**	10	11
Göteb. o. Bohus län	12	—	**12**	1	23
Göteborg	208	16	**224**	149	190
Skaraborgs län	13	1	**14**	—	11
Värmlands län	—	1	**1**	2	2
Örebro län	7	—	**7**	11	29
Västmanlands län	15	2	**17**	2	21
Kopparbergs län	20	2	**22**	10	24
Gävle stad och län	8	1	**9**	6	20
Västernorrlands län	5	1	**6**	14	—
Jämtlands län	1	3	**4**	2	4
Västerbottens län	—	—	—	7	6
Norrbottens län	—	—	—	3	—
Tillsammans nov. 1913	**1 271**	**303**	**1 574**	**1 436**	**2 801**
» » 1912	1 108	328	1 436	—	—
» okt. 1913	2 250	551	2 801	—	—

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

I den mån behovet av arbetskraft vid jordbruket och övriga utearbeten minskats, har arbetsmarknaden under november genomgående försämrats. I allmänhet betecknas dock läget såsom minst lika tillfredsställande som vid samma årstid närmast föregående år. Den blida väderlek, som under hela månaden varit rådande, har haft till följd, att byggnadsverksamheten å många orter kunnat pågå längre än eljest vanligen varit möjligt. Vid hamnarna i Gävleborgs och Västernorrlands län har också skeppningen varit oförhindrad. Å andra sidan har jordbruksarbetet, till följd av den gynnsamma väderleken, i Skåne och vissa andra trakter avslutats tidigare än vanligt, varigenom en del arbetskraft blivit utan sysselsättning.

Vid den nu avslutade höstflyttningen synas arbetsförmedlingsanstalterna i allmänhet mera än föregående år varit frekventerade av arbetssökande från landsbygden. Tillsättningen av lediga platser till jordbruket torde därför ej hava mött så stora svårigheter som eljest varit vanligt.

I Värmland har under månaden funnits gott om arbete för vana skogsarbetare; från de arbetssökande har emellertid klagats över, att lönerna äro otillfredsställande.

Av de större städerna synes Stockholm mest kännbart hava berörts av nedgången; vid arbetsförmedlingsanstalten har till och med ifrågasatts, huruvida den allmänna ställningen ej varit sämre än vid samma tid år 1912. I Göteborg och Malmö har arbetsmarknaden däremot varit jämförelsevis god. Särskilt inom metall- och maskinindustrierna har efterfrågan på dugliga yrkesarbetare stundom överstigit tillgången. I Stockholm åter finnes även inom denna bransch överflöd på ledig arbetskraft. Vid anstalten i Malmö hava de under höstkampanjen vid råsockerfabrikerna sysselsatta grovarbetarna börjat söka nytt arbete.

I Lund har ett mindre antal arbetare redan hänvisats till nödhjälpsarbeten. De kommunala gatuarbetena bedrevos under månaden i Malmö fortfarande med full arbetsstyrka, vilket uppgives hava i hög grad bidragit att förebygga arbetslöshet. I Stockholm åter hava avskedanden bland stadens arbetare förekommit eller förebådats. Från Eslöv meddelas, att man där under vintern väntar större planeringsarbeten, varigenom hopp finnes, att de i staden boende arbetarna skola erhålla tillräcklig sysselsättning.

För platssökande inom de merkantila yrkena har det i Stockholm visat sig synnerligen svårt att erhålla fast anställning. Även i Göteborg och Malmö förekom överflöd på arbetssökande inom hithörande fack.

Vid åtskilliga anstalter klagas över svårigheten att finna passande sysselsättning åt de f. d. militärer, som den 1 november blivit lediga från krigstjänsten.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Uppsala län.			Södermanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	**128**	**159**	**115**	**163**	**199**	**156**	**138**	**155**	**108**
Därav kvinnor	13	26	14	32	31	22	14	22	9
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	**6**	**2**	—	**3**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	—	—						
B Metall- och maskinindustri	**223**	**73**	**35**	**8**	**2**	**1**	**22**	**10**	**8**
Därav kvinnor	17	8	4						
C Trävaruindustri	**22**	**17**	**15**	—	**2**	—	**1**	—	—
D Byggnadsverksamhet	**367**	**133**	**115**	**12**	**1**	**1**	**8**	**5**	**3**
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	**13**	**9**	**7**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	1	—						
F Textilindustri	**4**	**1**	—	—	—	—	—	**3**	—
Därav kvinnor	3	1	—				—	3	—
G Beklädnadsindustri	**72**	**28**	**17**	**2**	**5**	**5**	**1**	—	—
Därav kvinnor	63	24	16	1	2	2	1	—	—
H Närings- och njutningsämnesindustri	**58**	**26**	**20**	**7**	**3**	**3**	**3**	**2**	**1**
Därav kvinnor	29	20	15	1	1	1	2	1	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	**2**	**4**	**4**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	4	4						
J Trämasse- och pappersindustri	**9**	**14**	**6**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	7	13	5						
K Grafisk industri	**16**	**7**	**2**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	6	2						
L Industri och hantverk ej särskilt specif.	**40**	**15**	**11**	**6**	**2**	**1**	**13**	**6**	**5**
Därav kvinnor	5	2	1				1	1	1
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	**70**	**22**	**13**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	32	12	7						
B Butiks- o. magasinspersonal.	**265**	**132**	**85**	**8**	**3**	**3**	**7**	**2**	**1**
Därav kvinnor	71	48	20	1	1	1	5	1	—
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	**209**	**109**	**76**	**22**	**14**	**12**	**7**	**9**	**2**
Därav kvinnor	185	104	71	19	14	12	7	9	2
D Landtransport	**242**	**224**	**138**	**15**	**4**	**3**	**13**	**5**	**4**
Därav kvinnor	8	18	3	3	—	—	3	2	1
E Vattentransport	**29**	**32**	**31**	—	—	—	**1**	—	—
Därav kvinnor									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	**8**	**16**	**7**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	10	5						
V. Husligt arbete	**1 281**	**1 251**	**873**	**110**	**105**	**84**	**66**	**49**	**31**
Därav kvinnor	1 281	1 251	873	110	105	84	66	49	31
VI. Allmän och litterär verksamhet	**30**	**20**	**16**	**1**	**2**	**2**	—	—	—
Därav kvinnor	16	8	6						
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**541**	**278**	**273**	**45**	**16**	**12**	**56**	**19**	**17**
Därav kvinnor	6	4	4	3	—	—			
Summa för november månad år 1913	**3 635**	**2 572**	**1 859**	**402**	**358**	**283**	**336**	**265**	**180**
Därav kvinnor	1 743	1 560	1 050	170	154	122	99	88	45
» » » månad år 1912	4 162	2 823	1 981	423	329	265	311	242	181
Därav kvinnor	1 959	1 676	1 025	157	137	105	87	85	58

Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			Blekinge län.			
Norrköping.			Övriga anstalter.															
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
146	121	85	364	339	211	52	34	15	15	11	7	117	97	61	101	84	62	I.
13	24	12	54	65	18	9	10	3	—	3	—	22	29	9	22	32	21	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
3	1	1	10	1	1	3	12	9	—	—	—	4	—	—	10	—	—	*A*
28	5	5	17	12	6	6	6	3	1	2	1	8	5	4	26	12	9	*B*
14	3	2	10	8	5	8	1	1	2	—	—	11	1	1	2	—	—	*C*
64	5	5	40	12	9	5	1	1	1	3	3	11	—	—	22	17	16	*D*
—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	*E*
54	12	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	*F*
15	8	4	4	—	—													
12	4	3	18	7	—	5	11	9	—	—	—	2	—	—	10	4	3	*G*
8	4	3	14	6	—	5	11	9				2	—	—	8	4	3	
43	7	7	17	9	5	4	2	—	2	—	—	5	4	—	9	10	10	*H*
7	7	7	8	7	4	—	1	—				3	1	—	4	1	1	
2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	8	—	16	21	16	—	—	—	*I*
			3	—	—				—	8	—	2	3	3				
3	1	1	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	1	6	5	*J*
10	5	5	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
4	4	4																
10	—	—	9	6	5	1	1	1	1	—	—	9	4	4	18	7	7	*L*
																		IV.
—	—	—	10	3	2	3	3	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	*A*
			5	—	—													
13	5	4	13	7	6	4	—	—	1	—	—	6	3	2	8	2	1	*B*
2	2	1	10	—	—	1	—	—				3	2	1	7	2	1	
25	12	9	24	19	17	8	9	8	2	—	—	14	8	8	8	13	12	*C*
21	11	8	20	19	17	6	8	7	2	—	—	9	5	5	8	12	11	
41	25	23	49	17	12	1	1	1	—	1	—	11	2	—	27	13	11	*D*
5	8	7	16	3	3				—	1	—				1	—	—	
21	5	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	6	1	1	2	1	1	*E*
															—	1	1	
—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
76	190	129	264	205	140	75	74	48	20	18	15	94	65	47	119	90	61	V.
76	190	129	264	205	140	75	74	48	20	18	15	94	65	47	119	90	61	
3	7	5	7	12	12	3	4	3	—	—	—	1	3	3	1	4	4	VI.
3	4	2	6	1	1	3	2	1				1	3	3	1	1	1	
237	24	23	101	19	15	27	5	5	7	4	2	26	4	4	86	13	13	VII.
153	1	—	3	—	—													
805	432	318	962	676	446	207	171	109	52	47	28	343	218	151	453	276	215	
307	263	177	407	306	183	99	106	68	22	30	15	136	108	68	170	143	100	
835	443	353	862	796	455	310	191	125	58	23	9	288	179	121	373	281	184	
326	220	171	362	326	172	138	107	76	17	17	8	107	104	70	158	154	93	

Yrkesgrupper.	Kristianstads län.			Malmöhus					
				Malmö.			Hälsingborg.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	270	346	213	192	219	139	164	102	82
Därav kvinnor	38	81	31	19	43	13	12	15	8
II. Gruvdrift och malmförädling	—	1	1	—	—	—	7	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	9	11	8	1	—	—	10	1	1
Därav kvinnor				1	—	—			
B Metall- och maskinindustri	4	9	5	64	28	22	34	11	7
Därav kvinnor				8	—	—	1	—	—
C Trävaruindustri	2	5	4	15	14	14	4	1	—
Därav kvinnor				1	—	—			
D Byggnadsverksamhet	8	6	6	124	81	81	74	49	49
Därav kvinnor				1	—	—			
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	1	—	2	1	3	8	—	—
Därav kvinnor				1	1	1	1	—	—
F Textilindustri	—	—	—	8	1	—	5	1	—
Därav kvinnor				5	1	—	5	1	—
G Beklädnadsindustri	1	3	1	56	31	25	23	—	—
Därav kvinnor	1	3	1	50	25	21	14	—	—
H Närings- och njutningsmedelsindustri	5	5	4	43	22	18	34	13	10
Därav kvinnor	1	2	1	22	18	13	11	4	2
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	2	3	1	3	3	3
Därav kvinnor				2	3	1			
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	6	7	6	5	1	1
Därav kvinnor				6	6	5	1	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	5	3	2	1	1	—
Därav kvinnor				1	2	1	—	1	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	1	—	—	76	30	24	9	—	—
Därav kvinnor				11	20	18			
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	24	5	4	2	—	—
Därav kvinnor				7	2	1			
B Butiks- och magasinspersonal	3	1	—	107	28	18	9	5	2
Därav kvinnor	2	—	—	69	17	9	7	5	2
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	18	29	16	61	56	38	29	23	19
Därav kvinnor	15	26	14	55	53	36	24	23	19
D Landtransport	2	5	3	131	131	61	51	25	20
Därav kvinnor	—	1	—	31	76	25	7	2	2
E Vattentransport	1	—	—	17	5	5	22	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	1	1	1	—	1	1
Därav kvinnor							—	1	1
V. Husligt arbete	63	76	40	583	401	293	156	132	91
Därav kvinnor	63	76	40	582	401	293	156	132	91
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	5	4	4	1	1	1
Därav kvinnor				5	2	2			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	19	6	6	148	58	58	68	14	14
Summa för november månad år 1913	406	504	307	1 671	1 129	817	719	384	301
Därav kvinnor	120	189	87	877	670	439	239	184	125
» » » månad år 1912	345	381	226	1 770	1 109	815	695	388	296
Därav kvinnor	129	172	77	876	680	437	248	189	122

	Älvsborgs län.			Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.						Skaraborgs län.			
	Övriga anstalter.						Göteborg.			Övriga anstalter.						
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
	424	424	304	100	135	84	130	155	86	62	71	36	60	83	36	I.
	47	83	29	21	26	16	19	53	4	17	22	7	6	21	11	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																III.
	12	1	1	5	1	1	13	31	30	—	—	—	1	—	—	A
							—	1	—							
	40	14	12	9	4	4	91	88	79	8	8	7	1	—	—	B
							3	1	—							
	8	5	5	1	1	1	21	14	11	—	—	—	1	—	1	C
	54	32	31	13	11	8	127	162	159	16	12	6	—	—	—	D
	3	7	5	1	—	—	5	9	9	—	—	—	—	—	—	E
	2	—	—	2	—	—	17	16	9	—	4	2	—	—	—	F
	2	—	—				10	13	6	—	2	—				
	12	6	5	1	2	1	30	11	3	4	3	3	—	—	—	G
	9	2	2	—	1	1	23	9	2	2	2	2				
	11	20	19	5	2	1	34	24	11	5	4	3	1	2	1	H
	5	9	8	1	—	—	17	15	3	4	3	2	—	1	—	
	—	—	—	—	—	—	7	3	2	2	2	1	—	—	—	I
							2	1	—	1	—	—				
	1	—	—	—	—	—	6	23	11	—	—	—	—	—	—	J
							4	16	5							
	2	2	1	—	—	—	5	8	6	1	—	—	—	—	—	K
	1	2	1							1	—	—				
	8	2	2	1	1	—	3	3	2	1	—	—	1	—	—	L
	—	1	1													
																IV.
	1	—	—	1	—	—	20	21	15	—	1	1	—	—	—	A
	11	3	3	3	2	2	109	89	77	5	1	1	7	1	—	B
	5	2	2	1	—	—	35	14	6	1	—	—	1	1	—	
	24	25	20	5	5	3	95	62	32	8	9	6	2	4	1	C
	22	23	18	5	5	3	94	59	30	8	9	6	1	3	—	
	48	30	28	24	9	7	92	140	104	17	10	8	2	2	1	D
	4	3	2	2	6	5	6	15	7	1	—	—				
	4	—	—	1	—	—	24	10	9	—	—	—	1	—	—	E
	—	—	—	—	6	5	—	14	13	1	—	—	—	—	—	F
							—	1	—							
	254	173	132	69	54	42	670	873	597	76	48	33	32	41	15	V.
	246	173	132	69	54	42	670	873	597	76	48	33	32	41	15	
	—	3	3	1	1	1	20	5	5	1	15	14	2	—	—	VI.
	—	1	1	1	—	—	5	—	—	1	1	—	2	—	—	
	191	56	55	20	1	1	316	216	216	22	24	20	11	3	1	VII.
	1 110	803	626	262	235	161	1 835	1 977	1 486	229	212	141	122	136	56	
	341	299	196	100	92	67	888	1 071	660	112	87	50	42	67	16	
	1 148	855	662	271	225	153	1 829	1 706	1 245	279	203	131	92	90	44	
	300	270	165	105	94	66	820	875	500	135	82	42	41	57	26	

Yrkesgrupper.	Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	41	57	27	110	108	60	283	294	179
Därav kvinnor	9	9	7	24	45	12	45	76	45
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	1	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	4	3	3	28	10	10	5	—	—
B Metall- och maskinindustri	2	1	1	7	—	—	16	5	4
C Trävaruindustri	2	3	3	3	—	—	3	—	—
D Byggnadsverksamhet	1	—	—	35	10	10	12	22	9
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	—	—	—	2	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—
G Beklädnadsindustri	—	1	—	6	—	—	2	1	1
Därav kvinnor	—	1	—				2	1	1
H Närings- och njutningsmedelsindustri	3	3	1	8	3	3	4	6	6
Därav kvinnor	2	3	1	2	1	1			
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor									
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor									
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	1	—	—	4	—	—	7	2	1
Därav kvinnor							1	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	3	1	1	—	—	—
Därav kvinnor				2	—	—			
B Butiks- o. magasinspersonal	3	—	—	21	6	5	4	5	4
Därav kvinnor	2	—	—	8	3	2	1	4	3
C Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	9	13	6	25	19	17	14	17	11
Därav kvinnor	7	11	5	18	17	15	10	16	10
D Landtransport	3	2	2	12	7	7	7	11	5
Därav kvinnor	1	1	1	2	1	1	—	1	1
E Vattentransport	1	1	1	—	—	—	2	—	—
Därav kvinnor	1	1	1						
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	1	—
V. Husligt arbete	43	73	43	152	135	95	119	128	74
Därav kvinnor	43	73	43	152	135	95	119	128	74
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor									
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	22	15	13	82	63	63	46	45	21
Summa för november månad år 1913	135	172	100	496	362	271	526	539	315
Därav kvinnor	65	99	58	208	202	126	178	226	134
» » » månad år 1912	109	107	71	441	226	209	441	401	276
Därav kvinnor	50	69	41	233	112	103	167	169	109

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.			
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
48	52	33	40	19	14	5	13	7	65	66	53	7	9	5	10	11	8	I.
9	13	6	4	1	—	—	3	—	8	8	6	1	3	1				
2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	II.
																		III.
4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	*A*
16	9	7	15	10	8	1	3	1	2	—	—	2	—	—	14	5	4	*B*
6	1	1	15	6	6	16	14	11	2	—	—	2	1	—	6	5	3	*C*
16	19	15	21	12	9	7	3	—	5	4	3	59	23	21	13	6	4	*D*
—	—	—	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*E*
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
			1	—	—													
3	2	2	5	1	1	—	2	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	*G*
3	2	2	5	1	1	—	2	—	2	—	—							
3	4	—	6	1	1	6	1	—	3	1	1	2	1	—	—	—	—	*H*
1	2	—				1	—	—	2	1	1	—	1	—				
—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*I*
			—	2	1													
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*J*
1	—	—																
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
2	1	1	10	11	11	6	1	1	1	—	—	2	—	—	3	—	—	*L*
			1	1	1													
																		IV.
—	2	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	*A*
6	3	3	4	—	—	10	—	—	4	1	—	4	1	1	3	—	—	*B*
1	1	1	1	—	—	8	—	—	3	1	—	2	1	1	1	—	—	
12	11	10	8	5	2	12	13	6	39	19	13	8	14	6	23	30	17	*C*
12	10	9	6	5	2	9	11	5	37	19	13	8	14	6	19	27	15	
13	5	5	26	11	9	13	10	6	7	2	2	4	5	2	7	3	2	*D*
1	—	—	2	—	—	1	1	—	—	1	1							
—	—	—	6	—	—	2	10	6	2	—	—	1	1	1	—	—	—	*E*
						1	—	—										
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
103	88	63	60	58	40	67	72	49	72	36	29	42	44	29	44	51	33	V.
103	88	63	60	58	40	67	72	49	72	36	29	42	44	29	44	51	33	
2	5	5	—	1	1	—	1	1	—	—	—	3	2	2	—	—	—	VI.
2	5	5	—	1	1	—	1	1				3	2	2				
68	87	87	39	36	36	39	31	29	17	4	4	21	—	—	39	21	19	VII.
305	241	184	263	175	141	187	174	117	223	133	105	158	101	67	169	134	91	
188	121	86	80	69	46	87	90	55	124	66	50	56	65	39	64	78	48	
337	229	179	229	153	128	122	135	92	193	117	73	118	95	68	126	147	82	
116	113	75	70	63	44	69	71	54	122	88	48	77	78	55	90	120	64	

Livsmedelspriser å olika orter

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Obs! Siffrorna för åren 1904—1909 angiva m edelpris fö

	Varuslag.	Kvantitet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjölk: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	»	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	»	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	»	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, »	»	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, »	»	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	»	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta »	»	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	»	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog.	129	133	142	150	148	151	149	149
13	» konserverade	»							134	128
14	Potatis: gammal	5 lit.	—	29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	»							76	48
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor	»	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, » » »	»	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, » » »	»	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 31	[1] 31	[1] 31	[1] 32	[1] 33	[1] 33	34	32
22	ris-, bästa sort, svenska (»R. T.»)	»	—	[2] 57	[2] 58	[2] 59	[2] 59	[2] 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, söt	»	35	34	35	35	39	39	39	37
25	» » sur	»	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, bakat med vatten	»	—	42	44	46	51	53	45	44
28	» » » mjölk	»							61	60
29	Nötkött, färskt: stek	»	91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött	»	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalvkött, stek: gödkalv	»	102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv	»	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Fårkött: färskt, stek	»	103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt »	»	115	117	132	131	121	127	138	129
38	» amerikanskt	»	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda	»	—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill	»	31	33	34	34	28	28	31	31
42	strömming	»	42	40	40	43	37	37	36	36
43	torsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)	»	70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	»	[3] 36	[3] 38	[3] 40	[3] 41	[3] 38	[3] 37	39	39
46	strömming	»	24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	51	54	56	59	60	61	54	51
48	» » » rundskuren	»							—	—
49	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 110	[4] 115	[4] 117	[4] 116	[4] 116	[4] 115	125	155
50	Socker, bit-	»	61	69	62	62	66	67	71	69
51	Svagdricka	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
52	Fotogen: Water White	»	[5] 18	[5] 16	[5] 16	[5] 16	[5] 18	[5] 18	17	15
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn.	2180	2170	2220	2360	2680	2520	2280	2280
54	barr- 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
55	Bränntorv	100 kg.	—	[6] 70	[6] 70	[6] 73	[6] 80	[6] 74	187	185
56	Kol, antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	322	318	355	388	376	373	373
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	112	106	126	139	134	130	132
59	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	159	156

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Upp-
[6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [7]) Uppgifterna avse för maj 1913 två,
[8]) Uppgifterna avse för augusti 1913 en, för september 1913 två, för oktober 1913 två och för november 1913

(nov. 1912—nov. 1913) för samtliga orter.

28 orter, för åren 1910—1912 för 39 orter och för 1913 för 44 orter.

1912.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.	Aug. 1913.	Sept. 1913.	[9])Okt. 1913.	[9])Nov. 1913.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	1
8	8	8	7	7	7	7	8	7	8	8	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	241	240	238	236	238	234	230	229	230	231	237	241	241	4
214	221	219	214	210	211	212	210	208	207	212	216	219	219	5
156	160	161	162	162	163	164	163	165	165	165	165	165	164	6
115	118	118	121	120	120	121	121	122	122	122	123	120	121	7
51	55	54	55	56	56	59	60	59	58	57	59	59	58	8
157	158	158	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	125	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
132	132	132	132	132	131	133	134	134	135	137	138	138	138	11
161	199	206	187	172	142	120	119	126	137	143	154	180	205	12
139	148	148	147	145	133	122	[7]) 112	[7]) 124	[7]) 129	[7]) 138	141	146	149	13
32	29	29	30	29	30	29	29	30	29	29	27	27	27	14
49	—	—	—	—	—	—	—	—	61	31	—	—	—	15
30	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	16
53	51	51	50	50	49	48	48	47	47	46	47	47	46	17
31	32	32	32	32	31	31	31	31	31	31	31	31	31	18
22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	21	21	19
27	28	28	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	26	20
36	37	37	37	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	21
40	41	41	42	42	42	42	41	41	41	41	41	41	41	22
41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	23
38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	24
29	29	29	29	29	30	30	30	30	30	30	30	30	30	25
76	76	76	76	76	77	77	76	76	76	76	75	75	75	26
45	45	45	43	43	43	43	43	43	43	42	43	43	43	27
61	61	61	59	59	59	60	60	61	60	60	60	60	60	28
111	119	117	117	118	119	120	121	123	124	125	126	125	122	29
91	99	97	97	97	98	98	100	101	101	102	104	103	101	30
123	129	127	130	129	130	130	130	132	133	133	133	132	132	31
65	70	70	70	71	71	70	70	70	71	72	74	74	73	32
124	124	125	130	132	135	136	136	138	138	137	134	129	127	33
105	109	107	108	109	111	111	114	115	117	118	119	118	116	34
—	—	—	114	119	122	122	138	—	—	[8]) 100	[6]) 121	[8]) 119	[8]) 113	35
128	130	129	130	131	131	131	131	132	134	136	138	137	135	36
129	137	136	137	137	137	137	137	138	140	143	144	144	142	37
136	144	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	—	—	79	81	78	69	66	70	72	74	75	76	75	39
—	—	—	115	116	112	96	94	104	112	112	110	110	109	40
32	35	30	30	30	30	30	29	32	39	38	39	37	35	41
36	39	37	37	37	36	35	37	38	36	37	39	42	43	42
—	—	—	55	56	57	52	53	53	52	54	55	55	56	43
77	79	79	77	77	79	75	75	78	79	80	80	80	80	44
41	44	45	45	45	45	45	44	45	44	45	45	45	45	45
25	26	25	27	28	29	31	30	30	30	30	31	32	31	46
52	55	55	56	55	57	57	56	55	54	54	54	55	56	47
—	—	—	75	75	77	77	76	76	76	76	76	76	76	48
176	179	180	180	180	179	176	173	171	168	164	161	162	162	49
72	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	67	50
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	51
17	19	19	19	19	19	20	20	20	21	21	21	21	21	52
2360	2420	2480	2540	2540	2540	2510	2560	2560	2550	2540	2560	2570	2590	53
1880	1950	1960	2000	2010	2020	2010	2020	2030	2050	2060	2050	2060	2060	54
187	186	189	193	193	196	196	194	194	197	197	197	196	196	55
397	403	405	404	404	404	403	402	401	401	400	400	399	396	56
—	—	—	236	238	239	235	235	233	235	235	233	233	230	57
155	163	168	168	168	169	169	170	169	166	162	160	158	157	58
177	185	184	188	191	191	191	191	191	191	191	188	188	186	59

gifterna avse »salt sill». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [5]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — för juni 1913 fem, för juli 1913 fyra och för augusti 1913 två orter, å vilka höga äggpris gälde. — fyra orter. — [9]) Preliminära siffror.

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1912) och per månad

Kreatursslag.	[1])1904.	[1])1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Kor:									
Extra prima[2])	—	—	53	54	54	46	47	50	57
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	40	40	46	48	46	40	41	42	49
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	34	37	43	45	43	36	37	36	43
» 3. Mindre feta[3])	28	29	36	38	35	27	28	25	34
Kvigor (och stutar):									
Extra prima[5])	—	—	58	60	59	52	55	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54
» 2. Mindre feta	37	37	44	48	44	36	36	36	44
Tjurar:									
Extra prima	—	—	55	57	56	46	49	55	62
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52
» 3. Mindre köttiga[3])	33	36	40	38	39	32	33	33	43
Oxar:									
Extra prima[4])	—	—	—	—	58	—	47	50	58
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52
» 2. Mindre feta	—	—	42	46	43	34	36	38	44
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[5])	57	59	64	68	63	60	61	60	68
» (70—90 »)[5])	51	53	54	61	56	55	55	52	60
Skummjölkskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48
Får:									
Yngre, feta[6])	—	—	53	54	52	50	51	51	53
Äldre, » [7])	—	—	44	49	46	45	45	42	48
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	73	66	56	69	77	64	73
Rena, större svin (100—170 kg.)	47	59	76	65	55	68	73	62	71
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60

[1]) Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. *nov.* 1912—*nov.* 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för 1911 avse endast endast Malmö och Göteborg. — [6]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg, för maj—nov. 1912—nov. 1913 Stockholm och Göteborg.

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—nov. 1913.

(nov. 1912—nov. 1913) för alla tre orterna.

Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.	Aug. 1913.	Sept. 1913.	Okt. 1913.	Nov. 1913.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
62	60	60	59	59	61	61	60	61	62	62	60	61
55	53	54	53	54	55	55	55	56	56	57	54	55
46	46	47	47	48	50	51	51	51	51	52	50	50
37	37	38	38	40	43	43	44	44	43	45	41	38
67	64	64	62	63	67	66	65	66	68	70	66	65
61	59	58	58	58	60	61	60	61	62	62	60	61
49	48	48	47	48	50	51	50	52	52	53	51	51
67	65	65	64	64	65	64	63	65	65	67	66	66
62	60	61	61	60	62	61	61	61	62	64	62	63
58	57	58	57	58	58	58	57	58	59	61	59	59
49	48	50	49	49	52	51	50	51	50	53	49	47
62	61	60	59	61	65	65	63	63	65	66	62	63
56	55	54	54	55	58	58	57	58	59	59	56	56
46	44	44	45	47	49	49	49	50	51	51	48	46
70	72	74	75	77	75	73	73	69	69	73	72	74
65	66	68	69	71	68	65	66	64	64	66	65	68
53	56	57	57	59	59	57	56	54	55	57	55	55
53	55	57	57	60	60	65	63	61	59	59	50	53
47	50	53	54	58	58	57	55	53	50	49	46	50
79	81	82	80	81	80	81	83	86	85	86	82	81
79	80	81	79	79	78	79	81	84	84	85	81	79
67	68	69	69	69	66	66	67	70	71	73	69	67

— [3]) Uppgifterna för nov. 1912—nov. 1913 avse endast Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna för Malmö och för nov. 1912—nov. 1913 Stockholm och Malmö. — [5]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna nov. 1913 Stockholm och Göteborg. — [7]) Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg och

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm *nov.* 1912—*nov.* 1913.

(Enligt veckonoteringar för år 1912 från Stockholms stads provisoriska fiskhall samt för år 1913 från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag.	Kvantitet.	Nov. 1912.	Dec. 1912.	Jan. 1913.	Febr. 1913.	Mars 1913.	April 1913.	Maj 1913.	Juni 1913.	Juli 1913.	Aug. 1913.	Sept. 1913.	Okt. 1913.	Nov. 1913.
		Medelpris (öre).												
Fisk och *fiskvaror*:[1]														
Abborre, stor	kg.	70	65	80	83	87	73	46	58	71	68	66	61	60
små	»			55	61	—	44	27	37	54	30	53	56	—
Braxen	»	39	49	60	52	—	48	45	34	51	—	56	47	45
Gråsej	»	42	41	41	42	48	30	35	27	28	28	25	29	43
Gädda, levande	»	—	—	103	109	—	—	86	75	—	—	—	—	—
slaktad	»	79	71	94	99	108	63	66	—	125	97	89	93	92
Gös	»	129	140	153	138	125	125	130	147	140	110	—	—	—
Hälleflundra, stor	»	81	99	120	105	95	95	103	104	92	85	93	96	99
små	»	—	55	—	—	110	—	—	—	85	70	—	60	73
Id	»	49	54	—	—	50	50	46	55	49	43	—	55	—
Kolja, svensk	»	38	58	68	64	64	53	50	45	46	47	44	54	54
norsk	»	—	—	36	35	44	45	—	—	—	—	37	40	39
Kummel	»	—	—	—	—	—	—	—	54	44	42	67	63	68
Kungsflundra	»	53	58	67	59	69	45	53	50	—	—	—	58	55
Lake, stor	»	59	74	66	77	—	44	37	32	55	—	—	75	52
insjö-[2]) små	»			—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	40
Lax, färsk	»	196	140	—	275	275	235	290	263	238	270	235	293	215
Långa	»	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Makrill	låda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1375	—
Piggvar	kg.	—	—	208	213	125	—	150	—	—	—	—	141	143
Röding	»	—	143	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	143
Rödspotta, stor	»	60	67	68	64	69	50	53	55	65	64	67	65	68
små	»			—	45	50	34	—	25	47	61	—	50	59
Rödtunga	»	61	38	145	140	113	78	—	60	61	63	77	68	81
Sik, stor	»	71	80	85	—	—	88	83	100	90	100	—	87	72
små	»			—	—	—	75	—	—	60	70	70	—	58
Siklöja	»	—	—	—	34	—	—	—	—	—	—	—	40	38
Sill, färsk	låda	1813	1412	1449	1950	1200	—	800	800	—	—	—	1683	1994
» »	kg.	30	13	—	—	25	—	—	—	—	40	33	27	25
» rökt	låda	167	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Simpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	—	96	100	98	—	85	—	—	—	—	—	74	81
Stenbit	»	46	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—	—	—
Strömming	låda	738	850	938	1188	550	300	—	—	—	—	—	—	800
»	kg.	27	32	31	46	—	—	—	25	—	34	—	61	61
Torsk, m. huvud	»	46	49	43	42	45	—	25	30	—	—	—	39	45
svensk huvudlös	»			48	51	54	43	43	44	42	42	51	57	59
Torsk, norsk	»	—	—	36	33	40	—	—	—	—	—	—	—	30
Uer, färsk	»	35	29	33	39	40	22	—	—	—	—	—	—	—
Vitling, stor	»	30	32	34	36	43	37	—	27	29	34	37	31	37
små	»			25	26	34	23	33	23	—	22	26	22	—
Ål, levande, stor	»	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—	—	150	—
små	»	—	—	—	—	—	—	130	—	—	—	—	—	—
Skaldjur:														
Hummer	tjog	3175	3100	3250	3400	—	—	3000	2450	2800	—	2400	2513	2975
Krabbor	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kräftor, stora	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126	110	—	—
små	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	78	—	—
Räkor, stora	kg.	95	135	126	86	93	45	—	80	55	—	95	92	94
kokta små	»	49	72	70	20	29	10	48	—	—	—	80	—	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror

$^{30}/_{10}$—$^{5}/_{11}$:	tillgång knapp,	efterfrågan medelmåttig,	tendens stigande.
$^{6}/_{11}$—$^{12}/_{11}$:	» god,	» »	» svävande.
$^{13}/_{11}$—$^{19}/_{11}$:	» knapp,	» »	» fast.
$^{20}/_{11}$—$^{26}/_{11}$:	» »	» »	» svävande.
$^{27}/_{11}$—$^{3}/_{12}$:	» »	» livlig,	» »

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives. — [2]) Priserna för 1912 avse »lake».

Sakregister

till årgången 1913.

Sociala förhållanden i allmänhet.

Socialstyrelsens allmänna uppgifter: sid. 1.
Kungörelse angående det sociala rådet: sid. 2.
Sociala rådet: sid. 666.
Kungörelse angående anställande av kommissionär hos socialstyrelsen: sid. 1017.
Bestämmelser angående försändelser till socialstyrelsen och dess organ i orterna: sid. 365.
Yrkesgruppering, fastställd att användas av socialstyrelsen: sid. 640.
Frågan om ordnandet av driftkrediten för mindre jordbrukare: sid. 322.
Ordnandet av det mindre jordbrukets driftkredit: sid. 918.
Frågan om en socialstyrelse i Norge: sid. 334.
Norska socialdepartementet: sid 665.
Socialpolitisk avdelning inom det preussiska krigsministeriet: sid. 762.
Social lagstiftning i Brasilien: sid. 915.
Social lagstiftning i Argentina: sid. 1042.
Statsbidrag till föreläsningsföreningarna för år 1913: sid. 309.
Socialekonomiska förhållanden och inre kolonisation i Finlands landskommuner: sid. 378.
Allmän sparbanksstatistik år 1911: sid. 752.

Kollektivavtal, arbetsavtal m. m.

Kollektivavtal i Sverige: år 1911: sid 21; år 1912, fördelade efter näringsgrenar och orter: sid. 383. Översikt över år 1912: sid. 791.
Kollektivavtal i Danmark: sid. 859.
Kollektivavtal inom textilindustrien i Mexiko: sid. 931.
Förslag till lag om kollektivavtal i Belgien: sid. 335.
Engelska industrirådets utlåtande angående kollektivavtal: sid. 858.

Strejker, lockouter, medlings- och förlikningsförfarande.

Arbetsinställelser i Sverige: år 1912: 2:dra och 3:dje kvart.: sid. 50; 4:de kvart.: sid. 176; översikt: sid. 236; år 1913: 1:sta kvart.: sid. 404; 2:dra och 3:dje kvart.: sid. 1025.
Arbetsinställelser i Sverige: år 1911: sid. 504; år 1912: sid. 797.
Statens förlikningsmäns för medling i arbetstvister verksamhet år 1912: sid. 620.
Arbetstvist vid Trollhättans kanalarbeten: sid. 240.
Svenska arbetsgivareföreningens strejk- och lockoutstatistik: sid. 931.
Arbetskonflikter i England: år 1911: sid. 64; år 1912: sid. 934; i Österrike år 1911: sid. 65; i Frankrike: år 1910: sid. 261; år 1911 och 1912: sid. 762; i Belgien år 1912: sid. 409; i Tyskland år 1912: sid. 410; i Finland år 1912: sid. 510; i Danmark år 1912: sid. 665.
Frågan om lagstiftning i arbetstvister i Norge: sid. 182.
Verkningarna av den kanadensiska lagen av år 1907 om obligatorisk medling i arbetstvister inom vissa allmännyttiga företag: sid. 246.
Tillämpningen av den kanadensiska lagen den 22 mars 1907 angående arbetskonflikter: sid. 1042.
Förlikningsnämnder och skiljedomstolar för trafikpersonalen i Nordamerikas förenta stater: sid. 933.
Strejkstatistik för Ryssland: sid. 934.
Strejkförsäkring i Österrike: sid. 511.

Arbetarskyddslagstiftning m. m.

Kungörelse angående rikets indelning i yrkesinspektionsdistrikt: sid. 4.
Instruktion för yrkesinspektionens befattningshavare: sid. 5.
Instruktion för yrkesinspektionens kommunala tillsynsorgan: sid. 10.

Kungörelse angående yrkesinspektionens specialinspektör för tillverkning av explosiva varor (sprängämnesinspektören): sid. 11.
Kungörelse angående förbud mot minderårigas användande i vissa farliga arbeten: sid. 11.
Kungörelse angående läkarundersökning och läkarbesiktning av minderåriga arbetare: sid. 12.
Kungörelse angående gottgörelse för utfärdande av intygsböcker för minderåriga arbetare: sid. 14.
Tjänstgöringsföreskrifter för yrkesinspektionens befattningshavare: sid. 264.
Eftergift från förbudet mot minderårigas användande till nattarbete: sid. 413.
Beslut angående arbetarskyddslagstiftningens tillämpning: Undantag från bestämmelserna om minderårigas nattarbete: sid. 922.
Sammanträde inom socialstyrelsen med yrkesinspektörer och bergmästare: sid. 413.
Kvinnors och minderårigas användande vid fabriker och bergverk i Sverige år 1911: sid. 455.
Yrkesinspektionens verksamhet under år 1913: jan.—juni: sid. 845; juli—sept.: sid. 925.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete: sid. 578, 638, 759, 849, 928, 1022.
Undersökning av arbetsförhållanden inom cellulosaindustrien: sid. 414.
Sakkunniga vid utarbetande av skyddsföreskrifter beträffande byggnadsarbete: sid. 935.
Inbjudan till internationell arbetarskyddskonferens: sid. 262.
Beslut vid internationella arbetarskyddskonferensen i Zürich den 10—12 sept. 1912: sid. 316.
Andra internationella arbetarskyddskonferensen i Bern 1913: sid. 802.
Barnaskyddskommissionen i Basel: sid. 809.
Den nya danska fabrikslagen: sid. 475.
Belgiskt lagförslag angående hemindustrien: sid. 422.
Fransk lag av den 17 juni 1913 angående beredande av vila åt barnsängskvinnor: sid. 580.
Förbud mot fosfortändstickor i Norge: sid. 763.
Frågan om minderårigas nattarbete i England: sid. 806.
Arbetarskydd i kantonen Tessin: sid. 935.
Skyddsanordningar vid slipning i Wisconsin: sid. 264.
Yrkesinspektionen i Tyskland år 1911: sid. 183.
Yrkesinspektionen i Österrike år 1912: sid. 935.
Den danska arbets- och fabrikstillsynens verksamhet under finansåret ¼ 1912—31/3 1913: sid. 984.

Socialförsäkring.

Kungörelse angående tillsyn å understödsföreningar m. m.: sid. 15.
Kommerskollegii yttrande över förslaget till allmän pensionsförsäkring: sid. 97.
Riksförsäkringsanstaltens yttrande över förslaget till allmän pensionsförsäkring: sid. 120.
Kungl. Maj:ts proposition om allmän pensionsförsäkring: sid. 304.
Lagen om allmän pensionsförsäkring: sid. 361.
Pensionsstyrelsen: sid. 408.
Lag om allmän pensionsförsäkring: sid. 537.
Instruktion för pensionsnämnderna: sid. 1017.
Kungörelse angående försäkring för beredande av pension på grund av frivilliga avgifter jämlikt 34 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913: sid. 1020.
Norskt förslag om invaliditets- och ålderdomsförsäkring: sid. 150.
Belgiskt lagförslag angående sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring: sid. 331.
Österrikisk lag angående olycksfalls- och sjukförsäkring för sjöfolk och fiskare: sid. 336.
De nya danska lagarna om hjälpkassor och om understöd åt änkor med barn: sid. 414.
Revision av den engelska socialförsäkringslagen: sid. 859.
Centralt ämbetsverk för socialförsäkring i Schweiz: sid. 335.

Fördrag mellan Tyskland och Italien om arbetarförsäkring: sid. 416.
Ålderdomsförsäkringen under utredning i Kanada: sid. 512.
Hjälpkassor i Frankrike åren 1909 och 1910: sid. 580.
Moderskapsunderstöd i Australien: sid. 266.
Kommunal moderskapshjälp i Zürich: sid. 582.
Folkpensionering och fattigvård i England: sid. 764.
Olycksfalls- och sjukförsäkringen i Schweiz: sid. 860.

Sjukförsäkring.

Lag om ändring i vissa delar av lagen om sjukkassor den 4 juli 1910: sid. 16.
Kungörelse angående statsbidrag åt sjukkassor, som meddela moderskapshjälp: sid. 17.
Sammanträde med sociala rådets sektion för sjukkasseväsen: sid. 915.
Sjukkassas rätt att utesluta medlem, som avgår från tjänst med pension: sid. 414.
Registrering enligt den nya sjukkasselagen: år 1912: 4:de kvart.: sid. 499; år 1913: 1:sta kvart.: sid. 502; 2:dra kvart.: sid. 636; 3:dje kvart.: sid. 852.
Tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet. Verksamheten under år 1912: sid. 1013.
Sveriges allmänna sjukkasseförbunds fjärde allmänna kongress: sid. 764.
Svenska ålderdomsförbundets sjukkassa begärd i likvidation: sid. 414.
Regeringsproposition angående ändringar i den norska sjukförsäkringslagen: sid. 666.
Ändringar i norska sjukförsäkringslagen: sid. 1043.
Förslag till ny dansk sjukkasselag: sid. 1043.
Sjukkasseverksamheten i Danmark år 1912: sid. 416.
Sjukförsäkringen i England: sid. 936.
Obligatorisk sjukförsäkring i Holland: sid. 985.

Olycksfallsförsäkring.

Kungörelse angående anmälan om olycksfall: sid. 18.
Fördrag mellan Tyskland och Belgien angående olycksfallsersättning: sid. 416.
Fördrag mellan Italien och Förenta staterna angående olycksfallsersättning: sid. 860.
Lag angående olycksfallsersättning i Portugal: sid. 937.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Arbetsmarknaden, enligt uppgift från industriidkare: år 1912: 4:de kvart.: sid. 221; år 1913: 1:sta kvart.: sid. 289; 2:dra kvart.: sid. 605; 3:dje kvart.: sid. 887.
Arbetsmarknaden i England: år 1912: dec. sid. 66; år 1913: jan.: sid. 183; febr.: sid. 266: mars: sid. 338; april: sid. 417; maj: sid. 513; juni: sid. 582; juli: sid. 667; aug.: sid. 765; sept.: sid. 861; okt.: sid. 938; nov.: sid. 1044.
Arbetsmarknaden i Frankrike: år 1912: dec.: sid. 67; år 1913: jan.: sid. 184; febr.: sid. 266; mars: sid. 417; april: sid. 418; maj.: sid. 513; juni: sid. 582; juli: sid. 668; aug.: sid. 765; sept.: sid. 862; okt.: sid. 938; nov.: sid. 1044.
Arbetsmarknaden i Tyskland: år 1912: dec.: sid. 67; år 1913: jan.: sid. 184; febr.: sid. 267; mars: sid. 338; april: sid. 418; maj: sid. 514; juni: sid. 583; juli: sid. 668; aug.: sid. 766; sept.: sid. 862; okt.: sid. 939; nov.; sid. 1045.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: år 1912: 1 okt., 1 nov. och 1 dec.: sid. 228; år 1913: 1 jan., 1 febr. och 1 mars: sid. 296; 1 april, 1 maj och 1 juni: sid. 612; 1 juli, 1 aug. och 1 sept.: sid. 894.
Arbetslösheten i England under år 1912: sid. 185.
Arbetslösheten inom de franska fackorganisationerna år 1912: sid 267.
Arbetslösheten i Danmark år 1912: sid. 339.
Åtgärder för bekämpande av säsongarbetslösheten i Helsingfors: sid. 339.
Nödhjälpsarbeten i Frankrike år 1911: sid. 583.
Arbetslösheten och staden Berlin: sid. 939.
Arbetslöshetskongressen i Gent år 1913: sid. 811.
Arbetslöshetsförsäkringen i Belgien: år 1911: sid. 66; år 1912: sid. 669.
Arbetslöshetsförsäkringen i Mannheim: sid. 185.

Arbetslöshetsförsäkringen i Danmark: sid. 251.
Arbetslöshetsförsäkringen i England: sid. 265.
Den kommunala arbetslöshetsförsäkringen i Tyskland: sid. 337.
Arbetslöshetskassor i Norge med bidrag av stat och kommun: sid. 767.
Arbetslöshetsförsäkring i Berlin-Schöneberg: sid. 768.
Statsbidrag till arbetslöshetskassor i Frankrike åren 1911 och 1912: sid. 861.

Ut- och invandring.

Ut- och invandring i Sverige år 1912: sid. 670.
Utvandringen från Sverige år 1913: 1:sta kvart.: sid. 419; 2:dra kvart.: sid. 584; 3:dje kvart.: sid. 867.
Immigrationslagstiftningen i Sydafrika: sid. 1045.

Arbetsförmedling.

Sveriges offentliga arbetsförmedling: år 1912: dec.: sid. 72; år 1913: jan.: sid. 189; febr.: sid. 271; mars: sid. 343; april: sid. 423; maj: sid. 519; juni: sid. 587: juli: sid. 677; aug.: sid. 773; sept.: sid. 869; nov.: sid. 1049.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1912: I. Arbetsförmedlingsfrågans nuvarande läge: sid. 163. II. Arbetsförmedlingsverksamheten under år 1912: sid. 168.
Förhandlingar vid arbetsförmedlingskonferensen inom kungl. kommerskollegium den 12—14 dec. 1912: sid. 35.
Sammanträde med sociala rådets sektion för arbetsförmedling: sid. 1046.
Kungörelse angående understöd av statsmedel till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket: sid. 174.
Statsbidrag till Sveriges offentliga arbetsförmedling för år 1912: sid. 575.
Bestämmelser angående bidrag av statsmedel till reseunderstöd för arbetssökande: sid. 571.
Reglering av den privata kommissionsverksamheten: sid. 421.
Den offentliga arbetsförmedlingen och rekryteringen till armén: sid. 514.
Den offentliga arbetsförmedlingens förhållande till värvning och civilanställning: sid. 817.
Kommunen som arbetsgivare i förhållande till den offentliga arbetsförmedlingen: sid. 822.
Arbetsförmedlingen i Stockholms län: sid. 823.
Av kommuner och föreningar bedriven *platsförmedling för affärsanställda*: sid. 940.
Distriktsmöte i Linköping den 25 maj 1913: sid. 515.
Distriktskonferensen i Malmö den 31 aug. 1913: sid. 863.
Den offentliga arbetsförmedlingen i Paris: sid. 186.
Den nya danska arbetsförmedlingslagen: sid. 420.
Arbetsförmedlingen i Danmark: sid. 940.
Arbetsförmedlingen i Österrike: år 1910: sid. 68; år 1911: sid. 341.
Den offentliga arbetsförmedlingen i Storbritannien under år 1912: sid. 268.
Arbetsförmedlingen i Belgien år 1912: sid. 516.
Arbetsförmedlingen i Tyskland år 1912: sid. 586.
Arbetsförmedlingen och de kristliga fackföreningarna i Tyskland: sid. 68.
Prisnedsättning å järnväg för arbetssökande i Österrike: sid. 769.
Arbetsförmedling för immigranter i Kanada: sid. 863.
Reglering av arbetsförmedlingen i Luxemburg: sid. 1046.

Kooperation.

Kooperativa förbundets verksamhet under år 1912: sid. 566.
Centrallagets för Finlands handelsandelsbolag verksamhet under år 1911: sid. 70.
Kooperativ kvarnförening i Schweiz: sid. 70.
Den franska konsumentkooperationen under år 1911: sid. 268.
De franska arbetarproduktionsföreningarna under år 1911: sid. 269.

Botadsförhållanden.[1]

1912—1913 års allmänna bostadsräkning: I. Vänersborg: sid. 477; II. Sundbyberg: sid.

[1] *Jfr* Levnadskostnader.

624; III. Björkvik: sid. 987; IV: Luleå: sid. 993.
Bostadsräkning i Sverige i samband med mantalsskrivningen för år 1914: sid. 813.
Jämförelse mellan huvudresultaten av bostadsräkningarna i Göteborg och Stockholm den 31 december 1910.
Bostadsräkningen i Paris år 1911: sid. 864.
Bostadsförhållandena ombord å den svenska handelsflottan: sid. 707.
Förslag till kommunal bostadsförmedling i Stockholm: sid. 365.
Den kommunala bostadsförmedlingen i Tyskland: sid. 486.
Statsinspektion av bostäder i Tyskland: sid. 497.
Den nya bostadspolitiska lagstiftningen i Österrike: sid. 562.
Byggnadsföreningar och -bolag i Frankrike år 1912: sid. 769.
Centralbyrå för bostadsstatistik i Tyskland: sid. 865.

Föreningsväsen.

Svenska arbetsgivareföreningen: sid. 517.
Landsorganisationen i Sverige år 1912: sid. 740.
Nionde internationella berättelsen över fackföreningsrörelsen (1911): sid. 256.
Fackföreningsrörelsen i Danmark under år 1911: sid. 186.
Föreningsväsendet bland arbetsgivare och arbetstagare i Tyskland år 1911: sid. 742. I. Arbetsgivarförbund: sid. 746. II. De i enskild och offentlig tjänst anställdas föreningsväsen: sid. 1000.
De tyska arbetsgivarföreningarna: sid. 940.

Nykterhetsrörelsen.

De större nykterhetssällskapens medlemsantal vid årsskiftet 1911—1912: sid. 186.
Lag om behandling av alkoholister: sid. 547.
Fördelning av statsmedel till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder: sid. 576.

Fattigvård, välgörenhet m. m.

Kommunernas fattigvård under år 1911: sid. 673.

Arbets- och löneförhållanden m. m.

Jordbruk och skogsbruk.

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1912: sid. 977.
Utländska säsongarbetare i Danmark år 1913: sid. 1047.

Andra näringar.

Industrien i Sverige år 1911: sid. 466.
Bergshanteringen i Sverige år 1912: sid. 736.
Personalens levnads- och arbetsförhållanden inom sprit- och maltdrycksindustrien i Sverige: sid. 720. A. Brännvinsbrännerier och jästfabriker: sid. 721. B. Spritförädlingsverken: sid. 724. C. Brännvinsförsäljningsbolagen: sid. 725. D. Vin- och spirituosahandlare med utminuteringsrätt: sid. 726. E. Vinfabriker samt vinhandlare utan rätt till utminutering av brännvin: sid. 726. F. De skattepliktiga bryggerierna: sid. 727. G. Svagdricksbryggerierna: sid. 733. H. Maltfabrikerna: sid. 735.
Åtgärder till befrämjande av sparsamhet inom sjömanskåren i England: sid. 69.
Förändringar i lönesatser och arbetstider i England under år 1912: sid. 187.
Utsträckning av 1909 års engelska lag om lönenämnder: sid. 518.
Minimilöner inom engelska industrien: sid. 943.
Semester för arbetare och förvaltningspersonal i Tyskland: sid. 371.
Arbetarsemester inom tyska metallindustrien: sid. 770.
Vinstandelssystemets tillämpning i England: sid. 865.
Vinstandelssystem och arbetares delägarskap i företag: sid. 866.
Utländsk lagstiftning angående arbetsförhållanden vid restauranter, rakstugor och badanstalter: sid. 902.
Arbetstiden inom industrien i Norge: sid. 910.
Löner och arbetstider vid järn- och stålverk i Förenta staterna: sid. 913.

Kommissioner för fastställande av minimilöner m. m. för kvinnor och minderåriga i Förenta staterna: sid. 941.
Arbetstiden inom bageriyrket i Grekland: sid. 942.
Förslag angående 8 timmars arbetsdag i Uruguay: sid. 942.
Den engelska produktionsräkningen för år 1907: sid. 180.
Industri- och yrkesräkningen i Italien 1911: sid. 930.

Levnadskostnader.

Livsmedelspriser å olika orter i riket: år 1912: 4:de kvart.: sid. 206; år 1913: 1:sta kvart.: sid. 442; 2:dra kvart.: sid. 694; 3:dje kvart.: sid. 964.
Livsmedelpriser i Sverige. Sammandrag: 1904—dec. 1912: sid. 92; 1904—jan. 1913: sid. 214; 1904—febr. 1913: sid. 284; 1904—mars 1913: sid. 356; 1904—april 1913: sid. 440; 1904—maj 1913: sid. 532; 1904—juni 1913: sid. 600; 1904—juli 1913: sid. 692; 1904—aug. 1913: sid. 786; 1904—sept. 1913; sid. 882; 1904—okt. 1913: sid. 962: 1904—nov. 1913: sid. 1049.
Översikt av priserna på livsförnödenheter i Sverige: år 1912: 4:de kvart.: sid. 202; år 1913: 1:sta kvart.: sid. 436; 2:dra kvart.: sid. 690; 3:dje kvart.: sid. 958.
Livsmedelskostnader i Stockholm 1904—1912: sid. 260.
Livsmedelskostnader och hyrespriser åren 1909 och 1912 å vissa orter i Sverige: sid. 854.
Kreaturspriser i Sverige. Sammandrag: 1904—1912: sid. 94; 1904—jan. 1913: sid. 216; 1904—febr. 1913: sid. 286; 1904—mars 1913: sid. 358; 1904—april 1913: sid. 452; 1904—maj 1913: sid. 534; 1904—juni 1913: sid. 602; 1904—juli 1913: sid. 704; 1904—aug. 1913: sid. 788; 1904—sept. 1913: sid. 884; 1904—okt. 1913: sid. 974; 1904—nov. 1913: sid. 1064.
Kreaturspriser i Sverige: år 1912: 4:de kvart.: sid. 218; år 1913: 1:sta kvart.: sid. 451; 2:dra kvart.: sid. 703; 3:dje kvart.: sid. 973.
Fiskpriser i Stockholm: dec. 1911—dec 1912: sid. 96; jan. 1912—jan. 1913; sid. 219; febr. 1912—febr. 1913: sid. 288; mars 1912—mars 1913: sid. 360; april 1912—april 1913: sid. 454; maj 1912—maj 1913: sid. 535; juni 1912—juni 1913: sid. 604; juli 1912—juli 1913: sid. 706; aug. 1912—aug. 1913: sid. 790; sept. 1912—sept. 1913: sid. 886; okt. 1912—okt. 1913: sid. 976; nov. 1912—nov. 1913: sid. 1086.
Bostadspriser i Sverige 1905—1911: sid. 220.
Stockholms stadsfullmäktiges livsmedelskommittés utredningar och förslag: sid. 834.
Levnadskostnader i olika länder åren 1900—1912: sid. 943.
Prisnivån under år 1912: sid. 374.
Åtgärder mot dyrtiden i Tyskland: sid. 26.
Partipriser i Tyskland: sid. 71.
Köttpriser i preussiska städer: sid. 270.
Undersökning av levnadskostnaderna i Danmark: sid. 374.
Livsmedels- och hyrespriser i Danmark år 1913: sid. 518.
Den danska levnadskostnadsundersökningen: sid. 675.
Levnadskostnadsundersökningar rörande gruvarbetare i Saarbrücken: sid. 771.
En internationell kommission för bekämpande av livsmedelsprisstegringen: sid. 1047.

Socialhygien.

Sakkunnig i hygieniska frågor hos socialstyrelsen: sid. 65.
Skärpta bestämmelser rörande hygien på byggnadsplatser i Tyskland: sid. 265.

Yrkesutbildning.

Förslag till lag om lärlingsväsendet i Sverige: sid. 560.
Lagstiftning om lärlingsväsen och yrkesundervisning i vissa länder: sid. 557.

Stockholm. P. A. Norstedt & Söner 1914.
140217